ԿԻՐԱԿԻ
ՄԱՅԻՍ
2
DIMANCHE
2 MAI
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՐԱՉԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2.50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.161 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.161

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Մայիս 1

Աշխատանքի տօն, ինչպէս ճշդուած է ֆր. Միջազգայնականին, 1889 Յուլիսին, փարիզ։ 19 երկիրներու ներկայացուցիչներու մասնակցութեամբ, բոլորն ալ ընկերվարական։ Ուրեմն աշխատաւոր դասին օրն է։ Դատին, բնականաբար։

Քայլ առ քայլ, սակայն միշտ պահանջատէրի դիրքին մէջ մնալով, յաճախ՝ արիւնալի ցոյցերով եւ զօռեմարտերով, ընդարուկ եւ իրաւազուրկ հոծ զանգուածը՝ բանուոր թէ աշխատաւոր, աստիճանաբար իրաւունքներ եւ արտօնութիւններ ապահովեց։ Առնուազն բազմաթիւ երկիրներու մէջ, այլազան ցամաքամասերու վրայ։

Այն ինչ որ այսօր անվիճելի մենաշնորհները կը մնան աշխատաւոր դասին, ոչ միայն քրտինքով, այլեւ պայքարի նամբաներով ապահովուեցան՝ ցոյցերէն մինչեւ գործադուլները։ Դէմ յանդիման ունենալով իշխանութիւնները, իրենց ձեռք բազուկներով, մեքենաներով։

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր հիմնադրութեան օրէն իսկ ճնշուող դասին նեցուկ կեցաւ, ընկերվարական հակումներով։ Առաջին ծրագիրը, խմբագրուած հիմնադիրներէն Ռոստոմի կողմէ, - ներածական բաժին, - դեռ 1892-ին ընկերվարութեան տեսութեան ջատագովը դարձաւ։ Պայքար ընչազուրկ դասակարգին կողմէ, ընդդէմ կեղեքող տարրին, ի խնդիր աշխատող բազուկներու իրաւունքներուն՝ աշխատանքի եւ այլ մարզերու մէջ։

Ինչպէս Մ. Վարանդեան անկեղծօրէն հաստատեց, Արեւմտահայ ազատագրական չարժումը, Յարական Ռուսիոյ հայահալած քաղաքական քայլերը, պատճառներ եղան, որպէսզի Դաշնակցութիւնը անհրաժեշտ թափով եւ եռանգով ի վիճակի չըլլայ նուիրուելու աշխատաւոր դասին դատին։

Բայց դասը մշտ մնաց օրակարգի վրայ։ Եւ գործնական դեռնի վրայ։ Սոֆիայի Գ. Ընդհ. Ժողովին, 1904-ին, Դաշնակցութեան բանաձեւը եղաւ յստակ. - մասնակից բանուորական գործադուլներուն, ուր կան Դաշնակցական խումբեր եւ չարժումները կապ ունին բանուորներուն ընդհանուր կացութեան հետ։

Ուրեմն՝ համատեղ պայքար կեղեքող տարրին դէմ։ Ի չահ աշխատող ձեռքերու։

Հայաստանի անկախ Հանրապետութեան կարճ ժամանակաշրջանը վկայ։ Դեռ արցունքը չամոքած եւ դեռ մահացու վէրքերը չդարմանած, օրուան իշխանութիւնը կէտ առ կէտ սկսաւ գործադրել ընկերվարական ծրագիրը, հողութեամբ եւ տառով։ Ահեղական խաժամուժին մէջ։

Աշխատանքի տօնը կամ օրը, աշխատաւոր դասին դասին նուիրուած է։ Սորտերդնական կերպով կապուած թուականի մը՝ պաշտօնական։ Բայց իրական նութեան մէջ տարուան բոլոր օրերն ու ժամերը պայքարի ցուցանակներ դառնալու սահմանուած են։ Մանաւորաբար այն երկիրներուն մէջ, ուր արհեստակցական միութիւնները կա՛մ անուանական են եւ կա՛մ ալ պարզ զսպանակներն Պետութեան «ժամացոյցին»։ Սպասարկու անոր, ամէն տեղ եւ ամէն վայրկեան։

Եւ դեռ հաստատել, թէ այսօր, մեր ցամաքամասին մեծ մասին վրայ, չեն յարգուիր աշխատող ձեռքերու իրաւունքները։ Խոշտանգումներն ու բռնաբարումները ամենօրեայ երեւոյթներ կը մնան։ Մարդկային տարրական իրաւունքները նոյնպէս։

Այս իսկ պատճառով, Աշխատանքի Տօնը կը մնայ նախ եւ առաջ պայքարի տօն։

Նորանոր նուաճումներու ի խնդիր։

Ժ. Մ.

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԱՐԺԱՆԹԻՆ ՎՃՌԱԿԱՄ

Ուրբաթ առաւօտ, բրիտանական վերջնագրէն քանի մը ժամ առաջ, պատերազմը անխուսափելի կը նկատուէր Անգլիոյ եւ Արժանթինի միջեւ, քանի երկու կողմերն ալ մեծ վճռակամութիւն ցոյց կուտային։ Ուրբաթ ժամը 1-ին էր որ վերջ կը դնէր անդլիական պայմանաժամը եւ ոչ մէկ նշան կար խաղաղ կարգադրութեան մը։ Արժանթինի մէջ, պատերազմ սկսելու բոլոր տուեալները կային, բացի ընդհ. զօրակոչէն, որ վերջին հանգրուան է։ Գրաքննութիւն կը հաստատուէր, արտասահմանէն հասնող բոլոր լուրերուն վրայ եւ պաշտօնապէս ալ կը յայտարարուէր, որ «անդլիական որեւէ նաւ կամ օդանաւ որ իր չուրերուն կամ օդային սահմաններուն մէջ դտնուի, հետեւանքները կը քաշէ»։ Այս ամբողջը կը նշանակէր թէ Պուէնոս - Այրէս բացարձակապէս մերժած էր ամերիկացի բնակիչները՝ զօր. Հէյկի վերջին առաջարկները։

Բրիտանական պաշարումը ի զօրու էր եւ նաւատորմը կազմ ու պատրաստ կը սպասէր յարձակելու համար, երբ ժամը հնչէր։

Ամերիկեան առաջարկներու մասին ալ, յստակ բան մը կարելի չէ դիտնալ, քանի որ չորս տարբեր վարկածներ մէջտեղ դրուած են։ Այսպէս Պուէնոս - Այրէսի դիւանագիտական աղբիւրներու համաձայն, առաջարկներն են.- Մալուինները վրայ, անժանթինեան գերիշխանութեան ճանաչում հինգ տարուան փոխանցման չրջանէ մը ետք, անգլեւարժանթինեան բանակցութիւն ճչդրիտ ժամանակացոյցի մը վրայ, երբեակ վարչական կազմ կղզիներուն վրայ, երկու զօրքերն ալ կը քաշուին, նկատի կ'առնուին բնիկներու շահերը։ Ըստ ամերիկացի բարձր պատասխանատուի մը՝ արժանթինեան զօրքը կը քաշուի Մալուիններէն, բրիտանական նաւատորմին գործողութիւնները կը դադրին, երբեակ վարչութիւն, անմիջական խօսակցութիւններ հարցին խորքին վրայ։ Նիւ - Եորք Թայմզ, սա երրորդ ձեւն է որ կը ներկայացնէ։ Արժանթինեան գերիշխանութեան երաշխաւորութիւն չկայ, բնակիչներու փափաք հանրաքուէով, բրիտանական գինուորական սպառնալիքներու դադրեցում, հետզհետէ տեղաւորում անգլեւարժանթինեան վարչութեան մը Մալուինները - Նահանգներու երաշխաւորութեան ներքեւ։ Եւ վերջապէս Լոնտոնի Տէյլի - Թելեկրաֆը կ'ըսէ թէ առաջարկներն են.- արժանթինեան զօրքը քաշել բայց ոչ գինուորական Արժանթինցիներ կը մնան, անգլիական վարչութիւն անժանթինցի տարրերով, բանակցութիւն, որ նկատի առնէ Քելփերներու (բնակիչներ) փափաքները։

Ամէն պարագայի մէջ, որ առաջարկն ալ ճիշդ ըլլայ, Պուէնոս - Այրէս մերժած էր եւ բոլոր կապերն ալ (հեռաձայն, փոխադրական միջոց եւլն.) կտրած Անգլիոյ հետ։ Ուրբաթ առաւօտեան արժանթինեան թերթերէն մէկն ալ արիւնոտ էջի մը վերածած էր, իր առաջին էջը։

Ցիշենք թէ Ապրիլ 24-ի առթիւ, հայ գաղութն ալ իր ցոյցերուն եւ Հայ Դատին միացուցած էր հաւատարմութիւնը երկրին հանդէպ, պատուհաններու վրայ կարելի էր կարդալ՝ «1915, Ապրիլ 24, 20-րդ դարու Ա. ցեղասպանութիւն, Մալուինները արժանթինեան են»։

ԿՐԿԻՆ ԱՋԳԱՅԻՆ ՏՈՒՆԵՐԸ ...

Մոնտ, Ապրիլ 30-ի իր թիւին մէջ փոքր գրութիւն մը հրատարակած էր, խորագրուած՝ «Լքուած հին պանդոկներ» եւ որու առաջին մասին, կը ծանրանար զբօսաւորաբար օթել Պոնիի, այլ անուամբ՝ հայ ազգ. տան վրայ...։ Այցելութիւն մը կազմակերպեր է «Ֆրանսայի գեղարուեստի եւ տեսարժան վայրերու պաշտպանութեան միութեան» 9-րդ թաղամասի ճիւղը, քանի չէնքը «դասաւորուած» է 1976 Ապրիլ 8ին, բայց ցարդ վերանորոգումը չէ եղած։ Այս գեղեցիկ նոր - դասական չէնքը, կը դրէ Տիկին Անտրէ Ժաքոպ, չինուած է 1826-ին, ճարտարապետն էր՝ Ժոլի և ներկայիս, ինչպէս հաստատեցին այցելութեան մասնակիցները քայքայման վիճակի մը մէջ է, հակառակ պարտադրանքին որ, 1977-ին, կը հրաւիրէր տանտէրերը (քարեբախտաբար յօդուածագիրը չի ճշդեր այդ անտէր տունին տէրերուն ինքնութիւնը...) մասնակցելու վերանորոգման։ Ու վերջաւորութեան, կ'եզրակացնէ. - «Եթէ, ինչպէս կարելի է յուսալ, տէրերը համաձայնէին ծախել հետաքրքրուղ լուսամիտ արուեստասէրներու, Պոնի պանդոկը կրնար վերագտնել, չնորհիւ անհատական նախաձեռնութեան, անցեալի իր ամբողջ չքեղութիւնը»։

Դուցէ, իսկապէս լաւագոյն լուծումը կ'ըլլայ, քանի որ Հայերը ցոյց տուին թէ ի վիճակի չեղան (ոչ ալ՝ արժանի, ուրեմն) հայկ. փառաւոր կեդրոնի մը վերածել նման հարստութիւն մը, Փարիզի կեդրոնը։

ՄԵՌՈՂ ԲԱՆՈՒՈՐԸ

Քամին կ'ոռնայ ու տրնակը իր հիմերէն կը ցընցէ
Իբրեւ ահեղ դամբարան։
Ծիւրախտաւոր բանուոր մ'հոն կը վախճանի մաղկըռինչ՝
Խարիւն վրայ հոտեւան։

Յանո՜ւն պատառ մը հացի՝ գործատան մէջ թաղեց ան
Ձառագայթներն հոգիին.
Տըւաւ փերթ փերթ որ ուտեն մեքենաները վիշապ
Մինչեր հուժկու կըռնակին։

Անիւներուն ակռաներն ողնածուծո՜վն օծանեց,
Եւ սըրբեց իր մազերով,
Հընոցին դէմ՝ մերկալանջ, ժահրոտ օդին մէջ՝ մըղձկուկ
Ապրեցաւ միշտ մեռնելով։

Արդ տապալող նոճիի հանգոյն քան մ'է այդ տըղան,
Այդ յա՛ղթ ռամիկն երբեմնի։
Երկաթներու հետ պայքար մ'եղաւ իր կեանքն յարատեւ.
Արդ կը փըշրի գերթ վանի։

Գերեզմանին դեղին հո՛ղն իր աչքերուն վրայ կապոյտ
Սփռեր է Մահն անժըպիտ.
Մեղրամոմի պէս մարմինն անուսիկ կը հալի
Մատերն է վար շիթ առ շիթ։

Ի զո՜ւր գարունն երազեց, եւ հովերուն մէջ ազատ
Կաղնիացումն հասակին.
Ի զո՜ւր տեսիլաց երգով լի շրթունքներն իր երկարել
Աղբիւրներու ջինջ ակին։

Արեւուն տեղ՝ դալկութիւն, շուշաններու տեղ՝ մըրուր
Պըսակեցին ճակատն իր։
Սիրոյ երգին փոխարէն՝ եկաւ փըրփրիլ շըրթունքին
Հըրատապ հազ մը կարմիր։

Արդ կը հազա՜յ, կը հազա՜յ իր զոհի գլուխը դըրած
Ծոցին մէջ մօ՛րն աղեկէ՜զ՝
Որուն կուրցա՜ծ աչքերէն իսկ արտասուք կը բըզխին՝
Հողէն պըտղող ջուրին պէս։

Վար կը կախուի սըճաբէն Յիսուսի խաչը կարմիր,
Բայց ճակատին վրայ չինկած
Շիթ մ'Արիւնէն փրկութեան — որ սառե՜ր է խաչին վրայ —
Ինք կը մեռնի, վաստակած։

Քամին կ'ոռնայ եւ տրնակն իր հիմերէն կը ցընցէ
Իբրեւ ահեղ դամբարան...
Ու սեւ կատուն տրնակին կը մըլաւէ՜ խելայեղ
Ճանկըռտելով շէմքը դրան։

Դ. ՎԱՐՈՒԺԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՎ

ՄԱՑԻՍ ՄԻԿԻՆ սմիքը (միջարհեստական աճումի նուազագոյն աշխատավարձ) ամիսը 3.298 Ֆրանքի կը բարձրանայ, այսինքն՝ ժամը 19,03 փոխանակ 18,62–ի, ամսական 173 ժամ 33 աշխատանքի համար։

ՌԸՆՈՑԻ (Ֆլէն) մասնագէտ բանուորներու գործադուլը վերջ գտաւ։ Բանթողները ապահովութիւն ստացան, որ իրենց դէմ պատժական միջոցներ պիտի չառնուին, կարգ մը պահանջներու ալ գոհացում ստացան։ Արտադրութիւնը, սակայն տուժած է գործադուլի այս չարժումէն, քանի 28 հազար կառք, որոնք պէտք է չուկայ հանուէին, չպատրաստուեցան։

ՌԵՄՈՆ ՊԻԻՍԻՒՌ փարիզցի թիթիի տիպարը, մեռաւ սրտի տագնապէ 75 տարեկանին։ Տեւական երկրորդ դեր, բայց այդ երկրորդ դերերու (որոնք յաճախ գլխաւոր դերէն կարեւոր են) լաւագոյն դերասաններէն մէկը, որ աւելի քան 130 ֆիլմերու մէջ խաղացած է, երբեմն նաեւ իր կնոջ՝ Անէթ Փուավրի հետ։ Անկասկած, Պիւիսիէռ ամէնէն ժողովրդական դերասաններէն մէկն էր, նաեւ ձախ գործունեայ չարքային մը։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ»
ԹՐՔԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Բ.

Երբ 1877 - 78-ի Ռուս եւ Օսմանեան պատերազմը լրացաւ Ռուսերու յաղթանակով, Հիւսիս Արեւելեան շրջանին մէջ գործող ռուսական բանակներու մէջ զբաղուող հայ սպաները, սկսան այդ շրջանի Հայերը գրգռել Թուրքերու դէմ: Նոյն շրջանին Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքը, մօտենալով իր Թրքահպատակ ըլլալու պարագան, թշնամիներու հետ համագործակցութեան սկսաւ եւ Փետրուար 18, 1878 թուականին, ցարական իշխանութեան խնդրագիր մը մատուցանեց, որ կը սկսէր «Մեր մեծագոյն ազատարարը» բացատրութեամբ:

Պատրիարքը իր այս խնդրագրին մէջ Ռուսաստանի Ցարէն կը պահանջէր, Արեւելեան Անատոլուի մէջ Հայերու բնակած հողերը մինչեւ Եփրատ գետ միացնել Ռուսիոյ, կամ Պուլկարիոյ նը - ման այդ հողերուն անկախութիւն պարգեւել եւ կամ Հայոց շրջաններուն մէջ հիմնական բարենորոգումներ իրագործել եւ մինչեւ անոնց ամբողջական կատարումը ռուսական բանակներուն Արեւելեան Անատոլուի մէջ մնալը:

Այս կացութեան մէջ Ռուսիա Մարտ 3, 1878-ին, երբ Օսմանեան կայսրութիւնը ստիպուած կ'ըլլար համաձայնութիւն մը ստորագրել, անոր մէջ հետեւեալ յօդուածը տեղ առաւ, որուն հետեւանքով կը յայտնուէր թէ մինչեւ բարենորոգումնե - րու ամբողջացումը ռուսական զօրքերը ետ պիտի չքաշուէին այդ հողերէն: Այսպէս, Ցարական Ռուսիան որ մինչեւ այդ օր անպաշտօն ձեւերով ձեռք առած էր հարցը, հիմա այլեւս հրապարակային ձեւով կը հետաքրքրուէր այդ կացութեան հետ:

Բայց, այս պարագան, այսինքն Ռուսերուն «Հայկական Հարց»ին ուղղակի մօտեցումը պատճառ դարձաւ որ Անգլիացիներն ալ չարժման անցնին:

Անգլիացիներու դիւանագիտական ազդեցութեան հետեւանքով, միայն երկու կողմերու միջեւ ստորագրուած Սան - Սթեֆանոյի համաձայնագրի այս տրա - մադրութիւնը, Յուլիս 13, 1878-ին Պեռլինի համաժողովին ստացաւ միջազգային բնոյթ: Այս համաձայնութեամբ Օսման - եան կայսրութիւնը յանձն կ'առնէր ան - միջապէս սկսիլ հայկական շրջանակներու բարենորոգումներու աշխատանքներուն եւ կ'ընդունէր ձեռք առնուած միջոցները տեւականօրէն տեղեկացնել մեծ պետութիւններուն, ինչպէս նաեւ ենթարկուիլ անոնց յաճախակի հակակշիռներուն:

Այսպէս, այլեւս ոչ միայն Ռուսիա, այլ նաեւ ուրիշ կարգ մը մեծ Պետութիւն - ներ, բայց մասնաւորաբար Անգլիա ձեռք առած կ'ըլլային հայկական խնդիրը: Այս Թուականէն վերջ է որ Անգլիա այլեւս սկսաւ փոխել մինչեւ այդ Օսմանցիներու հանդէպ որդեգրած իր աւանդական քա - ղաքականութիւնը:

Անգլիա զարերէ ի վեր, միշտ կը ջանար Օսմանեան կայսրութեան հողային ամբողջութիւնը պաշտպանել, արդելք ըլլալու համար Ռուսերուն դէպի հարաւ որեւէ մէկ գրոհին:

Սակայն Պեռլինի համաձայնութենէն ու մանաւանդ Կլէտսթընի իշխանութեան գալու օրերէն վերջ, իր այդ քաղաքականութիւնը հիմնովին փոխելով, կ'ուզէր այլեւս Օսմանեան կայսրութիւնը բաժնել Անգլիոյ բարեկամ փոքրիկ եւ տկար պետութիւններու:

Իր հաշուով այս փոքր պետութիւննե - րը իբրեւ թէ պատուար պիտի ըլլային Ռուսիոյ դէմ: Այս նպատակով Արեւել - եան Անատոլուի գլխաւոր քաղաքները՝ Էրզրում, Վան, Տրապիզոն, Անգարա եւ Տիարպաքըրի մէջ անգլիական նոր հիւ - պատոսարաններ կը բացուէին:

Այս պայմաններու մէջ Արեւելեան շըր - ջանները ձեռք անցընելու պայքարը օրէ օր կը զօրանար Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ:

Ուստի, ամէն տեսակ մարդկային զգա - ցումներ՝ արդարութիւն, խիղճ եւ նուի - րականութիւն մէկ կողմ թողած, ամէն միջոց ի գործ կը դրուէր Թուրք եւ հայ ժողովուրդները իրարու հետ թշնամացը - նելու համար:

Այս նպատակներով է որ նախ Անատո - լուի մէջ «Սեւ խաչ», հայրենիքի պաշտ - պան «Արմենական» եւ այլ կազմակեր - պութիւններ հիմնելով կը ջանային Հայե - րը զինել եւ ապստամբութեան հրաւիրել:

Սակայն, ոչ մէկ ատեն այս կազմակեր - պութիւններու աշխատանքները ուզուած արդիւնքը չէին տուած, այսինքն Հայերը եւ Թուրքերը իրար չէին ինկած:

Այս անգամ կայսրութեան սահմաննե - րէն դուրս, ամբողջութեամբ մեծ պետու - թիւններու հսկողութեան տակ գործող ուրիշ կազմակերպութիւններ հիմնուե - ցան ու անկէ վերջ միայն կարելի եղաւ Անատոլուի մէջ հայկական ապստամբու - թիւններ սկսիլ:

Անատոլուէն դուրս հիմնուած առաջին կազմակերպութիւնը «Հնչակեան Կուսակ - ցութիւն»ն է:

Այս կազմակերպութիւնը 1887 թուա - կանին Ժնեւի քաղաքին մէջ, քանի տարեկանի չուրջ 7 ռուսահայ ու - սանողներու կողմէ հիմնուեցաւ:

Իսկ երեք տարի վերջ, 1890-ին ալ Կով - կասի Թիֆլիս քաղաքին մէջ կազմուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Հնչակները իբրեւ սկզբունք, կ'ընդու - նէին որ ազատութիւնն ու անկախութիւ - նը չի տրուիր, այլ կ'առնուի, ուստի կ'ուզէին զինեալ յարձակումներով օտար պետութիւններու ուշադրութիւնը հրա - ւիրել իրենց վրայ: Այսպէսով կը յուսա - յին անոնց օժանդակութիւնը: Նոյնպէս, ըստ Հնչակներու սկզբունքներուն, ապըս - տամբութեան մը ամենայարմար ժամա - նակը պիտի ըլլար այն շրջանը, երբ Օս - մանեան պետութիւնը ստիպուած կ'ըլլար մեծ պետութիւններու հետ պատերազմի մը մտնել: Ուստի, մինչ այդ կը ջանային մեծ պետութիւններու հետաքրքրութիւ - նը միշտ վառ պահել այս նիւթին չուրջ: Այս մտածումներով է որ Հնչակ կուսակ - ցութիւնները սկսան ձեւաւորել Անատո - լուի առաջին ապստամբական չարժում - ները:

1890-ի Յուլիսին Հնչակները Պոլսոյ Գումգափուի թաղին մէջ ցոյց մը կազմա - կերպեցին: Երբ եկեղեցւոյ մէջ կը պա - տարագէր Թրքահայոց Պատրիարքը, Հըն - չակեան քոմիթաճի մը հրապարակ ելաւ ու Օսմանեան կայսր ուղղուած մեզազ - րական յայտարարութիւն մը կարդալով պահանջեց որ Պատրիարքը այս յայտա - րարութիւնը ներկայացնէ Կայսեր: Երբ Պատրիարքը կը հակառակի այս պահան - ջին, խռովարարները եկեղեցի կը մտնեն եւ կը ստիպեն որ Պատրիարքը անմի - ջապէս այդ յայտարարութիւնը Պալատ տանի: Այդ միջոցին կարգ մը Հայեր, ո - րոնք համամիտ չէին նման ընթացքի մը, անմիջապէս կացութիւնը տեղեկացուցին Օսմանեան իշխանութեան: Ձամբու ըն - թացքին Օսմանցի զինուորներ կեցուցին պատրիարքական կառքը: Քոմիթաճիները երբ սկսան կրակել, զինուորներն ալ փո - խադարձեցին ու այս դէպքին հետեւան - քով, ինչպէս վկայած են Հայերը 6 - 7 զինուորներ մեռան եւ տասնեակ մըն ալ վիրաւորուեցան: Նոյնպէս Հայերէն ալ երկու հոգի մեռած են: Հնչակները ապըս - տամբութիւններու պատճառ եղան նաեւ Կեսարիոյ, Եոզկաթի եւ Զօրումի շրջան - ներուն մէջ 1892 - 93 տարիներուն: Նաեւ 1894-ին, Հնչակները անյաջող մահափորձ մը կատարեցին Աչըքեան Պատրիարքի դէմ, որուն ընթացքը զոհացուցիչ չէին գտներ: Նոյն տարին Պիթլիսի Սասուն գաւառին մէջ Հնչակներն ու Դաշնակներ միացեալ ճակատ մը կազմելով ապըս - տամբեցան, իսկամ դիւղերու վրայ յար - ձակեցան: Զինուորներու միջամտութե - նէն յետոյ քոմիթաճիները լեռները քաշ - ուեցան եւ ամիս մը դէմ դրին անոնց: Վերջապէս ապստամբութիւնը կարելի եղաւ զսպել, բայց այդ միջոցին զինեալ դիմադրութեան մէջ գտնուող Հայերէն չուրջ հազար հոգի մեռան:

Այս կացութիւնը, Եւրոպայի մէջ չատ ընդարձակ քարոզչութեան մը պատճառ դարձաւ եւ չատ մը հրատարակութիւն - ներ տեսնուեցան, որոնց մէջ կը յիշուէր թէ «Թուրքերը անզէն խեղճ Հայերը ըս - կըսած են սպաննել»: Նոյն առթիւ ցոյ - ցեր ալ տեղի ունեցան: Այդ դէպքէն վերջ, այդ շրջանները Թուրքերու զին - ուորական ուժերուն հետ ռուս, Ֆրանսա - ցի եւ անգլիացի հիւպատոսներէ բաղկա - ցած խառն յանձնախումբ մը ղրկուեցաւ:

Այս մարմինը իր վեց ամսուան աշխա - տանքէն վերջ կը հասնէր հետեւեալ եզ - րակացութեան.

«Հայերը զինեալ միջամտութիւն կա - տարած եւ Թրքական դիւղերու վրայ յար - ձակած են: Նոյնպէս զինուորներու միջա - մտութեան զէնքով պատասխան տուած են: Թուրք զինեալ ուժերը մարզասիրա - կան վերաբերում ունեցած են բոլոր այն Հայերուն հանդէպ, որոնք չէին մասնակ - ցած ապստամբութիւններուն կամ սիրա - յօժար անձնատուր եղած էին: Իսկ չատ բնական պէտք է նկատել զինեալ դիմադ - րութեան դէմ, զէնքով պատասխանելու պարագան: Կրկին 1895ին Պալը Ալի ընդ - հանուր ներում մը չնորհելով հրաժարե - ցաւ Սասունի ապստամբութեան մասնա - կիցները պատժելէ:

Այս ներումէն երկու ամիս վերջ, Հըն - չակներու ժընեւի կեդրոնին մէկ հրա - հանգով Պալը - Ալիի առջեւ կրկին ցոյց մը կատարուեցաւ եւ յատուկ յուշագիր - ներ ներկայացուեցան Պալը - Ալիի եւ Պոլսոյ դեսպանութիւններուն: Այս գի - րերուն տակ Հնչակեան կուսակցութեան կնիք ու ստորագրութիւնը կը գտնուէր: Այս գրութեան մէջ կը չեշտուէր թէ ու - չացած են բարենորոգումի աշխատանք - ները ու այս պատճառաւ չատ մը պա - հանջներ ալ կը ներկայացուէին, որոնց կարգին կ'ուզէին Արեւելեան շրջանի վեց նահանգներու քաղաքական սահմաններու վերաձեւումը, որուն համար պէտք էր նաեւ Եւրոպայի նահանգապետի մը ընտ - րութիւնը:

Ցուցարարները Գումգափուէն դէպի Պալը - Ալի երթ մը կազմակերպեցին, որուն ընթացքին զէնքեր կը պարպէին օդին մէջ եւ քայլերգներ կ'երգէին: Ձամ - բու ընթացքին ոստիկան զօրաց հարիւրա - պետ մը սպաննեցին: Այս պատճառաւ բա - խումներ տեղի ունեցան, որոնց ընթաց - քին մաս մը ցուցարարներ ձերբակալուե - ցան, իսկ ոմանք ալ եկեղեցիները ապաս - տանեցան:

Այս դէպքին կը յաջորդէ Մարաշի շըր - ջանի մէջ Զէյթունի ապստամբութիւնը, որ սկսաւ Հնչակ կուսակցութեան արտա - սահմանէն ղրկած հինգ մարտիկներու ա - ռաջնորդութեամբ:

Գաւառին մէջ գտնուող թուրք սպայ եւ զինուորներուն բոլորն ալ չուրջ 600 հոգի ամբողջութեամբ սպաննուեցան եւ մըզ - կիթները կրակի տրուեցան: Ձիշդ այն պահուն երբ տեղւոյն վրայ կը հասնէին զինուորական չոկաններ, Պոլսոյ օտար դեսպանատուներու ներկայացուիչները միջամտեցին եւ միջնորդել ուզեցին:

Վեց մեծ Պետութիւններու՝ Ռուսիա, Ֆրանսա, Անգլիա, Աւստրիա, Գերմա - նիա եւ Իտալիա Հալէպի հիւպատոսնե - րու միջոցաւ բանակցութիւններ տեղի ունեցան ապստամբներուն հետ եւ ի վեր - ջոյ զէնքերու յանձնումի պայմանաւ Օս - մանեան Պետութիւնը կրկին ներում չը - նորհեց անոնց: Իսկ արտաքսմանէն եկող հինգ խռովարարները չոգենաւ մը դրուե - ցան եւ երկրէն հեռացան:

8 ամիս վերջ ալ Հնչակ, Դաշնակ եւ Արմենական կազմակերպութիւնները մի - ասնաբար նոր ապստամբութեան մը ձեռ - նարկեցին Վանի մէջ: Նոյն տարուան Օ - գոստոսին ալ, չատ հետաքրքրական դէպք մը պատահեցաւ եւ մեծ չահեկանութիւն առեղծեց Օսմանեան Դրամատան գրա - ւումը: Այդ դէպքը օտար հաստատուե - թեան մը դէմ կատարուած յարձակում մը կարելի է նկատել, քանի որ այդ գը - րամատունը ամբողջութեամբ օտար պե - տութիւններու դրամագլուխներով կազ - մուած էր: 26 Դաշնակ քոմիթաճիներ, ո - րոնց գլուխը կը գտնուէին երեք ռուսա - հայեր, այս օրերուն արտաքսմանի մեր դիւանագիտական հաստատութիւններուն դէմ կատարուած ահաբեկչական չար - ժումներու նմանող, ձեւով մը գրաւած էին գրամատունը: Այս միջոցին պատանդ բռնած էին գրամատան 150 հոգիներոց անձ - նակազմը, որոնց մեծ մասը օտարազգի - ներ էին եւ կը յայտնէին որ եթէ իրենց պահանջները չիրականանայ գրամատու - նը մէջիններուն հետ միասին օդը պիտի հանեն: Ապահովութեան ուժերը չրջա - պատեցին գրամատունը եւ կայսեր հը - րամանով ռուս դեսպանատան թարգման Մաքսիմոֆ սկսաւ տեսակցիլ ըմբոստնե - րուն հետ: Այս բանակցութեան հետե -ւանքով գրամատունը գրաւողները պար - պեցին հաստատութիւնը եւ Ֆրանսական չոգենաւով մը Մարսիլիա ղրկուեցան: Բայց, եւրոպական մամուլը, գրամատան այս ծանօթ գրաւման պարագան, կրկին ներկայացուց իբրեւ հայկական չարդ մը:

(Շար. 2)

Հ. Բ. Ը. Մ.Ի ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲ

Հայկական Վերածնունդի Շուրթ

«ԱԼԷՔՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆ»ԻՆ ՄԷՋ

Հ. Բ. Ը. Մ.Ի Փարիզի երիտասարդաց Ակումբը, երրորդ տարին ըլլալով, կազ - մակերպած էր Հայկական Վերածնունդի Շաբաթ մը, որ տեղի ունեցաւ Միու - թեան «Ալէք Մանուկեան» կեդրոնին մէջ, Ապրիլ 19 - 23: Արդարեւ, խումբ մը երի - տասարդ - երիտասարդուհիներ զեղեցիկ գաղափարը ունեցած էին մշակութային երեկոյթներու ճամբով վերակենդանացը - նել նկարչական, երաժշտական, արուես - տանութեան արուեստը նոր սերունդին մէջ, ցոյց տալու համար, որ Ապրիլեան Եղեռնէն 67 տարի հետք Հայը ներկայ ու կը չարունակէ ստեղծել:

Ձեռնարկներու յայտագիրը կը բաղկա - նար նկարչութեան մրցումէ, դասախոսու - թիւն - ասուլիսէ, դեղարուեստական ե - րեկոյթէ, Ապրիլ 24-ի ոգեկոչումէ եւ ար - տասանութեան երեկոյթէ:

ՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Երկուշաբթի, Ապրիլ 19-ի երեկոյեան տեղի ունեցաւ բացումը նկարչական մր - ցում - ցուցահանդէսին, որուն նիւթն էր Հայկական Վերածնունդը: 25 հոգի մա - նակցեցան (6 - 70 տարեկան) մրցումին իրենց լուզաներկ, ջրաներկ գործերով եւ գծագրութիւններով: Կային հետաքրքր - կան աշխատանքներ, ուր երեան կ'ել - լէին մանուկներու երեւակայութիւնը, պատանիներու անկեղծութիւնն ու երի - տասարդներու չնորհը: Յատկանշել ա - նուններ են Անահիտ Սահէչեան, Եզուար Գաբրիէլեան, Քլօա Մանէսեան, Նորայր Ճնտոյեան, Վիքէն Ճաֆէրեան, Կարօ Կարոյեան, Վահէ Թորոսեան: Ցուցա - հանդէսը, որ տեւեց ամբողջ շաբաթ, բացման օրը ունեցաւ չուրջ հարիւր այ - ցելուներ:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ - ԱՍՈՒԼԻՍ

Երեքշաբթի, Ապրիլ 20, ժամը 2h-ի սկսաւ դասախօսութիւն - ասուլիսը, ի - րեւ նիւթ ունենալով «Իշխանութեան հա - ցը Սփիւռքի մէջ»: Ներկայ էին չուրջ 70 երիտասարդներ:

Դասախօսը՝ Գեղամ Գեւոնեան, նկատի ցայցուց նիւթը, զայն բաժնելով երեք մե - ծաւոր մասերու: Նախ՝ սահմանումը այ - սու իշխանութիւն բառին՝ ըստ բառա - րաններու, զանազան վարչաձեւերու մէջ այդ բառին ըմբռնումը եւ մեկնաբանու - թիւնը, ապա՝ Սփիւռքի զանազան պե - տութիւններու մէջ գոյութիւն ունեցող կա - ռավարութիւններու յարաբերական իշ - խանութիւնը, անոր տարողութիւնն ու կշիռը, հուսկ՝ Սփիւռքի մէջ կեդրոնաց - եալ եւ կշիռ ունեցող իշխանութիւն մը ունենալու կարելիութիւնը:

Գեղամ Գեւոնեան իր խօսքի առա - բաժնին մէջ անդրադարձաւ տարբեր վար - չաձեւերու մէջ իշխանութեան վերա - կանգնման հարցին, յատկապէս զաղա - փարախօսութեան դերին, որ կարելիու - թիւն կուտայ չաճախ իշխանութեան՝ վա - ւերականացումը փնտռելու ընկերու - թենէն դուրս, օրէնքի գործադրութեան կալուածէն ներս անոր ունեցած միջոց - ներուն՝ բանակ, ոստիկան, կարգապա - ուժ, տնտեսական եւ այլ կարելիութիւն - ներ: Այս տուեալներու լոյսին տակ բա - զատական մը ընելով զինեալ տուաջ, ո - րպէս Սփիւռքի մէջ, յարաբերաբար, Լիբա - նի գաղութին է որ ունի քաղաքական իշ - խանութիւն, այն ալ կը պարտի երկու - սահմանադրական կառոյցին՝ յարմա - նական դրութեան: Շեշտը դնելով ենթ - գեցոյ վրայ, իբրեւ այն հիմնական գոր - ծոութիւնը որ զարերով կենսական գի - տութիւնը դարձած է հայ կեանքին մէջ, իբրեւ խաղացած է հայ կեանքին մէջ, իբրեւ իշխանութիւն, դասախօսը նշեց որ ան այսօր բառին իսկական առումով իշխա - նութիւն չունի, նուազ կը թափանցէ հա - մայնքի կեանքէն ներս, անոր զաղափա - րական ուղղութիւնն ալ անցեալի պար - կերը չէ պարզեր, հոգեւորականներն ալ քաղաքական իշխանութիւն մը դառնա - լու զործիք չեն: Ինչ կը վերաբերի քա - ղաքական կուսակցութիւններուն, դա - սախօսը ներկայացուց անոնց զաղափա - րաբանութեանց եւ գործունէութեանց մէ

ՅԱՍՈՎՁ ԿՈՏՏՎԱԾ

= ՆԱԽՈՐԴԱՀԱՅ =

ՆԱԶԱՐԵԹ ՎԱՆԵՑՅԱՆԻՆ ՎԱԿՎ
ՄԱՍԻՆ ՅԱՅՍՄՈՍ ՈՒՆԻ

Յարգեցեալ ընթերցող, ես ինքնագլուխ ոչ մի գիրք գրած եմ, ոչ ալ գրելու միտք ունեցած եմ երբեք, որովհետև ինծի համար գրելը ամենեն դժուար գործն է եղած միշտ։ Ես միայն ուզած եմ ձեզի պատմել Նազարեթ Վանեցյանի մասին, որ ինծի համար ամենեն սիրելի մարդն էր աշխարհիս վրա։ Ես ուզած եմ ձեզի պատմել անոր մասին, որովհետև ան

Տիկին Լիւսի Աւագեան եւ աղջիկը՝ Լոռէնն եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ - մօր՝

ՏԻԿԻՆ ՀԵՐՄԻՆԷ ԱՒԱԳԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Ապրիլ 29-ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի երկուշաբթի Մայիս 3, ժամը 14-ին, Փարիզի Ս. Ծովհ. Մկրտիչ Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Սէն Թ'Ուէնի գերեզմանատունը։

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Եան'ց Ակումբը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Կիրակի, Մայիս 9-ին, Փարիզի Ս. Ծովհ. Մկրտիչ Եկեղեցին, իր յաւէտ ողբացեալ անդամներու յիշատակին.–

Էտմոն Փէշտըմալճեան	(1969)
Արթօ Աբգարեան	(1971)
Ժորժ Տէր _ Թոմայեան	(1972)
Արամ Գավաֆեան	(1972)
Վահէ Պալթայեան	(1973)
Ատոմ Նազարեան	**(1974)**
Ժորժ Գարակէօզեան	(1975)
Վռամ Գույումճեան	(1978)
Փիէր Պարոնեան	(1979)
Հայկ Էսապալեան	(1980)
Նորայր Երամեան	(1980)

Ի գիտութիւն անոնց յիշատակը յարգողներուն։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Նիւհէն Եղիա Մալոյեան Վանի հերոս՝ Տաճատ Թերլեմեզեանի *յիշատակին* 100 *ֆրանք կը նուիրէ «Ծառայ»ին։*

Աչխատանքի (Մայիս 1) առթիւ պատճառով, «Ծառայ Միտք եւ Արուեստ»ի Մայիսի թիւը լոյս կը տեսնէ գալ շաբթու (Կիրակի, Մայիս 9)։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Սահակ Գաբրիէլեանի *մահուան առթիւ եւ ըստ ննջեցեալին ու ընտանիքին փափաքին ծաղիկի ու ծաղկեպսակի փոխարէն եղան հետեւեալ նուէրները, ննջեցեալին սիրած հաստատութիւններուն՝ Սէն - Լուի Ս. Գէորգ Եկեղեցիին, Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան եւ «Ծառայ» թերթին։*

Սէն Լուի Ս. Գէորգ Եկեղեցւոյ.– *Տոքթ. եւ Տիկին Զաւէն Գաբրիէլեան եւ զաւակները, ու Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տէրոյեան եւ զաւակը 1000, Ղազարեան Օննիկ 500, Աբրահամ Պօղեան, Պօղոս Ահարոնեան, Բժիշկ Դարբինեան, Ռոժէ Գույումճեան, Վարպապետեան ընտանիք, Կօշնաքեան ընտանիք, Ս. Հօլօփիքեան 200-ական Ֆ., Ռուբէն Խաչատուրեան, Տիգրան Ղազարեան, Ասատուրեան ընտանիք, Թազուհի Գույումճեան, Տիկին Տատիկեան, Ցակոբ Տիրիգլեան, Փիրեան ընտանիք, Ուզունեան Կարապետ, Մի Ոմն, Ժանօ Սարգիսեան 100-ական Ֆ., Նարգուհի Պապուչեան, Գարեգին Խրիմեան, Սերոբ Աղճայեան, Միսաք Միրզէ, Ճառայեան ընտանիք 50-ական Ֆ.։*

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան.– *Տոքթ. եւ Տիկին Զաւէն Գաբրիէլեան եւ զաւակները, ու Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տէրոյեան եւ զաւակը 1000 Ֆ., Պօղոսեան ընտանիք, Մօրիս Ղազարեան 500-ական Ֆ., Սաթենիկ Թիւթիւնեան 250 Ֆ., Տիգրան Պօղեան, Մերուկեան ընտանիք, Անթօ Խաչատուրեան 200-ական, Գէնճիրեան ընտանիք, Ս. Տէր - Զաքարեան, Շալճեան ընտանիք, Յ. Տէրոյեան, Թոնի Մուրատեան, Ցակոբ Տիրիգլեան, Միսաք Միրզէ, Կարապետ Ուզունեան, Ճառայեան ընտանիք, Զաւէն Միլոռնեան, Կարօ Ծովէփեան 100-ական Ֆ., Կօշկակարեան, Սերոբ Աղճայեան, Ց. Ղազարեան, Լիւսէթ Բամպուքեան, Ութուզեան ընտանիք 50-ական Ֆ.։*

«Ծառայ»ին.– *Տոքթ. եւ Տիկին Զաւէն Գաբրիէլեան եւ զաւակները, ու Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տէրոյեան եւ զաւակը 1000 Ֆ., Պօղոսեան ընտանիք, Փասքալ Ղազարեան 500-ական Ֆ., Ցովհաննէս Քալֆայնունի 250, Հ. Մ. Ը. Մ. Աբծիւ 200, Ֆ., Արսէն Տէր - Զաքարեան, Շալճեան ընտանիք, Ց. Տէրոյեան, Թոնի Մուրատեան, Քերոբէ Կարապետեան, Միսաք Միրզէ, Կարապետ Ուզունեան, Կարօ Ծովէփեան 100-ական Ֆ., Կարապետ Տէրտէրեան, Ութուզեան ընտանիք, Ֆիլիփ եւ Գաթի Ղազարեան, Սօնիա Փիլիկեան, Լիւսէթ Փամպուքեան, Այրէ Տիկին Տատիկեան, Ճառայեան ընտանիք, Աբրահամ Խրիմեան 50-ական Ֆ.։*

EN SOUSCRIPTION

Հայոց Պատմութիւն

Histoire des Arméniens

Sous la direction de GERARD DEDEYAN

Maître - Assistant à l'Université Paul - Valéry de Montpellier

Un volume, 700 pages, au format 180 x 230 mm.

Imprimé sur vélin et comportant 32 planches d'illustrations en hors-texte, relié toile.

PRIX DE SOUSCRIPTION JUSQU'AU 24 MAI

169 F. au lieu de 197 F. à Parution

Toute souscription donne droit à une magnifique reproduction rehaussée de couleur d'une carte du XXIIIe siècle de l'Arménie et de la Géorgie publiée en 1766, par les géographes du Roy.

Bulletin de Souscription

NOM: .....

ADRESSE: .....

Code Postal: . . . . / . . . .

A RETOURNER

Accompagné d'un chèque de 169 F. + 30 F. (frais d'envoi)

à LA LIBRAIRIE ORIENTALE — H. SAMUELIAN

51, Rue Monsieur - le - Prince — 75006 Paris — Tél.: 326. 88. 65

«RADIO ASK»

MARDI, 4 MAI

Une Soirée Exceptionnelle

FM 100 Mhz.

Grande - Fête Familiale Dansante

DIMANCHE, 9 MAI

A partir de 15 h.

Organisée par

LA CROIX - BLEUE ARMENIENNE

Section Saint-Maurice de Beynost

Avec la participation de

L'ORCHESTRE «MELODIA - EREVAN»

Salle des Fêtes

de Saint-Maurice de Beynost

BUFFET ARMENIEN — BROCHETTE

Entrée libre

AMBIANCE ARMENIENNE

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

ԷՍԱԵԱՆ – ԲՈՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

տարեկան ընդհ. ժողովը կը գումարուի՝ Շաբաթ Մայիս 8, ժամը 15·30-ին՝ au Centre Culturel Alex Manoogian 118, Rue de Courcelles - 75017 Paris կը հրաւիրուին անոնք ու համակիրները։

×

ԿԱՊ. ԽՍԱՅի Փարիզի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր՝ անդամուհիները, Շաբաթ, Մայիս 8, ժամը 16-ին, Հայ Մշակոյթի Տունը, 17 ռիւ Պլէօ։

OPTIMA Tours

PROCHAINS VOYAGES EN ARMÉNIE

DU 15 AU 29 MAI — DU 12 AU 26 JUIN — DU 14 AU 31 JUILLET

DU 4 AU 17 AOUT VOL SPECIAL DIRECT EREVAN

Nouvauté! Réduction importante pour les jeunes de 16 à 35 ans.

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES Organise 2 Voyages Directs:

a) LYON / EREVAN / BAKOU / TBILISSI / EREVAN / LYON

b) LYON / EREVAN / LYON

DU 4 AU 17 AOUT

Nouvauté! Réduction importante pour les jeunes de 16 à 35 ans.

SONIA COUMRYANTZ

OPTIMA Tours

Renseignements et Inscriptions:

à Paris:

OPTIMA TOURS

67, Rue Quincampoix

75003 - PARIS

Tél.: 274. 27. 20

à Décines:

Maison de la Culture Arménienne de Décines

15, Rue du 24 Avril 1915 - 69150 DECINES

Tél.: (7) 849. 42. 97

Tous les jours, sauf Lundi, de 10 à 12h. et de 14 à 19h.

VOYAGE ORGANISE PAR LE FOYER CULTUREL DE NICE

AVEC UN VOL DIRECT NICE / EREVAN

DU 25 SEPTEMBRE AU 9 OCTOBRE

Renseignements et Inscriptions:

Pour Nice et les Alpes - Maritimes:

— Monsieur IKEDJIAN Arthur

29, Avenue St. Augustin — 06200 NICE

Tél.: (93) 83. 35. 03 ou (93) 88. 76. 08

— Monsieur GEDIKIAN Vasken

Tél.: (93) 88. 06. 41

Pour le Var:

Monsieur KASSIGUIAN Raffi

8 ,Rue des Ecoles

83710 - MONTAUROUX

Tél.: (94) 76. 44. 23

Lic. A 946 (Agence Agréé INTOURIST)

FOOTBALL

PORTE - DE - BAGNOLET

contre

HOMENETMEN - FRANCE

Dernier Match de Qualification au Championnat

LE DIMANCHE, 2 MAI, A 15 H. 30

au Stade Pershing (Porte de Vincennes

VENEZ NOMBREUX

ԽՈՒՃՈՅԻՑ - ՃԱՇ

NOVOTEL - BAGNOLET

Կազմակերպուած կազ. Ալչի Փարիզի մասնաճիւղին Նովոթէլի սրահներուն մէջ, Շաբաթ Մայիս 15, ժամը 20·00։ Հայկ. ճոխ յայտագիր։ Սեղանները պահուիլ հեռաձայնելով. – 233 41 74 եւ 206 42 50։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er

ԹԱՅՄԱՆ 6–ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ

ՄԵԾ ՃԱՇ

Կիրակի, Մայիս 9-ին, ժամը 13ին, Տարօն եւ Վասպուրական սրահ։

Հայկական մթնոլորտ - գեղարուեստական բաժին - ։

Մասնակցութեամբ՝

- Նարեկացի նուագախումբին։

– Մշակութային Տան «Անի» պարախումբին։

Ճաշարան 80 Ֆ.։

Նախընտրելի է նախապէս սեղանները ապահովել։ Հեռաձայնելով՝ Շալճեան 66 18 80 եւ Զ. Մխոռնեան 90 90 10։

×

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE

Grand Repas d'Anniversaire

DIMANCHE, 9 MAI, A 13 H.

Orchestre: NAREGATSI

Troupe de Danses ANI de la M.C.A.

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»

83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris

Commission Paritaire: N° 55935

THEATRE DE L'EMPIRE

41, Avenue de Wagram — 75008 Paris

LE CHANTEUR

NORAIR

en Première partie

L'Opéra — Film

«ANOUSH» (1954)

29 Mai — à 20 h. 30

ՊԱՆԵԼՕ - ՔԱՇԱՆԻ

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Մայիս 9, ժամը 14·30-ին։

THEATRE MUNICIPAL DE BAGNEUX

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

եւ

Պ. ՀԱՆՐԻ ՌԱՎԵՐԱՑԻ

Պաղնէօ-ի քաղաքապետ

Բացման խօսք՝ վարչութեան կողմէ

Պ. Մ. ՄԱՎԻԵԱՆԻ

Գեղարուեստական բաժինը կը վարէ ուսուցչուհի՝

ՏԻԿԻՆ Հ. ՊԱԼԸՔՃԵԱՆ

Արտասանութիւն, երգ, կատակերգութիւն՝ դպրոցի աշակերտութեան կողմէ։ Սիրայօժար մասնակցութեամբ՝ երգչուհի

Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՃԷՐՄԱՆԻ

Ճոխ պուֆէ։

Հաճելի անակնկալներ։

Մուտք 20 Ֆրանք։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.- փոքր ս'Օրլէանէն առնել 188 ա կամ 188 Պ և իջնել Ռոն - Փուէն տէ Մարթիր։

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
4
MARDI
4 MAI
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2.50 Ֆ.

57րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.162 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.162

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱՅԻՍ 1-Ը

ԵՐԿՐԷ - ԵՐԿԻՒ

=———=———=

Մինչ Փարիզի մէջ, Մայիս մէկը պա-
ռակոսմի պատկեր մը կը պարզէր, Փոր-
թուկալի մէջ արիւն կը հոսէր բախումնե-
րու ընթացքին։

Փարիզի մէջ, ըստ իր աւանդութեան բանուորական ուժը առանձին կը տողան-ջէր։ Շաբաթ առաւօտ, հազար հոգի հա-ւաքելով Պերժըրոն կ'ուղէր անգամ մը ևս հաստատել իր անկախութիւնը, բայց ինչ որ նոր էր, այս անգամ, այն էր, որ Սի-ժի-թի եւ Սէ-էֆ-տի-թի չէին համաձայներ Լեհաստանի պատճա-ռով եւ երկու արհեստակցական միու-թիւններն ալ առանձին առանձին կը տո-ղանգէին։ Գաւառը աւելի միասնական ընթացք ունէին ցոյցերը, բայց ընդհանրա-պէս միայն՝ երեւութական։

Փորթոյի մէջ է, որ երկու բանուոր սպանուած է եւ 80 հոգի ալ վիրաւոր-ուած են ծանր բախումներու ընթացքին համայնավար արհեստակցական կազմա-կերպութեան չարքայիններուն եւ ոստի-կանութեան միջեւ։ Կռիւ մը ծագած է ցոյցին վայրին պատճառով, երկու սեն-տիքաներու միջեւ, մէկը՝ համայնավար, միսը՝ ընկերվարական։ Ոստիկանու-թիւնը առարկելով, որ ընկերվարական կազմակերպութիւնը նախապէս վերապա-հած էր Տելկասօ հրապարակը, քովընտի փողոցները քշած է համայնավար սենտի-քան, աչք առնելով անխուսափելի բա-խումներ։ Ինչ որ կը պատահէր եւ ոս-տիկանութիւնն ալ չէր վարաներ կրա-կելու։

Մոսկուայի մէջ, ծանօթ տողանցքին ներկայ էր Բրեժնեւ, ինչ որ գլխաւոր դէպքը կը նկատուի քանի որ, օր չկայ որ իր առողջութիւնը միջազգային մա-մուլն ու դեկավարները «չմտահոգէ»։

Լեհաստանի մէջ, հակառակ զօր. Ժա-րուզելսկիի ձեռք առած կարգ մը մեղ-մացուցիչ միջոցներուն (1000 հոգիի ա-զատ արձակում) Սոլիտարիթէ կը յայտ-նէ զաղանի ձայնասփռումով տանեակ հազարաւոր ցուցարարներ փողոց իջեցը-նել եւ կը փորձէր նոյն քաջագործութիւ-նը կրկնել Երկուշաբթի, Մայիս 3-ին, որ Սահմանադրութեան (1791) տարեդարձն է։ Ներքին նախարարութիւնը ճշդած էր, սակայն, զեկոյցով մը որ բոլոր ցոյցերը արգիլուած են, պատերազմական վիճա-կի հետեւանքով։ Սոլիտարնոսթէի ցոյցին առեն, նշանախօսքերն էին «ազատ արձա-կեցէ՛ք Վալեզա», «ո՛չ մենատիրութեան», «հաց չկայ առանց ազատութեան» եւայն.։

× Պոլսոյ մէջ, հակառակ զինուորա-կան իշխանութեան, հրացանաձգութիւն-ներ եղած են եւ ռումբեր ալ պայթած։ Զինեալ բախումները տեղի ունեցած են ծայրայեղ - ձախ (Տեւ Եոլ՝, յեղափո-խական ուղի) շարքայիններու եւ ապա-հովութեան ուժերու միջեւ։ Հինգշաբ-թիէն Ուրբաթ լուսնալիք գիշերը, բա-խումը մէկ ժամէ աւելի տեւած է եւ պատճառած մէկ մեռեալ եւ բազմաթիւ վիրաւորներ։ Օքմէյտանի հրապարակին վրայ, Տեւ Եոլի անդամներ հանրազրեր կը փակցնէին երբ զինեալ ուժեր հասած ու կրակել սկսած են։ Ըստ իշխանու-թեանց 17 հոգի, զորս ոստիկանութիւնը կը փնտռէր, ձերբակալուած են, որոնց մէջ զեկավար մը՝ Քեմալ Կէնճէ։

ՓՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 45–ՐԴ ԱԽՈՑՆՈՒԹԻՒՆ

«ԱՐԱՐԱՏ»

ԴԱՍԱԽՈՐՄԱՆ ԳԼՈՒԽԸ

—×—

Մայիս 2-ի խաղէն ետք, ախոյեան-թեան գլուխն է Արարատ 11 կէտով։

Նախքան այս խաղը, Ապրիլ 25-ին Երե-ւանի մէջ, 1-ի դէմ 2 կէտով յաղթած էր Դոնեցի Շախտեորին։ Կէտերը նշանակած էին Բարսէղն Մելիքեան (12րդ վայրկեան) եւ Անդրանիկ Խաչատրեան (82-րդ)։

Մայիս 2-ի խաղերու արդիւնքները.-

Պախտակոր - Տորպեդօ (Ք)	0 - 0
ԱՐԱՐԱՏ - ԿՈՒԲԱՆ	2 - 1
(Ա. կիսախաղ՝ 1 - 0)	
Կայրաթ – Նեֆթչի	2 - 0
Դինամօ (Թ) – Շախտեոր	2 - 2
Դինամօ (Մ) - Դնեպր	3 - 0
Սպարտակ (Մ) - Մետալիստ	0 - 0
Դինամօ (Կ) - Տորպեդօ (Մ)	0 - 0
Զերնոմորեց - ԲԿՄԱ	0 - 2

Արարատ դասաւորման գլուխն է 11 կէտով, նոյնքան կէտ ունի Պախտակոր, որու սակայն կը պակսի մէկ յաղթանակ, ուրեմն Արարատէն ետք կուգայ դասա-ւորման մէջ։ Իրենց կը հետեւի 10 կէտով Կայրաթ։

Անգլիացիք Կրակել Սկսան

=———=———=

Մալուիներ ու պատերազմը կը սկսէր Շաբաթ առաւօտ, երբ Անգլիացիք կը ռմբակոծէին գլխաւոր օդակայանը եւ ըստ անգլիական աղբիւրներու անգործածելի կը դարձնէին զայն։ Նոյնը չէր արժան-թինեան կարծիքը ինչ որ ոչ մէկ կարե-լութիւն կուտայ յստակ գաղափար մը կազմելու եղածին մասին։ Կացութիւնը քիչ մը հանդարտ էր կ ի ր ա կ ի, բայց միայն քանի մը ժամ, քանի որ Անգլիացիք կիրակի իրիկուն ծովառում-բով կ'ընկղմէին արժանթինեան նաւ մը (թէեւ Պուէնոս - Այրէս կը հերքէ)։ Ուա-շինկթընի համար, պատահածը վարկի ալ մեծ հարուած մըն է, եւ հիմա փե-րուն է, որ իր միջնորդութիւնը կ'առա-ջարկէ եւ եօթը կէտերէ բաղկացած ծրա-գիր մը։

Մոսկուայէն ետք, Քուպան ալ Արժան-թինի կողքին է, որու վարչակարգը, հի-մակուհիմա բարձի թոզ եղած է, բոլոր համայնավար երկիրներուն համար...։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆ չրջապտոյտ մը ձեռնարկեց Լիմուզէնի մէջ, ուր պիտի հանդիպի ժաք Շիրաքի։

ԷՃԷՎԻՏի նոր դատավարութիւնը Յու-նիս 4-ին յետաձգուեցաւ, Անգարայի զին-ուրական ատեանը յաւելեալ քննութիւն մը ուզած ըլլալով։ Ծանօթ է որ Հալքի պարագլուխին դէմ եղած նոր ամբաստա-նութիւնն այն է, որ դէմ գործած է Ապա-հովութեան Ազգ. Խորհուրդի, թիւ 52 հրովարտակին, որ կ'արգիլէ քաղաքական որեւէ բանավէճ։

ՏՐԻՊՈԼԻՍԻ (Լիբանան) Սէն - Միշել մարոնի եկեղեցիին մէջ Լիբանանցի մը սպառնացած է հաւատացեալներուն զէն-քով եւ ձեռնառումբով, բայց ոստիկա-նութիւնը հասած է ու զինքը սպաննած։ Այդ պատճառով ձեռնառումբը սահած ու պայթած է եւ կին մը մեռած է, երկու հոգի ալ վիրաւորուած։

ՍԻԿԻԼԻՈՑ մէջ, համայնավար երես-փոխան մը՝ Փիօ տէ լա Թոռէ սպաննուած է։ Կը կարծուի որ մաֆիային գործն է։

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Երեքշաբթի իրիկուն, կոչումնով մըն է, որ Աղթատախնամ ընկերակցութիւնը կ'ոգեկոչէ իր հիմնադրութեան 90-ամեա-կը։ Այս առթիւ, ստորեւ՝ այն յօդուածը զոր Շ. Նարդունի գրած էր 1966 Յունիս 12-ին, ընկերակցութեան 75-ամեակին առթիւ, տօնուած ճաշով մը (Փոքսարտի ճաշարանը, Յունիս 17-ին) եւ դաշտա-հանդէսով։ Անցեալ տարի, մեր աշխա-տակից բարեկամը՝ Մկրտիչ Գազանճեան, որ երկար տարիներ վաստակաւոր ան-դամներէն եղած է Աղթատախնամի վար-չութեան, երկու յօդուածով հակիրճ պատմականը տուած էր Ընկերակցու-թեան, այս նոյն 90-ամկաին առթիւ։

Փարիզի Հայոց «Աղքատախնամ» Ընկե-րակցութիւնը այս ամիս կը տօնէ տարի-ներու ... իր հարստութիւնը, որու հա-ւատն է այժմ (հիմնուած 1892 Յունիս 1-ին)։

Ներեցէք բառախոյզին, որ այս առթիւ, մանաւանդ ուսին, տարբեր հարստութեան մը ցանկութեամբ՝ կանգ կ'առնէ Հայոց Լեզուին հարստութեան առջեւ ու կ'ըսէ.

- Աղքատ եմ ես, ո՛վ Մեծասքանչ, աղ-քատ եմ ոչ «հատեալ ի յաղթեաց եւ ի յընչից», այլ զրկեալ մը անմահ Մեսրոպ Մաշտոցի չնորհէն, տո՛ւր ինծի քու ճո-խութենէդ, հարստութենէդ, բառերու դանձէդ...

Չի աղքատ է գիտութիւնս այս բառին մասին, ինչպէս աղքատ է Հ. Գաբրիէլ Աւետիքեան՝ երբ կը գրէ. «Աղքատ կը հանենք աղխոֆ բառէն, այսինքն թէեմբլ-լէք, ուռուպայ», բացատրելով թէ խո գիրը ձգելով կ'ըլլայ ածանցեալ՝ աղխատ, այսինքն խեղճ, բան չունող»։ Կամ՝ «կը հանենք աղ բառէն, այսինքն՝ ուտելու աղ ալ չունեցող»։

Եւ դեռ ի՞նչ նման ... աղքատ բացատ-րութիւններ, որոնք կը գլորին կ'երթան մինչեւ պահլաւական ձորը՝ կանչելու հա-մար ա - հու - խատ, որ ըստ Թիրեաքեանի կը նշանակէ «տուն - տեղ չունի»։

Սխա՛լ է, սխա՛լ։ Փարիզի Հայոց Աղ-քատախնամը ա՛ղ ալ ունի, տո՛ւն ալ ու-նի, - եւ ի՞նչ տուն։

Բայց նախ պարպենք բառախոյզին մա-խաղը։

Սկզբնաբար մեր «աղքատախնամ» հայ-րենակիցները Փրանսերէն պիէնֆըզանս կը կոչէին իրենց ընկերակցութիւնը, այժմ՝ էտ սոսիալ, որ աւելի ... ընկեր-վարական է եւ նուազ աղայական, չըսե-լու համար պիէնֆըզան։ Բայց, խոստո-վանինք, երբեք եւ երբեք համապատաս-խան մ ե ր հայերէն բառին, որ նոյնպէս կը մնայ անհամապատասխան արդի ընկերային վարդապետութեանց։

Ես փնտռեցի իմ աղքատ ծանօթութիւն-ներուս մախաղին մէջ թէ ի՛նչ բառ ու-նէին Ցոյները, որոնց հետեւելով՝ Մեծն Ներսէս աղքատանոցներ հիմնեց Հայաս-տանի մէջ։

«...Ըստ գաւառաց գաւառաց չինել աղքատանոցս ի խորչս եւ ի զերծ տեղիս, զի փոխանակ հիւանդանոցացն Յունաց լինեցին ի մխիթարութիւն մարմնոյ վըճ-տացելոցս»։

Կը կարծեմ թէ այս բացատրութեամբ՝ Խորենացի ուզած է բարձրացնել բառին դասակարգը, որ նուազագոյն է ըստ յու-նական ստուգաբանութեան։

Մեծն Ներսէս կ'աշակերտի Կապադովկ-եան դպրոցին, - Բարսեղ Կեսարացինե-րուն, Գրիգոր Նազիանզացիներուն, ո-րոնք պտաւխոնեներ հիմնեցին, մեր լեզ-ուին մէջ թարգմանուած՝ աղքատանոց, պատսպարելու համար մուրացիկները։ Արդարեւ, լեզուի պատմութեան մէջ ա-ռաջին աղքատները մուրացիկներ էին, ինչպէս կը մատնէ համապատասխան յու-նարէն բառը իր սկզբնական նշանակու-թեամբ, - բաղդատութեան համար՝ առէք Հոմերոսի Ոդիսականը, երգ ԺԸ., ուր կը գտնէք նոյն բառին զանազան գործածու-թիւնները, ինչպէս սա, Հիւրմիւզի թարգ-մանութեամբ։

Սիրես ի մոյր զօրհանապաղ յառնել
Շրջիլ ընդ քաղաք, դատարկ անգործ է
բուծանել զայդ որովայն fո զանյագ։

Նոյն բառն է դարձեալ, մուրացիկ, որ կը տեսնուի նոյն երգին առաջին տողին մէջ։ Ուրիշներ նոյն արմատէն կազմը-ւած բանաձեւերը թարգմանած են օտա-րական (Համբարձումեան) կամ հիւր։

Ահա այս բառն է, աղքատ, որ Սո-փոկլէսներու եւ Եւքիդէսներու արհամար-հանքը կրելէ ետք՝ յանկարծ կը նետէ նուաստացման քուրձը, կը հագնի սիրոյ եւ պատուոյ պարեգօտը, զոր իրեն կը չնորհէ Ճիսուս իր երանելութեան մէջ.- «երանի՛ աղքատաց...» (Մատթ. Ե. 3)։

Կը թուի թէ Կապադովկեան դպրոցը այս երանելութենէն ներշնչուեցաւ՝ աղ-քատանոցներ հիմնելու համար Արեւելքի դռներուն առջեւ, ինչպէս ետքէն Հայաս-տանի մէջ։

Փոփերիզմի առաջին ջատագովն եղան, ուրեմն քրիստոնէութիւնը։ Իսկ ամէնէն անկեղծ առաքեալը՝ Հայութիւնը։

Հայը աղքատանոց է հիմներ՝ ուր որ գացեր է։ Եկեղեցի, դպրոց ու աղքատա-նոց։ Ահա երեք բառեր, բաւական՝ գը-րելու համար մեր պատմութիւնը։ Ժամա-նակ մը հոգեւոր կը կոչուէին այդ աղ-քատանոցները, խնամատարական բնա-կարան, ուր կ'ապաստանէին գաղթա-կանները, անպաշտպան ճամբորդները, վերջապէս հիւրեր՝ որ տէր չունէին (հին հայերէնով՝ հիւր կը կոչուէր օտարա-կանը)։

Իմ նպատակս չէ գրել մարդկութեան ընկերային պայմաններուն զարգացման պատմութիւնը, - մեծափոր հատորի մը նիւթ։ Բառերը ուղենիշներ են նման պատ-մաւորականներուն համար։ (*)

Վերջին ստեղծուած բառն է, միշտ ըն-կերային նոր պայմաններու արտայայ-տութիւն, Հանգստեան Տուն, ժողովրդա-կան լեզուով՝ Ծերանոց։

Փարիզի Հայոց Աղքատախնամը հա-րուստ է նման Հանգստեան Տուներով, - երկու տուն՝ Փարիզի չուրջը, մէկ տուն՝ Միջերկրականի եզերքը։ Այժմ ծրագրած է հիմնել Հանգստեան Տուն մըն ալ մեր մաւորականներուն համար։

Մեր անմոռանալի բանաստեղծը, Ա-հարոն Տատուրեան, որ նման օթեւանէ մը մեկնեցաւ դէպի ... քնարան (գերեզ-մանատուն), մահուան գաւիթ կը կոչէր Հանգստեան Տունը։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

«Յառաջ», 1966 Յունիս 12

(*) Այդ տունը չհիմուեցաւ ատենին։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ»
ԹՐՔԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Գ.

1905-ին, այս անգամ Դաշնակցութիւնը Ապտիւլ Համիտի դէմ մահափորձ մը պատրաստեց: Յուլիս 21 Ուրբաթ օր երբ կայսրը մզկիթէն կ'ելլէր, չատ զօրաւոր պայթում մը պատահեցաւ անոր կառքին մէջ: Բարեբախտաբար, կայսրը այս մահափորձէն անվնաս փրկուեցաւ, նոյնիսկ առանց որեւէ վէրքի:

Մահափորձի հեղինակներու մեծ մասը ձերբակալուեցան, մին մահուան դատապարտուեցաւ, բայց յետոյ ան ալ ներուեցաւ ու ազատ արձակուեցաւ:

Ինչպէս աւելի առաջ նշած էինք, ըստ Հնչակեաններու Հայոց ըմբռոստանալու յարմարագոյն ժամանակամիջոցը պէտք է ըլլար Օսմանեան կայսրութեան մեծ պատերազմ մը կամ պետութիւններու հետ պայքարի սկսած օրերը: Ուստի, երբ 1914-ին Օսմանեան կայսրութիւնը Ա. Համաշխարհային պատերազմի մասնակից եղաւ անոնք ալ յուսացին որ իրենց ըսպասած ժամը հասած է այլեւս: Հայկական կազմակերպութիւնները անմիջապէս չարժման անցան: Դաշնակ, Հնչակ, Վերակազմեալ Հնչակ ու Ռամկավար կուսակցութիւններու ներկայացուցիչներ Ղալաթիոյ մէջ վարժարան մը հաւաքուեցան, իրենց գլուխը ունենալով Պատրիարքարանէն Գաբրիէլ Ճէվահիրճեան անուն հոգեւորական մը: Այս ժողովի ընթացքին որոշուեցաւ պատերազմի ընթացքին հաւատարիմ մնալ պետութեան, զինուորական պարտականութիւն ընդունել եւ չսարսուիլ արտաքին ազդեցութիւններէ: Սակայն այս պարագան իրականութեան մէջ կառավարութիւնը չփոթեցնելու ձեւ մըն էր, մինչդեռ այդ կազմակերպութիւնները իրենց պաշտօնական հաւաքոյթը 1904-ի Յուլիսին էրզրումի մէջ կատարած ու այդ համաժողովին տուած էին իրենց բուն որոշումը: Այս ժողովը, որուն մասնակցած են Մոսկուայի, Թիֆլիսի, Թեհրանի, Թաւրիզի, Եգիպտոսի, Պալքաններու եւ Անատոլուի զանազան շրջաններու 30-ի չափ ներկայացուցիչները, կարգ մը որոշումներ տրուած էր, որոնց համաձայն ճշդուած էր որ ընդդիմադիր ճակատ մը բացուի Օսմանեան Պետութեան դէմ, անոր քաղաքական ծրագիրները քննադատել Իթթիհատ եւ Թէրաքքիի իշխանութեան դէմ խիստ պայքար մը չղթայազերծել:

Այս նպատակները իրագործելու համար, կ'որոշուէր նախ զինուորագրութեան մերժում եւ չանսալ երբեք այդ ուղղութեամբ տրուած հրահանգներուն: Իսկ անոնք որոնք ստիպուած՝ պիտի ըլլային զինուորագրուիլ, անոնց ալ կը թելադրուէր զէնք եւ զինամթերք սատնալէ յետոյ առանձին առանձին կամ հաւաքաբար միանալ ռուսական բանակին: Նոյնպէս Հայերը զանազան շրջաններու մէջ խռովութիւններ պիտի հանէին գիւղերու եւ քաղաքներու մէջ, որպէսզի այդ տեղերը ապրող Թուրքերը, իրենց ընտանիքները եւ գիւղերը պաշտպանելու համար ստիպուէին հոն մնալ եւ ռազմաճակատ չկարենային երթալ: Որոշուած էր նաեւ երթեւեկութիւնները խանգարել, լրտեսութիւններ ընել եւ այդ պահուն երբ Ռուսերը պիտի սկսէին սահմանները անցնիլ, Հայերն ալ ապստամբելով Օսմանեան բանակը կռնակէն պիտի հարուածէին:

Մինչդեռ Իթթիհատ վէ Թէրաքքի, պատերազմի սկզբնական օրերուն Հայերու մասին մանաւանդ միջոցներ կը խորհէր: Այսպէս օտար պետութիւններու քննիչներուն ներկայացուցած վերանորոգումներու ծրագիրը ընդունուած էր, որուն համաձայն Տրապիզոն, Էրզրում եւ Սիվասի նահանգներու ընդհանուր քննիչի պաշտօնին հոլանտացի Ֆէսթէրէք, Վան, Պիթլիս, Էլազիզ եւ Տիարպաքիրի Ընդհ. քննիչ կ'ընտրուէր նորվեկիացի Հօֆ. 1914-ի Նոյեմբերին, երբ Ցարական Ռուսիա պատերազմ կը հռչակէր Օսմանեան կայսրութեան դէմ, նոյն թուականներուն Դաշնակցականներու «Հնչակ» թերթին մէջ հետեւեալը գրուած էր:

«Հայերը այլեւս ստիպուած են իրենց դիրքը ճշդել եւ կողմերէն մէկուն քով ըլլալ: Հայերը անտարակոյս պէտք է գտնուին Դաշնակից պետութիւններու կողքին, այսինքն՝ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ քով իրենց տեղը կը գրաւեն եւ իրենց ամբողջ ուժերը կը միացնեն Ռուսիոյ հետ»: Հայերը բացի ռուս բանակներու մէջ պարտականութիւն ստանձնողներէ, պայքարի շրջաններուն մէջ ալ կամաւոր միութիւններ կազմած են: Ասոնք ռուսական զօրքերու հետ միասին պիտի պատերազմէին ու գաղնակից պետութիւններու յաղթանակի ապահովութեան պիտի օժանդակէին:

Ա. Համաշխարհային պատերազմի ընթացքին, Վանի երեսփոխան Վահան Փափազեան հայկական Վէմ հանդէսին մէջ հրատարակած իր մէկ յօդուածին մէջ կ'ըսէ. «Թուրք եւ ռուս պատերազմի ըսկըսելուն, Ռուսերը զօրաւոր եւ անակընկալ հարուածներ պիտի իջեցնեն Թուրքերուն: Ուստի պէտք է Կովկասի կամաւորական միաւորները պատրաստ ու նենալ, որպէսզի ասոնք իրրեւ ռուս բանակներու առաջնորդներ Թուրքիոյ կարեւոր կէտերը պէտք է նախապէս ձեռք անցընեն»:

1915 Փետրուարին, Թիֆլիսի մէջ կատարուած Հայկական Ազգային Համաժողովին մէջ Դաշնակցական ներկայացուցիչը իր տեղեկագրին մէջ կ'ընդգծէր, թէ ինչպէս յայտնի է ռուս կառավարութիւնը պատերազմի սկզբնաւորութեան Թուրքիոյ Հայերը զինելու եւ պատրաստելու, նոյն իսկ հայաբնակ վայրերու մէջ ապըստամբութիւններ կատարելու նպատակով 242·900 ռուբլի տուած էր, ուստի յարմար կ'ըլլայ որ մեր կամաւոր խումբերը Թրքական ուժերու մէջէն անցնելով միանան այդ տեղերու յեղափոխական կազմակերպութիւններուն: Եթէ հնարաւոր ըլլայ Թուրք բանակի թիկունքին, անիշխանական վիճակներ ստեղծել, ռուսական ուժերուն յառաջընթացը դիւրացընելով ապահովել Արեւելեան Անատոլուի գրաւումը»: Ինչպէս կը տեսնուի նաեւ իրենց իսկ փաստաթուղթերուն մէջ քմիթճիները վճռած էին Ա. Համաշխարհային պատերազմի մասնակից Օսմանեան Պետութիւնը կռնակէն զարնելու: Մինչդեռ երբ անոնք կը կարծէին որ Օսմանցիները թակարդի մը մէջ պիտի ձգեն, իրականութեան մէջ հոն ինկողը իրենք էին: Պօրեան անունով հայ գրող մը հետեւեալը գրած է իր մէկ գործին մէջ.

Ցարական Ռուսիան, ոչ մէկ առեն յօժարած է անկախ Հայաստանի մը գոյութեան: Իրականութիւն մըն է թէ Դաշնակցութիւնը, որ կ'աշխատէր, Հայաստանի ազատագրման համար, կը ջանար որ Ռուսիա ձեռք անցընէ Արեւելեան Անատոլուն: Արդարեւ, երբ 1916 տարուան սկիզբներուն ռուսական բանակը կը գրաւէր Էրզրում քաղաքը, ռուսական հրամանատարութեան հաղորդագրութիւններէն մէկուն մէջ արձանագրուած էր որ Հայերը իրաւունք պիտի չունենան բնակելու այդ քաղաքին մէջ:

Վերոյիշեալ որոշումները հայ քմիթճիներու կողմէ անմիջապէս իրագործուիլ սկսաւ: Առաջին ապստամբութիւնը Օլտոսոս 30, 1916 թուականին Զէյթունի մէջ սկսաւ: Այստեղ Հայերը անկախ զինուորական միութիւն մը հիմնել ուզեցին, որուն պաշտօնեաները հրամանատարները իրենց կողմէ ընտրուած պիտի ըլլային:

Երբ կը մերժուէր իրենց այս պահանջը, ըստ նախապէս տրուած որոշումներու, մերժեցին զինակոչի հրամաններուն են թարկուիլ, իրենց զէնքերով լեռ բարձրացան եւ սկսան զինուորներու եւ ոստիկան զինուորներու յարձակիլ: Վանքի մը մէջ պաշնեցին Մարաշի ոստիկան զօրաց հրամանատարը եւ անոր 25 զինուորները: Գիւղերը այրեցին ու աւերեցին, նոյն ծրագիրը գործադրուեցաւ նաեւ Էրզրումի եւ Արեւելեան Պայազիտի մէջ: Այստեղերէն կազմուած զինեալ ուժեր սկսան միանալ Ռուսիոյ մէջ կազմուած հրոսակախումբերու եւ կամաւորական ներու: Պիթլիս եւ Վանի մէջ ալ սկսան նշմարուիլ նոյն դէպքերը:

Նոյն իսկ երբ Ռուսերը անցան սահմանը, Վանի Հայերն ալ գրաւեցին քաղաքը:

Այլեւս ոչ մէկ ապահովութեան միջոց

Ժ. Տէր-Մերկեռեանի
եւ
Մ. Պէրժէ-Փափազեանի
ՆՈՒԱՃՀԱՆԴԷՍԸ

Փարիզի Կալօ սրահին մէջ, Ապրիլ 23-ի երեկոյեան տեղի ունեցաւ Ժան Տէր - Մերկերեանի եւ Միրիամ Պէրժէ - Փափազեանի նուագահանդէսը, զոր կազմակերպած էր Եան'ց Ակումբը իր «Մշակոյթի Շաբաթ»ի շրջագիծին մէջ:

Ջութակահար Ժան Տէր - Մերկերեան ծանօթ անուն մըն է արուեստի աշխարհին մէջ: Բազմաթիւ նուագահանդէսներ տուած է Մորմ. Միութեան զանազան քաղաքները, Եւրոպա, Միացեալ – Նահանգներ, Հարաւային Ամերիկա, Արեւելեան երկիրներ եւ ամէնուրեք մամուլը դրուատանքով արտայայտուած է իր արուեստին մասին: Մարսէյլ ծնած, Մոնթրէալի Երաժշտանոցին մէջ իր արուեստը կատարելագործած Տավիտ Օյսթրախի դասարանի, 1964 - 1980 թուականներուն դասախօս Երեւանի Երաժշտանոցը՝ Տէր - Մերկերեան արժանացած է Հայաստանի ժողովրդական արտիստ կոչումին եւ պետական մրցանակի: Ան դափնեկիր է նաեւ Փրակայի, Մարկրիթ Լոն - Ժաք Թիպօ եւ «Էլիզապէթ Թագուհի» միջազգային մրցանակներու:

Դաշնակահարուհի Միրիամ Պէրժէ - Փափազեան, մօրմէ Հայ եւ հօրմէ Լեհ, 13 տարեկանին աւարտած է Փարիզի Երաժշտանոցը եւ իր անդրանիկ նուագահանդէսը տուած Թէաթր տէ Շան զ'Էլիզէ: 14 տարեկանին ստացած է սենեկային երաժշտութեան Ա. մրցանակը, իսկ տարի մը ետք՝ Մարկրիթ Լոն - Ժաք Թիպօ մրցանակին արժանացած: 17 տարեկանին հանդիպած է ծանօթ դաշնակահար Սամսոն Ֆրանսուայի, որուն աշակերտած է եւ կրած իր ուսուցչին ազդեցութիւնը իր արուեստի ձեւաւորումին մէջ: Միրիամ Պէրժէ - Փափազեան եւս տուած է նուագահանդէսներ եւ գրաւած ուշադրութիւնը ծանօթ նուագախումբերու եւ անուանի արուեստագէտներու: 1978-էն ի վեր տարեկան իր նուագահանդէսները կուտայ Փարիզի Կալօ սրահին մէջ:

Ապրիլ 23–ին զոյգ արուեստագէտները առաջին անգամ ըլլալով միասին բեմ կ'ելլէին բարդ կառուցուածքներով դրուածներու յայտագրով՝ Մոցարթի Սի պէմոլ մաժէօր Ք 378 Սոնաթը, Փրոքոֆիէֆի թիւ 1 օփ· 80 Սոնաթը եւ Սէզար Ֆրանքի Լա մաժէօր Սոնաթը:

Ընտրուած կտորները հաւասար պատախանատուութիւններ կ'ընձեռէին թէ' ջութակին եւ թէ' դաշնակին: Արուեստագէտները կրցան այդ պատասխանատուութիւնը արդարացնել մեկնաբանութեան մէջ: Ժան Տէր - Մերկերեան ցուցաբերեց թէքնիքի անթերի տիրապետութիւն, խոր երաժշտականութիւն եւ յուզակա - նութիւն, յատկանիշներ՝ որոնք վկայ - դոյութիւն ունէր Օսմանեան բանակին - բուն եռեւը: Արտաղրական միաւորները անչարժութեան մատնուած էին Հայերու կատարած յարձակումներուն եւ խափանարարութիւններուն պատճառաւ: Միւս կողմէ կ'աւերէին ճամբաներն ու երթեւեկի միջոցները, որոնք արդէն անբաւարար էին: Հաղորդակցութեան զիծերը վնաս կը կրէին այս յարձակումներէն: Նոյնպէս, երբ հայ հրոսակները իսլամ գիւղերու վրայ տեւական յարձակումներ կը կատարէին, այս պատճառաւ անհանգըստութիւն մը սկսած էր ճակատի զինուորներուն մէջ, քանի որ անոնց խնդիրն ու միտքը իրենց գիւղերով եւ ընտանիքներուն վիճակով կը զբաղէր բնականաբար: Այսպէս, ճամբաներու փակումը, ուրիշ բազմաթիւ խափանարարութիւններ թուրք բանակի ազատ չարժումները սկսած էին խանգարել:

Ռուսերը սահմանը անցնելէ յետոյ, երբ Հայերը Վանը գրաւեցին եւ հայկական վրէժի խմբակներ սկսան խլամ ժողովուրդը սպաննել, Օսմանեան Կառավարութիւնը Հայոց Պատրիարքարանի, հայ երեսփոխաններու եւ հայ զինակիր զանազան յայտարարութիւն ըրաւ եւ յայտնեց որ շատ խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, եթէ Հայերը չարունակեն իրենց ապստամբութիւններով եւ յարձակումներով ոչնչացնել խլամ ժողովուրդը:

Երբ այս յայտարարութիւնը արդիւնք մը չէ տուած, Ապրիլ 24, 1915-ին կառավարութիւնը փակեց հայ կազմակերպութիւններու կեդրոնները եւ ձերբակալեց անոնց գլխաւոր վարիչները: Տեսնելով թէ այս պարագան ալ արդիւնք չէր տուած, Մայիս 27, 1915-ին, որոշում մը տուաւ, որուն համաձայն Հայերը պիտի տեղահանուէին իրենց բնակավայրերէն:

Այս օրէնքը հետեւեալն է.

«Յօդուած Ա.– Պատերազմի միջոցին բանակի բոլոր միաւորներու հրամանատարներն ու անոնց փոխանորդները, զինուորական կեդրոններու հրամանատարները, տեսնեն որ ժողովուրդին կողմէ կառավարութեան հրամաններուն դէմ սաստում տեղի կ'ունենայ, երկրին անդորրութիւնը կը խանգարուի, զինուորական միջամտութիւններ կը տեսնուին, ընդվզումներ ցոյց կը տրուին, հայրենիքի ապահովութիւնը վտանգուած կ'ըլլայ, ստիպողաբար արտօնուած են անմիջապէս զինուորական ուժերով խիստ կերպով զսպել այդ յարձակումները եւ ընդվզումները:

Յօդուած 2.– Զինուորական հրամանատարները կրնան տեղահան ընելով ուղարկել այն շրջանները փոխադրել այն ժողովուրդը, երբ այդ շրջանները զինուորական տեսակէտէ անհրաժեշտ է բանակին համար, կամ այլ պատճառներով կրնան տեղահան ընել այդտեղի ժողովուրդը լրտեսելու կամ այլ պատճառներով վնասակար կը նկատուի երկրին համար:

Յօդուած 3.– Այս օրէնքը ի գործ կը դրուի հրատարակուած թուականէն սկսեալ Մայիս 27, 1915:

(Շար. 3)

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու եւ Դիմադրականներու Բարեկամական Դաշնակցութեան Նիւ Մասնաճիւղի ընդհանուր ժողովը գումարուեցաւ Ապրիլ 18-ին, Հայոց Եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Ներկայ էին մեծ թիւով նախկին ռազմիկներ եւ պատմագրականներ, ինչպէս նաեւ տեղւոյն կրօնական Ընկերակցութեան նախագահը՝ Վահան Ալման: Նոր անդամներ արձանագրուեցան: Տարեկան անդամավճարը որոշուեցաւ 100 Ֆրանք: Ընկերական մթնոլորտի մէջ տեղի ունեցաւ ժողովը եւ կատարուեցաւ նոր վարչութեան ընտրութիւնը, երկու տարուան համար:

Նոր վարչութիւնը կը պարզէ հետեւեալ պատկերը՝

Յարութիւն Գիւրկեանն՝ պատուոյ նախագահ, Եղիա Մալոյեան՝ նախագահ, Պօղոս Ժամկոչեան՝ քարտուղար, Մարկոս Գիւտէնեան՝ գանձապահ, Միքայէլ Շիրինեան, Հանրի Պալեան՝ խորհրդական:

ՀԱՑ ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ԵՒ ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՎԱՇԱՑ ԿՈՏՎԱԾՈ

= ՀԱՅՏՈՒԹՅՈՒՆ =

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՎԱՃԱՌՔԻ ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԻ

=———=———=

Ստորագրեալս «Մարտիրոս Ղազարոսի Ղազարեան» հիմնարկեալ ընտանեկան պատուհասի մը ենթարկուելով եւ ամուսնոյս ու զաւկանցս մահուան պատճառած ծախքերը հոգալու անկարող գտնուելով, կը յայտնեմ հանրութեան, որ ես ալ ամուսնոյս պէս ոչ մէկ կապ ունիմ վերոյիշեալ ընտանեկան հիմնարկին հետ, եւ ոչ ալ պատասխանատու եմ անոր ստանձնած պարտքերուն համար։

Կ. Պոլիս, Նոյեմբեր 21-ի երեկոյեան, ժամը 7 1/2-ին, Ազգ. Ընկերական Ժողովարանի սրահին մէջ, Ազգ. Ընկերական Ժողովարանի Ընդհանուր Ատենապետ Տ. Գրիգոր Զօհրապ Էֆ.ի նախագահութեամբ, Ազգ. Ընկերական Ժողովարանի Ընդհանուր Ատենադպիր Տ. Գրիգոր Զարդարեան Էֆ.ի կողմէ կարդացուելու համար ներկայացուած տարեկան տեղեկագրութիւնը։

Ընդհանուր Ատենապետ Տ. Գրիգոր Զօհրապ Էֆ. ներկայացուցած տեղեկագրութեան մէջ կը յիշէ Ազգ. Ընկերական Ժողովարանի հիմնարկութեան պատմութիւնը, որ կատարուած է 1913 թուականին։ Ան կը յիշէ նաեւ Ազգ. Ընկերական Ժողովարանի Ընդհանուր Ժողովի նախագահներուն անունները, որոնք են՝ Տ. Գրիգոր Զօհրապ Էֆ., Տ. Գրիգոր Զարդարեան Էֆ., Տ. Գրիգոր Զարդարեան Էֆ., Տ. Գրիգոր Զարդարեան

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Տէսինէն Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Պօյաճեան, իրենց հանգուցեալ ծնողաց՝ Յովհաննէս եւ Հայկուհի Պօյաճեանի, ու Գրիգոր եւ Նարկիզ Քէօլէեանի անթառամ յիշատակներուն, 100 Ֆ. կը նուիրեն Ֆրանսահայ Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին, 100 Ֆ. Ֆրանսահայ Կապ. Խաչի Պէլֆոնթէնի օդափոխութեան կայանին եւ 200 Ֆ. «Ծառաչ»ի բարգաւաճման:

×

Լա - Սէն – Սիւռ - Մեռէն Տիկին Վ. Կարապետեան նահատակաց եւ իր ընտանիքին ննջեցելոց յիշատակին 1000 Ֆ. կը նուիրէ Փարիզի Ս. Ժողհ. Մկրտիչ Եկեղեցւոյ (ստանալ «Ծառաչ»էն) եւ 50 Ֆ. «Ծառաչ»ին:

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլ - Պօմոն - Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ թաղականութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տիկին Եսա - վերի ու զաւակներուն եւ իր պարագաններուն, Միքայէլ Եավերի մահուան առթիւ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er
ԲԱՑՄԱՆ 6–ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻԻ
ՄԵԾ ՃԱՇ
կիրակի, Մայիս 9-ին, ժամը 13ին,
Տարօն եւ Վասպուրական սրահ:
Հայկական մթնոլորտ - գեղարուեստական բաժին - :
Մասնակցութեամբ՝
- Նարեկացի նուագախումբին:
– Մշակութային Տան «Անի» պարախումբին:
Ճաշազին 80 Ֆ.:
Նախընտրելի է նախապէս սեղանները ապահովել: Հեռաձայնելով՝ Հ. Շալճեան 66 18 80 եւ Զ. Մխլոնեան 90 90 10 :

×

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE DE MARSEILLE
Grand Repas d'Anniversaire
DIMANCHE, 9 MAI, A 13 H.
Orchestre: NAREGATSI
Troupe de Danses ANI de la M.C.A.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը չնորհակալագրութեամբ առացած է հետեւեալ իւզագլինները Ծաղկազարդի առթիւ.- Տիկին Պետիկեան Մատլէն 500 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Յակոբ Աղաճեան 400 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ազատ եւ Քլօտ Կէրնին, Այրի Տիկին Գալիքեան, Այրի Տիկին Շնորհիկ Յակոբեան, Տէր եւ Տիկին Տէր - Ներսէսեան, Այրի Տիկին Վարդուհի 200-ական Ֆ., Այրի Տիկին Աբշալոյա Գէորգեան, Տիկին Մուրատեան Ազատուհի, Տիկին Շահրի - եան, Տիկին Պաղտասարեան Պէաթրիս 100-ական Ֆ., Այրի Տիկին Աատուրեան, Այրի Տիկին Տարօեան, Տիկին Զապէլ Տէր - Խաչատուրեան, Այրի Տիկին Մարիամ Փաշաեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Աբգարեան, Այրի Տիկին Քէչէճեան, Տէր եւ Տիկին Պէօրիքեան 50-ական Ֆ.:

ՀԱՅԱՆ
ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ԾԱՌԱՉ» ԹԻՒ 15
ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ
ՍՓԻՒՌՔԻ ՎԷՊԸ
հանիցս տպուած, միշտ՝ ապառաժ
ԳԻՆ՝ 70 ՖՐԱՆՔ
Թղթատարով 80 Ֆ
Դիմել՝ «ԾԱՌԱՉ»ի

«RADIO ASK»
MARDI, 4 MAI
Une Soirée Exceptionnelle
FM 100 Mhz.

LA JAF, L'UCFAF, LE COMITE CULTUREL DE LA SORBONNE
GRAND AMPHITHEATRE DE LA SORBONNE
47, Rue des Ecoles — 75005 Paris
DIMANCHE, 16 MAI, A 17 H.
CONCERT
En Hommage au Compositeur
AVÉDIS MESSOUMENTZ
Avec la participation de:
— L'Ensemble Instrumental de Romans — Dirigé par A. SIRANOSSIAN
— Groupe Instrumental «SAYAT NOVA» — Dirigé par J.-P. NERGARARIAN
— Chorale «ANI» — Dirigée par H. ADJEMIAN
— L'Ensemble de Danses «NAVASSART» — Le Trio Traditionnel Arménien
Anna Karakaya (Chant) — Elia et Arto Pehlivanian (Kanoun et Dahoul)
CHAKÉ BENGUIAN (Chant) - ANDRÉ OVIGNY (Violon) - SEBOUH APKARIAN (Chant)
Avec l'aimable participation de:
LYNE DOURIAN (Opéra de Paris) — ASTRIG DEDEYAN (Opéra de Bordeaux)
Pianiste: Kouyoumdjian Avo
PRIX DES PLACES: DE 25 A 100 F,
— Location: Centre UCFAF - JAF; Cité du Wauxhall, 75010 Paris - Tél.: 208. 76. 49
Université Sorbonne Nouvelle (Com. Cult.) 13, Rue Santeuil, 75005 Paris Tél. 570.12.90
Yan's Club; 5, Ave. Reille - 75014 Paris — Cité Universitaire; 57, Bd. Jourdan
75014 Paris, Tél.: 589. 55. 53 — Librairie Paloyan; 9, Rue de Trévise, 75009 Paris
Tél.: 523. 24. 97 — Dedeyan (Chaville) Tél.: 750. 46.93 — Davidian (Bagneux)
Tél. 665. 81.53 — Benlian (Issy-les-Moulineaux) — Café Philippe (Alfortville)
Pehlivanian (Sevran) Tél.: 384. 31. 28 — Djizmedjian (Bois-Colombes) Tél.: 781.09.72

Grande - Fête Familiale Dansante
DIMANCHE, 9 MAI
A partir de 15 h.
Organisée par
LA CROIX - BLEUE ARMENIENNE
Section Saint-Maurice de Beynost
Avec la participation de
L'ORCHESTRE «MELODIA - EREVAN»
Salle des Fêtes
de Saint-Maurice de Beynost
BUFFET ARMENIEN — BROCHETTE
Entrée libre
AMBIANCE ARMENIENNE

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ
ԷՍԱՅԵԱՆ – ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
տարեկան ընդհ. ժողովը կը գումարուի՝ Շաբաթ Մայիս 8, ժամը 15·30–ին՝ au Centre Culturel Alex Manoogian 118, Rue de Courcelles - 75017 Paris կը հրաւիրուին անոնք ու համակիր – ները:

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները, Շաբաթ, Մայիս 8, ժամը 16-ին, Հայ Մշակոյթի Տունը, 17 rue Պլէօ:

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇԱՆԻ
ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ
կիրակի, Մայիս 9, ժամը 14·30–ին:
THEATRE MUNICIPAL DE BAGNEUX
Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
եւ
Պ. ՀԱՆՐԻ ՌԱՎԵՐԱՑԻ
Պաղեէօ–ի Քաղաքապետ
Բացման խօսք՝ վարչութեան կողմէ
Պ. Մ. ՄԱՎԻԵԱՆԷ
Գեղարուեստական բաժինը կը վարէ ուսուցչուհի՝
ՏԻԿԻՆ Հ. ՊԱԼԸՃԵԱՆ
Արտասանութիւն, երգ, կատակերգութիւն՝ դպրոցի աշակերտութեան կողմէ:
Սիրայօժար մասնակցութեամբ՝ երգիչ Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՖԷՐՄԱՆԻ
ձոխ պիւֆէ:
Հաճելի անակնկալներ:
Մուտք 20 ֆրանք:
Հաղորդակցութեան միջոցներ.- Փորթ ո'Օրլէանէն առնել 188 ա կամ 188 պի եւ իջնել Ռոն - Փուէն տէ Մարթիր:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ - ԳՈԼՈՄՊԻ
եւ չրջանի մասնաճիւղին
ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹԸ
Մայիս 9, կիրակի ժամը 16–ին:
CENTRE ROBERT LA VERGNE
11, Rue Robert La Vergne — Asnières
4 Routes — Derrière Darty
ՏԻԿԻՆ ՄԱՐՕ ԱՏՈՒՐԵԱՆ կը խօսի եւ կը վարէ հանդէսը:
ՆՈՐԱՑԲ
կ'երգէ եւ կը նուագէ (նոր երգացանկով) կ'արտասանէ Օրիորդ՝
ՌՈՒԲԻՆԱ ԱԶԱՐԵԱՆ
կը ներկայացուի գունաւոր հայերէն ֆիլմ: Պատրաստուած՝
ՅԱԿՈԲ – ԳՐԻԳՈՐԻ կողմէ:
Պտոյտ՝ Փարիզ – Մոսկուա - Երեւան - եւ Նոր Կեսարիա - Կեսարացիներով:
Մուտքերու մասնակցութիւն՝ 20 Ֆ.:
Հաղորդակցութիւն.–
— Autobus 165 — Porte Champerret jusqu'au 4 Routes
Métro: Gabriel Péri, prendre l'Autoubus 140 et descendre à 4 Routes.

ԾԱԽՈՒՈՒ ՅԱՐԿԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ
Զորս յարկանի չէնքի մը առաջին յարկը:
Ննջարանք, երեք սենեակ, խոհանոց, առանձին բաղնիք լոզարանով, արտաքնոց, տաք ջուր եւ կեդրոնական ջեռուցում: Նաեւ քաւ:
Այլ մանրամասնութիւններու եւ այցելութեան համար հեռաձայնել ամէն օր, ժամը 17–էն սկսեալ.–
280. 02. 58

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
Նախաձեռնութեամբ՝
Շրջանային Վարչութեան եւ Փարիզեան Շրջանի բոլոր մասնաճիւղերուն
ՄԵԾ ՊԱՐԱՒԱՆԴԷՍ
HOTEL GEORGE V
Ի Նպաստ՝
ՊԼԻՖՈՆԹԷՆԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻՆ
ՅՈՒՆԻՍԻ 12–ԻՆ

DÉBAT - INFORMATION

Sur
LE MOUVEMENT NATIONAL ARMENIEN POUR L'A.S.A.L.A.
JEUDI, 6 MAI, A 20°H.°30
84, Rue de Grenelle — 75007 Pari

ԽՆԴՈՅՔ – ՃԱՇ

NOVOTEL - BAGNOLET

Կազմակերպուած կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին Նովոթէլի սրահներուն մէջ, Շաբաթ Մայիս 15, ժամը 20·00: Հայկ. ճոխ յայտագիրը: Սեղանները պահովել հեռաձայնելով. – 233 41 74 եւ 206 42 50 :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

ՅՈՒԼԻՍ 20 – 24

Կազմակերպութեամբ՝
Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Ժողովրդապետութիւններու Նախարարհ.-թեամբ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆի
Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդ
Մասնակցութեամբ՝
Պուրճ Համմուտի Ս. ՓՐԿԻՉ երգչախումբի
Արձանագրութեանց համար դիմել.- ՓԱՐԻԶ.- Անտոն վրդ. Թիւթիւնճեանի: Հեռ.- 278 31 93
ԱՒՈՒՎԻԼ.– Աթանաս վրդ. Քէչճեանի: 985 15 56
ԼԻՈՆ, , ՎԻԷՆ.– Գէորգ վրդ. Զապարեանի: 47 28 65
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.– Կոմիտաս վրդ. Զարգճեանի: 22 09 86
ՎԱԼԱՆՍ.– Գէորգ վրդ. Զանոյեանի: 43 78 23
ՄԱՐՍԷՅԼ.– Սարգիս վրդ. Դաւիթեանի: 48 19 60
Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի Մայիս 31-էն առաջ արձանագրուիլ:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ ՄԱՆԿԱՆՑ ԲՈՅՆ

ՍԷՆԹ ՕՆՈՐԻՆ - ՏԷ - ՓԷՐԹ

Ծուլիս եւ Օգոստոսին կ'ընդունուին 6 - 13 տարեկան մանուկներ, առանձին կամ ընկերակցութեամբ իրենց ծնողքներուն:
Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի գրասենեակը, երկուշաբթի օրերը, ժամը 17 - 19,
32, Rue de Trévise — 75009 Paris
եւ կամ ժամադրուիլ, հեռաձայնելով.-
985· 36· 53
Մանկանց Բոյնը բաց է ամբողջ տարին:

×

ԵՐԵՔ ՕՐ ՄԱՆՑԻ ԱՓԵՐՈՒԻՆ
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՄԱՆԿԱՆՑ ԲՈՅՆԻՆ ՄԷՋ
29, 30 եւ 31 Մայիս
Արձանագրուիլ, հեռաձայնելով.-
- ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ 985· 36· 53
- ՍԱՂԱԹԷԼԵԱՆ 854· 35· 74
- ՕՀԱՆԵԱՆ 631· 81· 94

«ՅԱՌԱՉ»Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆԸ

ՄԱՐՏԻ 10–ԷՆ Ի ՎԵՐ

Մահազդ	250 (294)
Հոգեհանգիստ	125 (147)
Շնորհակալիք	125 (147)
Հարսնիք, Նշանտուք	150 (176·40)
Ծնունդ	150 (176·40)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 17·6% թէ·վէ·Ա. (տե'ս փակագիծի մէջ ընդհ. գումարը):

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
5
MERCREDI
5 MAI
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ԱՐԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2.50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 15.163 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.163

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓԷՍ ԱՊՐԻԼ 20 – 27)

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԻՏԵՐՒԱԿԱՒԵՐԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

Ապրիլ 24ի առաւօտէն սկսեալ Երեւանի եւ մօտակայ շրջաններու հազարաւոր բնակիչներ եւ Սփիւռքէն հիւրեր այցելած են եղեռնի զոհերու յիշատակի համալիրը եւ ծաղիկներ դրած Ծիծեռնակաբլուրի բարձունքին վեր խոյացող յուշարձանին: Այցելած են հիմնարկութիւններու, ձեռնարկութիւններու ներկայացուցիչներ, պիոներական եւ մշակոյթի մարզերու ծանօթ դէմքեր, ուսանողներ, աշակերտներ որոնք պահ մը կենալով բազին առջեւ, լուռթեամբ յարգած են նահատակներու յիշատակը: Ժամը 10-ին, յուշարձանին ծաղիկ դրած են Հայաստանի Համայնավար Կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէի Ա. քարտուղարը՝ կարէն Դեմիրճեան, նախագահ Բարկէն Սարկիսով, վարչապետ Ֆադէյ Սարգսեան, կուսակցական եւ պետական այլ դէմքեր:

×

ՅՈՑՆ ՇԱՐԺԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Քանի մը օրով Հայաստան այցելած է յոյն չարժարուեստագէտներու պատուիրակութիւն մը եւ հանդիպում ունեցած Հայաստանի չարժանկարի վարպետներու, բեմադիրներու, դերասաններու եւ երաժիշտներու հետ: Ցուցադրուած են յունական եւ հայկական ժապաւէններ: Հիւրերը այցելած են թանգարաններ եւ տեսարժան վայրեր, մօտէն ծանօթացած են «Հայֆիլմ» արուեստանոցի աշխատանքներուն:

×

ՁԱՐԵՆՑԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Երեւանի Ալ. Մփանիկեան գրադարանին մէջ բացուած է ցուցահանդէս մը, նուիրուած եղիչէ Զարենցի, անոր ծննդեան 85-ամեակին առթիւ: Ցուցադրուած են գիրքեր, նկարներ եղիչէ Զարենցի կեանքին ու գործին նուիրուած աշխատութիւններ: Առանձին տեղ մը յատկացուած է Զարենցի առաջին գիրքին՝ «Երեք երգ տխրադալուկ աղջկան» խորագրով, լոյս տեսած 1914-ին Կարսի մէջ: Ներկայացուած են Երեւան, Մոսկուա, Թիֆլիս հրատարակուած պոէմներըը, բանաստեղծութիւնները, բալլադներըը: Ուշադրութեան արժանացած են 1923-ին Պոլիս տպագրուած «Պոէմներ», 1945-ին Պէյրութ լոյս տեսած «Դանթէական առասպել», 1946-ին Հալէպ հրատարակուած «Գիրք ճանապարհի», 1954-ին Պէյրութ տպագրուած «Ամբոխները խեղաթափուած» գիրքերը եւ այլն: Վերջին երեք տասնամեակներուն Զարենցի երկերը ունեցած են բազմաթիւ հրատարակութիւններ, որոնցմէ ամէնէն ամբողջականը Հայաստանի Ակադեմիայի լոյս ընծայած երկերու վեց հատորնոց հաւաքածոն է:

×

Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԷՐՆԵՐԸ ԵՐԵՒԱՆԻ Ալ. ՄԻԱՍՆԻԿԵԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻՆ

Երեւանի Ալ. Մփանիկեան գրադարանը ստացած է Լոնտոն անգլերէն հրատարակուած 20 հատորնոց երաժշտական հանրագիտարանը եւ հայագիտութեան, Հայոց պատմութեան ու արուեստին վերաբերող այլ գիրքեր, զորս գրադարանին նուիրած է Գ. Կիւլպէնկեան հիմնարկութիւնը: Տարիներու ընթացքին հիմնարկութիւնը յիշեալ գրադարանին նուիրած է հազուագիւտ եւ թանկագին բազմաթիւ գիրքեր, ալպոմներ եւ այլն:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻԹԵՐԱՆԻ ՃԱՌԸ

=———=———=

Կէռլի ճառը հաւանաբար այդ անունով ալ մնայ. Նախագահ Միթերանի քաղաքական թղթածրարին մէջ, քանի բոլորը համաձայն են անոր տալու համար «պատմական» բնոյթ:

Նախագահը կոչ մը ըրաւ ժողովուրդին միասնականութեան եւ չեչոտը դրաւ հակահարեկչական պայքարին վրայ, որ «անզիջող պիտի ըլլայ»:

Համակամութիւն, ապահովութիւն, ազգ. միութիւն այն դաղափարներն են, որոնք կը տիրապետեն Նախագահին ճառին մէջ.- «Ոչ ոք դուրս կը մնայ, ո՛չ մտքիս, ո՛չ գործիս մէջ, Ֆրանսայի ներկայէն, ոչ ոք դուրս կը մնայ Ֆրանսայի ապագայէն»: Միթերան տեսակ մը հաշուեկշիռ ալ կը ներկայացնէ իր նախագահութեան առաջին տարեդարձի նախօրեակին երբ կ'ըսէ.- «Նախ հարկ եղաւ ամէնէն ստիպողականով զբաղիլ, ժողովուրդին ամէնէն աղքատ խաւերուն գլուխը ջուրէն դուրս պահելու համար: Ատիկա կը նշանակէր զարկ տալ սպառումին: ... Համակամութիւն, կը նշանակէ նաեւ զեղչել գործազրկութիւնը, կառավարութեան առաջին հեռանկարը»: Ահաբեկչութեան մասին ալ վճռական է «այս ներածուած ապրանքը, հանրային իշխանութենէ կ'իյնայ հսկել անոր վրայ: Ես իսկ կը ստանձնեմ ահաբեկչութեան դէմ պայքարին ղեկը, անխնայ ձեւով հիմնական ազատութեանց յարգանքին մէջ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺԱՆ - ԼՏԵՒՆ ՀԱԼԻԼԻ առեւանգուած (?) գրադէտը յանկարծ մէջտեղ ելաւ, երեքշաբթի առաւուան 2-ին չուրջ. երբ Փորթ Մայօ էր եւ կառք մը կը փորձէր կեցնել Քոնքորտ պանդոկին առջեւ: Անցորդ մըն է որ գինքը կ'առնէ ու տունը կը տանի եւ գրադէտը կը հեռաձայնէ նախ մամուլի Փր. գործակալութեան նախքան հարցաքննուիլը ոճրային ոստիկանութեան կողմէ երկու ժամ: Տակաւին ոչ ոք համոզուած է որ գրադէտը իսկապէս առեւանգուած ըլլայ «յեղափոխական Զոկատ»ներու կողմէ եւ շատ աւելի մեծ է թիւը անոնց, որոնք կը խորհին թէ կատակ մըն էր կամ ծանուցումի ձեւ մը, որ իբեն համար ալ ծուղակ մը եղաւ երբ մեծ համեմատութիւններ առաւ եւ չգիտցաւ ինչպէս դուրս ելլել...:

ՎԱՐՇԱԻԱՑԻ մէջ ծանր բախումներ տեղի ունեցած են երկուշաբթի օր, երբ հակառակ արգելքին տասնեակ հազարաւոր Լեհեր փողոց լքած ու ցոյց երած են ի պատասխան Սոլիտարութէսի կոչին: Քաղաքացիական կրակ բացած է եւ ծանր միջադէպեր պատահած են: Ցուցարարները կը պոռային «ապատ արձակեցէք Վալեզան, բանտարկեցէ՛ք Ժարուզելսքին»: Կը կարծուի որ բաւական ձերբակալութիւններ կատարուած են:

ԱԼԺԵՐԻՈՑ Արտաքին նախարարը՝ Պլեն Եաեա, որ Իրան կ'երթար պաշտօնական այցելութիւն մը կատարելու համար, մեռաւ, փոխադրող օդանաւին մէջ, որ ճգմուած է Թրքական սահմանին վրայ: Նախարարը օդանաւային արկածէ մը ազատած էր 1980–ին, երբ Մալի կ'երթը: Ըստ Իրանի արտաքին նախարարութեան, Ալժերացին դաւի մը զոհ գացած է, որովհետեւ հեռը փոստաթուղթեր ունէր ու կ'ամբաստանուի Իրաք:

ԼԸ ՄՈՆԴԻ նոր տնօրէնը ընտրուեցաւ առջի օր, յանձին Անտրէ Լօրէնտի, որ Օգոստոսին կրնայ յաջորդել Ժաք Ֆովէլի: Բայց այս ընտրութիւնը վերջնական բնոյթ կ'առնէ երբ իրենց քուէն տան նաեւ պաշտօնէութեան միւս ճիւղերը (այս քուէարկութիւնը կը վերաբերէր միայն խմբագիրներուն, բայց վճռական դեր ունի) եւ վերջապէս՝ անանուն ընկերութեան արտակարգ ընդհ. ժողովը: Լրկնածութիւնը, առաջին անգամ, առաջարկած էր եօթներու կոմիտէն (Պէօվ - Մեռի, Ժ. Ֆովէլ, Ֆ. Ժիւլիէն, Ժ. Սովաժօ, Ժ. Շվէօպէլ, Ժ. Մ. Տիւհոն եւ Ֆ. Սիմոն):

ԹՈՒՐՔ ԻՄԱՄ ՄԸ բռնուեր է առջի օր, Ֆրանքֆուրթերական սահմանագլուխը 510 հազար Ֆրանքով, զոր կը փորձէր իր երկիրը անցընել: Դրամը հանգանակութենէ մը գոյացած է, Ֆրանսայի արեւելքը աշխատող Թուրք բանուորներու մէջ եւ սահմանուած էր նպաստելու այն քաղաքական խմբակցութեանց, որոնք զօրավիգ են Պէլէնթ Էճեվիտի:

ՄԱԼՈՒԻՆԵՐՈՒ պատերազմը բաւական զոհեր պատճառած է եւ մասնաւորաբար ընկղմած արժանթինեան մարտանաւին

չէ ինքնին, որքան այն քաղաքավարութիւնը զոր ստիպուած ես ունենալ չատախօսին չատախօսութիւնը իր երեսին չզարնելու համար:

Ահաւասիկ ուրիչ մըն ալ նստած է դիմացդ ու չատ անկարեւոր բան մը կը պատմէ անվերջանալի նախադասութիւններով: Ամբողջ գործդ ձգած ես ու զինքը մտիկ կ'ընես: Այդ պահուն մէկ հարցում միայն կայ մտքիդ մէջ. ե՞րբ պիտի վերջացնէ ու պիտի երթայ: Ան չի վերջացներ: Միայն թէ հինգ վայրկեանը անդամ մը կը հարցնէ.

- Չեզ ժամավաճա՞ռ կ'ընեմ արդեօք:

Եւ դուն հինգ վայրկեանը անդամ մը կը ստիպուիս ժպտիլ.

- Ո՛չ, բնաւ, խնդրեմ, չարունակէ - ցէք:

Ան կը չարունակէ աչխարհի իր այդ ամէնէն անչահ խօսակցութիւնը: Կը խօսի, կը խօսի, յետոյ յանկարծ կը կենայ.

- Չեր գլո՞ւխը կը ցաւցնեմ արդեօք:

Ինչեր չէիր տար մեծաչուխդ «այո» մը ըսել կարենալու համար: Բայց կը ժըպտիս.

- Ո՛չ, ոչ, խնդրեմ, ընդհակառակն, կ'ըսես:

Եւ այս այսպէս երկար կը չարունակուի, մինչեւ որ խօսակիցդ յանկարծ ժամացոյցին կը նայի, տեղէն կը ցատքէ ու կ'ըսէ.

- Ներողութիւն, ես ժամանակ չունիմ, պէտք է մեկնիմ:

×

Ճար չկայ: Պիտի համակերպիս: Որովհետեւ չես կրնար հրապարակաւ գանգատիլ: Եթէ գանգատիս այդ անչրջահայեաց չատախօսներէն, գարձեալ դո՛ւն պիտի տուժես: Սրտակից ընկերներդ, քեզ մօտէն ճանչցող լաւ բարեկամներդ, որոնց հետ սիրով պիտի ուզէիր գլուխ գլխի մնալ քիչ մը, պիտի կարծեն որ խօսքը իրենց է, պիտի մերժեն դանդազիլ դիմացդ, պիտի վախնան քեզ ժամավաճառ ընելէ, հեռաձայնէն անդամ պիտի խօսին հազիւ քանի մը բառերով: Ի զուր պիտի առարկես թէ ժամանակդ յարմար է իրենց հետ քանի մը հաճելի խօսք փոխանակելու: Պիտի չհաւատան: Քաղաքավարութեանդ պիտի տան: Սըրտիդ մէջինը պիտի չտեսնեն:

Այո՛, ճար չկայ: Պիտի լռես: Պիտի համակերպիս: Մէկ աչքդ միշտ պիտի մնայ ժամացոյցին վրայ:

Ռ. Հ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԻՆԳ ՄՆԱՑԱԾ...

=———=———=

Երբեմն ծանօթ մը, կամ անծանօթ մը, կը հեռաձայնէ.

- Չեզ տեսնել կ'ուզեմ, մինչեւ քանի՞ հոն էք:

- Մինչեւ չորս: Չորսին պէտք է մեկնիմ: Կարեւոր ժամադրութիւն մը ունիմ:

- Շատ լաւ: Պիտի դամ անպայման:

Կուգայ: Բայց քանիի՞ն: Ժամը չորսին հինգ մնացած: Դուռը կը բանայ, կը տեսնէ որ տակաւին հոն ես, չունչ մը կ'առնէ ու կը նստի դիմացդ: Վերջապէս: Մինչեւ քիչ առաջ դիտէր որ ժամը չորսին պիտի մեկնիս, հիմա կը մոռնայ այլեւս: Ու կը սկսի չաղակրատութեան: Կը սկսի իր խնդիրը յուզել ամենայն մանրամասնութեամբ եւ աւելորդաբանութիւններով: Ի զուր ժամացոյցիդ կը նայիս նախ գաղտնի, ու հետզհետէ չեչտուղ նայուածքներով: Ի զուր անհամբերութեան նշաններ ցոյց կուտաս, կարճ «այո» ու «ոչ»երով կը պատասխանես իր երկարաչունչ նախադասութիւններուն: Մարդը բան չի հասկնար, կամ չհասկնալ կը ձեւացնէ: Կարծես թէ իր խիղճը չատ հանգարտ է: Չէ՞ որ ըսիր թէ մինչեւ չորս, ժամանակ ունիս եւ չէ՞ որ ան ալ արդէն չորսէն առաջ եկաւ:

Ժամը չորսուկէսին, երբ արդէն դուն կէս ժամուան յապաղում մը արձանագրած ես, չես դիմանար ու ներողութիւն կը խնդրես, կը յիշեցնես որ ստիպուած ես մեկնիլ, վերջապէս քաղաքավար կերպով ճամբայ ցոյց կուտաս մարդուն: Ան քանի մը թանկագին վայրկեաններդ ալ կը գողնայ տասն անդամ չնորհակալու - թիւն յայտնելով ու պատճառած տաղտուկին համար ներողութիւն խնդրելով: Ելլելէ առաջ ժամացոյցին կը նայի ու կ'աւելցնէ, խիստ քաղաքավար.

- Բայց աճապարեցէք, ուշ մնացիք դուք:

×

Ամէնէն անհանդուրժելին այդ վերջին նախադասութիւնը չէ՞ արդեօք: Քեզի այնպէս կը թուի թէ այդ պահուն քթիդ կը խնդայ: Այո՛, չատախօսի մը կողմէ ձերբակալուիլը այնքան յուսահատական

մէջ, ուր 1000 նաւաստի կար: Ասոնց առնուազն կէսը կորսուած կը նկատուի: Փերուէն եաք, Սպանիա իր միջնորդութիւնը առաջարկած է, հաւատարիմ ըսպանական համակամութեան: Թաս դրծակալութիւնն ալ առաջին անդամ ըլլալով սպառնաց Մեծն - Բրիտանիոյ եւ Միացեալ - Նահանգներուն, որպէսզի վերջ տան իրենց «աչխարհակալ քաղաքականութեան»:

ԷՍՄՆԸ կրկին պիտի սղէ Մայիս 12ին, չուրջ 6 սանթիմ «գեր»ը:

ՔՍԱՆԹԻի մէջ չուրջ 200 ապարակապանի ըմբոստական չարժումը, ապատեւիականացման վճիռի մը դէմ, կրկին կը լարչ թուրքեւյոյն յարաբերութիւնները: Ա յս պիւղայիները որոնք ծագումով Թուրք են բայց յունական վարչակարգի տակ կ'ապրին, սկսած են իրենց դաչտերը հերկել հակառակ այդ ապատեւիականացման եւ Ցոյներն ալ կը մեղադրեն Թուրքերը որ զրգռութիւններ կ'ընեն, օգտագործելով մահմետական փոքրամասնութիւնը ապօրինի նպատակներու համար: Թուրքերն ալ կը մեղադրեն Ցոյները որ կը հալածեն մահմետական փոքրամասնութիւնը եւ կը բռնաբարեն 1923ի Լօզանի դաչնագիրը (որ, ինչպէս ծանօթ է, Թուրքերը «բծախնդրօրէն» կը յարգեն Թուրքիոյ մէջ...):

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ»
ԹՐՔԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Դ.

Պատերազմի մը միջոցին, ոչ միայն թշնամիներու հետ համագործակցութիւն կատարողները, այլ նաեւ այսպիսի արարքի մը կասկածի գոյութիւնն իսկ բնական կը նկատուի զանազան նախայիջոցներ ձեռք առնելու համար: Նոյն բանը կատարած են նաեւ Դաշնակից Պետութիւնները: Բայց, անշուշտ թէ Օս – մանցիներու այս կարգադրութիւնը Դաշնակից պետութիւններու շահերուն դէմ էր: Ուստի այս պատճառով է որ նախ անոնց կողմէ իբրեւ քարոզչութեան նիւթ չհաղորդուեցաւ այդ պարագան:

Օսմանեան կայսրութիւնը իր չատ տկար մէկ պահուն համաշխարհային պատերազմի մը մտած էր: Լինելութեան պայքար մըն էր իր տուածը: Մինչ իր բանակներուն եռեւ տասնեակ հազարաւոր մարդիկ կ'ըմբոստանային, թալան, յարձակում, վիրաւորումներ, սպանութիւններ իրարու կը յաջորդէին: Այս պայմաններուն մէջ այդ պետութեան ապրումը կամ ոչնչացումը խնդրոյ առարկայ կը դառնայ: Այն տեղն բնական է կառավարութիւնը կը պարտաւորուի իր ամբողջ կարելիութիւնները գործածել եւ վարիչները տախսուած կ'ըլլան ամէն միջոց ձեռք առնել, ըմբոստութիւնները կանխելու եւ պետութեան պաշտպանութիւնը ապահովելու համար: Պատմութեան բոլոր շրջաններուն մէջ, այս պայմաններու մէջ գտնուող ոչ մէկ կառավարութիւն կարելի չէ խորհիլ որ տարբեր ձեւով չարժած ըլլայ: Աւոր ամենաթարմ օրինակը ութ – ւած են Ամերիկայի Միացեալ - Նահանգները, որ Բ. Համաշխարհային պատերազմի ընթացքին, իր խաղաղական ափեբուն վրայ ապրող, ճափոնական ծագումով իր հայրենակիցները, չատ աւելի անկարեւոր պատճառներով արգելափակած են: Ռուսիա նոյնպէս Երիմի մէջ ապրող բոլոր Թուրքերը Սիպիր քշած է:

Կարգ մը հայ պատմագիրներ իրենց արտայայտութիւններուն մէջ կը չեշտեն, որ Հայեր երբեք չեն ըմբոստացած պետութեան դէմ, այլ աքսորի որոշումէն վերջն է որ զինեալ դիմադրութեան ակըսած են: Մինչդեռ Օսմանեան Պետութիւնը 1914-ին պատերազմի մտած է եւ աքսորի օրէնքը 1915-ի Մայիսին հրատարակուած է:

Լաւագոյն փաստը, զոր կարելի է ցոյց տալ Հայերու աքսորի օրէնքէն առաջ Թուրքերու դէմ չարժած ըլլալու մասին, Հայկական Ազգային Պատուիրակութեան Նախագահ Պօղոս Նուպարի Նոյեմբեր 30, 1918 թուականին Փարիսայի Արտաքին Գործոց Նախարարին ու նաեւ միւս պետութիւններու նախարարներուն կատարած դիմումն է, ուր կ'ըսէ.

«Ինչպէս ձեզի ալ ծանօթ է Հայերը առաջին օրէն ի վեր մասնակից եղած են այս պատերազմին:

Բոլոր ճակատներու վրայ, անոնք դաշնակից պետութիւններու կողքին պայքարած են: Պատերազմի առաջին օրերէն ի վեր Փրանսական Լեգէոններու մէջ ծառայող հայ զինուորները յաղթանակներ արձանագրած են:

Ինչպէս որ կը վկայեն նաեւ Փրանսացի հրամանատարները, զօրավար Ալէնպիի յաղթանակին մէջ Հայերը կարեւոր բաժին ունեցած են: Նոյնպէս բացի Կովկասի ռուսական բանակին մէջ գտնուող 150·000 հայ զինուորներէ, Անդրանիկ եւ Նազարպէկովի հրամանին տակ 40·000 հայ կամաւորներ մասնակցած են հայկական նահանգներու ազատագրման պայքարին եւ համայնավար կարգերու հաստատումէն մինչեւ Զինադադարի ստորագրութեան օրերը անոնք թուրք բանակին դէմ իրենց պայքարը չարունակած են:

Ուրեմն հիմա, եթէ կը փափաքիք, հայ ահաբեկչական կազմակերպութիւններու երկրորդ պնդումը անգամ մը եւս ձեռք առնենք: Անոնց համաձայն, իբրեւ թէ 1915-ին Թուրքերը մէկուկէս միլիոն Հայեր ոչնչացնելով ցեղասպանութիւն մը կատարած են: Նախ այս թուանշանը պէտք է յստակել: Երբ այդ թուականներուն հրատարակուած վիճակագրութիւնները աչքէ անցընենք, կը տեսնենք որ Օսմանեան պետութեան սահմաններուն մէջ ապրող ամբողջ Հայերու թիւը՝ ըստ Թօքսլիի 1900 թուականին հրատարակուած մէկ գործին 1·300·000, Քօնթասօնի 1913ին հրատարակուած աշխատութեան համաձայն 1·360·000, Ֆրանսիս տը Փրէսանսէի «Ըզվիւ տէ տէօ Մօնտ» հանդէսին մէջ հրատարակուած մէկ գրութեան համաձայն 1·200·000, Վիթալ Կինէի յօդուածներուն համաձայն ալ, որոնք չատ մը եւրոպական վիճակագրութիւններու աղբիւր կը նկատուի, կը տեսնենք որ այդ թիւը 1·400·000 է:

Այսինքն, Օսմանցիները եթէ իրապէս ուզած ըլլային բոլոր Հայերը սպաննել, նորէն կարելի չէր մէկ ու կէս միլիոն Հայու մեռած ըլլալու պարագայ մը, քանի որ այդ շրջանին ամբողջ երկրին մէջ ապրող Հայերու թիւը մէկ ու կէս միլիոնէն աւելի քիչ է: Անշուշտ այսօր մէկ մէկ հայկական կազմակերպութիւն կրնայ պնդել որ Օսմանցիները մինչեւ վերջին Հայը սպաննած ըլլան այս երկրին մէջ:

Ցեղասպանութիւնը, մարդկային հաւաքականութեան մը նպատակաւոր ձեւով ամբողջութեամբ սպաննուած ըլլալու յանցանքն է: Սակայն մինչեւ հոս մեր պատմածներէն ալ յայտնի կ'ըլլայ որ Օսմանեան պետութիւնը երբեք նման որոշում մը տուած չէ եւ այսպիսի կիրարկումի մը չէ ձեռնարկած:

Մեռնող Հայերը կամ պետութեան դէմ պինեալ ըմբոստացողները եւ կամ Ցարական Ռուսիոյ բանակներուն միացող կամաւորներն են:

Իսկ աքսորի ընթացքին ալ, աննպաստ օդը, ժանտատենդը, փոխադրամիջոցներու անբաւարարութիւնը, պարենաւորման կամ զգեստաւորումի պակասը, հայ գաղթականները թալանելու համար հրոսակներու կատարած յարձակումները պատճառ եղած են որ մաս մը ուրիշ Հայեր ալ իրենց կեանքը կորսնցնեն:

Սակայն այդ միջոցին, Արեւելեան Անատոլուի մէջ հայ հրոսախումբերու եւ կամաւոր խումբերու իսլամ ժողովուրդին դէմ ի գործ դրած ահաբեկումները, վիրաւորուող եւ մեռնող իսլամ ժողովուրդին ալ կացութիւնը պէտք չէ անտեսել: Այս մարդոց ալ, առանձին առանձին, կամ հաւաքաբար քաշած տանջանքները անպայման Հայերուն քաշածներէն աւելի քիչ չէ եղած:

Այս աքսորի միջոցին, հակառակ կառավարութեան խիստ պատուէրներուն, կարգ մը ապօրինի ընթացքներ ալ տեղի ունեցած են: Բայց ասոնց պատասխանատուութիւնը ճիշդ չըլլար Օսմանեան կառավարութեան վրայ բեռցնել, քանի որ այսպիսի ընթացքի մէջ գտնուողներու դէմ անհրաժեշտ օրինական յետապնդումները կատարուած եւ անոնց արժանի պատիժները տրուած են:

Կարճ խօսքով, որեւէ ձեւով կատարուած հայկական ցեղասպանութիւն մը խնդրոյ առարկայ չէ եղած, այլ պատերազմի ու անոր ստեղծած պայմաններու բերմամբ, Թուրքերու եւ Հայերու միջեւ փոխադարձ իրար մեռցուցած ըլլալու կացութիւն մը գոյութիւն ունեցած է:

Փրանսացի հոգեւորական Թուչէ, 1916ի Փետրուարին, իր մէկ բանախօսութեան ընթացքին կ'ըսէ.

«1915-ի սկիզբներուն կ'ենթադրուեր որ 500·000 Հայեր մեռցուած են: Այս թուանշանը մենք չափազանցուած կը գտնենք: Սակայն այս դէպքերը հայ յեղափոխականներու իսլամ ժողովուրդը մեռցնելու ձեռնարկներէն յետոյ սկսած է: Հայերու բնակարաններուն մէջ գտնուած ռուսական զէնքերն ու ռումբերը բացայայտորէն ցոյց կուտան կացութիւնը: Հայերը երբ Ռուսերու հետ համագործակցել սկսած են, պէտք է դիտնայինք թէ ինչպիսի հետեւանք մը պիտի ունենար իրենց այդ արարքը:

Իսկ Փրանսացի ծանօթ պատմաբան Ալպէր Սօրել ալ իր կարգին դէպքը հետեւեալ խօսքերով կը բացատրէ.

Թուրքիա այս կացութեան մէջ եւ վերանալին առջեւ, ըրած է այն ինչ, որ բոլոր ժողովուրդները պիտի ընէին ու անվրդովելի տարրերը հեռացուցած է պատերազմական շրջաններէն: Բայց որոշ է, որ փոխադրական միջոցներու անբաւարարութեան, արդիական պայմաններու պակասին պատճառաւ ահռելի վախճան մը ունեցած է աքսորը եւ Ցարական Ռուսիոյ հովանաւորութեան տակ Հայաստանի մը կազմութեան՝ անխելք ցնորքի մը հետեւանքով անմեղ մարդիկ անմառանալի ցաւեր քաշած են:

Ցետոյ, չատ մը Օսմանեան նահանգներու մէջ, ուր Հայերը ապահովութիւնը խանգարող որեւէ ընթացքի մէջ չէին գտնուած, այդ շրջաններուն մէջ անոնց մասին որեւէ միջոց ձեռք առնել պէտք չէ տեսնուած: Օրինակի համար Պոլսոյ մէջ բնակող 77·735 Հայերէն, միայն 2345 հոգի ձերբակալուած են, որոնք յեղափոխական չարժումներու մասնակցած ըլլալով ամբաստանուածներ էին, միւսները իրենց առօրեան բնականոն ձեւով չարունակած եւ իրենց գործերը չարունակած են խաղաղ մթնոլորտի մէջ:

Ուստի այս պարագան ցոյց կուտայ, որ ձեռք առնուած բոլոր միջոցները ստեղծուած կացութիւններու պարտադրած հետեւանքներն էին եւ անոնք չեն կիրարկուած բոլոր Հայերուն համար:

Աքսորի օրէնքին յայտարարութենէն ետք, Յուլիս 10, 1915 թուականին, Օսմանեան Պետութեան Ներքին Գործոց Նախարարութիւնը, 34 յօդուածներէ բաղկացած կանոնագիր մը հրատարակելով, ճշդած է, պատերազմական վիճակի առակարգ պայմաններուն պատճառաւ տեղահանուած Հայերու պատսպարումը, պարենաւորումը եւ անոնց ինչքերուն, կալուածներուն եւ հողերուն համար անհրաժեշտ ձեւակերպութիւնները:

Ներքին գործոց Նախարարութեան այս կանոնագրութիւնը անգամ մը եւս կը յայտնէ, թէ որքա՜ն մարդկային վերաբերում ցոյց տրուած է տեղահանուած Հայերուն եւ անոնց ինչքերուն եւ կեանքի ապահովութեան համար ինչպիսի միջոցներ ձեռք առնուած են:

Կրկին, Ներքին Գործոց Նախարարութեան Օգոստոս 18, 1915 թուակիր եւ 302 համար մէկ հրամանագրին մէջ ալ ճշդուած էր որ ուրիշ վայրեր փոխադրուող գաղթական Հայերը, կրնային միասին տանիլ իրենց դրամներն ու չարժուն հարստութիւնները եւ ոչ մէկը իրաւունք ունէր արգելք ըլլալ ասոր:

4րդ բանակի հրամանատարը, Մարտ 28 1916 թուականին զօրախումբերուն ղրկուած իր հրահանգով կը ճշդէր, որ գաղթական Հայերու կառքերն ու կենդանիները կարելի է գնել, բայց անոնք պէտք չէ վնաս կրեն: Ուստի կը կազմուի «Առուծախի Յանձնախումբեր», որոնք կ'որոշեն այդ ապրանքներու իրական արժէքները եւ ըստ այնմ պէտք է վճարել փոխարժէքները:

4-րդ բանակի հրամանատարութիւնը դարձեալ, ներքին խառնակութիւններու ընթացքին, նոյնիսկ զինուորներուն օժանդակելու համար ալ ըլլայ, կ'արգիլէր ժողովուրդին դէպքերու միջամտութիւնը եւ հրամանագրով մը կը յայտնէր, որ մահուան պիտի դատապարտուէին բոլոր անոնք, որոնք Հայերուն որեւէ վնաս կը հասցնեն:

Ներքին Գործոց Նախարարութեան կողմէ, աքսորի վերաբերեալ Դեկտեմբեր 17, 1916 թուականով վարչապետութեան ներկայացուցած զրութեան բովանդակութիւնն ալ հետեւեալն է.

«Մինչեւ 1916 Հոկտեմբերի վերջը 702·900 Հայեր տեղափոխուած են, որոնց բոլորին պատսպարան եւ անունդ հայ թայֆած է եւ հիւանդ եղողներն ալ դարմանուած: Էրզրումի արեւելեան շրջաններէն ու Տրապիզոնի ծովեզերքներէն եկող գաղթականները ծովու եւ ցամաքի ճամբով հասած են Օրտուի արեւմտեան շրջանները եւ Գասթամոնու: Էրզրումի Արեւմտեան եւ հարաւային շրջաններէն ե ւ Տրապիզոնի հարաւային կողմերէն եկողներն ալ Սվազի եւ Թօքատի ճամբով Անգարա, Սվազ, Կեսարիա ճամբով եկողներն ալ Կեսարիա եւ Նիղտէ, Էրզրումի արեւելեան եւ հարաւ արեւելեան շրջաններէն եկողները Քեմահի ճամբով Էլազըղ, Մալաթիա եւ Մարաշ, Վան եւ Պիթլիսէն եկողները Տիարպաքըրի ճամբով, Տիարպաքըր, Ուրֆա, Այնթապ ու մասամբ ալ Ատանա ղրկուած են:

Այս գաղթականական աշխատանքներուն համար 1915-ին ծախսուած գումարն է 25 միլիոն, մինչեւ Հոկտեմբեր 16-ի վերջ, 80 միլիոն ղրուշ եղած է: Այս փաստաթուղթի բովանդակութիւնն ալ կը յայտնէ որ պատերազմի ընթացքին, Օսմանեան պետութիւնը իր ունեցած հազար տեսակ դժուարութիւններուն մէջ իսկ, իր պահանջներէն խնայած ղրամներուն մէկ մասը յատկացուցած է այդ գաղթականներու կարիքին:

Իսկ աւելին այս տեղահանութեան միջոցին ամերիկեան բազմաթիւ բարեսիրական հաստատութիւններ Հայերուն տուած օժանդակութիւն կատարած են: Ուրեմն խորհեցէք պետութիւն մը, որ որոշած ըլլայ խումբ մը մարդոց ամբողջական ոչնչացումը եւ այդ միջոցին թոյլ տայ Ամերիկեան Օժանդակ Մարմիններու ներկայացուցիչներուն որ գտնուին այդ դէպքերու վայրը:

Դիւրին գործ չէ այսքան անարամաբար նախապնդում մը տեսնել:

(Շար. ՟)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ. – ԱՐԾԻԼԸ ՓՈԽ - ԱԽՈՅԵԱՆ

Կիրակի, Ապրիլ 25-ին վերջ գտաւ 1981 - 1982 Փուլթպոլի եղանակը Տիսքրիք ազգային Փրովանսի Փրոմոթիոն տ'Օնէօր Ա. Ազգային մարզադաշտին: Հ. Մ. Ը. Մ. Արծիւ մարզական համաձայնութեան ասպ խումբը իր դաշտին վրայ կ'ընդունէր դասաւորման առաջինը՝ Ժի. Էս. Մոնթբրսոն: Ցաղթանակ մը երկու կէտ տարբերութեամբ եւ ախոյենութեան տիտղոսը կ'ինքնաշխատ հայկական գոյներով: Ափսոս, մեր ազգը ստիպուած եղան գոհանալ հաւասար խաղով մը (0 - 0) եւ դրաւել ընդհանուր դասաւորման երկրորդ տեղը միայն: Ճակատագրական, բոլոր պայմանները, լրացուած էին, Ապրիլ 25-ը ընելու համար տօնական խմբութեան օր: Գեղեցիկ եւ պայծառ օր մը, հազարէ աւելի երկրպագուներ, նեղ տեղախտում: Եթէ երկու անհրաժեշտ կէտերը չկրցան արձանագրել, դրեթէ ամբողջ խաղը տիրապետելէ յետոյ, պատճառը պարզապէս իրենց ձախաւեր նշանառութիւններն են. երկու անպատմ գնդակը զարկին ձողին եւ մէկէ աւելի անգամներ անկարող եղան հեշտ գնդակները կնիքի վերածել: Այս արդիւնքը ապէտ մը անշուշտ, քանի դրաւելով ընդհանուր դասաւորման երկրորդ տեղը, իրաւունքը կու հասի յաջորդ եղանակին մրցելու մէկ դասակարգ աւելի բարձր, այսինքն՝ Տիվիզիոն տ'Օնէօր Ռեժիոնալ, բայց և այնպէս տօնախմբութիւնը պիտի ըլլար լրիւ եթէ Հ. Մ. Ը. Մ. Արծիւը յաղթէր:

Հ. Մ. Ը. Մ. Արծիւը այս շրջանին ունեցաւ 22 խաղ, որոնց 11-ը յաղթեց, 3ը կորսնցուց եւ արձանագրեց 8 հաւասար խաղ: Բոլոր մրցումներուն նշանակեց 31 կէտ եւ ստացաւ 29 կէտ: Կէտ արձանագրողներուն մէջ առաջին կարգին կը գտնուի Ֆիլիփ Ղազարեան 11 կէտով: Նախ Ֆրանսայի բաժակի մրցաշարքին մէկ Հ. Մ. Ը. Մ. Արծիւը հասաւ մինչեւ վերջին շրջանը, պարտուելով Ամժաքսիոյ դէմ (Ազգ. Ախոյենութեան 2-րդ Տիվիզիոնի ակումբ): Իսկ Փրովանսի բաժակի մրցաշարքին մէջ ուժերորդ աստիճանին միայն պարտուեցաւ:

Եղանակի ընթացքին այս բոլոր մրցումներուն մասնակցեցան 22 խաղացող. Բերդպահներ՝ Պօղոսեան, Թումիքեան, Մաթիջուլեան եւ Ժիւլիէն: Պաշտպաններ՝ Սիզնալ, Տէօքմէճեան, Փորթալէս, Տէր Մեսրոպեան, Լօրան Փափազեան, Կրուսան, Կիւրկէկեան, Ժիլպէռ Փափազեան: Կիսապաշտպաններ՝ Կէօնճեան, Կամպոլեան, Էշահանեան, Թոնտա: Յարձակպներ՝ Նազարէթեան, Ղազարեան, Տամլամայեան, Թէրզիպաշեան, Թիւրքինեան եւ Տէր Աբրահեան:

Արդարեւ, համեմատաբար օրինակելի եղանակ մը որ կուգայ պահելու այս վերջին տարիներուն կատարուած չանքերը խումբը առողջ դիծերու վրայ դնելու եւ կիրարկելու դէպի երիտասարդութիւն քաղաքականութիւնը: Այս աշխատանքը եւ քաղաքականութիւնը մարմին առած Աչոտ Վարդանեանի նախագահութեան շրջանին ու այսօր իր երիտասարդ յաջորդը՝ Արման Պատէեան կը շարունակէ յաջողութեամբ: Անշուշտ, այս յաջողութեամբ գնահատելի արդիւնքներուն մէջ, մեծ բաժին ունի խումբին մարզիչը՝ Յովսէփեան որ բերաւ իր ձեռնհասութիւնը, փորձառութիւնը, ըմբռնիմը իր ճիգերն ու զոհողութիւնները, ինչպէս նաեւ Տնօրէն Մարմնին, տուին պատուած արդիւնքները:

Կը շնորհաւորենք մարզիկները, մարզիչը եւ տնօրէն մարմինը:

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՅԱՍՎԱԾ ԿՈՏՎԱԾՈ

ՆՈՎԵԼԱՅԻ ՎԵՊ

ԱՆՈՒՇ ՅԱՐՈՒԹՅՈՒՆԻ

Նոյեմբերի 18-ի առաւօտեան ե. ր. ու. ուժերու մարտկոցները Հ. Ի. Ը. Ա. Ս. Ի. ՆԱԽԱԳԱՀ ՊԱՐՈՆ ՎԱՀԱՆ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆ ԱՌԹԻՒ ՄԸ ՀՂԱՑՆԷՆ ԱՆՈՒՇ ՅԱՐՈՒԹՅԱՆ ՎԱՀԱՆԱՅԻՆ ՏՈՒՆԸ ԵՒ ՆՈՅԵՄԲԵՐԵԱՆ ՀԱՅՐԱՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ ՆՇԱՆԱԿԷՆ ՆԱԵՒ ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ՄԵԾ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԵԱՆ ՀԱՅՐԱՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԵԱՆ ՀԱՅՐԱՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԻ

Նոյեմբեր 18-ի առաւօտեան Հ. Ի. Ը. Ա. Ս. Ի. ՆԱԽԱԳԱՀ ՊԱՐՈՆ ՎԱՀԱՆ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆ ԱՌԹԻՒ ՄԸ ՀՂԱՑՆԷՆ ԱՆՈՒՇ ՅԱՐՈՒԹՅԱՆ ՎԱՀԱՆԱՅԻՆ ՏՈՒՆԸ ԵՒ

ՇԱԽԻԼԻ ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մասնակցութեամբ

ՅԱՂԹԱՆԱԿ նուագախումբի

Հայկական ճաշեր :

Շաբաթ Մայիս 15ին ժամը 20·30-էն սկսեալ, Շաւիլի Սալ տէ Ֆէթը, Սթալինկրատ փողոց :

ԽՆԱՋՈՑՔ - ՃԱՇ

NOVOTEL - BAGNOLET

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին Նովոթէլի սրահներուն մէջ, Շաբաթ Մայիս 15, ժամը 20·00 : Հայկ. ճոխ յայտագիր : Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով. — 233 41 74 եւ 206 42 50 :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er

ԲԱՑՄԱՆ 6–ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՒԹԻԻ

ՄԵԾ ՃԱՇ

Կիրակի, Մայիս 9-ին, ժամը 13ին,

Տարօն եւ Վասպուրական սրահ :

Հայկական մթնոլորտ - գեղարուեստական բաժին - :

Մասնակցութեամբ՝

- Նարեկացի նուագախումբին :

– Մշակութային Տան «Անի» պարախումբին :

Ճաշագին 80 Ֆ· :

Նախընտրելի է նախապէս սեղանները ապահովել : Հեռաձայնելով՝ Հ· Շալճեան 66 18 80 եւ Զ· Միլոռնեան 90 90 10 :

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE DE MARSEILLE

Grand Repas d'Anniversaire

DIMANCHE, 9 MAI, A 13 H.

Orchestre: NAREGATSI

Troupe de Danses ANI de la M.C.A.

ՀԱՑ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ - ԳՈԼՈՄՊԻ
եւ շրջանի մասնաճիւղին

ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹԸ

Մայիս 9, Կիրակի ժամը 16–ին :

CENTRE ROBERT LA VERGNE

11, Rue Robert La Vergne — Asnières

4 Routes — Derrière Darty

Տիկին ՄԱՐՕ ԱՏՈՒՐԵԱՆ կը խօսի եւ կը վարէ հանդէսը :

ՆՈՐԱԳԻՐ

Կ'երգէ եւ կը նուագէ (նոր երգացանկով) Կ'արտասանէ Օրիորդ՝

ՌՈՒԲԻՆԱ ԱԶԱՐԵԱՆ

Կը ներկայացուի գունաւոր հայերէն ֆիլմ : Պատրաստուած՝

ՅԱԿՈԲ – ԳՐԻԳՈՐԻ կողմէ :

Պատմ՝ Փարիզ – Մոսկուա - Երեւան - եւ Նոր Կեսարիա - Կեսարացիներով :

Մասնակցութիւն՝ 20 Ֆ· :

Հաղորդակցութիւն՝

— Autobus 165 — Porte Champerret jusqu'au 4 Routes

Métro: Gabriel Péri, prendre l'Autobus 140 et descendre à 4 Routes.

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉ

Նախաձեռնութեամբ՝
Շրջանային Վարչութեան
եւ Փարիզեան Շրջանի
բոլոր մասնաճիւղերուն

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

HOTEL GEORGE V

Ի Նպաստ՝
ՊԷԼՖՈՆԹԷՆԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ
ԿԱՑԱՆԻՆ

ՅՈՒՆԻՍ 12–ԻՆ

LA F. R. A., NOR - SEROUND
et LE COMITE DE SOUTIEN A HAMPARTSOUM SASSOUNIAN
APPELLENT LES ARMENIENS A UNE

GRANDE MANIFESTATION

LE MERCREDI, 5 MAI, A 18 H. 30

Heure d'ouverture du procès de SASSOUNIAN à Los Angeles.

Le rassemblement aura lieu à 18 H. 30 Place St. Augustin (Métro: St. Augustin)
et le cortège se dirigera vers l'Ambassade des Etats - Unis (Place de la Concorde)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները, Շաբաթ, Մայիս 8, ժամը 16-ին, Հայ Մշակոյթի Տունը, 17 ռիւ Պլէօ :

DÉBAT - INFORMATION

Sur

LE MOUVEMENT NATIONAL ARMENIEN
POUR L'A.S.A.L.A.

JEUDI, 6 MAI, A 20'H.'30

84, Rue de Grenelle — 75007 Pari

EN SOUSCRIPTION

Հայոց Պատմութիւն

Histoire des Arméniens

Sous la direction de GERARD DEDEYAN

Maître - Assistant à l'Université Paul - Valéry de Montpellier

Un volume, 700 pages, au format 180 x 230 mm.

Imprimé sur vélin et comportant 32 planches d'illustrations en hors-texte, relié toile.

PRIX DE SOUSCRIPTION JUSQU'AU 24 MAI

169 F. au lieu de 197 F. à Parution

Toute souscription donne droit à une magnifique reproduction rehaussée de couleur d'une carte du XVIIIe siècle de l'Arménie et de la Géorgie publiée en 1766, par les géographes du Roy.

Bulletin de Souscription

NOM: .....

ADRESSE: .....

Code Postal: .....

A RETOURNER

Accompagné d'un chèque de 169 F. + 30 F. (frais d'envoi)

à LA LIBRAIRIE ORIENTALE — H. SAMUELIAN

51, Rue Monsieur - le - Prince — 75006 Paris — Tél.: 326. 88. 65

TRANSTOURS

ORGANISE PLUSIEURS VOYAGES POUR L'ANNEE 1982

Spécial ARMENIE

Une semaine en avion à Erevan
et une semaine en CROISIÈRE à bord du TARASS CHEVTCHENCO

du 29 Juillet au 14 Août (*aller avion, retour bateau*).

du 14 au 31 Août (*bateau-avion*)

Prix, tous compris : Cabine 4 personnes : 4770 F., 2 personnes : 5600 F.

ԵՒ ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ԶԵՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ԱՃԻ 6 ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ :
ԵՐԹ ՈՒ ԴԱՐՁ ՕԴԱՆԱՒՈՎ

ԱՐՄԵՆԻԱ Հիւրանոց, Ա· կարգի սպասարկութիւն :

Ցուլիս 10 - 28 Լենինկրատ (4 օր), Մոսկուա եւ Երեւան (9 օր) :

Օգոստոս 7 - 21 Քիեվ – Երեւան :

Սեպտեմբեր 4 – 18 Քիեվ – Երեւան :

Հոկտեմբեր 4 - 19 Մոսկուա – Երեւան :

Դեկտեմբեր 20-էն Յունուար 4՝ Մոսկուա – Երեւան :

Մեկնում ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ (երթ-ուդարձ օդանաւով)

Օգոստոս 7-էն 20, Մոսկուա, Երեւան - Սեպտեմբեր 4-էն 17, Մոսկուա, Երեւան :

Արձանագրութեանց համար՝ Կ· ՈՒՆՃԵԱՆ

TRANSTOURS 25, rue d'Argenteuil, 75001 Paris tél. 261. 58. 28

ուր կարելի է ներկայանալ ամէն օր, կէսօրէ ետք ժամը 15–էն 18 :

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Դիմել Զ· ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ՝
11, rue du Bassin, SAINT-JULIEN tél. 93. 04. 90 - (42) 83. 31. 55

ՎԱԼԱՆՍ՝ Ն· ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ՝
9, rue Sully

ԼԻՈՆ՝ ՇԷՄԻՏԻԴԵԱՆԻ՝
16, Rue Chardonnet, 69120 VAULX en VELIN, tél. 868. 53. 05

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

THEATRE DE L'EMPIRE
41, Avenue de Wagram — 75008 Paris

LE CHANTEUR

NORAIR

en Première partie

L'Opéra — Film

«ANOUSH» (1954)

29 Mai — à 20 h. 30

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Կրքնոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ· Մահակ Քիւրաճեանէ 200 Ֆ· իր մօր Խնկուհի Քիւրաճեանի մահուան 4-րդ տարելիցին առթիւ, Այրի Տիկին Թօրոսեանէ 50 Ֆ·, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոսեան 50 Ֆ· :

Centre Culturel
Nourhan Fringhian

6, AVE. BOURGAIN, ISSY-LES-MOULINEAUX

Իսկի Ֆրէնկեան Մշակութային կեդրոնին վարչութիւնը յայտնում կը ներկայացնէ հետեւեալ ժապաւէնները :

2·- ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 8, ժամը 16·30-ին՝

FESTIVAL DE DESSINS ANIMES

Մուտքը ազատ է փոքրիկներու համար

3·- ՈՒՐԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 14, ժամը 20·30-ին՝

« LITTLE BIG - MAN »

Grande - Fête Familiale Dansante

DIMANCHE, 9 MAI

A partir de 15 h.

Organisée par

LA CROIX - BLEUE ARMENIENNE

Section Saint-Maurice de Beynost

Avec la participation de

L'ORCHESTRE «MELODIA - EREVAN»

Salle des Fêtes

de Saint-Maurice de Beynost

BUFFET ARMENIEN — BROCHETTE

Entrée libre

AMBIANCE ARMENIENNE

ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇԱՆԻ

ՏԱՐԵՎԵՐՁԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Մայիս 9, ժամը 14·30-ին

THEATRE MUNICIPAL DE BAGNEUX

Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի
եւ
Պ· ՀԱՆՐԻ ՌԱՎԵՐԱՑԻ
Պանեէօ–ի Քաղաքապետ

Բացման խօսք՝ վարչութեան կողմէ
Պ· Մ· ՄԱՎԻԵԱՆԷ

Գեղարուեստական բաժինը կը վարուցչուհի՝
Տիկին Հ· ՊԱԼԸՔՃԵԱՆ

Արտասանութիւն, երգ, կատակերգութիւն՝ պլորոցի աշակերտութեան կողմէ
Սիրայօժար մասնակցութեամբ՝ երգչուհի
Պ· ՄԿՐՏԻՉ ՃԷՐՄԱՆի

Ձոխ պիւֆէ :

Հաճելի անակնկալներ :

Մուտք 20 ֆրանք :

Հաղորդակցութեան միջոցներ· Փորթ ո'Օրլէանէն առնել 188 ա կամ 188 պ եւ իջնել Ռոն - Փուէն տէ Մարթիր :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս· Պօղոս - Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է՝- Իւզպէկներ– Տէր եւ Տիկին Նօտարեան Ցակոր 500 Ֆ·, Տիկին Ազատի Թագուհեան իր տղան եղբօր հոգիներուն համար 250, Տիկին Նօտարեան, Պ· Զիբրիեան 200, Տիկին Շիրինեան Ազատի 150, Տէր եւ Տիկին Գալայճեան 150, Տիկին Մարգարեան, Տէր եւ Տիկին Եաղճեան, Այրի Տիկին Կիմիւշեան, Պ· Փէհլիվանեան 100ական, Այրի Տիկին Արէքսազ Քէպէկեան, Տէր եւ Տիկին Մալճեան, Տիկին Պուրք-Հեան, Տիկին Ազատեխ Օսկանեան, Տիկին Կուրսեան Սիրանույշ 50–ական Ֆ· :

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
6
JEUDI
6 MAI
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ : 180 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 400 Ֆ. - Հատը : 2.50 Ֆ.

57րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.164 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.164

ԱՀԱԲԵԿՈՒՄ

ՓՈՍԹԸՆԻ ԹՈՒՐՔ ՀԻՒՊԱՏՈՍԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

ԱՐԱՐՔԻՆ ՏԷՐ ԵՂԱԾ ԵՆ ԱՐԴԱՐԱԴԱՏ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐԸ

Ֆրանսական ձայնասփիւռը Շորեքշաբթի առաւօտ կանուխ, կարճ ձեւով կը հաղորդէր որ Պոսթընի մէջ սպաննուած է նոյն թուրք պատուակալ հիւպատոսը՝ Օրհան Կինտիւզ եւ թէ արարքին տէր եղած են Յեղասպանութեան Արդարադատ Մարտիկները:

Անմիջապէս հետաձայնելով ատեանք հետեւեալ մանրամասնութիւնները.- Օրհան Կինտիւզ սպաննուած է իր կառքին մէջ, երեքշաբթի իրիկուն, տեղական ժամով 6·45-ին, երբ տունը կը վերադառնար փակելէ ետք նուէրներու վաճառատունը, զոր ունէր (ի դէպ, Մարտ 22-ին, այս նոյն հաստատութեան դէմ եղեռնափորձ մը կատարուած էր, բայց հիւպատոսը արդէն մեկնած էր: Լուրը տուած էինք «Յառաջ» Մարտ 26-ի թիւով): Օրհան Կինտիւզ կառքը կեցուցած էր ոստիկանութենէն 400 մեթր անդին երբ երիտասարդ մը, որ մարզիկի համազգեստ կը կրէր, մօտեցած է իրեն եւ երկու տարբական-ակով, մին՝ 9 մմ, միւսը 357 (մակնեում) ինը փամփուշտ պարպած է դէմքուն եւ մարմնին: Պատուակալ հիւպատոսը տեղն ու տեղը մեռած է: Երիտասարդը կրցած է փախիլ, թէեւ վազքին մէջ ինկած է իր ժաքէթը:

Կինտիւզ աւագ հարիւրապետ էր թըրքական բանակին մէջ, մինչեւ 1954 երբ կը հրաժարի: Ամերիկա կը գաղթէ 1963-ին, հիմնադիրն է թուրքեւամերիկեան մշակութային միութեան եւ Թուրքիոյ պատուակալ հիւպատոս 1971 Հոկտեմբերէն ի վեր, Պոսթընի եւ չրջանի: Երկու տարիէ կը զանգատէր ամերիկեան ոստիկանութեան որ բերանացի թէ գրաւոր սպառնալիքներ կը ստանար եւ երկու չաբաթ առաջ կրկին ոստիկանութեան դիմած էր, տարճանակ կրելու իրաւունք ստանալու համար:

Ամիս մը առաջ ալ, դերման պահակ շուն մը առած էր, որ քանի մը օր առաջ իր տիրոջ տան մօտ անցորդ մը խածած է, որ անշուշտ բուռն բողոք մը ներկայացուցած է...:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՃԱՊԱՐԱՆՔ...

Վահէ Խախամեանի անմեռ յիշատակին:

Դժբախտութիւն է որ երբեմն կորսընչելիք բնաւ ժամանակ չունիս ճիշդ այն պահուն երբ ուրիշ մըն ալ ընելիք բան չունի եւ կ'ուզէ ժամանակ սպաննել:

Հակառակն ալ կը պատահի, նոյնքան դառն: Սրտակից բարեկամի մը կը հանդիպիս, կ'ուզես քանի մը խօսք փոխանակել, միասին սուրճ մը ըմպել: Կ'աճապարէ: Բարեւելու ժամանակն իսկ կորսընցնել չուզեր: Ներողութիւն կը խնդրէ ու կը հեռանայ, հազիւ որպիսութիւն հարցուցած:

Բարեկամ մը ունէի: Լաւ ու սիրելի բարեկամ մը: Հիմա մեռաւ, լոյսերու մէջ պառկի: Մեռաւ ինքնաչարժի արկածի մը զոհ երթալով: Զոհ գնաց արագութեան: Ինչը չէր կառքը քշողը: Ուրիշ մը: Զոհ գնաց այդ ուրիշին արագութեան: Ուրիշին աճապարանքին:

Բայց իր ներաշխարհին մէջ չատ աւելի աճապարանք կար, չատ աւելի արագութիւն, քան աշխարհի ամէնէն արագընթաց կառքին չարժակին մէջ: Իր կարճատեւ ամբողջ կեանքը կ'անցնէր հեւքոտ վազքի մը սպառումին մէջ: Վազելով խմբագրատուն կուգար, նստիլ անդամ չէր ուզեր: Եթէ նստէր, բազկաթոռին ծայրը միայն կը նստէր: Ու կը խօսէր այնքան արագ, որ երբեք չէր յաջողեր մէկ նախադասութիւնը: Մէկը չամբողջացուցած, մէկ բառը լրիւ չարտասանած, միւսին կ'անցնէր, չնչասպառ: Յօսելու, պատմելու իսկ ժամանակ չունէր վատնօրէն: Դերատանութիւն չէր ըրածը: Խուճապ մը կար իր հոգիին մէջ: Որքա՜ն չատ բան ունէր ընելիք, Աստուած իմ, եւ որքա՜ն քիչ ժամանակ ունէր մի՛ւժամանակ: Երբ ան կը խօսէր, կը կարծէի որ ե՛ս պիտի խեղդուէի: «Շունչ առ, բարեկամ, պահ մը հանդչէ» կ'ըսէի չատ յաճախ: «Ի՞նչպէս առնեմ, կը պատասխանէր անկեղծօրէն, ի՞նչպէս հանդչիմ, ժամանակ չկայ»: Նորէն ալ կէս ժամ, ժամ մը կը նստէր դիմացս, որովհետեւ գիտեմ որ կը համակրէր մեզմէ, մեր խմբագրատունէն, որուն մըթնոլորտը չատ սիրելի էր իրեն: Գիտեմ, ինչեր զոհելու պատրաստ չէր հանդստօրէն նստելու ու զրուցելու համար: Բայց իր ներքին ու անդիտակից աճապարանքը կառչած էր անդամ մը անոր օձիքէն: Ան կը լսէր իր ընելիքը, կուտար եթէ տալիք բան մը ունէր, կը ստանար եթէ առնելիք մը ուներ, հրաժեշտ կ'առնէր, «կը տեսնե՞ս խղճալի վիճակս» ըսել ուզող նայուածքով մը կը նայէր ու կը հեռանար վազելով սանդուխին աստիճանները վար:

Երբ կը մեկնէր, կը զգայի որ ես ալ սպառած էի առնուազն իրեն չափ: Երկար չունչ մը կ'առնէի: Բայց չէի զարմանար: Գիտէի որ կը մեռնէր եթէ չաճապարէր: Ստեղծուած էր աճապարելու համար:

Հիմա երբեմն զինքը կը բաղդատեմ այն միւսներուն հետ, որոնց ներաշխարհը աճապարանք չի ճանչնար: Անոնք միսթիք անտարբերութեամբ մը կը նային իրենց աչքին առջեւէն հանդարտ գետի մը նման հոսող – գացող ժամանակին: Կարծէք ժամանակ կոչուած այդ գետն ալ իրենց համար, իրենց նման չի չարժիր բնաւ, չի հոսիր: Նոյնիսկ եթէ կը չարժի, այդ չարժումը անոր խորութեան մէջ է, ընդերքին մէջ, եւ չի տեսնուիր դուրսէն: Եւ այսպէս, մարդը եւ ժամանակը, կարծես դարձած ըլլային երկու անչարժներ, կը ծուլանան յաւիտենութեան երազին յանձնուած: Ոչ մէկ խլրտում այդ երկու անչարժներուն միջեւ, իրարու միանալու, իրարու հասնելու, կամ գիրար քաշկըռտելու ոչ մէկ խոյանք մէկուն կամ միւսին կողմէ: Ոչ մէկ անհամբերութիւն, ոչ մէկ բաբախում, ոչ մէկ յոգնութիւն: Ո՛չ իսկ ձանձրոյթը՝ անչարժութեան, անփոփոխութեան, նոյնութեամբ տեւելու տաժանելի յոգնութեան:

Այո՛, հիմա երբեմն կը բաղդատեմ այս երկու տեսակ մարդիկը ու կը զարմանամ: Կը բաղդատեմ զանոնք. ամապատրաստները եւ անոնց դիմաց, առատ ժամանակ ունեցողները: Անոնք որ բազկաթոռի մը ծայրը միայն կը նստին, ու անոնք որ կը թաղուին բազկաթոռին խորը: Անոնք որ կէս կը թողուն նախադասութիւնը, եւ անոնք որոնց նախադասութիւնը կ'երկարի անվերջանալիօրէն: Անոնք որ կը վազեն առանց իրենց ոտքը նոյն իսկ հողին դպցնելու, եւ անոնք որոնց ոտքը գետնէն չի բարձրանար:

Կը բաղդատեմ զանոնք ու ես ինծի կը հարցնեմ. այս երկու տեսակ մարդոցմէ ո՞վ ուր կը հասնի աւելի առաջ: Մէկը կը վազէ, միւսը չի չարժիր: Հակառակ առտու մէկն քայլափոխին կրկին իրարու դիմաց կ'ելլեն ահաւասիկ, ինչպէս խճողեալ երթեւեկով ճամբուն վրայ իւրաքանչիւր հինգ վայրկեանը անդամ մը կը հանդիպես քիչ առաջ քովէդ սուրացած գացած կառքին: Կը բաղդատեմ զանոնք. ո՞վ կը հրէ մէկը եւ կը բռնէ միւսը: Ո՞վ մէկուն հոգին կը ծեծէ անտեսանելի հովերով ու կը խաղաղեցնէ միւսին ջուրերը: Եւ այդ երկուքէն ո՞րը չհասած պիտի ըլլայ մըրցումը, երբ երկուքին ալ կուրծքը նոյն պահուն պիտի դպչի աւարտական ժապաւէնին:

Հարցումներ, հարցումներ, հարցումներ:

Ռ. Հ.

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՑԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ԱՊՐԻԼ 20 – 27)

ՐԱՖՖԻԻ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԻՐԵՐԸ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ

Հայաստանի Ակադեմիայի մէջ, յատուկ հանդիսութեամբ մը, զրականութեան եւ արուեստի թանգարանի տնօրէնութեան յանձնուած են Րաֆֆիի անձնական քանի մը իրերը՝ արծաթեայ բանուածքով ձեռնափայտը, ապակէ կաղամբը մեռադէ կափարիչով, նկարի չըրջանակ մը՝ զարդարուած կիսաթանկագին ակերով, ինչպէս նաեւ իր երէց զաւկին՝ Արշակի կնոջ, Արաքս Րաֆֆիի նամակը՝ ուղղուած թանգարանի տնօրէնութեան, այդ մասունքներու նուիրատուութեան մասին: Ցիշեալ իրերը եւ նամակը Արաքս Րաֆֆի յանձնած է ակադ. Գալուստ Գալոյեանի, երբ այս վերջինը Փետրուարին այցելութեամբ կը գտնուէր Լոնտոն: Թանգարանին տնօրէնը՝ Սահակեան Ալաջալեան, ընդունելով նուէրները երախտագիտութեան խօսք ուղղած է Արաքս Րաֆֆիի:

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍԵՆԵԿԱՑԻՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ 5-ՐԴ ՓԱՌԱՏՈՆԸ ՎԵՐՋ ԳՏԱԾ Է

Երեւանի մէջ տեղի ունեցած սենեկային երաժշտութեան 5-րդ փառատօնը վերջ գտած է: Քանի օր հանդէս եկած են Մոր. Միութեան լաւագոյն խումբերը, որոնց կարգին՝ Հայաստանի սենեկային բոլոր նուագախումբերը, ինչպէս նաեւ Արեւմտեան Գերմանիոյ ծանօթ «Կէոկերտ քառեակ»ը: Մենակատարած են դասական հեղինակներու, ինչպէս նաեւ տարբեր սերունդներու պատկանող երաժիշտներու նոր գործեր: Մասնակցողներ պարգեւատրուած են Հայաստանի Մշակոյթի Նախարարութեան վկայականներով:

ԷԼԵԿՏՐՈՆԻԲԸ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Ընթացիկ հնգամեակին Հայաստանի բնակարանային եւ արդիւնաբերական շինարարութիւնը ամբողջովին կ'անցնի էլեկտրոնիքի վերահսկողութեան տակ: Երեւանի մէջ արդէն կը բանի ինքնաւար տեղեկատուական հաշուիչ կեդրոնը, որ շինարարութեան մէջ տարեկան քանի մը միլիոն ռուբլի կը խնայէ: Այդ համադրոյթի նորհիւ Հայաստանի տասը մեծագոյն շինարարական ձեռնարկութիւններ անցած են հումքի, նիւթերու եւ թէքնիքի օգտագործման խնայողական համակարգին: Հայաստանի կառավարութիւնը մեծ ուշադրութիւն կը դարձնէ ժողովրդական տնտեսութեան մէջ էլեկտրոնիքի արմատաւորման: Հաշուիչ մեքենաներու հսկողութեամբ կը բանին էլեկտրական թէքնիքի, քիմիայի, տասնամեայ տեղեկատուութեան, թեթեւ արդիւնաբերութեան ձեռնարկութիւններու արտադրական բաժինները:

×

ԿԻԽՍԹԱՒ ՖԼՕՊԵՐԻ ԳՈՐԾԵՐԷՆ ՀԱՒԱՔԱԾՈՅ ՄԸ ԼՈՅՏ ՏԵՍԱԾ

«Սովետական Գրող» հրատարակչականը լոյս ընծայած է Կիւսթաւ Ֆլօպէրի գործերէն հատընտիր մը (հայերէն), ուր տեղ գտած են «Զգացական դաստիարակութիւն», «Սուրբ Ժուլիանոս Ասպետ – Լեգենդ առասպելը», «Մի պարզ հոգի» եւ «Հերովդիա» երկերը, գրոս բնագրէն Թարգմանած է Աբրահամ Ալիքեան: Հայ ընթերցողին առաջին ծանօթութիւնը Ֆլոբերեան գրականութեան հետ տեղի ունեցած է 1793-ին՝ Նոր Նախիջեւան հրատարակուած Ֆինելոնի «Տելեմաքի արկածները» վէպով: Հայաստանի մէջ Ֆրանսական գրականութիւնը մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ: Անձնական գրադարաններու մէջ կարելի է տեսնել Պալզաքի երկերու հատընտիրներով, Վոլթէռի, Անաթոլ Ֆրանսի, Թիւլ Վէռնի եւ այլ գրողներու գործերը: Թարգմանութիւններ կատարած են Վահէ Միքայէլեան, Լ. Մարութեան, Աբրոն Տայեան, Հրաչ Բուջիկեան եւ Արման Կոթիկեան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

Ա.ՐԺԱՆԹԻՆԵԱՆ մարտանաւին զոհերուն թիւը կարելի չէ եղած ճշդել, քանի ծանօթ չէր ազատածներու ճշգրիտ թիւը: Ըստ Պուէնոս - Այրէսի 260 անհետացած կայ, ինչ որ կը նշանակէ թէ չուրջ 800 նաւաստի փրկուած է: Արժանթինցիք ալ ընկղմած են անգլիական ռազմանաւ մը եւ 30 նաւաստի մեռած է: Ափկա չատ ազդած է Անգլիացիներուն վրայ եւ Տիկին Թաչըը տագնապի նիստ մը գումարած է կառավարութեան անդամներուն հետ: Բրիտանացիք տրամադրէր չեն որ մէկ Անգլիացի մեռնի Մալուիներ համար եւ պետական դէմք մը ըսած է արդէն, պահանջելով անմիջական հրադադար մը, այս գնացքով աւելի չատ մեռեալ պիտի ըլլայ քան՝ բնակիչ այդ կղզիին մէջ:

Ժ. ԷՏԵՈՆ - ՀԱԼԻԼ ինը ժամ հարցաքննութենէ ետք ոստիկանութեան կողմէ, տուն կրցաւ վերադառնալ: Հակառակ իր առեւանգումին բազմաթիւ մութ կէտերուն, կարելի չէր գինքը վար դնել, քանի իր ընտանիքին փաստաբանը, առաջին առած էր նման վտանգի մը կանխաւ դատավար կոդմի (փաստի սիվիլ) դերք բռնելով: Ափկա կ'արգիլէ որ ոստիկանութիւնը չարունակէ գինքը հարցաքննել: Այլեւս ոչ ոք կը թուի հատատալ գրագէտին առեւանգումի պատմութեան, մանաւանդ մամուլը, որ մեծ վերապահութիւն ցոյց կուտայ մինչ Ջոքի տիէճ տը Փարի նպատակ ունենալով բնաւ կարեւորութիւն չտալ, յաջողած է ճիշդ հակառակը՝ երբ երկու էջերու վրայ «ոչդէպքը» խորագրին տակ կը գրէ.- «Եթէ Ժ. Էտեոն Հալիլ կ'ակնկալէր հոս գալ նել իր թերթօնին վերջին մասին տեղեկատուութիւնը, յուսախաբ պիտի ըլլայ, վասնզի «Քոթիտիէն»ի մէջ, պատրաստ ենք էջեր լեցնելու լուրերով, բայց ոչ խաբեբայութեամբ մը, ուրեմն՝ կատակ մէջ...»: 2 էջ տրամադրելով այս քանի մը տողերուն, թերթը ամէնէն մեծ «դէպքին» կը վերածէ իր մկրտած «ոչդէպքը»:

ԼԵՀԱՍՏԱՆի մէջ լուսարձակը վերահաստատուեցաւ ժամը 21-էն 5: Կ'ըսուի թէ երկուշաբթի օրուան ցոյցերուն առթիւ 1000 հոգի ձերբակալուած է եւ վաղը խորհրդային սահմանին մօտ վայր մը փոխադրուած է:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ»
ԹՐՔԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Ե.

Աքսորի կարգադրութիւնները իրենց օրինական սահմանին մէջ լրացնէ յե - օրինական սահմանին մէջ լրացնելէ յե - ղութիւնը չարունակեց եւ օհնութեան ձեռք երկարեց անոնց, որպէսզի անոնք իրենց նոր տեղաւորուած վայրերուն մէջ արտադրող կարենան դառնալ եւ իրենց ապրուստը հոգալ: Ահռելի պատերազմի մը ամենաժուռաբ պայմաններուն մէջ իսկ զաղթականներուն հոգ, սերմ, հողերը հերկելու կենդանի եւ անհրաժեշտ գործիքներ ապահովել կը ջանար:

Հայ գրողներէն Լէօ սապէս կ'ըսէ.-

«Կացութիւնը յայտնի է այլեւս. մէկ կողմը իր պատեհին մէջ ապրող թուրք ժողովուրդը, իսկ միւս կողմն ալ հան - դարտ Հայեր: Բովանդակ աշխարհը հըրդեհի եւ արեան մէջ կը գտնուի: Այդ ըրջանին, Օսմանեան Պետութեան եւ Դաշնակ կազմակերպութիւններու միջեւ վայրի եւ անգիջող պայքար մը սկսած է: Դաշնակցականները Ռուսերու զրգռութիւններուն վատահելով տեղ տեղ խլըրտումներ եւ ապստամբութիւններ հանած են: Իսկ Օսմանեան պետութիւնն ալ այս ապստամբութիւններուն պատերազմական ըրջաններուն մէջ ըլլալուն պատճառաւ, զործածած է իր ապահովութիւնը պաշտպանելու իրաւունքը: Ահիկա այն - պիսի իրաւունք մըն է, որ չատ մը քաղաքակիրթ կարծուած պետութիւններ իսկ, իրենց այս իրաւունքէն չեն կրնար հեռու մնալ:

Այսպէսով, յայտագրի այս մասին մէջ ալ պատասխանած կ'ըլլանք հայ ահաբեկչական կազմակերպութիւններու երկրորդ պնդումին եւ ճշդած թէ 1915-ին Հայերու դէմ ցեղասպանութիւն մը չէ կատարուած, այլ պարտադրաբար ընդունուած տեղահանութեան օրէնքի մը գործադրութեան ընթացքին, պատերազմական վիճակի պայմաններուն հետեւանքով մաս մը Հայեր իրենց կեանքը կորնչուցած են: Առնչմէ զուրս, կարգ մը ուրիշ Հայերու մեռած ըլլալու պարագան ալ ցեղասպանութիւն մը չէ, պարզապէս թուրք եւ Հայերու փոխադարձաբար զիւար մեռցուցած ըլլալու երեւոյթ մը կրնանք նկատել:

Հայ ահաբեկչական կազմակերպութիւնները տարիներէ ի վեր երկու պըն - դում առաջ կը քշեն, որոնց համաձայն իբրեւ թէ թուրքերը Հայոց պատկանած հողերը բռնագրաւած, ինչպէս նաեւ ցեղասպանութիւն մը կազմակերպած ու մէկուկէս միլիոն Հայեր սպաննած են: Մենք ասկէ առաջուան մեր յայտագիրներուն մէջ տեսած էինք որ այս պըն - դումները որքան անտրամաբանական են ու պատմական տուեալներէ զուրկ: Մեր այս վերջին մասին մէջ, պիտի քննենք իրենց այս պահանջները, զրս կը խոր - հին իրականացնել մեր պաշտօնատարները սպաննելու եւ վիրաւորուելու ճամ - բուվ: Հոս նախ պիտի ջանանք պատաս - խանել նաեւ Հայերու այն պնդումներուն, որ Թուրքիոյ Ազատագրման պայքարի ընթացքին ալ փոքր չափով նոր ցեղասպանութիւն մը եւս կատարուած է:

Ա. Համաշխարհային Պատերազմի սկիզբին, Ռուսերը հայ կամաւորներուն ալ օժանդակութեամբ զրաւած էին Էրզրումը, Էրզինճանը, Մուշը, Պիթլիսը եւ Տըրապիզոնը: Հայոց այս ընթացքէ էր որ արդէն պարտադրած էր Օսմանեան Պետութեան Տեղահանութեան մը օրէնք պատրաստել:

Սակայն աւելի վերջ Ռուսիոյ մէջ յե - ղափոխութիւն մը ծագեցաւ եւ Ցարական կառավարութիւնը տապալեցաւ: Այս պատճառաւ Ռուսերը քաշուեցան Դաշ - նակից պետութիւններու չարքէն: Ռուսական բանակը ցրուեցաւ եւ ռուս զինուորները թողուցին ճակատը եւ սկսան վե - րադառնալ իրենց գիւղերը: Մարտ 3, 1918-ին Ռուսերու եւ Օսմանցիներու մի - ջեւ ստորագրուեցաւ Պրեսթ Լիթովսքի համաձայնագիրը, որուն 4-րդ յօդուածին համաձայն Սովետական Ռուսիան ընդունեցաւ պարպել Արեւելեան Նահանգները, ու վերադարձնել Օսմանեան կայսրութեան: Կարս, Արտահան եւ Պաթում նահանգներն ալ պիտի պարպուէին աւելի վերջ: Ցարական բանակներու հեռանալէն յետոյ այդ վայրերը սկսան ձեռք անցընել հայ հրոսակախումբերը, որոնք ապագային այս հողերուն տիրանալու համար սկսան տեղացի Թուրք ժողովուրդը տանջել, վիրաւորել, ահաբեկել, սպան - նել, որպէսզի անոնք ոչնչանան կամ խոյ - տան այդ ըրջաններէն: Օսմանեան կա - ռավարութիւնը, որ չէր կրնար լուռ մը - նալ Թուրքերուն սպանութեան անմիջա - պէս չարժման անցուց իր 3-րդ բանակը եւ զրաւեց Էրզրում, Էրզինճան, Կարս եւ Կիւմրին: Իսկ նոյն օրերուն ալ ռուսա - կան Հայաստանը հռչակեց իր անկախութիւնը: Յետոյ երկու կողմերը համաձայնելով Յունիս 3, 1918-ին Օսմանցիներն ու Հայերը ստորագրեցին Պաթումի հա - մաձայնագիրը:

Մինչ այդ Գերմաններու միջնորդութիւնը ապահովելու համար, Հայկական պատուիրակութիւն մը Պեռլին ժամանած էր, որուն հետեւանքով Պոլսոյ մէջ Օս - մանեան կառավարութեան հետ Պուլկա - րիոյ, Աւստրիա - Հունգարիոյ, գերման կառավարութիւններու ներկայացուցիչ - ները ժողով մը գումարեցին, որուն մաս - նակցեցան նաեւ նորակազմ Կովկասեան Հայաստանի պատուիրակները: Այս մի - ջոցին Հայաստանի պատուիրակութեան անդամ դաշնակ կազմակերպութեան ներ - կայացուցիչ Ահարոնեան ընդունուեցաւ Սուլթան Բէյհան Ե.ի կողմէ ու այսպէս - սով Օսմանեան պետութիւնը պաշտօնա - պէս ճանչցած եղաւ Կովկասի Հայոց Հան - րապետական կառավարութիւնը:

Այսպէս, առ երեսյթ մէջտեղէն վեր - ցուած եղան երկու հաւաքականութեան անհամաձայնութիւնները: Սակայն, Ա. Համաշխարհային պատերազմի վերջաւո - րութեան Հոկտեմբեր 30, 1918-ին Օս - մանցիներու կողմէ ստորագրուած Մոնդրոսի Զինադադարի համաձայնագրին մէջ Հայոց վերաբերեալ յօդուածներու հա - մաձայն, Դաշնակից պետութիւններու եւ Հայերու բոլոր պերիները առանց բացա - ռութեան Պոլսոյ մէջ հաւաքուելով Դաշ - նակից պետութիւններու պիտի յանձ - նըէին եւ Իրանի հիւսիս.-արեւմտեան ու հարաւային Կովկասի մէջ գտնուող Օս - մանեան զինուորներն ալ ետ պիտի քաշ - ուէին: Սակայն այս համաձայնագրին անգլերէնով պատրաստուած օրինակին մէջ էրզրում, Վան, Պիթլիս, Խարբերթ եւ Տիարպաքըր իբրեւ հայկական նա - հանգներ գոյց տրուելով կ'ուզուէր Հա - յոց վերադարձնել: Այսպէս կը տեսնուէր որ Ռուսերուն ըրջանէն քաշուելէն յետոյ հրապարակը Անգլիացիներուն եւ Ֆրան - սացիներուն մնացած էր, որոնք իրենց չահերը նկատի առնելով կը ջանային դէպքերը չահագործել:

Անմիջապէս յանձնախումբեր ու պատա - րաններ կազմուեցան եւ գործի անցան Հայոց Աքսորը կազմակերպողները եւ Հայերը մեռցնողները դատելու եւ դա - տապարտելու համար: Անգլիացիները իթթիհատ վէ Թէրաքքիի գլխաւոր դէմ - քերէն մեծ մասը ձերբակալեցին եւ Մալ - թա կղզի աքսորեցին: Մալթա ղրկուող - ները իբրեւ թէ հոն Ցեղասպանութեան ամբաստանութեամբ պիտի դատուէին: Այս գործին համար յատուկ դատարան մը պիտի կազմուէր: Այս դատարանին կազ - մութեան համար ալ Սեւրի Դաշնագրին մէջ յօդուած մըն ալ դրուած էր, 230-րդ յօդուած:

Բայց, երբ այդ դատարանը բանալու համար յանցանքները ապացուցանող փաստեր փնտռել սկսան, խնդիրը այլա - փոխուեցաւ: Կարելի չէր ցեղասպանու - թիւն մը կատարուած ըլլալու մասին որեւէ փաստ գտնել անգլիական արձա - նագրութիւններուն մէջ: Պոլիսը Դաշնա - կից զբաւումի տակ գտնուէր եւ Թրքա - կան արձանագրութիւններն ալ Դաշնա - կիցներու տրամադրութեան տակ: Սա - կայն անոնց մէջ ալ որեւէ փաստ գոյու - թիւն չունէր:

Անգլիոյ Արտաքին Գործոց Նախարա - րութիւնը իբրեւ վերջին յոյս, Ամերիկա - ցիներէն օգնութիւն ուզեց: Լորա Քըրզըն Մարտ 31, 1921 Թուականին Անգլիոյ Ուսչինկթընի դեսպանին հետեւեալ հրա - հանգը կուտար.

«Խնդրեմ տեղեկացուցէք, Ամերիկացի - ներու մօտ հարցը լուսաբանող փաստե - րու գոյութեան կամ չգոյութեան մասին»:

Անգլիոյ Ազգ. դեսպանը երկար տե - սակցութիւններ ունեցաւ Ամերիկացինե - րու գոյութեան կամ չգոյութեան մասին»: Թեամբ ամերիկեան արխիւներու մէջ չատ մը պրպտումներ կատարեց եւ Յուլիս 13, 1921 Թուականին հետեւեալ արդիւնքը տե - ղեկացուց Լոնտոն:

«Ցաւով կը տեղեկացնեմ որ ամերիկեան Թղթածրարներուն մէջ գոյութիւն չունի որեւէ արձանագրութիւն, որ կարելի ը - լայ իբրեւ փաստ ծառայեցնել Մալթայի մէջ ձերբակալեալ Թուրքերու հասցէին»:

Ուրեմն ցեղասպանութեան պնդումնե - րը օրինապէս չքացած կ'ըլլային:

Իսկ Տամատ Ֆէրիտ Փաշայի գլխաւո - րութեամբ գործող Օսմանեան Կառավա - րութիւնը որ Դաշնակից Պետութիւններու ճնշումին տակ կը գտնուէր ու նաեւ կը չնայար հաճելի երեւալ անոնց, դէպքերու իրբեւ պատասխանատու երկու հոգի գը - տաւ: Առնչ Պօղոսեանի քայմաքամ Քէ - մալ եւ Պայպուրթի քայմաքամ Նուսրէթ պէյերն էին: Քէմալ Պէյ Սեպտեմբեր 2, 1915 Թուականին, երբ Հայերը Թուրք գիւղերու վրայ կը յարձակէին, կրակի կուտային եւ ոտիկան զօրաց հետ բա - խումներ կ'ունենային Պօղոսեանի մէջ քայմաքամ էր: Այդ միջոցին Ներքին Գործոց Նախարարութենէն հեռագիր մը ստացած էր, որուն համաձայն կը պա - հանջուէր որ 24 ժամուան ընթացքին բո - լոր Հայերը հաւաքուին եւ դէպի Սուրիա ճամբայ հանուին:

Պօղոսեանի կառավարիչը, ոստիկան զօրաց հրամանատարին հետ միասին այդ հրամանը գործադրած էր: Քէմալ Պէյ դատուեցաւ, եւ մահուան դատապար - տուեցաւ Ապրիլ 9, 1919-ին կախաղան հանուեցաւ: Նոյն ձեւով դատուեցաւ նաեւ Պայպուրթի քայմաքամ Նուսրէթ պէյ եւ Օգոստոս 5, 1919 Թուականին մահուան վճիռը գործադրուեցաւ:

Իթթիհատ վէ Թէրաքքիի վարչապետ - ներէն Թալաթ Փաշա Պերլինի, Սայիթ Հալիմ Փաշա Հռոմի, Ծովային Նախա - րար Ճէմալ Փաշա Թիֆլիսի մէջ հայ fոմիքոմիներու կողմէ սպաննուեցան: Այս միջոցին կրկին հին խաղերը կը չա - րունակուէին, սակայն այս անգամ Ռու - սերուն տեղ Անգլիացիները անցած էին: Երբ, մէկ կողմէ Մոնտրոսի համաձայ - նութեան 11-րդ յօդուածով հիւսիս - արեւմտեան Իրանը եւ Կովկասը Օսմանեան զինուորներէ կը պարպուէր, այդ վայրե - րուն մէջ հայ կազմակերպութիւնները կրկին գործունէութեան կը սկսէին, միւս կողմէ ալ հայկական քաղաքական չրջա - նակները, Դաշնակիցներու կողմէ Թուր - քիան բաժնելու ընթացքին իրենց բա - ժինը վերցնելու կ'աշխատին:

Փետրուար 24, 1919-ին, Հայ Միացեալ ճակատի նախագահ Պօղոս Նուպար եւ Կովկասեան Հայաստանի նախագահ (?) Ահարոնեան, միասին յուշագիր մը ներ - կայացուցին Փարիզի Խաղաղութեան Հա - մաժողովին, որ պահանջ ունէր Ա. Հա - մաշխարհային պատերազմէն յետոյ պե - տութիւններու նոր սահմանները ճշդելու: Անոնք, իրենց այս յուշագրով հարաւ - արեւելեան Անատոլուի չրջանը՝ ներառ - եալ Մարաշ, Սիվաս, Էրզրում, Խար - բերթ, Տիարպաքըր, Պիթլիս, Վան եւ Տրապիզոնի մէկ մասը կը պահանջէին:

Իրականութեան մէջ Անգլիոյ վարչա - պետ Լօյտ Ճորճն ալ գիտէր թէ այս տե - ղերու բնակչութեան մեծամասնութիւնը Հայեր չէին եւ կ'ըսէր.

«Հայաստանի հարցը դժուարութիւններ ունի: Որովհետեւ պատմական պատճառ - ներով Հայերու տալ կ'ուզենք հողամաս մը, որ ներկայիս մեծ թիւով հայ ժողո - վուրդով բնակուած վայր մը չէ»:

Սակայն եւ այնպէս անոր ալ պնդում - ներով Խաղաղութեան վեհաժողովը յար - մար տեսաւ Արեւելեան Անատոլուի մեծ մասը Հայերուն տալ:

Աւելի վերջ, Օգոստոս 10, 1920 Թուա - կանին, իրեն Դաշնակից պետութիւնները ստիպեցին որ Օսմանցիները ստորագրեն Սեւրի Համաձայնագիրը, ըստ անոր տը - րամադրութիւններուն Օսմանեան Պետու - թիւնը կ'ընդունէր Հայաստանի անկա - խութիւնը արեւելեան չրջանի հողերուն Հայաստանի փոխանցումը եւ հայ կառա - վարութեան Տրապիզոնէն Սեւ Ծով ելքի մը ապահովումը, ինչպէս նաեւ կարգ մը ուրիշ տրամադրութիւններ:

Այս առթիւ երկու երկիրներու սահ - մաններու վերջնական ճնշումներն ալ կը թողուէր Ամերիկայի Միացեալ - Նա - հանգներու Նախագահ Ուիլսընի:

Սակայն, Սեւրի դաշնագիրը, որ կը նը - շանակէր Թուրք պետութեան ամբողջու -

ՀԱՅՔԱՐԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Աւելի քան երկու հազար տարի ա - ռաջ հեղինակներ տեղեկութիւններ հաղորդած են այսպէս կոչուած հայքարի մասին: Այս անունով յիշատակուած են դանազան, յաճախ իրարմէ տարբեր հան - քի տեսակներ: Պլինիոս Աւագի (23 - 79) «Բնութեան Պատմութիւն» հանրագիտա - կան բնոյթի աշխատութեան մէջ նկար - գրուած են հայքար կոչուող իրարմէ տարբեր՝ հանքի երեք տեսակներ: Այս հեղինակին մօտ, որ հանքաբանական չին - նաւոր ծանօթութիւններ չունէր, արտա - յայտուած է քարերու անուններու իր ժամանակին գոյութիւն ունեցած չփո - թութիւնը: Արմենիում կապտաւուն քարի մասին, որմէ հին ժամանակներէն սկը - սեալ կը ստանային ներկի նիւթ, Պլինիոս գրած է, թէ Հռոմ զայն կը ստանար Հա - յաստանէն: Իր վկայութեամբ՝ «անիկա կը դասուէր թանկագին ներկերու չար - քին»: Ասոնք կը վերաբերի, ինչպէս կը հասատատէ Ժ. դարու սկիզբի գերմա - նացի գիտնական Պաքըլէն, իլլիւմանիթ ևի (վառ կապոյտ ներկ), որ կը ստացուի լազուրիթէն:

Պլինիոս կը նկարագրէ նաեւ այսպէս կոչուած fnu արմենիա քարը: Լատինե - րէն fnu կը նշանակէ յղկաքար: Պլինիոսի ժամանակ անոր լաւագոյն տեսակը համարուած է Հայաստանէն բերուող յղկաքարը, որ կ'օգտագործուէր մարմար եայ առարկաներ, ինչպէս նաեւ թանկա - գին քարեր յղկելու համար:

Պլինիոսի անիրազեկ ըլլալը հանքա - նութեան հարցերուն երբեմն յանդիման - ցած է սխալներու, որոնց լուծման հա - մար յետագայ սերունդները ստիպուած են: Այսպէս, սաֆիր՝ չափազանց անուն տակ, անոր քով նկարագրուած է կապոյ - ուրիշ թանկագին հանքի տեսակ մը, զոր Պլինիոսի ռուս թարգմանիչ եւ մեկնա - բան, անուանի հանքաբան ակադ. Սեմե - դին (1765 - 1826) կը կոչէ լազուրիթ կամ հայքար: Լազուրիթը երկար ժամանակ սխալմամբ համարուած է հայքար: Ինչ - նօթ հայագէտ Քերովբէ Պատկանեան կ'ենթադրէր, որ այս անունին տարա - ծումը կապուած էր արեւմտեան երկիր - ներում էջ առեւտուր ընող հայ վաճառա - կաններու հետ: Ամէն բան աւելի յստա - բացատրութիւն կը գտնէր, եթէ ծանօթ - ըլլար Հայաստանի տարածութեան մէջ այդ քարի հանքավայրը: Լազուրիթի մա - սին Առաքել Դաւրեժեցի կը գրէ, թէ «մենք զայն կը ստանանք Իւզբեկներէն» կը նշանակէ, թէ Հայաստանէն ոչ թէ

թեամբ կորուստը եւ անվնասութիւնը դաշնակից պետութիւններու, երբեք ըն - դունելի չէր կրնար ըլլալ ժողովուրդնե - համար, որ սկսած էր իր բոլոր միջոց - ներով դիմադրել այդ կացութեան:

Նախ տեղ տեղ մասնակի ընդդիմադրու - թեան կօրիզներ կազմուացան, յետոյ անոնք միացան ու Անգարայի մէջ թուր - ժողովուրդը, Պօղոսեան կառավարութեան զատ «անկախ» կառավարութիւն մը Թուրքիոյ Ազգ. Մեծ ժողովի կառավա - րութիւնը հիմնեց:

Ահա այս կառավարութիւնն է որ երկար խուժող օտար ուժերու Անգլիայի ներու, Ֆրանսացիներու, Իտալացիներու եւ Յոյներու դէմ մահ ու կենաց պայ - քար մը կը մղէր, Հայոց հետ ալ կը բա - տիպուէր երկու ճակատներու վրայ կռուե - լէ:

Այս ճակատներէն մին Արեւելեան Անա - տոլուի մէջ էր: Դաշնակցականներու կող - կասեան Հայաստանի կառավարութիւնը անտեսելով Օսմանցիներու հետ ստորա - գրած Պաթումի համաձայնագիրը, իր ուժերով յարձակեցաւ Օլթուի չրջանը, որ 1920ին Օսմանցիներուն ձգուած էր վե - րադարձով դաշնագրով:

Անգարայի կառավարութեան բողոքին պատասխանելով Հայերը յայտնեցին որ այդ համաձայնագիրը ստորագրուած է Օսմանեան Պետութեան հետ, ուստի նր - կատելով թէ Անգարայի կառավար - թիւնը չի ճանչնար Պոլսոյ Իշխանութիւ - նը, ուրեմն այս պարագան կը նշանակէ թէ յիշեալ համաձայնագիրը խնդրոյ նիւթ ընելու իրաւունք չունի Անգարայի կառա - վարութիւնը:

(Շար. 5)

ՆՈՐԿԱՑԻ ՊԱՏԿԵՐԱՎՈՐԸԸՆԿԵՐԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

Ծնվել է 1626 թ. Մուշում, հայ ազնվական տոհմից։ Ուսանել է Մուշի վարդապետարանում, ապա Կ. Պոլսում։ Ճանապարհորդել է Եվրոպայում, Պարսկաստանում, Հնդկաստանում։ Վերադառնալով հայրենիք՝ հաստատվել է Նոր Ջուղայում, ստացել վարդապետական աստիճան։ Ստեղծել է «Ճշմարտության հայելի» աշխատությունը (1661), որտեղ հանդես է եկել կաթոլիկության դեմ։ Մահացել է 1678 թ. Ջուղայում։

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԿԱՊՈՒՏԻԿՅԱՆ

Ծնվել է 1801 թ. Կարինում (Էրզրում)։ Ավարտել է Կարինի ազգային վարժարանը։ Ուսուցանել է Կարինում, Կ. Պոլսում, Սեբաստիայում։ Հրատարակել է «Ազգաբարոյ» (1843) և «Ազգաշահ» (1844) պարբերականները։ Մահացել է 1872 թ. Կ. Պոլսում։

ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂՅԱՆ

Ծնվել է 1781 թ. Կարինում։ Ուսանել է Կարինի վարժարանում, ապա Վենետիկի Մխիթարյան միաբանության վանքում։ Վերադառնալով հայրենիք՝ ուսուցանել է Կարինում, Կ. Պոլսում, Սեբաստիայում։ Հրատարակել է «Ազգասեր» (1845) և «Հանդես ամսօրյա» (1850–1852) պարբերականները։ Մահացել է 1852 թ. Կ. Պոլսում։

ՄԱՏԹԷՈՍ ՔԱՀԱՆԱՅԻ ՓԱՐԱՆՋԵՑԻ

Ծնվել է 1813 թ. Փարանջա գյուղում։ Ուսանել է Կ. Պոլսում, Վենետիկում, Փարիզում։ Հրատարակել է «Ազգասիրական հանդես» (1850–1851) և «Ազգասիրական հանդես նոր» (1852–1853) պարբերականները։ Մահացել է 1858 թ. Կ. Պոլսում։

ՄԱՏԹԷՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Ծնվել է 1845 թ. Կ. Պոլսում։ Ուսանել է Կ. Պոլսի Գալաթիայի լիցեում, ապա Փարիզի Սորբոնի համալսարանում։ Վերադառնալով հայրենիք՝ դասավանդել է Կ. Պոլսի Գալաթիայի լիցեում, Էրզրումի ճեմարանում։ Մահացել է 1911 թ. Կ. Պոլսում։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Ծնվել է 1868 թ. Կ. Պոլսում։ Ուսանել է Կ. Պոլսի Գալաթիայի լիցեում, ապա Փարիզի Սորբոնի համալսարանում։ Վերադառնալով հայրենիք՝ դասավանդել է Կ. Պոլսի Գալաթիայի լիցեում, Էրզրումի ճեմարանում։ Մահացել է 1915 թ. Կ. Պոլսում։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԻՄԵՈՆԵԱՆ

Ծնվել է 1869 թ. Կ. Պոլսում։ Ուսանել է Կ. Պոլսի Գալաթիայի լիցեում, ապա Փարիզի Սորբոնի համալսարանում։ Վերադառնալով հայրենիք՝ դասավանդել է Կ. Պոլսի Գալաթիայի լիցեում, Էրզրումի ճեմարանում։ Մահացել է 1915 թ. Կ. Պոլսում։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՏԱՐԱՖԵԱՆ

Ծնվել է 1868 թ. Կ. Պոլսում։ Ուսանել է Կ. Պոլսի Գալաթիայի լիցեում, ապա Փարիզի Սորբոնի համալսարանում։ Վերադառնալով հայրենիք՝ դասավանդել է Կ. Պոլսի Գալաթիայի լիցեում, Էրզրումի ճեմարանում։ Մահացել է 1915 թ. Կ. Պոլսում։

ՄԱՏԹԷՈՍ ՔԱՀԱՆԱՅԻ ՓԱՐԱՆՋԵՑԻ

Ծնվել է 1813 թ. Փարանջա գյուղում։ Ուսանել է Կ. Պոլսում, Վենետիկում, Փարիզում։ Հրատարակել է «Ազգասիրական հանդես» (1850–1851) և «Ազգասիրական հանդես նոր» (1852–1853) պարբերականները։ Մահացել է 1858 թ. Կ. Պոլսում։

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԿԱՊՈՒՏԻԿՅԱՆ

Ծնվել է 1801 թ. Կարինում։ Ուսանել է Կարինի վարժարանում։ Ուսուցանել է Կարինում, Կ. Պոլսում, Սեբաստիայում։ Հրատարակել է «Ազգաբարոյ» (1843) և «Ազգաշահ» (1844) պարբերականները։ Մահացել է 1872 թ. Կ. Պոլսում։

ՄԱՆՈՒԿ ԱԲԵՂՅԱՆ

Ծնվել է 1781 թ. Կարինում։ Ուսանել է Կարինի վարժարանում, ապա Վենետիկի Մխիթարյան միաբանության վանքում։ Վերադառնալով հայրենիք՝ ուսուցանել է Կարինում, Կ. Պոլսում, Սեբաստիայում։ Հրատարակել է «Ազգասեր» (1845) և «Հանդես ամսօրյա» (1850–1852) պարբերականները։ Մահացել է 1852 թ. Կ. Պոլսում։

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԿԱՊՈՒՏԻԿՅԱՆ

Ծնվել է 1801 թ. Կարինում։ Ուսանել է Կարինի վարժարանում։ Ուսուցանել է Կարինում, Կ. Պոլսում, Սեբաստիայում։ Հրատարակել է «Ազգաբարոյ» (1843) և «Ազգաշահ» (1844) պարբերականները։ Մահացել է 1872 թ. Կ. Պոլսում։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

Ծնվել է 1626 թ. Մուշում, հայ ազնվական տոհմից։ Ուսանել է Մուշի վարդապետարանում, ապա Կ. Պոլսում։ Ճանապարհորդել է Եվրոպայում, Պարսկաստանում, Հնդկաստանում։ Վերադառնալով հայրենիք՝ հաստատվել է Նոր Ջուղայում, ստացել վարդապետական աստիճան։ Ստեղծել է «Ճշմարտության հայելի» աշխատությունը (1661), որտեղ հանդես է եկել կաթոլիկության դեմ։ Մահացել է 1678 թ. Ջուղայում։

ՄԱՏԹԷՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Ծնվել է 1845 թ. Կ. Պոլսում։ Ուսանել է Կ. Պոլսի Գալաթիայի լիցեում, ապա Փարիզի Սորբոնի համալսարանում։ Վերադառնալով հայրենիք՝ դասավանդել է Կ. Պոլսի Գալաթիայի լիցեում, Էրզրումի ճեմարանում։ Մահացել է 1911 թ. Կ. Պոլսում։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Ծնվել է 1868 թ. Կ. Պոլսում։ Ուսանել է Կ. Պոլսի Գալաթիայի լիցեում, ապա Փարիզի Սորբոնի համալսարանում։ Վերադառնալով հայրենիք՝ դասավանդել է Կ. Պոլսի Գալաթիայի լիցեում, Էրզրումի ճեմարանում։ Մահացել է 1915 թ. Կ. Պոլսում։

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԻՄԵՈՆԵԱՆ

Ծնվել է 1869 թ. Կ. Պոլսում։ Ուսանել է Կ. Պոլսի Գալաթիայի լիցեում, ապա Փարիզի Սորբոնի համալսարանում։ Վերադառնալով հայրենիք՝ դասավանդել է Կ. Պոլսի Գալաթիայի լիցեում, Էրզրումի ճեմարանում։ Մահացել է 1915

ՇԱՐՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տիկին Միքայէլ Եավէր եւ զաւակներ - ը, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Գալուստեան եւ զաւակները, Թորիկեան, Տիւրեան, Փափազեան, Պէքէր, Մըսնէրու, Էսէն եւ Էքէր ընտանիքները, եւ Պոլսահայ Մշա - կութային Միութեան Վարչութիւնն ու անդամները, չնորհակալութիւն կը յայտ - նեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակնե - րով, փոխան ծաղկեպսակի նուիրա - տուութիւններով, հեռագրով կամ հե - ռախօսով, նամակով կամ ներկայու - թեամբ մասնակցեցան իրենց սուգին, ի - րենց ամուսնոյն, եղբօր, հօր, աներհօր, մեծ հօր, ազգականին եւ նախագահին՝

ՄԻՔԱՅԷԼ ԵԱՎԷՐԻ

մահուան առթիւ։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Ապրիլ 26-ին երկուշաբթի կէսօրէ վերջ, ժամը 2·40-ին, Մարսէյլի Ս. Սահակ Մեսրոպ Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, նախագահութեամբ՝ Յակոբ Եպիսկ· Վարդանեանի եւ մասնակցութեամբ ութ եկեղեցիներու հոգեւոր հովիւներուն եւ կազմակերպութեանց ներկայացուցիչնե - րու։

Հանդուցեալին մարմինը ամփոփուեցաւ Վօքլիւզի Պատիառն գիւղի ընտանեկան դամբարանին մէջ, յետ կոկիկ արարո - ղութեան մը որ տեղի ունեցաւ գիւղին Ֆրանսական Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ մէջ, ուր Արբա Թէսիէ խօսեցաւ դամբանա - կան մը իր բարեկամին յիշատակին։

Ի պիտութիւն հանդուցեալին բարե - կամներուն՝ կը յայտնեն թէ քառա - սունքի պատարագը եւ Հոգեհանգստեան պաշտօնը կը կատարուի, իր բնակած Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղե - ցւոյ մէջ, Յունիս 6, Կիրակի, ժամը 10ին սկսեալ։

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
26, Rue Troyon — SEVRES

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

×

Կազմակերպուած Ծնողաց Միու - թեան կողմէ, Շաբաթ, Մայիս 8, ժամը 19·30-էն սկսեալ, պաղ պիւֆէ։

Ա Յ Տ

ՍԷՆ – ՌԱՖԱՑԷԼԻ ՀԱՆԴՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԸ

Շաբաթ, Մայիս 15, նախաճեռնու - թեամբ Կապ· Խաչի Մարսէյլի Չորս մաս - նաճիւղերուն՝ քաղաք, Պօմոն, Սէն - Ժե - րոմ, Պուռվ· Օտտօ։ Այդ օրուան պատա - պարեալներու ճաշը կը տտանձնեն խա - չուհիները։ Անոնք որոնք կը փափաքին այցելել Թող բարեհաճին դիմել իրենց շրջանի վարչութեան անդամներուն, տե - ղեկանալու համար երթեւեկի պայման - ներու եւ ժամադրութեան։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդա - մուհիները, Շաբաթ, Մայիս 8, ժամը 16-ին, Հայ Մշակոյթի Տունը, 17 rue Պլէօ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Իմիի
Հայ Մարզական Միութեան տարեկան պարահանդէսը
Յունիս 5-ին ժամը 21-էն մինչեւ առաւօտ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ
12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er

ԲԱՑՄԱՆ 6–ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՒԹԻՒ

ՄԵԾ ՃԱՇ

Կիրակի, Մայիս 9-ին, ժամը 13ին, Տարօն եւ Վասպուրական սրահ։

Հայկական մթնոլորտ - գեղար - ուեստական բաժին - ։

Մասնակցութեամբ՝
- Նարեկացի նուագախումբին։
– Մշակութային Տան «Ալի» պա - րախումբին։

Ճաշագին 80 Ֆ·։

Նախընտրելի է նախապէս սեղաննե - րը ապահովել։ Հեռաձայնելով՝ Հ· Շալճեան 66 18 80 եւ Զ· Միլոնեան 90 90 10 ։

ARMÉNIE 82

CIRCUIT DE 14 JOURS, DONT 2 JOURS A MOSCOU et 12 JOURS A EREVAN

DÉPARTS: Les 3 Juin, 14 Août, 4 et 25 Septembre

SEJOUR EN LOGEMENT EN CHAMBRES DOUBLES EN HOTEL 1re CATEGORIE

EN PENSION COMPLETE et EXCURSIONS COMPRISES

PRIX: 4500 F.

FRAIS DE VISA 50 F.

INSCRIPTIONS A L'AGENCE

VALADOU - MOTTET

73 - 75, LA CANEBIERE — 13001 MARSEILLE

TEL.: 39. 77. 11

Licence A - 258

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Եան'ց Ակումբը կը ծանուցանէ թէ հո - գեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Կիրակի, Մայիս 9-ին, Փարիզի Ս· Յով· Մկրտիչ Եկեղեցին, իր յաւէտ ողբացեալ անդամներու յիշատակին։–

Էտմոն Փէշտըմալեան	(1969)
Արթօ Արգարեան	(1971)
Ժորժ Տէր – Թոմայեան	(1972)
Արամ Գավափեան	(1972)
Վահէ Պալթայեան	(1973)
Ատոմ Նազարեան	**(1974)**
Ժորժ Գարակէօզեան	(1975)
Վռամ Գույումճեան	(1978)
Փիէր Պարոնեան	(1979)
Հայկ Էսապալեան	(1980)
Նորայր Երամեան	(1980)

Ի գիտութիւն անոնց յիշատակը յար - գողներուն։

=——✝——=

Պ· Մհէրան Էլմայեան կը ծանուցանէ թէ Հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատար - ուի, Կիրակի, Մայիս 9, Փարիզի Ս· Յով· Մկրտիչ Եկեղեցին իր սիրեցեալ մօր՝

Տիկին ԱԶՆԻՒ ԷԼՄԱՅԵԱՆԻ

(ծնեալ Կանիմեան)

մահուան (Պէյրութ) քառասունքին առ - թիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՌԱՏԻՕՖԱՄ
ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՄԱՐ
ՄՈՆԹԷ - ԿԱՐԼՕ

Միջակ Ալիք 205 մ·

Ամէն Կիրակի իրիկուն

- ժամը 10·30–ին (ամառուան ժամ)

×

ECOUTEZ TOUS LES DIMANCHES

EMISSION ARMÉNIENNE

POUR L'EUROPE (Bilingue)

— à 22h.30 (horaire d'été)

MONTE - CARLO

Ondes Moyennes 205m. — 1466Khz.

B. P. 141 Monte - Carlo, MONACO

Grande - Fête Familiale Dansante

=——=——=

DIMANCHE, 9 MAI

A partir de 15 h.

Organisée par

LA CROIX - BLEUE ARMENIENNE

Section Saint-Maurice de Beynost

Avec la participation de

L'ORCHESTRE «MELODIA - EREVAN»

Salle des Fêtes

de Saint-Maurice de Beynost

BUFFET ARMENIEN — BROCHETTE

Entrée libre

AMBIANCE ARMENIENNE

Meubles Ghazarian

4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance

Z.I. Vitrolles

à 20km de Marseilles

tél. (42) 89.27.47

ouvert le dimanche après-midi

visitez une des plus belles expositions de France

"Բացառիկ զեղչ «Յառաջ»ի բաժանորդներուն"

ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇՄԱՆԻ

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Մայիս 9, ժամը 14·30–ին ։

THEATRE MUNICIPAL DE BAGNEUX

Բարձր հովանաւորութեամբ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

եւ

Պ· ՀԱՆՐԻ ՌԱՎԵՐԱՑԻ

Պաղնէօ–ի Քաղաքապետ

Բացման խօսք՝ վարչութեան կողմէ

Պ· Մ· ՄԱՎԻԵԱՆԷ

Գեղարուեստական բաժինը կը վարէ ուսուցչուհի՝

ՏԻԿԻՆ Հ· ՊԱԼԸՓՃԵԱՆ

Արտասանութիւն, երգ, կատակերգու - թիւն՝ դպրոցի աշակերտութեան կողմէ։

Սիրայօժար մասնակցութեամբ՝ երգիչ

Պ· ՄԿՐՏԻՉ ՖԷՐՄԱՆԻ

Ճոխ պիւֆէ։

Հաճելի անակնկալներ։

Մուտք 20 ֆրանք ։

Հաղորդակցութեան միջոցներ·– Փորթ տ'Օրլէանէն առնել 188 ա կամ 188 Պ եւ իջնել Ռոն - Փուէն ատ Մարթիր։

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ - ԳՈԼՈՄՊ

Եւ շրջանի մասնաճիւղին

ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

×

Մայիս 9, Կիրակի ժամը 16–ին։

CENTRE ROBERT LA VERGNE

11, Rue Robert La Vergne — Asnières

4 Routes — Derrière Darty

Տիկին ՄԱՐՕ ԱՏՈՒՐԵԱՆ կը խօսի եւ կը վարէ հանդէսը։

ՆՈՐԱՑՐ

Կ'երգէ եւ կը նուագէ (նոր երգացանկով)

Կ'արտասանէ Օրիորդ՝

ՌՈՒԲԻՆԱ ԱԶԱՐԵԱՆ

Կը ներկայացուի գունաւոր հայերէն ֆիլմ։ Պատրաստուած՝

ՅԱԿՈԲ – ԳՐԻԳՈՐԻ կողմէ։

Պատմ՝ Փարիզ – Մոսկուա - երեւան եւ Նոր Կեսարիա - Կեսարացիներով։

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 20 Ֆ·։

Հաղորդակցութիւն·–

— Autobus 165 — Porte Champerret jusqu'au 4 Routes

Métro: Gabriel Péri, prendre l'Autobus 140 et descendre à 4 Routes.

ԽՆԴՈՅՔ – ՃՈՒԱՐ

NOVOTEL - BAGNOLET

10, Avenue de la République - Bagnolet

×

Կազմակերպուած Կապ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին Նովոթէլի սրահներուն մէջ, Շաբաթ Մայիս 15, ժամը 20·00 ։ Հայկ· ճոխ յայտագիր։ Սեղանները ա - պահովել հեռաձայնելով· – 233 41 74 եւ 206 42 50 ։

Հայկական մթնոլորտ, երգ, նուագ, պար, Իտալիայէն հրաւիրուած պարս - կահայ ուսանող – երիտասարդներու կողմէ·

Կ'երգէ ՕՐ· ՀԵՐՄԻՆԷ ԵՐԻՑԵԱՆ

(Վիէննայի օփերայէն)

Ճաշագին 150 Ֆ·։

Ժամը 22էն ետք՝ մուտք 30 Ֆ· պիւֆէ։

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ - ԳՈԼՈՄՊԻ

Եւ շրջանի մասնաճիւղին

ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

×

Մայիս 9, Կիրակի ժամը 16–ին։

CENTRE ROBERT LA VERGNE

11, Rue Robert La Vergne — Asnières

4 Routes — Derrière Darty

Տիկին ՄԱՐՕ ԱՏՈՒՐԵԱՆ կը խօսի եւ կը վարէ հանդէսը։

ՆՈՐԱՑՐ

Կ'երգէ եւ կը նուագէ (նոր երգացանկով)

Կ'արտասանէ Օրիորդ՝

ՌՈՒԲԻՆԱ ԱԶԱՐԵԱՆ

Կը ներկայացուի գունաւոր հայերէն ֆիլմ։ Պատրաստուած՝

ՅԱԿՈԲ – ԳՐԻԳՈՐԻ կողմէ։

Պատմ՝ Փարիզ – Մոսկուա - երեւան եւ Նոր Կեսարիա - Կեսարացիներով։

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 20 Ֆ·։

Հաղորդակցութիւն·–

— Autobus 165 — Porte Champerret jusqu'au 4 Routes

Métro: Gabriel Péri, prendre l'Autobus 140 et descendre à 4 Routes.

Centre Culturel Nourhan Fringhian

6, AVE. BOURGAIN, ISSY-LES-MOULINEAUX

=——=

Իսիի Ֆրէնկեան Մշակութային Կեդ - րոնին վարչութիւնը յայտնում կը ներկայացնէ հետեւեալ ժապաւէնները։

2·- ՇԱԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 8, ժամը 16·30-ին՝

FESTIVAL DE DESSINS ANIMES

Մուտքը ազատ է փոքրիկներու համար։

3·- ՈՒՐԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 14, ժամը 20·30–ին՝

« LITTLE BIG - MAN »

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Իր սիրեցեալ եղբօր՝ Բարգէն Թէր - գեանի յիշատակին, Տիկին Պ· Սիրաքեան - Թէրզեան 260 Ֆ· կը նուիրէ «Յառաջի» բարգաւաճման։

×

Տէր եւ Տիկին Կարապետ Յովակիմեան տառապանքի ճամբաներուն վրայ մա - ցած իրենց տարաբախտ ծնողքներուն յի - շատակին 200 Ֆ· կը նուիրեն «Յառաջ»ին։

ՁԱՆ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

=——=——=

Կապոյտ Խաչի Տէսինի վարչութիւնը ճաշ մը կը կազմակերպէ միայն կիներուն համար, Շաբաթ, Մայիս 15, Տէսինի Մշակոյթի Տան մէջ։ Մուտքը 40 Ֆ·։

Երեկոյեան ժամը 8-էն սկսեալ։

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris

Commission Paritaire: N° 55935

ՈՒՐԲԱԹ
ՄԱՅԻՍ
7
VENDREDI
7 MAI
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատ: 2.50 Ֆ.

57րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.165

Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN

57e ANNÉE — No 15.165

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼՈՍ - ԱՆՃԼԼԸՍ

ՍԱՍՈՒՆԵԱՆԻ ԴԱՏԸ ՍԿՍԱՒ

Շորեքշաբթի առաւօտ Մայիս 5ին, ժամը 9-ին Լոս - Անճելըսի ոճրայինատեանին առջեւ տեղի կ'ունենար Համբիկ Սասունեանի դատավարութեան սկզբնական մասը, որ ունկնդրութիւնն է վկաներուն: Այս ունկնդրութիւնը (հիւինկ) նախատեսուած էր Ապրիլ 1-ին, բայց յետաձգուած էր (ինչպէս գրած էինք Ապրիլ 3-ի մեր թիւին մէջ) Մայիս 5-ին: Այս առաջին նիստին ներկայ եղած են շուրջ 80 հոգի սրահին մէջ եւ քանի մը հարիւր Հայեր ալ, մանաւանդ դպրոցականները, դուրսը: 12 երդուեալներէն տասը առարկած են թէ չեն կրնար հանդարտութեամբ հետեւիլ, որովհետեւ Պոսթընի հիւպատոսին սպանութեան դեռ շատ թարմ ազդեցութեան տակ են: Այս պատճառով նիստը յետաձգուած է յաջորդ առաւօտեան, այսինքն՝ Հինգշաբթի, Մայիս 6:

Ցիշենք որ եղբայրը՝ Ցարութիւն Սասունեան, որ առժամեայ ազատութիւն կը վայելէ չնորհիւ վճարուած երաշխաւորագինին, ունկնդրութեան դատը ունեցաւ Ապրիլ 27-ին, բայց բունը՝ ուր վճիռը կը տրուի, տեղի կ'ունենայ երկու ամիս ետք:

—×—

ՓԱՐԻԶԻ ՑՈՅՑԸ

Շորեքշաբթի ժամը 19ին, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կազմակերպութեամբ, ի պաշտպանութիւն Համբարձում Սասունեանի, ցոյց մը տեղի կ'ունենար Սէն Թ'Օկիւս - թէն հրապարակէն մինչեւ ամերիկեան դեսպանատուն: Աւելի քան 400 ցուցարարներ, հայկական եռագոյնի եւ մեծ պատառաներու առաջնորդութեամբ կոչեր կ'արձակէին՝ Ազատեցէք Սասունեանը, Թուրքիա փաշիստ՝ Միացեալ - Նահանգներ մեղսակից, Ուխտել ենք կռուիլ, այդ սիրով մեռնիլ, Միութիւն, պայքար, յաղթանակ եւայլն: Թափօրը ժամը 20-ին կը հասնէր Քոնքորտի հրապարակը եւ ցուցարարները կը հաւաքուէին ամերիկեան դեսպանատան եւ հիւպատոսարանի միջեւ՝ Ծովային Նախարարութեան դիմացը գտնուող հրապարակը, ուր յանուն Համբարձում Սասունեանի Պաշտպան Յանձնախումբի վահէ Թաշճեան խօսք առնելով (Ֆրանսերէն) կը ներկայացնէր Յունուար 28-ին, Լոս - Անճելըսի Թուրք հիւպատոսի ահաբեկման արարքը եւ անոր յաջորդող դէպքերը:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓրԷՍ ԱՊՐԻԼ 20 – 27)

ԳԼԱՁՈՐԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԸ՝ «ԵՐԿՐՈՐԴ ԱԹԷՆՔ ՊԱՆԴԱԻԻ»

Անցեալի հայ դպրութեան եւ մշակոյթի կեդրոններէն մէկուն՝ Գլաձորի Համալսարանի հիմնադրութեան 700-ամեակը կը նչէ Հայաստանի գիտական շրջանակը: Այս առիթով գիտական մամուլը ճշդած է վերջնապէս համալսարանի վայրը եւ հիմնադրութեան թուականը, որոնց մասին բանասիրական մեծ վէճ ծագած է: Ծանօթ է, որ Գլաձորէն առաջ եւ յետոյ միջնադարեան Հայաստանի մէջ գործած են այլ բարձրագոյն դպրոցներ՝ Տաթեւ, Անի, Հաւուց Թառ, Հռոմկլա եւ այլուր: Անոնցմէ ոչ մէկը, սակայն, ունեցաւ Գլաձորի հռչակը: Հայկական միջնադարեան մշակոյթի երախտաւորները Գլաձորի անունը կը պանծացնեն այսպիսի որակումներով՝ «Գերահռչակ համալսարան», «Մայրաքաղաք լմաստութեան», «Երկրորդ Աթէնք պանծալի» եւ այլն: Շուրջ հօթը տասնամեակ տեւած գործունէութեան ընթացքին Գլաձորի համալսարանը իրենց բարձրագոյն կրթութիւնը ստացած են առաւել թիւով մտաւորականներ: Հաստատութեան սաներէն են «Պատմութիւն Նահանդի Սիսական» աշխատութեան հեղինակ Ստեփանոս Օրբելեան, ուսուցչապետ Յովհաննէս Որոտնեցի, մատենադիրներ Մխիթար Սասնեցի, Յովհան Աբճիշեցի, Տիրատուր Կիլիկեցի, Կիրակոս Երզնկացի եւ շատ ուրիշներ: Իրենց գործունէութեամբ Գլաձորի համալսարանին հետ անմիջականօրէն կապուած են միջնադարեան անուանի տաղերգուներ Յովհաննէս Շուղրայեցի եւ Յովհաննէս Երզնկացի, Ֆրիկ: Շնորհիւ Գլաձորի ուսումնական գրիչներու այսօր մեզի հասած են զարդանկար տասնեակ ձեռագրեր, որոնք աչքառու մը գրագարանները եւ ձեռագրային հաւաքածոները զարդը կը կազմեն: Գլաձորի գրիչներու ընդօրինակած ու ծաղկած ձեռագրերը կը գտնուին Երեւանի մատենադարանը, Վենետիկի եւ Վիէննայի Մխիթարեաններու հաւաքածոներուն մէջ, Նոր Ջուղայի գրադարանը, Բրիտանական թանգարանը, Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց Մատենադարանը եւ այլուր: Գլաձորի համալսարանին մէջ ընդօրինակուած եւ մեկնուած աշխատութիւններէն հազուագիւտ նմոյշներ զարձած են այսօր Յովհան Ոսկեբերանի, Կիւրեղ Ալեքսանդրացիի եւ Եփրեմ Ասորիի մատեանները:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԾԵՐԱՆԱԼ ՍԿՍԻԼ

Մենք, այսինքն անոնք որ քանի մը տարիէ ի վեր յիսունը անցած են, երբ քով քովի կուգանք, հինգ վայրկեանը անգամ մը խօսքը կը դարձնենք մեր առողջութեան չուրջ եւ կը սկսինք գանգատանները տեղացնել:

Այս գանգատներուն նախ կը սկսինք կատակով: Թէ՛ կը գանգատինք, եւ թէ կը ժպտինք, կարծես մենք ալ չենք հաւատար մեր ըսածին: Օրինակի համար եթէ մեր տեսողութիւնը տկարացած է, եթէ ակնոցի պէտք ունինք.

- Չ'հ, կ'ըսենք, անճնապիրը հինցաւ այլեւս:

Կամ եթէ մեր յիշողութիւնը խաղեր սարքել սկսած է մեզի, եթէ մոռացկոտ դարձած ենք.

- Անկէ է, կ'ըսենք, ծերութենէ է, ծերացանք այլեւս:

Կ'ըսենք, բայց իսկապէս շատ ալ չենք հաւատար որ ծերացած ենք: Բուն ծերութիւնը, իրական ծերութիւնը այնպիսի չրջան մըն է զոր մենք միշտ կը յետաձգենք դէպի ապագայ: Եօթանասուն տարեկան մարդուն իսկ եթէ սրտին խորը պրպտես, պիտի տեսնես որ ան ծերութիւն ըսելով կը հասկնայ ութսունը, ութսունըհինգը: Ամէնէն վատթարագոյն պարագային, շատ շատ կ'ընդունինք որ ծերանալ սկսած ենք թէեւ, բայց դեռ չենք ծերացած:

Ուստի, որքան որ ալ գանգատինք «անճնապիրին հինցած ըլլալէն», որքան որ ալ անդրադառնանք թէ մեր առողջութիւնը նախկինը չէ այլեւս, հորիզոնը մութ չերեւիր տակաւին մեզի: Ակնոց մը, քիչ մը մարզանք, քանի մը հատ դեղահատ, թեթեւ պահեցողութիւն մը, եւ այս բոլորէն վերջ արդէն ետ առած պիտի ըլլանք այն ինչ որ մեզմէ առած է մեր «հինցած անճնապիրը»:

Բայց, ուզենք կամ չուզենք, պիտակցաբար կամ ոչ, մեր կաղացող առողջութիւնը օրուան նիւթը պիտի կազմէ մեր բոլոր խօսակցութիւններուն եւ հանդիպումներուն մէջ: Ընկերային ամէն տեսակ հաւաքոյթի ընթացքին ներկաները կարգի պիտի սպասեն իրենց գանգատներն ու անհանգստութիւնները թուելու համար: Ամէն նիւթի, ամէն նախադասութեան վերջին կայարանը այդ է: Երբ մարմնամարզանքի մասին կը խօսուի, մէկը յանկարծ կը սկսի գանգատիլ իր կոտտացող սրունքէն, կամ ուռած ծունկէն: Ուրիշ մը կը յիշէ իր թեւը որ կը ցաւի, կամ ձեռքը՝ որ կը թմրի:

- Ատիկա բան մը չէ, կը միջամտէ երրորդ մը, որ իր կարգին կը գանգատի կուրծքի ցաւերէ:

Զորրորդ մը նիւթը կը փոխէ, կը սկսի աւելի զուարթ բաներէ ճառել: Բայց հազիւ քանի մը վայրկեանի համար: Որովհետեւ անոնց մօտ այլեւս զրեթէ չկայ շաղակրատութիւն մը որմէ ներս անպայման մուտք չգործէ մարմնական ցաւը, բժիշկը, դարմանումը: Մէկը դիմացինէն խորհուրդ պիտի հարցնէ, մէկը միւսին դեղ մը պիտի յանձնարարէ, բժիշկներու անուններ պիտի տրուին իրարու...:

Ու ես յանկարծ կ'անդրադառնամ կէտի մը, որու մասին քանի մտածած չէի մինչեւ այսօր: Քանի տարեկան, քանըմէկ տարեկան երիտասարդները հիւանդութենէ, առողջութենէ, մարմնական ցաւերէ կը ճառե՞ն: Ոչ: Այս բառերը անդործածելի են իրենց համար: Անոնք երբ քով քովի կուգան, շատ հեռու են յիշելէ այդպիսի նիւթեր: Եւ այդ երանելիները ո՛վ պիտի որքան կը զարմանան, երբ պատահմամբ կը գտնուին երէցներու չրջանակի մը մէջ, ուր իւրաքանչիւր հինգ վայրկեանը անգամ մը մէկը կը գանգատի սա կամ նա ցաւէն:

Ի՞նչպէս չյիշել մեր անզուգական բանաստեղծը.

Ծերանում եմ, Պարոյր Սեւակ,
Ծերանում եմ, սիրելիս:

Կը ծերանանք, այո՛: Նախ կատակով ընդունինք զայն, յետոյ տխուր անդրադարձումով, նախ կարեւորութիւն չտանք, յետոյ սկսինք մտմտալ, այսպէս կամ այնպէս, օր մըն ալ ընդունինք որ բռնած ենք ծերութեան ճամբան: Թերեւս ծերացած իսկ ենք: Եւ կը զարմանանք որ ե՞րբ էինք սկսած ծերանալ, առանց անդրադառնալու:

Ցետոյ սակայն կրկին կը յիշենք մեր անզուգական բանաստեղծը, կը յիշենք բոլոր այն ծանօթ կամ անծանօթները, որոնց կեանքը եղերական ճակատագիրներ ունեցան: Ու կ'ըսենք.

Վա՜յ անո՛նց, որոնք ծերանալու ժամանակ չգտան:

Ռ. Հ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԱԺԻՇՏ

ԱԼԷՔՍԷՅ ՀԷՔԻՄԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթի Ապրիլ 29-ի թիւէն կ'իմանանք, թէ Երեւանի մէջ մեռած է երաժիշտ Ալէքսէյ Գուրգէնի Հէքիմեան: Ծնած էր 1927-ին՝ Պաքու: Կանուխէն ցուցաբերած է երաժշտական ընդունակութիւններ: 1941-ին աւարտած է Երեւանի Ալ. Սպենդիարեան երաժշտական դպրոցը: Իր արուեստին մասին արտայայտուելով Արամ Խաչատուրեան ըսած է. «Զարմանալի տաղանդ է: Ա. Հէքիմեանն ընդհանրապէս մեղեդի ստեղծելու հազուագիւտ ձիրք ունի եւ հայկական երգերում դա բացայայտուել է յատկապէս՝ չուլլօրէն ու այլազան: Նրա մեղեդիները զարմանալիօրէն գեղեցիկ են, արտայայտիչ, ճկուն ու միշտ բնական: Դա կենդանի եւ անկեղծ երաժշտութիւն է: Կենդանի եւ անկեղծ այնքան, որ դրանք լսելիս, ասես մասնակցում ես մի ցնծալի գործի ստեղծմանը: Ալէքսէյ Հէքիմեանի երգերէն շատերը ծանօթ են եւ յաճախ կը սփռուին Երեւանի ձայն - հեռատեսիլէն: Ամէնէն տարածուած երգերէն են՝ «Բարի արեգիլ», «Անոյշ Հայաստան», «Երեւանի առուոտը», «Եռասմանի ծառի տակ», «Կարուսել», «Արարատ» (նուիրուած ոտնագնդակի խումբին), «Էջմիածին», «Իմ Հայաստան» եւայլն:

Թաղումը կատարուած է Ապրիլ 29-ին:

ՆԻԻԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ»
ԹՐՔԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Զ.

Այս կացութեան վրայ թուրք բանակ - ներն ալ չարժման անցան եւ գրաւեցին Կարսն ու Սարըքամըշը: Յետոյ, Հայէ - րուն տեղեկացուեցաւ որ եթէ Թողուն պատերազմը կարելի է համաձայնութիւն մը կնքել: Սակայն Հայերը այդ պահուն Թուրքերուն հետ համաձայնելու տեղ նախընտրեցին Մոր. Միութեան եւ Ամէ - րիկայի Միացեալ - Նահանգներուն դի - մել հարցին լուծման համար: Սակայն ոչ մէկ պատասխան ստացան Սովետներէն: Իսկ Ամերիկայի Միացեալ - Նահանգներն ալ միջնորդելու պատրաստ եղած ըլլա - լու նման չոր պատասխան մը միայն տա– ւին: Այդ միջոցին ալ Թուրք բանակը արդէն հասած էր մինչեւ Կիւմրիի չորս - կաւայքը:

Հայերը, տեսնելով թէ օտար պետու - թիւններու խօսքերը արդիւնք մը չեն տա– ւած, յուսահատ դիմադարձ պահանջե - ցին եւ Դեկտեմբեր 2 - 3 1920 թուակա - նին կողմերը ստորագրեցին Կիւմրիի համաձայնագիրը (Ալեքսանդրապոլ):

Այս համաձայնագրով Թուրքերը կարս, Սարըքամըշ, Տուզա եւ Ղազըրը ետ առին: Բայց այս համաձայնութեան ստորագր - ուելէն մէկ օր վերջ, Կարմիր Բանակը գրաւեց Կովկասեան Հայաստանը եւ վերջ գտաւ այդ կառավարութեան գոյութիւ - նը: Երեւանի մէջ կազմուեցաւ Սովետա - կան Հայաստանի նոր կառավարութիւն մը: Այս պայմաններու մէջ չեզեալ հա – մարուած է Կիւմրիի համաձայնութիւնը եւ Թուրքիոյ կառավարութիւնը Սովետա- կան Հայաստանի հետ կաբսի համաձայ - նագիրը եւ Սովետական Միութեան հետ ալ Մոսկուայի համաձայնագիրը ստորա- գրելով ճշդուեցան Սովետ. Միութեան եւ Թուրքիոյ Հանրապետութեան ներկայ սահմանները:

Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովի կառավարու- թեան գինեալ ուժերուն Հայերու հետ պատերազմելու երկրորդ ճակատը Հա - րաւ - Արեւելեան Անատոլուի մէջ էր: Թուրքերը այս ճակատին վրայ, թէեւ պաշտօնապէս Ֆրանսայի հետ, բայց իր- րականութեան մէջ Հայերու դէմ կը պատերազմէին: Մոնտրոյի գինադադա - րէն յետոյ Ֆրանսացիները գրաւած էին Իսկէնտէրուն, Տէօրթեօլ, Աւանա եւ Փօ- զանթըն: Ասկէ վերջ Անգլիոյ վարչապետ Լօյտ Ճօրճ չատ խորամանկ դիւանագի – տական դարձուածքով մը, Սեպտ. 15, 1919-ին Ֆրանսացիներուն հետ համաձայ- նութիւն մը ստորագրեց եւ Ֆրանսացիներու վարչական լիազօրութեան Թողուց Մարաշ, Այնթապ եւ Ուրֆա քաղաքնե - րը, որոնք անգլիական գրաւման տակ կը գտնուէին այդ միջոցին: Անգլիոյ նպա - տակը հետեւեալն էր: Անգլիա վստահ էր Թուրքերը պիտի պաշտպանէին իրենց քաղաքները, ուրեմն Ֆրանսացիները այդ շրջաններուն մէջ ստիպուած պիտի ըլլա - յին բաւական զօրուժ: Այս պայմանն - րուն մէջ անոնք իրենց ուշադրութիւնը պիտի հեռացնէին արաբ երկիրներէն ուր Անգլիա առանձին պիտի մնար:

Պատերազմէն առաջ, երբ գաղնակից պետութիւնները Թուրքիոյ հողերու բա - ժանման մասին հաշիւներ կ'ընէին, Անգ - լիա խոստացած էր Ֆրանսայի ձգել Մո– սուլ, Սուրիա եւ Լիբանանը: Բայց ներ- կայիս, երբ պատերազմը չհաւուած էր, այլեւս Լօյտ Ճօրճ երբեք կողմնակից չէր քարիւղային պահեստներով հարուստ այս շրջանները Ֆրանսային Թողուլ: Ուրեմն անիկա, այս տեղերու փոխարէն հարա- րաւ - արեւելեան Անատոլուն կը հրամցնէր Ֆր- րանսացիներուն: Սակայն, այս ընդար - ձակ հողերը ինչպէ՞ս պիտի կարենար վա- րել Ֆրանսան, որ պատերազմէն բաւա - կան վնասուած վիճակով մը դուրս եկած էր: Այս հարցը չուտով լուծուեցաւ: Ֆր- րանսա Ա. Համաշխարհային պատերազմի առաջին օրերուն իսկ Հայկական Լէգէոն մը պատրաստած էր, միմիայն Թուրքերու դէմ պատերազմելու նպատակով: Ահա այս Լէգէոնը եւ տակաւին աշխարհի չորս կողմերէն հաւաքուած Հայեր հարաւ - ա- րեւելեան Անատոլուի մէջ հայկական պե- տութեան մը հիմնումի խոստումներով խաբուեցան եւ Մերսինի նաւահան - գիստը բերուեցան: Հոս անոնք Ֆրանսա- կան համազգեստ հագան եւ իրենց տունէն տեղէն, հայրենիքէն ըլլալէ ետք, այլեւս այդ հողերուն վրայ հայրենիք մը կազ – մելու, Թուրքերէն վրէժ լուծելու խոս - տումներով անոնց ուղեղները լուացուե - ցան:

Շրջանի գինուորական վարիչ գնդապետ Պրէմոնի կնիքին վրայ Հայաստանի Վար- չական կեդրոն գրութիւնը կը գտնուէր: Այսպէս, այդ շրջանի Թուրք ժողովուրդը առ երեսոյթ Ֆրանսացիներու, բայց իրա- կանութեան մէջ հայ հրոսակներու ձեռ - քը յանձնուած էր:

Հոս պէտք չենք տեսներ մի առ մի պատ- մել հարաւ - արեւմտեան Անատոլուի մէջ Թուրքերու դէմ կատարուած տանջանք - ները եւ անմարդկային արարքները:

Դէպքերուն վկայ Ֆրանսացի մէկ քանի սպաներու այս մասին մտածումները լը- սել կը բաւէ արդէն:

Տեսէք թէ ինչ կ'ըսէ Ֆրանսացի զօրա- վար Ամըլէն:

«Հայ գինուորը միայն քինախնդրու - թեան մասին կը խորհի: Թալան, ան – պատուութիւն եւ սպանութիւններ օրէ օր աւելի կը տարածուին»:

Փետրուար 19, 1919-ին, հայ հրոսա - խումբեր Իսքէնտէրունը տակնուվրայ ը- րին, Թուրքեր սպաննուեցան, տուները քանդուեցան»: Հայ ճակատի նախագահ Պօղոս Նուպար, որ Փարիզ կը գտնուէր, ինչպէս միշտ, դէպքերու պատասխանա - տուութիւնը կրկին Թուրքերու վերագրե- լու համար Ֆրանսայի Վարչապետին նա- մակ մը կը գրէ ուր կ'ըսէ.

«Իսքէնտէրունի դէպքերը, ամբողջու - թեամբ Թուրքերուն գրգռութիւններով ե- րեւան եկած է: Ֆրանսայի կառավարու - թիւնը այդ շրջանները գրաւելէ յետոյ տեղական իշխանութիւնները գործի վը- րայ ձգելուն հետեւանքն է այս բոլորը: Երբ Թրքական իշխանութիւնը վերջ գտնէ եւ Թուրքերը հեռացուին Կիլիկիոյ հողե- րէն, այդ շրջանը ամբողջական խաղա – դութեան պիտի տիրանայ»:

Ֆրանսայի վարչապետը, Պօղոս Նու - պարի այս նամակը հեռագրով մը կը տե- ղեկացնէ Ծովակալ Քառաարի:

Ահա Մարտ 1, 1919-ին Ծովակալին այն հեռագրին տուած պատասխանը.

«Առանց ոեւէ գրգռութեան, հայ գի - ուորները ինքզինքին աւելի զօրաւոր կարծելով, Թուրքերէն վրէժ լուծել ու- զած եւ յարձակած են: Դէպքին միակ պատճառը այս է: Կարելի է ըսել, որ Զինադադարէն յետոյ հայկական Լէգէո- նի այս գինուորներուն Իսքէնտէրուն գըր- կուելը մեծ սխալ մը եղած է»:

Ֆրանսացիներու Միջին Արեւելքի Ընդհ. Վարիչ Ժօրժ Փիքօ Փետրուար 26 թուա - կիր իր մէկ հեռագրին մէջ կ'ըսէ.

«Ցաւոնի եղած է, որ հայ կամաւոր եւ վճարովի գինուորներու մեծամասնութիւ- նը, մի միայն Թուրքերու դէմ վրիժառա- կան ընթացքի մէջ ըլլալու նպատակով արձանագրուած են Ֆրանսական բանակ - ներու: Աշխարհի չորս կողմերէն Կիլիկիա եկող եւ հաստատուող գաղթականներն ալ, Թուրքերու դէմ կը գրգռեն այդ վար– ձու հայ գինուորները, որպէսզի կարե - նան յափշտակել Թուրքերու ապրանք - ները:

Տարբեր տեղեկագիր մը:

«Հայերը, իրենք իրենց ընթացքով ա- նիրաւ վիճակի մը հասած են: Ի վերջոյ մեղադրուած են Ամերիկայի կողմէ: Ամ- թաթպի Ամերիկեան Գոլէժը գրաւելով, ա- մերիկեան համազգեստներ հագուած եւ չէնքին պատուհաններէն կրակած են թըր- քական տուներուն: Նոյնպէս անոնք կը - բակի տուած են Թրքական պիւղերը:

Իսկ բոլոր այս պատահածներէն ետք, երբ Թուրքերը իրենց կեանքի պաշտպա - նութեան համար զէնքի կը վարին, եւրո- պական մամուլը Մարաշի մէջ Քէմալիստ ուժերու կողմէ 16·000 Հայերու սպան - նուած ըլլալը կը գրէր:

Լօյտ Ճօրճ Անգլիոյ խորհրդարանին մէջ, կը պատմէր թէ Թուրքերը Մարաշի մէջ, իբրեւ սպաննած են ծերերը, կի- ները, մանուկները, առանց նկատի առ – նելու անոնց աղաղակները եւ աղեր - սանքը:

Ինդիրը այդ օրերուն կը բերուի Լոն- դոնի մէջ գումարուող համաժողովին:

Անգլիոյ Արտաքին Նախարար Լորտ Քըրզըն, համաժողովէն կը պահանջէ ան– միջապէս որոշում մը տալ Թուրքերու դէմ, որոնք 16·000 Հայեր սպաննած են:

Այս պատրուակով, բայց իրականու - թեան մէջ Սեւրի համաձայնութեան կի - րարկումը ապահովելու նպատակով դաշ- նակից պետութիւնները պաշտօնապէս կը դրաւեն Օսմանեան Պետութեան մայրա - քաղաք Պոլիսը:

Մինչ այդ Ֆրանսացիները հասկնալով որ պիտի չկարենան դէմ դնել իրենց հո- ղերը պաշտպանող Թուրքերու տեւական յարձակումներուն, այդ տեղերը բերուած Հայ գինուորներու հետ ետ քաշուիլ ըս - կըսած են եւ նոյնպէս Մարաշի Հայերու մէկ մասն ալ իրենց հետ առած են, յայտ- նելով որ Թուրքերը դալու պարագային կրնան սպաննել նաեւ անոնք: Ասոնց մեծ մասը ճամբու ընթացքին սառած, մեռած եւ մինչեւ Իսլահիյէ քաշուած են բոլորը միասին:

Ֆրանսական Լը Թան Թերթին համա - ձայն Մարաշի Հայութեան ընդհանուր Թիւը 4000–է աւելի չէ: Տարածուած լու- րերը նկատի առնելով Ֆրանսայի վար - չապետը Թուրքիա գտնուող հրամանա - տարներուն հեռագիրով հրահանգ տուած է, որպէսզի խնդիրը քննարկման ենթար- կըլլի: Ահա, Ֆրանսայի Արեւելեան Օդ - ային Ուժերու հրամանատար Ծովակալ Տէօպօնի պատասխան տեղեկագիրը.

«Հակառակ երկար պրպտումներու, կա- րելի չէ եղած հայկական ցեղասպանու - թիւն մը կատարուած ըլլալու մասին որե- ւէ փաստ գտնել: Մարաշի Հայերու կո - րուստին մասին տարածուած լուրերը

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ ԿԱՍԹՈՆ ՏՐԹԻԷՒԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՆԱՀԱՏԱԿԱԳ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

« *Je voudrais lancer un appel à tous les Arméniens de Marseille, des Bouches-du-Rhône, et même si vous le permettez à travers vous, à tous les Arméniens de France. Votre cause a été entendue, mais elle ne pourra triompher que si elle est défendue par tous, dans la paix, dans le calme et dans la dignité. Tout acte de violence, plus encore, tout acte de terrorisme, tout attentat, toute bombe n'aurait pour effet que d'éloigner de vous ceux dont la sympathie vous est d'ores et déjà acquise. Je sais que tout ceux qui sont ici partagent ce point de vue. Je leur demande de voir tous leurs compatriotes, tous les Arméniens d'origine, qu'ils soient résidents des Bouches-du-Rhône ou d'ailleurs, qu'ils soient Français comme vous-mêmes ou d'une autre nationalité, la France vous aidera à faire triompher votre point de vue, et je vous demande de comprendre que les autorités françaises ne pourraient pas tolérer que la violence soit employée* ».

Ահաւասիկ, բառ առ բառ, Ներքին Նախարար Կասթոն Տըթիէռի յայտարարութիւնը, 1982 Ապրիլ 24ին, Մարսէյլի Նահատակաց յուշարձանին առջեւ, Մարսէյլի եւ Պուշ - տու - Ռոնի Հայկ. Միութիւններու համագրիչ մարմնի կազմակերպած համախմբումի առաջին: Յայտարարութիւն զոր հեռատեսիլը եւ ձայնափիւռը անմիջապէս սփռեցին: Յայտարարութիւն զոր Փարիզի Թուրքիոյ դես - պանը՝ Ասման Պիւլաք որակեց «ծանրա– կշիռ եւ Պետութեան հարց»:

Նախ, ոգեկոչման ընթացքին Ֆրանսա- կան կառավարութեան ներկայացուցիչը՝ Կասթոն Տըթիէռ ըսաւ որ Ֆրանսական կառավարութիւնը կը ճանչնայ հայկական ցեղասպանութիւնը եւ թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը այս հարցին չուրջ յայտարարութիւն մը ըրած է Թուրք կառավարութեան, եւ այսպէսով ինք եւ իր բարեկամները հաւատարիմ կը մնան հայկ. գաւսին: Յետոյ, աւելցուց թէ, «որպէս Ներքին նախարար համաձայնու- թիւնս տուի նահատակաց յուշարձան մը բարձրացնելու համար Փարիզի մէջ, Շան զ'Ելիզէի մօտ»: Նոյնպէս, եւ այս անգամ որպէս Մարսէյլի քաղաքապետ յայտա - րարեց թէ ի մօտոյ, Մարսէյլ պիտի ու- նենայ «Մանուշեան փողոց» մը: Ապա, շա- րունակելով ըսաւ՝ «այսպէս, հաւատարիմ եմ ձեր դատին»: Աւելորդ է ըսել թէ Կասթոն Տըթիէռի այս խօսքերը ջերմօրէն ծափահարուեցան:

ՊԱՀԱՆՋԱՏԻՐԱԿԱՆ ՅՈՑՔ ՄՈՊԻԼԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏԱՐԱՆ

3000 ՀՈԳԻԻ ՄԱՄՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

Վերադառնանք այժմ դէպքերու ժամա- նակագրութեան, դէպքեր որոնք տե՛ղի ունեցան Ապրիլ 23-էն 24, Ապրիլեան Ե- ղեռնի ոգեկոչման 67-րդ տարելիցի ծիրին մէջ:

Նախ, Ապրիլ 23-ի երեկոյեան, փրա. տոյի Ս. Թարգմանչաց Եկեղեցւոյ նախա- ձեռնութեամբ տեղի ունեցաւ հոգեհան- կեղեցական արարողութիւն նախագահու- թեամբ Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեանի եւ մասնակցութեամբ հարաւային Ֆրանսայի թեմի եկեղեցական դասուն: Արարողու- թեան աւարտին, եկեղեցւոյ բակը, նա- հատակաց Յուշարձանին առջեւ հոգե- հանգստեան պաշտօն: Եպիսկոպոսը ո- նախապէս, եկեղեցւոյ մէջ ցաւ յայտնած էր որ հազիւ քանի մը տասնեակ անձեր ներկայ են միայն այս արարողութեան ընդգծեց պահուն նուիրականութիւնը եւ մեր նահատակներէն մեզի հասնող պա- զամը: Ցետոյ, երիտասարդներ խունկ առ խունկ կատարեցին Հոգեհանգստեան արարողութեան վառելով նահատակաց Յուշարձանին առջեւ հոգեհանգստեան պաշտօնին

ՅԱՋՈՂՈՂ ՎՆՏՈՒՅԱՒՇ ՎԱՓՈ

ՆՀՅՀՅՀՅՇ ՈՂՈ

Նրանց ներկայությունը, ներկայությունը ամենուրեք, ներկայությունը ամենուրեք, ներկայությունը ամենուրեք

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Եան'ց Ակումբը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ կիրակի, Մայիս 9-ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իր յաւէտ ողբացեալ անդամներու յիշատակին.—

Էտմոն Փէշտըմալճեան	(1969)
Արքօ Արգարեան	(1971)
Ժորժ Տէր _ Թոմայեան	(1972)
Արամ Գավափեան	(1972)
Վահէ Պալթայեան	(1973)
Ատոմ Նազարեան	**(1974)**
Ժորժ Գարակէօզեան	(1975)
Վռամ Գույումճեան	(1978)
Փիէր Պարոնեան	(1979)
Հայկ Էսպպալեան	(1980)
Նորայր Երամեան	(1980)

Ի գիտութիւն անոնց յիշատակը յարգողներուն :

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
26, Rue Troyon — SEVRES

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

×

Կազմակերպուած Մնողաց Միութեան կողմէ, Շաբաթ, Մայիս 8, ժամը 19·30-էն սկսեալ, պատ պիւֆէ :

ՀԱՑ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ԱՆԻԷՆ - ՊՈՒԱ - ԳՈԼՈՄՊԻ
եւ շրջանի մասնաճիւղին
ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

×

Մայիս 9, կիրակի ժամը 16-ին :
CENTRE ROBERT LA VERGNE
11, Rue Robert La Vergne — Asnières
4 Routes — Derrière Darty

Տիկին ՄԱՐՕ ԱՏՈՒՐԵԱՆ կը խօսի եւ կը վարէ հանդէսը :

ՆՈՐԱՑՐ
կ'երգէ եւ կը նուագէ (նոր երգացանկով)

կ'արտասանէ Օրիորդ՝
ՌՈՒԲԻՆԱ ԱԶԱՐԵԱՆ

Կը ներկայացուի գունաւոր հայերէն ֆիլմ : Պատրաստուած՝
ՅԱԿՈԲ _ ԳՐԻԳՈՐԻ կողմէ :

Պտոյտ՝ Փարիզ – Մոսկուա - երեւան - եւ Նոր Կեսարիա - Կեսարացիներով :
Մասնակցութիւն՝ 20 Ֆ. :

Հաղորդակցութիւն.—
— Autobus 165 — Porte Champerret jusqu'au 4 Routes

Métro: Gabriel Péri, prendre l'Autobus 140 et descendre à 4 Routes.

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷԼ.— Վասպուրականի Հայր· Միութեան կեդրոնական Վարչութիւնը *Տիկնանց Յանձնախումբը, Տէսինի և Վիէնի մասնաճիւղերը ցաւակցութիւն կը յայտնեն Տիկին Թերլէմեզեանին եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն (Ամերիկա) Համավասպուրականի Հայր· Միութեան, Վասպուրականի արժանաւոր զաւակ, գէնքի եւ գրչի յեղափոխական՝* Տաճատ Թերլէմեզեանի *մահուան առթիւ :*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Վալանի մասնաճիւղը չբնորհակալութեամբ ստացած է Սարգիս Գազանճեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Տէր - Գասպարեանէ եւ Տիկին Զաքըրեանէ 50-ական Ֆ. :

×

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս Եկե - ղեցին շնորհակալութեամբ ստացած է.— Տիկին Մառի Ինայէթեան 1000 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Սիմաթեան Ոսկեան 250 Ֆ., Պ՛. Մանուկ Շահինեան, Տիկին Մ. Գա - բաճեան 200-ական Ֆ., Այրի Տիկին Պախ - թեան, Տէր եւ Տիկին Արթինեան, Տէր եւ Տիկին Տէյիրմէնճեան, Տիկին Զոլաքեան, Տիկին Պերճուհի Պաղտասարեան, Տիկին Հայկանոյշ Շահինեան 100-ական Ֆ., Տէր եւ Տիկին Իշխանեան, Օր. Քէչիչեան Սեդա, Տիկին Դաւիթեան, Պ. Արամ Դա - ւիթեան 50-ական Ֆ., Պ. Թորգոմ Տէր - Յակոբեան 20 Ֆ. :

LA JAF, L'UCFAF, LE COMITE CULTUREL DE LA SORBONNE
GRAND AMPHITHEATRE DE LA SORBONNE
47, Rue des Ecoles — 75005 Paris
DIMANCHE, 16 MAI, A 17 H.

CONCERT
En Hommage au Compositeur
AVÉDIS MESSOUMENTZ

Avec la participation de:
— L'Ensemble Instrumental de Romans — Dirigé par A. SIRANOSSIAN
— Groupe Instrumental «SAYAT NOVA» — Dirigé par J.-P. NERGARARIAN
— Chorale «ANI» — Dirigée par H. ADJEMIAN
— L'Ensemble de Danses «NAVASSART» — Le Trio Traditionnel Arménien
Anna Karakaya (Chant) — Elia et Arto Pehlivanian (Kanoun et Dahoul)
CHAKÉ BENGUIAN (Chant) - ANDRÉ OVIGNY (Violon) - SEBOUH APKARIAN (Chant)
Avec l'aimable participation de:
LYNE DOURIAN (Opéra de Paris) — ASTRIG DEDEYAN (Opéra de Bordeaux)
Pianiste: Kouyoumdjian Avo
PRIX DES PLACES: DE 25 A 100 F,
— Location: Centre UCFAF - JAF; Cité du Wauxhall, 75010 Paris - Tél.: 208. 76. 49
Université Sorbonne Nouvelle (Com. Cult.) 13, Rue Santeuil, 75005 Paris Tél. 570.12.90
Yan's Club; 5, Ave. Reille - 75014 Paris — Cité Universitaire; 57, Bd. Jourdan
75014 Paris, Tél.: 589. 55. 53 — Librairie Paloyan; 9, Rue de Trévise, 75009 Paris
Tél.: 523. 24. 97 — Dedeyan (Chaville) Tél.: 750. 46.93 — Davidian (Bagneux)
Tél. 665. 81.53 — Benlian (Issy-les-Moulineaux) — Café Philippe (Alfortville)
Pehlivanian (Sevran) Tél.: 384. 31. 28 — Djizmedjian (Bois-Colombes) Tél.: 781.09.72

Forum-Radio-Ararad
TOUS LES DIMANCHES — DE 10H. A 12H.
Une émission destinée aux Communautés Arméniennes de la Région Parisienne.
M. F. 98 Mhz.

Radio-Trait-d'Union
RADIO ARMENIENNE
Région Lyonnaise
Tous les Dimanches — de 10h.30 à midi
Sur FM. 89.50 Mghz.

RESTAURANT **EREVAN** ՀԱՑԱՏՈՒՆ **ԵՐԵՒԱՆ**

Իր աւանդական ճաշացուցակով եւ սովորական հաճելի մթնոլորտով՝ կը սպասարկէ Ձեզի :
RESTAURANT EREVAN
26, RUE BERGÈRE - 75009, PARIS
TÉL. 770. 85. 81

Միացն Շաբաթ Իրիկուններըը
ՎՕԳԷ
Ընկերակցութեամբ՝ ՍԻՄՈՆի
Ժամը 21·30-էն սկսեալ կը ներկայանայ իր հայկ· ժողովրդական երգերով, զուարթացնելով ձեր երեկոյթը :
Fermé le Mardi — Փակ է երեքշաբթի

TRAITEUR EREVAN
29, RUE BERGÈRE – 75009 PARIS
TÉL.: 523. 44. 75

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հայկական Ուսումնասիրութեան, Վաւերագրութեան եւ Տեղեկութեան Կեդրոնը (ՀՈՎԱՏԵԿ) ձեռնարկած է հիմնել երաժշտական մասնաճիւղ մը, որու նպատակներն են.—

1·— *Սփիւռքահայ երաժշտութեան զարգացման աստիճարել :*

2·— *Հայկական երաժշտութեան տարածման զարկ տալ, յատկապէս երաժշտական փաստաթուղթերու, նօթերու, գրքերու եւ երաժշտական գործերու տարածումով :*

3·— *Սփիւռքի զանազան երկիրներու եւ Սովետական Հայաստանի հայ կամ օտար երաժիշտներու եւ երաժշտասէրներու միջեւ հաղորդակցութեան եւ կապակերպման միջոց հանդիսանալ, յատկապէս հայ երաժիշտներու կեդրոնական ցանկի մը պատրաստութեամբ :*

«ՀՈՎԱՏԵԿ»ը արդէն սկսած է ստանալ երաժշտական փաստաթուղթեր Սովետ. Հայաստանէն եւ Սփիւռքի երկիրներէն :

ՀՈՎԱՏԵԿ-ը կոչ կ'ուղղէ.·

1·— *Սփիւռքի բոլոր հայրենակիցներուն, որ իրենց օժանդակութիւնը բերեն ուղարկելով՝ իրենց տրամադրութեան տակ եղող որեւէ հին կամ նոր փաստաթուղթ (նօթեր, գրքեր, անտիպ գործեր :*

Grande - Fête Familiale Dansante

DIMANCHE, 9 MAI
A partir de 15 h.
Organisée par
LA CROIX - BLEUE ARMENIENNE
Section Saint-Maurice de Beynost
Avec la participation de
L'ORCHESTRE «MELODIA - EREVAN»
Salle des Fêtes
de Saint-Maurice de Beynost
BUFFET ARMENIEN — BROCHETTE
Entrée libre
AMBIANCE ARMENIENNE

եւայլն...) հայ երաժշտութեան եւ հայ յօրինողներու մասին :

2·— *Սփիւռքի բոլոր հայ երաժիշտներուն, երաժշտագէտներուն եւ երաժշտասէրներուն որ իրենց մասին մանրամասն տեղեկութիւններ ուղարկեն՝ կեդրոնական տեղեկութեան ցանկի մը պատրաստութեան համար :*

C. E. D. I. A.
15, Rue de 24 Avril 1915 — Décines
Tél.: (7) 849. 42. 97

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ԽՈՒՆԱՋՈՅՔ - ՄԱԼԸ
NOVOTEL - BAGNOLET
10, Avenue de la République - Bagnolet

×

Կազմակերպուած Կապ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին Նավոթէլի սրահներուն մէջ, Շաբաթ Մայիս 15, ժամը 20·00 : Հայկ· ճոխ յայտագիրը : Սեղանները պահուիլ հեռաձայնելով· – 233 41 7[illegible] եւ 206 42 50 :

Հայկական մթնոլորտ, երգ, նուագ, պար, Խաւլիայէն հրաւիրուած պարկահայ ուսանող – երիտասարդներու կողմէ .

Կերգէ ՕՐ. ՀԵՐՄԻՆԷ ԵՐԻՑԵԱՆ (Վիէննայի օփերայէն)
Ճաշավճարն 150 Ֆ. :
Ժամը 22էն ետք՝ մուտք 30 Ֆ. պիւֆէ :

CENTRE CULTUREL
ST. MESROB
10 bis, Rue Thouin - 75005 PARIS
VENDREDI, 14 MAI
DINER DE GALA
A L'OCCASION
DU PREMIER ANNIVERSAIRE DU CENTRE
L'apéritif sera servi à partir de 20h.30
Participation: 100 F. — Etudiants 50 F.
S'inscrire avant le Lundi 10 Mai en téléphonant à la Paroisse: 278. 31. 93

ՊԱՆԵԼԻՕ – ՔՈՇԱՆԻ
ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ
Կիրակի, Մայիս 9, ժամը 14·30-ին
THEATRE MUNICIPAL DE BAGNEUX
Բարձր հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի
եւ
Պ· ՀԱՆՐԻ ՌԱՎԵՐԱՑԻ
Պանեէօ–ի Քաղաքապետ
Բացման խօսք՝ վարչութեան կողմէ
Պ· Մ· ՄԱՎԻԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժինը կը վարէ ուսուցչուհի՝
ՏԻԿԻՆ Հ· ՊԱԼԸՃԵԱՆ
Արտասանութիւն, երգ, կատակերգութիւն՝ դպրոցի աշակերտութեան կողմէ
Սիրայօժար մասնակցութեամբ՝ երգչախումբ
Պ· ՄԿՐՏԻՉ ՖԷՐՄԱՆի
Ճոխ պիւֆէ :
Հաճելի անակնկալներ :
Մուտք 20 Ֆրանք :
Հաղորդակցութեան միջոցներ.· Փոր տ'Օրլէանէն առնել 188 ա կամ 188 Պ իջնել Ռոն - Փուէն տէ Մարթիր :

ՃԱՇ
ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ
Կապոյտ Խաչի Տէսինի վարչութիւնը ճաշ մը կը կազմակերպէ միայն կիներուն համար, Շաբաթ, Մայիս 15, Տէսինի Մշակոյթի Տան մէջ : Մուտքը 40 Ֆ.·
Երեկոյեան ժամը 8-էն սկսեալ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ
ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը քնչփ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները, Շաբաթ, Մայիս 8, ժամը 16-ին, Հայ Մշակոյթի Տունը, 17 պիս Պլէօ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ԻՍԻԻ
Հայ Մարզական Միութեան տարեկան պարահանդէսը
Ծունիս 5-ին ժամը 21-էն մինչեւ առաւօտ

×

Իսիի Եկեղեցւոյ Մատաղօրհնութիւնը կիրակի, Ծունիս 13-ին :
Մանրամասնութիւնները չուտով :

Ա Յ Ց
ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ
Կապոյտ Խաչի Տէսինի վարչութիւնը ճաշ մը կը կազմակերպէ միայն կիներուն համար, Շաբաթ, Մայիս 15, Տէսինի Մշակոյթի Տան մէջ : Մուտքը 40 Ֆ.·
Երեկոյեան ժամը 8-էն սկսեալ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ
ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղը քնչփ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները, Շաբաթ, Մայիս 8, ժամը 16-ին, Հայ Մշակոյթի Տունը, 17 պիս Պլէօ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ԻՍԻԻ
Հայ Մարզական Միութեան տարեկան պարահանդէսը
Ծունիս 5-ին ժամը 21-էն մինչեւ առաւօտ

×

Իսիի Եկեղեցւոյ Մատաղօրհնութիւնը կիրակի, Ծունիս 13-ին :
Մանրամասնութիւնները չուտով :

Ա Յ Ց
ՍԷՆ – ՌԱՖԱՑԷԼԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՅՈՒՇԱ
Շաբաթ, Մայիս 15, նախաճեռնութեամբ Կապ· Խաչի Մարսէյլի չորս մասնաճիւղերուն՝ քաղաք, Պօմոն, Սէն - Թրոմ, Պուրվ· Օտտօ : Այդ օրուան պատարաները ճաշը կը տանձնեն խոհարուհիները : Անոնք որոնք կը փափաքին այցելել Թող բարեհաճին դիմել իրենց շրջանի վարչութեան անդամներուն, տեղեկանալու համար երթեւեկի պայմաններու եւ ժամադրութեան :

ՇԱԲԱԹ
ՄԱՅԻՍ
8
SAMEDI
8 MAI
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատ: 2.50 Ֆ.

57րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.166 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15 166

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽԻԶԱԽ ԱՆՁՆՈՒՐԱՑԸ

(Տաճատ Թերլեմեզեանի մահուան առթիւ)

Ցեղափոխական Վասպուրականը Թերլեմեզեանի մահուան առթիւ մը զէմքեր տուաւ մեր մօտաւոր անցեալին: Ցեղափոխական, գործիչ, մտաւորական ևայլն:

Մէհրան, Դաշնակցական, 31 տարեկանին կախաղան հանուեցաւ Կարին, ազատագրական մարտերուն բերած իր զոհին մանակցութեան համար: Թերլեմեզեան – Աւետիսեան Մկրտիչ, առաւել ծանօթ իր վերջին երկու անուններով, Արմենական, Մկրտիչ Փորթուկալեանի Վանի վարժապետանոցի աշակերտներէն, յետագային տարիներ շարունակ նուիրուեցաւ լուսաւորութեան գործին՝ Վանէն Սալմաստ եւ այլուր: Աշխատակցեցաւ հրապարակագրային բնոյթ ունեցող յօդուածներով իր երբեմնի ուսուցիչին Մարկոս Հիմնած Արմենիա-ին (1885 - 1923): Սուլթան Համիտի կազմակերպած կոտորածներուն ապառնալիքը հասաւ վաս պուրական եւ Մ. Աւետիսեան, Դաշնակցական Պետոն ու Հնչակեան Մարտիկը զօրաւոր ընդդիմութիւն մը կազմակերպեցին կոտորած – թալան նախատեսող Թուրք - Քիւրտ խաժամուժին դէմ: Աւետիսեան Աղբակի Ս. Բարթուղիմէոս վանքին մօտերը, իսկ միւս 2 առաջնորդները՝ Գարահիսար լերան լանջերուն, դաւադրաբար նահատակուեցան 800-ի հասնող Վանէն հեռացող երիտասարդներու հետ:

Փանոս Թերլեմեզեան, համբաւ ձեռք ձգեց իբրեւ նկարիչ արտասահման, Վան եւ Հայաստան:

Արմենական, իր ծննդավայրին մէջ, ապագայ նկարիչը յեղափոխական վայրկեան մը ունեցաւ Վանէն Սալմաստ եւ Շատախ, 1880-ական թուականներէն սկսեալ, իբրեւ զինուոր եւ, նոյնիսկ, ահաբեկիչ, թէեւ փորձը ձախողեցաւ:

Տաճատ Թերլեմեզեան, որուն մահը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 23-ին («Ցառաջ», Ապրիլ 28), փոքր տարիքին յարեցաւ Նոր Սերնդական Շարժումին, որ իր առեներ բաւական մեծ ազմուկ ստեղծեց պահպանողական շրջանակներուն մէջ, իր յաղաղահ եւ, յաճախ, իր ժամանակէն առաջ ոստում կատարող միտքերով եւ ձգտումներով:

1908-ի արհաւիրքի օրերուն, Վանն ու շրջակայքը ահուսարսափի մատնուեցան, երբ Թուրք ոսոխականութիւնը թէ բանը կը խիստ խուզարկութիւններու ձեռնարկեցին: Ոչոնանգումներն ու բանտարկութիւնները ընթացիկ դէպքեր դարձան: Պարզ էր իշխանութեանց նպատակը. - բռնութեան դիմելով երեսուն հանել Դաշնակցութեան զինապահեստները:

Հարիւրներ հալածանքներու ենթարկը - ւեցան, անմարդկային եւ հրէշային: Բայց լռեցին, առանց նոյնիսկ ցոյց տալու իրենց երդիքին տակ զետեղուած քանի մը Մօսիններն ու ատրճանակները:

Շրջանը այդ օրերուն արձանագրեց զաւառանի մը անունը. - Դհերցի Դաւս: Ցոյց տուաւ զինապահեստներ, հոս ու հոն: Աբեան դինով մէկտեղուած զէնքեր եւ վառելանիւթեր մէկ օրէն միւսը անցան ասկեարներուն ձեռքը: Զերբակալութիւններ յեղափոխականներու, փախստական - ներու եւ մտաւորականներու:

Դաշնակցութեան վճիռը չուշացաւ՝ ահաբեկել՝ զաւառանը: Թեկնածու ներկայացաւ Թերլեմեզեան ընտանիքի անդամ մը՝ Տաճատ, 18 տարեկան:

Օր ցերեկով, 1908 Մարտ 10-ին, զաւառանը կրեց իր արժանի պատիժը, Թուրք ասկեարներու աչքին առջեւ: Հերոսին անունը կրկին արձանագրենք. - Տաճատ Թերլեմեզեան:

Ժ. Մ.

ՀԱՄԲԻԿ ՍԱՍՈՒՆԵԱՆԻ ևսխսևսկսև դատը յետաձգուեցաւ Մայիս 21ին

Լոս - Անճելըսէն, հեռաձայնով առինք հետեւեալ տեղեկութիւնները Համբիկ Սասունեանի դատական ունկնդրութեան 2րդ նիստին մասին: Այս նիստը հազիւ 10 – 15 վայրկեան տեւած է, Հինգշաբթի (Մայիս 6) առաւօտ եւ յետաձգուած է Մայիս 21-ին: Սասունեանի փաստաբանները առարկութիւն ներկայացուցած ըլլալով, դատարան բերուած վկայի մը մասին (նախորդ օրը) որ բանտակից որպէս ըն - կեր մը Սասունեանի, յայտարարած էր որ օր մը Սասունեան խոստովանած է թէ՝ այո՛, ինք էր հիւպատոսը զարնողը: Այս նախնական դատը կամ ունկնդրութիւնը (հիւրինգ) տեղի կ'ունենայ ուրեմն Մայիս 21-ին, բայց բուն դատը՝ միայն Նոյեմբերին:

Այս նախնական դատավարութեան ը. նիստին ընթացքին իր փաստաբանները ներկայացուցած են Քալիֆորնիոյ կառավարիչ՝ Էմմոնտ Ճ. Պրաունի մէկ նամակը, ուղղուած Հայ Դատի Յանձնախումբին, ուր Պրաուն կը յայտնէ թէ կ'ընդունի գեղասպանութիւնը:

Հինգշաբթի օր, Լոս - Անճելըս Թայմս, որ ցարդ միայն կասկածելի որակումը կը գործածէր Համբիկ Սասունեանի համար, ոճրագործ (մըուրտըռ) բառը կը գործածէ, որու սակայն կը կցէ ազգային ածականը:

×

Ճշդենք որ երդուեալներու հարցը, որուն անդրադարձած էինք երէկ, այս ունկնդրութեան առթիւ կը վերաբերէր Համբիկի եղբօր՝ Ցարութիւն Սասունեանի, որու դատը յետաձգուած է Յունիս 6-ին, երդուեալներու պատճառաբանութեանց հետեւանքով: Արդարեւ Ապրիլ 27-ին է, որ կը սկսէր Ցարութիւն Սասունեանի դատը: Իրեն դէմ եղած ամբաստանութիւնն այն էր, որ քոքթէյ - Մոլոթով նետած էր թուրք հիւպատոսին բնակարանին վրայ:

TERRES LOINTAINES

«LES ARMÉNIENS»

Երիտասարդներու միխոնարական մակազինի՝ Թեռ Լուէնթէնն, Մայիսի թիւը ամբողջութեամբ նուիրած է Հայերուն: Շահեկան տեղեկութիւններով, քարտէզներով, նկարներով պատրաստուած թիւ մը, որ լաւագոյնս կը ծանօթացնէ երիտասարդներուն (եւ ինչու չէ նուազ երիտասարդներուն) Հայերն ու իրենց պատմութիւնը:

Ամսաթերթին հասցէն է՝
CID - EDITION
158, Boulevard Malesherbes — 75017 Paris

ՎԱՂԸ՝

«ՅԱՌԱՋ - ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»Ի ՄԱՅԻՍԻ ԹԻՒԸ

«Ցառաջ - Միտք եւ Արուեստ»ի Մայիսի թիւը (61) լոյս կը տեսնէ վաղը հետեւեալ բովանդակութեամբ.-

Շարունակելի ... Զուլալ Գազանճեան

Մօտեցում ժամանակին Գր. Պլտտեան

Երէկ, դէմքեր ու դէպքեր Արփիկ Միսաքեան

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ նախագահը հարցազրոյցի մը մէջ, զոր տուած է փարիզեան արաբերէն չաբաթաթերթ՝ ալ Մոսթաքպալի, կը յայտարարէ թէ Ֆրանսա ոչ մէկ դեր կը - նայ խաղալ Լիբանանի մէջ, որ դէմ ըլ - լայ սուրիական չահերուն: Հաֆէզ էլ Ա - սատ կը չեշտէ նաեւ թէ.- «Լիբանան ա - րաբ երկիր մըն է եւ Արաբներուն կը մնայ եւ միայն անոնց անոր ճակատագիրը վճռել: Հարց մըն է որու շուրջ տեղի չենք տար: Ոչ Ֆրանսան, ոչ ալ ուրիշ որեւէ օտար երկիր կրնան յաւակնիլ որեւէ դեր խաղալ Լիբանան եւ եթէ կը կարծեն որ կրնան, երազ կը տեսնեն: Մեր դիտա - ծով, Ֆրանսա յատուկ որեւէ ծրագիր չունի Լիբանանի համար, բայց եթէ պարզուի որ նման ծրագիր մը կայ, յըստակ կ'ըսենք Ֆրանսական կառավարութեան՝ դո՛ւրս Լիբանանէն: Արաբական հող մըն է, որ մեզի կը պատկանի»: Նախագահը կը հերքէ նաեւ որեւէ սուրիական դեր Փարիզի եղեռնափորձերուն մէջ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Արտաքին նախարարութիւնը հաստատեց թէ ալժերական օդանաւը, որ Թեհրան կ'երթար եւ ուր կը զտնուէր Ալժերիոյ Արտաքին նախարարը՝ Պենյահիա, յարձակման ենթարկուած է երկու անծանօթ օդանաւերու կողմէ: Անզարայի օդանաւային հսկողութեան կեդրոնը արձանագրած է ալժերացի օդաչուին հետ ունեցած խօսակցութիւնը, ուր օդաչուն կը յայտնէ թէ յարձակում կայ: Թեհրան կը պնդէ որ Իրաքի գործն է:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ մերժեց Թուրքիոյ յանձնել իր հպատակնե - րէն մէկը՝ Սալիմ Թաչիճնար, 27 տարեկան, որ առջի օր ազատ արձակուած է Նանսիի Շառլ 3 բանտէն: Ենթական 1975-ին ամբաստանուած էր, Թուրքիոյ մէջ, որ կրակած է դրացիի մը վրայ, բայց 3 ամիս բանտարկութենէ ետք, ազատ արձակուած էր: 1978-ին սակայն, կը դատապարտուէր երկու տարի բանտի բայց միշտ ազատ ձգուած, Ֆրանսա կ'ապաստանի 1978 Ցունուար 21-ին եւ կ'աշխատի: Թուրքիա կը պահանջէ որ իրեն յանձնուի եւ ամբաստանող առեանը նպաստաւոր վճիռ կուտայ, քանի որ քրէական յանցանք էր: Կառավարութիւնը ուրեմն հրովարտակով է որ մերժեց հետեւիլ Նանսիի առեանին որոշումին:

«ԼԸ ՄՈՆԴ» (Մայիս 7) եւ նոյն թուականի Մաքէնը արձագանգ կը հանդիսա - նային զէնքի մաքսանենգութեան այն խնդրին, որու հետեւանքով չուրջ հազար հոգի ձերբակալուած է: Ըստ Թրքական ոստիկանութեան «Թրքական Հանրապետութեան մաքսանենգութեան մեծագոյն հարցն է» որ 18 տարուան վրայ 2,5 միլիառ տոլարի արժոյրութիւն ունեցող ապրանքի կը վերաբերի: Անզարայի 600 էջնոց տեղեկագրին համաձայն, գործի շրջանակներէ 5 անձնաւորութիւն ձերբակալուած է եւ 27 մաքսի բարձրաստիճան պաշտօնեայ: Ձերբակալուած անձերուն մէջ է Թրքական մաֆիայի «կնքահայրերէն» մին՝ Մեհմեթ Թանէր:

ԻՏԱԼԻՈՅ քրիստոնեայ ժողովրդավարութիւն (դէմօ - քրիսթիանի) կուսակցութիւնը նոր ընդհ. քարտուղար մը ունի, յանձին՝ Սիրիանօ տէ Միթայի, 54 տարեկան, որ կուսակցութեան ձախ թեւին թեկնածուն էր:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին նախարարը՝ Քլօտ Շէսոն 48 ժամուան պաշտօնական այցելութիւն մը կատարեց Պուլկարիա: Ճօսքն ուղղելով Սոֆիայի Ֆրանսական դաղութին, Շէսոն ըսած է, ի մէջ այլոց.- «Կը խորհինք որ կարելի չէ քաղաքական ամբողջովին բնականոն յարաբերութիւններ ունենալ Մորհ. Միութեան հետ եւ Լեհաստանի դէպքերը ուշացուցին մեր չփումը Մորհ. Միութեան զինակից երկիրներուն հետ, բայց Պուլկարիա այցելութեանս պիտի յաջորդէ Նախագահին այցելութիւնը Հունգարիա եւ ուրիշներ»:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓրԷՍ ԱՊՐԻԼ 20 – 27)

ԱԿԱԴ. ՄԿՐՏԻՉ ՆԵՐՍԻՍԵԱՆԻ ՆՈՐ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

«Հայաստան» հրատարակչականէն լոյս տեսած է (ռուսերէն) ակադ. Մկրտիչ Ներսիսեանի «Ա. Վ. Սուվորովը եւ ռուս - հայկական յարաբերութիւնները 1770 - 1780-ական թուականներէն» աշխատութիւնը: Պատմական լայն ընդդրկումներու, յարակից հարցերու ուշադրութիւն ներու տեսակէտէն գիրքին մէջ բացայայտուած է Սուվորովի մանակցութիւնը ռուս - կովկասեան յարաբերութիւններուն ընդհանրապէս: Մանաւոր հետաքրքրութիւն կը ներկայացնէ Խրիմի Հայոց վերաբնակեցման հարցը, որուն գեկավարութիւնը յանձն առած էր զօրավար Սուվորով: Հայ եւ յոյն բնակչութիւնը Խրիմէն տեղափոխելով Եկատերինա Բ. ոչ միայն կը հետապնդէր թերակղզիի խանութիւնը տնտեսապէս քայքայելու, տկարացնելու հեռու դացող նպատակը, այլեւ միանգամընդմիշտ կը լուծէր Ռուսիոյ հարաւի քիչ բնակեցուած տարածութիւնները աշխատասէր եւ ստեղծագործ հայ եւ յոյն բնակիչներով խտացնելու հարցը: Ցատկանշական է, որ բացի Խրիմի Հայերուն ցոյց տրուած հոգեբանական եւ կազմակերպական կարեւոր օժանդակութենէն, անուանի զօրավարը մտահոգուած է նաեւ անոնց տնտեսական հոգերով՝ իր զեկուցագրին մէջ պահանջելով որ ռուսական կառավարութիւնը հատուցանէ անչարժ գոյքի, յատկապէս ծաղկուն այգիներու դիմաց, որոնք անոնցմէ շատերու եկամուտի միակ աղբիւրն էին: Սուվորով մեծ ջանքեր թափած է թաթար խաներու կողմէ քրիստոնեայ բնակչութեան դէմ կատարուած ահաբեկչական գործողութիւններուն դիմագրաւելու համար, իսկ Խրիմի Հայոց փոխադրութեան կազմակերպման գործին լծուած է «համբողջ հոգիով»:

Ժէ. դարու 70-ական թուականներուն Ռուսիոյ մէջ աշխուժացաւ արեւելեան քաղաքականութիւնը: Կը ծրագրուէր արշաւել Անդրկովկաս: Ռուսական զօրքերու կազմակերպումը յանձնուած էր Սուվորովի, որուն գործունէութեան այս շրջանը կ'ընդդրկէ Պետերբուրգն ու Ասրախանը: Հոս Սուվորով յարաբերութիւններ հաստատեց հայկական ազատագրական չարժման դեկավարներու՝ Յովսէփ Արղութեանցի եւ Յովհաննէս Լազարեանցի հետ: Այդ համագործակցութեան չնորհիւ էր, որ ռուսական արքունիքը ստացաւ Հայաստանի պատմական քարտէզը՝ զօրավարի գրութեամբ:

Ասրախան իր գործունէութեան շրջանին էր, որ Սուվորով նամակագրութիւն հաստատեց Արցախի անուանի Մելիքներու, Հայ եկեղեցւոյ դեկավարութեան, Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարք Յովակիմ Քանաքեռցիի եւ Հայկ. ազատագրական չարժման այլ դէմքերու հետ:

×

ՆԿԱՐԻՉ ՌՈՒԲԷՆ ՇԱՀՎԵՐԴԵԱՆԻ ԱԼՊՈՄԸ

Մոսկուայի «Սովետական Արուեստի վարպետները» մատենաշարէն լոյս տեսած է Ռուբէն Շահվերդեանի (1900–1978) նկարչական ալպոմը, ուր տեղ գտած են նկարչական շրջանի գործեր եւ Շահվերդեանի արուեստին մասին գրութիւն մը: Նկարիչը ծնած է Թիֆլիս: Իր առաջին արեւելեան դունագեղ կտաւներուն մէջ ան պատկերացուցած է այդ քաղաքին կեանքը, հայկական ժողովրդական բանահիւսութեան, դիւցազնավէպի եւ Հայաստանի բնութենէն տեսարաններ: Ռուբէն Շահվերդեան հեղինակն է նաեւ խեցիէ գործերու, արդիւնաբերական գծագրութեան եւ գորգերու էսքիզներու:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ»
ԹՐՔԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

(Է· եւ վերջին մաս)

Յարգելի դիտողներ,

Երբ մեր այս շարքին առաջին մասը կը սկսէինք, Թուրք պետութեան պաշտօնական ներկայացուցիչներուն դէմ կատարուած յարձակումներուն պատճառները հարցուցած եւ յետոյ մատնանշած էինք թէ այդ հարցումներու պատասխանները արդէն իսկ կը տրուէին ուզղակի այդ յարձակումներուն պատասխանատուներուն կողմէ։

Անոնց կարծիքին համաձայն, իրենց պահանջներուն զոհացում տրուած չըլլալուն պատճառաւ է որ կը դիմեն այս ահաբեկումներուն։

Ի՞նչեր էին արդեօք, իրենց այդ պահացում չգտնող պահանջները ու այդ պահանջներուն ծնունդ տուող պնդումները։

Իրրեւ թէ Հայկական Յեղասպանութիւն մը տեղի ունեցեր է Թուրքիոյ մէջ եւ Թուրքերը Հայոց ձեռքէն յափշտակեր են այն հողերը, որոնց վրայ իրրեւ թէ անոնք զարերէ ի վեր կ'ապրին եղեր։ Ասոնք են իրենց պնդումները։ Եւ մենք առաջին երկու յօդուածներու մէջ ցոյց տուած էինք որ իրենց այս պնդումները որքան հեռու են իրականութիւններ ըլլալէ, որոնք երբեք կարելի չէր հիմնաւորել որեւէ պատմական եւ տրամաբանական գետնի վրայ։

Իսկ զալով անոնց ներկայ պահանջներուն, հետեւեալներն են անոնք.

Հայկական Յեղասպանութեան մը կատարուած ըլլալու պարագային Թուրքիոյ կողմէ ճանաչումը, Հայերու հատուցում մը կատարել եւ 1920-ի Սեւրի համաձայնագրին մէջ իրրեւ հայկական հողատմաս ցոյց տրուած տեղերը Թողուլ Հայերուն։

Ինչպէս յայտնի եղած է մեր մինչեւ հոս պատմածներէն եւ նկատելով թէ Ցեղասպանութիւն մը երբեք տեղի չէ ունեցած, ուրեմն բացայայտ կը դառնայ որ խնդրոյ առարկայ չի կրնար ըլլալ, Թուրքիոյ Հանրապետութեան կողմէ նման հարցի մը ճանաչումը։ Այս պատճառաւ ալ անընդունելի կը դառնայ անշուշտ հատուցում կատարելու կացութիւնը։

Իսկ զալով Սեւրի մէջ Հայերուն համար նախատեսուած հողերուն Հայոց վերաբերելու հարցին, այս պարագան ալ տրամաբանական ըլլալէ առաջ չատ ծի-ծաղելի է։

Դաշնակից Պետութիւններու կողմէ Օսմանեան կառավարութեան պարտադրուած՝ Սեւրի համաձայնագիրը, արեան ու կեանքի գինով իր հայրենիքը փրկող Թուրք ժողովուրդին կողմէ պատռուած եւ մէկ կողմ նետուած է։

Նոյնպէս, Օսմանեան Կայսրութեան տեղ նոր կազմուած Թուրքիոյ սահմաններն ալ վերջնականապէս ճշդուած են Սովետական Միութեան հետ ստորագրուած Մոսկուայի, Սովետական Հայաստանի հետ ստորագրուած Կարսի, Ֆրանսայի հետ ստորագրուած Անգարայի ու վերջապէս բազմակողմանի Լոզանի համաձայնագիրներով։

Ուստի այս պատճառաւ, Հայ ահաբեկչական կազմակերպութիւնները, ինչքան ալ ատատկութեան դիմեն, իրենց ոճիրները որքան ալ աւելցնեն, պիտի չկարենան իրենց այս պահանջները իրականացնել։

Իրականութեան մէջ, այս պահանջները առաջ քշող եւ այս կացութիւնները ստեղծողները, զանոնք քաջալերողները, իրենք ալ չեն հաւատար այս բոլորին։

Թուրքիոյ Հանրապետական կարգերու հիմնումէն ի վեր, այս պետութեան ահմաններուն մէջ, Թուրքեր եւ Հայեր կատարեալ ապահով պայմաններու տակ կ'ապրին, բարեկամական եւ եղբայրական զգացումներով։

Այս պարագան ալ ծանօթ է բոլորին։

Ուրեմն, երբ իրականութիւնները բացայայտ են, ինչո՞ւ համար այս հողերուն վրայ ապրող հաւաքականութիւններուն մէջ անցեալին գոյութիւն ունեցող եւ այլեւս պատմութեան փոխանցուած կարգ մը հարցերը վերարծարծել չինծու պահանջներով։

Ինչո՞ւ համար երիտասարդ հայ սե-րունդներու հակաթուրք զգացումներ կը ջանան ներարկել եւ պատմական իրական-նութիւնները ժխտող հրատարակութիւն-ներ կը կատարուին։

Ինչո՞ւ համար Հայոց Ցեղասպանու-թեան յիսնամեակը պատրաստակելով 1965 թուականէն սկսեալ, հայկական հին կազմակերպութիւնները՝ Հնչակ, Դաշ-նակ եւ Ռամկավար կուսակցութիւնները զարձեալ քարոզչական պայքարի ձեւ-նարկած են Թուրքիոյ եւ Թուրքերու դէմ։

Ինչո՞ւ համար հայկական ահաբեկչա-կան կազմակերպութիւնները 1973 թուա-կանէն ի վեր Թուրք պետական ներկայա-ցուցիչներուն՝ դիւանագէտներու դէմ յարձակումներ կը կատարեն եւ ոճիրներ կը գործեն։

Այս բոլորը, անցեալի մէջ Օսմանեան կայսրութեան դէմ գործադրուած խաղե-րուն ներկայիս ալ Թուրքիոյ Հանրապե-տութեան դէմ խաղալ ուզողներուն գործն է։

Այս խաղերու հաշւոյն, հայկական ա-հաբեկչական կազմակերպութիւնները, 1973էն ի վեր, մինչեւ այսօր Թուրք պաշ-տօնատարներու եւ ներկայացուցչական հաստատութիւններու դէմ 15 երկիրներու 26 քաղաքներուն մէջ, ընդամէնը 53 յար-ձակումներ կատարած են ու այս յար-ձակումներու ընթացքին 20 Թուրք պաշ-տօնատար եւ հայրենակից, ինչպէս նաեւ չորս օտարներ իրենց կեանքը կորսնցու-ցած են։

13 Թուրք պաշտօնեայ եւ հայրենակից ու 25 օտարականներ ալ վիրաւորուած են այդ միջոցին մէջ։

Այս յարձակումները, ինչպէս անցեալի մէջ, ներկայիս ալ կը կատարեն արտա-սահմանի մէջ գործող հայկական կազ-մակերպութիւններ։

Վերոյիշեալ դէպքերուն 20 հատը զին-եալ յարձակումներ են, 38-ը ռմբահա-րումներ, իսկ մէկն ալ դրաւում։

Այս դէպքերէն 31 հատը ստանձնած է Հայաստանի Ազատագրման Հայ Դատնի Բանակը (ԱՍԱԼԱ), 12 հատը Հայ Ցե-ղասպանութեան Արդարութեան Մարտիկ-ները (ԷՍԱՔ), չորսը Հայկական Նոր Դի-մադրական կազմակերպութիւնը, մին՝ Հայ Ազատագրման Ձախակողմը, մին Եա-նըքեանի անունը կրող մարտիկները, մին Հայոց Ազատութիւն կազմակերպութիւ-նը, չորս հատը Ասալա եւ Էսաֆ միաս-նարար, մին Եանըքեան անձամբ, իսկ մնացեալ չորս հատն ալ զանազաններ։

Ինչպէս կը տեսնուի, այս ահաբեկչա-կան յարձակումներուն մէջ ամէնէն չատ գործողներն են Ասալա եւ Էսաֆ կազմա-կերպութիւնները։ Կ'երեւի միւս ահաբեկ-չական կազմակերպութիւններն ալ զանա-զան կապերով յարաբերութեան մէջ են այդ երկուքին հետ։

ԱՍԱԼԱ. Պէյրութի մէջ կազմակերպը-ւած է 1975-ին։ Իսկ ԷՍԱՔ, Դաշնակներու ահաբեկչական կազմակերպութիւնն է։

Հայ ահաբեկչութիւնը, ուրիչ յատկա-նշական կողմ մըն ալ ունի։ Ասոնք արտա-սահմանի մէջ, տարբեր երկիրներու դէմ կատարուած յարձակումներն են։ Այս կա-յութիւնը, կարգ մը անհատականալի պատ-ճառներով, թէեւ աչքաթող կ'ըլլան թէ հայ ահաբեկչական կազմակերպութիւն-ներու եւ թէ խնդրոյ առարկայ զանազան երկիրներու պատասխանատուներուն կողմէ, բայց երբ այս կազմակերպու-թիւններու աշխատանքներուն հաշուե-յարդարը կ'ընենք, կացութիւնը իր ամ-բողջ իրականութեամբ մէջտեղ կ'ելլէ։

Մինչեւ այսօր, մէկ երկու բացառու-թեամբ, գրեթէ ամբողջութեամբ արեւ-մտեան երկիրներու դէմ կը կատարուին այդ յարձակումները։ Այս ուղղութեամբ կատարուած 55 հայկական յարձակում-ներուն հետեւանքով օտար մը կեանքը կորսնցուցած եւ 41 օտարներ ալ վիրա-ւորուած են։ Այս յարձակումները մեծ մասամբ Ասալայի եւ իր հետեւորդնե-րուն կողմէ կազմակերպուած են։

Բոլոր այս կազմակերպութիւնները կը պահանջեն Թուրքիոյ Հանրապետութեան հողերուն վրայ անկախ Հայաստանի մը հիմնումը։

Նկատելով որ այլեւս Արեւելեան Անա-տոլուի մէջ Հայեր գոյութիւն չունին եւ տարիներէ ի վեր զանազան երկիրներու մէջ բնակող Հայերն ալ, որոնք այդ տե-ղերը հաստատած են իրենց գործերը, կարելի՞ է խորհիլ որ անոնք կ'ելլեն կու-գան եւ կ'ուզեն ապրիլ այս անկախ Հա-յաստանի հողերուն վրայ։ Ուրեմն որո՞ւ համար կը պահանջուին այս հողերը։

Իրականութեան մէջ բոլորին փափա-քածը Թուրքիան մասերու բաժնել եւ տը-կարացնել է եւ ոչ թէ անկախ Հայաս-տան մը ունենալ։

Այս պարագան որո՞ւ կրնայ օգուտ մը բերել եւ երկրորդ Հայաստանի մը կազ-մութեան իմաստը ի՞նչ է։

Բոլոր հայկական կազմակերպութիւն-ներուն, ըլլան անոնք կողմնակից կամ դէմ այս ահաբեկումներուն, կ'ուզենք յի-շեցնել հետեւեալ պարագան։

Հայոց մէկ մասը հարիւր տարիէ ի վեր կարգ մը ջրջանակներու կողմէ պարապ խոստումներով կը խաբուին, անոնց անձ-նական շահերուն գործիք կը դառնան եւ յետոյ տանջանքներ կը քաշեն այդ պատ-ճառաւ։ Այսօր ալ նոյն բանն է որ կը տեսնուի։

Հայոց գործին համար իրրեւ թէ գոր-ծուած այս ոճիրները, նոյն խաղին, նոյն ձեւերով բեմադրուած մէկ երեւոյթը չէ՞ միթէ։

Մեր նպատակը, մաս մը անոպայ ոճ-րագործներու արարքը, ոչ արտասահմա-նի մէջ ապրող Հայերու ամբողջութեան բեռցնել, զանոնք անցեալի մեղադրանք-ներու տակ ձգել եւ ոչ ալ մանաւանդ այս հայրենիքին մէջ մեզի հետ ապրող Հա-յերու դէմ թշնամանք ստեղծել եւ քինա-խնդրութիւն տարածել է հաւաքականու-թիւններու մէջ։

Մենք կ'ուզենք որ ճիշդ հակառակը պա-տահի։ Այս երկրի բոլոր հայրենակից-ները միասր կը սիրեն, իրար կը յարգեն եւ իրարու ուժ կուտան։ Այս օրուան խա-ղին ուրիչ մէկ նպատակն ալ Թուրքիոյ մէջ ապրող հայրենակիցներու միջեւ զարտուղութեան առեղծուած է։ Մենք Թուրքիոյ հայրենակիցները, ոչ կոյր ենք ոչ ալ այնքան միամիտ որ այս խա-ղերուն գործիք դառնանք։ Մնաց որ այս երկրին մէջ ապրող եւ անկեղծօրէն այս հայրենիքին կապուած ամէն անհատ Թուրք եւ եղբայր է։ Այս պարագան ա-մէն առիթով կ'ըսենք ու պիտի չարունա-կենք ըսել։

Թուրք պաշտօնատարներու արտա-սահմանի մէջ յաղորդաբար սպանուելու կացութիւնն է որ, եթէ նոյն իսկ քիչ մը ախուր ըլլայ, այս յայտագիրներու պատ-րաստութեան անհրաժեշտութիւնը ստեղ-ծուած է։

Այս յայտագրին մէջ մեր գլխաւոր նը-պատակն է մեր խօսքը ուղղել արտասահ-մանի Հայութեան եւ անոնց ըսել, թէ ա-նոնք պէտք չէ առիթ տան, որպէսզի իր-րենց անունները չահագործուին միջազ-գային ահաբեկչական կազմակերպու-թիւններու կողմէ եւ վարձու ոճրագործ-ները իրենց դատին նեցուկ կենալով մե-ղադրանքի տակ մնան։

Հոս կ'ուզենք յիշեցնել նաեւ թէ ահա-բեկումներուն կատարած եկեղեցիներու վարչական ջրջանակներուն, լուսամիա-տարրերուն, հաղորդակցական հաստա-տութիւններուն եւ մամուլին ալ մեծ պարտականութիւն մը կ'ինկնայ։

Նախ, պէտք չէ երբեւ դիտող մնալ անմեղ մարդոց սպանութեան եւ յետոյ հայ ահաբեկչական կազմակերպչական կեդրոններու ներկայացուցած դեղահա-տերը անմիջապէս չհրապարակել, ընդհա-կառակն պէտք է կարգ մը իրականու-թիւնները տեսնելու յորդութիւնը յանձն առնել։

Որքան ատեն այս բանը չենք ըներ, աչք կը փակեն ահաբեկումներու եւ նոյն իսկ զօրավիգ կ'ըլլան անոնց, անմեղ մարդոց սպանութեան պատասխանատուութիւն-ները մեծ չափով իրենց պատկանած պի-տի ըլլայ։

Մեր նկատը կ'ուզենք վրակել Աթա-թիւրքի Պալքանեան Համաժողովի մը ընթացքին ըսած հետեւեալ խօսքերով.

«Թուրքիան ալ մէջը ըլլալով, Պալ-քանեան երկիրներու բոլորն ալ մէջտեղ եղած են Օսմանեան կայսրութեան տա-պալումով։ Անոնք բոլորն ալ նոր պետու-թիւններ են։ Անցեալի տէր հասարակաց պետութեան մէջ ցաւեր ունեցած ենք։ Թուրքերուն ցաւերն ալ միւսներէն աւելի քիչ չէ եղած։ Ուրեմն եկէք այս բոլորը միասնաբար մոռնանք»։

Թուրք եւ հայ յարաբերութիւններուն մէջ ալ ցաւալի էջեր գոյութիւն ունեցած են։ Թուրքիա կը ջանայ մոռնալ այդ բո-լորը։

Երբ կարգ մը ջրջանակներ, երեւոյթ-ները չարափոխելով եւ պատմական չի-դումներով, կ'ուզեն կրկին հակադրել հային ընդհանուր կարծիքին ներկայա-ցնել, 1923-էն առաջուան ջրջանին պա-տահածներուն նման, ոչ թէ Հայերուն օգտին, այլ իրենց օգտին համար կ'ա-խատին։ Պէտք է գիտնալ եւ չմոռնալ այդ իրականութիւնը։

ԻՏԱԼԱՀԱՑ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄԸ
ԵՒ
ՊԵՐՃ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆԻ ՀԱՄԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆՕ («Յառաջ»).- Այս տարի մէկուկէս միլիոն հետեւորդներու յիշատակին նուիրուած ոգեկոչումը Միլանոյի մէջ կատարուեցաւ կրօնական խոր զգացողութեամբ եւ վեհ հանդիսաւորութեամբ։ Այս նպատակով Միլանոյ ժամանած էր միջազգային մեծ համբաւ վայելող տազանդաւոր երգիչ-երաժիշտը, որ Իտալիա կը գրաւէր Հռոմի, Նաբոլիի, Պարիի եւ համերգային ջրջագայքի մը ընթացքին։

Շաբաթ, Ապրիլ 24, երեկոյեան ժամը 9-ին Պոսթըն Սիմֆընի օրքեսթրայի մը հետ, երգչախումբի վարպետ եւ երաժիշտ Պերճ Ժամկոչեան Հայ Ցոյնին ջրջագայած էր Միլանոյի հայ գաղութի անդամներով։ Ներկաներուն ամէն ծանօթացնելու համար հիւր երգիչը նահարի երաժշտական մարդին մէջ ցած փառաւոր ուղղին ու նուագած քանի ձուններուն, Պ. Հրանդ Բամպուկեան կարդաց անոր կենսագրականը, նկատի Միացեալ - Նահանգներէն մինչեւ Հայաստան եւ Եւրոպայի զանազան քաղաքները մէջ տրուած համերգներ ունեցած մեծ յաղողութիւնները։ Պերճ Ժամկոչեան կատարողական արուեստի բարձր արժէքներուն համար անոր ընծայուած պատիւները։

Պերճ Ժամկոչեան յայտնուեցաւ յետոյ օրուան խորհուրդէն, Հայու ամբողջ զգացումներով խօսելու Ապրիլ 24-ի, մէկ ու կէս միլիոն նահատակներու եւ Քրիստոսի օրինակով հայ ժողովուրդի Աւազ Ուրբաթը Յարութեան Կիրակիի փոխելու զազափարին չուրջ ու մեր զգացողութիւնները ներկայացնելով, հայերէն գիրքերը հրատարակելով, հայ մշակոյթը ու արուեստը օտարներուն ծանօթացնելով։ Բայց, դժբախտաբար, փոքր թիւը անոնց, որոնք հայ լեզուին, եկեղեցիին ու մշակոյթին հանդէպ իրենց անտարբերութեամբ, երբեմն նոյն իսկ արհամարհանքով, ոտնակոխ կ'ընեն անոր նահատակներուն սուրբ յիշատակը եւ մեր դարաւոր թշնամիին՝ հայկական հարցը ցեղասպանութեամբ ընդմիշտ լուծելու ոճիրին մէջ յաղողած ըլլալու ուրախութեան պատճառներ կը տեսնեն։ Պատարագի ատեն՝ Սարգիս քհնյ.։

Շար. 4-ին

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՆՔԱՏՈՒՆ ԼՈՒՍԱՆԱՎԱՅ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

« HISTOIRE DES ARMÉNIENS »

Editions PRIVAT

ՊՈՏԻՆ ԼՈՒՍԱՆԱՎԱՅԻ ՎԱՆՔԱՏՈՒՆ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԵՑԱՒ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ԱՄԵՆԱՀԱՆՐԱՇՈՒԱԼ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ, ՈՐՈՆՔ ՈՒՆԵՑԱՆ ՄԵԾ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԵՒ ՕՏԱՐ ՊԱՏՄԱԳԻՏՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ:

ՀԱՏՈՐ ՄԸ ԿԱԶՄԵ ՀԱՅ ՊԱՏՄԱԳԻՏՆԵՐՈՒ ԵՒ ՊԱՏՄԱԲԱՆՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ, ՈՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ ՈՒՆԻ ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՄԱՊԱՏԿԵՐԱՅԻՆ ՏԵՍԱԿԷՏ:

ՀԱՏՈՐԻՆ ՄԷՋ ԱՄՓՈՓՈՒՄ ԵՆ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՍԿԻԶԲԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՄԵՐ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ:

ՀԱՏՈՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍԸ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ Է ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՀՆԱԳՈՅՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆԱԽՆԻՆՔՆԵՐՈՒՆ, ԻՍԿ ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍԸ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ Է ՆՈՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ:

ՀԱՏՈՐԻՆ ՄԷՋ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԱԾ Է ՀԱՅ ԵՒ ՕՏԱՐ ՊԱՏՄԱԳԻՏՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ ՀԱՍՏԱՏՈՒՆ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐՈՒ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Օր. Անահիտ Պատմաճեան Հոգեհան - խաւեան պաշտօն կատարել կուտայ Կիրակի, Մայիս 9, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ Եկեղեցին իր ծնողաց՝

ՎԱՆԻՆԷ ՊԱՏՄԱՃԵԱՆԻ
Ե Ւ
ԵՋՆԻԿ ՊԱՏՄԱՃԵԱՆԻ

ինչպէս նաեւ ընտանեկան համայն ննջեցելոց յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՄԱՐՍԷԼ.- Այրի Տիկին Նուրիճա Խաչատուրեան իր սիրելի զաւկին՝ Պօղոս Խաչատուրեանի *մահուան 2-րդ տարելից - ին առթիւ կը նուիրէ 250 Ֆ. Մաթէոսի Հայ Մշակոյթի Տան եւ 250 Ֆ. «Ցառաջ»ի բարգաւաճման:*

×

Պ. Զաբեհ Մինասեան իր կնոջ Տիկին Աստղիկ Մինասեանի *մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ 200 Ֆ. կը նուիրէ «Ցառաջ»ի բարգաւաճման:*

ՃԱՇ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Ծաչի Տէսինի վարչութիւնը ճաշ մը կը կազմակերպէ միայն կիներուն համար, Շաբաթ, Մայիս 15, Տէսինի Մշակոյթի Տան մէջ: Մուտքը 40 Ֆ.:

Երեկոյեան ժամը 8-էն սկսեալ:

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
26, Rue Troyon — SEVRES

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Մնողաց Միու - թեան կողմէ, Շաբաթ, Մայիս 8, ժամը 19·30-էն սկսեալ, պաղ պիւֆէ:

ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 4-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ ԵՐԳԱՀՈՒՄԲԻ

Մարսէյլի Ս. Սահակ - Մեսրոպ Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կիրակի, Մայիս 16, Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբի հիմնադրութեան 4-րդ տարեդարձին առթիւ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ տեղի կ'ունենայ ձեռամբ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբը իր ամբողջական կազմով եւ զեկավարութեամբ խմբավար՝ ԽԱՉԻԿ ԵՂԼՄԱՋԵԱՆԻ, կ'երգէ Եկմալեան եղանակով Ս. Պատարագը:

Սկիզբ. ժամերգութեան 8·00
Ս. Պատարագ 9·30

Ս. Պատարագէն ետք եկեղեցւոյ Արծրունի Ջրպաշեան սրահին մէջ, ի պատիւ երգչախումբի բոլոր անդամներուն, պատուոյ հիւրերուն, համակիրներուն եւ մեծաքանի ժողովուրդին՝ մեծ քոքթէյլ մը:

Սոյն հանդիսութիւններուն հրաւիրուած են ժողովուրդն ու հաւատացեալները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի, Տէսինի մասնաճիւղը չը - նորհակալութեամբ ստացած է.- Տէր եւ Տիկին Մաքսուտ Տէրտէրեանէ Յակոբ Սուսմաճեանի մահուան առթիւ 50 Ֆ. Դպրոցին:

×

Սէն Լուի Ս. Գէորգ Եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նուէրները Սարգիս Դանիէլեանի մահուան առթիւ.- Դանիէլեան ընտանիք 400 Ֆ., Պօյաճեան Ռոպէռ 200, Սարգիս Օհանեան, Ղազարեան, Փիլավեան ընտանիք, Պօտրուչեան, Տիկին Գալիքեան 100-ական Ֆ., Ինէզեան ընտանիք, Մինասեան Ս., Նահապետեան, Կարօ Թապիպեան, Գրիգոր Սթամպուլցի 50-ական Ֆ., Նազարէթ Մարկոսեան 20 Ֆ.: Պ. Միլի մահուան առթիւ.- Տէր եւ Տիկին Ալպէռ Մխրքեան 500 Ֆ., Քարադամեան ընտանիք 200, Կարապետեան Ժաք, Միլը Ռոզ, Անդրէ Գորգոյեան, Ռուբէն Հէրմիքեան 100-ական Ֆ., Հայկ Սեմերճեան, Ա. Աբրահամեան, Միլը ընտանիք, Ժ. Քէօսէեան, Պոմբառ 50-ական Ֆ., Գայծառ Տիրան 30, Տիգրան Հորոյեան 25, Ս. Գրիգորեան 20, Տիրան Եղնոյեան 15 Ֆ.:

OPTIMA Tours

PROCHAINS VOYAGES EN ARMÉNIE

DU 15 AU 29 MAI — DU 12 AU 26 JUIN — DU 14 AU 31 JUILLET
DU 4 AU 17 AOUT VOL SPECIAL DIRECT EREVAN

Nouvauté! Réduction importante pour les jeunes de 16 à 35 ans.

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES Organise 2 Voyages Directs:

a) LYON / EREVAN / BAKOU / TBILISSI / EREVAN / LYON
b) LYON / EREVAN / LYON
DU 4 AU 17 AOUT

Nouvauté! Réduction importante pour les jeunes de 16 à 35 ans.

SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA Tours

Renseignements et Inscriptions:

à Paris:
OPTIMA TOURS
67, Rue Quincampoix
75003 - PARIS
Tél.: 274. 27. 20

à Décines:
Maison de la Culture Arménienne de Décines
15, Rue du 24 Avril 1915 - 69150 DECINES
Tél.: (7) 849. 42. 97
Tous les jours, sauf Lundi,
de 10 à 12h. et de 14 à 19h.

VOYAGE ORGANISE PAR LE FOYER CULTUREL DE NICE
AVEC UN VOL DIRECT NICE / EREVAN
DU 25 SEPTEMBRE AU 9 OCTOBRE

Renseignements et Inscriptions:

Pour Nice et les Alpes - Maritimes:
— Monsieur IKEDJIAN Arthur
29, Avenue St. Augustin — 06200 NICE
Tél.: (93) 83.35.03 ou (93) 88.76.08
— Monsieur GEDIKIAN Vasken
Tél.: (93) 88. 06. 41

Pour le Var:
Monsieur KASSIGUIAN Raffi
8 ,Rue des Ecoles
83710 - MONTAUROUX
Tél.: (94) 76. 44. 23

Lic. A 946 (Agence Agréé INTOURIST)

RESULTATS
DU CONCOURS DE DESSIN
Organié par
L'U.G.A.B. — JEUNES
Dans le cadre de
« LA SEMAINE
DE LA RENAISSANCE ARMENIENNE »

CATEGORIE A: (6 à 16 ans)
M. Altounian Armand (6 ans), Mlle. Kassadjian Valérie (9 ans), Mlle. Koséian Irène (16 ans)

CATEGORIE B: (16 à 28 ans)
Ier Prix: Mlle. Barguerdjian Herminé
2ème Prix ex-aequo: M. Kaprielian Edouard, M. Torossian Vahé
Prix de l'Académie: Goetz Daderian
Mlle. Sahetchian, M. Garoyan Garo

CATEGORIE C: (Plus de 30 ans)
M Manessian Claude

ԽՆՋՈՑՔ - ՇՈՒԱՐ

NOVOTEL - BAGNOLET
10, Avenue de la République - Bagnolet

Կազմակերպուած Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին Նովոթէլի սրահներուն մէջ, Շաբաթ Մայիս 15, ժամը 20·00: Հայկ. ճոխ յայտագիր: Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով. — 233 41 74 եւ 206 42 50:

Հայկական մթնոլորտ, երգ, նուագ, պար, Իտալիայէն հրաւիրուած պարբ - կահայ ուսանող — երիտասարդներու կողմէ.

Կ'երգէ ՕՐ. ՀԵՐՄԻՆԷ ԵՐԻՑԵԱՆ (Վիէննայի օփերայէն)

Ճաշապին 150 Ֆ.:

Ժամը 22էն ետք՝ մուտք 30 Ֆ. պիւֆէ:

L'A GRÈCE A LA CARTE
VOUS PROPOSE

PARIS - ATHÈNES - PARIS
1150 F.
DEPARTS DU: - 23/5 - 30/5 - 13/6 - 20/6

1390 F.
DEPARTS:
02/5 - 09/5 - 06/6 - 27/6
SEPTEMBRE

1490 F.(*)
JUILLET - AOUT
(*) SUPPLEMENT 200 F.
DU 31/7 AU 10/8

AINSI QUE TOUTES PRESTATIONS
(HOTELS - CIRCUITS - CROISIERE)
AU DEPART D'ATHENES

Pour tous Renseignements:
ARPI BODURYAN — ANITA TACHDJIAN
V. V. S.
5, Place A. Malraux - 75001 Paris
Tél.: 296. 37. 70
LIC.: 1539

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

*Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Հիւանդ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 10·000 Ֆ. «*Մն» ընկերութենէ ի Պելֆոնտէնի կայանի ի նպաստ:*

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՅ ԿՈՑԵՐՈՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Բարձր Հովանաւորութեամբ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊՍ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆԻ
Էջմիածնի
Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Համայնքի

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՅԻՍ 16, ժամը 16-ին
CENTRE HOSPITALIER VALVERT
Boulevard des Libérateurs
13011 — MARSEILLE

Radio-Trait-d'Union

RADIO ARMENIENNE
Région Lyonnaise
Tous les Dimanches — de 10h. à mid
Sur FM. 89.50 Mghz.
PROGRAMME DU 9 MAI
Interview du chanteur Arman
Emission médicale
Le 24 Avril en France et dans le mond
(revue de presse)
Témoignage du 24 Avril à Erévan

Forum-Radio-Ararad

TOUS LES DIMANCHES — DE 10H. A 12
Une émission destinée aux Communau Arméniennes de la Région Parisienn
M. F. 98 Mhz.

CENTRE CULTUREL
ST. MESROB
10 bis, Rue Thouin - 75005 PARIS

VENDREDI, 14 MAI
DINER DE GALA
A L'OCCASION
DU PREMIER ANNIVERSAIRE DU CENTR
L'apéritif sera servi à partir de 20h.30
Participation: 100 F. — Etudiants 50 F.
S'inscrire avant le Lundi 10 Mai
en téléphonant à la Paroisse:
278. 31. 93

Ա. Յ Յ

ՍԷՆ – ՌԱՖԱՅԷԼԻ ՀԱՆԴՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆ

Շաբաթ, Մայիս 15, նախաճեռնութեամբ Կապ. Խաչի Մարսէյլի չորս մասնաճիւղերուն՝ քաղաք, Պոմոն, Սէն - Բոմ, Պուվլ. Օտոս: Այդ օրուան պատարեալներու ճաշը կը տառնձեն իրենց չուէիները: Անոնք որոնք կը փափաքին այցելել Թող բարեհաճին դիմել իրենց չրջանի վարչութեան անդամներուն, որպէսզի ղեկանալու համար երթեւեկի պայմաններու եւ ժամադրութեան:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ
ՄԱՆԿԱՆՑ ԲՈՑՆ

ՍԷՆԹ ՕՆՈՐԻՆ - Տէ - ՓԷՐԹ

Ցուլիս եւ Օգոստոսին կ'ընդունի 6 - 13 տարեկան մանուկներ, առանց կամ ընկերակցութեամբ իրենց ծնողքին:

Արձանագրութեան համար դիմել Կարմիր Խաչի գրասենեակը, երկուշաբթի օրերը, ժամը 17 - 19,

32, Rue de Trévise — 75009 Paris

եւ կամ ժամադրութիւ, հեռաձայնելով՝
985. 36. 53

Մանկանց բոյնը բաց է ամբողջ տարի

×

ԵՐԵՔ ՕՐ ՄԱՆՈՒՆ ԱՓԵՐՈՒՆ
ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՄԱՆԿԱՆՑ ԲՈՑՆԻՆ ՄԷՋ
29, 30 եւ 31 Մայիս

Արձանագրութիւ, հեռաձայնելով՝
- ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ 985. 36. 53
- ՍԱՂԱԹԻԼԵԱՆ 854. 35. 73
- ՕՀԱՆԵԱՆ 631. 81. 94

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ԿԻՐԱԿԻ
ՄԱՅԻՍ
9
DIMANCHE
9 MAI
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Թիւ 61

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 340 Ֆ. — Վեցամսեայ : 180 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 400 Ֆ. - Հատ : 2.50 Ֆ.

57րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.167 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 57e ANNÉE — No 15.167

ՄՕՏԵՑՈՒՄ ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ

(Հ. ԷՓՈՅԵԱՆԻ ՇՈՒՐՋԻՆ)

Չենրիկ Էդոյեանի արտակարգութիւնը (1) ցոդը բանաստեղծութեան անբացայայտելիին համար իմաստներու ցանց մը կը յօրինէ:

×

Սկզբնական կացութիւնը Էդոյեանի բանաստեղծութեան (եթէ կարելի է որոշադրել նման կացութիւն, ամբողջովին շարժումի ընթացքին մէջ դարձող այս արտակարգութիւնը) իրերը կան: Երկու հատորներուն մէջ կը թափառին անոնց անունները. ջուրը, քարը, քամին, խեցին, ցանոնք շրջապատող փողոցները, քաղաքը: Դարպասները, պարիսպները, չէնքի մակերեսները, մէկ խօսքով՝ քաղաքը իրեւ առարկայութեան տարածական միութիւն, կը թելադրեն աչքին առջեւ դրուած, անոր դիմաց եկող աշխարհ մը, որուն էական յատկանիշն է տարածութիւնը: Իրերը կան տարածութեան մէջ եւ անոնց ամբողջութիւնը կը կազմէ «իրականութեան տարուկատուրան», կատոյցը: Իրերը հոն են, գոց, փակ իրենք իրենց մէջ, լուռ, տարտամ մութի մը մէջ: Սկզբնական քառս մը.- «Քառսը ակիզբն է, առաջին ուժը...» (ՊԿ 132): Իրերը «անտառն» են մութ.- «Արեւը դնում է իր կնիքն անտառում, բայց անտառում մութ է...» (ՊԿ 5): Այլ տեղ՝ «Դու անցնում ես վայրկեանի միջանցքով / ոչ մի-

Գրեց՝

Գ. ՊԸԼՏԵԱՆ

այն յուշի մէջ, այլ աւելի բարձր, / այնտեղ ուր չկան թռչուններ եւ աստղեր, / ուր քնած թէ արթուն ձգւում են իրերը, / ծառերը, թփերը, ջրերի ալիքները,մըզուելով վեր...» (ՊԿ. 6): Հոն են, բայց կարծես կը սպասեն, կը մղուին վեր, կ'ուզեն բարձրանալ, ուղղահայեաց չարժումը անոնց, դէպի յայտնութիւն ու երեւում, ինչպէս քաղաքը, իրականութեան այդ պատկերը, որ կը ձգտի խօսքին, իր «անունին», կը դառնայ բառ.- «Քաղաքը մի պահ մօտենում է ինձ, / վերցնում իր անունն իմ գոյութիւնից / եւ մնում կողքիս ընդմիշտ քարացած» (ՊԿ. 75): Այլ տեղ փողոցն է.- «Նա (բանաստեղծը) դուրս է նայում - տեսնում քաղաքը / փայլուն դանակի տակ կէսօրուայ արեւի, / եւ փողոցը, որ վազում է չեղրի վրայով նրա / կլաւում է երկու մասի — դառնում Խօսք ու Նկար...» (ՊԿ. 105): Իսկ Բառի Որոնումը յօդուածին մէջ Էդոյեան կը տարազէ հարցադրութեան իսկական չրջանակը. «Պոէտը ձգտում է հասնել իրերի էութեանը: Իրերը փոխադրւում են բառի մէջ, բառը դուրս է գալիս իր նեղ իմաստից»: Իրերը կը սպասեն խօսողի խօսքին, բանաստեղծի նայուածքին որ դառնան բանաստեղծական «կատոյցի» մաս: Երբ բառը չկայ, իրերը չկան.- «բառի կորուստը աշխարհի կորուստ է»: Բառին մէջ կը խտանայ իրերուն էութիւնը, կարծէք առանց լեզուին իրերը չըլլային: Ներքին համաձայնութիւն մը կը կապէ իրերու էութիւնը բառին: Իրերու այս մուտքը բառերուն մէջ Էդոյեանի համար փոխաբերութեան՝ իր բառով «մետաֆորի» եւ այլակերպումի «մետամորֆոզի» չարժումն է (4):

Մետաֆոր, պատկեր, կերպարանափոխում յղացքներ են, որոնք անդադար կը յայտնուին Էդոյեանի ո՛չ միայն յօդուածներուն մէջ, այլեւ քերթուածներուն: Անոնց ցանցին հետեւիլը մեզ չատ հեռուները պիտի տանէր: Անոնք կը կազմեն իսկական համակարգ մը, որուն ընդմէջէն բանաստեղծութիւնը կը մտածէ ինքզինք: Կ'առնենք Անդրադարձումներ-ին մէջ տպուած չատ կարճ կտոր մը, որուն խորագիրը Մետաֆոր է.-

«Քարի վրայ մի ծաղիկ է բացւում,
հողը դառնում է անուանումը ջրի,
ջուրը շարժւում է աւազի երակներով
եւ օդը դառնում է անծանօթ:
Արթնացում խօսքի, որ հոսում ես հոգու
սահանքների միջով, ես երկնքի տակ
մենք դուրս ենք ելնում կեանքի անդունդներից
եւ մտնում բառերի մէջ
յանուն մի նոր պահի» (Ա. 64 - 65)

Այս քերթուածը կարելի է ենթարկել ամէնէն դասական վերլուծումին, այնքան իր սեզմութեան մէջ իր թելադրածը կը պարզէ: Իր 9 տողերով՝ անիկա կ'արարէ ինչ որ կ'ըսէ: Առաջին չորս տողերուն մէջ տրուած են բնութեան տարրերը՝ քար, հող, ջուր ու օդ: Բայց տողերը, ամէն մէկը առանձին ու տարրեր ձեւերով այլակերպումի եղանակաւորումին կը հետեւի: Քարին վրայ կը բացուի ծաղիկը (ընդհանուր անունը վարդին, որ ուրիշ անունն է «դեղեցկութեան»): Հողը կը դառնայ ջուրին անուանումը, կը միանայ ջուրին, ինչպէս միթաբանութեան մէջ կամ հէքեաթներուն երկու տարրերը կը ձուլուին, կ'արտադրեն տրամաբանութեամբ անլուծելի ու անհակնալի նոր միութիւն: Խօսքի ալչիմին, որ կը ստեղծէ նոր միաւոր: Հողը կը դառնայ անուանումը ջուրի միայն բանաստեղծութեամբ: Ջուրը իր կարգին կը դիմէ աւազի երակներով, հողին, դէպի օդը, որ կը դառնայ «անծանօթ», վաճռի ջուրին անծանօթին է, ամէն պարագայի մեր դիտացած օդը չէ: Բարձրութիւնն է ան, փոխանցիկութեան վայրը, որուն կը ձգտի քարը իր անկարելի ծաղիկով: Խոտացեալէն՝ իմաստը, իրականութենէն՝ անոր պատկերը: Հինգերորդ տողէն կը ոկսի քերթուածին երկրորդ բաժինը, առաջին նէն զանազանուող ոչ միայն պատկերացումով, այլեւ ոճային ու քերականական առանձնայատկութիւններով: Այս տեղ կը դտնենք Էդոյեանի բանաստեղծութեան յատուկ երկրորդ դիմքը, դուռը, որը կը ստեղծէ երկխօսական միջոց, բայց որ անպայման չէ յղուիր մէկու մը. դուն «հայելի» մըն է (ՊԿ. 17), աւելի «խորն... քան դիշերն ու ցերեկը, աւելի անեզր, քան մոռացումը» (նոյն): Կամ՝ «Ես իմ խօսքերը յղում եմ նրան, / ով ապրում է իմ մէջ, իմ չուրջն ու իմ կողքին, / ով ինձ է դիտում բոլոր կողմերից» (Ա. 68): Նման մէկը ոչ ոք է, եւ այստեղ անիկա «արթնացում խօսքի»ն է: Ինչ որ գրուեցաւ նախորդ չորս տողերուն մէջ ուրիշ բան չէր եթէ ոչ խօսքին ծրնունդը, քարէն բացուող ծաղիկը: Հոգեվի սահանքները եւ երկինքը կը նչեն վայրը խօսքին, հակադրուող «կեանքի անդունդ»ներուն, ուր դժուար չէ կարդալ իրերու աչխարհը իր մթութեամբ, մարդկային գոյութիւնը իր անկումով ու պարապով: Խօսքը երբ կ'արթննայ, կարծէք միայն քնացած ըլլար, կարծէք միշտ ըլլար գոյ, այն տեղն դուրս կ'ելլենք իրերու թանձրութենէն դէպի վեր, դէպի երկինքի երեւումը, կը մտնենք բառերու կալուածին մէջ: Կը յայտնուի նոր պահը, նոր ժամանակը:

Եթէ ամբողջական ընթերցում մը փորձեցաւ Մետաֆոր-ի առիթով, ատիկա եղաւ որոշ մխուումով: Արդարեւ՝ յաճախ արդի բանաստեղծութեան խօսքը չեղակի է, որովհետեւ կը խուսափի տեղեկութիւն հաղորդելէ: Էդոյեանի ոտանաւորը ունի իր եղանակը նշանակելու, իմաստի ցանցեր ստեղծելու: Ընթերցումը ուրիշ բան չըրաւ եթէ ոչ մնաց պատկերներու տրամաբանութեան մէջ, առընչելով գրուածը ըստուածին, ունկնդիրը՝ միշտ են թաստողին ու բառերով չըստուածին:

**Փոխաբերութիւնը, պատկերը, իրերու միութիւնը երկու հակադիր տարրերու, Էդոյեանի համար կը կազմէ բանաստեղծութեան էութիւնը, անոր ընդլայնելու, ըլլալու եղանակը: Անիկա զարդարանք չէ, իմաստը պատկերելու, թարգմանելու ձեւ, ի վերջոյ ընչելի: Փոխաբերութիւնը իրերու պատկեր, իրերու երկու տարրերու միաձուլում իր մէջ կը կրէ գաղտնիք մը, որ անոր կազմութիւնն է եւ ուրկէ կը բխի անոր անսահմանութիւնը: Փոխաբերութիւնը արդիւնքն է այլակերպումի չարժումին: Բառի Որոնումը-ին մէջ Էդոյեան կը դրէ.- «Բառի պերճախետեաները օգնում են աւելի ճշգրիտ վերակառուցել աշխարհի կոնտուրուկիտ չէնքը. թէ բառի ինչպիսի կիրառում է գործածում պոէտը, արդէն նրա կամքն է, կարեւորը ժամանակի տրածութիւն ստեղծելն է, այսինքն՝ պոէտի միաձուլումը իրականութեանը, կոնկրետ վայրի մէջ: Դա տեղի է ունենում բառի սահմաններում, որն իր մէջ վերամարմնաւորելով պոէտի կամքը, ժամանակը, տարածութիւնը, կերպարանափոխութիւնով դառնում է մետաֆոր»: Փոխաբերութիւնը կերպարանափոխութիւնն է բանաստեղծական «կամքի» (ըսենք նաեւ «զգացմունքի», վաճռի բառերը առանց զգացմունքի, ինչպէս կ'ըսէ Էդոյեան, չեն չարժիր), ժամանակի եւ տարածութեան: Ընթերցողը նչմարեց ի հարկէ չեշտուած գործածութիւնը կառուցում, կառոյց, վերակառուցում բառերուն, որոնք կը թելադրեն փոխաբերացման չարժումին էական հարատարապետական եզրը: Էդոյեան յաճախ կը խօսի քանդակի մասին, «քաղաքին մէջ յայտնւում է մի քանդակ» (Ա. 4), իրեւ մետաֆորին մէկ նմանակը: Բայց փոխաբերութիւնը, նոյնիսկ իրեւ անչարժ թուղ քանդակ՝ կը կրկնէ, աւելի ճիշդ կ'իրացնէ այլակերպումի չարժումը:

«Մետամորֆոզը», «հրաչքներ» ստեղծող չարժումը, Էդոյեանի գրութեան մէջ անդադար կապուած է գրողական արարքին. «Ում ներչնչանքն է մօտենում նրան / էլ չեն ճանաչում, մետամորֆոզի / հրաչքների մէջ ինչքան էլ խօսի, / կը մնայ մենակ...» (ՊԿ. 67): Կամ «Մետամորֆոզն այս ժամի նոր պատկեր է մեզ բերում» (նոյն, 80): Այլակերպումը պատկեր ու փոխաբերութիւն բերող արարքն է, գրողական աչխատանքը, ուր իրերը կը մտնեն բառերու կառոյցին մէջ: Հոն է որ ծառերը կը ծնին (Ա. 21): Իրերու այս մուտքը լոյսին կը տարազուի իրրեւ «յայտնութիւն». իրերն ահա յայտնւում են ու անցնում» (Ա. 10) կամ՝ «Ծառեր

(Շար.ը կարդալ՝ Դ. էջ)

ՀԻՆ ԵՂՋԵՐԱՓՈՂԸ

Ես փչում եմ հին եղջերափողի մէջ,
և մեղեդին փշրու հետ բարձրանում է օդ,
չորացած խոտերը նորից կանաչում են եւ
կանգնում ոտի, ճախրում են թիթեռները
զարմացած եւ շիկնած թեւերով,
ձայնս հասնում է մինչև անտառը դիմացի,
որի մութ խորքերից նայում են հիացկոտ
եւ անվստահ աչքերը կենդանիների:

Ես չեմ ճանաչում ինձս ինձ,
(միթէ ես Օրփէոսն եմ,
որին յօշոտել են մի օր գազանները):

Դաշտի ոսկեգոյն անդորրի մէջ
եղջերափողը կանչում է անցեալը
ինձ համար - այն, ինչը դեռ չեմ ապրել,
ես գնում եմ նրա հետ, ինձ մի սպասէք,
իսկ եթէ սպասում էք–ես կը գամ առաջին
տերեւների հետ, եւ ձեր որդիներին,
(եթէ դուք չլինէք այլեւս) - կը պատմեմ
ձեր մասին
եղջերափողի խաղաղ հնչիւններով:

ՀԵՆՐԻԿ ԷԴՈՅԵԱՆ

ՇՈՐՈՂԱԿԱԲԵԼ...

Ահա այն հարցերը, որոնք ընդհատակյա ժողովում ծագեցին մեր ընկերների մոտ, երբ նրանք ծանոթացան Ֆրանսիայի կոմունիստական կուսակցության Կենտրոնական կոմիտեի կոչին։

Ինչպե՞ս պետք է կազմակերպել ֆաշիստական ուժերի դեմ ընդհատակյա պայքարը

Մեզանում հետաքրքիր երևույթներ են նկատվում գրական կյանքի մեջ։ Ամեն տարի, ամեն ամիս, գրեթե ամեն շաբաթ մեր գրական ասպարեզ են գալիս նոր անուններ, նոր գրքեր, նոր ստեղծագործություններ

(Շար. ն. թղթե)

ատած բարձրտաղ եղ գնալ մեզ... իսկ մեզ մեզ մեզ / եւ լիքը ձայնքերտաղ մեզ մեզ մեզ» (նդն, 5)։ Ընդ ամենայն մեզ մեզ մեզ մեզ, որ մեզ մեզ մեզ մեզ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
11
MARDI
11 MAI
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2.50 Ֆ.

57րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.168 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.168

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԴՊՐՈՑԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

ՄՕՌՈՒԱ ՉԱՓԱՒՈՐ Է

=———=———=

Փանթէոնէն ետք, ուր հսկայ ցոյց մը կը պաշտպանէր մանուկը կրթութեան ազատութիւնը, այս անգամ հակառակ չար – եռմն էր՝ աշխարհականները, որ կը պաշտպանէին հանրային կրթութիւնը, ամենով հարիւրամեակը այն օրէնքին, որու կնքահայրն է՝ Ժիւլ Ֆեռի, վարչապետ եւ կրթական նախարար: Ըստ կողմնակի հաւաքուածներուն թիւը հարիւր հազարէն երեք հարիւր հազար կը գնահատուի: Շատ կը սպասուէր անշուշտ նախարարապետին եւ կրթական նախարարին ելոյթներուն: Առաջինը, պէտք է ըսել որ չափաւոր էր եւ հակառակ ծայրայեղներու պռոշտուքներուն, յաջողեցաւ լսելի դարձնել իր խօսքերը.- «ուսման ազատութեան պահպանում պիտի ըլա՞յ այս երկրին մէջ: Պատասխանը՝ այո՛ է: Մանաւանդ ուսման գոյութեան իրաւունքը պիտի ըլա՞յ: Պատասխանը՝ այո՛ է: Եղածին պէս պիտի պահպանե՞նք ներկայ ձեւերը, որոնք հանրային սպասարկութեան կը միացնեն մասնաւոր հաստատութիւնները, որոնք պարտաւոր չեն յարգելու անոր բոլոր պարտադրանքները: Պատասխանը՝ ո՛չ է: Եւ վերջապէս, մէկ օրէն միւսը, բռնատիական ձեւով, պիտի փոխե՞նք այս կացութիւնը: Պատասխանը՝ ո՛չ է»:

Բոլոր ներկաները համաձայն չէին, այս «հոհմ» ճառին եւ ոմանք կը պռոշային պահանջելով անմիջական ջնջումը սպասուած օրէնքին:

Կրթական նախարարը, Ալէն Սավարի նաեւ հանդուրժողութիւն եւ «բազմազանութիւն» քարոզեց, չեշտելով թէ պէտք է վերջ տալ այն թիւր ըմբռնումին, ըստ որուն աշխարհական (լայիք) բառը բանակէցի բանաձեւ մըն է, որ մեր երկրին մէջ դէմ առ դէմ հանեց կաթոլիկ եւ հանրային դպրոցը:

Այս ճառերու կողքին, տօնավաճառի ընդհանուր բնոյթ ունէր հաւաքոյթը, տեսակ մը դաշտահանդէս հակառակ օդին, որ աւելի նոյեմբերեան էր քան մայիսեան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Փէնեի մէջ երկու դրամատուներու դէմ եղեռնափոթեր կատարուած են Ուրբաթ օր եւ արարքներու տէր եղած է, ցարդ անծանօթ «Համաշխարհային Պայմիի կազմակերպութիւն» մը: Ինքերնէ-ղբղել Հերբլտը, որ լուրը կուտար Երկուշաբթի առաւու կ'աւելցնէր թէ կին մը, որ ծանր չէշտով անգլերէն մը կը խօսի, հեռաձայնած է էսոշիէթըտ Փրէսի Գէյրութի գրասենեակին ստանձնելու համար պայթած ռումբերուն պատասխանատուութիւնը յանուն այդ անծանօթ խմբակցութեան: Թերթը, այս առթիւ, կ'ըսէ նաեւ.- «Ծայրայեղ Հայեր ստանձնած էին պատասխանատուութիւնը պայթած հինգ ռումբերու մէջ, 1980 Նոյեմբերի եւ 1981 Հոկտեմբերի միջեւ»:

ԹՐՔԱԿԱՆ լրատուութեան ընդհ. տնօրէնութեան հրատարակած մէկ տեղեկագրին համաձայն, զինուորական պետական հարուածէն ի վեր 43.140 հոգի ձերբակալուած են «ահաբեկչական գործունէութեան» համար: Ասոնց 26.484-ը զինուորական բանտն են: 19.480-ը դատավարութեան կը սպասեն, 6054-ը՝ դատապարտուած են: Դէպերը կը նկատեն որ այս տեղեկագրին մէջ խօսք չկայ այն 16.656 ահաբեկիչներուն մասին, որոնք հաւանաբար քաղաքային բանտեր փոխադրուած են, դատուելէ ետք: Մինչ ըստ տեղեկագրին թրքական դինուորական իշխանութեանց վճռականութիւնը թոյլ տուած է որ 98% նուազի ահաբեկչութեան զոհերու թիւը, որ 9596-էն (2812-ը՝ մեռեալ) պետական հարուածի նախորդող տարին իջած է 131-ի (48՝ մեռեալ):

ԹԵՀՐԱՆԻ սուրիական դեսպանատունը քարուքանդ եղաւ պայթումի մը հետեւանքով, կիրակի առաւու կանուխ: Կառքի մէջ դրուած ռումբ մըն էր, որու պայթումէն նաեւ 16 անցորդներ վիրաւորուեցան եւ քանդուեցաւ դեսպանատան 4 յարկանի շէնքը: Անմիջականին մէջ, տէր եղող չէր եղած, բայց Սուրիոյ համար «սիոնականութեան եւ աշխարհակալութեան տարրերու» գործն է: Թեհրանի սուրիացի դեսպանը աւելցուցած է թէ՝ Իրաք երկար անցեալ մը ունի այդ մարդին մէջ:

ԶՈՒՏԻՐԻ կառքի մրցումի վերջին փորձին ընթացքին է որ քանատացի Ժիլ Վիլլընէով մեռաւ իր Ֆեռարին դպած ըլլալով առջեւի կառքին, ու կրակ առած ինքն իր վրայ քանիցս դառնալէ ետք: Մրցումը տեղի ունեցաւ, ինչպէս նախատեսուած էր Կիրակի օր եւ չահեցաւ Ուաթսըն Մք - Լարէնի վրայ:

ՄԱԼՈՒԻՆՆԵՐՈՒ համար նոր յոյսեր կային Երկուշաբթի օր, հակառակ նախորդ օրուան անգլիական ռմբակոծումներուն Փորթ – Սթանլէյի վրայ: Արժանթինի Ս.Ըտաքին նախարարին մէկ յայտարարութիւնը, որու մէջ կղզիներու դերիչխանութեան հարցը դադրած էր նախապայման ըլլալէ, որոշ յոյսեր կը ներշնչէր: Եւրոպայի տասները միշտ զօրավիգ են Անգլիոյ:

ՖՐԱՆՔՖՈՐԹի օդակայանի օդային ապահովութեան կեդրոնին դէմ եղեռնափոթ մը կատարուած է, 300 հազար մառքի նիւթական վնաս պատճառելով: Ոչ ոք տէր եղած է արարքին:

ՄԱՑԻՍ 8-ի զինադադարի տարեդարձը այս տարի հանդիսաւոր բնոյթ ունէր եւ տօնական օր էր (ֆեռիէ) բայց ոչ՝ անգործ (շօմէ): Տարբերութիւնն այն է թէ տօնական օրերը անպայման չաշխատելու հարց չկայ եւ չաշխատելու պարագային օրը չէ վճարուած: Միակ անգործ օրը տարւոյն մէջ, որ չաշխատելու պարագային ալ կը վճարուի, Մայիս մէկն է: Պատարագներ, տողանցքներ նշեցին տարեդարձը:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆ, չէ տօներ իր պաշտօնավարութեան առաջին տարեդարձը (Մայիս 10) բայց նախորդ երկու օրերն ալ ծանրաբեռնուած ժամանակացոյց մը ունէր: Նախ Օրլէան ոդեկոչելու համար Ժաննի տ'Առքը, որու տօնն էր, ապա՝ Պոռտօ փակելու համար Միւթիալիթէի դաշնակցութեան համագումարը: Երկու տեղերն ալ Հառեր խօսեցաւ:

ՓԱՐԻԶի մէջ աղքատներու թիւը կը չառնայ տարուէ տարի: Այսպէս 1979-ի 16.500-էն 1981–ին 30 հազարի հասած է թիւը անոնց որոնք օգնութեան համար, դիմում ըրած են Սըբոուր ֆաթռոնիֆիճ:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

Կեցցէ՛ Ֆրանսան

ԽՄԲ.- Այս խորագրին ներքեւ է, որ Մշակոյթի նախկին նախարար եւ ծանօթ լրագրող՝ Ճիւաք Պապան յօդուած մը ստորագրած է Սոն Հաւատխի մէջ: Այլեւս հաշիւը Հայերուն չէ այլ Ֆրանսայի եւ Պապան հազարումէկ ձեւեր կը խորհի վրէժ լուծելու համար Ֆրանսացիներէն.-

Կը լսուի թէ Միթերանի ընկերվարական կառավարութիւնը ծրագրեր է Ֆըրանսայի քանի մը տեղերը, բայց յատկապէս Փարիզի գլխաւոր պողոտային վրայ հայկական յուշարձաններ կանգնել տալ, որոնք պիտի վերապրեցնեն թրքական թշնամութիւնը: Այս բոլորը կ'ըլլան այն Հայերուն համար, որոնք քսաներորդ դարու սկիզբներուն մինչեւ իրենց կոկորդը մխրճուած էին Թրքական արեան մէջ եւ դարուն վերջաւորութեան ալ կ'ուզեն կրկին Թուրքի արիւն խմել:

Նկատելով որ խաղաղ չրջաններու մէջ կարելի չէ այսպիսի ծայրայեղ կառավարութեան մը գոյութեան մասին խորհիլ, կը դժուարանանք հաւատալ այս լուրին:

Սակայն, եթէ ճիշդ է լուրը, կը խորհինք նաեւ թէ անոր մեկնաբանութիւնը ընելու համար չատ չանք թափելու պէտք չունինք: Այս երեւոյթը կը նշանակէ որ Ֆրանսա կ'ուզէ խզել Թուրքիոյ հետ իր ունեցած բարեկամութիւնը, աւելին պաշտօնապէս ունեցած յարաբերութիւնները: Առանց պայքար հռչակած ըլլալու թշնամանք ցոյց կուտայ:

Հոս նշելով թէ այս Ֆրանսան է որ առաջին անգամ սկսած է այս թշնամական ընթացքը, հայկական յուշարձաններու հարցը չքշատակելէ յետոյ, այլեւս այս կացութեան հակազդեցութիւններ խորհելէ զատ ուրիշ ճար մը չենք ունենար:

Ոչ մէկ իմաստ կը տեսնենք այլեւս, հաւաքականութիւնները իրար ձգող նման յիմար եւ վայրենի արարքներու պատասխանել «Մեր բարեկամ Ֆրանսայի այս ընթացքը մեզ շատ կը սրտնեղէ, աւանդական թուրք եւ ֆրանսական բարեկամութիւնը այս յուշարձաններու պատճառաւ պէտք չէ վիրաւորուի» եւլն.ի նման խօսքերով:

Մենք ալ կրնանք Ատանայի, Մարաշի, Ուրֆայի եւ Կազի Անթէպի մէջ մեծ յուշարձաններ կառուցանել եւ ցոյց տալ Առաջին Աշխարհամարտի օրերուն Ֆրանսացիներու գործած ոճիրները: Նոյնպէս կրնանք հրապարակի մը վրայ աշխարհի ցուցադրել Ֆրանսայի Իսքէնտէրունի մէջ թուրք եւ արաբ ժողովուրդին դէմ կատարած խժդժութիւնները:

Զանազքալէի Մօրթօ ծոցին մէջ կրնանք հարիւր մեթր բարձրութեամբ փարոս մը չինել, որ իր լոյսերը տարածէ ամբողջ Եգէականի վրայ եւ ցոյց տայ թէ Ֆրանսացիները Թուրքիոյ մէջ ինչե՛ր ըրած են: Կրնանք կառուցանել նաեւ Ֆրանսայի մառեչալ տ'Լաթրէթի ձիու վրայ նստած մէկ արձանը, ցոյց տալու համար թէ ան Թուրք զինուորներուն առջեւէն ինչպէս քառամբակ խոյս տուած է եռեւը նայելով:

Զուտ տօնք չէ որ պէտք է ընել, որովհետեւ, տօնք մեզի հանդէպ ի գործ դրուած անտեղի եւ քաղաքակրթութեան ներհակ թշնամանքի մը դէմ յայտնաբերուած խորհրդանշական երեւոյթներ են միայն:

Մենք, այս Ֆրանսական թշնամանքին պարտաւոր ենք նաեւ նիւթական եւ գործօն տնտեսական անդրադարձներով ալ պատասխանել:

Մենք կրնանք Թուրքիոյ Ֆրանսական դրամագլուխը վռնտել մեր երկրէն, որ պէտք տանին եւ գործածեն իրենց երեսկայական Հայաստանին մէջ: Գիտենք որ այս ալ արդիւնք մը կրնայ չտալ, բայց կրնանք նաեւ Ֆրանսացիներուն Մէջին Արեւելքի եւ Հիւսիսային Ափրիկէի մէջ ունեցած գործունէութիւններն ալ խանգարելու միջոցներ գտնել, որպէսզի իրենց գլուխը փորձանքի մտնէ նաեւ այդ չրջաններուն մէջ:

Ցետոյ, երբ միջազգային կազմակերպութիւններու մէջ Ֆրանսա բան մը խնդրէ, «Գործիդ գնա» կ'ըսենք եւ կը մերժենք:

Երբ այս բոլորը կիրարկուին Ֆրանսայի դէմ, հայկական յուշարձաններու կառուցումէն աւելի ծանր հակազարձութի՞ւն մը պիտի ընէ արդեօք մեզի դէմ:

Արդէն, ինչ որ ալ ընէ այլեւս, ամէն բան աչք առած ենք, ակն ընդ ական: Որովհետեւ եթէ իրրեւ բարեկամ երկիր նկատելով, Ֆրանսայի այս ընթացքին հանդուրժենք, ապագայի համար քայլերած պիտի ըլլանք զայն:

Սա պահուն, կրնանք խորհիլ թէ Զանազքալէի ծայրամասին վրայ բարձրացող հարիւր մեթրնոց փարոսէն ողղուած լոյսը, ինչպիսի ծածկոց մը պիտի ըլլայ Թրքական հողերուն մէջ պահուղ ափրիկեցի իսլամ սեւամորթներու:

Մեծ հաճոյք պիտի զգանք անտարակոյս, երբ խորհինք թէ եկող գացող իւրաքանչիւր չոգենաւ Ֆրանսական զուլումը մարմնաւորող այս յուշարձանը միշտ պիտի տեսնէ:

Լաւ պիտի չըլլա՞ր արդեօք, որպէսզի Սէնեկալ, Նիժէր, Կինէ, Քամըրունի նրման երկիրներու Իսլամները, այս լոյսին չնորհիւ տեսնէին ու հասկնային որ Ա.Հ.Մէտ եւ Մէհմէտ անունները կրող հազարաւոր սեւամորթ Իսլամներ Զանազքալէի պատերազմին մէջ Ֆրանսայի հաշուոյն մահացած են ու հիմա Ֆրանսական զուբաթամբին հասկերուն տակ կը հանդչին:

ԻՏԱԼԻԱ

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՓԱՏՈՎԱՅԻ ՄԷՋ

=———=———=

«ՅԱՌԱՋ» (Հեռաձայն).- Փատովայի Ծիսական Ինսթիթիւտին մէջ, Մայիս 5-ին, ընդարձակ բանախօսութիւն մը կատարուած է հայ ծէսի մասին: Հայր Լեւոն Զէքիեան մէկ ժամ 15 վայրկեան բանախօսութեամբ մը ներկայացուցած է պատմական յեղաշրջումը եւ ներկայ ծիսական հարցերը: Ներկայ եղած է հիւսիսային Իտալիոյ աստուածաբանական հաստատութեան նախագահ՝ Սարթոռի:

Բանախօսութեան յաջորդած են 45 վայրկեան տեւող հարց - պատասխաններու բաժին մը, ապա՝ երգերու եւ չարականներու ունկնդրութիւն մը:

×

× Պանքա Քաթոլիքայի տնօրէն՝ Վահան Պազարճըլեան անդամ ընտրուած է Վիչենցայի տնտեսական ակադեմիայի: Դրամատունը գնած է, ամուրդով, նախկին Փիէթրօ Լոնկիի գործերը 900 միլիոնի եւ ցուցահանդէսի դրուած են Ապրիլ 30-ին: Բացման ներկայ եղած են Վիչենցայի քաղաքապետը եւ Վենետոյի քաղաքապետը: Ցուցահանդէսը պիտի տրուի նաեւ չրջանի 12 - 13 քաղաքներու մէջ:

ՓՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲԱԺԱԿ

—————×—————

Խորհրդային բաժակի աւարտական մրցումը տեղի ունեցաւ Մայիս 9-ին: 0-ի դէմ 1 կէտով Դինամօ - Կիեւ յաղթեց Մոսկուայի Տորպեդոյին, 6-րդ անգամ արժանանալով Բաժակին:

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՓԱՍՏԵՐԸ
A LA TURQUE

«Պատմութեան կեղծարարներին պէտք է կախել, ինչպէս կեղծ դրամ կտրողներին
ՍԵՐՎԱՆԹԷՍ

ՋՈՆ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆ (*)

Ա.

Վերջին տարիներին թուրքական պետականութիւնը, նրա պրոպագանդիստական մեքենան ջանք ու եռանդ չեն խնայում պատմական փաստերը կեղծելու, քօղարկելու ճանապարհով հերքել առաջին համաշխարհային պատերազմի տարիներին Արեւմտահայութեան նկատմամբ երիտթուրքերի կատարած ոճրագործութիւն – ները, մի ամբողջ ժողովրդի բնաջնջման փաստը եւ թիւրիմացութեան մէջ գցել միջազգային հասարակական կարծիքը:

1981 թ. Նոյեմբերի 14-ին Սթրազպուրգում, Եւրոպական Խորհրդի 21 երկրների մինիստրների ժողովի ժամանակ Թուրքիայի արտաքին գործերի մինիստր Իլթեր Թուրքմէնը յայտարարեց. «Հայկական ցեղասպանութեան մասին զրոյցները պատմութեան աղաւաղումն ու խեղաթիւրումն են»: Նա փորձում էր ներկաներին համոզել, որ 1915 թուականին հայկական ջարդեր տեղի չեն ունեցել, որ Հայերի նկատմամբ կիրառուել են լոկ պաշտպանական միջոցներ՝ նրանց տեղահանելով եւ աքսորելով Սուրիա ու Լիբանան: «Իբր նական է, որ պատերազմական կացութեան ու սովի պատճառով Հայեր մեռնէին, սակայն այդ չորքնում զոհուել են նաեւ երկու միլիոն Թուրքեր», - եզրափակեց Թուրք մինիստրը:

Այսպիսի կեղծուած փաստերն ու «հիմնաւորումները» Արեւմտահայութեան ցեղասպանութեան մեկնաբանման Թուրքական բնորոշ ձեւերն են:

Այն ժամանակ, երբ աշխարհի բոլոր երկրները վերջին տարիներին չորքնաուռութեան մէջ են դրել մեծ քանակութեամբ արխիւային նիւթեր, որոնք նոր լոյս են սփռում ԺԹ. դարի վերջի եւ Ի. դարի սկիզբի միջազգային յարաբերութիւնների, երբեմն երկրների ներքին ու արտաքին քաղաքականութեան մինչ այդ անյայտ հանգամանքների վրայ, Թուրքական արխիւները մնում են փականքի տակ, նրանց պարունակութիւնը մեր կողմից քննարկուող հարցերի լուսաբանման տեսակէտից չարունակում է մնալ անյայտ:

Երիտթուրքական պետականութեան այսօրուայ ժառանգորդները խնամքով թաքցնում են իրենց նախորդների չարագործութիւնները բացայայտող փաստաթուղթերը:

Այնուամենայնիւ, ինչ էին գրում իրենք՝ Թուրք հեղինակները առաջին համաշխարհային պատերազմի ժամանակ եւ նրանից յետոյ, ինչպէ՞ս էին նրանց գրնահատականներն ու բնութագրումները Հայոց բնաջնջման երիտթուրքական քաղաքականութեան մասին:

1918 թուականի Նոյեմբերի սկզբին, երիտթուրքական կառավարութեան անկումից յետոյ, օսմանական կառավարութեան նոր վարչապետ Տամատ Ֆէրիտ փաշա «քօղազերծել Հայերի դէմ իթթիհատական կուսակցութեան մշակած ու կազմակերպած ցեղասպանութեան գաղտնի ծալքերը»: Նա յայտարարեց, թէ երիտթուրքական կառավարութեան հրապարակած պաշտօնական «Կարմիր Գիրք»ի մէջ Հայերի անհատառարմութեան մասին ասուած բառերը չինծու են, ճշմարտութեանը չեն համապատասխանում: Իշխանութիւնից զրկուած երիտթուրքական գեկավարներն արժանացան հատարակական կարծիքի համընդհանուր պարսաւանքի:

1919 թուականի Յունուարի 28-ին Ալի Քեմալ պէյը (1920-ին դարձաւ Թուրքիային ներքին գործերի մինիստր) «Ասպահ» թերթում գրում էր. «արդէն ապացուցուած իրողութիւն է, որ Եղեռնը ծրագրուել էր Իթթիհատի ընդհանուր կեդրոնի որոշումներով ու կարգադրութիւններով»: Նա հայկական ջարդերը գնահատում էր որպէս «պատմութեան մէջ եզակի, աշխարհասասան մի ոճիր»:

1918-ի աւարտին «Իթթիհատ» կուսակցութիւնը, երիտթուրքերը Թուրքիայում յայտարարուեցին օրէնքից դուրս:

Եւրոպական հատարակական կարծիքը խիստ հակերիտթուրքական էր: Ականաւոր արեւելագէտներ՝ գերմանացի Եռզէֆ Մարքվարտը եւ Ֆրանսիացի Ժաք ոը Մորկանը հրապարակաւ պահանջեցին միջազգային տեւանի դատին յանձնել հայասպան քաղաքականութեան գլխաւոր յանցագործներին: Գերմանացի գիտնական Եռզէֆ Մարքվարտը 1919-ի Յունուարին արտասանած ճառում իր կառավարութիւնից պահանջեց չանքեր գործադրել, գտնել էնվէրին, Թալէաթին եւ միւս չարագործներին, նրանց յանձնել Անտանտին՝ միջազգային դատարանի միջոցով նրանց դատելու համար: 1919-ի սկզբին Թուրքաց կառավարութիւնը անգլերէն հրապարակեց մի գրութիւն, որը վերնագրուած էր «Թուրք - հայկական հարց, Թուրքաց տեսակէտը»: Այստեղ խօսւում էր երիտթուրքական պարագլուխների բարբարոսական մեթոտների մասին, նրանց գործողութիւններն անուանում էին «անխիղճ», «դաժան», խոստովանում էին, որ Պետութեան շահերը պաշտպանելու համար այդպիսի քայլ քականութիւն վարելու անհրաժեշտութիւն չկար, որ «նրա պարագլուխները ընկնում են մարդկութեան ամենամեծ յանցագործների շարքը»:

Գրութեան հեղինակները համապատասխան փոխհատուցում էին խոստանում երիտթուրքական քաղաքականութիւնից տուժած Հայերին, խոստում էին անհրաժեշտ ժամանակի մասին այդ խնդիրն իրականացնելու համար: Եւ, վերջապէս, ապացուցում էր, որ «այդ ամէնի համար բոլոր պաշտօնական անձինք, ովքեր գործել են որպէս միութեան կազմակերպութեան գործակալներ, Հայերին ոտնահարելու եւ ոչնչացնելու կամպանիում, արդէն ձերբակալուած են եւ տրուած են դատի»: «Մի խօսքով, արդարութիւնը լրիւ գործողութեան մէջ է դրուած», - ասուած էր այնտեղ: «Տեղահանուած բնակչութիւնը վերադառնում է իր տները», կողոպտուից տուժուած մարդկանց տրւում են նպաստներ, «առանձնացուում են նշանակալի ֆոնտեր» տուժուածների «վիշտը մոռցնելու» համար: Կ. Պոլսի տնօրէնները գրում էին, որ «Թուրք ժողովուրդն իր գլուխը խոնարհում է» Հայ ժողովրդի ողբերգութեան առաջ: «Դա նա անում է տխրութեամբ՝ Հայ ժողովրդի եւ ամօթով՝ իր համար»:

1919 - 1921 թթ. Կ. Պոլսում թարգմանարար Հայերէն լոյս ընծայուեցին երիտթուրքական քաղաքականութեան մերկացման նուիրուած եւրոպական ու ամերիկեան հեղինակների տասնեակ գրքեր, ժողովածուներ:

Թուրքական թերթերն ու ամսագրերն էլ անմասն չմնացին դատապարտման խօսք ասելուց: Թուրքիայի ներքին գործերի վիճակը, սովը, թշուառութիւնը, գիւղատնտեսական արտադրութեան անկումը՝ այս ամէնը վերագրւում էր պատերազմին մասնակցելու երիտթուրքական քաղաքականութեանը:

1919-ի Յունուարին Պոլսում սկսուեց «Իթթիհատ վէ Թէրաքքը» կուսակցութեան գեկավարութեան յանցագործութիւնները քննող դատական պրոցեսը: Այն տեղի էր ունենում Անտանտի եւ, առաջին հերթին, Անգլիայի օկուպացիոն զօրքերի հսկողութեան տակ:

«Չինաղադարից յետոյ, - իր յուշերում գրել է Ուինսթըն Չըրչիլը, - Թուրքերն ասում էին՝ մենք արժանի ենք պատժուելու, բայց Թող մեզ պատժի մեր հին բարեկամ Անգլիան»:

Դատարանի նիստերը չարունակուեցին ամիսներ չարունակ: Զինուորական դատարանի անդամների թիւը 5 էր. բոլորն էլ Թուրքեր (Կորպուսի հրամանատար, պատերազմի մանակից երեք գեներալ եւ մի մայոր): Հէնց սկզբից ասենք, որ երիտթուրք գեկավարներին ներկայացուել էր երկու մեղադրանք, Թուրքիայի ներքաշումը պատերազմի մէջ եւ հայ ժողովրդի բնաջնջումը: Սա արդէն պաշտօնական ճանաչումն էր հրէշաւոր ոճրագործութեան, որ կատարել էին երիտթուրքական պետական մարմինները: Այդ դատավարութիւնը, ի հարկէ, կիսատ - պռատ բան էր 1945 - 46 թթ. Նիւրէնպէրգի միջազգային դատարանի համեմատութեամբ, բայց էական գործողութիւն, որի հանգամանքների իմացութիւնը անհրաժեշտ է այսօրուայ Թուրքական ազատատասանները ամբռնելու եւ դատապարտելու համար:

Դատարանի առջեւ ցուցմունքներ էին տալիս ոչ միայն յանցագործութիւնների մասնակից պետական եւ զինուորական բարձրաստիճան գործիչներ, այլեւ վկաներ, ականատեսներ: Չնայած իսլամի, չարիքի աւանդական կշիռքանդող դերին, այնուամենայնիւ, հրապարակ էին հանւում վանտալիզմի բազմաթիւ օրինակներ:

Պատերազմից յետոյ Կ. Պոլսի Թուրքական կառավարութիւնը, որի գլուխ կանգնած էր Թէվֆիք փաշան, ձերբակալեց Իթթիհատի 63 բարձրաստիճան գործիչներին, այդ Թւում՝ Սայիտ Հալիմ փաշային, Վէհիպ փաշային, Միհտատ Շիւքրի, Բիւճիւկ Թալէաթ, Ճէվատ պէյերին եւ այլոց: Էնվէրը, Թալէաթը, Ճէմալը եւ մի չարք ուրիշ գեկավար գործիչներ կարողացել էին գաղտնի, օմանք առագաստանաւով, օմանք գերմանական սուզանաւով ճողոպրել Կ. Պոլսից:

Գեներալ Մուստաֆա Քեմալը 1919-ի Յունուարի 27-ին Կ. Պոլսի զինուորական գերագոյն դատարանի առջեւ կանգնեց որպէս վկայ: Նրա վկայութիւնները խիստ մեղադրական փաստեր էին պարունակում երիտթուրքական կառավարողների հասցէին: Նա դատապարտում էր Իթթիհատական կուսակցութեան պարագլուխներին, նրանց կատարած յանցագործութիւնները:

Ականատես հաստատ Մուստաֆա Քեմալի ելոյթից կոստանդնուպոլսի գերագոյն առաջ. «Փաշաները, որոնք իրագործեցին անասելի եւ աներեւակայելի ոճիրներ եւ որոնք այդպիսով երկիրը հասցրեցին ներկայ վիճակին, իրենց անձնական շահերն ապահովելու համար նորից հրահրում են խռովութիւններ: Նրանք հիմք դրեցին ամէն տեսակի բռնակալութեան, կազմակերպեցին տեղահանութիւններ եւ ջարդեր, նաֆթով այրեցին ծծկեր երեխաներին, ծնողների ներկայութեամբ բռնաբարեցին կանանց եւ երիտասարդ աղջիկներին, կախվեցին, վիրաւորեցին եւ բաժանեցին երիտասարդ աղջիկներին իրենց հայրերից եւ մայրերից, բռնաղբաւեցին նրանց չարժական եւ անշարժ գոյքը, ողբալի վիճակով աքսորեցին կանանց մինչեւ Մուսուլ՝ կատարելով ամէն տեսակի բռնութիւններ: Նրանք նաւերի վրայ բարձեցին հազարաւոր անմեղների եւ ծովը նետեցին: Մունետիկների միջոցով նրանք հռչակել տուեցին, որ օսմանեան կառավարութեանը հատարմիկ ոչ մահմետականները պարտաւոր են հրաժարուել իրենց հաւատից եւ ընդունել իսլամը: Նրանք պարտադրեցին դաւանափոխութիւնը, ամբողջ ամիսներով սոված քայլել տուեցին ծերերին եւ ստիպեցին կատարել տաժանակիր աշխատանքներ: Նրանք կանանց նետել տուեցին անտանելի պայմաններում գտնուող հատարակաց տներ: Դէպք, որ անհնարին է որեւէ այլ ազգի պատմութեան մէջ»:

Աւելի ուշ, 1926 թուականին, երբ բացայայտուեց արդէն նախապատրաստած Մուստաֆա Քեմալի դէմ երիտթուրքերի կազմակերպած դաւադրութիւնը «Լոս Անճելըս Իկզամինըր» թերթին տուած հարցազրոյցի մէջ Քեմալ փաշան սպառնում էր կախել եւ գնդակահարել այն բոլոր մեծ ու փոքր պաշտօնեաներին, որոնք մասնակցել էին իր դէմ կատարուած մահափորձին: Նա յայտարարել էր. «Պիտի կոտորեմ բոլորին եւ պիտի ջնջեմ Իթթիհատի բոլոր անդամներին: Այս կուսակցութիւնն էր, որն իր ախտուր քաղաքականութեամբ կոտորել տուեց եւ տեղահան արեց մէկ միլիոն քրիստոնեաներին»:

Քեմալը Հայոց կոտորածը յիշում էր, որովհետեւ այդ պահին դա իրեն ձեռնտու էր:

(Մնացեալը Յաջորդով)

(*) Հայաստանի Հանրապետութեան Արտաքին Նախարար:

ԱՊՐԻԼեԱՆ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄԸ
ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նիսի եւ Քոթ - տ'Ազիւռի հայութեան պատշաճ վայելչութեամբ ոգեկոչեց Ցեղասպանութեան տարեդարձը Ապրիլ 24, 1915-ի չաբաթ օրուան, որ ընդունուած է իբր խորհրդանիշը Թրքահայ ողդողթային ամենաեղերական հանդրուանին:

Այս տարի ամբողջ հայ գաղութին մասնակցութեամբ է որ կազմակերպուած էին հանդիսութիւնները, նախաձեռնութեամբ եւ օրինակելի գործակցութեամբը տեղական եօթը հայկական միութիւններուն որոնք են՝ - Կրօնական Ընկերութիւնը, Հայ Մշակութային Ակումբը, Հայ Մարզական Միութիւնը, Նիսի Հայ Տիկնանց եւ Գանի Հայ Տիկնանց Միութիւնները, Տրակինեանի Հայոց Բարեկամական Միութիւնը եւ Սէն - Ռոֆայէլի Հանգանակութիւնը:

Հանդիսութեանց պատուոյ նախագահութիւնը ստանձնած էր Նիսի երեսփոխան - քաղաքապետ Պ. Ժաք Մէյորին: Առաջին մասը տեղի ունեցաւ Համայնական Հային Պատերազմի Զոհերուն Յուշարձանին առջեւ, ուր առաւօտեան ժամը 10-ին փութացած էին համախմբուիլ բազմաթիւ Հայեր: Հայ ժողովուրդին մեծ մասն սուգին իրենց յարգանքի տուրքը ծայել եկած էին նաեւ բազմաթիւ ֆրանսացի անձնաւորութիւններ, որոնց մէջ նշմարէին՝ Նիսի երեսփոխան Պ. Ժ. Գոլոնա, նահանգային ընդհ. խորհրդական եւ նախկին նախարար Պ. Ֆ. Իսնար ընդհ. խորհրդական եւ քաղաքապետ Խորհուրդի անդամներ՝ Պ. Պ. Ֆ. Գալզա, Ռ. Պոզիս եւ Փեդրիւքի, որոնց մէ առաջինը կը ներկայացնէր քաղաքապետը, քաղաքապետ. խորհուրդի անդամ Պ. Լ. Ֆիորի որ կը ներկայացնէր հանգանակաւար կուսակցութիւնը, Հայր Ֆ. Ռուն՝ ներկայացուցիչ Նիսի Արքեպիսկոպոս Գերաթ. Մուիսէի, զնդ. վեհանի ներկայացուցիչ նախկին ռազմիկներու, բազմաթիւ դրօշակակիրներ, նախկին մարտական միութիւններու, ինչպէս նաեւ նախագահներն ու ներկայացուցիչները այլեւայլ միութիւններու եւ ընկերակցութիւններու:

Յուշարձանին առջեւ գետեղուեցան չորս ծաղկեպսակները զրկուած՝ քաղաքապետութեան, նախկին Ռազմիկներու Միութեանց եւ հայկական եօթը միութիւններուն կողմէ անջատաբար: Ուշագրաւ էր մեծ ծաղկեպսակը որ գետեղուեցաւ յանուն կազմակերպիչ կոմիտէի իբր խորհրդանշան միասիրտ գործունէութեան: Յուզիչ էր պահը, երբ Նիսի տարբեր երկնի դասընթացքներուն հետեւող 15 մօտ մանուկներ, զոյ զոյ ծաղկեփունջեր բռնած, գային խոնարհիլ Յուշարձանին առջեւ:

Մեծ եղեռնի մարտիրոսներուն եւ երկու Համաշխարհային պատերազմներու ընթացքին զոհուած Ֆրանսահայ մարտիկներուն լի յիշատակ պահուած մարմարեայ վայրկեան լռութենէն վերջ, զնդապետ Թաարօ Վիալ հնչեցուց «Ի գի՛շն եւ մա՛հ» փողերգները, որմէ յետոյ հանդիսութիւնը փակուեցաւ զաղութին հոգեւոր հովիւ Տարօն Ծ. Վրդ. Ձիրէճեանի աղօթքով:

Ոգեկոչումը ա՛լ աւելի խմաստալից նպատակաւ բազմաթիւ երիտասարդներ իրենց արիւնէն խորհրդանշական մը նուիրեցին, տեղւոյն վրայ, Ցանք արտարանական հիմնարկին:

Հանդիսութեանց երկրորդ մասը յատկացուած էր հոգեհանգստեան արարողութեան մը, որմէ առաջ ներկաները հաւաքուեցան Հայ Մարզական Միութեան սրահը, հոգեճաշի համեստ սեղան մը չուրջ: Ապա բազմութիւնը փոխադրուեցաւ Հայոց Եկեղեցին, ուր հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ կարգած բոլոր զոհերուն համար:

Հոն, իմաստալից քարոզ մը խօսքով Տարօն Ծ. Վարդապետ, միշտ հիմնուելով Աւետարանական թելադրանքներու վրայ, եւ ի մէջ այլոց պատգամելով «Ազգային գիտակցութեամբ ողողուած Հայերը պէտք չէ չարի ու սոհման գիտնք իրենք իրենց առջեւ, այլ պէտք է ամէն զոհողութիւն ընեն արժեցնելու համար մարդկային արժանապատուութեան անվնասելի գիտակցութիւնը որ է՝ ազատութիւնը եւ արդարութիւնը: Եւ ինչպէս ամէն մը նուիրեցին, տեղւոյն վրայ, Ցանք արտարանական հիմնարկին:

Հանդիսութեանց երկրորդ մասը յատկացուած էր հոգեհանգստեան արարողութեան մը, որմէ առաջ ներկաները հաւաքուեցան Հայ Մարզական Միութեան սրահը, հոգեճաշի համեստ սեղան մը չուրջ: Ապա բազմութիւնը փոխադրուեցաւ Հայոց Եկեղեցին, ուր հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ կարգած բոլոր զոհերուն համար:

Հոն, իմաստալից քարոզ մը խօսքով Տարօն Ծ. Վարդապետ, միշտ հիմնուելով Աւետարանական թելադրանքներու վրայ, եւ ի մէջ այլոց պատգամելով «Ազգային գիտակցութեամբ ողողուած Հայերը պէտք չէ չարի ու սոհման գիտնք իրենք իրենց առջեւ, այլ պէտք է ամէն զոհողութիւն ընեն արժեցնելու համար մարդկային արժանապատուութեան անվնասելի գիտակցութիւնը որ է՝ ազատութիւնը եւ արդարութիւնը: Եւ ինչպէս ամէն մեծ Աւետարանին այրին իր անվճար եւ անանձնական նուիրատուութեամբ չնորհիւ յաղթեց դիմադրութիւններուն եւ ի վերջոյ իր ձայնը լսելի դարձնել տարբեր դաւառներ, որպէսզի ան ամբողջ

ՅԱՎԱՌԱԾ ԿՈՒՏԱԿՈՒ

= ՀԱՏՈՒԱԾ =

ՆԱԶԱՐԵԹ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

ՎԱՀԱՀՅՈՑ ՈՂՈ

Նազարեթ Վարդանյանն ամբողջ կյանքում ապրել է Ղարաբաղում, Ղարաբաղի մասին գրել է հոգով ու սրտով: Նրա գրչի տակից դուրս եկած գրքերը ներկայացնում են ոչ միայն Ղարաբաղի անցյալը, այլև ներկան, ժամանակակից կյանքը, մարդկանց հոգեբանությունը, նրանց ձգտումներն ու երազանքները: Նազարեթ Վարդանյանի գրքերը սիրով կարդում են ոչ միայն Ղարաբաղում, այլև նրա սահմաններից դուրս: Նրա գրքերը թարգմանվել են ռուսերեն, վրացերեն, ուկրաիներեն, ադրբեջաներեն, ղազախերեն, ղրղզերեն, ուզբեկերեն, թուրքմեներեն, տաջիկերեն, լիտվերեն, լատվիերեն, էստոներեն, հունգարերեն, լեհերեն, չեխերեն, գերմաներեն, ֆրանսերեն, անգլերեն, իսպաներեն, պորտուգալերեն, իտալերեն, հոլանդերեն, դանիերեն, շվեդերեն, նորվեգերեն, ֆինլանդերեն, ալբաներեն, սերբերեն, խորվաթերեն, սլովեներեն, սլովակերեն, ռումիներեն, բուլղարերեն, հունարեն, թուրքերեն, պարսկերեն, արաբերեն, վիետնամերեն, չինարեն, ճապոներեն, կորեերեն, հինդի, բենգալերեն, ուրդու, սինհալերեն, ինդոնեզերեն, մալայերեն, ֆիլիպիներեն, սուահիլի, ամհարերեն, հաուսա, յորուբա, իգբո, ֆուլանի, ամերիկյան հնդկացիների լեզուներով, էսպերանտո, վոլապյուկ, ինտերլինգուա, իդո, նոր լատիներեն, ինտերլինգվա, նոր արևելյան, վենդերանտ, ինտերլինգվիստիկ, ինտերլինգվիստիկ ռեվիզիոն, ինտերլինգվիստիկ ինտերնացիոնալ, ինտերլինգվիստիկ ինտերնացիոնալ ռեվիզիոն, ինտերլինգվիստիկ ինտերնացիոնալ ռեվիզիոն ռեվիզիոն, ինտերլինգվիստիկ ինտերնացիոնալ ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն, ինտերլինգվիստիկ ինտերնացիոնալ ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն, ինտերլինգվիստիկ ինտերնացիոնալ ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն, ինտերլինգվիստիկ ինտերնացիոնալ ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն, ինտերլինգվիստիկ ինտերնացիոնալ ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն, ինտերլինգվիստիկ ինտերնացիոնալ ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն, ինտերլինգվիստիկ ինտերնացիոնալ ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն, ինտերլինգվիստիկ ինտերնացիոնալ ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն, ինտերլինգվիստիկ ինտերնացիոնալ ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն, ինտերլինգվիստիկ ինտերնացիոնալ ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն ռեվիզիոն

ՎԱԼԱՆՍ — *Ալիս Գալուստեան ցաւով կը ծանուցանէ իր հօր՝*

ՂԱԶԱՐ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 4-ին։ Ծուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Մայիս 6-ին։

Իր ծնողաց Վարդուհի Գալուստեանի (մեռած 1976-ին) եւ հօր՝ Ղազար Գալուստեանի յիշատակին, Ալիս Գալուստեան 320 Ֆ. կը նուիրէ ողբացեալներուն շատ սիրելի «Ցառաջ»ին։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Մարկրիթ Ինճէեան իր սիրեց-եալ եղբօր Բաբգէն Թէրզեանի յիշատակին կը նուիրէ 100-ական Ֆ. Աղքատ-խնամին եւ «Ցառաջ»ին, (ստանալ «Ցառաջ»էն)։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի Ընդհանրական ժողովը կը ծանուցանէ թէ Հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Մայիս 16, Փարիզի Ս. Ցուհ.-Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, ի յիշատակ Վարժարանին հանգուցեալ հիմնադիրներուն, բարերարներուն, խնամակալներուն, տնօրէններուն, ուսուցիչներուն եւ սանուհիներուն։

OPERA DE MARSEILLE
VENDREDI, 4 JUIN, A 20H.45

CONCERT DE GALA

AU PROFIT DE LA

Fondation Aram Khatchatourian

SOUS LA PRESIDENCE DE

GASTON DEFFERRE

(Maire de Marseille, Ministre d'Etat, Ministre de l'Intérieur et de la Décentralisation)

L'ORCHESTRE DE L'OPERA DE MARSEILLE
Sous la direction de

JANOS FURST

Avec la participation de

MYRIAM BIRGER (Pianiste) — JEAN TER-MERGUERIAN (Violoniste)

au Programme:

Mascarade	A. KHATCHATOURIAN
Concerto N° 1 pour piano	TCHAIKOVSKI
Concerto en Ré-Majeur pour violon	BEETHOVEN

LOCATION A L'OPERA — A PARTIR DU VENDREDI 28 MAI

Ա. Ց Ց

ՍԷՆ – ՌԱՖԱՑԷԼԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԸ

Շաբաթ, Մայիս 15, նախաճաշը Թեամբ Կապ. Խաչի Մարսէյլի Չորս մասնաճիւղերուն՝ քաղաք, Պօմոն, Սէն-ժերման, Պուվլ. Օտտօ։ Այդ օրուան պարեաւներու հաշիւը կը տանձնեն խնչուհիները։ Անոնք որոնք կը փափաքին այցելել Թող բարեհաճին դիմել իրենց ջրջանի վարչութեան անդամներուն, որ-պէսզի անհրաժեշտ համար երթեւեկի պայմաններու եւ ժամադրութեան։

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
9, Rue de Madrid - 94140 Alfortville

EXPOSITION DE PEINTURE

SONIA et PUZANT TOPALIAN
JACQUES ASLANIAN
Les 14 - 15 - 16 Mai

VERNISSAGE ET RENCONTRE AUTOUR DE LA PEINTURE
Avec les Artistes
Le 14 Mai, à partir de 21 h.
— ENTREE LIBRE —

LA JAF, L'UCFAF, LE COMITE CULTUREL DE LA SORBONNE
GRAND AMPHITHEATRE DE LA SORBONNE
47, Rue des Ecoles — 75005 Paris
DIMANCHE, 16 MAI, A 17 H.

CONCERT

En Hommage au Compositeur

AVÉDIS MESSOUMENTZ

Avec la participation de:

— L'Ensemble Instrumental de Romans — Dirigé par A. SIRANOSSIAN
— Groupe Instrumental «SAYAT NOVA» — Dirigé par J.-P. NERGARARIAN
— Chorale «ANI» — Dirigée par H. ADJEMIAN
— L'Ensemble de Danses «NAVASSART» — Le Trio Traditionnel Arménien
Anna Karakaya (Chant) — Elia et Arto Pehlivanian (Kanoun et Dahoul)
CHAKÉ BENGUIAN (Chant) - ANDRÉ OVIGNY (Violon) - SEBOUH APKARIAN (Chant)

Avec l'aimable participation de:

LYNE DOURIAN (Opéra de Paris) — ASTRIG DEDEYAN (Opéra de Bordeaux)
Pianiste: Kouyoumdjian Avo

PRIX DES PLACES: DE 25 A 100 F,

— Location: Centre UCFAF - JAF; Cité du Wauxhall, 75010 Paris - Tél.: 208. 76. 49
Université Sorbonne Nouvelle (Com. Cult.) 13, Rue Santeuil, 75005 Paris Tél. 570.12.90
Yan's Club; 5, Ave. Reille - 75014 Paris — Cité Universitaire; 57, Bd. Jourdan
75014 Paris, Tél.: 589. 55. 53 — Librairie Paloyan; 9, Rue de Trévise, 75009 Paris
Tél.: 523. 24. 97 — Dedeyan (Chaville) Tél.: 750. 46.93 — Davidian (Bagneux)
Tél. 665. 81.53 — Benlian (Issy-les-Moulineaux) — Café Philippe (Alfortville)
Pehlivanian (Sevran) Tél.: 384. 31. 28 — Djizmedjian (Bois-Colombes) Tél.: 781.09.72

ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Ընդառաջելով Վիէնի հայ համայնքի բաղձանքին, Ազգային Միութիւնը յաջողացած է սեփականացումը հողամասի մը «Ապրիլ 24 1915» փողոցին վրայ, որուն վրայ պիտի կառուցուի յուշարձան մը Ցեղասպանութեան զոհ 1·500·000 Հայերու յիշատակին։

Այս յուշարձանը իրագործման ընթացքի մէջ է, միակցուած պղինձէ, 3,70 մեթր բարձրութեամբ, խարիսխը նեռարեալ։

Արուեստագէտը Թորոս (Ռաստկէլէեան) արձանագործն է։

Բացումը կը կատարուի Մայիս 16, ներկայութեամբ եւ պատուոյ նախագահութեամբ ԼՈՒԻ ՄԵՐՄԱԶ–ի, Ազգային ժողովի նախագահ եւ երեսփոխան – քաղաքապետ Վիէնի։

Հոգալու համար այս իրագործումին ծախքերը, կ'ապաւինինք ձեզմէ իւրաքանչիւրին օժանդակութեան։ Առատաձեռն եղէք եւ այժմէն ձեր նուէրները ղրկեցէք ստորեւ դրուած հասցէին։

STELE DU GENOCIDE
UNION NATIONALE ARMENIENNE
Maison de la Culture
9, Rue du Cirque — 38200 Vienne

Կանխաւ շնորհակալութիւն։

ԱԶԳԱՑԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Ձ Ա Շ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի վարչութիւնը ճաշ մը կը կազմակերպէ միայն կիներուն համար, Շաբաթ, Մայիս 15, Տէսինի Մշակոյթի Տան մէջ։ Մուտքը 40 Ֆ.։

Երեկոյեան ժամը 8-էն սկսեալ։

THEATRE DE L'EMPIRE
41, Avenue de Wagram — 75008 Paris

LE CHANTEUR

NORAIR

en Première partie

L'Opéra — Film
«ANOUSH» (1954)

29 Mai — à 20 h. 30

à Vendre

MACHINES RECTILIGNE DE TRICOT
Numéros: 10 et 6
S'adresser à Mme. BEDROSSIAN
35, Rue Emile Devaux — 75019 Paris
Téléphone: 205. 78. 87

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

ՅՈՒԼԻՍ 20 – 24

Կազմակերպութեամբ՝
Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Ժողովրդապետութիւններու Նախագահութեամբ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆԻ
Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդ
Մասնակցութեամբ՝
Պուրճ Համմուտի Ս. ՓՐԿԻՉ
երգչախումբի

Արձանագրութեանց համար դիմել՝-
ՓԱՐԻՋ՝- Անտոն վրդ. Թիւթիւն-ճեանի՝ Հեռ.- 278 31 93
ԱՌՆՈՒՎԻԼ՝- Աթանաս վրդ. Քէչէճեանի՝ 985 15 56
ԼԻՈՆ, , ՎԻԷՆ՝- Գէորգ վրդ. Զաքարեանի՝ 47 28 65
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ՝- Կոմիտաս վրդ. Զարգճեանի՝ 22 09 86
ՎԱԼԱՆՍ՝- Գէորգ վրդ. Ջանտարեանի՝ 43 78 23
ՄԱՐՍԷՅԼ՝- Սարգիս վրդ. Դաւիթեանի՝ 48 19 60

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի Մայիս 31-էն առաջ արձանագրուիլ։

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 4-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ
ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ ԵՐԳԱՀԱՒՄԲԻ

Մարսէյլի Ս. Սահակ - Մեսրոպ Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կիրակի, Մայիս 16, Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբի հիմնադրութեան 4-րդ տարեդարձին առթիւ հանդիսաւոր Ս. Պատարագ մատուցուելու է ի յիշատակ
ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբը իր ամբողջական կազմով եւ ղեկավարութեամբ խմբավար՝ ԽԱՉԻԿ ԵԼՄԱՋԵԱՆի, կ'երգէ Եկմալեան եղանակով Ս. Պատարագը։

Սկիզբ. ժամերգութեան 8·00
Ս. Պատարագ 9·30

Ս. Պատարագէն ետք եկեղեցւոյ Արձրունի Ջրջաշեան սրահին մէջ, ի պատիւ երգչախումբի բոլոր անդամներուն, պատուոյ հիւրերուն, համակիրներուն եւ մեծաթիւ ժողովուրդին՝ մեծ քոքթէյլ մը։

Սոյն հանդիսութիւններուն հրաւիրուած են ժողովուրդն ու հաւատացեալները։

ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ ԵՆ

Նոր Կտակարան

Աշխարհաբար թարգմանութիւն
Հեղինակ՝
ՄԵՍՐՈՊ ՎՐԴ. ՃՈՒՐԵԱՆ
(Միաբան Զմմառու)
760 էջ ընտիր տպագրութիւն
Պէյրութ, 1981
Գին՝ Թղթակազմ 40 Ֆ.
Լաքակազմ 70 Ֆ.
Թղթատարի ծախք՝ յաւելեալ 10 Ֆ.

L'Eglise Arménienne et la Catholicité

Mgr. G. AMADOUNI
Prix 10 F. frais d'expédition compris

Նոր Աղօթագիրք

Père MANUEL BATAKIAN
Prix 15 F. frais d'expédition compris

Դիմել՝-
Père A TUTUNDJIAN
Paroisse Arménienne Catholique
6 ter, Rue Charlot — 75003 Paris

ԱՆԱՐԱՏ ՑՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՑ ՔՈՑՐԵՐՈՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Բարձր Հովանաւորութեամբ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊՍ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆԻ
Էֆգարբ
Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Համայնքին

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՑԻՍ 16, ժամը 16-ին
CENTRE HOSPITALIER VALVERT
Boulevard des Libérateurs
13011 — MARSEILLE

ՀՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
12
MERCREDI
12 MAI
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ : 180 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 400 Ֆ. - Հատը : 2.50 Ֆ.

57ՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.169 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.169

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ԺԱՔ ՇԻՐԱՔ Մայիս 10-ի թուականն ընտրած էր յայտարարութիւն մը ընելու համար ներկայ քաղաքականութեան վը-րայ: Այդ թուականն ընտրելով, ՀՀՀ-ի նախագահը ուզած - չուզած, ձեւով մը ուղղած կ'ըլլար Միթերանի իշխանութեան գլուխ գալը: Հաւասարէ հաւասար խօսքն ուղղելով Միթերանի, Շիրաք «սրբագր-թից» նաեւ իր ընկերներէն ոմանց սխալ-ները: Այսպէս խնդրոյ առարկայ չէրաւ վարչակարգին օրինականութիւնը կամ օրի-նաւորութիւնը (ինչպէս ըրած էր Քլօտ Լապէ) բայց կը նկատէ որ Միթերան մե-ծամասնութեան ղեկավարն է նախքան Հանրապետութեան Նախագահ ըլլալը:

ԻՍՐԱՑԼԻ ռմբակոծութիւնները 11 մեռեալ եւ 40 վիրաւոր պատճառած են հարաւ Լիբանանի մէջ, ըստ Պէյրութէն հասած լուրերու: Միւս կողմէ բուռն բա-խումներ ալ տեղի ունեցած են Տրիպոլիս, ուր զոհերու թիւը ժամէ ժամ կը մեծ-նայ: Յարդ 30 մեռեալի եւ 140 վիրաւորի խօսք կար, կռիւներու ընթացքին որոնք դէմ առ դէմ հանած են, Ուրբաթէն ի վեր, պաղեստինեան կամ կողմնակից ու-ժեր սուրիական ուժերուն: Կիրակի, Արա-ֆաթ հիւսիս - Լիբանանի մայրաքաղա-քը պիտի երթար խաղաղութիւնը վե-րահաստատելու համար, բայց խորհել-ևան ռմբակոծութիւնները արգելք եղած են:

ՍԻԹՐՈՑԵՆԻ Օվնէի զործատունէն եօք, Լվալուայի զործատունին առջեւ ալ մի-ջադէպերը բազմացած են, զործադուլ ը-նող եւ չընող բանուորներու միջեւ: Բան-ւորներու (Սէ - Ժէ - Թէ-ի պատկանող) առարկութիւնն այն է թէ տնօրէնութիւ-նը բեռնակառքերով բանուորներ կը փոր-ձէ մտցնել, որոնք զործատան չեն պատ-կաներ: Ատկէ միջադէպեր եւ նոյնիսկ բախումներ: Տնօրէնութիւնը դատի ղի-ժած է՝ աշխատելու ազատութեան ար-գիլքի համար:

ԱԼՖՐԻՏ ԱՏԱՆ բեմի եւ չարժանկարի ծանօթ եւ զնահատուած դերասան, մե-ռաւ առջի օր, 74 տարեկանին: Երկար տարիներ խաղացած է Ժուվէի խումբին հետ, ապա՝ Տիւլէնի եւ 1944-ին ալ՝ Քո-մեդի Ֆրանսէզ մտած է, ուր երկար ա-տեն պիտի չմնար:

ՊՐՕՒԻՒԹի արեւմտեան չրջանին մէկ չինուհի դէմ ահաբեկչական արարք մը կատարուած է: Առաջին յարկը յատկաց-ուած էր դեսպանատան պատկանող Ցը-րանացիներու: Զոհ չկայ, քաշուած ռո-ճիքը ճամբան չեղած ըլլալով:

ՓԱՐԻԶի ՍԷՆ - ՏԸՆի համալսարա-նին խորհուրդը, որոշած է տոքթոր oննռիս ֆաուզա-ի տիտղոս չնորհել Օրհան Ափայտընի, Պոլսոյ փաստաբանապետ, որ գլխաւոր պաշտպանն է Տիսէ սենատ-քային: Ինչպէս ծանօթ է, Ափայտըն, որ նաեւ հիմնադիրն էր Խաղաղութեան Թրք-կոմիտէին, ձերբակալուեցաւ Փետրուար 25-ին:

ԻԶՄԻՐի մէջ հանրակառքի մը արկա-ծին հետեւանքով, 15 հոգի մեռած է եւ 6 հոգի ալ ծանրօրէն վիրաւորուած:

ՓԱՐԻԶի 18-րդ թաղամասին մէջ, պան-դոկ մը կրակ առած է բայց կը կարծուի, որ արկածէ հետեւանք չէ այլ՝ ոճրային արարք մըն է: Կութ - ա'Օռի այս ծանօթ թաղամասը կը բնակին գլխաւորաբար Աֆրիկեցիներ: Պանդոկին ալ վարձակալ-ները զաղթող բանուորներ էին: Երկու մեռեալ կայ եւ ութ վիրաւոր: Քննութիւն բացուած է:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՄԱՅԻՍ 3 - 5)

«ԱՐԱՐԱՏ» - «ԿՈՒԲԱՆ» ԽԱՂԸ (*)

Խորհրդային 45-րդ ախոյենութեան չարքին, «Արարատ» Մայիս 2-ին կ'ըն-դունէր Կրասնոդարի «Կուբան»ը եւ իր դաշտին վրայ 1-ի դէմ 2 կէտով կը յաղ-թէր անոր, մեծ հրճուանք պատճառե-լով «Հրազդան» մարզադաշտը հաւաք-ուած «Արարատ»ի հազարաւոր երկրպա-գուներուն: Խումբին գլխաւոր մարզիչը Արկադի Անդրէասեան, ծանօթ է իր վար-պետութեամբ եւ ոտնագնդակի խաղի արուեստին իր տիրապետութեամբ: Իր նոր պաշտօնը չատ բան փոխած է «Արա-րատ»ի խաղարկութեան եւ իւրացուցած ռազմավարութեան մէջ, որոնց արդիւնք-ները երեւան կ'ելլեն՝ յետ նախապատ-րաստութեան մարզանքներու: «Կուբան»ի դէմ «Արարատ»ի առաջին կոլը նշանակած է Սամուէլ Ղասաբօղլեան, 26-րդ վայր-կեանին, այնքան դեղեցիկ կերպով նչա-նակուած է կոլը, որ կրնայ յաւակնիլ լաւագոյնը հանդիսանալու մրցաշարքին: Առաջին այս կոլի նշանակման մէջ իր կա-րեւոր բաժինը ունեցած է Անդրանիկ Ա-չատրեան: Երկրորդ կոլը նշանակած է Բարկէն Մելիքեան, որ միշտ աչքի կը զարնէ զնդակին տիրապետելու ինքնա-տպուրեամբ, անակնկալ փոխանցումնե-րով: Խաղի վերջին վայրկեաններուն, հիւրերը օգտուելով դաշտի տէրերուն հանդարտ խաղարկութենէն, յաջողած են կոլ մը նշանակել:

Այս խաղէն ետք «Արարատ» 5 յաղթա-նակով, եւ 1 հաւասարութեամբ եւ 2 պար-տութեամբ կը գլխաւորէր դասաւորումը 11 կէտով: Հարցազրոյցի մը ընթացքին մարզանքի վարպետ Սերգէյ Սալնիկով նչած է, թէ «Արարատ» իր այս թռիչքը կը պարտի առաջին հերթին իր նոր մար-զիչին՝ Արկաթի Անդրէասեանի, որուն սաներուն խաղը նկատելի կերպով բարե-լաւուած է եւ դարձած բովանդակալից: «Արարատ»ը, ըստ է ան, երիտասարդ խումբ է, ունի վառ անհատականութիւն, առաջնակարգ խմբապետ մը՝ Խորէն Յով-հաննիսեան: Այնպէս որ Երեւանցիներու այս յաջողութիւնը կարելի է գնահատել որպէս սպասուող նոր բարեփոխումներու արտայայտութիւն:

(*) Խաղին արդիւնքը տուած էինք «Յառաջ»ի Մայիս 4-ի թիւով:

×

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՐԳԻ ՓԱՌԱՏՕՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի մէջ տեղի ունեցած է քաղա-քական երգի փառատօն մը, որուն մրցա-նակները չհած են Խորհ. Միութեան, Քուպայի, Արեւելեան Գերմանիոյ, Չե-խոսլովաքիոյ եւ Մոնկոլիոյ երաժշտա-կան խումբերը: Դատական կազմի նա-խագահը եղած է երաժիշտ Ռոբեր Ամիր-խանեան:

×

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՑԵԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ ՌՈՒՍԵՐԷՆ ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ

«Սովետական Գրող» հրատարակչական-նէն տասը հազար տպաքանակով լոյս տե-սած է Մուշեղ Գալշոյեանի «Միայնակ ծառ» պատմուածքներու հաւաքածոն, ռուսերէն: Գիրքին մէջ տեղ գտած են «Մարութա սարի ամպերը» չարքի պատ-մուածքները, որոնց համար Գալշոյեանին յետ մահու չնորհուած է 1981-ի պետա-կան մրցանակը: Ռուս ընթերցողը կարե-լիութիւն ունեցած է ծանօթանալու գրա-զէտին կարգ մը գործերուն, տեսնելու հայ մարդու ողբերգական յիշողութեան կարգ մը էջեր, որոնք նկարագրուած են զղացումի վարակիչ ուժով եւ վաւերական ճշդրտութեամբ, յատկանիշներ՝ որոնք այնքան բնորոշ են Գալշոյեանի արձակին:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԱԿՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԵՒԱՐԱՆԹԻՆԵԱՆ ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԲԱԽՈՒՄՆԵՐ

Ստորեւ ժամանակագրական կարգով կը ներկայացնենք գլխաւոր իրադարձութիւ-ները, տեղի ունեցած Անգլիոյ եւ Արժան-թինի միջեւ, Մալուինեներու հարցին շուրջ:

ՄԱՐՏ 18 - *Արժանթինցիներ կէտ ձուկի հին գործատուն մը կը գրաւեն եւ արժան-թինեան դրօշը կը պարզեն հարաւ ժէորժիի կղզիին մէկ, որ ըստ Պուէնոս - Այ-րէսի վարչական գետնի վրայ կապուած կը մնայ Ֆոլքլէնտ կղզեխումբին: Դար ու կէսէ Արժանթին տէր կ'ուզէ դառնալ տուեալ կղզեխումբին արժանթինեան Մալվինաս անունին տակ (Մալուինները):*

ԱՊՐԻԼ 2 - *Արժանթինեան զինուորա-կան իշխանութիւնները կը հաղորդեն, թէ հինգ հազար քոմանտոներ նախորդ գիշե-րը դրաւած են Փորթ - Սթանլին, Մալ-ուինեներու մայրաքաղաքը: Լոնտոն կը խզէ դիւանագիտական իր յարաբերու-թիւնները Արժանթինի հետ:*

ԱՊՐԻԼ 3 - *Ապահովութեան Խորհուրդը կը վաւերացնէ Անգլիոյ բանաձեւը (Թիւ 502 որոշում) պահանջելով արժանթին-եան ուժերու մեկնումը եւ բանակցու-թիւններու սկսումը:*

ԱՊՐԻԼ 5 - *Փորթսմութէն անգլիական նաւատորմ մը ճամբայ կ'ելլէ: Համա-ձայն Տիկին Թաչըրի, նաւատորմին առա-քելութիւնն է վերատիրանալ կղզեխում-բին: Լորա Ֆրըինկըրը, արտաքին նա-խարարը կը հրաժարի: Կը փոխարինուի Ֆրանսիս Փիմով:*

ԱՊՐԻԼ 7 - *Նախագահ Ռեկըն կը հա-ղորդէ, թէ Արտաքին նախարարը Հէյկ Լոնտոն եւ Պուէնոս - Այրէս կը մեկնի՝ տագնապը լուծելու համար: Անգլիոյ Պաշտպանութեան նախարար Ճոն Նոթ կը յայտարարէ, թէ Ապրիլ 12-էն սկսեալ 200 մղոնի չրջափակ մը Մալուինեներու չուրջ, «պատերազմական զօտի» կը նկատուի:*

ԱՊՐԻԼ 8 - *Արժանթին կեանքի կը կոչէ զինուորական հրամանատարութիւն մը հարաւ Ատլանտեանի համար: Հէյկ Լոն-տոնի մէջ կը սկսի բանակցիլ: Անգլիա-ցիներուն համար արժանթինեան ուժե-րուն մեկնումը հրամայական նախապայ-ման է:*

ԱՊՐԻԼ 9 - *Հէյկ Պուէնոս - Այրէս կը ժամանէ: Արժանթինցիներուն հասուա-տումով իրենց գերիշխանութիւնը Մալ-ուինեներուն վրայ բանակցութեան նիւթ չի կրնար դառնալ:*

ԱՊՐԻԼ 10 - *Տասները Պրիւսէլի մէջ ամպարկօ կը հաստատեն արժանթինեան ներածումներուն վրայ:*

ԱՊՐԻԼ 12 - *Սկիզբ պաշարման (պլո-քիս) վիճակի, Մալուինեներուն չուրջ: Կը թուի, թէ արժանթինեան նաւերը հե-ռացած են չրջագօտիէն:*

ԱՊՐԻԼ 13 - *Արժանթինցիք կը մերժեն ընդունիլ ամերիկեան ծրագիրը, այն թէ՝ առժամեայ կերպով կղզեխումբը ենթար-կել երեսակ վարչական հակակչիռի՝ Ար-ժանթին, Մեծն Բրիտանիա եւ Միացեալ - Նահանգներ:*

ԱՊՐԻԼ 19 - *Զախողութիւն Հէյկի առա-քելութեան, Պուէնոս - Այրէս: Այս վեր-ջինը կը պահանջէ ժողովի դումարումը Ամերիկեան Պետութիւններու Կազմակեր-պութեան անգլիական օդանաւային յար-ձակումը Մալուինեներու վրայ:*

ՄԱՅԻՍ 2 - *Անգլիական ընդծովեայ մը կ'ընկղմէ անժանթինեան ամէնէն մեծ մարտանաւը՝ Զօրավար - Պելկրանօ: Սպաննուածներու եւ անհետացածներու թիւը հարիւրներու կը հասնի: Ըստ Պուէ-նոս - Այրէսի 260 անհետացած կայ: 800 նաւաստի փրկուած է:*

ՄԱՅԻՍ 4 - *Արժանթինցիք օդային յար-ձակումով ծանր կերպով կը վնասեն անգ-լիական Շէֆիլտ յածանաւը, Մալուին-ներու մօտ: 30 նաւաստի կը մեռնի: Անգ-լիական հալածիչ - ռմբակոծիչ մըն ալ կը զետնուի: Անգլիացիք կ'արձանագրեն իրենց առաջին կորուստները:*

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ԱԶՆԻՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Մամուլին, մանաւանդ օրաթերթերուն կրած շարունակական յաւելումները - թուղթ, աշխատավարձ, ընկերային տուրք, թղթատար, առաքում - ստիպե-ցին փրանսերէն օրաթերթերը, որ յաջոր-դական յաւելումներ ընեն իրենց գիներ-ուն վրայ, դեռ բանի մը շաբաթ առաջ:

«Յառաջ», որու միակ եկամուտը կ'ա-պահովեն բաժանորդագրութիւնները ու ծանուցումները, կ'ուզէ դեռ շրջան մը խուսափիլ յաւելում կատարելէ: Բայց անհրաժեշտ է, որ մեր բաժանորդները գիտակցին թերթիս վարչութեան դժուա-րութեանց եւ կանուխառաքար վճարեն իրենց բաժանորդագրութիւնը, գոնէ մա-սամբ դիւրացնելու համար թերթիս գործը:

«Յառաջ»ի վերիրատարակութիւնը (յետ պատերազմեան շրջանի) սկսած ըլլալով Ապրիլ 8-ին (1945), Ապրիլ 8-ին ալ վեր-ջացաւ մեր բաժանորդներու մէկ կարեւոր մասին շրջանը: Ջերմապէս կը խնդրենք, որ վերանորոգեն իրենց բաժանորդագը-րութիւնը, առանց սպասելու յատուկ դի-մումի:

Մասնաւոր շնորհակալութիւններ մեր այն բաժանորդներուն, որոնք միշտ իրենց կանխիկ ու կանուխառ վճարումներով ապահոված են թերթիս կանուխառ հրա-տարակութիւնը:

Շնորհակալութեամբ
վարչութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՓԱՍՏԵՐԸ

A LA TURQUE

«Պատմութեան կեղծարարներին պէտք է կախել, ինչպէս կեղծ դրամ կտրողներին»
ՍԵՐՎԱՆԹԷՍ

ՋՈՆ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Թուրքական զինուորական դատարանի նիւթերը՝ դատական պրոցեսի արձանագրութիւնները, ականատեսների վկայութիւնները, դատավճիռները 1919 - 1920 թթ. տպագրուեցին «Թաքվիմի Վաքայի» («Դէպքերի օրացոյց») թուրքական պաշտօնաթերթում: Նիւթերի մի մասը հրապարակուեց Կ. Պոլսի «Ութնեասնա» ֆրանսերէն թերթում:

Դատական պրոցեսի ընթացքում թուրքիայի ներքին գործերի մինիստրութիւնը, փոստի եւ հեռագրի մինիստրութիւնը պաշտօնապէս օգնում էին զինուորական դատարանին՝ նահանգական իշխանութիւններից ստանալու Հայերի տեղահանութեանը եւ ոչնչացմանը վերաբերող փաստաթղթերի՝ հրամանների, հեռագրերի պատճէնները: Ցեղասպանութեանը վերաբերող հարուստ վաւերագրերը դատարանին օգնեցին վերականգնելու իրողութիւնների ճիշդ պատկերը, դատապարտելու ոճրագործներին:

Ցայտնի է, որ զինուորական դատարանի վճռով երիտթուրքական պարագլուխները դատապարտուեցին մահուան ու բանտարկութեան: Նրանցից ոմանք փախուստի էին դիմել երկրից եւ յետագայում զոհուեցին հայ վրիժառուների ձեռքից:

1921-ի Յունիսի 2 - 3-ին Պեռլինի Հրէական դատարանը դատում էր Թալէաթին սպանող Սողոմոն Թէհլիրեանին: Վերջինս իր խօսքում ցոյց էր տալիս, որ Թալէաթին մահուան դատավճիռ հեռակայ կարգով կայացրել էր Պոլսոյ զինուորական դատարանը: Այս առիթով ամբաստանեալի պաշտպաններից Եոհաննէս Վերտաւէրը դատարանում յայտարարեց հետեւեալը. «Դուք այստեղ իմացաք այն մասին, որ Թալէաթը դատապարտուել էր մահուան: Դատավճիռները կամ ճանաչւում են, կամ չեն ճանաչւում: Եթէ մենք չճանաչենք դատավճիռները, որ կայացրել են միւս դատարանները, ապա մենք չենք կարող պահանջել, որպէսզի ուրիշները էլ ճանաչեն մեր դատավճիռները: Թալէաթի դատավճիռը կայացրել է զինուորական դատարանը: Ես ընդհանրապէս զինուորական յետաքննութիւնների կողմնակից չեմ: Ես գտնում եմ, որ սովորական դատարանը, եթէ այն լաւն է, բաւական է և կարիք չկայ այլ կարգի դատական հիմնարկների: Բայց այնտեղ, որտեղ կան զինուորական դատարաններ, անպայման կան եւ կարգին դատաւորներ, որոնք ճշդութեամբ դատել են Պոլսոյ յանցագործներին եւ կայացրել են նրանց արդար դատավճիռ»:

Թուրքական պաշտօնաթերթի «Թաքվիմի վաքայի» թերթը (կ. Պոլիս, թիւ 3771, 1920 թ.) տպագրել է հաղորդագրութիւն Իթթիհատի ղեկավար գործիչներից Պէհաէտտին Շաքիր պէյի (Հայ ահաբեկիչի ձեռքով սպանուեց 1922-ին, Պեռլինում) եւ նրա գործակիցների դատավարութեան մանրամասները: Պէհաէտտին Շաքիրը միաժամանակ «Թէշքիլաթի Մահսուսի» դաշտնի կազմակերպութեան ղեկավարն էր: Նա եւ Մամուրէթ ուլ Ազիզի երիտթուրքական կուսակցութեան պատասխանատու Ռեանի Նազիմ պէյը դատւում էին հեռակայ կարգով, իսկ Տերսիմի երես-փոխան Հաճի Պաշոյ Զաատէ Մեհմետ Նազիմ պէյը, Մամուրէթ ուլ Ազիզի հանրային կրթութեան ղեկավարներից Ցէրիտ պէյը հէնց տեղում:

*Դատավարութեան ընթացքում լսել էին տարբեր վկաների, համադրել նրանց ցուցմունքները, ընթերցել բազմաթիւ փաստաթղթեր, որից յետոյ դատարանը եկել էր այն եզրակացութեան, որ Տոքթ. Պէհաէտտին Շաքիրը ուղարկուել էր Տրապիզոն ու Էրզրում՝ յանցագործների պանտաներ կազմակերպելու, տարագրուող Հայերի քարաւանների վրայ յարձակումներ կազմակերպելու, կողոպուտի ու սպանութիւնների համար: Կազմուել էին դաշտնի հրահանգներ եւ շրջաբերական-ներ, որոնցով երիտթուրքական ոճրագործը ուղղութիւն էր տալիս կողոպուտին ու սրի ու արիւնահեղութեանը: Ոչ անյայտ դեներալ Վեհիպ փաշան (թուրքական երրորդ բանակի հրամանատարը, Յունիս 1918-ից, կովկասեան ճակատից) տուեց հետեւեալ վկայութիւնը. «Հայերի կոտորածը եւ արմատախիլ անելը, նրանց ունեցուածքից զրկելը երրորդ բանակի իրաւասութեան տակ գտնուող տարածքի վրայ որոշւում էր «Միութիւն եւ առաջադիմութիւն» կոմիտէի կողմից: Դա տարածւում էր Էրզրումի, Վանի, Տրապիզոնի, Պլեճիկի, Մամուրէթ ուլ Ազիզի, Տիարպեքիրի եւ Սվազի վրայ: Այս բանակի շտաբը գտնւում էր Թորթումում (Էրզրումի Նահանգ): Երրորդ բանակի նախկին հրամանատար Մուհամեդ Ֆեհմի փաշան Թորթումից չընդհատական հեռագրեր էր յղում բոլոր զինուորական հրամանատարներին՝ նրանց հրամայելով արմատախիլ անել հայ ժողովրդին»: Դատարանն արձանագրում էր, որ այդ բոլոր փաստերը հաստատուեցին վկաների ցուցմունքներով: Հաստատուեց, որ Տոքթ. Պէհաէտտին Շաքիր պէյը գլխաւոր մեղաւորն էր կատարուած յանցագործութիւնների մէջ:

Դատարանը արձանագրեց, որ Տոքթ. Պէհաէտտին Շաքիրի հետ առանձնապէս սերտ կապերի մէջ է գործել Ռեանի Նազիմ պէյը: Վերջինս 1915 թ. Ապրիլի 21-ին Պէհաէտտին Շաքիրից ստացել է գաղտնագրուած հեռագիրը՝ Հայերին ոչնչացնելու վերաբերեալ: Նազիմ պէյը Հայերին ոչնչացնելու յանցաւոր գործերում համագործակցել էր Մամուրէթ ուլ Ազիզի գեներալ - նահանգապետ Սապիթ պէյի եւ Իթթիհատի կենտկոմի քարտուղար Միհտատ Շիւքրիի հետ: Թէ՛ Տոքթ. Պէհաէտտին Շաքիրը եւ թէ՛ Ռեանի Նազիմ պէյը տեղեկանալով իրենց սպատուող դատաստանի մասին, խոյս էին տուել դատարանից, քաղաքացիական օրէնսդրութեան 181 եւ 171 յօդուածներով Տոքթ. Պէհաէտտինը դատապարտուում էր մահուան: Ռեանի Նազիմ պէյը դատապարտուում էր 15 տարուայ տաժանակիր աշխատանքի:

Դատական պրոցեսը, նրա արձակած վճիռները ժամանակին լայն արձագանգ գտան մամուլի էջերում, որտեղ տպագրուեցին նոր վկայութիւններ, նոր հաստատումներ կատարուած չարագործութիւնների մասին: Գտնուեցին թուրք մարդիկ, որոնք արեցին ճշմարիտ խոստովանութիւններ, ընդունեցին երիտթուրքական հայահալած քաղաքականութեան ողջ պատասխանատուութիւնը:

Հայ ժողովրդի դէմ կիրառուած վայրագ մեթոդների չարքում առանձնայատուկ տեղ էին գրաւում հայ որբ երեխաների վրայ կատարուած բժշկական փորձերը: Սրանք երկրորդ համաշխարհային պատերազմի տարիներին Ֆաշիստների կատարած չարագործութիւնների նախընթացները էին, որ իրականացւում էին Թուրքավարի, Թուրք «բժիշկների» ձեռքերով: Այս բանը հաստատող վկայութիւններին՝ «ցուցակագրուած վաւերական փաստերով», մենք հանդիպել ենք ինչպէս արխիւային գործերում (ՀՍՍՀ ՊԿՊԱ, Ֆ. 200, ց. 1, գ. 273, մ. 2), այնպէս եւ Կ. Պոլսի թուրքական ու հայկական մամուլի էջերում:

Ցիշատակենք դրանցից մի քանիսը.

«Տրապիզոնի առողջապահական տեսուչ Ալի Սայիլ՝ 1914 - 1915-ի ձմրեռը ատեն գործակցելով Ճեմալ Ազմիի՝ քիմիական թոյներով թունաւորած է հայ մանուկներ, որոնց ծնողքներն արդէն ըսպաննուած էին, ինչպէս նաեւ հիւանդ - նոցներ տեղափոխուած հայ հիւանդները: Վկայ են ամբողջ Տրապիզոնի ջարդէն ազատուող Հայերը եւ տեղին յոյն ժողովուրդը: Մնաց որ առողջապահական տեսուչ Ատնան պէյ թուրք թերթերու մէջ քննիչ յանձնաժողովի տեղեկութիւններ - րուն վրայ հիմնուելով, հաստատած է այս մարդուն ոճրապարտ արարքները:

... Այս առթիւ մէջ կը բերենք թուրք *բժիշկներու վկայութիւնները, որոնք մամուլի մէջ արտայայտուած են:*

Ա. Ներքին գործոց նախարարութեան. Վահմաշուք Տէր.

Երբ Հայոց խնդիրը կը քննուի, կը տեսնեմ, որ ամբողջ պատասխանատուութիւնը միշտ կուսակիցներուն եւ հրամանատարներուն կը վերագրուի: Հայոց վերայ է գործ դրուած խժդժութիւնները կրնան կարճատես քաղաքական ըմբռնումներու դէմ հետեւանքներն ըլլալ:

... Նուաստս Զեզի հաղորդելիքը Հայոց վրայ գիտականօրէն ի գործ դրուած վայրագութիւններ են:

... Պատասխանատուներուն հանդէպ պէտք եղածը անօրինելը, «Խժդժութեանց քննիչ յանձնաժողովին» պատուէրն եւ խղճին կը յանձնեմ: 1915-ի Դեկտեմբերին Երզնկայի մէջ Գ. բանակի բժշկապետ Թէվֆիք Սալիմի հրամանով թիֆիւսէ վարակուած հիւանդներէն առնուած արիւնը առանց «ինաքթիւ» ընելու եւ բժշկականօրէն միայն վտանգի կենդանի - ներուն վրայ ներելի եղող գիտական փորձերը՝ գաղթեցնելու սահմանուած անմեղ Հայերուն կը ներարկուին եւ այս պատճառով շատ մը խեղճ Հայեր հիւանդացնելով կը մեռնին: Ներարկումները կատարուած առեն՝ զոհերը խառած են, հաստատելով որ հիւանդութենէ զերծ կայցանելու համար է: Այս փորձը կատարողը՝ օսմ. բժիշկ, Վարժարանի «Անթոմի Փաթոլոժիք»ի ուսուցիչ Համտի Մուատ՝ «Զինուորական բժիշկ» թերթին մէջ իր փորձերը հրապարակած պահուն՝ փորձերը սպաննուելու գտնապարտուածներու վրայ կատարուած են կ'ըսէր, իսկ նոր ատատ՝ յիշեալ ուսուցչին սպաննիչ փորձերուն ենթականերուն հայ ըլլալէն զատ ուրիչ յանցանք չունենալուն մօտէն վրկան եմ: Այս խնդրին մօտէն տեղեակ են՝ այն ժամանակ Երզնկայի կեդրոնական հիւանդանոցի բժշկապետ Տոքթ. Ռէֆիք պէյ եւ իրեն մօտ աշխատող երկու հայ բժիշկները, նոյնպէս Երզնկայի Կարմիր Մահիկի բժշկապետը Տոքթ. Սելահէտտին պէյ:

Ա.Հաւասիկ Նուաստս, ոչ միայն քաղաքական, այլեւ գիտականօրէն Հայերուն վրայ ոճիրներ կատարուած ըլլալը յայտնելով, այս մասին պէտք եղած բացատրութիւններ տալու պատրաստ եմ»:

Նման փաստերի եւ վկայութիւնների չարքը կարելի է շարունակել, սակայն բաւարարուենք այսքանով: Աւենք միայն, որ երիտթուրքերի կառավարութեան անկումից յետոյ թուրքական պետական իշխանութիւնները իրենք են ընդունել Հայոց նկատմամբ կատարուած ցեղասպանութիւնը, իրենք են դատել եւ դատապարտել նրանց անմարդկային գործողութիւնները: Ինչ խօսք, որ դատական պրոցեսը չի եղել կատարեալ, երիտթուրքերի նկատմամբ չի իրականացուել հետեւողական հետապնդումների եւ պատժիչ քաղաքականութիւն, ինչը կատարուեց 1945 - 1946 թթ. Նիւրէնպէրգի դատարանում Ֆաշիստական յանցագործների նկատմամբ:

Այսպիսիք են փաստերը: Սակայն այսօր թուրքական պետականութիւնը, նրան ծառայեցուած յետադիմական պատմաբաններն ու ղրչակները կեղծում ու աղաւաղում են փաստերը: Նոր սերունդներից թաքցնում պատմական իրողութիւնները: Թուրք պատմաբաններ Քարալն ու Տէլիօղմանը, Եամանն ու Եալչընը եւ բազմաթիւ ուրիշներ թուրքական դրքի չուկան ողողել են կեղծագրերով, արդարացնելու համար երիտթուրքական չարագործութիւնը:

1981-ի գարնանը Պոլսոյ Համալսարանում Հայոց հարցին նուիրուած սիմպոզիումի ամպիոնից թուրք պատմաբանների արտասանած ճառերը ՕԹԱՆ-ի անդամագրուած թուրքական Պետութեան չափերին ծառայելու միտում ունէին, իսկ աշխարհի բոլոր համալսարաններին Պոլսոյ համալսարանի յղած «տեղեկագիր»ն վերագանգեց ամէն ու կեղծիքի բոլոր ոգեորները: Թուրքական պետականութեան այրերն առայժմ կառչած են մնում ստից:

Համաշխարհային հասարակական կարծիքը տարբերում է կեղծիքը իսկութիւնից եւ մշտապէս հակահարուած է տալիս պատմութեան կեղծարարներին:

«Սովետական Հայաստան» Ամսագիրք, 1982 Ապրիլ

ՇԱՏԵՐԷՆ ՄԷԿԸ

Եղեռնի օրերուն, Սեբաստիոյ եւ Մամլաթիայի ճամբուն, վրայ պիւղ մը կար, աղքատիկ: Տուները՝ աւելի ճիշդ է ըսել խրճիթները, նախնական: Տանիքը հողէ, գետինը հող, ոչ մէկ կարասի: Գաղթի եղերքին՝ նստարան մը, ան ալ չկար: Աթոռի փոխարէն գետինը փռուած մէկ քանի ոչխարի մորթեր, մնալը բնական է կողոպտուած Քիւրտ. րու կողմէ, բնակուած Հայերէ եւ Քիւրտ. ներէ, ո՛չ շատ հաշտ իրարու հետ, բայց համակերպած իրենց վիճակին՝ կ'ապրէին, մշակելով իրենց հողերը, ու արածելով մէկ քանի կենդանի: Գիւղը ընդարձակ էր ընդարձակ դաշտ. րով, մէկ մասը խոպան, իսկ միւս մասը մշակուած՝ եւ ցորենը հնձուած էր արդէն:

Ահաւոր փոթորիկը կը պայթի յանկարծ այս գիւղին վրայ ալ, ինչպէս ամէն տեղ: Սեբաստիոյ արիւնկզակ կուսակալը նրբաման կ'արձակէ. «քսանեւչորս ժամուան մէջ գիւղին ամբողջ Հայութիւնը պէտք է թողուս իր բնակարանը եւ մեկնի»: Բայց ո՞ւր, ոչ ոք գիտէ: Դէպի ա նորոշ ուղղութիւն ... Ոստիկաններ կը մտնեն տուները, բռնի դուրս կը հանեն բոլորը, չվնասելով, ո՛չ հիւանդներուն ո՛չ երախաներուն, ո՛չ ծերերուն:

Հայերը լուռ կը մեկնին, արտասուքը աչքերուն, դէպի անծանօթը, անդառնալիօրէն, Շատ չանցած, նոր քաղաքապետ մը կը նշանակուի նոյն գիւղին համար: Հազարաւորներու մէջ, հազուագիւտ Թուրք մը, որուն կուրծքին տակ սիրտ մը կը բաբախէր, եւ որուն խղճի զգացումը չէր խեղդուած տակաւին: Նոր քաղաքապետը ցաւ կը զգար, երբ կը տեսնէր թշուառ աքսորեալները, որոնք մեծ խումբերով կ'անցնէին գիւղին եղերքէն, ոստիկաններու անգութ հարուածներուտակ, արիւնլուայ, կիսամերկ, անօթի ու ծարաւ: Ուզեց փրկել քանի մը ընտանիքներ: Գոնէ՛ ժամանակի մը համար ուշացընել անոնց բնաջնջումը: Կը հաւատար հանդերձեալ կեանքին, կը յուսար որ այդ կերպով, գոնէ, իրեն ալ տեղ մը կը ջնորհուի երկնային դրախտին մէջ:

Գիւղը քաղաքապետարան չունէր առաջին: Որոշեց դիմել կուսակալին, որպէսզի թոյլ տայ որ մի քանի հայ աշխատաւորներ վար դնէ, իր ծրագիրը իրագործելու համար: Որովհետեւ, ասացուկեց, «Քիւրտերը անկարող են ու անքաղաքակիրթ, այդպիսի գործերու»: Հրամանը ստացաւ վերջապէս գժուարութեամբ:

Անմիջապէս գործի անցաւ, ու մէկ քանի ընտանիք (որոնք ո՛չ հիւանդ էին ո՛չ որմնադիր ...) տեղաւորել տուաւ մեկնող Հայերու անտէր մնացած տուներուն մէջ: Անմիջական մահէն ճողոպրած այդ դժբախտները սկսան յուսադրուիլ: Եւ սակայն, դէշ անակնկալ մը կը սպասէր իրենց: Մէկ քանի օր առաջ Թուրք զօրախումբ մը անցած էր այդ գիւղէն, ու գիւղերած պարապ տուներուն մէկը: Աղտոտ ու անխնամ գինուորները իրենց հետ բերած էին, անբաւական միջատներ (ոջիլ), որոնք ժանտատենդի մանրէներ սփռեցին ամէն կողմ: Երբ գաղթականները այդ տուները մտան, ոջիլները կը տեղային տուներուն, իրենց գլխուն վրայ: Շատերը վարակուեցան ժանտատենդէ: Ո՛չ բժիշկ, ո՛չ դեղ: Մահացողներ շատ եղան: Ուրիշ մը դէպ մը եւս: Սովը: Այդ գիւղին մէջ ո՛չ պարէզ, ո՛չ բանջարեղէն, ո՛չ պտուղ, ոչ իսկ ծառ մը կը բուսնէր: Այնքան խոպան էր հողը: Կը բուսնէին սակայն խոտի տեսակներ, որոնցմով կարելի էր խաբել ստամոքսը ժամանակի մը համար: Գտնուեցաւ ուրիչ մէկը մէկուն ետեւէ, իրենց ձգտան պատրաստ՝ ցորենը թաղած էին հողին տակ, որպէսզի վերադարձին անօթի չմնային...:

Իրենց սրտառուչ միամտութեան...

*Կառավրութիւնը տեղեկացաւ, փորձ տուաւ հողերը, դուրս հանել տուաւ Հայերու ճակտի քրտինքով գոյացած հացահատիկները: Ցուսախաբութիւն: Ցամաքախակի տեղացող անձրեւները թրծած էին հողին վարի ծալքերուն: Ցորենը քար էին դարձած ու նեխած էր: Եւ սակայն, ժողովուրդը, որ ամէն բան կորսնցուցած էր, ամէն յոյս կտրած էր կեանքէն, ամէն ինչ կորսնցուցած էր, ամէն ինչ կորսնցուցած էր, ամէն ինչ կորսնցուցած էր

ՅԱՍՎՈՎԾ ԿՈՒՏՎԱԾՈ

= ՀԱՏՈՒԱԾ =

ՅԱԶԳԱԶՈ ՎԵՊԵՏՅԱՆԻ ՎԵՊԻ

ՆՅՈՒԹԵՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

- Ես 12 տարեկան էի, երբ հայրս ինձ տվեց ձեռքի ֆիլմկինոխցիկը: Ճեռքս, սիրտ - ուրախությունից թրթռում էր: Հետո ես սկսեցի նկարել ընտանիքիս անդամներին, ընկերներիս, դասընկերներիս, ամառանոցի տները, ծաղիկները, ծառերը, ամեն ինչ, ինչ որ ինձ շրջապատում էր: Ես ուզում էի ֆիլմի մեջ պահել մանկության իմ ամենաերջանիկ օրերի հիշողությունները, որպեսզի հետո, երբ ես մեծանամ, կարողանամ դիտել այդ ֆիլմը և հիշել իմ մանկությունը: Ես ուզում էի, որ իմ ֆիլմը ինձ համար նույնքան թանկ լիներ, որքան ընտանեկան ալբոմները: Ես ուզում էի, որ իմ ֆիլմը ինձ համար դառնար հուշարձան, որ ես կարողանայի ամեն անգամ, երբ ուզեմ, վերադառնալ իմ մանկության աշխարհը: Ահա թե ինչու ես ֆիլմ նկարեցի: Ես ուզում էի պահպանել իմ մանկությունը: Ես ուզում էի, որ ինձ հետ միասին ապրեր նաև

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Իր սիրելի մօր՝ Ազնիւ Էլմայեանի - Ծնեալ Կանիմեան - մահուան - Պէյրութ - քառասունքին առթիւ, Պ. Միհրան Էլմայեան կ'ընէ հետեւեալ նուէրը Փարիզի Եկեղեցւոյ միջոցաւ.- Ս. Ծովհ. Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ պայծառութեան, Դպրոցասէր Աղջկանց վարժարանին, Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին, Մարի - Նուպար Ուսանողական Տան, Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութեան 200-ական Ֆ.:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի Նախամականութիւնը կը ծանուցանէ թէ Հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Մայիս 16, Փարիզի Ս. Ծովհ. - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, ի յիշատակ Վարժարանին հանգուցեալ հիմնադիրներուն, բարերարներուն, խնամակալներուն, տնօրէններուն, ուսուցիչներուն եւ սանուհիներուն:

ԽՆՋՈՅՔ - ՄՍԾ

NOVOTEL - BAGNOLET

10, Avenue de la République - Bagnolet

Métro: Gallieni

Կազմակերպուած Կապ. Ծաչի Փարիզի մասնաճիւղին Նովոթէլ սրահներուն մէջ, Շաբաթ Մայիս 15, ժամը 20.00-էն մինչեւ լոյս: Հայկ. ճոխ յայտագիր: Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով.-

233 41 74 եւ 206 42 50

Հայկական մթնոլորտ, երգ, նուագ, պար, Իտալիայէն հրաւիրուած «Հորիզոն» խումբին կողմէ:

Կ'երգէ ՕՐ. ՀԵՐՄԻՆԷ ԵՐԻՑԵԱՆ

(Վիէննայի օփերայէն)

Ճաշագին 150 Ֆ.:

Ժամը 22էն ետք՝ մուտք 30 Ֆ. պիւֆէ:

ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 4-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ ԵՐԳԱՀԱՆՈՒՄԲԻ

Մարսէյլի Ս. Սահակ - Մեսրոպ Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը - րակի, Մայիս 16, Սահակ - Մեսրոպ երգ- չախումբի հիմնադրութեան 4-րդ տարե - դարձին առթիւ հանդիսաւոր Ս. Պատա - րագ տեղի կ'ունենայ ձեռամբ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբը իր ամբողջական կազմով եւ ղեկավարութեամբ խմբավար՝ ԽԱՉԻԿ ԵՂԼՄԱՉԵԱՆի, կ'երգէ եկմալեան եղանակով Ս. Պատարագը:

Սկիզբ. ժամերգութեան 8.00

Ս. Պատարագ 9.30

Ս. Պատարագէն ետք եկեղեցւոյ Արձրունի Ջրպաշեան սրահին մէջ, ի պատիւ երգչախումբի բոլոր անդամներուն, պատուոյ հիւրերուն, համակիրներուն եւ մեծաքանի ժողովուրդին՝ մեծ քոքթէյլ մը:

Սոյն հանդիսութիւններուն հրաւիրուած են ժողովուրդն ու հաւատացեալները:

CENTRE CULTUREL ALEX MANOOGIAN
118, Rue de Courcelles — 75017 Paris
(Métro: Courcelles)
Tél.: 520. 03. 18 — 227. 12. 26
ACTIVITES PERMANENTES
— TOUS LES MERCREDIS:
Cours d'Arménien
(pour les jeunes de 7 à 12 ans)
Enseignant: Mme KARAKAYAN Anna
Cours de Danse Folklorique
Enseignant Mr. PEHLIVANIAN
(pour les jeunes de 7 à 12 ans)
A partir de 14 h.
— TOUS LES VENDREDIS:
CHORALE
Dirigée par Mr. YANBEKIAN
U.G.A.B. — PORTE OUVERTE
Caféteria et Jeux de Reflexion
A partir de 20 h
— TOUS LES SAMEDIS:
Cours d'Arménien (Adultes)
Enseignant Mr. KARAKAYAN Garabed
de 12h.30 à 14h.30
Cours de Photo
Labo, Chasse d'image, Composition
Eneignant Mr. NOUBARIAN Ochine
de 14 à 16 h.
Cours et Atelier d'Art - Dramatique
Eneignant Mr. ALTOUNIAN Alex
de 15h. à 18h.
Ping - Pong et Jeux de Reflexion
A partir de 20 h.

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

SAMEDI, 29 MAI — A 20 H. 30

UNIQUE RÉCITAL A PARIS
DU CHANTEUR ARMENIEN

NORAIR

Avec son ORCHESTRE (8 exécutants)

En Première Partie: Crown Production présente un Opéra - Film (1954)

ANOUSH

Théâtre de l'Empire — 41, Avenue de Wagram

Location:
— **Librairie PALOUYAN;** 9, Rue de Trévise,Paris 9e — Tél:. 523. 24. 97
— **Restaurant HAGOP;** 9, Rue du Nil, Paris2e — Tél.: 296. 37. 41
— **AZAD;** 136, Rue d'Aboukir Paris 2e — Tél.: 233. 87. 87
— **Retaurant EREVAN;** 29, Rue Bergère, Paris 9e — Tél.: 523. 44. 75
— **Restaurant SASSOUN;** Issy - les - Moulineaux — Tél.: 638. 78. 58
— **VIDEO - SON;** 49, Rue Victor Hugo, 94140 Alfortville — Tél.: 375. 26. 89
— **VIDEO - SON;** 21, Rue Jules Michelet,92700 Colombes
— **Mme. DJEKNAVORIAN;** Paris, Tél:. 501.98. 89

EN SOUSCRIPTION

Հայոց Պատմութիւն

Histoire des Arméniens

Sous la direction de GERARD DEDEYAN
Maître - Assistant à l'Université Paul - Valéry de Montpellier

Un volume, 700 pages, au format 180 x 230 mm.
Imprimé sur vélin et comportant 32 planches d'illustrations en hors-texte, relié toile.

PRIX DE SOUSCRIPTION JUSQU'AU 24 MAI
169 F. au lieu de 197 F. à Parution

Toute souscription donne droit à une magnifique reproduction rehaussée de couleur d'une carte du XVIIIe siècle de l'Arménie et de la Géorgie publiée en 1766, par les géographes du Roy.

Bulletin de Souscription

NOM: .....

ADRESSE: .....

Code Postal: . . . . . .

A RETOURNER
Accompagné d'un chèque de 169 F. + 30 F. (frais d'envoi)
à LA LIBRAIRIE ORIENTALE — H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur - le - Prince — 75006 Paris — Tél.: 326. 88. 65

Grand - Bal

DE LA CROIX - BLEUE ARMÉNIENNE DE CHAVILLE
SAMEDI, 15 MAI — A PARTIR DE 20 H. 30
Avec l'Orchestre «ARTANAG» **Buffet Arménien**
Salle de Fêtes de Chaville — Rue Stalingrad

LA JAF, L'UCFAF, LE COMITE CULTUREL DE LA SORBONNE
GRAND AMPHITHEATRE DE LA SORBONNE
47, Rue des Ecoles — 75005 Paris
DIMANCHE, 16 MAI, A 17 H.

CONCERT

En Hommage au Compositeur

AVÉDIS MESSOUMENTZ

Avec la participation de:
— L'Ensemble Instrumental de Romans — Dirigé par A. SIRANOSSIAN
— Groupe Instrumental «SAYAT NOVA» — Dirigé par J.-P. NERGARARIAN
— Chorale «ANI» — Dirigée par H. ADJEMIAN
— L'Ensemble de Danses «NAVASSART» — Le Trio Traditionnel Arménien
Anna Karakaya (Chant) — Elia et Arto Pehlivanian (Kanoun et Dahoul)
CHAKÉ BENGUIAN (Chant) - ANDRÉ OVIGNY (Violon) - SEBOUH APKARIAN (Chant)
Avec l'aimable participation de:
LYNE DOURIAN (Opéra de Paris) — ASTRIG DEDEYAN (Opéra de Bordeaux)
Pianiste: Kouyoumdjian Avo
PRIX DES PLACES: DE 25 A 100 F.

— Location: Centre UCFAF - JAF; Cité du Wauxhall, 75010 Paris - Tél.: 208. 76. 49
Université Sorbonne Nouvelle (Com. Cult.) 13, Rue Santeuil, 75005 Paris Tél. 570.12.90
Yan's Club; 5, Ave. Reille - 75014 Paris — Cité Universitaire; 57, Bd. Jourdan
75014 Paris, Tél.: 589. 55. 53 — Librairie Paloyan; 9, Rue de Trévise, 75009 Paris
Tél.: 523. 24. 97 — Dedeyan (Chaville) Tél.: 750. 46.93 — Davidian (Bagneux)
Tél. 665. 81.53 — Benlian (Issy-les-Moulineaux) — Café Philippe (Alfortville)
Pehlivanian (Sevran) Tél.: 384. 31. 28 — Djizmedjian (Bois-Colombes) Tél.: 781.09.72

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Մովսէս Մազմանեան, իրենց առջինեկ թոռնիկին՝ Յասմիկ Մանուէլեանի ծնունդին ուրախ առթիւ, 100 Ֆրանք կը նուիրեն «Ցառաջ»ի բարեգործութեան:

ՄԱՐԴ-ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթ, Մայիս 15, ժամը 20-ին, նախաձեռնութեամբ հայ նախկին Ռազմիկներու եւ Դիմադրականներու Միութեան:

YAN'S CLUB
5, Avenue Reille — 75014 Paris

կը դասախօսէ.-

ԵՐԵՒԱՆԻ
ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍ

Երկրաբան՝

ԴՆԴ. ՊԵՐՃ ՊՕՇՆԱՔԵԱՆ

Նիւթ.- «Հայաստանի մասնակցութիւնը հայրենական մեծ պատերազմին եւ Հայաստանի բնական հարստութիւնները»:

Տեղերը ապահովել հեռաձայնելով Գ. Պարգըճեանի.-

770 - 07 - 25

Ճաշագին 120 Ֆ.:

Centre Culturel
Nourhan Fringhian
6, AVE. BOURGAIN, ISSY-LES-MOULINEAUX

Իսիի Ֆրէնկեան Մշակութային սըրահին վարչութիւնը կը ներկայացնէ ՈՒՐԲԱԹ, ՄԱՅԻՍ 14, ժամը 20.30-ին՝

« LITTLE BIG - MAN »

ՃԱՇ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կազմուցած Ծաչի Տէսինի վարչութիւնը ճաշ մը կը կազմակերպէ միայն կիներուն համար, Շաբաթ, Մայիս 15, Տէսինի Մշակոյթի Տան մէջ: Մուտքը 40 Ֆ.: Երեկոյեան ժամը 8-էն սկսեալ:

Հ Ա Յ
ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԵՐ

Ամտիլիի, Մոնմորանսիի եւ Սէն - Ռաֆայէլի մէջ:
Երրորդ Տարիքի Անձերու Համար:
Հանգստաւէտ պայմաններու մէջ, Ընտանեկան հարազատ մթնոլորտ, Բժշկական տեւական հսկողութիւն եւ խնամք: Քաղաքներու ժխորէն եւ ապականած օդէն հեռու՝ բնութեան ծոցին մէջ, հանելի եւ մաքուր միջավայր:

ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE

Maisons de Retraite

à Andilly, Montmorency et St. Raphaël
Pour les Personnes du Troisième-Age
Confort moderne, Ambiance familiale, Surveillance et soins médicaux permanents, Cadre paisible, dans la nature, loin de la pollution et des bruits de la ville.
S'adresser à l'A.A.A.S
77, Rue La Fayette — 75009 Paris
Tél.: 878. 02. 99 et 281. 17. 80

Ա ՅՏ

ՍԷՆ - ՌԱՖԱՑԷԼԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆ

Շաբաթ, Մայիս 15, նախաձեռնութեամբ Կապ. Ծաչի Մարսէյլի Հոյս Մասնաճիւղերուն՝ քաղաք, Գամոն, Սէն - Ժերմէն, Պուէլ. Օտտօ: Այդ օրուան պատարագներու ճաշը կը տանձնեն խանութները: Անոնք որոնք կը փափաքին այցելել Թող բարեհաճին դիմել իրենց Հոյնի վարչութեան անդամներուն, տեղեկանալու համար երթեւեկի պայմաններու եւ ժամադրութեան:

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
9, Rue de Madrid - 94140 Alfortville

EXPOSITION DE PEINTURE

SONIA et PUZANT TOPALIAN
JACQUES ASLANIAN
Les 14 - 15 - 16 Mai

VERNISSAGE ET RENCONTRE
AUTOUR DE LA PEINTURE
Avec les Artistes
Le 14 Mai, à partir de 21 h.

— ENTREE LIBRE —

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
13
JEUDI
13 MAI
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2.50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.170 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15 170

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՕՂՈՎ

ՊԱՊԸ, Չորեքշաբթի օր, Փորթուգալ մեկնեցաւ, ուր չորս օրուան այցելութիւն մը կը կատարէ: Զանազան քաղաքներ պիտի շրջի եւ չիւմաներ ունենայ ընկերային բոլոր դասակարգերուն հետ՝ գիւղացի, բանուոր, երիտասարդ, համալսարանական: Հասած օրն իսկ, կ'այցէ Մայր - Տաճարն ու Հանրապետու - թեան նախագահին հետ տեսնուելէ ետք, իրիկունը Ֆաթիմա պիտի երթայ, ուր կը մնայ Հինգշաբթի: Մայիս 13-ը կրկնակ տարեդարձներ են, քանի, 1917 Մայիս 13-ին է, որ երեք հովիւներ վեց անգամ կոյսը տեսան Ֆաթիմայի մէջ եւ անցեալ տարի, Մայիս 13-ին էր, որ մահափորձ կատարուեցաւ Ցովհ. Պօղոս Բ.ի դէմ: Փորթուգալի մթնոլորտը, սակայն, շատ հանդարտ չէ: Մայիս 1-ի Փորթոյի միջադէպերէն ետք, նոր բախումներ պահած են, այս անգամ Լիզպոն, համայնավարամէտ սենաիքային ընդհ. գործադուլին առթիւ եւ մէկ մեռեալ ու երեք վիրաւոր կայ: Ամէն պարագայի մէջ, ընկերկին, նոյնիսկ եթէ չէ «իւրացուցած» մեխականերու յեղափոխութիւնը, մեծ ազդեցութիւն կը պահէ երկրի մը մէջ, ուր ժողովուրդին 98%-ը կաթոլիկ է եւ 90%-ը՝ հաւատացեալ: Մանաւանդ ազդեցիկ է ուսման մէջ, ուր իր վարչութեան ներքեւ են 500 կրթական կեդրոններ:

ՖԱՏԻՄԱՅԻ նոր դատը տեղի պիտի ունենայ Ցունիս 3-ին: Ինչպէս ըսուեցաւ ամբաստանութիւնն այն է, որ ապօրինի չիւմաներ ունեցած է օտար մամուլի հետ եւ քննադատած Թուրքիոյ ներկայ վարչակարգը Նորվեկիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան թերթին տուած մէկ տեսակցութեան ընթացքին:

ՖԼՈՐԻ ՎԱՑՕՍ ծագումով հրեայ գերմանագիր գրագէտը, մեռաւ 65 տարեկանին Նուէյտի մէջ, ուր հաստատուած էր 1949-էն ի վեր, Պեռլինէն գաղթելէ ետք 1934-ին: Մեծ գրիչներէն մէկը կը նկատուի գերմանական գրականութեան:

ՄԻԱՑԵԱԼ - ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախկին նախագահը՝ Ճիմի Գարթըը քանի մը օրէ փարիզ է, ուր յաջորդաբար ընդունուե - ցաւ Եւրոպա մէկ ճայնասփիւռի կայանի «մամուլի ակումբին» կողմէ կիրակի իրիկուն, յետոյ՝ Նախագահ Միթերանի, զոր շատ համակրելի գտած է եւ յայտնած թէ մեծ հիացում ունի անոր նկատմամբ: Եւրոպա մէկ կայանէն, պատասխանեց դէմառորաբար երեք հարցերու մասին.- ա) Մալուինեներու հարցին անդրադառնալով, յայտնեց թէ չի կարծեր որ ներկայ պատերազմը տարածուի, այլ սինքն՝ Արժանթինէն եւ Անգլիայէն զատ, հասնի այլ պատերազմիկներու: բ) Աֆղանիստանը, կ'ըսէ Գարթըը, անկասկած մեծ դեր խաղաց Սորհ. Միութեան եւ Միացեալ – Նահանգներու յարաբերութեանց մէջ, բայց Ռուսերը երբեք պիտի չկարենան տիրապետել Աֆղաններուն: գ) Մերձաւոր Արեւելքի մասին նախկին նախագահին կարծիքն այն է, որ Պեկին եւ Մոսկուա պէտք է ընդունին զօրաւոր միջնորդութիւն մը իրարու մօտեցնելու համար կողմերը եւ այդ միջնորդը կրնայ Ամերիկան ըլլալ:

ՄԱԼՈՒԻՆԵՐՈՒ խնդրին մէջ, Չորեքշաբթի օր, տիրող կարծիքն այն էր որ անգլիական ցամաքահանում մը անմիջական է: Դիւանագիտական փորձերը կը շարունակուին բայց ցարդ արդիւնք չեն տուած: Անգլիա նաեւ զօրանոցի վերածած է Էլիզապէթ Բ. զբօսանաւը: Լոնտոնի մէջ, բուռն բանավէճ մը ծագած է Տիկին Թաչըրի եւ Ջայն - Հեռատեսիլի (ՊԻ. ՊԻ - ՍԻ) կայանի տնօրէնին միջեւ, առաջինը մեղադրելով միւսը որ Արժանթինի ի նպաստ լուրեր կը տրուին, մինչ երկրորդն ալ կը պատասխանէր թէ դաս չունի առնելիք: Ամէն պարագայի մէջ, ոչ ոք խանդավառ է այս պատերազմով, զոր «յիմար պատերազմ» որակած է Ռեկրնի շրջուն դեսպանը՝ զօր. Վերնոն Ուալթըրս:

ՎՐԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակցութեան ղեկավարութիւնը արտակարգ նիստ մը գումարած է, Մայիս 5-ին, ուր կարգ մը միջոցներ ձեռք առնուած են բարձրացընելու համար բնակչութեան զաղափարաբանական եւ քաղաքական գիտակցութիւնը, կը զրէ տեղւոյն կուսակցական պաշտօնաթերթը՝ Զարիա Վոստոկա: Իր ելոյթին մէջ ալ, Ա. քարտուղարը՝ Շեվարնաձէ, որ նաեւ փոխ - անդամ է Սորհ. Միութեան քաղաքական բիւրոյին, մտահոգութիւն յայտնած է ոճրագործութեան աճումին եւ իշխանութեանց նկատմամբ յարգանքի յարաճուն նուազումին առթիւ: Այս կարծրացման կողքին, սակայն, վրացի երեք պատմաբաններ, որոնք ձերբակալուած էին Թիֆլիս, Մայիս 1-ին, որովհետեւ այլախոհի մը, Տիկին Կոստաւայի ազատ արձակումը պահանջած էին (ձերբակալուած եւ դատապարտուած 1978-ին) ազատ արձակուած են հինգ օրուան արդելափակումէ ետք, պաշտօնակիցներու դիմումին վրայ:

ԻՏԱԼԻՈՑ մէջ համայնավար կուսակցութիւնը նախաձեռնակ եղած է, անցեալ Հոկտեմբերին, հանրային կարծիքի լայնածաւալ քննութեան մը, պատասխանը գտնելու համար սա հարցումին՝ «ի՞նչ կը խորհին Իտալացիք ահաբեկչութեան մասին»: Մէկ միլիոն հարցարաններ 25 կէտերէ բաղկացած, բաժնուած են 34 դաւառներու մէջ: 136·000-ը վար դրուած են եւ քննուած: Մերժում, անչուշտ, ահաբեկչութեան, մեծամասնութեան կողմէ բայց նաեւ խնդրոյ առարկայ է Պետութեան գործելակերպը: Ամերիկացի զօրավարին ազատ արձակումէն առաջ կատարուած այս քննութիւնը, որոշ դասակարգի մը մօտ կատարուած է սակայն, քանի որ հարցաքննուած անձերու կէսը բանուորական ծագում ունի, 26-էն 45 տարեկան է եւ 70%-ը՝ առևտրական ոեռի կը պատկանի:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մէջ օտար թղթակիցները գլխաւոր թիրախները դարձած են իշխանութեանց: Առջի օր, արդէն փերսոնա նոն կռաթա (անբաղձալի) հռչակուած էին ամերիկացի երկու դիւանագէտներ, որոնք այցելած էին գիտութեանց Ակադեմիայի մէկ հետազօտողի: Այս վերջինին ալ ձերբակալուած է այն ամբաստանութեամբ, որ Ամերիկացիներուն յանձնած է քնագիր մը, ուր ճշդուած են բարոյական այն կանոնները, զորս պարտին յարգել մտաւորականները պատերազմական վիճակի ատեն, ուր հրաւէր կայ նաեւ մերժելու որեւէ գործակցութիւն պաշտօնական մամուլին հետ: Հեռատեսիլը, միւս կողմէ, երկար յայտագիր մը նուիրած է Ռատիօ – Ֆռի - Եուրոփի, ծանրանալով անոր վնասաբեր գործունէութեան վրայ: Մամուլի Ֆրանսական միութեան ալ համաձայն, չուրջ 6 լրագրողներ՝ Ֆրանսացի, ամերիկացի եւ անգլիացի արտաքին նախարարութիւնն կանչուած են, իրենց գործունէութիւնը համապատասխան չըլլալով իրենց կանոնադրին...

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԵՂԾ ԱՂՕԹՔ

Մօտաւորապէս քսանըհինգ տարի առաջ անմոռանալի հարուած մը ստացած էինք մեր ընտանիքին չարքերէն ներս. տակաւին հազիւ քսան տարեկան չատ սիրելի զարմիկ մը հողին յանձնեցինք անողոք հիւանդութեան զոհ տալով: Անբացատրելի մըն էր այդ, որքան մեզի, նոյնքան մանաւանդ իր ծնողքին համար, որուն մէկ հատիկն էր:

Տխուր, շատ տխուր էր թաղումը: Երբեք չեմ մոռցած, չեմ ալ կրնար մոռնալ այն պահը, երբ բրիչով հող կը լեցնէինք իր բազմաչարչար մարմինը անդին վա - խադրող քանի մը փայտէ կտորին վրայ: Ընդվզում կար մեր սրտին խորը, մեր միտքը չարչարող հազարումէկ հարցումներ կային, բողոք կար բնութեան անի - մաստ խաղերուն դէմ: Հարիւրի մօտ բարեկամներ ու մերձաւորներ կը բաժնէին մեր այդ տառապանքը, արցունքներ կը հոսէցնէին իրենց աչքերէն: Նոյնքան տխուր կ'երեւէին այն վեց քահանայ հայրերը որոնք կը կատարէին թաղման արարողութիւնը:

×

Ցաւիտենութեան չափ երկար թուեցաւ ինծի արարողութիւնը: Սիրտս կը սեղմըէր, «ժամ առաջ վերջանայ ամէն ինչ» կ'ըսէի ես ինծի: Եւ սակայն երբ ամէն ինչ վերջացաւ, չկրցանք անմիջապէս բաժնուիլ ողբացեալին քովէն: Իր խելա - կորոյս մօրը ու հօրը հետ քիչ մը ետ դանդաղեցանք ծաղիկներու տակ անտե - սանելի դարձած հողակոյտին քով: Փիչ մը ետ արտասուեցինք: Ու յետոյ ընելիք ուրիշ բան չմնաց, եթէ ոչ բռնել դերեզ - մանատան դրան ճամբան:

Երբ դանդաղօրէն կը յառաջանայինք դէպի դուռ, յանկարծ տեսարան մը ցընցեց զիս: Մեր վեց քահանայ հայրերը, որոնք տակաւին քանի մը վայրկեան առաջ կարծես կ'արտասուէին մեզի հետ, կեցած էին գերեզմանատան երկաթեայ դրան քով եւ զուարթ բան մը պատմելով իրարու, քրքիջներ կ'արձակէին: Չեմ գիտեր թէ ինչ էր իրենց այնքան զուարթութիւն պատճառող նիւթը, բայց կը խնդային, կը կատակէին, իրարու խօսք կը հասցնէին: Մօտեցանք: Սպասեցի որ դադրեցնեն իրենց խնդուքը, քիչ մը կոճկըլին մօտեցող սա տառապանքի յուշարձանին առջեւ, յարգանք ցոյց տան ծնողքի մը տառապանքին: Աւա՛ղ, այդպէս չըրին, չարունակեցին իրենց զուարթ խօսակցութիւնը: Բան մը չփոխուեցաւ իրենց դէմքին վրայ:

Եւ մենք իրենց քովէն անցանք գացինք չնշմարել ձեւացնելով իրենց անկիրթ այդ անտարբերութիւնն ու անզգամութիւնը:

×

Այդ օրը ես ինծի ըսի. տառապանքդ միայն քե'զի կը պատկանի, կրակը միայն քո'ւ կրակդ է: Ուրիշներուն մասնակցութիւնը քաղաքավար դիմակ մըն է պարզապէս, խորք չունի, վաղանցուկ է, մակերեսային:

Ասիկա հոգեբանական ճշմարտութիւն մըն էր զոր պէտք էր ընդունիլ առանց դայթակղելու:

Բայց այդ օրը ես ինծի ըսի նաեւ հետեւալը. մեր հոգեւորականներուն մէկ մասը կատարեալ խեղկատակներ են, անճարակ ու անհասատ դերասաններ, որոնք ոչ միայն քուլիսի մէջ, այլ նոյնիսկ բեմին վրայ չեն յարգեր իրենց ստանձնած դերերը: Պզտիկ ճիպ մը չեն վատներ իրենց հետ նոյնանալու համար, աւելին՝ չեն մտածեր այդ դերին հետ նոյնանալու անհրաժեշտութեան մասին: Կը կարծեն որ, եթէ բեմէն իջած են, այլեւս ոչ ոք ուշադրութիւն կ'ընէ անոնց, չեն ապրեցըներ այն սրբութիւնը, որուն ներկայացուցիչը ըլլալու կանչուած են Աստուծոյ կողմէ:

Ասիկա ալ ճշմարտութիւն մըն էր, զոր չէի կրնար ընդունիլ առանց դայթակղելու:

×

Հիմա վաղուց հող դարձած է խեղճ զարմիկս: Տարիներ վերջ հող դարձան նաեւ անոր խեղճ ու անմխիթար ծնողքը: Շատ բան մոռցուեցաւ երեք հոգիէ բաղկացեալ այդ խեղճ բոյնին ողբերգութենէն: Բայց ահաւասիկ աչքերուս առջեւ կը մնայ խնդացող վեց քահանաներուն տգեղ պատկերը, որովհետեւ մինչեւ այսօր կը կասկածիմ որ անոնց աղօթքը կեղծ էր եւ չկրցաւ բարձրանալ մինչեւ երկինք:

Ռ. Հ.

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՑՈՒՅՑ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՄԱՑԻՍ 3 - 5)

«ՀԱՑՈՑ ԲԱՐՁՈՒՆՔՆԵՐ»

ԵՒ

«ՀԱՑՐԵՆԻ ԵՐԿԻՐ»

ԺԱՊԱՒԷՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

«Հայֆիլմ» արուեստանոցին մէջ վերջ գտած են «Հայոց բարձունքներ» չարժանկարի նկարահանումները, որոնք կը ներկայացնեն Հայաստանի տնտեսական եւ մշակութային նուաճումները: Նոր ժապաւէնը ձեւով մը չարունակութիւնն է Հայաստանի մասին «Հայրենի երկիր» չարժանկարին, որ պատրաստուած էր 1945-ին: Այդ չարժանկարին բնագիրը գրած էր բեմագիր Ալեքսանդր Դովժենկօ, որ ի մէջ այլոց կ'ըսէր. «Եթէ պատմութիւնը չըլլար Հայաստանի համար խորթ մայր եւ դարերու ընթացքին չկործանէր անոր քարերը, ապա հոս շատոնց արդէն կը գտնուար ճարտարապետութեան թանգարանութիւն մը, ոչ թէ անոր հնադարեան դերեզմանատունը: Բայց չատ է քարտաշ ժողովուրդը, անմահ է ճարտարապետի տաղանդը: Կը կենդանանան քարերը: Կը լսուին Զուարթնոցը, Էջմիածինը, Անիի կերտողներու ծոռներու մուրճերու զրնգուն զարկերը: Եկած է նոր ժամանակ, կը մօտենայ ճարտարապետութեան ոսկեդարը: Արդէն վերակառուցուած է Երեւանը, անճանաչելի են անոր տուներուն հրապարակները, զրօսայգիները, ճարտարապետ Թամանեանի հոյակապ օփերան...»: Ի դէպ, այդ չարժանկարին երաժշտութիւնը գրած է Ա.չոտ Սաթեան, որուն «Մարտիկի երգը» (առաջին անգամ հնչած՝ չարժանկարին մէջ) մինչեւ հիմա տարածուած է ժողովուրդին մէջ:

×

ՄԿՐՏՉԵԱՆ ԵՂԲԱՑՐՆԵՐՈՒ
ՆՈՐ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԸ

Երեւանի Շարժանկարի Տունը ցուցադրուած է Մհեր եւ Ալբէր Մկրտչեան եղբայրներու «Հին օրերի երգը» ժապաւէնը, որուն ցուցադրութիւնը արտօնուած է Սորհ. Միութեան պատասխանատուներուն վրայ: Մհեր Մկրտչեան ծանօթ եւ վաստակաւոր դերասան է, որ 60 չարժանկարներու մէջ դերեր ստանձնած է, որոնցմէ չորսը՝ իր կրտսեր եղբօր՝ Ալբէրի ժապաւէններուն մէջ: Այս հինգ - երրորդ անգամն է, որ երկու եղբայրները կը համագործակցին:

ԵՂԵՌՆԻ 67-ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻԻ

Թէ Իշխան Զաբրակալուեցաւ

ԶՕՀՐԱՊ ԷՖԷՆՏԻ

Գրեց՝ Ա. ՊԵՅԼԷՐԵԱՆ (Պատմ. Գիտ. Տոքթ.)

Այս է խորագիրը այն յօդուածին որ լոյս տեսած է Պոլսոյ Իթթիհատական շրջանի (1908 - 1918) կարեւոր օրաթերթերէն «Եէնի Կազէթա»յի Բ. էջին վրայ:

Քանի մը տարիէ ի վեր Թուրք կառավարութիւնը ամէն տարւոյ սկիզբը պէր - քօյկներ կամ յօդուածներ հրատարակել կուտար հայկական ցեղասպանութեան մասին Ապրիլ ամսոյ մէջ տեղի ունենալիք հայկական ցոյցերուն հակազդելու եւ օտար պետական շրջանակներն ու հան - րային կարծիքը «լուսաբանելու» մտահո - գութեամբ: Թէեւ այս պրոպիւնները պաշտօնապէս կառավարութեան կողմէ չեն հրատարակուած բայց ուշադիր ըն - թերցողի մը համար բնաւ դժուար չէ նը - պատակին թափանցել երբ բովանդակու - թիւնը կարդայ: Թուրք կառավարու - թիւնը նախ վերահրատարակել տուաւ 1916 – 1919 տարիներու մէջեւ Իթթիհա - տականներու կողմէ լոյս ընծայուած լոկ փրոփականտի ծառայող բայց պատմագի - տական ոչ մէկ հիմ ունեցող քանի մը գրքեր որոնց մասին մենք ալ առիթով այս թերթին մէջ անդրադարձած էինք (*): Կը թուի թէ այս գրամագլուխը այսօր սպա - ռած է եւ այս պատճառաւ երկու տարիէ ի վեր փոքր «պրոշիւռ»ներու կամ նամակ - ներու շնորհիւ Թուրք կառավարութիւնը կը ջանայ Արեւմուտքի քաղաքական դէմ - քերուն եւ գիտնականներուն հայկական հարցի առընչութեամբ ունեցած համո - զումները չիոթութեան մատնել եւ իր տեսանկիւնէն դիտել տալ: Այս առիթով հոս յիշենք թէ թէպէտեւ ոչ բազմաթիւ, բայց մինչ ալ կը գտնուին օտար «պատ - մաբաններ» որոնք յանուն «պատմական ճշմարտութեան» հայկ. հարցին դոյու - թիւնը կը ճգնին ժխտել ինչպէս եղեռնին դրդապատճառները: Այս գիտնականներու վերջինը, Լոս - Անճըլըսի դասախօս Հը - րէսածին Սթանֆօրտ Շօ'ն է որ Թրքուհի կնոջը հետ լուրջ աշխատանք կը տանի: Եւ այսօր իր տեսակէտը Թրքական տե - սակէտին գլխաւոր յենարան կը ծա - ռայէ:

Վերջերս Թուրք «գիտական» մարմինի մը կողմէ գրութիւն մը ղրկուեցաւ բազ - մաթիւ օտար պաշտօնական անձնաւորու - թիւններու եւ լրագրողներու, որուն բո - վանդակութեան մասին առանձին պիտի անդրադառնանք յետագային: Մինչ այդ կը թարգմանենք հին Թրքերէն հետեւեալ յօդուածը, որ հրատարակուած է գլխա - ւոր աղբիւրէն անմիջապէս յետոյ Օսմանեան կայսրութեան մայրաքաղաք՝ Պոլսոյ մէջ:

Եէնի Կազէթայի այս թիւը կը կրէ Հիճրէթի (արաբական տոմար) 13 Րէպի - իւլ Էվվէլ 1337 թուականը (2): Նոյն այս թերթին մէջ ուրիշ կարճ գրութիւն մը եւս կը գտնենք ուր Եէնի Կազէթայի խմբագրապետը (3) տպաւորիչ ներբո - ղականով մը Եղեռնի զոհ գացող երեւելի երեսփոխան՝ Գրիգոր Զօհրապի գովքը կը հիւսէ նկարով մըն ալ միասին: Այս մասը եւս թարգմանաբար կը հրատարա - կենք: Այս գրութեան մէջ անհրաժեշտ տեղնուած բոլոր ծանոթագրութիւնները մեր կողմէ կատարուած են:

×

«Զօհրապ էֆէնտի ձերբակալուած դի - շերը Սերթըը ս'Օռհան ակումբին մէջ Թալէաթ փաշայի և Հալիլ պէյի (4) հետ թուղթ խաղացեր է եւ խաղն ալ մինչեւ կէս գիշեր տեւեր է: Զօհրապ էֆէնտի երբ մեկնելու համար ոտքի կ'ելլէ, Թա - լէաթ փաշա եւս ոտքի կ'ելլէ եւ հայ ե - րեսփոխանին մօտենալով զայն այտէն կը համբուրէ (5): Թալէաթի այս բացառիկ խանդաղատանքը չիոթութեան կը մատ - նէ Զօհրապը որ կը հարցնէ.

- Ինչո՞ւ այս խանդաղատանքը: Թա - լէաթ փաշան ալ կը պատասխանէ:

- Ներեցէք եկաւ: (6)

Զօհրապ տակնուվրայ եղած ակումբէն դուրս կ'ելլէ: Նախարարին այս համբոյ - րը իրեն տարօրինակ նախազգացում մը պատճառած էր:

Գիշերը մեղմ էր (*): Հայ երեսփոխանը հետիոտն իր տունը քալել սկսաւ: Ան չուշացաւ նշմարելու թէ մէկը իրեն կը հետապնդէր: Իոլորովին վստահ ըլլալու համար միւս մայթը անցաւ: Հետապնդող անձը եւս միւս մայթէն իրեն հետե - ւիլ սկսաւ: Զօհրապ քայլերը արագա - ցուց: Անծանօթ անձը եւս նոյնը ըրաւ: Զօհրապ այլեւս չկրցաւ համբերել եւ դառնալով անծանօթ անձին սա հար - ցումը ուղղեց:

- Արդեօք կը հետապնդուի՞մ:

- Այո:

- Ինչո՞ւ համար:

- Այդպէս հրաման ստացած եմ:

- Գիտէ՞ք թէ ես ով եմ:

- Անտարակո՛յս, դուք Զօհրապ էֆէն - տին էք:

- Բայց սխալմունք մը կայ հիմա Ներ - քին նախարարէն (7) բաժնուեցայ:

- Կրնայ ըլլալ· բայց ինծի տրուած հր - րամանը կտրուկ է ու ստիպուած եմ զայն կատարել:

Զօհրապ էֆէնտի երբ իր տան առաջ հասաւ հոն եւս ուրիշ ոստիկան մը գտաւ: Երկու ոստիկանները իր տան սանդուխ - ներուն առջեւ իր ճամբան փակեցին: Երեսփոխանը հարցուց:

- Ձեր ստացած հրամանները ի՞նչ են:

- Ստիպուած ենք ձեզ ձերբակալել:

- Հիմա՞ – անմիջապէ՞ս:

- Այո՛:

- Եթէ չփափաքիմ ձեր հետ գալու:

- Պիտի պարտադրուինք ձեզ բռնի տա - նելու:

- Զէ՞ք գիտեր թէ ես երեսփոխան մըն եմ:

- Գիտենք: Բայց մեր ստացած հրա - մանը վճռական է: Ճամփէքը յետոյ Զօհ - րապ էֆէնտիին կ'ըսէ թէ վաղը պիտի ղրկուի (8) եւ կրնայ իրեն անհրաժեշտ իրեղէնները առնել: Այն տեղ հայ երես - փոխանը կացութիւնը կ'իմացնէ իր ընտա - նիքին: Աճապարանօք ճամբորդութեան պայուսակ մը կը պատրաստուի: Խեղճ երեսփոխանը հեծկլտալով լացող կնոջմէն եւ աղջիկէն բաժնուեցաւ եւ իր նման ձերբակալուող (Վարդգէս) էֆէնտիին հետ Անատոլուի ճամբան բռնեց»:

×

Եէնի կազէթայի Գրիգոր Զօհրապի մասին միւս գրութիւնը եւս կը ներկայացնենք որուն խորագիրն է.

«Ամերիկեան երեւելի անձ մը»

Լրագիրները չարաբաստիկ ագռաւի խնդրին մասին ազատօրէն գրելու սկսան: Կառավարութիւնը հարցաքննիչ յանձնա - ժողովներու միջոցաւ ագռաւի ընթացքին հալածանք կատարող պաշտօնեաները ձերբակալելու եւ զանոնք հարցաքննելու սկսելէն ի վեր այս ագռաւ եւ չարչերու միջոցին իրենց մարմինները ոչնչացնող արժէքաւոր անձերուն անուններն ալ յիշուելու սկսան...

Նախկին Ներքին Գործոց նախարար եւ Գոնիայի նախորդ կուսակալ ձէլալ պէյ (9) իր գրած մէկ յօդուածին մէջ այս արժէքաւոր անձերէն մէկուն անունը կը յիշուի: Անունը յիշուող այս անձն է՝ Զօհրապ էֆէնտի:

Զօհրապ էֆէնտին մեր երկրին կարող օրէնսդէտներէն մին էր: Ակէ զատ կարող լրագրող մըն էր եւ գրականու - թեան ալ ձիրք ունէր: Հայերէն լեզուով բազմաթիւ գրական գործերու հեղինակն էր (10):

Օսմանեան Փարլամէնթի Ա. շրջանին ան՝ (Գրիգոր Զօհրապի կ'ակնարկէ ան - շուշտ) ապացուցած էր որ մեր երկրի ա - մենակարող հեռուորներէն մին էր: Ցե - տագիմական չարժումի (11) ժամանակ Զօհրապ էֆէնտի իր տունը հրաւիրելով պահած անձ մը, իր աքսորուած եւ առանց հարցաքննուելու մահուան դատապար - տուած ու սպաննուած աւեն պետական բարձր պաշտօն մըն ալ կը վարէր (12): Այս պարագան ալ քանի մը օր առաջ մա - մուլի մէջ լոյս տեսնող լուրերէն հաս - կըցանք:

Սահմանադրաւեան շրջանին երբ առա - ջին անգամ ըլլալով մամուլի մխիթիւնը հիմնուեցաւ, Զօհրապ էֆէնտի հայերէն լեզուով լոյս տեսնող թերթերուն իբր ներկայացուցիչ մասնակցած էր»:

×

Այս պրոպիւններուն մէջ ընթերցողնե - րուն ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք երկու կարեւոր կէտերու շուրջ: Նախ պէտք չէ մոռնալ որ երբ այս պրոպիւնները լոյս տեսած են եէնի կազէթա օրաթերթին մէջ, Թալէաթ - էնվէր իրենց գլխաւոր արբանեակներուն հետ հազիւ թէ Պոլսէն կէս դիշերը անց գերմանական ընդծովեա - յով մը փախած էին: Բ. այս պրոպիւն ուրիշ մէկ յատկանշական կողմը այն է թէ ոչ մէկ ակնարկութիւն կայ Հայոց «դաւաղրութիւններու» մասին, որոնք այ - սօր իբր արդարացուցիչ փաստ կը ներկա - յացուին ցեղասպանութիւնը ժխտելու համար թուրք պաշտօնական կամ անպաշ - տօն անձերու կամ մարմիններու կողմէ:

Հետեւաբար երբ այսօր Թուրքիա մա - նաւանդ թուրք մամուլը անընդհատ կը ջանայ պատմական ճշմարտութիւնները խեղաթիւրել, հետաքրքրական գտնելով վերի զոյգ պրոպիւնները, որոնք Պոլսոյ թուրք մամուլին մէջ լոյս տեսած են ա - տենօք, ուզեցինք ընթերցասէր հասա - րակութեան ուշադրութեան յանձնել: Արդարեւ երբ այսօր մեծ եղեռնին 67-րդ տարին լրացաւ եւ աշխարհի չորս ան - կիւնները՝ Լոս - Անճըլըսէն մինչեւ Սբե - ւելք, Վանդուվըր - Թորոնթօ - Մոնրէա - լէն մինչեւ հեռաւոր Աւստրալիա ցրուած Հայու բեկորները կառչած դեռ իրենց ինքնութեան եւ պահանջներուն կը ջանան հակառակ իրենց ոչ ալ միշտ նպաստա - ւոր պայմաններուն վերապրիլ իբր մէկ ազգ եւ մէկ ժողովուրդ, հետաքրքրական է բնականաբար գիտնալ թէ 65 տարի ա - ռաջ Պոլսոյ մէջ Թուրքեր ալ կային՝ նոյնիսկ Իթթիհատական, որոնք հիմակուան նման չէին ջանար ամէն միջոցի եւ խար - դաւանանքի դիմելով պատմական դէպքե - րը վերիվայր շրջել եւ մեծ ոճիրը ու - րանալ:

---

(1) Տես՝ «Ծառաչ», Ապրիլ 27, 1979, թիւ 14369 եւ Ապրիլ 27 - 29, 1979, թիւ 14·370:

(2) Որ կը համապատասխանէ մեր Դեկ - տեմբեր 17, 1918 թուին:

(3) Ապտուլլահ Ջեւտիւ:

(4) Օսմանեան Փարլամէնթի նախագահ որ մեռաւ 1946 թուականին Պոլսոյ մէջ:

(5) Ձիշդ Յուդայի մատնութեան նման:

(6) Թրքերէն՝ իչիմտէն կէլտի:

(7) Թալէաթ պէյ: Թալէաթ պէյ, փա - շա տիտղոսը ստացաւ 1917 տարւոյ Փետ - րուար ամսոյ սկիզբը, երբ մեծ վեզիր նշանակուեցաւ:

(8) *Սէվք հաբմէջ* ղրկուիլ կը նշանա - կէ: Ոչ տարագրութեան եւ ոչ ալ աքսորի խօսք կայ:

(9) Ձէլալ պէյ Թալէաթի աքսորի հր - րամանին չհնազանդեցաւ: Այս պատճառաւ Գոնիայի Հայերը նախ չաքսորուեցան: Յե - տոյ Թալէաթ պաշտօնանկ ըրաւ այս ան - հնազանդ կուսակալը: Իրեն յաջորդեց Սեբաստիոյ նահանգին կուսակալ Մուամ - մեր որ իրեն յանձնուած պաշտօնը (տա - րագրութիւնը) բծախնդրօրէն կատա - րեց:

(10) Չենք գիտեր թէ ինչո՞ւ խմբագիրը չի յիշեր թէ Գրիգոր Զօհրապի գործերը հիմնբրբերէն լեզուով եւս լոյս տեսած են: Երկար տարիներ առաջ մենք զանոնք հին բրբերէն լեզուով կարդացած ենք եւ ի - րօք գրական գոհարներ են: Թարգմանու - թիւնը շատ յաջող կատարուած է թէեւ դժբախտաբար չենք յիշեր թէ ո՞վ կա - տարած էր այդ թարգմանութիւնը:

(11) 1909-ի գարնան:

(12) Այս անձը Հալիլ պէյն է, որուն մասին վերեւ անդրադարձանք:

(*) Մայիս 1915-ի վերջն է: Ճշդե՛նք ինչ որ շատ կարեւոր է, տարագրութեան օրէնքը մեծ վեզիր Սայիտ փաշային յըղ - ուած, Բարլամէնթէն վաւերացուած քայլ Օսմանեան պաշտօնաթերթին մէջ դեռ չէր հրատարակուած: Միւս օրը լոյս տե - սաւ:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄՆԵՐԸ

ՄԻԱՑԵԱԼ - ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՇՐՋԱՆ

ԼՈՍ ԱՆՃԸԼԸՍ

Ցոյց՝ թրքական հիւպատոսարանին առ

Ապրիլ 23-ի առաւօտեան, չ. 8. ֆ «Վարանդեան» Կոմիտէութեան կազմա - կերպութեամբ բազմօրի ցոյց մը կատար - ուած է Լոս Անճըլըսի թրքական հիւպա - տոսարանին առջեւ, ուր աւելի քան 30 հայ երիտասարդներ ցուցապատկերներ բռնած են՝ թուրք կառավարութիւնն ա - նոր քաղաքականութիւնը դատապար - տող պրոպիւններով:

Նոյն օրը, Քալիֆորնիոյ նահանգապետ Էմմոնա Ճ. Պրաունի հրամանագրով Ա - պրիլ 23-ը «անցեալի չարդերու զոհերու յիշատակի յարգումի օր» հռչակուած ըլլալով, նահանգային պաշտօնական բոլոր շէնքերուն վրայ դրօշակները կէս բարձրացած են, ի յարգանս զեղասպանու - թեան զոհերուն: Այս երեւոյթին պիտի թուրք հիւպատոսին բողոքները ի դերեւ ելած են:

Երիտասարդական հանդիսութիւն

Երեկոյեան ժամը 9-էն սկսեալ երի - տասարդական հանդիսութիւն մը տեղի ունե - ցաւ «Փերահեան» վարժարանի սրահին մէջ մասնակցութեամբ 2000 հոգիի: Հանդի - սութիւնը կազմակերպած էին Հ. Յ. Դ. «Տա - շնակցութիւն Ուսանողական Միութիւնը, Հ. Ե. Դ. Նահապետական Միութիւնը եւ Հ. Մ. Ը. Մ. Ը: Յայտ - նի դերը վարած է ընկ. Վահէ Եազուպեան: Լուսապատկերներու ցուցադրութեամբ եւ երաժշտութեամբ ներկայացուած է Հա - յոց ժողովուրդին տառապանքը: Ներկայ - եան են կազմակերպիչ մարմիններու, Ամե - նայն Հայոց Միջազգային քոլէճի, Քալիֆոր - նիոյ Հայ Ուսանողութեան, Սասմա - Պաշտպան Ցանճնախումբի, «Ասպարէզ» օրաթերթի ներկայացուցիչները եւ ներ - կայ հանդիսատեսի մեծ բազմութիւն մը:

Քաղաքական հաւաքոյթ

Ապրիլ 24-ի կէսօրին, աւելի քան 12 - Հայեր խաղաղ ցոյց մը կատարած են կազմակերպութեամբ հայ քաղաքական կուսակցութիւններու ներկայացուցիչնե - րու բաղկացած Միացեալ Ցանճնախումբի: Թափօրը ճամբայ եղած է «Ռոզ եւ Ա - Փիլիպոս» վարժարանի բակէն եւ ուղղ - ւած դէպի քաղաքային քոլէժի մարզ - դաշտը: Հոս, փողը օգնած մը, իր ներ - քարշ տալով «կեցուցէք հայ ահաբեկիչ - ները եւ ցեղասպաչտները» պրոպիւնը կ - րող պատառ մը, թափէք կատարած դաշտի չորս կողմը: Ցուցարարները զի - րոյթի գոչիւններով դիմատորած են օգ - նաւը, որ վարձուած էր Թրքական կառա - վարութեան կողմէ: Հաւաքոյթին ցու - ցումը կատարած է Մխիթար Մխիթարեան՝ չեշտելով որ «հայ ժողովուրդը պիտի ա - ռեցնողներուն, զինք ակարացած համա - րողներուն ու իրեն դէմ աշխատանք տա - նողներուն պիտի պատասխանէ իր չոր - քերու խտացումով եւ քաղաքական պա - քարի միջոցներու հզօրացումով»: Ներ - առած է Հնչակեան կուսակցութեան ներ - կայացուցիչ Հէրի Տիրամէրեան՝ նշելով թէ «Թուրք կառավարութիւնը պէտք է դադնի ցեղասպանութիւնը եւ վերադար - ձընէ հայկական հողերը իր էութեան ա - մբողջ, այնքան ատեն որ Թուրքիա չդա - դնէր իր պատասխանատուութիւններէն, իրեն դէմ պիտի գանէ դիտակից հայ ե - րիտասարդութիւն մը, որ երբեմն իր ելոյթներով պիտի ըլլայ պայքարի դաշտ Միջ - կուսակցական Միացեալ Ճանճնախում - բին կողմէ խօսք առած է Ռուբէն Փափազեան եւ դիտել տուած՝ որ մա - րիլ 24-ը դարձած է վերանորոգման եւ արդարութիւն որոնելու վճռակամութեան վերահաստատման օր»: «Մենք ներ - ըսած է ան, - ինծի չսորվեցուցին ատե - թուրք ժողովուրդը եւ վրէժխնդիր ըլլա - յու թուրք կառավարութենէն պարտք - թիւն պահանջել»: Լոս - Անճըլըսի Ֆե - դերալ Խորհուրդի անդամ Ջեյ Եթ - լաւքի խօսք առնելով ըսած է, թէ «ա - ժողովուրդը՝ որ ցեղասպանութեան ե - կատարէ եւ յետագային զայն ի'որանա

ՅԱՅՎԱԾ ԿՈՏՎԱԾ

= ՀԱՏՈՒԱԾ =

ՍԱՐԳԻՍ ՎԱՐՈՒԺԱՆԻ ՎԱԳՆԱՍՅԱՆ

– Ու ասելիք էն հուսկին: Ո՞ր ուղղությա՞մ էլ չերթաք, կամ ձեր ինչ ուզեք, ես ինչ անեմ, ես ինչ չանեմ, ես ինչ ասեմ, որ ձեր ուղղությա՞մ չերթաք: Ո՛չ ոքը: Ամեն մեկը ինքնիրեն ասում է, որ ինքնուրույն է, ոչ ոքի կարիքը չունի, ոչ ոքի խորհուրդը չի պետք: Ամեն մեկը ինքնիրեն ասում է, որ ինքը ամեն ինչ գիտի, ամեն ինչ կարող է, ամեն ինչ կարող է անել, ամեն ինչ կարող է ասել, ամեն ինչ կարող է ուզել: Ես ինչ եմ ասում ուրեմն: Ես ինչ եմ ասում, որ ես ինքս ինձ ոչ ոքի չեմ խորհուրդ տալիս: Ես ինքս ինձ ոչ ոքի չեմ խորհուրդ տալիս, որ ինձ ոչ ոքի խորհուրդ տա: Ես ինքս ինձ ոչ ոքի չեմ խորհուրդ տալիս, որ ինձ ոչ ոքի խորհուրդ տա, որովհետև

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Զարուհի Նշանեան, Ալին Էթ - մէքճեան, Տոքթ. եւ Տիկին Սերժ Էթմէք - ճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց քրոջ, մօր եւ մեծ – մօր՝

Տիկին ԱՐՏԵՄ Էթմէքճեանի

մահուան տարելիցին առթիւ, Կիրակի, Մայիս 16, ժամը 10·30-ին Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

à Vendre

MACHINES RECTILIGNE DE TRICOT
Numéros: 10 et 6

S'adresser à Mme. BEDROSSIAN
35, Rue Emile Devaux — 75019 Paris

Téléphone: 205. 78. 87

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Մեքենայի վրայ աշխատող կարուհի մը, փլուի համար։ Մնայուն աշխատանք։

Անձամբ դիմել։-

ETS. CALDIRAC
65, Rue Melay — Escalier A
75003 — PARIS
Métro: Strasbourg - Saint - Denis

Ա Յ Ց

ՍԷՆ – ՌԱՖԱՑԷԼԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԸ

Շաբաթ, Մայիս 15, նախաճեռնութեամբ կապ. Խաչէ Մարսէյլի Հոգեհանգստեան՝ քաղաք, Պօմոն, Սէն - ծոմ, Պուլվ. Օսման։ Այդ օրուան պատարագներու ճաշը կը տանձնեն խանջուհիները։ Անոնք որոնք կը փափաքին այցելել թաղ բարեհաճին դիմել իրենց ընկերուհիներուն, անհրաժեշտ ըլլալու համար երթեւեկի պայմաններու եւ ժամադրութեան։

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՑ ՔՈՅՐԵՐՈՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Բարձր Հովանաւորութեամբ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊՍ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆԻ
Էքզարք
Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Համայնքին

ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՅԻՍ 16, ժամը 16-ին
CENTRE HOSPITALIER VALVERT
Boulevard des Libérateurs
13011 — MARSEILLE

Grand - Bal

DE LA CROIX-BLEUE ARMÉNIENNE DE CHAVILLE
SAMEDI, 15 MAI — A PARTIR DE 20 H. 30
Avec l'Orchestre «ARTANAG» Buffet Arménien
Salle de Fêtes de Chaville — Rue Stalingrad

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
9, Rue de Madrid - 94140 Alfortville

EXPOSITION DE PEINTURE

SONIA et PUZANT TOPALIAN
JACQUES ASLANIAN
Les 14 - 15 - 16 Mai

VERNISSAGE ET RENCONTRE
AUTOUR DE LA PEINTURE
Avec les Artistes
Le 14 Mai, à partir de 21 h.

— ENTREE LIBRE —

ՀԱՅ-ՀԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթ, Մայիս 15, ժամը 20-ին, նախաճեռնութեամբ հայ նախկին Ռազմիկ - ներու եւ Դիմադրականներու Միութեան։

YAN'S CLUB
5, Avenue Reille — 75014 Paris

կը դասախօսէ՝-

ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍ

երկրաբան՝

ԳՆԴ. ՊԵՐՃ ՊՕՇՆԱՔԵԱՆ

Նիւթ՝- «Հայաստանի մասնակցութիւնը հայրենական մեծ պատերազմին եւ Հայաստանի բնական հարստութիւնները»։

Տեղերը ապահովել հեռաձայնելով Պ. Գ. Պարգըրճեանի՝-

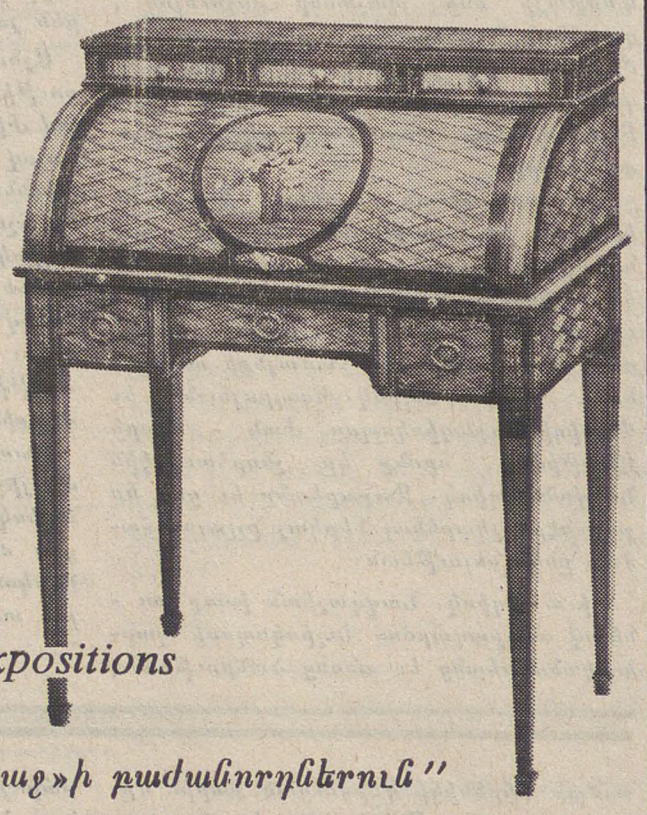
770 - 07 - 25

Ճաշագին 120 Ֆ.։

Meubles Ghazarian

4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance

Z.I. Vitrolles
à 20km de Marseilles
tél. (42) 89.27.47
ouvert le dimanche après-midi

visitez une des plus belles expositions de France

"Բացառիկ գեղչ «Ցառաջ»ի բաժանորդներուն"

ԽՆՋՈՅՔ - ՄԱՀ

NOVOTEL - BAGNOLET
10, Avenue de la République - Bagnolet
Métro: Gallieni

Կազմակերպուած կապ. Խաչէ փարիզի մանանճիւղին Նովոթէլի սրահներուն մէջ, Շաբաթ Մայիս 15, ժամը 20·00-էն մինչեւ լոյս։ Հայկ. ճոխ յայտագիր։ Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝-

233 41 74 եւ 206 42 50

Հայկական մթնոլորտ, երգ, նուագ, պար, Իտալիայէն հրաւիրուած «Հորի - զոն» խումբին կողմէ։

Կ'երգէ ՕՐ. ՀԵՐՄԻՆԷ ԵՐԻՑԵԱՆ (Վիէննայի օփերայէն)

Ճաշագին 150 Ֆ.։

Ժամը 22էն ետք՝ մուտք 30 Ֆ. պիճֆ։

SEVAN VOYAGES — SABERATOURS — VOYAGES WASTEELS
vous proposent

VOYAGES EN ARMÉNIE

PROCHAINS DÉPARTS
du 12 JUIN au 25 JUIN
du 19 JUIN au 27 JUIN
ainsi que:
DU 10 JUILLET AU 23 JUILLET
DU 31 JUILLET AU 13 AOUT DU 14 AOUT AU 27 AOUT
DU 04 SEPTEMBRE AU 17 SEPTEMBRE
DU 18 SEPTEMBRE AU 1er OCTOBRE DU 02 OCTOBRE AU 15 OCTOBRE

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
tél. 261 - 51 - 13
M° Pyramides

A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

ՁԱՇ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի վարչութիւնը ճաշ մը կը կազմակերպէ միայն կիներուն համար, Շաբաթ, Մայիս 15, Տէսինի Մշակոյթի Տան մէջ։ Մուտքը 40 Ֆ.։

Երեկոյեան ժամը 8-էն սկսեալ։

ՀԱՅԱՆ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՎԷՊԸ

խանիքս տպուած, միշտ՝ սպառած

Գին՝ 70 ՖՐԱՆՔ
Թղթատարով 180 Ֆ
Դիմել՝ «ԾԱՌԱՋ»

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայ Ուսանողաց Օգնութեան Միութիւնս շնորհակալութեամբ ստացաւ, Օր. Էլմոնէ Ճիվէլէկեանէ 100 Ֆ. ողբացեալ Բարգէն Թէրզեանի մահուան առթիւ, նաեւ 1981 - 1982-ի տարեշրջանին համար, Տէր եւ Տիկին Ց. Յարութիւնեան 250 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ժ. Տամլամեան 150 Ֆ.։

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

«ԾԱՌԱՋ»Ի

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԳԱՐԱ ՍԱԿԱԳԻՆԸ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 10-ԷՆ Ի ՎԵՐ

Մահազդ	250 (294)
Հոգեհանգիստ	125 (147)
Շնորհակալիք	125 (147)
Հարսնիք, Նշանուխ	150 (176·40)
Ծնունդ	150 (176·40)

Բոլոր ազգերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 17·6% թէ·կէ·Ա· (տե՛ս վաճառքի մէջ ընդհ· գումարը)։

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան։

ՈՒՐԲԱԹ
ՄԱՅԻՍ
14
VENDREDI
14 MAI
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍՊԻՐ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ : 180 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 400 Ֆ. - Հատը : 2.50 Ֆ.

57րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.171 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.171

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՆՈՐ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

=——=——=

Իր հերթական նիստին ընթացքին, Մայիս 12-ին, Ֆրանսական կառավարութիւնը կարգ մը որոշումներ տուաւ, որոնք որոշ իրատեսութիւն մը կը մատնեն ընթերվարական ըմբռնումներուն մէջ:

Ապագայ Յուլիս մէկէն սկսեալ Արժէքին Վրայ Աւելցուած Տուրքը (Թէ - Վէ - Ա) 17,60-էն կ'անցնի 18,60-ի, ինչ որ պէտք է 3,1 միլիառ րեռէ Պեռութեան, բայց պիժամանակ նոյն Թէ - Վէ - Ա-ն 7%-էն 33-ի կ'իջնէ ուռեռեղէնի վրայ: Բնական տուրքը (թախս տ'ապիթասիոն) 1 Յունուար 1982-էն իսկ, 60-ը անց այն անձերուն համար, որոնք եկամուտի աղբիւր չեն վճարեր: Այս Յունուար 800 միլիոն ֆրանքի կը նստի պեռութեան: Ազգայնացած Հաստատութեանց 3 միլիառ ֆրանքի նուէր մը կ'ըլլայ եւ 6 միլիառ օժանդակութիւն պանքային ճիւղին: Արհեստական տուրքը (թախս փրոֆէսիոնել), ինչպէս յայտնուած էր գործադրութեան Ապրիլ 16-ին, 5 միլիառ ֆրանքի նուազում մը պիտի արձանագրէ 1982-ին եւ 6 միլիառ 1983-ին:

Միւս կողմէ նարնջագոյն քաոթին 40%-ը գործատէրը պիտի վճարէ Հոկտ. 1-էն սկսեալ եւ 50%-ը 1983 Հոկտեմբեր 1-էն: Ցարդ ընդհ. ձեւով 23 Ֆ. էր փոխադրութեան հատուցումը (մամուլի մէջ՝ արդէն իսկ 111 Ֆ. է բաւական առնէ): Ան-իկա կը նպաստէ ոմանց, բայց կը վնասէ անոնց որոնք կառքով գործի կ'երթան եւ այլեւս հատուցում պիտի չստանան:

Ցարդ մը որոշումներ ալ արուած են պատասուորներու իրաւունքները աւելցնելու աշխատավայրերուն մէջ: Նախարար Ուռ կը նախատեսէ բաւական թոյլտուութիւններ, խտացուած չորս օրինագիծերու մէջ:

Այս բոլորը անշուշտ դեռ Ազգ. Ժողովի քուէն պէտք է անցնի, բայց հոն ալ մեծամասնութիւնը ծանօթ է:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՊՈՊԸ Լիզպոնէն Ֆաթիմա հասած էր Հոկտեմբերի իրիկուն եւ կէս գիշերին Սրբազանը կ'աղօթէր, չնորհակալութիւն յայտնելու համար Կոյսին, որ ճիշդ տարի մը առաջ զինքը փրկած էր Սզճայի հարուածէն, երբ կղերականի զգեստ հագած երիտասարդ մը փորձած է վրան խոժել: Ծովհ. Պօղոս Բ. ուխտաւոր կարծած է ու դէպի անծանօթը կը դառնար, երբ ապահովութեան սպասարկու-ներ պաշտօնեաները անմիջապէս բռնեցին զինք: Հինգշաբթի առտու դեռ հատու-ու կենտ լուրեր կային միայն, բան որոնց դարպիա անձ մըն է ենթական, որ ձեռքը դաշոյն մը ունէր եւ կ'ուզէր սպան-նել Պապը: Կ'բուէր թէ Սպանացի է:

ՅՈՒԳՈՒԼի Եւրոպայի բաժակներուն բաժակը չահեցաւ Գարչելոնայի խումբը, 1-ի դէմ երկու կէտով պարտութեան մատնելով Լիէժի խումբը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ 600 զինուոր եւս ղրկուե-ցան Լիբանան, ամբողջացնելու համար Միացեալ Ազգերու ուժերը:

ՄԱԼՈՒԻՆԵՐՈՒ մէջ Անգլիացիք ար-ժանթինեան երկու օդանաւ վար առած են:

ԱՆԳԱՐԱ ժամանած է Միացեալ - Նա-հանգներու Արտաքին նախարարը՝ զօր. Հէյկ, որ խվրէնի հետ պիտի քննէ երկու երկիրներու յարաբերութիւնները: Հէյկ, ապա, Աթէնք պիտի անցնի:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽԱՉՔԱՐԵՐՈՒ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍԸ Միլանոյի մէջ

=——✝——=

ՄԻԼԱՆՕ («Յառաջ»).- Խաչքարերու ցուցահանդէսը որ պատրաստուած էր Հայ արուեստին նուիրուած Գ. Սիմբոլիումին առթիւ, Վիչէնցայի եւ Պուսթօ Արսեցիոյի մէջ ներկայացուելէ յետոյ, այժմ կը ցուցադրուի Միլանօ հնաբանական թանգարանին մէջ: Ցուցադրութիւնը կազմակերպուած է Միլանոյի քաղաքապետութեան Մշակութային բաժանմունքին կողմէ, գործակցութեամբը Թանգարանի տնօրէնութեան, Միլանոյի Հայ Մշակոյթի ուսումնասիրութեան կեդրոնին եւ Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութեան:

×

Պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ Մայիս 6-ին, երեկոյեան ժամը 17·30-ին ընտիր բազմութեան մը ներկայութեան որու մէջ կը նշմարուէին բազմաթիւ իտալացիներ որոնք միշտ համակրանք եւ հետաքրքրութիւն ցոյց տուած են հայ մշակոյթի արտայայտութիւններուն հանդէպ:

Թանգարանին տնօրէնն՝ Տօքթ. Էրմանո Ալան, որպէս հիւրընկալ, իր բացման խօսքին մէջ վեր առաւ ցուցահանդէսին նշանակութիւնը, նամանաւանդ որ ան կը կայանայ նոյն այն վայրին մէջ ուր ամիսներ առաջ կանգնեցաւ իրական խաչքարը զոր Միլանոյի քաղաքին նուիրեց խորհ. Հայաստանի կառավարութիւնը ի նշան երախտագիտութեան Իտալիոյ՝ այլ մանաւորապէս Միլանօ քաղաքին ցուցաբերած քաջալերանքին համար իտալահայ մշակութային ձեռնարկներու նկատմամբ:

Իտալիոյ Հայոց Միութեան նախագահ՝ Տօքթ. Օննիկ Մանուկեան պատասխանեցաւ Տօքթ. Ալանին, չնորհակալութիւն յայտնեց քաղաքապետութեան եւ Թանգարանի վարչութեան, եղած համակրանքին ընդունելութեան համար, չեշտելով որ այստեղ ցուցադրուած խաչքարը, նմանահանութիւններն ու նկարները կը հանդիսանան ամէն մի Հայու ներկայութիւնը՝ Իտալիոյ հիւրընկալ եւ ասպնջական հողին վրայ:

Ապա խօսք առաւ Փրոֆ. Ալբակօ Նովէլլօ որ ներկայացուց խաչքարերու խորհուրդն ու իմաստը հայկական իրականութեան մէջ, նշելով որ անոնք միայն դերեզմանաքարեր չեն, այլև կը հանդիսանան հայ արհեստաւորին, արուեստագէտին, չինականին ապրումները իր պատմութեան եւ առօրեայ կեանքին զանազան շրջաններուն, ըլլան անոնք ուրախ կամ տխուր:

Ապա ներկայ հասարակութիւնը հետաքրքրութեամբ շրջեցաւ ցուցադրուած նկարներուն եւ խաչքարերու նմանահանութիւններուն (քալք) չուրջ յայտնեցուած բացատրութիւններուն:

Ցուցահանդէսը բաց կը մնայ մինչեւ Մայիս 25, որմէ վերջ կը փոխադրուի Մարսէյլ:

Հ. Բ.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊՆԱԿԸ ՏԵՍԻՔ

=——=——=

Մեր եկեղեցիին մեծ ծօներէն վերջ երկու – երեք օր մէկ նախադասութիւն միայն կը լսենք մեր չուրջիններէն. «Ես այս տարի գացած էի այսինչ եկեղեցին. եկեղեցին բերնէ բերան լեցուն էր, աննախընթաց բազմութիւն կար»:

Իրաւ ալ մեր Ժողովուրդը հաւատացեալ Ժողովուրդ է, կը լեցնէ մեր սուրբ տաճարները, կը հետեւի արարողութիւններուն, կը վերանայ, աղնիւ ապրումներ կը յանձնուի: Այս բոլորէն վերջ կը վերանորոգուի, յաճախ ուժ եւ չնորհ կը ստանայ, զոհունակութեամբ տուն կը վերադառնայ:

Բայց տօնական օրերու այդ խանդավառութենէն չաբաթ մը վերջ հոսկէ - հոնկէ դանդատներ կը սկսին հասնիլ: Գանգատներ՝ արբատեղիներու մէջ յաճախ Աստուծոյ ծառայողներուն կողմէ գործուած ինչ - ինչ խայտառակութիւններէ: Ինչէ՞ր չեն պատմուիր սրտցաւօրէն: Կը սկսինք զարմանալ, կը գայթակղինք, կը բարկանանք: Չենք ուզեր հաւատալ. չափազանցութիւն է, թշնամութիւն է, կը խորհինք: Բայց ոչ: Ուրիշ վկայութիւններ ալ կը հասնին չուտով: Սրտցաւ հաւատացեալներ, մաքրակրօն ու աւանդապահ ազգայիններ լրենց դէմքը կը ծամածռեն, նողկանք կ'արտայայտեն եւ երբեմն ալ իրենց խօսքը կ'աւարտեն սա չատ մտահոգիչ նախադասութեամբ.

«Անգամ մըն ալ եկեղեցի ոտք պիտի չդնեմ»:

×

Բարեկամ մը ունիմ, որ տօնական օրերու ընթացքին օտար եկեղեցի մը երթալ կը նախընտրէ այն օրէն ասդին երբ նոյնանք զգաց մեր եկեղեցիներուն ներքին կամ դուրսը կատարուած մեծապատիւ «մուրացկանութենէն»: Պնակներ, պնակներ, պնակներ, եւ անոնց գլուխը՝ պոռացող - կանչող, եթէ պէտք ըլլայ թեւէդ բռնող – քաշող «ազգայիններ»: Այս տեսարանը նողկանք պատճառած էր իրեն: Ո՛չ թէ անոր համար որ դրամ տալ չէր սիրեր: Ընդհակառակն ես ականատես վկան էի թէ ինչպէս առատաձեռն նուիրատուութիւններ կ'ընէր մեր բոլոր վարժարաններուն, հիւանդանոցներուն ու եկեղեցիներուն: Սակայն անհանդուրժելի կը գտնէր եկեղեցիի մէջ այդ կերպով կատարուած այդ տգեղ մուրացկանութիւնը: Իրեն այնպէս կը թուէր որ ատիկա ցեխարճակում էր հոգեկան որբազան արժէքներու վրայ, անվայել էր, Աստուծոյ կամքին հակառակ:

Անկէ վերջ, տօնական օրերուն միշտ խուսափեցաւ մեր եկեղեցին երթալէ: Գուցէ չտեսնելու համար այդ գայթակղեցուցիչ պատկերը...:

×

Այսպիսի արդիւնքի մը դիմաց չեմ զարմանար: Հոգեկան ապրումներու չէնքը այնքան նուրբ ու դիւրաբեկ կառոյց ունի, որ ան մէկ անդամէն ու ամբողջովին կրնայ փուլ գալ, եթէ փոքրիկ քար մը խաղցնենք անոր այս կամ այն անկիւնէն, կամ չունչի մը չափ թեթեւ փչենք անոր հիման վրայ: Ամբողջ չէնքը մէկ վայրկեանի մէջ վար կ'իջնէ ու իր տեղը կը թողու ափ մը մոխիրի:

Ճիշդ է որ այդպէս ըլլալու չէր: Մեր հաւատքը այնքան զօրաւոր պէտք է ըլլար, որ չցնցուէր մէկ երկու պատասխանատուներու անխորհուրդ սայթաքումներէն: Բարիքի, բարեգործական, աղնիւ չարժուձեւերու նկատմամբ մեր հաւատքը կը ցնցուի՞ աչխարհի վրայ չար մարդիկ տեսնելով: Չի ցնցուիր: Նոյնպէս պէտք չէր որ մեր չերմեռանդութեան մեր եկեղեցասիրութեան, մեր աւանդասիրութեան մէջ բան մը փոխէինք, տեսնելով այս կամ այն քահանային, եկեղեցիի այս կամ այն ծառային անբաւարարութիւնը, սայթաքումը:

Բայց իրողութիւնը այն է որ, - եւ թեբեւս ալ ատիկա բարեբախտ կարգադրութիւն մըն է - հոգեւոր ապրումները չեն կրնար «խաղաղ դոյակցութեամբ ապրիլ» լղճուկութեան եւ զռեհկութեան հետ: Վերացողը չի հանդուրժեր իր չուրջ ստորնացողներ տեսնելու, որովհետեւ եթէ վերացողը չի խանգարեր ստորնացողը, ստորնացողը, ընդհակառակն, լրիւ կը լղճայ վերացողին հոգեվիճակը: Այս երկուքը չեն կրնար քով քովի մնալ: Երկուքէն մէկը պէտք է հեռանայ զայրոյթով ու գայթակղութեամբ: Եւ յայտնի է անշուշտ թէ ով պիտի ըլլայ հեռացողը:

×

Արեւագալի օրերուն քահանայ մը իր եկեղեցիին մէջ, արարողութեան վեհանչուն մէկ վայրկեանին սապէս կը կրկնէր անդադար.

- Ասչը համբուրեցէք, պնակը տեսէք: Ասչը համբուրեցէք, պնակը տեսէք:

Ջերմեռանդ հաւատացեալ մը ի՞նչ կը զգայ արդեօք թուքակային այսպիսի տգեղ յանկերգի մը դիմաց:

Ռ. Հ.

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՑՈՂ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓրԷՍ ՄԱՑԻՍ 8 - 10)

ԴՈՐՊԱՏԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԼՍԱՐԱՆՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ՝ Խ. ԱՒՈՎԵԱՆԻ ԱՆՈՒՆՈՎ ԿՈՉՈՒԱԾ Է

Տարտուի (նախկին Դորպատ, Էստոնիա) Համալսարանի լսարաններէն մէկուն սպիտակ բարձր կամարներուն տակ դրուած է Խաչատուր Աբովեանի մարմարէ կիսանդրին. պատերուն փակցուած են անցեալ դարու առաջին կէսի փորագրանկարներ: Այդ լսարանը կոչուած է Խաչատուր Աբովեան, որ եղած է Դորպատի համալսարանի առաջին հայ ուսանողը: Համալսարանը պատրաստուելով իր 350-ամեակին, խնամքով կը պահպանէ այն բոլոր նիւթերը եւ առարկաները, որոնք կապուած են իր անուանի սաներուն հետ: Համալսարանին կից բացուած գիտութեան պատմութեան թանգարանին մէջ հաւաքուած են այդ անուանի աչակերտներու ձեռագիրները, դասախօսութիւններու համառօտագրութիւնները, տարրալուծարանի այն սարքերը՝ որոնցմէ օգտուած են անոնք: Գրադարանին մէջ կը պահպանուին մշակութային բազմաթիւ մասունքներ. հոն այցելուները կրնան տեսնել պարսկական երգերու այն փոքր հաւորը, զոր Աբովեան նուիրած է Համալսարանին: Ներկայիս Տարտուի Համալսարանին մէջ կ'ուսանին 30 ազգերէ ուսանողներ, որոնց մէջ բազմաթիւ Հայեր՝ որոնք կը հետեւին բժշկութեան, բանասիրութեան, անտեսագիտութեան, իրաւաբանութեան ճիւղերու:

ՓՈՍԹՊՈՍ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 45-ՐԴ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

Դասաւորման պատկերը հետեւեալն էր Մայիս 12-ին (օրուան խաղերէն առաջ), գլուխն են.- Արարատ, Պախտակոր եւ Դինամօ Մինսք 12 կէտով: Արարատ ու - նեցած է 10 խաղ, 5 յաղթանակ, 2 հաւասար, երեք պարտութիւն եւ նչանակած - ատացած (կօլ - ավըրէյճ) 12/12: Այս արդիւնքը կը յաջորդէ Արարատի հանդիպումներուն Դնեպրի հետ (Մայիս 8) ուր հաւասար մնացած է եւ Մետալիստի (Մայիս 12) որմէ պարտուած է հակառակորդի դաշտին վրայ 0-ի դէմ 1 կէտով:

Ընդհանուր դասաւորման մէջ, երեք առաջիններուն կը յաջորդեն.- Դինամօ (Կ), Դինամօ (Թ), Կուբան, Զենիթ, Դնեպր, ՌԿՄԱ, Տորպեդօ, Դինամօ (Մ.), Զերնոմորեց, Շախտեար: Վերջինն է Տորպեդօ (Մ.) 5 կէտով:

ՄՏՈՐՈՒՄՆԵՐ
ԱՒԵՏԻՍ ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ
ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՅԵՐԵԿՈՅԹԻՆ ԱՌԹԻՒ

Գրեց՝ ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

Մայիս 16–ին, Սորպոնի մեծ ամփի - թատրոնին մէջ տեղի կ'ունենայ Ֆրան - սահայ Մշակութային եւ Երիտասարդաց Միութիւններու եւ Սորպոնի Մշակութային կոմիտէի կազմակերպութեամբ յար - դանքի ցերեկոյթ մը, նուիրուած երա - ժիշտ Աւետիս Մեսրոպեանցի յիշատա - կին:

Բառին իսկական առումով արուեստա - գէտ մըն էր Մեսրոպեանց, որ իր կեանքի աւելի քան կէս դարը ապրեցաւ Ֆրանսա, առաւելաբար փարիզեան շրջանը, ոչ մի - այն հասնող սերունդներուն հայերէն երգ սորվեցնելով ու անոնց մէջ հայ երաժշ - տութեան սէրը արթնցնելով, այլեւ յօրի - նելով, երկնելով ու ստեղծելով երաժըշ - տական մեծ ու փոքր գործեր, որոնք ան - կասկած իրենց յատուկ տեղը պիտի ու - նենան հայկական երաժշտական դանձա - րանին մէջ:

Մեծ եղեռնէն մնացած որբ մըն էր Մե - սրոպեանց՝ որ իր ծննդավայր Արաբկիրէն Տէր Զօր, Հալէպէն Ֆրանսա, ուր եցաւ և իր ճակատին քրտինքովը, առանց ափ եր - կարելու ասոր կամ անոր, հասաւ իր սի - րած արուեստին մէջ նախանձելի բարձ - րութեան մը: Կեանքը ապրեցաւ տառա - պանքով, Հայութեան անորոշ ճակատա - գրով: Եղեռնի ու աքսորի տխուր յիշա - տակները խորապէս ազդած էին իր հո - գիին վրայ եւ այդ վիշտը կարմիր թելի մը նման կը ցոլանար իր եւ իր յօրինում - ներուն մէջ:

Աւետիս Մեսրոպեանց (Մելքոնեան) հա - մեստ էր ու հեռու ցուցականութենէ: Նկարագիր մը՝ որ յատուկ է իսկական արուեստագէտի: Ան չեզաւ իր յօրելեանը կազմակերպող դէմքերէն մէկը. չեզաւ նաեւ իրենց ապրանքը ճկուն լեզուով ծա - խել դիտցող արուեստի մարդոցմէ: Մե - սրոպեանց վեր մնաց այդ բոլորէն, զնա - հատեց սկսնակներու առաջին քայլերը, քաջալերեց յառաջադէմ ուժերը ու դէր - ման տաղանդները: Իր առօրեայ մտա - հոգութեանց առանցքը դարձուց հայ ե - րաժշտութեան նուիրուած երիտասարդ ուժերու երեւումը, հայ ազգային երա - ժըշտութեան վերաբերող հարցերը, անոր տոհմիկ նկարագրի ու յատկանիշներու պահպանումն ու զարգացումը եւ այդ բո - լորի միջոցով մեր ժողովուրդի ազգային նկարագրի անաղարտ ապահովումը:

Մեսրոպեանցի կեանքը եղաւ անվերջա - նալի երկունք մը: Հեռու մնաց ինքնացու - ցադրութեան բեմերէ ու իր առանձնասեն - եակը քաշուած տքնեցաւ, անդուլ ու ան - դադար ստեղծեց, արտադրեց, յօրինեց, հաւաքեց, մշակեց, դաշնաւորեց ու հայ երաժշտութեան գանձարանը հարստացուց ինքնատիպ, դոյզրիկ եւ արժէքաւոր մե - ղեդիներով:

Երաժշտական պատկառելի վաստակ մը կը թողու Մեսրոպեանց մեզի: Կը բաւէ յի - շատակել քանի մը թիւեր իր ստեղծագոր - ծութենէն՝ ցոյց տալու համար անոր վաս - տակին պատկառելիութիւնը եւ մանա - ւանդ այլազանութիւնը՝ 4 համանուագ, 3 օփերա, 1 քնարական ողբերգութիւն, 3 օփէրէթ, 2 բեմադար, սենեկային երա - ժըշտութեան բազմաթիւ գործեր, բազ - մաթիւ մեներգներ ու խմբերգներ, դպրո - ցական 50 երգերու շարք մը եւայլն: Բացի ասոնցմէ, Մեսրոպեանց շնորհակալ գործ կատարած է տարբեր շրջաններու ազգագրական երգերը հաւաքելով:

Ան խնամքով հաւաքած ու թուղթին յանձնած է Աբարկիրի, Զմշկածագի, Տա - բօնի, Եգեսիոյ, Շապին Գարահիսարի ժո - ղովրդական մեղեդիները, զանոնք քաղե - լով հին սերունդի վերջին ներկայացու - ցիչներու դողդոջ շրթներէն. մեղեդիներ՝ որոնք անբաժանելի մասը կը կազմէին մեր մշակոյթին եւ զորս պէտք էր կո - րուսած փրկել: Այս խմաստով ալ յիշեալ շրջաններու հայրենակիցները երախտա - պարտ պէտք է զգան իրենք զիրենք Մե - սրոպեանցին, որ այդ երգերու եւ մեղեդի - ներու ձայնագրութեան մէջ անաղարտ պահելով տոհմիկ նկարագիրը, նրբու - թիւններն ու թովչանքը, կենդանացու - ցած է զանոնք ստեղծող ժողովուրդի կենսական ոգին:

Համառօտ այս տողերով, անշուշտ, կարելի չէ խոր վերլուծումի ենթարկել Մեսրոպեանցի երաժշտական վաստակը, այսուհանդերձ վեր առնելու համար անոր վաստակին նկարագրային քանի մը յատ - կանշական գիծերը ըսենք, որ Մեսրոպեանց իր իւրաքանչիւր յօրինումի մէջ՝ ըլլայ ան երգ, նուագ, խմբերգ, նուագախումբի համար գրուած մեծ կամ փոքր գործ, սիրտ ու հոգի դրած է: Իրեն համար գո - յութիւն չունէր փոքր չափի կամ ծա - ւալուն գործ, կարեւորը ստեղծագործու - թիւնն էր, որ անպայման ծնունդը պէտք է ըլլար երկունքի մը: Ճաշախ կը նկա - տենք, որ դպրոցական մանուկներու սահ - մանուած երգի մը (50 երգերու շարքին բոլոր բառերն ալ ինք գրած է) կ'ընկե - րանայ խորունկ կառուցուածքով նուագի բաժին մը: Երեւոյթ մը՝ որ երեւան կը հանէ երաժշտին լրջութեան դիտակցու - թիւնը արուեստին հանդէպ: Իր ստեղծա - գործութիւններուն աղբիւրը ժողովուրդն է ու անոր երգը: «Երբ կ'աշխատիմ, - կ'ըսէ ան, - իմ ներշնչումը կը ստանամ հայ ժողովրդական երգերու ակունքէն, որ բացարձակ անհրաժեշտութիւն է տոհ - միկ երաժշտութիւն ստեղծելու համար: Եւ բոլոր անոնք՝ որ կը հեռանան այդ ան - հուն գանձէն, իրենց արտադրութիւնը կը դառնայ անհաղորդ մեր ժողովուրդին հա - մար»: Ինչ կը վերաբերի Մեսրոպեանցի ծա - ւալուն գործերուն՝ համանուագ, օփերա կամ սենեկային երաժշտութիւն, պէտք է նշել, որ անոնց մէջ կը ցոլանան Արեւել - քի եւ Արեւմուտքի զօրեղ ընդելուզումով շաղախուած երանգներ:

Մեսրոպեանց հարուստ մեղեդիներով հիւսուած իր մեներգները գրած է Պետ - րոս Դուրեանի, Դերենիկ Զարիւճեանի, Յովհաննէս Թումանեանի, Մարօ Մար - գարեանի, Նարպէյի, Ռոզա Պետրոսեա - նի, Վահրամ Մաւեանի, Հ. Ղեւոնդ Ալի - շանի եւ այլ բանաստեղծներու բառերով, զորս սորվեցուցած է ոչ միայն Նոր Սե - րունդի Փարիզի եւ Իսիի մասնաճիւղերու անդամներուն, այլեւ Իսիի «Սրիմեան» ղպրոցի աշակերտներուն՝ հայերէնի դա - սերու առընթեր: Իր շրջանին ղպրոցը ու - նեցած է մինչեւ 120 աշակերտ: Հոս, յատուկ պէտք է յիշել, որ այդ աշակերտ - ներէն ոչ ոք ներկայ էր Մեսրոպեանցի յու - պարկաւորութեան: Այս ալ՝ ուրիշ ոգ - ևորութիւն մը:

1950-ական թուականներու Փարիզի մը - չակութային եւ արուեստի կեանքի աչ - խուժութիւնը շատ բան կը պարտէր Մե - սրոպեանցի, որուն օփէրէթները՝ «Ղարա - բաղի Մելիքներ», «Տէր Գոռնակ», «Ոսկի հէքեաթ» եւ այլ գործեր, իսկական վա - յելքներ եղած են հանդիսականներուն հա - մար, որոնք երկար ատեն լեցուցած են սրահները:

Մեսրոպեանցի երգերը առաւելաբար հընչեցուցած ու տարածած են Լիլի Տուրեան, Շաքէ Պէնկեան, Մկրտիչ Պօղոսեան, Աւետիս Քիւրիւէլեան, Աստղիկ Քէօսէեան, Աստղիկ Տէտէեան եւ ուրիշներ, որոնք բեմերէն եւ զանազան առիթներով հա - ւաքոյթներու ընթացքին մեկնաբանած են արուեստագէտին գործերը: Հայաստան 1980-ին էր, որ արժանին հատոյց, այն ալ չնորհիւ Թոմանի երաժշտանոցի տը - նօրէն Ալեքսանտր Սիրանոսեանի ջանքե - րուն: Սիրանոսեանի ղեկավարութեամբ Երեւանի Փիլհարմոնիք նուագախումբը հնչեցուց Մեսրոպեանցի Ա. Համանուագը, որուն մասին դրուատանքով արտայայ - տուեցան Հայաստանի երաժիշտները: Հայաստանի անուանի երգչուհիներէն Գոհար Գասպարեան եւս, զանազան ա - ռիթներով, հնչեցուցած է Մեսրոպեանցի երգերէն նմոյշներ: Ամէնէն ծանօթ եր - գերէն յիշենք՝ Ծիծառնիկը, Գիւղի երգը, Քեզնից ինձի եար չըլնի, Գարուն, Յետ մահու եւայլն:

Մեսրոպեանցի ամէնէն յատկանշական եւ կոթողային գործը կը մնան այն 4 համա - նուագները, որոնք կը ներկայացնեն հայ ժողովուրդի պատմութիւնը՝ սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը: Հեղինակը զանոնք կո - չած է՝ Նայիրեան Համանուագ Ա.- Հե - թանոսական, Նայիրեան Համանուագ Բ.- Նեղերական, Նայիրեան Համանուագ Գ.- Դիւցազնական եւ Նայիրեան Համանուագ Դ.- վերածնունդ: Բազմամարդ նուագա - խումբի եւ երգչախումբի համար գրուած այս գործին մեկնաբանութիւնը, ինչպէս յաճախ կը կրկնէր ողբացեալ երաժիշտը, կրնայ իրականացնել միայն Երեւան, որ կը յուսանք օր մը կը յարգէ հայ երա - ժըշտութեան այս նուիրեալին վսեմաքե - կոթողային գործ մըն է նաեւ «Մխիթար Սպարապետ»ը, որուն ձայնագրութիւնը մնաց սեւագիր վիճակի մէջ: Թող Մայիս 16-ի յուշի ցերեկոյթը կարելիութիւն ըն - ծայէ հրատարակելու Մեսրոպեանցի գոր - ծերէն գէթ մաս մը, որմնգմէ միայն քա - նի մը նմոյշներ լոյս տեսած են ցարդ:

Ահաւասիկ քանի մը անկապ տողերով համառօտ պատկերը այն հսկայ աշխա - տանքին, զոր տարած է Աւետիս Մեսր - պեանց իր ամբողջ կեանքի ընթացքին, տալով շատ բան իր ազգին՝ արուեստի ճամբով, եւ շատ քիչ հակադրուած ու գնահատուած անկէ: Մեր ժողովուրդը պիտի կարենա՞յ գնահատել այս խոս - կան արուեստագէտը եւ զոնէ, անգամ - ուան մը համար, գործադրել այն ցաւա - լի խօսքը՝ որ մերը եղած է ընդհանրա - պէս, թէ՝ «գնա՛, մեռիր, եկո՛ւր՝ սի - րեմ»: Այլ խօսքով, իրենց ծննդավայրի - րու ժողովրդական երգերը հաւաքած ու կենդանացուցած երաժիշտին յիշատակը, Մայիս 16-ին, պիտի կարենա՞ն յարգել իրենց ներկայութեամբ բոլոր անոնք՝ ո - րոնք անոր ողջութեան մնացին անտար - բեր, բացակայեցան անոր յուղարկաւո - րութենէն եւ որեւէ ձեւով չվերցան աջ - տայայտել անոր իրենց երախտապարտ - թիւնը:

Վերջացնենք մեր մտորումները «Մի հառաչանք» վերնագրով Յովհաննէս Թու - մանեանի մէկ բանաստեղծութեան հիման վրայ Մեսրոպեանցի գրած երգին բառե - րով, որոնք այնքան կը յարմարին ողբաց - եալ արուեստագէտին, որ պատկառելի վաստակով մը փակեց իր աչքերը 1981 Հոկտ. 11-էն 12 լուսնալիք գիշերը: Խօսքը կուտանք Մեսրոպեանցի՝ Թումանեանի բառերով.

Եթէ մի օր, աւո՛յ ընկեր,
Գաս այցելու իմ շիրմին,
Ու նորաբոյս վառ ծաղիկներ
Տեսնես փռուած չորս կողմին,

Դու չը կարծես թէ հասարակ
Ծաղիկներ են ոտիդ տակ,
Կամ թէ գարունն է այն բերել,
Իմ նոր տունը զարդարել:

Նրանք չերգած իմ երգերն են,
Որ սրտումըս ես տարայ,
Նրանք սիրոյ այն խօսքերն են,
Որ դեռ չասած ես մեռայ:

Նրանք իմ ջերմ հառաչներն են,
Այն աշխարհիցս ուղարկուած,
Որի ճամբէն էս առջեւ
Գերեզմանով է փակուած:

Ցարգանք յիշատակին անոր՝ որուն կեանքը պատարագ մը եղաւ հայ երա - ժըշտութեան բագինին առջեւ:

ԴԱՒՈՅԻ
ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ
ԵՒ ԻՆՉՊԷՍ ՍՊԱՆՆԵՑԻ ՋԻՆՔԸ

Գրեց՝ ՏԱՃԱՏ

ԽՄԲ.- «ԾԱՒԱՋ».- Դաւո-ի ահաբեկիչ Տաճատ Թէրլէմէզեանի յուշերը՝ դաւա - ճանին սպանութեան մասին իր իսկ կող - մէ, ահաբեկումէն (1908 Մարտ 10), 34 տարիներ ետք, կ'արտագրեմ «Վասպու - րականը եւ իր տարագիր զաւակները» հատորէն, հրատարակութիւն Համա - վասպուրականի Հայրենակցական Միու - թեան (Մ. Ն.) 1942, տպ. Հայրենիք, Պոսթըն:

×

Ճետագայ դէպքերը անմիջականօրէն նաեւ կապուած են իմ պատանեկական կեանքիս հետ եւ կը գրաւեն 45 օրերու շրջան մը, 1908 Յունուար 25, Մարտ 10, հին տոմարով: Շատ շատեր կը հետաքըր - քըրուին յեղափոխական օրերու մեր այդ դժբախտ պարագաներու իսկական պատմութեամբ եւ կը փափաքին լսել զայն: Ես այս գրութեանս մէջ, առաջին անգամ ըլլալով, պիտի ջանամ ներկա - յացնել փաստերն ու եղելութիւնները ճիշդ այնպէս, ինչպէս որ պատահեր են, առանց ճիպ թափելու զանոնք վերլուծե - լու եւ եզրակացութիւններ հանելու ա - նոնցմէ:

×

Ա.- ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Երբ 1908 Յունուար 25-ի ուրբաթ օրը կէսօրէ վերջ լուր տարածուեցաւ թէ Ա - գեստանի մէջ խուզարկութիւններ տեղի կ'ունենան Թուրք կառավարութեան կող - մէ, Քաղաքամիջի չուխան անմիջապէս զգուշացաւ, եւ տղամարդիկս փութացինք Ա.գեստան վերադառնալ: Երբ Ասչ - փողց հասանք, անհաւատալի եւ անըմբռ - նելի տեսարանի մը հանդիպեցանք: Աչ - քերուս տեսածներուն հաւատալս չէր գար: Տասնեակ մը կառքեր բեռնաւոր - ուած հարիւրաւոր մօսիկի հրացաններով եւ հարիւրաւոր տասնհարուածեան (մաու - զեր) ատրճանակներով կը պարպուէին Թուրքերու կողմէ եւ ոստիկանատուն կը փոխադրուէին: Տասնեակ մը այլ սայլե - րու վրայ կը դնուէին անհաշիւ մնոուկ - ներով լեցուն փամփուշտներ, յեղափո - խական զինուորական հագուստներ եւ զինուորական ամէն տեսակի կազմածներ: Մի քանի հարիւր Թուրք զինուորներ ամ - բողջ հրապարակը շրջապատած էին. հը - րացանները ուղղուած մուխինները, զէն - քերը ձեռքերնին բռնած, պատրաստ կը - րակելու որեւէ պատահականութեան պա - րագային:

Հակառակ այս վտանգին, չուկայէն վերադարձող հարիւրաւոր հայ տղամար - դիկ կը բոլորուէին զինուորական չղթա - յի շուրջը: Շշմած մնացեր էինք: Զգի - տէինք թէ ի՞նչ էր պատահած. նորանոր կառքեր եւս կը հասնէին շրջապատուած ձիաւոր զինուորներով: Զգիտէինք թէ ի՞նչ էր պատահած. միայն գիտէինք որ յեղափոխական գոյքեր էին բերուածնե - րը, եւ կը պատկանէին Դաշնակցական - ներուն, որովհետեւ անոնք միայն կա - րող էին ունենալ այդ կարգի պատրաս - տութիւններ այդ օրերուն: Բայց ի՞նչպէս Թուրքերու ձեռքն էին անցած անոնք: Ժողովրդի մէջ նկատեցի իմ խմբի ըն - կերներէն Մանուէլ Ոսկերիչեանը, որ դեռ դպրոցական, չուկան չէր իջներ: Անոր հետաքրքրութիւնս գոհացնելու համար պատասխանեց թէ «Դհէրցի Դաւօն է դա - ւաճաներ»: Անհաւատա՛լի լուր, ի՞նչպէս Դաւօն կարող է մատնել այս զէնքերը՝ դոր ձեռք բերելուն մէջ անիկա անպատ - մելի դեր էր կատարած:

Անմիջապէս մեկնեցանք հրապարակէն, եւ պատուիրելով Մանուէլին որ մեր խումբի անդամներուն լուր տար որ - ուած վայրը հաւաքուիլ: Եւ որպէս մեր խմբի խմբապետ, փութացի կ. կոմիտէի մօտ՝ իմանալու մեր ընելիքներու մա - սին:

Կարգադրուած էր գիշերով տեղափո - խել բոլոր այն պահեստները, որոնց մա - սին կասկած կար թէ դաւաճանը կրնայ տեղեկութիւն ունենալ: Մենք վստա - հէինք թէ յաջորդ առտու դարձեալ խու - զարկութիւն տեղի պիտի ունենար: կո - միտէն անմիջապէս քանի մը փոքրիկ եւ վարժ խումբեր նշանակած էր հետա - պընդելու եւ սպաննելու համար Դաւօն: Ես, Տիգրան Մանդակունեանը եւ Ցարու - թիւն Վասիլեանցեանը դիմեցինք կ. կո - միտէին որ մեզ ատրճանակ տան Դաւօն հետապնդելու համար, բայց մերժուե - ցանք, պատանի եւ անփորձ ըլլալնուս պատճառաւ: Մեզի յանձնարարուեցաւ չե - խուզարկութիւններ կատարել եւ լուր տալ իրենց:

(Շար. 1)

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Անկայունութենէ աւելի կայուն բան չկայ այս աշխարհի մէջ:

ՍՈՒՖՖ

ԱԿԱՆԱՏԵՍԻ ՅՈՒՇԵՐԷՆ

Հակառակ անհերքելի փաստերու եւ բացարձակ ճշմարտութիւններու, հակառակ ժամանակակից օտար անձնաւորութիւններու վկայութիւններուն, Թուրքը կը շարունակէ անպատկառօրէն ուրանալ այն ահաւոր ոճիրները, զորս գործեց 1915-ին ու անոր յաջորդող տարիներուն, թնաջնջելու համար համօրէն հայ ժողովուրդը:

Անիկա ոչ միայն չընդունիր իր մեղապարտութիւնը, այլ նաեւ լինքզինքը արդարացնելու համար, կը համարձակի յերիւրծոյ առասպելներ հնարել, իր գործած ոճիրները վերագրելով Հայերուն:

Սակայն եւ այնպէս, ցեղասպանութեան այդ թուականը, հակառակ 67 տարիներու անցեալ մը ունենալուն, տակաւին կը վերապրողներ, այդ դէպքերուն ականատես վկաներ, որոնց յիշողութեանը մէջ անջնջելի կը մնան սպանդէն զարհուրելի տեսարանները:

1915-ի ամառն էր. Մեծ Եղեռնի արիւնազանգ թուականը:

Ուրֆայէն դէպի հարաւ, Մէսքէնէէն ի՛նքզինքն երկարող ճամբաներուն վրայ աշխատող հայ գինուորներս, առանձին օր ականատես կ'ըլլայինք անցնող կարաւաններուն աղեխարշ տեսարանին եւ մեր աչքերը կը տամկանային ի տես հայ ժողովուրդի ողբալի վիճակին. թէեւ մեր կացութիւնն ալ համեմատաբար նուազ արգահատելի չէր:

Հայկական նահանգներէն, Սեւ ծովու ափերէն, Փոքր Ասիոյ հայաբնակ գաւառներէն տեղահան եղած Հայերու իրերայաջորդ կարաւաններն էին նեռուած՝ ապրզրութեան ճամբաներուն վրայ, որպէս ոչխարի հօտեր դէպի սպանդանոց, հեծեալ ոստիկաններու ու բանակէն արձակուած մարզապաններու հսկողութեան տակ նշանակ՝ Չարդի ու թալանի սպասող խուժանի ամենօրեայ յարձակումներուն հարաւի ուղղութիւնը բռնած ամխներէ ի վեր անդադար կը քալէին արեւածագէն մինչեւ մայրամուտ:

Աբեւի կիզիչ ճառագայթներուն տակ, բաղկացած կիներէ, աղջիկներէ ու մանչերէ ալեհեր մարդոցմէ, բոկոտն ու ցընցոտիպատ, քաղցէն ու ծարաւէն հիւծած, ճամբու տաժանքէն ուժասպառ, անճանաչելի դարձած մարդկային այդ խըճողակները, որոնց համբանքը հեռուհեռէ կը նօսրանար Չարդերու առեւանգումներու ու մահացու հիւանդութիւններու հետեւանքով, բիրերով, հրացանի կոթով ամէն կը քշուէին դէպի անապատները, ջրառատ մարտակերպ դաշտերը:

×

Որ մը մայր մը իր երկու երախաներով, ծծկերը կռնակը միւսին ձեռքէն բռնած, յայտնապէս քաղցէն ու ծառաւէն հիւծած, քալելէն պարտասած, չէր կրնար հետեւիլ կարաւանին. երախաները նոյն — պէս անօթի ու ծարաւ, կը հեծկլտային կողկողաձայն ու մայրը ոչինչ ունէր զանոնք կերակրելու:

Դաժան ոստիկանը, որ ինկած էր այս կնոջ ետեւէն, կը գոռգոռար, բրտօրէն կը հրէր ու կը հարուածէր հրացանի կոթով, որպէսզի արագացնէ քայլերը ու միանայ կարաւանին. սակայն թշուառ կինը բոլորովին ուժասպառ, անտրտունջ կ'ընդունէր հարուածները, առանց կարենալ փութացնելու քայլերը. ինչ որ դժգոհութիւն կը պատճառէր ոստիկանին, որ զայրացած՝ հրացանի կոթով երեք ուժգին հարուածներ եւս կուտար, մէկը անոր դլխուն, միւսը կռնակը կապուած մանկիկին, հարուած մըն ալ ահէն ճչացող երախային, դիտապարտ փախելով երեքը միասին:

Ասպա սուպզելէ յետոյ իր գործած ոճիրը, երիցս մարդասպան ոստիկանը կը հեռանար, բերնէն դուրս չպրտելով հետեւեալ խօսքերը.

- Իչ կեավուր տահա էֆսիհ օլսուն. երեք անհաւատ եւս պակաս թող ըլլայ:

Կ. Ս.

Փարիզի Աղոտասխնամ Ընկերակցութեան 90-ամեակը

Մայիս 4-ին, Փարիզի Ինթէռ – Քոն - Թինանթալ պանդոկի հիւրասրահին մէջ տեղի ունեցաւ ճաշ մը, Աղքատախնամ Ընկերակցութեան 90-ամեակին առթիւ, նախագահութեամբ տարեցներու ենթանախարար՝ Ժոզէֆ Ֆրանչեսքիի: Հաւաքոյթը իր ներկայութեամբ կը պատուէր Կաթ. պատուիրակ՝ Սերովբէ Արք. Մանուկեան:

Ախորժաբերներէ եաք, ճաշը կը սկսէր ժամը 20·30-ի չուրջ, երաժշտական մըթնոլորտի մը մէջ զոր կ'ապահովէր Պեր - նար Տէվէճեան իր նուագախումբով: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին երգիչ Վիգէն եւ «Նայիրի» պարախումբը:

Ճաշի աւարտին Գիւտ Եպիսկ. կը կարդար Ամենայն Հայոց Վազգէն Կաթողիկոսի կոսի տուած կոնդակը 1981 Դեկտեմբեր 15-ին, ընկերակցութեան 90-ամեակին առթիւ եւ ուղղուած Կաթ. պատուիրակ՝ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի: Հոն, Վազգէն Ա. կը չեշտէր, ի մէջ այլոց - «Բարեսէր միութեանդ վարչութեան գովելի ջանքերու շնորհիւ, Ֆրանսայի մէջ հիմնուած՝ Անտիլիի, Մոնմորանսիի եւ Սէն - Ռաֆայէլի Զեր հոգատարութեան ու խնամքին ներքեւ գործող երեք ծերանոցները, նոյնպէս Զեզի համար, Ֆրանսահայութեան պատիւ բերող բարեսիրական հաստատութիւններ են, ուր բազմահարիւր տարեց մայրիկներ ու հայրիկներ, իրենց կեանքի վերջին տարիները կ'ապրին հայաշունչ խաղաղ ու ապահով պայմաններու մէջ: ... Այս բարեպատեհ առիթով, Մեր երախտագիտութիւնը կը յայտնենք հիւրընկալող Ֆրանսացի մեծահոգի ժողովուրդին եւ իր մարդասէր պետական իշխանութեանց, որոնք մարդասիրական մշտական հոգածութեան կը ցուցաբերեն Ֆրանսահայ ծերանոցներու նկատմամբ»:

Ընկերակցութեան նախագահը՝ Ժակ Գալճեան կարճ ելոյթով մը, շնորհակալութիւն յայտնեց Ժոզէֆ Ֆրանչեսքիի, որու հետաքրքրութիւնը հայութեան հանդէպ Ալֆորվիլի թէ ազգ. գեհենի վրայ ամէն գնահատանքի արժանի է: Այս առթիւ յայտնեց նաեւ «ռատիօ - Ազգ»ի պաշտօնական ծնունդը:

Տարեցներու ենթանախարարը խանդավառ ճառ մը արտասանեց, համեմատած արամատութիւններով: Նախ ճշդեց թէ ի՞նչ հանգամանքով կը խօսի՝ իբրեւ քաղաքապե՞տ, իբրեւ նախարա՞ր, ո՛չ, չեշտեց Ժոզէֆ Ֆրանչեսքի, «իբրեւ ձեր ամէնէն անկեղծ բարեկամը: Սիրոյ հին պատմութիւն մը կայ Հայերուն եւ իմ միջեւ»: Ալֆորվիլի քորսիքացի քաղաքապետը, հարց տուաւ նաեւ՝ Հայերն ե՞ն որ Քորսիքացիներէն կը սեռին, թէ Քորսիքացիները՝ Հայերէն... : Պատմեց թէ նամակ մը ստացած է Թրքական դեսպանատունէն, ուր կ'ըսուի իբրեւ թէ Հայերու ճնշումին տակ, Նափոլէոն ուզած էր տապալել Թուրքիան: Անդրադառնալով, ապա, Աղքատախնամ ընկերակցութեան եւ անոր 90-ամեակին, յիշեց թէ ներկայիս Ֆրանսայի մէջ եօթնուկէս միլիոն անձ կայ՝ 65 տարեկանէն վեր, որոնց 3-ուկէս միլիոնը՝ 75-էն վեր են եւ 430·000 ալ 85-էն վեր: Այս թիւերը պիտի կրկնապատկուին մինչեւ դարուս վերջ եւ ասիկա կարեւոր հարց մըն է: Ուրեմն հանգստեան տուները պէտք է հանգստաւէտ ըլլան եւ համապատասխան այօդուան աշխարհին: Ցայտնեց թէ նպաստաւոր ընթացք պիտի տրուի եղած դիմումներուն եւ Սէն - Ռաֆայէլի Թղթածրարը լաւ ճամբու մէջ է: Ենթանախարարը չեշտեց Հայերու մշակոյթի պահպանման անհրաժեշտութիւնը, ի սպաս քաղաքակրթութեան եւ յայտնեց թէ խօսած է կրթական նախարարին հետ, հայերէնի դասընթացքներ հաստատելու համար, հայաշատ շրջաններու հանրային դպրոցներուն մէջ եւ թէ Ա. Սաւառի նպաստաւոր կարծիք յայտնած է:

Այս յայտարարութիւնը մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց ներկաներուն մօտ եւ խանդավառութիւնը աւելի մեծցաւ երբ Ժ. Ֆրանչեսքի իր ելոյթը վերջացուց «կեցցէ՛ անմահ Հայաստանը» հայերէն խօսքերով:

×

Երեկոյթը, մեչտ երաժշտական մըթնոլորտի մէջ եւ թոմպոլայով մը վերջ գտաւ ժամը 2-ին մօտ:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

Լրատու տրտնջոցի

Ալէն Պարսամեան, թոռը՝ դրագէտ Մկրտիչ Պարսամեանի եւ Տոքթ. Արամ Ճինճեանի, նկարչական իր գործերը կը ներկայացնէ Մայիս 17-էն Ցունիս 30:

BANQUE NATIONALE DE PARIS

Cergy — Pontoise

Parvis de la Préfecture

Ծնած 1947-ին, Նէօյի, Ալէն Պարսամեան, նախ զբաղած է լուսանկարչութեամբ, ապա հետզհետէ նկարչութեան նուիրուած է: Այս առաջին անձնական ցուցահանդէսին, կը ներկայացնէ 56 իւղաներկ եւ 14 գծագրութիւն:

ԿԵԱՆՔԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԷՆ ՆԵՐՍ

Ալֆորվիլի մէջ Հայ Մշակութային Տուն մը հաստատուելէն ի վեր ազգային մշակութային կեանքը կենդանութիւն մը առած է: Հոն հիմնական աշխատանք կը տարուի որպէսզի աճող սերունդը դիտակցի թէ հայ մշակոյթը կը պահէ իր երիտասարդութիւնը ժամանակներուն ընդմէջէն: Ան ունի երգի, պարի եւ երաժշտութեան դպրոցներ, ժողովրդական արուեստի, Քոչարիի, մխիթարի եւ ժամանակակից հայկական պարի ու աւանդական հայ երաժշտութեան արուեստանոց – ներ, ինչպէս նաեւ լուսանկարչութեան աշխատանոց եւ թատերախումբ մը, (որոնց իւրաքանչիւրին աշխատանքին պիտի անդրադառնանք յետագային), ունի նաեւ հայերէն լեզուով դիրքերու դպրան մը, որ կը կարդադրուի որպէսզի ընթերցասէր հասարակութեան տրամադրութեան դրուի:

×

Ամէն Շորեքշաբթի 70-է աւելի երախաներ կը հաւաքուին այնտեղ, իրենցմով կը զբաղի հաստատութեան տնօրէնուհին եւ օգնական վարիչները, որպէսզի զիրենք զգայնացնեն հայ լեզուի, Հայոց պատմութեան եւ աշխարհագրութեան, անոնց մտքին մէջ դրոշմելով - անոնց ճանչցնելով հայ ազգին պատկանելու հաճոյքն ու հպարտութիւնը: Ահաւասիկ այսպէսով, ան կը քաջալերէ երիտասարդ տաղանդները ու նեցուկ կը կանգնի անոնց, որպէսզի արտայայտեն իրենց պիտութիւնն ու չնորհները ու հետեւաբար կը տարածէ եւ կը զարգացնէ մշակութային արժէքները, որոնք մարմնացումն են մեր դարերու քաղաքակրթութեան: Քաջալերելի են բոլոր անոնք որոնք յանձն առած են վարել այս դժուար աշխատանքը:

ՏԱԼԻԹԱ.

ՍՊԻՏԱԿ ՋԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ՉՈՐՈՐԴ

ԴԷՊԻ ԳԱՐԱՏԱՂԻ ԼԵՌՆԵՐԸ

- Յալիլ, տղաս, ձեր մէջ չարժում մը որ տեսած ենք, անմիջապէս ուզած ենք յարաբերութեան մէջ մտնել, օգնելու եւ չարժումը ոտքի կեցնելու համար: Շարժման զեկավարներու գիտակցութիւնը չի բաւեր. ժողովուրդն է, որ պիտի ըմբռնէ ու իր գոհը պիտի բերէ այդ չարժման: Այդ գիտակցութիւնը պակաս է քիւրտ ժողովուրդին մէջ: Այդ գլխաւոր պատճառներէն մէկն է ձախողութեան: Քրտական պատմութեան մէջ եղած այս փոքր չարժումները եւ նոյնիսկ ձախողութիւնները արդէն բաւական հող պատրաստեցին: Այս ձեր չարժումը չպէտք է ձախողի եւ չի ձախողիր, երբ համալ մը կուգայ Պարսկաստանէն ու խումբին մէջ կը յայտնուի:

«Վարդանը, որ Վարդաձորի կռուին մէջ է, Տոքթ. Նայիրեանը, որ այժմ Պարսկաստան է, Մուրատը, որ այս օրերուն 300 գինուորներով կ'ուզէ սահմանն անցնիլ՝ Վարդաձորի կռուին հասնելու համար, այս մեր բոլոր ընկերները երբ լմցան, որ այս անգամ Շէյխի սըզան՝ Յալիլը չարժման մը գլուխ անցած է, ուզեցին յարաբերութեան մէջ մտնել: Ահա թէ ինչո՞ւ այս տեղ է Զէրզի կիրոսը եւ քիչ մնաց պարապ տեղը մեր գլուխը վրայ տայինք:

«Ես Վարդաձորի լեռնէն վար իջայ: Կ'ուզէի երթալ Գարափուռար ուրիչ կարեւոր աշխատանքի մը համար, որ պիտի պարզեմ քիչ յետոյ»:

Յալիլ սկսաւ պարզել իր նախնական աշխատանքները եւ ըսաւ, որ ինք պիտի աշխատէր յարաբերութեան մէջ մտնել հայ ֆէտայիներուն հետ եւ այդ ուղղութեամբ պիտի ուղէր խօսիլ Սեներքերիմին հետ: Որ, բոլոր վտանգները աչքին առնելով պիտի տեսնուի յայտնի ու անյայտ քիւրտ ցեղապետներուն հետ, անոնց աջակցութիւնները կապելու նոր չարժման: Արդէն Գարափուռարի պէս վտանգաւոր վայրի մը մէջ ստեղծուած է զաղտնի խումբ մը, աջակցութեամբ իր զպրոցական ընկեր Ալիին, որ այնտեղ քրքական պաշտօնեայ է:

– Մենք դեռ երկար ճամբայ ունինք կտրելիք, Կիրոս էֆէնտի: Կարելի չէ բաղդատել հայկական չարժման հետ, որ իր եռեւ հերոսական պատմութիւն մը ունի: Հայ մտաւորականութիւնն է, զըլխաւորած է այդ չարժումը: Ունիք մտմուլ եւ հեղինակներ եւրոպական խմաւով: Իսկ մենք տակաւին նոր կը մտածենք հրատարակել զաղտնի թերթ մը, արաբական տառերով: Մեր մէջ նոյնիսկ առաջարկողներ կային, որ այդ թերթը հրատարակուի հայկական տառերով: Կրնաս երեւակայել, Կիրոս էֆէնտի, կը մտնեմ գեղապետին, որ հետաքրքրուած է միմիայն աւարով: Անգամ մը նոյնիսկ կեանքս վտանգեցի, երբ քիւրտ գեղապետ մը ուզեց բռնել զիս ու կատաւարութեան յանձնել:

– Մի կարծեր, տղաս, որ մենք դժուարութիւն չունեցանք մեր չարժման նախնական շրջանին: Մեր առաջին թըշնամին նոյնինքն Հայն էր, որ կը մատնէր: Անոնք մատնած են ձմեռ ժամանակ զաղտնի տուներու մէջ պատսպարուած ֆէտայիները: Մատնած են զէնքերու պահեստանոցներ, իսկ մենք առանց խնայելու՝ մահով պատժած ենք զանոնք: Ուէչ բանի առջեւ չպէտք է տնտնալ երբ նպատակ մը կայ իրագործուելիք: Դուք չուտով կը գտնէք ձեր ճամբան, եթէ մի քանի տէրօրներով սարսափ ձգէք ցեղապետներուն մէջ, ըսել կ'ուզեմ անոնց՝ որոնք թրքասէրներ են ու վնասակար կ'ըլլան ձեր չարժման: Աւելի լաւ ճամբու վրայ էք, երբ կը մտածէք զաղտնի թերթ ալ հրատարակել: Հա, իմացայ, որ վերջերս տեսակցութիւն մը ունեցեր ես Հաճի Մուսայի հետ: Այո՞, - հարցուց Կիրոս անհամբեր հետաքրքրութիւն դնելով իր ձայնին մէջ:

(Շար. 563)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Շաքէ Մայիսեան եւ զաւակները՝ Բարսեղ եւ Անի կը ծանուցանեն թէ Հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Մայիս 16, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ Եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՆԱԶԱՐԷԹ ՄԱՑԻՍԵԱՆԻ

մահուան Բ. տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

=——✝——=

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի Ընդհանրական ժողովը կը ծանուցանէ թէ Հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Մայիս 16, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, ի յիշատակ Վարժարանին հանգուցեալ հիմնադիրներուն, բարերարներուն, խնամակալներուն, տնօրէններուն, ուսուցիչներուն եւ սանուհիներուն:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Մեքենայի վրայ աշխատող կարուհի մը, փլուի համար: Մնայուն աշխատանք:

Անձամբ դիմել՝-

ETS. CALDIRAC

65, Rue Melay — Escalier A

75003 — PARIS

Métro: Strasbourg - Saint - Denis

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

Փարիզաբնակ մանուկներուն արձանագրութիւններուն համար, դիմել Տիկին Լ. Ֆորլանի՝-

Հեռաձայն՝ 254 - 81 – 79

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ կը կազմակերպէ

ԳՐԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՑԹ ՄԸ

Նախագահութեամբ՝

ՄԱՌՒ ԱՒՄԱՃԵԱՆԻ

Նուիրուած՝ բանաստեղծներ՝

ԱՇԱՐՈՆԻ ԵՒ ՋԱՆԳՈՒԻ

կը խօսին՝

ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆ (Ահարոն)

եւ

ՍԵՐՈՎԲԷ ՄՈՒՐԱՐԵԱՆ (Զանգու)

Մայիս 23, Կիրակի, ժամը՝ 16-ին
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles - 75017 Paris

Կ'արտասանեն՝

Տիկին Ա. Կարապետեան, Տիկին Սրմենուհի Բալուեան: Պ. Պ. Ն. Պըշտիկեան, Վ. Նաւասարդեան:

Մուտքը ազատ է:

Grand - Bal

DE LA CROIX-BLEUE ARMÉNIENNE DE CHAVILLE

SAMEDI, 15 MAI — A PARTIR DE 20 H. 30

Avec l'Orchestre «ARTANAG» Buffet Arménien

Salle de Fêtes de Chaville — Rue Stalingrad

OUVERTURE D'UN MAGASIN

BOIS DÉTAIL - BRICOLAGE

FACE PORTE «G»
DU PARC DES EXPOSITIONS

ԲԼՎԱՆԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

FORESTIERE DE L'EST

Contreplaqué	Colle
Aggloméré	Clous - Vis
Latté	Quincaillerie
Sapin	Petit outillage
Chevrons	Meubles
Tasseaux	en bois blanc
Moulures	Étagères Kit

5, Rue du 4 Septembre - Vanves - Tél. 736. 96. 02

20 bis, Av. Lowendal - Paris 15ème - Tél. 734. 70. 75

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ. Առաք. Եկեղեցւոյ Ազգ. Մխիթեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները՝- Տէր եւ Տիկին Ճ. Պահատուրեան 500 Ֆ. Զգաւորաց, Տիկին Ճուհար Ադըլեան 400 Ֆ. Եկեղեցւոյ, Պ. Թորոսեան (Շասէն) 150 Ֆ. Եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկին Գարագիւլահեան 200 Ֆ., Տիկին Նուարդ Խժտահարեան 50 Ֆ. Նահատակաց առթիւ Եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկին Գանպէրեան փոխան Ծաղկեպսակի Եկեղեցւոյ, Հայ Դատին, Տէսնի Մշակու-թային Տան, Սէն Մօրիսի դպրոցին եւ «Ցառաջ»ին 100-ական Ֆ.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է 500 Ֆ. Տէր եւ Տիկին Ցովակիմ Պօղոսեանէ, իրենց զաւկին Յարութիւնի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Այրի Տիկին Սիրանոյշ Գարակէօզեանէ 100, եւ 100 Ֆ. ալ Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՃԱՇ-ԲԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթ, Մայիս 15, ժամը 20-ին, նախաձեռնութեամբ հայ նախկին Ռազմիկներու եւ Դիմադրականներու Միութեան:

YAN'S CLUB

5, Avenue Reille — 75014 Paris

կը դասախօսէ՝-

ԵՐԵՒԱՆԻ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍ

երկրաբան՝

ԳՆԴ. ՊԵՐՃ ՊՕՇՆԱՔԵԱՆ

Նիւթ՝- «Հայաստանի մասնակցութիւնը հայրենական մեծ պատերազմին եւ Հայաստանի բնական հարստութիւնները»:

Տեղերը ապահովել հեռաձայնելով Գ. Պարզբճեանի՝-

770 - 07 - 25

Ճաշագին 120 Ֆ.:

Samedi, 15 Mai, à 19 h.

Téléphonez au: 416. 11. 33

JEAN-CLAUDE DELACROIX

Répond à toutes les questions que vous vous posez, en direct, sur l'antenne de:

«Radio - Ask»

FM. 100 Mhz.

ԽՈՒՋՈՅՔ - ՃԱՇ

NOVOTEL - BAGNOLET

10, Avenue de la République - Bagnolet

Métro: Gallieni

Կազմակերպուած Կազ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին Նովոթէլի սրահներուն մէջ, Շաբաթ Մայիս 15, ժամը 20·00-էն մինչեւ լոյս: Հայկ. ճոխ յայտագիր: Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝-

233 41 74 եւ 206 42 50

Հայկական մթնոլորտ, երգ, նուագ, պար, Իտալիայէն հրաւիրուած «Հորդ-գոն» խումբին կողմէ:

Կ'երգէ ՕՐ. ՀԵՐՄԻՆԷ ԵՐԻՑԵԱՆ (Վիէննայի օփերայէն)

Ճաշագին 150 Ֆ.:

Ժամը 22էն ետք՝ մուտք 30 Ֆ. պիճֆ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ Լիոնի Հայոց Եկեղեցւոյ նորոգութեան եւ հովանաւորութեամբ տեղւոյս հոգեւոր հովիւ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՔԱՐԵԱՆԻ

Լիոնի հայերէն խօսուն թատրոնը կը ներկայացնէ Ուրբաթ, Ցունիս 4-ին երեկոյեան ժամը՝ 8·45-ին՝ «Տայը կարապետ»ը կամ «Ամերիկահայ փեսացուն» Սիկալ սրահին մէջ:

60 Ավրնիւ տը Սաֆս, Լիոն 6-րդ

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Լիոնի Հայոց Եկեղեցին, կամ խազացող անդամ, անդամուհիներուն:

LA JAF, L'UCFAF, LE COMITE CULTUREL DE LA SORBONNE

GRAND AMPHITHEATRE DE LA SORBONNE

47, Rue des Ecoles — 75005 Paris

DIMANCHE, 16 MAI, A 17 H.

CONCERT

En Hommage au Compositeur

AVÉDIS MESSOUMENTZ

Avec la participation de:

— L'Ensemble Instrumental de Romans — Dirigé par A. SIRANOSSIAN

— Groupe Instrumental «SAYAT NOVA» — Dirigé par J.-P. NERGARARIAN

— Chorale «ANI» — Dirigée par H. ADJEMIAN

— L'Ensemble de Danses «NAVASSART» — Le Trio Traditionnel Arménien

Anna Karakaya (Chant) — Elia et Arto Pehlivanian (Kanoun et Dahoul)

CHAKÉ BENGUIAN (Chant) - ANDRÉ OVIGNY (Violon) - SEBOUH APKARIAN (Chant)

Avec l'aimable participation de:

LYNE DOURIAN (Opéra de Paris) — ASTRIG DEDEYAN (Opéra de Bordeaux)

Pianiste: Kouyoumdjian Avo

PRIX DES PLACES: DE 25 A 100 F,

— Location: Centre UCFAF - JAF; Cité du Wauxhall, 75010 Paris - Tél.: 208. 76. 49

Université Sorbonne Nouvelle (Com. Cult.) 13, Rue Santeuil, 75005 Paris Tél. 570.12.90

Yan's Club; 5, Ave. Reille - 75014 Paris — Cité Universitaire; 57, Bd. Jourdan 75014 Paris, Tél.: 589. 55. 53 — Librairie Paloyan; 9, Rue de Trévise, 75009 Paris

Tél.: 523. 24. 97 — Dedeyan (Chaville) Tél.: 750. 46.93 — Davidian (Bagneux)

Tél. 665. 81.53 — Benlian (Issy-les-Moulineaux) — Café Philippe (Alfortville)

Pehlivanian (Sevran) Tél.: 384. 31. 28 — Djizmedjian (Bois-Colombes) Tél.: 781.09.72

RESTAURANT **EREVAN**

ՀԱՑԱՏՈՒՆ **ԵՐԵՒԱՆ**

Իր առանձնական ճաշացուցակով եւ սովորական հաճելի մթնոլորտով՝ կը սպասարկէ Ձեզի:

RESTAURANT EREVAN

26, RUE BERGÈRE - 75009, PARIS

TÉL. 770. 85. 81

ՄԻԱՑՆ ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆՆԵՐԸ

ՎԻ ՔԸ ՔԸ 'ԻՆ

Ընկերակցութեամբ՝ ՍԻՄՈՆԻ

ժամը 21·30-էն սկսեալ կը ներկայանայ իր հայկ. ժողովրդական երգերով, զուարթացնելով ձեր երեկոյթը:

Fermé le Mardi — Փակ է երեքշաբթի

TRAITEUR EREVAN

29, RUE BERGÈRE – 75009 PARIS

TÉL.: 523. 44. 75

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՄԱՅԻՍ
15-16
SAMEDI-DIMANCHE
15-16 MAI
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2.50 Ֆ.

57րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.172

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

57e ANNÉE — No 15 172

ՊԱՊԻՆ ԴԷՄ ՄԱՀԱՓՈՐՁԸ ԵՒ ՓԱԹԻՄԱ

=——=——=

Պապը սպաննել փորձողը սպանայլ արթայ մըն է, Յուան - Ֆերնանդէզ Քրոն, ամաղամոլ եկեղեցւոյ անդամ, որ ձերբակալուած պահուն ալ սկսած է պոռալ հակալուած վաթիկան Բ. ժողովը, անկց՛ի պապը, անկց՛ի համայնավարութիւնը»: Ինքնեկրիսք Եկեղեցին, որու պլուխն է Լիթիվը եպիսկոպոսը, ճշդեց անմիջապէս իր ենթական տեսակ մը այլասիոհ է: Ի արեական հակայ մըն է, որու յանախ հանդիպեր է Քոթիտիէն տը Փարիի աշ - խատակիցը եւ իր վկայութիւնը կը բերէ թերթին սիւնակներուն մէջ, Ուրբաթ առաւ: Ջայն կը նկարագրէ որպէս բացարեակապաշտ եւ ծայրայեղ անձ մը, որ երու չարաթ առաջ խոստովանած էր «ի ւաոյ, մեծ հարուած մը պիտի տամ...»: Ֆաթիմա, ծանօթ է, տեսակ մը խորհրանիչ է հակահամայնավարութեան : ատիթ է կրկին, որ մամուլը լայն տեղ ալ անոր «երեք գաղտնիքներուն», ոյց միայն երկուքը ծանօթ են: Լը Ֆիգարօ, Լիպերասիոնն իսկ լայն տեղ կուան այս հարցին, ըստ որուն 1917, Մայիս 13ին եւ անկէ ետք ամէն ամսու 13ին ինչու Հոկտեմբեր Կոյսը երեւցած է Ֆաթիմա, երեք փոքրիկներու՝ Լուչիա 10 տարու, Ֆրանչիսքօ 8 տարեկան եւ Ճաչինթա 7 տարեկան եւ պատգամէն ա, երեք գաղտնիք ալ փոխանցած: Ա- առինը կը վերաբերի գժոխքին ուր կ'իյնան թեղմ մեղաւորներուն հոգիները եւ ապեն չատ հոգիներ պիտի փրկուին ե- ՀՀ զինքը լսեն: Երկրորդը կ'ոգեկոչէ յաղթ պատերազմին վերջը բայց եթէ ապրիլ չդարձին մեղանչելէ Տիրոջ դէմ, նոր պատերազմ մը կը սկսի Պիոս ԺԲ-ի գրի, եւ չատ աւելի սարսափելի կ'ըլ - լայ: Ցեսոյ կայ երրորդը, որ ցարդ չէ յայտնուած: Անիկա կրնար յայտնուիլ Սկսյն 1960-էն ետք, Ցովհ. ԻԳ., Պօղոս Ց-Ցովհ. Պօղոս Ա. եւ Ցովհ. Պօղոս Բ. Ենթացած են բայց չեն յայտնաբե - ցած...: Մոնտի աշխատակիցը կ'ակնարեկ չուկներու եւ անհրաժեշտ կը նկատէ պալիս ըսուի, վերջ տալու համար երկ- պիի կացութեան: Լիպերասիոն իրեն աւոյի հեղինակ ու քիչ մը չար ոճով ֆիլոգրական մը նուիրած է, ուր կ'ըսէ ի այլոց թէ Ֆաթիմա, սկիզբէն իսկ, ասծուած է հակահամայնավար պատեազմի մը որպէս մեքենայ:

× Քրոն հարցապնդող դատաւորին կը ներկայանար Ուրբաթ օր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ մէկ երրորդ կանխավը - ալի երկրորդ մասը, որու վճարման ժամանակամիջոցը Մայիս 15 է, երկարաձգուած մինչեւ Մայիս 18, 15-ը՝ չաբաթավերջի զուգադիպելով:

ՊՈՒԷՆՈՍ - ԱՅՐԷՍի մէջ օտար լրա - գրողներ կ'առեւանգուին եւ կ'արգելափակուին «անծանօթ» խմբակներու կող - էն, որոնք կրնան գաղտնի սպասարկու - թենց անդամ ըլլալ: Վեց լրագրողներ առեւանգուած ապա ազատ ձգուած են, երեք ուրիշներ ալ արտաքսուած են: Ա- առեւանգուած թղթակիցներ անպլիացի եւ ամերիկացի են: Այս վերջինը առեւանգը - ած է երբ դուրս կ'ելլէր արտաքին նա - խարարութենէն եւ երեք ժամ ետք, փո- ոցը ձգուած մօրչ մերկ: Երկրէն ար - ագսուած են երկու Նորվեկիացի եւ մէկ նուէյացի:

ԼԻԲԱՆԱՆի մէջ սուրիա - պաղեստին - ան բախումներէն 60 հոգի մեռած է եւ ցիները չէին դադրած Ուրբաթ օր:

ԱՆԳԱՐԱՁի խէնպողա օգակայանը լ- ած առեն, Մխոցեալ - Նահանգներու Արտաքին Նախարարը՝ կարճ ճառ մը խո- ած է եւ չէչած այդ առիթէ.- «Այն անհրաժեշտ դերը զոր ունի Թուրքիա Ատլանտեան Զինակցութեան ծոցը»:

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ ՀՐԱՅՐ ԽԱԼԱԹԵԱՆԻ ՅԱՆԴՈՒԳՆ ՃԱՌԸ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

Թեհրանի մեր պաշտօնակից «Ալիֆ»ի Ապրիլ 29-ի եւ Մայիս 2-ի թիւերէն կ'իմանանք, թէ Պարսկաստանի խորհրդարանին մէջ հիւսիսային շրջանի Հայոց - թեան ներկայացուցիչը՝ Հրայր Խալաթեան, Ապրիլ 29–ին յանդուգն ճառ մը կարդացած է ներկայացնելով հայ ժողովուրդի համառօտ անցեալը, Հայերու դէմ կատարուած ցեղասպանութիւնը, պարսկահայութեան եւ Թեհրանի ու հիւսիսային շրջաններու հայ բնակչութեան դժուարութիւնները, հոգերը եւ պահանջները: Հայ երեսփոխանը ճառը բաժանած է երկու գլխաւոր մասերու: Առաջին մասին մէջ խօսած է հայ ժողովուրդին դէմ կատարուած ցեղասպանութեան մասին, յիշելով ՄԱԿ-ի Մարդկային Իրաւանց ենթայանձնախումբի ծանօթ 30-րդ պարբերութեան հարցը եւ չեշտը դնելով Իրանի խլամ հանրապետութենէն հայ ժողովուրդի ակնկալութեան վրայ: Հը - բայր Խալաթեան ըսած է.-

«Հայ երիտասարդները մասնակցել են իսլամական յեղափոխութեան եւ այս ճանապարհին զոհեր են տուել, ներկայումս նաեւ կռւում են ճակատներում՝ իրենց իսլամ եղբայրների կողքին՝ նախայարճակ Իրաքի ուժերի դէմ: Եւ ճակատների թիկունքում եւս հայ աշխատաւորները, արհեստաւորները, գիւտարարները, ճարտարապետները եւ հայ հասարակական միտքը՝ իսլամ եղբայրների հետ համաքայլ աշխատում են տնտեսական անկախութեան եւ ինքնաբաւութեան մարզում, որպէսզի սիրելի Իրանը մէկ անգամ ընդմիշտ ձերբազատուի դերմեծ ուժերից կախում ունենալուց:

«Հայութիւնը սրտի խորքից ընդունում է Իրանի իսլամական հանրապետութեան ոչ - արեւմուտք, ոչ - արեւելք քաղաքականութիւնը: Հայ ժողովուրդը ճնշուած եւ տանջուած մի ժողովուրդ է, որը մի- այն ծանր պայքարների միջոցով է կա - րողացել պատմութեան ընթացքում պահպանել իր կրօնական եւ ազգային ինքնութիւնը եւ անկախութեան ձգտող ժողո - վուրդների առաջին շարքում գտնուելով՝ շարունակել իր պայքարը: Եւ Հայութիւնը նոյն էութեան եւ իր իւթայատուկ վիճակի բերումով մասնակցել է Իրանի բոլոր ազատագրական պայքարներին եւ Բահման 22-ի յեղափոխութեան մէջ մասնակցել է նաեւ նոյն խանդավառութեամբ, ու նուիրումով, եւ որեւէ զոհաբերութիւն չի խնայել:

«Հայերը, ինչպէս Պաղեստինցիները եւ այլ ճնշուած ու իրենց հայրենիքից բռնի կերպով քշուած ժողովուրդները, մի շարք սպասելիքներ ունեն Իրանի իսլամական հանրապետութիւնից: Հայերը ամբողջո - վին գիտակցելով Իրանի դժուարութիւն - ներն ու խնդիրները, առանց այն որ ու - զեն ամենափոքր վնասը հասնի Իրանի շահերին, պահանջում են շարունակել պայքարը, համաչխարհային ճնշող ուժերի եւ նրանց գործակալների դէմ, քանի որ գերմեծ ուժերը միշտ իրենց գործակալ կառավարութիւնների ու աբթանեակներն միջոցով աշխատել են Իրանի իսլամական յեղափոխութիւնը չեղել իր իսկական ընթացքից եւ կախեալ դրութեան մէջ դնել նրան»:

Այնուհետեւ Հրայր Խալաթեան անդրադարձած է պարսկահայ գաղթօջախներու եւ զանազան շրջաններու հայ բնակչութեան հարցերուն եւ դժուարութիւններուն :

«Հայոց Թեմի Թեմական Խորհուրդի մի - ջեւ գոյութիւն ունեցող համաձայնագրութիւնը: Հայոց լեզուն Հայութեան կըրօնի ու դաւանանքի հիմքն է կազմում եւ հայ երեխաները երբ խօսել են սկսում, մայրենի լեզուով առաջին աղօթքն են կարդում, եկեղեցիներում նոյն լեզուով են աղօթում եւ գաղթօջախներում նաեւ մայրենի լեզուով են խօսում ու դաս տուո - րում: Հետեւաբար եթէ այս ընթացքում արգելքներ առաջացուեն խարխուլ վիճակի կը մատնուեն Հայութեան կրօնական ու մշակութային հիմքերը:

- «Զարքեշ, Մալիդիէ, Հեշմաթիէ շրջանների եւ Թեհրանի այլ մասերի Հայութիւնը տեղի քաղաքապետարանների կապակցութեամբ դժուարութիւններ ունեն, որ յոյսով ենք կը վերացուեն պատասխանատուների օժանդակութեամբ:

- «Ռաշթ, Ինզելի, Գորգան եւ Սարի քաղաքների եւ Իրանի հիւսիսային բոլոր շրջանի Հայութիւնը խնդիրներ ունի գերեզմանատների, աղօթատեղիների եւ կրօնական ու մշակութային այլ հաստատութիւնների կապակցութեամբ, եւ պատկան հիմնարկութիւններից սպասում է, որ պէտք եղած դիւրութիւնները արուեն եւ հովանաւորուեն այդ ուղղութեամբ իրենց առած քայլերը:

- «Համադանի, Բախթարանի, Արաքի, Ղազուինի, Մաշհադի եւ Իրանի հիւսիսային շրջանների այլ քաղաքների Հայութիւնը նաեւ խնդիրներ եւ դժուարութիւններ ունի, որ յոյսով եմ ինչքան չուտ լուծուեն:

- «Վարժարանների եւ աշխատանքի անցնելու խնդրի վերաբերեալ դեռեւս որոշ հաստատութիւններ կրօնական փոքրամասնութիւններին զրկում են իրենց օրինական իրաւունքներից, յոյսով եմ այս խընդիրը եւս վերանայման կ'ենթարկուի:

- «Այս բոլորից բացի՝ որոշ անհատներ եւ անգամ մի շարք պատասխանատուներ, կոպիտ եւ բիրտ վերաբերմունք են ցոյց տալիս հայ կանանց հանդէպ, եւ յետա - գայինն անհանգստութիւն եւ դժգոհութիւն են ստեղծում:

- «Ի հարկէ այս դիտողութիւններով հանդերձ տեղին է շնորհակալութիւն յայտնել նաեւ երկրի պատասխանատուներին, որովհետեւ բազմաթիւ պարագաներում պատասխանատուները դրական վերաբերմունք են ցուցաբերել եւ ցուցաբերում են եւ բազմաթիւ խնդիր ու դժուարութիւններ պատկան պատասխանատուների օգնութեամբ մինչ այժմ լուծուել են»:

Իր ճառի վերջաւորութեան Հրայր Խալաթեան, առաջարկելէ ետք, թէ ինչպէս Ապրիլ 24-ը արձակուրդի օր հռչակուած է հայկական բոլոր վարժարաններու համար, նոյնպէս եւ արձակուրդ տրուի հայ աշխատաւորներուն եւ դրասենեակներու հայ պաշտօնեաներուն, եզրակացուցած է.

«Ապրիլ ամսուայ առիթով, որ նահատակման ամիս է, իմ պարտականութիւնն եմ համարում, մեծարել ազատութեան եւ անկախութեան ճանապարհին զոհուած բոլոր նահատակների յիշատակը եւ ողջունել նրանց անմեղ հոգիները:

«Հայ ժողովուրդը նաեւ նահատակութեան ուղին որդեգրած, Իրանցիների նահատակութեան ուղին որդեգրած մի ժողովուրդ է եւ ամէն տարի Ապրիլ ամսում, համաշխարհային Ա. Պատերազմի ընթացքում Արեւմտ. Հայաստանում զոհուած մէկ ու կէս միլիոն նահատակների յիշատակին նուիրուած մի արարողութիւն եւ քայլարշաւ է կատարում:

«Նահատակները ժողովուրդների ներշնչման աղբիւրն են եւ անազատ ժողովուրդների պայքարի մղիչ ազդակը, մեր պարտականութիւնն է որ՝ յարգենք նրանց կտակը եւ աշխարհի բոլոր իրաւազրկուածների հետ ձեռք - ձեռքի՝ պայքարենք ազատութեան եւ անկախութեան ձեռք - բերման եւ համաշխարհային ճնշող ուժերի կործանման համար»:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ԱԶՆԻՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

=——=——=

Մամուլին, մանաւանդ օրաթերթերուն կրած շարունակական յաւելումները - թուղթ, աշխատավարձ, ընկերային տուրք, թղթատար, առաքում - ստիպեցին փրանսերէն օրաթերթերը, որ յաջորդական յաւելումներ ընեն իրենց գիներուն վրայ, դեռ բանի մը շաբաթ առաջ :

«Ցառաջ», որու միակ եկամուտը կ'ապահովեն բաժանորդագրութիւններն ու ծանուցումները, կ'ուզէ դեռ շրջան մը խուսափիլ յաւելում կատարելէ: Բայց անհրաժեշտ է, որ մեր բաժանորդները գիտակցին թերթիս վարչութեան դժուարութեանց եւ կանոնաւորաբար վճարեն իրենց բաժանորդագրութիւնը, գոնէ մասամբ դիւրացնելու համար թերթիս գործը :

«Ցառաջ»ի վերիրատարակութիւնը (յետ պատերազմեան շրջանի) սկսած ըլլալով Ապրիլ 8-ին (1945), Ապրիլ 8–ին ալ վերջացաւ մեր բաժանորդներու մէկ կարեւոր մասին շրջանը: Ջերմապէս կը խնդրենք, որ վերանորոգեն իրենց բաժանորդագրութիւնը, առանց սպասելու յատուկ դիմումի:

Մասնաւոր շնորհակալութիւններ մեր այն բաժանորդներուն, որոնք միշտ իրենց կանխիկ ու կանոնաւոր վճարումներով ապահոված են թերթիս կանոնաւոր հրատարակութիւնը :

Շնորհակալութեամբ
Վարչութիւն «ՑԱՌԱՋ»Ի

ԿԵՆՔ «ՂՎՎՓՎԱՂՈՎԱՐՈՒ»

ՊԱՏՐԱՍՏՎԱԾ Է ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՎԱՃԱՌՔԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ

ՏԱՐՊԱՁԵՒ

=——=——=

Ֆաբրիկատոր Հայաստանի Տիրապետության Ժամանակ Ստեղծված Տիրապետական Ընկերությունների Մասին

Տիրապետական Ընկերությունների Ստեղծումը Հայաստանում Տիրապետության Ժամանակ Ունեցել Է Մեծ Նշանակություն Տիրապետության Համար։ Տիրապետությունը Ստեղծել Է Տիրապետական Ընկերություններ Հայաստանում Տիրապետության Համար։ Տիրապետական Ընկերությունները Ստեղծվել Են Տիրապետության Կողմից Տիրապետության Համար։ Տիրապետական Ընկերությունները Ունեցել Են Տիրապետության Համար Մեծ Նշանակություն

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՀՈՒՇԱՐՁԱՆԻ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔԸ

Հունվարի 6-ին Հայաստանի Գրողների միությունում տեղի ունեցավ Հուշարձանի հանգամանքը քննարկող հանդիպում։ Զեկուցում կարդաց պատմական գիտությունների դոկտոր Ա. Ղազինյանը։

Հուշարձանի հանգամանքի հարցը ծագել է դեռևս 1913-ին, երբ Երևանի Ֆրանսիական դպրոցի ուսուցիչ Ֆրանսուա Ֆրեդերիքը հայտնաբերել է Հուշարձանը։ Ֆրեդերիքը հրատարակել է նաև Հուշարձանի նկարը։ Հետագայում հարցը քննարկել են Ն. Մառը, Ա. Թամանյանը, Ա. Ալիխանյանը, Ա. Զարյանը, Ա. Շահինյանը, Ա. Տարոնյանը, Ա. Սահինյանը, Ա. Ղազինյանը և ուրիշներ։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը քննարկվել է նաև Գրողների միության կազմակերպած հանդիպումներից մեկում։

Զեկուցողը ներկայացրեց Հուշարձանի հանգամանքի հարցի պատմությունը, ներկայացրեց հուշարձանի նկարագրությունը, ինչպես նաև հուշարձանի վերաբերյալ գրականությունը։ Ա. Ղազինյանը նշեց, որ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը ամենից առաջ կապված է Հայաստանի պատմության հետ։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը կապված է նաև Հայաստանի տնտեսության հետ։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը կապված է նաև Հայաստանի մշակույթի հետ։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը կապված է նաև Հայաստանի ժողովրդի հետ։

Զեկուցողը նշեց, որ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի ոչ միայն գիտական շրջանակներում, այլև լայն հասարակության մեջ։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև մամուլում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև հեռուստատեսությամբ։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև ռադիոյով։

Զեկուցողը նշեց, որ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև դպրոցներում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև համալսարաններում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև գիտական ինստիտուտներում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև թանգարաններում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև գրադարաններում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև արխիվներում։

Զեկուցողը նշեց, որ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև ընտանիքներում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև ընկերական շրջանակներում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև աշխատավայրերում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև զինվորական միավորներում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև ճամբարներում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև հանգստյան տներում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև առողջարաններում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև զբոսայգիներում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև այգիներում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև պուրակներում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև հրապարակներում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև փողոցներում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև տրանսպորտում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև ավտոբուսներում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև տրոլեյբուսներում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև տրամվայներում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև մետրոպոլիտենում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև երկաթուղային կայարաններում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև օդանավակայաններում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև նավահանգիստներում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև գետային նավերում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև ծովային նավերում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև սուզանավերում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև տիեզերանավերում։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Լուսնի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Մարսի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Վեներայի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Յուպիտերի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Սատուրնի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Ուրանի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Նեպտունի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Պլուտոնի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Արեգակնային համակարգի մյուս մոլորակների վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Ալֆա Կենտավրոսի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Պրոքսիմա Կենտավրոսի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Բետելգեյզեի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Ռիգելի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Սիրիուսի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Կանոպուսի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Արկտուրուսի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Վեգայի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Կապելլայի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Ալդեբարանի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Անտարեսի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Ֆոմալհաուտի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Դենեբի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Ալտայրի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Ալբիրեոյի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Միզարի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Ալկորի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Ալիոթի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Ալկաիդի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Ալնիլամի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Ալնիտակի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Ալնիլամի վրա։

Զեկուցողը նշեց, որ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Ալնիտակի վրա։ Հուշարձանի հանգամանքի հարցը պետք է քննարկվի նաև Ալնիլամի վրա։

Այրի Տիկին Լեւոն Շիրինեան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Մուրատեան եւ զաւակը՝ Ա-լեքսանտր, Տէր եւ Տիկին Միշէլ Հար-բութեան եւ զաւակը՝ Սիբիլ, Ռոզա եւ Ներսէս Տակառեան, ինչպէս նաեւ Շիրին-եան, Տէվէճեան, Տակառեան, Մուրատ-եան, Հարբութեան ընտանիքները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուս-նոյն, Հօր, մեծ - հօր, քեռայրին, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր, ազգականին եւ խնամիին՝

ԼԵՒՈՆ ՇԻՐԻՆԵԱՆԻ
(Սեբաստացի)

մահը, որ պատահեցաւ Զորեքշաբթի դի-շեր, Մայիս 12-ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի, Մայիս 17, ժամը 14ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, 15 ռիւ ժան – կուժոն, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանեէօ - Ֆոմիւնյոլ գե-րեզմանատունը ամփոփուելու համար ըն-տանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ».- Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Լեւոն Շիրինեանի, զաւակներուն, ինչպէս նաեւ Տակառեան եւ Տէվէճեան ընտանիքներուն:

Գրիգոր Կուրպէթեան, Եւա, ժաք Ա-բիս Կուրպէթեան խոր կսկիծով կը ծա-նուցանեն իրենց աղջկան եւ քրոջ՝

ՍԻՐԱՆՈՇ ԿՈՒՐՊԷԹԵԱՆԻ

կսկծալի մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 11-ին:

Համաձայն ողբացեալին կամքին, մար-մինը յանձնուեցաւ գիտութեան, յօգուտ մարդկութեան:

«ՅԱՌԱՋ».- Մեր ցաւակցութիւնները Կուրպէթեան ընտանիքին:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Հինգշաբթի, Մայիս 20
ՏՕՆ Է ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ԿՐԻՍՏՈՍԻ

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ
ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10-ին կը մատուցուի Պատարագ:

Նոյն օրը յատկացուած է նաեւ Հայ Մանուկներու Հաղորդութեան:

Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր դըպ-րոցներու աշակերտներն ու Հաղորդու-թեան համար պատրաստուած մեր մա-նուկներն ու ծնողքները կը հրաւիրուին մասնակցելու պատարագին եւ Սուրբ Հաղորդութեան:

SAMEDI, 29 MAI — A 20 H. 30

UNIQUE RÉCITAL A PARIS
DU CHANTEUR ARMENIEN

NORAIR

Avec son ORCHESTRE (8 exécutants)

En Première Partie: Crown Production présente un Opéra - Film (1954)

ANOUSH

Théâtre de l'Empire — 41, Avenue de Wagram

Location:
— **Librairie PALOUYAN;** 9, Rue de Trévise,Paris 9e — Tél:. 523. 24. 97
— **Restaurant HAGOP;** 9, Rue du Nil, Paris2e — Tél.: 296. 37. 41
— **AZAD;** 136, Rue d'Aboukir Paris 2e — Tél.: 233. 87. 87
— **Retaurant EREVAN;** 29, Rue Bergère, Paris 9e — Tél.: 523. 44. 75
— **Restaurant SASSOUN;** Issy - les - Moulineaux — Tél.: 638. 78. 58
— **VIDEO - SON;** 49, Rue Victor Hugo, 94140 Alfortville — Tél.: 375. 26. 89
— **VIDEO - SON;** 21, Rue Jules Michelet,92700 Colombes
— **Mme. DJEKNAVORIAN;** Paris, Tél:. 501.98. 89

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Սարեան իրենց եղբօր՝ Հրանդ Սարեանի մահուան 4-րդ տարելիցին առթիւ կը նուիրեն.- 100 Ֆ. Պանեէօ - Ֆաշանի Հայկ. Դպրոցին, 100 «Յառաջ»ի բարգաւաճման, 100 Ֆ. Իմմի-բլի Հայրենակցական Միութեան, սոս-նալ «Յառաջ»էն:

U.G.A.B. - JEUNES
SAMEDI, 15 MAI — A PARTIR DE 22 H.

Soirée - Disco

Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles — 75017 Paris

Participation aux frais:
— 25 F. Membres — Etudiants
— 35 F. Membres ou Etudiants
— 50 F. Non - Membres

TENUE CORRECTE EXIGÉE

à Vendre

MACHINES RECTILIGNE DE TRICOT
Numéros: 10 et 6

S'adresser à Mme. BEDROSSIAN
35, Rue Emile Devaux — 75019 Paris

Téléphone: 205. 78. 87

«TERRES LOINTAINES»

Ապրիլի թիւը, որ յատկացուած է Հա-յերուն, ինչպէս հաղորդած էինք, կա-րելի է ստանալ հետեւեալ հասցէէն.-

15, VILLA MOLITOR — 75016 PARIS
Téléphone: 288. 25. 45

Samedi, 15 Mai, à 19 h.

Téléphonez au: 416. 11. 33
JEAN-CLAUDE DELACROIX
Répond à toutes les questions
que vous vous posez,
en direct, sur l'antenne de:

«Radio - Ask»

FM. 100 Mhz.

Radio-Trait-d'Union

RADIO ARMENIENNE
Région Lyonnaise
Tous les Dimanches — de 10h. à midi
Sur FM. 89.50 Mghz.

Կիրակի, Մայիս 16-ին.-

Լիոն - Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասին եւ Հազարամեայ Հայաստանը (սքաժը):

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

Փարիզաբնակ մանուկներուն արձանա-գրութիւններուն համար, դիմել Տիկին Լ. Ֆորլանի.-

Հեռաձայն՝ 254 - 81 – 79

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.- Տէր եւ Տիկին Տաքթ. Զա-ւէն Գաբրիէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տէրոյեան եւ զաւակը շը-նորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր ա-նոնց որոնք փոխան ծաղկեպսակի նուէր-ներով, անձամբ, գրաւոր թէ մամուլով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօր եւ մեծ - հօր՝

ՍԱՀԱԿ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆի
մահուան առթիւ:

MARBRERIE FUNÉRAIRE

CHARLES GAMAIN

Tél.: 389. 72. 61

CIMETIERE DE LA FONTAINE
Saint Martin — 94460 Valenton

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿՐ. ԽՕՍՈՒԻ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
Ե Ւ
ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԵՐԻՏ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
(ԺՄՖ)

Ուրբաթ, Մայիս 21, ժամը 20:30ին Մշակոյթի եւ արուեստի կեդրոնին մէջ:

6, Cité Wauxhall — Métro: République

Կը կազմակերպեն
ՇԱՏ ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ
ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
Նիւթ ունենալով՝
ՄԱՇՏՈՑ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆի
ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ
Ե Ւ
ՄԱՏԵԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Բանախօս՝

ԲԱԲԳԷՆ ՁՈՒՔԱՍՋԵԱՆ

Մաշտոց Մատենադարանի Տնօրէնի տեղակալ:

Կը նախագահէ ու բանախօսը կը ներկայացնէ՝

ՓՐՈՖ. ԺԱՆ - ՓԻԷՌ ՄԱՀԷ

Արեւելեան լեզուներու ամպիոնի վարիչ:

Մուտքը ազատ է:

LA GRÈCE A LA CARTE
VOUS PROPOSE

PARIS - ATHÈNES - PARIS
1150 F.

DEPARTS DU: - 23/5 - 30/5 - 13/6 - 20/6

1390 F.
DEPARTS:
02/5 - 09/5 - 06/6 - 27/6
SEPTEMBRE

1490 F.(*)
JUILLET - AOUT
(*) SUPPLEMENT 200 F.
DU 31/7 AU 10/8

AINSI QUE TOUTES PRESTATIONS
(HOTELS - CIRCUITS - CROISIERE)
AU DEPART D'ATHENES

Pour tous Renseignements:
ARPI BODURYAN — ANITA TACHDJIAN

V. V. S.

5, Place A. Malraux - 75001 Paris

Tél.: 296. 37. 70

LIC.: 1539

OPTIMA Tours

PROCHAINS VOYAGES EN ARMÉNIE

DU 15 AU 29 MAI — DU 12 AU 26 JUIN — DU 14 AU 31 JUILLET
DU 4 AU 17 AOUT VOL SPECIAL DIRECT EREVAN

Nouvauté! Réduction importante pour les jeunes de 16 à 35 ans.

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES Organise 2 Voyages Directs:

a) LYON / EREVAN / BAKOU / TBILISSI / EREVAN / LYON
b) LYON / EREVAN / LYON
DU 4 AU 17 AOUT

Nouvauté! Réduction importante pour les jeunes de 16 à 35 ans.

SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA Tours

Renseignements et Inscriptions:

à Paris:
OPTIMA TOURS
67, Rue Quincampoix
75003 - PARIS
Tél.: 274. 27. 20

à Décines:
Maison de la Culture Arménienne de Décines
15, Rue du 24 Avril 1915 - 69150 DECINES
Tél.: (7) 849. 42. 97
Tous les jours, sauf Lundi,
de 10 à 12h. et de 14 à 19h.

VOYAGE ORGANISE PAR LE FOYER CULTUREL DE NICE
AVEC UN VOL DIRECT NICE / EREVAN
DU 25 SEPTEMBRE AU 9 OCTOBRE

Renseignements et Inscriptions:

Pour Nice et les Alpes - Maritimes:
— Monsieur IKEDJIAN Arthur
29, Avenue St. Augustin — 06200 NICE
Tél.: (93) 83.35.03 ou (93) 88.76.08
— Monsieur GEDIKIAN Vasken
Tél.: (93) 88. 06. 41

Pour le Var:
Monsieur KASSIGUIAN Raffi
8 ,Rue des Ecoles
83710 - MONTAUROUX
Tél.: (94) 76. 44. 23

Lic. A 946 (Agence Agréé INTOURIST)

Imprimé sur les Presses du Journal «HAR ATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
18
MARDI
18 MAI
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՀԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2.50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.173 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.173

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՐՈՂՈՎ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ Քաննի փառատօնը, Շրդ, բացուեցաւ առջի օր Վառէնի դի - մաց ֆիլմով, որու հեղինակն է խաղացի յայտնի քմահրը՝ էթթոռէ Սքոլա: Լուսովի - նոյ ծԶ.ի փախուստի փորձի պատմու - թիւնն աւելի, շրջանի մը մտայնութեան պարագրութիւնն է զոր ուզած է ընել հեղինակը: Այս փառատօնին մեծ նորու - թիւնը, սակայն, Թրքական շարժանկարի մը ներկայացումն էր, քանի առաջին անգամն է: Դեռ կայ ֆիլմին եւ մանա - ւանդ անոր հեղինակին պարագան: Նախկին դերասան, յետագային բեմա - դիր՝ Եըլմազ Կիւնէյ 101 տարի բանտար - կութեան դատապարտուած էր եւ բանտին մէջ էն որ իր օգնականին միջոցաւ «արձակուցած» է ժապաւէնը: Յետոյ փա - խած, այսօր Գան է, ուր հարիւրաւոր թուրքեր ալ ցոյց մը ըրած են Քառասէ - գին վրայ շարժանկարի ներկայացման առթիւ: Ֆիլմը՝ Եոլ (ուղի) կը ձգտի նման դնել երկրի մը որ Քաշիմի դիրքին է: Պատմութիւնն է հինգ բան - ապրկեալներու, որոնք առժամեայ արտօ - նութիւններ կը ստանան ու իւրաքանչի - իւր (մէկը՝ Քիւրտ է) իր գիւղը կ'եր - թայ: Տոմինիք ժամէ կը խօսի, ինչպէս՝ ար - իւր քննադատներ, այս շարժանկարին համին, բայց ինք չեշտը կը դնէ, անոր համաթուրք քարոզչական բնոյթին վը - րայ, քանի դրուագիւնն իսկ կը խորագրէ՝ «ինչպէ՞ս կարելի է թուրք ըլլալ» ու կը պատ է մէկ այլոց թէ այս ֆիլմով կիւնէյ արտաքին ամբաստանագիր մը եւ ան - տի հակաքարոզչութիւն մըն է զոր կ'ընէ թուրքիոյ դէմ: Այս փառատօնին ուրիշ մէկ նորութիւնն էր հինական ֆիլմի մը ներկայացումը: Նախքան Քրանսական ֆիլմերը, որոնց ցուցադրութիւնը կը ըս - կսէր երկուշաբթի, ներկայացուեցաւ նաեւ բրիտանական ֆիլմ մը:

ՔԻՒՐ ՄԱՐՊԼՕՖԻ լիբանանեան թերթին անօրէնը՝ Ապու Զահր յայտարարած է թէ ահաբեկչական արարքը, որ Ապրիլ 22-ին անցորդ կին մը սպաննեց եւ տասն - եակ ուրիշներ ալ հաշմանդամ դարձուց, նախապէս պիտի կատարուէր Զայնաս - փիւրի Տունին դէմ: Ըստ իրեն որոշումը արուած էր Դամասկոս, պայթումէն 48 ժամ առաջ, խիստ գաղտնի ժողովի մը ընթացքին որու մասնակցեր է նախագա - հին եղբայրը՝ Ռիֆաաթ էլ Ասատ: Գոր - ծողութիւնը կատարողը երեք հոգինոց բանակում մըն է, ըստ Զահրի, որոնց ա - նուններն ալ պիտի տայ, ի մտոյ: Ներ - կայիս խիստ պաշտպանութեան ներ - քեւ է:

ՍԻՔՐՈՑԷՆԻ գործադուլին ելք մը տալու համար, բանակցութիւններ տե - ղի ունեցած Շաբաթ եւ Կիրակի, բաւա - կան տարօրինակ եւ նոր դրութեամբ մը, քանի հարկ եղաւ հեռատեսիլի 7 գործիք - ներ տեղադրել 7 սրահներու մէջ, ուր տեղ գրաւած էին անօրէնութիւն եւ զա - նազան սենեակներ: Այս ձեւը մեկ - տեղութիւնը գործած էր. տրուած ըլ - լալով որ աշխատանքի ընդհ. համադա - կցութիւնը (Սէ - Ժէ - Թէ) կը մեր - ժէր կողք կողքի նստիլ ազատ Սենեակա - ներու համադաշնակցութեան հետ, զոր գործադրութեան հլու - հպատակները կը նկատէ: Թէեւ կարգադրութեան այս վի - ճակը դրութենէն ոչ ոք գոհ էր, բայց կա - ցութիւնը փոխելու միակ ձեւը նկատ - ուած էր: Երկուշաբթի օր, սենեակները (Սէ - Ժէ - Թէ-ն մեծամասնութիւն է) բանուորներուն պիտի ներկայացնէին ա - ռաջարկները՝ 3,50% յաւելում եւ ամսա - կան նուազագոյն 200 Ֆ., մինչ պահանջն էր 400 Ֆ. ամսական:

ՖՈՒԹՊՈԼԻ Ֆրանսայի բաժակը դէմ առ դէմ կը հանէր, Շաբաթ օր, Փարի Սէն - Ժերմէն եւ Սէն Թ'Էթիէն եւ այս վերջինը 1-ի դէմ երկու կէտով կը յաղ - թէր, երբ վերջին վայրկեանին Փարի Սէն - Ժերմէն կը հաւասարեցնէր արդիւնքը: Ֆութպոլի Ֆրանսական դաշնակցութեան որոշումով, կը մնար յաղթականները բաժնել 5-ական փենալթիով, ինչ որ բա - ւական առեն կարելի պիտի չըլլար, դաշտ խուժած անկարգապահ բազմութեան մը պատճառով: Մինչ Հանրապետութեան Նախագահը, աջին ունենալով Փարիզի քաղաքապետը, համբերութեամբ կը ըս - պասէր, որ վերջին արարը խաղացուի, բարձրախօսէն կոչեր կ'ըլլային որ ժողո - վուրդը պարպէ մարզադաշտը եւ ոստի - կանական ուժեր կարելին կ'ընէին ժամ առաջ տեղ բանալու համար: Ի վերջոյ, ամէն ինչ կարգի կը մտնէր, բայց հինգա - կան փենալթիէն, Սէն Թ'Էթիէնի խմբա - պետը վերջինը չէր յաջողեր եւ Փարի Ս. Ժերմէն յաղթական կը հռչակուէր, քանի 2 – 2 արդիւնքէն ետք, ինք յաջողած էր նաեւ հինգ փենալթիները մինչ «կա - նանչները» միայն՝ չորս: Այս հանգի - պումը «պատմական» կը նկատուի Ֆութ - պոլի բաժակին համար քանի երկար ա - տեն է որ փարիզեան որեւէ խումբ բա - ժակի չէր հասած, խումբին նախագահն ալ արդէն, խանդավառութենէն դաշտը կը համբուրէր...:

ՌԸՆՈՒԻ Ֆլէնի գործատան մէջ Սէ - ժէ - Թէ-ն բաւական զգալի ձախողու - թիւն մը արձանագրեց վերջին ընտրու - թիւններու ընթացքին ի նպաստ Սէ - Էֆ - Տէ - Թէ-ի: Աչխատանքի ընդհ. դաշ - նակցութիւնը ձայներու 9,2%-ը կորսն - ցուց եւ միաժամանակ՝ մեծամասնու - թիւնը:

«ՔՈԹԻՏԻԷՆ ՏԸ ՓԱՐԻ», որ որեւէ բարեացակամ դիրք չունի վարչակարգին նկատմամբ, այլեւս յաճախ կորսնցնելով իսկ անաչառ եւ առարկայական նկարա - գիրը, որով ծանօթ էր երբեմն՝ Ֆիլիփ Թէսոնը, հանրային կարծիքի քննութիւն մը հրապարակած էր երկուշաբթի օր, ուրկէ կը պարզուի որ Միթերանի «սակը» կը բարձրանայ 56%-էն 64-ի, նաեւ Մօ - ուարի՝ 53-էն 58-ի:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Արտաքին նախարարը՝ Շէ - սոն, որու ամէն մէկ ելոյթը փորձանք կը բանայ ընդհանրապէս (թէեւ հարկ է դիտնալ թէ իր ըսածները իսկապէս կա - փեր են թէ ոչ դիւանագիտական բարձր խաղեր...) անգամ մը եւս աղմուկ հա - նեց այս չաբաթավերջին Ֆիկարո - Մա - կազինի, հրապարակած մէկ գաղտնի ներ - քին չրջաբերականի պատճառով: Իրրեւ հետեւանք իր նախարարութեան՝ Ամե - րիկայի անօրէնին մէկ տեղեկագրին Մալուինները առընչութեամբ, Շէսոն չրջաբերական մը կը հանէ «խորհրդա - ժողութիւններ Մալուինները վրայ», ուր կ'իւրացնէ հոն տրուած հականգլիա - կան արտայայտութիւնները, ի մասնաւո - րի նախկին մեծ պետութեան ինքնագոհ նկարագիրը եւ բնազդային արհամար - հանքը լատիններու (ռասթաֆուէռ գըր - ուած է չրջաբերականին մէջ, ինչ որ արտաքին նախարարութեան մը բառա - մթերքին հետ խոտոր կը համեմատի...): Նախարարը երկուշաբթի հակայարձակ - ման կ'անցնէր, ըսելով որ հոն գործած - ուած բառերը իրմէ չեն (առորագրու - թիւնը իրն է եւ ձեռագիրը) եւ թէ ան - ընական ու այլանելի է, որ նման գաղտ - նի նոթ մը ճամբան չեղի...

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ՊՈՍԹԸՆԷ'Ն ԵՏՔ

ԽՄԲ. – «*Հայրենիք*» Մայիս 11-ի թիւին մէջ արտատպած է «*Ճուսմհուրիյէթ*»ի այս խմբագրականը, ուր մէկէ աւելի «շահեկան» խորհրդածութիւններ կան...

×

Պոսթընի չրջանին հիւպատոսնիս Օր - հան Կիւնտուզի սպանութիւնը ցաւալի դէպք մըն է, որ կուգայ անգամ մը եւս ապացուցանելու թէ հայկական տէրորը պիտի չդադրի: Երկու ամիս առաջ Օր - հան Կիւնտուզի սենեակը ռումբ մը տե - ղադրուած էր եւ դիպուածով կրցաւ վերջին պահուն ապատիլ: Ըսել է որ ոճ - րագործները կրկին յարձակումի անցան եւ իրենց նպատակին հասան:

Ցաւալի դէպքին վրայ մինչ Անգարա իր այլեւս քլիչէ դարձած հակազդեցու - թիւնը կ'արտայայտէր, երկու պետու - թիւններու պատասխանատուներու միջեւ աւանդութիւն դարձած ձեւակերպու - թիւնները կատարուած են: Ամերիկայի Անգարայի մեծ դեսպանը Արտաքին նա - խարարութիւն կանչուած է: Թուրքիոյ Ուաշինկթընի մեծ դեսպանն ալ Արտա - քին Նախարարութեան մօտ սովորական դարձած դիմումները կատարած է: Թուրքիա իր «դաշնակից Ամերիկայ»էն պահանջած է որ պաշտպանութեան աւե - լի ազդու միջոցներ ձեռք առնուին. Ամե - րիկան ալ ըսած է, իր կարգին, որ ան - տարակոյս ձեռքէն եկածը պիտի ընէ: Ահաբեկիչները պախարակած եւ իր ցաւը յայտնած է:

– Միայն թէ Թուրքիոյ Արտաքին նա - խարարութեան բացատրութիւններուն մէջ կէտ մը կայ, որ վիճելի է: Ըստ Ան - կարայի Պոսթընի մահափորձին նպա - տակն է «հանրային կարծիքին ապացու - ցանել, թէ դատի մը քարոզչութիւնը ը - նելու համար Եւրոպայի մէջ ձեռնարկը - ւած ահաբեկումները անցած են Ամե - րիկա»: Մինչդեռ հայկական ահաբեկու - մին նախապէս Ամերիկայէն սկսելով ա - րեւմտեան Եւրոպա տարածուած ըլլալը պիտանալու համար արխիւներ խառնելու հարկ չկայ: Դէպքերը տակաւին թարմ են յիշողութիւններու մէջ, եւ այս տե - սակ մոռացումները ներելի չեն:

Դէպքին մէկ տարբեր երեսն ալ երկու պետութիւններու միջեւ եղած դիւանա - գիտական յարաբերութեանց հանրային կարծիքը գոհացնելէ հեռու ըլլալն է: Ի - րականութեան մէջ Ամերիկայի պատաս - խանատուութիւնը մեծ է: Որովհետեւ այս ահաբեկչութիւնը «Ամերիկա, Քրան - սա, Լիբանան» առանցքին չուրջ կազ - մակերպուած է: Ամերիկա աչխարհի չորս ծայրերը տարածուած եւ զանազան առիթներով իր կարողութիւնը ապացու - ցած կեդրոնական լրատու կազմակեր - պութեան (Սէ. Ի. Ա.) մը ունի: Այս կազմակերպութեան «Ամերիկայի դաշ - նակիցներուն դէմ եղող քաղաքական գաղտնի ցանցը» չկարենալ մէջտեղ հա - նելը, կամ այս մասին որեւէ տեղեկու - թիւն ունեցած չըլլալը մտածել՝ անկա - րելի է: Հայկական ահաբեկումին դոր - ծած ոճիրները իբր պարզ ոստիկանական եւ կամ դաշնակցային սպահովութեան հարց նկատելը սխալ մըն է: Դէպքին քաղաքական ծաւալին որքան կարեւոր եղած ըլլալը պէտք է անպատճառ Ամե - րիկացիներուն յստակ կերպով հասկցը - նել:

Սէ. Ի. Ա.ն միայն իր երկրին մէջ չէ, այլ Մէջին - Արեւելքի մէջ ալ շատ տա - բածուած եւ արմատացած գործելակերպ մը ունի: Այս մօտեցումով, Ամերիկայէն սկսելով Քրանսա եւ Մէջին - Արեւելք երկարող հայ ահաբեկչական կազմակեր - պութիւններուն աչխատանքի ձեւը, յա - կախետները եւ մելիթանները ճշդել չատ ալ դժուար գործ մը չէ:

Մեր «Դաշնակից Ամերիկա»ն հայ ահա - բեկիչներուն դէմ ակամայ շարժիլը եւ խնդիրը դիւանագիտական փրոթոկոլի կա - նոններու եւ պարզ ոստիկանութեան մար - գին մէջ տեսնելը, պիտի չբաւէ հարցը լուծելու:

Ժամանակը եկած է որ Անգարա այս ուղղութեամբ ամէն տեսակի տնօրինում - ներու մասին խորհի:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓրԷՍ ՄԱՑԻՍ 11 - 13)

«ԳԻՔՈՐ» ԺԱՊԱՒԷՆԸ ՀԱՄԱՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ԱՐԺԱՆԱՑԱԾ

Տալին տեղի ունեցած չարժանկարի համամիութենական փառատօնին մանկա - պատանեկան ժապաւէններու Բ. մրցա - նակը չնորհուած է «Գիքոր»ը պատրաս - տողներուն: Ցովհաննէս Թումանեանի պատմուածքի հիման վրայ նկարահան - ուած ժապաւէնը Սերգէյ Իսրայէլեանի բեմադրական անդրանիկ գործն է: Ան երեսնամեայ վաստակ մը ունի իբրեւ նը - կարահան ծանօթ բեմադրիրներու տասըն - եակ չարժանկարներու:

×

ՓՐՈՖ. ՍՈՒՐԷՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ ՍՏԵՂԾԱԾ ԽԱՂՈՂԻ ՆՈՐ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Բարձր դնահատանքի արժանացած են Սուրէն Պօղոսեանի ստեղծած «Ներկենի», «Մեղրաբոյր» եւ «Ներկառատ» խաղողի նոր տեսակները, որոնք առատ բերք կու - տան, կը դիմանան հիւանդութիւններու եւ կը տոկան սառնամանիքներու:

Գիւղատնտեսական գիտութիւններու համամիութենական ակադեմիայի եւ Ի - տալիոյ խաղողի ու գինիի ակադեմիայի թղթակից անդամ Փրոֆ. Սուրէն Պօղոս - եան կը համարուի խաղողի տեսակներու հիմնադիրներէն մէկը Հայաստանի մէջ: Ան ստեղծած է խաղողի տասնեակ տե - սակներ, որոնցմէ չատեր բերքատուու - թեամբ կը գերազանցեն սովորական տե - սակները: Անոնցմէ են, օրինակ, «Սեւա - նի»ն, «Գեղարդ»ը, «Մասիս»ը: «Մեծա - մօր»ի իւրաքանչիւր ողկոյզը կը կշռէ մօտ մէկուկէս քիլօ:

Գիտնականին ստացած տեսակները բազ - միցս մրցանակներու արժանացած են մի - ջազգային ու համամիութենական ցուցա - հանդէսներու մէջ: Անոնցմէ պատրաստը - ւած գինիները մօտ 30 ոսկէ եւ արծաթէ մետալներ նուաճած են միջազգային մըր - ցումներու ընթացքին:

×

ՅԱԿՈԲ ՀԵՔԵՔԵԱՆԻ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍԸ ՄՈՆԿՈԼԻԱ

Մոնկոլիոյ մայրաքաղաք Ուլան Պաթո - րի մէջ բացուած է Հայաստանի լուսան - կարչական արուեստի վարպետներէն Յա - կոբ Հեքեքեանի գործերու ցուցահանդէ - սը, ուր ներկայացուած են բազմաթիւ լուսանկարներ՝ հայ ժողովուրդի տնտե - սութեան, գիտութեան եւ մշակոյթի կալ - ուածներէ ներս արձանագրած նուաճում - ները ցոյցնող: Այցելուներու ուշադրու - թիւնը դրաւած են «Բիւրականի ատոմ - հեռադիտակը», որ Արեւելեան Գերմանիա մրցանակի արժանացած է, «Սեւանի ձկ - նորսները», որ համամիութենական մըր - ցումներուն կարգ մը պարգեւներով պնա - հատուած է, Մարտիրոս Սարեանի դի - մանկարը, Հայաստանի բնանկարները, հին Երեւանի դաղտրիկ անկիւնները եւ այլ նկարներ:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՄԸ ԼՈՒՍԱՆՑՔԻՆ

ՍՈՂՈՄՈՆԷՆ ՄԱԼՎԻՆԱՍ ԱՆՑՆԵԼՈՎ ՓՈՔԼԱՆՏԷՆ

Կարելի՞ է Հայ ըլլալ ու մնալ անտարբեր որեւէ հարցի նկատմամբ, մանաւանդ երբ կը վերաբերի հողի:

Ապրիլ 2-ին էր, երբ ամբողջ աշխարհին հետ ես ալ իմացայ, որ Ադժանթին վէնքի ուժով զրաւած է կղզիներ, որոնք իրեն պատկանելով հանդերձ, աւելի քան հարիւր քառասուն տարիէ ի վեր կը մնային բրիտանական տիրապետութեան ներքեւ:

Առաջին զգայնութիւնը, որ իր կարգին յամաքահանում կատարեց Հոգեկան աշխարհիս մէջ, գոհունակութիւնը եղաւ: Փիչ մը վերջ միայն անդրադարձայ ըզգացուած այդ թեթեւութեան զարմանալի հանգամանքին: Ի՞նչ կապ կրնայի ունենալ այդ նուաճումին հետ, ի՞նչ էին այդ երկու երկիրները ինծի համար: Անմիջապէս հաստատեցի, որ անբնական բան մը կար այս բոլորին ետին, մանաւանդ որ Հոգեկան կապեր ունէի Անգլիոյ հետ, աւելի՛ Շէյքսփիրին, Քրլոտոֆըը Մառլոյին Պիկ Պէնին կամ Թայմզ օրաթերթին: Տարիներ առաջ մեծապէս տպաւորուած չէի՞ այն մանրամասնէն, որուն մէջ կար հարցում մը, թէ Հնդկաստանի ու Շէյքսփիրի միջեւ ընտրութիւն մը կատարելու պարտաւորութեան առջեւ ո՞րը պիտի նախընտրէին կրթացեալ Անգլիացիները նորան չափազանց մեծամասնութիւնը անվարան ուզած էր պահել Թատերագիրը քանաստեղծը:

Իսկ Ադժանթի՞նը, ի՞նչ է այս երկիրը, որուն լեզուն չեմ հասկնար նոյնիսկ:

Ուրե՞մն ...

Ուրեմն ինչո՞ւ այս կողմնակցութիւնը – նը, ինչո՞ւ չատերու պէս չկրկնել՝ «Չի նատան ու Ճարսն պատերա՞զմ կ'ընեն, ինծի ի՛նչ ...»:

Պոպի Սե՞նատն է պատճառը: Մեծն Բրիտանիոյ զաղթատիրական հին ուժ մը ըլա՞լը, թէ, թէ՛ նաւերը, որոնք Արաբատ չեն կրնար բարձրանալ ...:

Երբ առաջին անգամ լսեցի Մալուին անունը ու չուտով հասկցայ, որ Մալվինաս կը կոչուէր ան՝ արժանթինեան հնչիւնով, Ֆոքլանտա՝ անգլիականով, անմիջապէս նախընտրութիւնս դնաց Մալվինասին ու բառը այնքան յարմար նկատեցի երգի մը, ինչպէս Նաթալին, – Օռլի-ն, ինչպէս Սան – Ֆրանսիսքօն, առանց մոռնալու անշուշտ Երեւան – Էրեբունին: Ժիլպեռ Պեքօ չէ՞ր կրնար հայցել, որ տանէին զինք հեռու, հեռու, ովկիանոս – ներէն անդին, մինչեւ Մալվինաս, մինչեւ այդ խոպան արշիպեղագոսը ...

Խոպա՞ն ...

Անհատական կղզիներ, որոնք տասն եւ չորս հազար քիլոմեթր անդին կը գտնուին եւ որուն համար Մեծն Բրիտանիա կ'ուզէ մոռնալ, ի՞նչ կարեւորութիւն, թէ անբնակելի են անոնք, անջրդի, հազարումէկ հովով բնակուած ...

– *Պէտք է Ադժանթին ենթարկուի ՄԱԿ-ի 502 որոշումին ու ետ քաշէ իր ուժերը ...*

Կը տեսնէ՞ք, թէ յանկարծ որքա՛ն հեղինակաւոր չեզոք մը կը տառնայ խեղճ ՄԱԿ-ը: Պէտք է Ադժանթին քաշուի, որովհետեւ ոչ մէկ հարց կարելի է լուծել բռնի ուժով, մանաւանդ որ տարիներ առաջ արդէն յայտարարուած է, թէ աշխարհի վրայ վերջ գտած է գաղութարարութիւնը:

Թիւ 502 որչո՞ւմ ...: Արդէն այդքան մեծ թիւով որոշո՞ւմ հաստատած է այդ կազմակերպութիւնը: Բայց հարց է, թէ այդ որոշումներէն քանի՞ն գործադրուած են, երբ նոյնիսկ ե՛ս կը հանչնամ թիւերը մէկ քանիին որոնք կը մնան անպէտք ու անգործածելի ամբարտաւան ժողովուրդի մը համար:

Բայց Ադժանթին պէտք է պարպէ Իրեն պատկանող կղզիները ու վերադառնայ բանակցութիւններու, որոնք, ինչ հոգ, թէ հարիւր յիսուն տարի եւս կըզգնան տեւել: Ամէն բանի մէջ պէտք է ձեւն ու խորքը ներդաշնակուին, ինչպէս քեր – թուածի մը պարագային կամ սիրարա – նութեան: Իրաւունք առնալու ի՞նչ ձեւ է այս, պարոնները ...

Անհատական բարկացած երկու ժողո – վուրդներ, ռազմանաւեր, օդանաւակի – ներ, ամբաձիղ մարտանաւեր: Մինչ մէ – կու բարկութեան մէջ կատաղութիւնն է որ կը ցայտայ, միւսինին մէջ քնարա – կանութիւն կայ, յուզականութիւն, կայ հատառք: Կայ իսկական հայրենասիրու – թիւն: Տեղ մը կայ վիրաւորուած բար – դոյթ մաշած մեծամասնութեան, ուրիշ տեղ՝ բնականութիւն, նոյնինքն պարզու – թիւն:

Այն պահուն, երբ կը զրուին այս տո – ղերը, անորոշ է պատերազմին ելքը: Ադ – ղէն այս զրութիւնը ոչ մէկ կապ ունի ռազմավարական պատերիքներու հետ: Սիւպեր – էթճանտարներն ու ԱՄ – 39-ները կրնան նետի հայթայթել փիվոյական, ռազմական Ափոսթրոֆի մը ու պիտնք, թէ ինչ կը նշանակէ «վերք»ի մը համար մտանակցիլ այդ յայտագրին: Արդէն ընկղմած են Պելկրանօն ու Շեֆիլտը, ռմբակոծուած Սթանլիի օդակայանը ու կըզգիներուն չուրջ պլոքթիսին օղակը սեղմուած ...: կարեւոր չեն այս բոլորը:

ՄԱԿ-ը մէկդի, մէկդի նաեւ Եւրոպացիներուն նեցուկը, անոնց, որոմաթաններ – թիւնը, չէ՞յ Սողոմոն նոր իմաստուն մը, որուն ներկայանան երկու «մայր»երը ու վերջնականապէս վճռուի «մանուկ»ին պատկանելիութիւնը: Երկու երկիրներէն ո՞րը համամիտ պիտի գտնուի անոր կիր – սումին:

Մխիթարելի են մարդիկ երբ կը նատին հաշիւի: Կ'արժէ՞, կ'ըսեն անոնք, կ'արժէ՞ նման կղզիներու համար ու չուրջ մէկայն երկու հազար բնակիչ ունեցող հողամասի թեանը մէջ: Հազիւ 26 - 27 տարեկան, թիկնեղ, միջահասակ, աչխոյժ, աչխատող մէկն էր: Արհամարհոտ վերաբերում եւ հեգնանք ունէր զէպի նորերը, իրմէ նորերը եւ քիչ թէ չատ կրթուած – ները: Զինք ճանչցողները բոլորն ալ համաձայն են այս կէտի նկատմամբ իր անձնական փորձառութեանս:

Մեծ չէնք մըն էր մեր տունը, որու մէկ մասը վարձու էինք տուած Վանի պար – սիկ հիւպատոսին: Որով մեր տունը ենթակայ չէր խուզարկութիւններու թուրք կառավարութեան կողմէ: Օգտուելով այդ հանգամանքէն՝ վասպուրականի կեդր. կոմիտէն ինձ եւ Արսէնին էր յանձնած, երկու տարիէն աւելի, Վասպուրականի Դաշնակցական գրականութեան, թռուցիկներու եւ բազմաթիւ այլ թղթե – րու տպագրութիւնը՝ մեր տան մէջ կա – տարելու: Սկիզբները տպագրութիւնը կը կատարուէր լմորատիպ ձեւով: Վերջէն Վոսմեան Ամերիկայէն ուղարկած էր տիւփլիքաթէօր գլանաձեւ տպագրական մեքենայ մը, որով 2 - 300 օր. կարելի էր տպել: Կային հայերէն եւ թուրքերէն բազմաթիւ թռուցիկներ: Օրինակ – Տօ – նամոմա, Քաջ Ալի Բէկ, Հրամատութիւն, Փախիր Ալի Բէկ, եւ չատ ուրիշներ: Նոյնպէս կը տպէինք «Սադրահ Իւլ Խայր» թուրքերէն երկչարաթերթերի մը 12 և – րեանոց եւ 10×18 մատնաչափ մեծու – թեամբ: Ահագին աշխատանք էր, բայց կը տանէինք մեծ սիրով եւ խանդավա – ռութեամբ: Այս գործերու բերումով պէտք կը լինէր ինձ հանդիպելու կարգ մը պատասխանատու փախստական ըն – կերներու: Թէեւ կ. Կոմիտէի փախըս – տական ընկերները Դաւոյին եւ ուրիշ գոր – ծակատաբ ընկերներու պատուիրած էին որ, իմ գիմումին անմիջապէս իրենց տե – ղերը ինձ յայտնեն, բայց անկարելի կը լինէր ինձ համար Դաւոյէն խմանալ ա – նոնց թաղատոյները: «Ձեմ դիտեր այ – սօր, ես չեմ փոխադրած զինքը», եւլն. պատճառաբանութիւններով կը մերժէր յայտնել»: Կը հեգնէր մեզ՝ երիտասարդ – ներս՝ եւ քիչ թէ չատ մտաւորական – ներու ալ ինտելիգենտս ըսելով կը ծաղ – րէր:

*Երկրորդ դրդապատճառը. Դաւոն տե – ղորի պատճառաւ թուրք դատարանէն ամբաստանուած էր որպէս մարդասպան, եւ ի բացակայութեան դատապարտուած՝ 101 տարուան բանտարկութեան: Իր հօր – եղբայրը, որ կատածելի եւ մութ անց – եալ ունեցող անձնաւորութիւն մըն էր, կը կասկածուէր թէ դիտմամբ կազմա – կերպած էր որ թուրք կառավարու – թիւնը դինքն ու Դաւոյի հայրը բան – տարկէ: Այս միջոցաւ կառավարութեան կը հաւատացնէր որ թերեւս Դաւոն չանձ – նուէր: Բայց կառավարութիւնը չատ լաւ գիտէր թէ Դաւոն այդ կերպով ձեռք ձգել կարելի չէ, կ'ուզէին պատաղրու – թեամբ դրամ կորզել այս ձեւով: Դաւոյի հայրն ու հօրեղբայրը բանտէն լուր էին ղրկած իրեն՝ որ եթէ բաւական կովկի դրամ խաղցուի մէկտեղ, գործը կարելի պիտի լինի կարգադրել եւ Դաւոյի վճիռ ալ լեկանել: Դաւոն կը դիմէ կ. Կոմի – տէին եւ 150 ոսկի կ'ուզէ: Ցեղափոխու – թիւնը որ կազմուած էր այդ օրինակ չա – րիքներու եւ անարդարութեանց դէմ կռո – ւելու համար, կը մերժէ Դաւոյի դի – ւելու համար, կը մերժէ Դաւոյի դի – մումը, բայց կը խոստանայ ծանօթ ե – րիտասարդ թուրք բարեկամներու մի – ջոցաւ կարգադրել խնդիրը: Մինչ այս, մինչ այն բանտէն կ'արձակուին հայրն ու հօրեղբայրը: Բայց նախապէս կը նեղուի Դաւոն՝ մերժուելուն պատճառաւ եւ կո – մովին զինաթափ կ'ըլլայ, ըսելով որ այսքան տարուան իր հաւատարիմ ծա – ռայութեան փոխարէն այս փոքրիկ դա – մարը կը մերժեն իրեն:

(Շար. 3)

«PLACE D'ARMÉNIE» ՄԸ
ԷՔՍ-ԱՆ-ՓՐՈՎԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 24-ի օրը, ժամը 18-ին, տեղի ունեցաւ Էքս - Ան - Փրովանսի մէջ, հանդիսաւոր բացումը «Արմենի» հրապարակի մը եւ պատին վրայ կնքուած պրոնզէ յուշատախտակի մը, հետեւեալ արձանագրութեամբ.-

Par les cimes inviolées de l'Ararat
Par la croix de St.Grégoire l'Illuminateur
Par la glaive de Vartan
PATRIE souvent meurtrie,parfois crucifiée
Mais toujours RENAISSANTE...
ETERNELLE ARMENIE
Le 24 Avril 1915,
le gouvernement turc décide
l'extermination du peuple arménien.
Hommage aux martyrs du
PREMIER GENOCIDE DU XXe SIECLE

Ահատասիկ գարձեալ Թուրքիոյ համար «ծանրակշիռ եւ պետութեան հարց մը» նամանաւանդ որ արձանագրութիւնը հրապարակի վրայ է եւ ոչ «բրիվէ» չրջափակի մը մէջ: Բայց, այս անգամ, այս, Ֆրանսական կառավարութեան պաշտօնական ներկայացուցիչ չկար: Էքս - Ան - Փրովանսի քաղաքապետը՝ Ալէն Ժուպոն (Հ. Հ. Հ.) ինքն է որ քօղազերծեց յուշատախտակը, ներկայութեամբ տեղական քաղաքական անձնաւորութիւններու, Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեանի եւ Հայերու հոծ բազմութեան մը: Արձանագրութիւնը ծածկուած էր Ֆրանսական եւ հայկական (կարմիր - կապոյտ - նարնջագոյն) եռագոյններով: Հայկական եռագոյնին գոյները կը չեշտենք, քանի անհամ մէջադիպ մը պատահեցաւ, որուն մասին լուռ կ'անցնինք չնեմադնելու համար յիշատակի այս արարողութիւնը, որ ըստ կըսաւ Էքս – Ան - Փրովանսի Հայկական ու Մշակութային Միութեան նախագահ՝ Համբարձումեանի արտասանած խօսքեր – րով՝ «Հայը այս աշխարհի վրայ եկած չէ ֆանդելու համար, այլ կառուցանելու եւ բերելու համար իր նպաստը քաղաքակրթութեան: Հայոց ազգի, սիրելի զաւակներ, մնա՛նք հաւատարիմ մեր նախնիք – ներուն, ապրի՛նք եւ մնա՛նք Հայ»:

Միութեան անունով օրուան պատշաճ ճառը կարդաց՝ Ժաքի Շամանճեան: Շնորհակալութեան խօսքերէն յետոյ ուղղուած քաղաքապետին ընդդծեց Ապրիլ – մը համար զոհել աւելի մեծ թիւով նահատակներ, բոլորն ալ առողջ, բոլորն ալ դեղեցիկ, բոլորն ալ սիրելի: Բայց, բայց այդ մարդիկ ինչո՞ւ նկատի չեն առներ նաեւ այն վեց հարիւր հազար ոչխարները, որոնք կ'արածեն հոն ...: Դրօշակի մը արժէքը զայն կազմող լաթի որակո՞վ կը պայմանաւորուի ...:

Կարելի՞ է Հայ ըլլալ ու ...

Մ. ՊԶԱՔՃԵԱՆ

Մայիս 10, 1982

ԴԱՒՈՅԻ ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ
ԵՒ ԻՆՉՊԷՍ ՍՊԱՆՆԵՑԻ ԶԻՆՔԸ
Գրեց՝ ՏԱՃԱՏ

Բ.- ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Մեր յեղափոխական պատմութեան մէջ չտեսնուած դաւաճանութիւն մըն էր տեղի ունեցածը: Պատճառներ եւ պատասխանատուներ անշուշտ գոյութիւն պիտի ունենային: Թէեւ 34 տարի է անցեր վրայէն, բայց դէպքերը, դէմքերը, եւ պատճառները չարժապատկերի մը պէս մտքիս առջեւ կը պատկերանան: Թերեւս գտնուին այնպիսիները որ թերահաւատ վերաբերում մը ունենան պատմածներուս մասին: Բայց ինչպէս զրութեանս սկզբին ալ ըսած եմ, նպատակս է անաչառ կերպով ներկայացնել իրականութիւնը: Ես առիթ եմ ունեցեր վերջէն ալ ատոր – գել՝ խնդրին չատ մօտէն կապ ունեցող անձնաւորութիւններէ:

Ամենաառաջին պատճառը փնտռելու է Դաւիթի իր խիստ ամբարտաւան, գոռոզ, փառասէր, յամառ ու կոպիտ բնաւորու – թեան մէջ: Հազիւ 26 - 27 տարեկան, միջահասակ, աչխոյժ, աչխատող մէկն էր: Արհամարհոտ վերաբերում եւ հեգնանք ունէր զէպի նորերը, իրմէ նորերը եւ քիչ թէ չատ կրթուածները: Զինք ճանչցողները բոլորն ալ համաձայն են այս կէտի նկատմամբ իր անձնական փորձառութեանս:

Մեծ չէնք մըն էր մեր տունը, որու մէկ մասը վարձու էինք տուած Վանի պարսիկ հիւպատոսին: Որով մեր տունը ենթակայ չէր խուզարկութիւններու թուրք կառավարութեան կողմէ: Օգտուելով այդ հանգամանքէն՝ վասպուրականի կեդր. կոմիտէն ինձ եւ Արսէնին էր յանձնած, երկու տարիէն աւելի, Վասպուրականի Դաշնակցական գրականութեան, թռուցիկներու եւ բազմաթիւ այլ թղթերու տպագրութիւնը՝ մեր տան մէջ կատարելու: Սկիզբները տպագրութիւնը կը կատարուէր լմորատիպ ձեւով: Վերջէն Վոսմեան Ամերիկայէն ուղարկած էր տիւփլիքաթէօր գլանաձեւ տպագրական մեքենայ մը, որով 2 - 300 օր. կարելի էր տպել: Կային հայերէն եւ թուրքերէն բազմաթիւ թռուցիկներ: Օրինակ – Տօ – նամոմա, Քաջ Ալի Բէկ, Հրամատութիւն, Փախիր Ալի Բէկ, եւ չատ ուրիշներ: Նոյնպէս կը տպէինք «Սադրահ Իւլ Խայր» թուրքերէն երկչարաթերթերի մը 12 և – րեանոց եւ 10×18 մատնաչափ մեծու – թեամբ: Ահագին աշխատանք էր, բայց կը տանէինք մեծ սիրով եւ խանդավա – ռութեամբ: Այս գործերու բերումով պէտք կը լինէր ինձ հանդիպելու կարգ մը պատասխանատու փախստական ըն – կերներու: Թէեւ կ. Կոմիտէի փախըս – տական ընկերները Դաւոյին եւ ուրիշ գոր – ծակատաբ ընկերներու պատուիրած էին որ, իմ գիմումին անմիջապէս իրենց տե – ղերը ինձ յայտնեն, բայց անկարելի կը լինէր ինձ համար Դաւոյէն խմանալ ա – նոնց թաղատոյները: «Ձեմ դիտեր այ – սօր, ես չեմ փոխադրած զինքը», եւլն. պատճառաբանութիւններով կը մերժէր յայտնել»: Կը հեգնէր մեզ՝ երիտասարդ – ներս՝ եւ քիչ թէ չատ մտաւորական – ներու ալ ինտելիգենտս ըսելով կը ծաղ – րէր:

Երկրորդ դրդապատճառը. Դաւոն տե – ղորի պատճառաւ թուրք դատարանէն ամբաստանուած էր որպէս մարդասպան, եւ ի բացակայութեան դատապարտուած՝ 101 տարուան բանտարկութեան: Իր հօր – եղբայրը, որ կասկածելի եւ մութ անց – եալ ունեցող անձնաւորութիւն մըն էր, կը կասկածուէր թէ դիտմամբ կազմա – կերպած էր որ թուրք կառավարու – թիւնը դինքն ու Դաւոյի հայրը բան – տարկէ: Այս միջոցաւ կառավարութեան կը հաւատացնէր որ թերեւս Դաւոն չանձ – նուէր: Բայց կառավարութիւնը չատ լաւ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՈՒԵԿՈՉՈՒՄՆԵՐԸ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

ՍՈՖԻԱ

Ապրիլ 24-ին «Երեւան» կազմակերպութեան նախաձեռնութեամբ հայկական ցեղասպանութեան զերեզմանատունը հաւաքուած է հոծ բազմութիւն մը, յարգելու համար եղեռնի նահատակներու յիշատակը: 1915-ի դէպքերու եւ ներկայ Հայաստանի վերելքի մասին խօսած է «Երեւան»ի կեդր. վարչութեան անդամ Գրիգոր Պարագեան: Ներկաները մէկ վայրկեան ծնրադիր լռութեամբ յարգած են հայ նահատակներու յիշատակը եւ եղեռնի յուշարձանին ծաղիկներ դրած: Ուեկոչումը վերջ գտած է «Երեւան» երգչախումբի մեկնաբանած երգերով:

×

ՊԼՈՎԴԻՒ

Ապրիլ 25-ին, «Երեւան»ի վարչութեան կազմակերպութեամբ հոծ բազմութիւն մը հաւաքուած է Հայոց ցեղասպանութեան, եղեռնի յուշարձանին չուրջ: Մ. Չամիչեանի բանախօսութենէն ետք ներկաները մէկ վայրկեան ծնրադիր լռութեամբ յարգած են Ապրիլեան նահատակներու յիշատակը: Պարոյր Սեւակէն եւ Հրայր Խինէն բանաստեղծութիւններ արտասանուած են: Ապա ծաղիկներ դրուած են եղեռնի յուշարձանին:

×

ՎԱՌՆԱ

«Երեւան»ի ակումբին մէջ, Ապրիլ 22-ին, ոգեկոչուած է եղեռնը: Բանախօսած է Վերժին Մեհրաբեանեան: Ջաւէն Տէրտէրեան խօսած է Կոմիտասի ողբերգութեան մասին:

Déclaration du Bureau politique du P.S.U.

« Victime du génocide perpetré par le Gouvernement turc en 1915, le peuple arménien vit, aujourd'hui dispersé à travers le monde et demeure depuis, spolié de ses droits nationaux en Arménie turque.

Aucun des moyens pacifiques uitilisés depuis 60 ans par le peuple arménien n'ont pu permettre d'aboutir à un quelconque règlement de la question arménienne.

Or, depuis 6 ans, le peuple arménien, au travers de ses organisations combattantes, est entré dans une phase de luttte active qui a enfin brisé le silence imposé depuis 60 ans au peuple arménien, et permis l'expression de ses revendications nationales sur la scène internationale.

Guidé par le principe de la défense des libertés et du droit des peuples à disposer d'eux-mêmes, le P.S.U. reconnait la légitimité de la revendication nationale arménienne en Arménie turque. Il soutient le peuple arménien dans sa lutte contre l'Etat fasciste turc et l'impérialisme, pour une solution juste et durable du problème arménien.

Dans l'immédiat, conformément aux engagements pris par le Président Mitterrand, le P.S.U. demande que le gouvernement français reconnaisse et condamne de façon claire et résolue le Génocide de 1915. Le P.S.U. entend intervenir afin que le gouvernement socialiste s'engage à faire condamner dans les Instances Internationales l'Etat fasciste turc qui persiste à nier la vérité historique du Génocide, ignore le fait national arménien et perpétue sa domination sur les territoires arméniens occupés.

BUREAU POLITIQUE
DU PARTI SOCIALISTE UNIFIE

Paris, le 5 Mai 1982

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՓՈՂԱՅԻՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ ԼԱՏՎԻՈՅ ՄԷՋ

Երեւանի պետական փողային նուագախումբը չրջագայութի ելած է Լատվիա: Վալմիէրի քաղաքի մշակոյթի տունը տեղի ունեցած երեկոյթի նուագախումբը, ղեկավարութեամբ Հայկազ Մեսիայեանի, հնչեցուցած է հայ եւ լատվիացի երաժիշտներու գործեր: Լատվիոյ արուեստական հասարակութիւնը ծանօթ է նաեւ Հայաստանի Փիլհարմոնիայի սենեկային նուագախումբին, որ յաճախ հնչեցուցած է Եդուարդ Միրզոյեանի, Տիգրան Մանսուրեանի եւ այլ հայ երաժիշտներու գործերը:

×

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵՆԷՆ ՆՈՐ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՒՍ

Երեւանի մէջ մեծ տպաքանակով լոյս տեսած է ամերիկացի գրող Շերուուտ Անտերսընի «Զախարդ սպիտակամօրթը» վէպը, հայերէն: Ներկայիս թարգմանիչները կ'աշխատին անոր պատմուածքներու «Ուայնսպուրկ, Օհայօ» ծանօթ գիրքին վրայ: Վերջին ժամանակներուն ամերիկեան արձակէն վեց հատորներ հրատարակուեցան հայերէն: Ակէ առաջ լոյս տեսած էին Ճոն Սթէյնպէքի, Ֆրենկա Սքոթ Ֆիցճերըլտի, Ուիլեըմ Սարոյեանի, Ճերոմ Սելինճըրի եւ Թրումըն Քափոթի ընտիր երկերու հաւաքածոները:

×

ՄԷԹՐՕՆ ԿԸՆԴԼԱՑՆԷ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ

Լենինգրադի մէջ պատրաստուած հրատման նոր թէքնիքի օգնութեամբ, Երեւանի մէթրոյի չինարարութեան մէջ, ամէն ամիս մինչեւ 40 մեթր ստորերկրեայ ուղի կը բացուի: Ջրերկրաբանական բարդ պայմաններու համար հորատանցումի այդ «արագութիւնը» չատ բարձր կը համարուի: Այս ձեւով կարելի կը դառնայ արագօրէն մեծցնել ստորերկրեայ մայրուղիներու երկարութիւնը: Նոր գիծը կ'երկարի դէպի Երեւանի արդիւնաբերական չրջանը՝ հարաւ-արեւելք: Հոս կառուցուող վերերկրեայ կայարանը ստացած է «Գործարանային» անունը:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԷՍԱՍԵԱՆ - ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ Միութեան տարեկան Ընդհ. ժողովը գումարուեցաւ, Շաբաթ, Մայիս 8, 1982, Ափք Մանուկեան Մշակութային Կեդրոնը:

Գործունէութեան եւ հաշուական տեղեկագրերը վաւերացուեցան միաձայնութեամբ: Մեծապէս գնահատուեցան Միութեան կրթանպաստ յատկացումները հայ վարժարաններուն, որոնց գումարը, երեք տարուան ընթացքին, կը հասնէին երեսունեւվեց հազար երկու հարիւր ֆրանքի:

Վարչական կազմը վերընտրուեցաւ հետեւեալ կերպով.-

Նախագահութիւն՝ Հ. Գալուստեան, Ա. Կիւլխտան եւ Ա. Կարապետեան: Ատենապետուհի՝ Շ. Ժամկոչեան, Ատենադպրուհի՝ Ս. Սերոբեան, Գանձապահ՝ Զ. Սարեան, Հաշուակալ՝ Թ. Կեվշէհեան, Խորհրդականներ՝ Ի. Գահինեան, Հ. Զէփիրեան եւ Վ. Պամպաճեան:

ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆ
(կնիք)

ԳՆՂԱԹՔ ԳՆՂՈՒԹ

ՍՊԱՀԱՆԻ չրջանի Շահին - Շահր քաղաքի «Սասուն» Միութեան կազմակերպութեամբ տեղի ունեցած է տարազներու յուցահանդէս մը, ուր Նոր Ջուղայի «Սասուն» Միութեան անդամները ներկայացուցած են հայկական ժողովրդական, զինուորական եւ փեսայական տարազներ, որոնք մեծ տպաւորութիւն ձգած են աւելի քան վեց հարիւր ներկաներու վրայ: Ցուցադրութիւնը տեղի ունեցած է Շահին - Շահրի հայկական «Վարդանանց» վարժարանի սրահին մէջ:

×

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ «Ուոլտորֆ Աստորիա» պանդոկին մէջ, Ապրիլ 18-ին, տեղի ունեցած է Անթիլիասի Դպրեվանքի յիսնամեակի ծննդեան տարեվերջի հանդիսութիւնը, որուն ներկայ եղած են չուրջ 300 հայ եւ օտար հիւրեր որոնց մէկ մասը՝ զանազան քաղաքներէ: Ցայտաթիւրը վարած է Մգր. Վարչութեան ատենապետը՝ Սարգիս Թըշոյեան: Խօսք առած են վերապատուելի Սաթըն, Քոռեպ. Րիչըրտ Ցովհաննէսեան, Քոռեպ. Վարդան Գրիգորեան եւ Տոքթ. Հրանդ Մարգարեան: Թեմին առաջնորդը՝ Մեսրոպ Եպիսկ. Աշճեան, հայերէն եւ անգլերէն խօսք առնելով Կիլիկեան Իշխանի չքանչաններ յանձնած է Նիւ Իոթ Ըլլիֆի բազմամեայ նախագահ Քլիվլէնտ Տաճի, Տիկին Տոլորէս Զօհրապ - Լիփմանի եւ Տոքթ. Արա Տումանեանի ու իր կնոջ: Մեսրոպ Եպիսկ. յայտարարած է, թէ ցարդ Դպրեվանքին 252 հազար տոլար նուէրները եւ խոստումները կատարուած են Աւետեաններ Ամերիկայի եւ Քանատայի թեմէն:

ՍՊԻՏԱԿ ՋԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ՁՈՐԲՈՐԴ

ԴԷՊԻ ԳԱՐԱՏԱՂԻ ԼԵՌՆԵՐԸ

- Դուք կորնոցուցած էք կռիւը, եթէ Թուրքերը պաշարուած պահեն լեռը, առանց նոյնիսկ հրացան մը արձակելու: Ձեր մեծագոյն թշնամին ձմեռն է, որ կուգայ: Ինչքա՞ն ալ ուժեղ ըլլաք, չէք կրնար պայքար տանիլ այդ դաժան ուժին դէմ եւ լերան վրայ: Ուզէք թէ չուզէք, պիտի գտնէք ելք մը եւ կամ ջարդուելու գնով պիտի կարէք չրթիան: Այն 300 հոգին, որ ճամբայ ելած է Պարսկաստանէն, բաւարար պիտի չըլլայ, թէեւ, կրնաս էֆէնտի, ձեր ֆէտայիներու համար չրթայ կարելը դժուար չէ:

- Առայժմ երեք ամիսէն աւելի ունինք առաջին ձիւնին: Մեզի համար վտանգաւորը նաեւ զէնքի ու ռազմանիւթերու պակասն է: Երբ բաւարար չափով զէնք ունենանք, կը հաւատամ, որ կարելի պիտի ըլլայ չրթիան ճեղքել եւ ժողովուրդը ապահով անցընել Պարսկաստանի սահմանը, նորէն ապաւինելով լեռներու պաշտպանութեան:

«Դուն ան ըսէ, տղաս», խօսեցաւ Կիւրոս աւելի ծանրացնելով իր բառերը, երես աչքը, որ Գարապուռնարի մէջ խումբ ունիք եւ քու անձնական բարեկամը այնտեղ Թրքական պաշտօնեայ է: Հետաքրքիր է դիտնալ թէ ի՞նչ է պաշտօնը:

- Ան հարիւրապետ է էնտեղ:

- Էդ չատ լաւ, հիմա բաւական մօտ եանք: Բարեկամդ ոեւէատեն պիտի ուզէ՞ Վարդաճորի կռուին օգտակար ըլլալ: Կը վստահեցնեմ, որ կեանքի վտանգ չկայ:

- Ան չատ լաւ մէկն է, եթէ բացատրենք, չատ լաւ կը հասկնայ, ու չի խնայեր: Անշուշտ լաւ պիտի ըլլար, որ անոր պաշտօնը չվտանգուէր, որովհետեւ որպէս զինուորական պաշտօնեայ՝ մեզի բաւական օգտակար պիտի ըլլայ:

– Նայէ, Յակոբ, տղաս, ա՛յս առաջին փորձը պիտի ըլլայ մեր գործակցութեան: Ցետոյ պիտի տեսնես, որ այս ծառայութեան փոխարէն հարիւրապատիկը աւելի օգտակար պիտի ըլլանք ձեզի: Հայրդ կախաղան չէր բարձրանար, եթէ մտիկ ընէր մեզի: Մերինները կ'ուզէին հայրդ փախցնել բանտէն, հակառակ ծանրը վտանգներու: Ցաջողութեան առաջին գաղտնիքը, տղաս, նայէ որ թշնամիդ լաւ ճանչնաս: Հայրդ մխամտութիւնն ունէր հաւատալու, որ զինք կախաղան չեն բարձրացներ: Կախաղանի վճռէն յետոյ, արդէն անկարելի եղաւ զատել: Բանտի պարիսպներուն վրայ, փողոցը, բակին մէջ զօրքերով լեցուցին, երբ իմացան, որ հայրդ բանտէն փախցնելու չչուկներ կան: Ըսել կ'ուզեմ, մենք միշտ ալ մեր լաւագոյնը ուզած ենք բերել ձեր չարժման եւ այդ նկատած ենք նաեւ մեր չարժումը, ինչքան ատեն որ Թուրքին դէմ է: Մենք վաղը կ'իջնենք Գարապուռնար. հոն կը տեսնենք բարեկամդ ու միասին կը խորհրդակցինք:

– Չգիտեմ թէ ի՞նչ է միտքդ: Պէտք չունիմ ըսելու, որ այնտեղ, մերինները տակաւին անփորձ են:

- Չէ, չատ գժուար չէ: Նորէն մերին ներն են որ պիտի կատարեն գլխաւոր գործը. միայն թէ, եթէ պէտք ըլլայ, ինձ կը տրամադրես վեց - եօթը Ղորի եւ երկու մարդ: Ըսեմ, ըսեմ, Սենեքերիմին խօսած եմ արդէն: Գարապուռնարի պահեստանոցէն պէտք է զէնք հանել եւ վարդաճոր հասցնել:

- Մի՞թէ կարելի է, կիրա էֆէնտի: Մենք մեր հնարաւոր միջոցները կը տրամադրենք քեզի, քանի որ դուն լինքդ այդ գործին մէջն ես: Իմ խումբին համար նոյնպէս պէտք ունիմ թուրք բանակի զէնքերուն:

– Իմ այս գործին մէջ ըլլալը այնքան կարեւոր չէ, որքան երեւանցի Մալխասին մասնակցութիւնը:

- Ըսել կ'ուզես, այդ մարդը տահա ո՞ղջ է, - հարցուց Յակոբ զարմացած:

- Անշուշտ, անշուշտ. ան հազիւ 62 տարեկան է:

Յակոբին համար տահա ուրիշ հերոսի մը անունը, որ առնելին մեծ աղմուկ բարձրացուց Կովկասի փոխարքային սպանութիւնով. ան յաջողած էր սպաննել եւ ապահով, երբ փոխարքան կ'անցնէր օր ցերեկով, 20 թիւնապահներով եւ կառքին չորս ձիեր լծած:

(Շար. 565)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.- Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Զաւէն Գաբրիէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տէրոյեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց հօր՝

ՍԱՀԱԿ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, կիրակի, Մայիս 23, Սէն - Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցին:

Ի դիտումին ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

U. G. A. B. - MARSEILLE

Lundi, 24 Mai — à partir de 18 h.

Présentation de:

« L'HISTOIRE DES ARMENIENS »

Paru aux Editions PRIVAT

Sous la Préidence d'Honneur de

M. NAPOLEON BULLUKIAN

(Président de l'UGAB - France)

En présence de

M. GERARD DEDEYAN

(Directeur de l'ouvrage)

M. PHILIPPE WOLFF

(Membre de l'Institut)

et de l'Editeur

U. G. A. B. — MARSEILLE

33, Rue Pierre Puget — 13006 Marseille

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE

9, Rue de Madrid — 94140 Alfortville

Conférence - Débat

avec

SERGE AFANASYAN

Auteur de l'ouvrage:

«L'ARMENIE, L'AZERBAIDJAN ET LA GEORGIE DE L'INDEPENDANCE A L'INSTAURATION DU POUVOIR SOVIETIQUE 1917 - 1923»

Sur le thème:

« LES RELATIONS TURCO - SOVIETIQUES ET L'ARMENIE DE 1919 - 1921 »

L'AUTEUR SIGNERA SON OUVRAGE LE VENDREDI, 21 MAI — A 21 H.

U. G. A. B. - PARIS

PRESENTE

JANET MAFIAN-ALTOUNIAN

RECITAL DE PIANO

CENTRE CULTUREL ALEX MANOOGIAN

118, Rue de Courcelles — 75017 Paris

Le Samedi, 22 Mai — à 21 h.

Au Programme:

BACH — HAYDN — RAMEAU — FAURE

RAVEL — JONGEN — KHATCHADOURIAN

Réservation de places:

U. G. A. B. — Tél.: 520. 03. 18

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

կը կազմակերպէ

ԳՐԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

նախագահութեամբ՝

ՄԱՌԻ ԱՐՄԱՃԵԱՆԻ

նուիրուած՝ բանաստեղծները՝

ԱՇԱՐՈՆԻ ԵՒ ՉԱՆԳՈՒԻ

կը խօսին՝

ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԱՆ (Ախարոն)

եւ

ՍԵՐՈՎԲԷ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ (Զանգու)

Մայիս 23, կիրակի, ժամը՝ 16-ին

au Centre Culturel Alex Manoogian

118, Rue de Courcelles - 75017 Paris

Կ'արտասանեն՝

Ա.ԱՄԵՆՈՒՀԻ ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Պ. Պ. Ն. ՊԸՇՏԻԿԵԱՆ, Վ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ Լիոնի Հայոց եկեղեցւոյ նորոգութեան եւ հովանաւորութեամբ տեղւոյս հոգեւոր հովիւ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՔԱՐԵԱՆԻ

Լիոնի հայերէն խօսուն թատրոնը կը ներկայացնէ Ուրբաթ, Յունիս 4-ին երեկոյեան ժամը՝ 8·45-ին՝ «Տայը կարապետ»ը կամ «Ամերիկահայ փեսացուն» Սիկալ սրահին մէջ:

60 Ավրնիւ տը Սաֆս, Լիոն 6-րդ

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել՝ Լիոնի Հայոց Եկեղեցին, կամ խաղացող անդամ, անդամուհիներուն:

EN SOUSCRIPTION

Հայոց Պատմութիւն

Histoire des Arméniens

Sous la direction de GERARD DEDEYAN

Maître - Assistant à l'Université Paul - Valéry de Montpellier

Un volume, 700 pages, au format 180 x 230 mm.

Imprimé sur vélin et comportant 32 planches d'illustrations en hors-texte, relié toile.

PRIX DE SOUSCRIPTION JUSQU'AU 24 MAI

169 F. au lieu de 197 F. à Parution

Toute souscription donne droit à une magnifique reproduction rehaussée de couleur d'une carte du XVIIIe siècle de l'Arménie et de la Géorgie publiée en 1766, par les géographes du Roy.

Bulletin de Souscription

NOM: .....

ADRESSE: .....

Code Postal: . . . . . .

A RETOURNER

Accompagné d'un chèque de 169 F. + 30 F. (frais d'envoi)

à LA LIBRAIRIE ORIENTALE — H. SAMUELIAN

51, Rue Monsieur - le - Prince — 75006 Paris — Tél.: 326. 88. 65

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

Փարիզաբնակ մանուկներուն արձանագրութիւններուն համար, դիմել Տիկին Լ. Ֆորլանի.-

Հեռաձայն՝ 254 - 81 – 79

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանեէօ - Քաչանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը երկուշաբթի, Մայիս 24, ժամը 20·30-ին Տիկին Փափազեանի բնակարանը:

Diapositives

Շաւիլի Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան Մշակութային Յանձնախումբը կը կազմակերպէ՝

ՅՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Շաբաթ, Մայիս 22, ժամը 20·30-ին

Շաւիլի Եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

4, Rue de Trois - Champtiers — Chaville

LES DIAPOSITIVES

de l'Organisation Terre et Culture

et le Film: «SAINT THADÉE» (16 mm.)

OPERA DE MARSEILLE

VENDREDI, 4 JUIN, A 20H.45

CONCERT DE GALA

AU PROFIT DE LA

Fondation Aram Khatchatourian

SOUS LA PRESIDENCE DE

GASTON DEFFERRE

(Maire de Marseille, Ministre d'Etat, Ministre de l'Intérieur et de la Décentralisation)

L'ORCHESTRE DE L'OPERA DE MARSEILLE

Sous la direction de

JANOS FURST

Avec la participation de

MYRIAM BIRGER (Pianiste)

JEAN TER-MERGUERIAN (Violoniste)

au Programme:

Mascarade	**A. KHATCHATOURIAN**
Concerto N° 1 pour piano	**TCHAIKOVSKI**
Concerto en Ré-Majeur pour violon	**BEETHOVEN**

LOCATION A L'OPERA — A PARTIR DU VENDREDI 28 MAI

CENTRE CULTUREL ALEX MANOOGIAN

118, Rue de Courcelles — 75017 Paris

(Métro: Courcelles)

Tél.: 520. 03. 18 — 227. 12. 26

ACTIVITES PERMANENTES

— TOUS LES MERCREDIS:

Cours d'Arménien

(pour les jeunes de 7 à 12 ans)

Enseignant: Mme KARAKAYAN Anna

Cours de Danse Folklorique

Enseignant Mr. PEHLIVANIAN

(pour les jeunes de 7 à 12 ans)

A partir de 14 h.

— TOUS LES VENDREDIS:

CHORALE

Dirigée par Mr. YANBEKIAN

U.G.A.B. — PORTE OUVERTE

Caféteria et Jeux de Reflexion

A partir de 20 h

— TOUS LES SAMEDIS:

Cours d'Arménien (Adultes)

Enseignant Mr. KARAKAYAN Garabed

de 12h.30 à 14h.30

Cours de Photo

Labo, Chasse d'image, Composition

Eneignant Mr. NOUBARIAN Ochine

de 14 à 16 h.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կեսաթիոյ եւ չրջանի Հայրենակցական Միութեան՝ Ապրիլ 18, Ճաշին (տարեց հայրենակիցներու ի պատիւ) հետեւեալ նուէրները եղան.- Տոքթ. Խաչիկ Տամլամեան և Տիկին Պախթիարեան 1500 Ֆ., Պ. Տօրք Տէր – Յակոբեան, Պ. Վահրամ Մոսուիչեան, Պ. Գէորգ Սաատէթեան, Տիկին Հելէն Տամլամեան 1000-ական Ֆ., Պ. Մխիթար Եփրեմեան, Տիկին Աբշալոյս Մխիթէվէլեան 2000-ական Ֆ., Տիկին Նորա Տամլամեան - Տէր - Յակոբեան 1000 Ֆ., Տիկին Աբշակուհի Դաւիթեան, Պ. Սարգիս Թէքեան 200-ական Ֆ.:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»

83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris

Commission Paritaire: N° 55935

Cours et Atelier d'Art - Dramatique

Eneignant Mr. ALTOUNIAN Alex

de 15h. à 18h.

Ping - Pong et Jeux de Reflexion

A partir de 20 h.

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Մարգրիտ Լեւոն Տօնիկեան իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Վարդուհի Շերբինեանի, զաւակներուն, ինչպէս նաեւ Տակառեան ընտանիքին՝ Լեւոն Շիրինեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղիկի 250 Ֆ. կը նուիրէ «Ծառայ»ի բարգաւաճման:

Ուխտագնացութիւն դէպի ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ե ւ

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին

ՅՈՒԼԻՍ 19 – ՕԳՈՍՏՈՍ 1

Կազմակերպուած՝

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Հոգաբարձութեան կողմէ:

Խումբին կ'ղեկավարէ՝

ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆՅ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Կը մասնակցի նաեւ՝

Առնուվիլի Քաղաքապետ

CLAUDE BIGEL

Արձանագրութեանց համար դիմել Եկեղեցւոյ Գրասենեակը.-

31 - 33, Rue Saint - Just

95400 — ARNOUVILLE-LES-GONESSE

Tél.: 985. 28. 77

Organisation Technique:

SABERATOURS

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Հինգշաբթի, Մայիս 20

ՏՕՆ Է ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ առաւօտեան ժամը 10-ին կը մատուցուի Պատարագ:

Նոյն օրը յատկացուած է նաեւ Հայ Մանուկներու Հաղորդութեան:

Փարիզի եւ չրջաններու բոլոր ղեկավարներու աշակերտներն ու Հաղորդութեան համար պատրաստուած մեր մանուկներն ու ծնողքները կը հրաւիրուին մասնակցելու պատարագին եւ Սուրբ Հաղորդութեան:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՅՈՒՆԻՍ 13-ԻՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի ՄԸ նամակալութիւնը չնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ հետեւեալ նուիրատուութիւնները.- Ա. Բ. (Լիոն) 2000 Ֆ. եղեւնի զոհերու յիշատակին, Տէր եւ Տիկին Կ. Սարեան 200 Ֆ. իրենց քրոջ եւ քրոջորին՝ Տէր եւ Տիկին Բ. Քէչիչեանի յիշատակին, Տէր եւ Տիկին Վ. Շահինեան 200 Ֆ. իրենց մօր՝ Տիկին Պ. Նալբեանի յիշատակին, Պ. Կառավարեան ընտանիք 50 Ֆ.:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ե ւ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԵՐԻՏ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ (ԺԱՅԾ)

Ուրբաթ, Մայիս 21, ժամը 20·30-ին Մշակոյթի եւ արուեստի կեդրոնին մէջ:

6, Cité Wauxhall — Métro: République

Կը կազմակերպեն

ՇԱՏ ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Նիւթ ունենալով՝

ՄԱՇՏՈՑ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ

ե ւ

ՄԱՏԵՄԱՆԵՐՈՒ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Նկարներու ցուցադրութիւն

Բանախօս՝

ԲԱԲԳԷՆ ՉՈՒՔԱՍԶԵԱՆ

Մաշտոց Մատենադարանի Տնօրէնի տեղակալ:

Կը նախագահէ ու բանախօսը կը ներկայացնէ՝

ՓՐՈՖ. ԺԱՆ - ՓԻԵՌ ՄԱՇԷ

Արեւելեան լեզուներու ամպիոնի վարիչ:

Մուտքը ազատ է:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
19
MERCREDI
19 MAI
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2.50 Ֆ.

57րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.174 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.174

ԼՈՍ - ԱՆՃԼԼԷՍ

ՍԱՍՈՒՆԵԱՆԻ ԴԱՏԻՆ ԹՈՒԱԿԱՆԸ ԿՈՐՈՇՈՒԻ ՄԱՅԻՍ 21-ԻՆ

Մայիս 7-ի եւ 8-ի մեր թիւերով հա - ղորդած եւ անկատար առաջին տեղեկութիւնը տուած էինք Համբիկ Սասունեանի նախնական դատավարութեան մասին, որ տեղի կ'ունենար Մայիս 5-ին եւ 6-ին: Մայիս 7-ի մեր պաշտօնակից՝ «Ասպարէզ»ի մօրեւ մեր պաշտօնակից՝ «Ասպարէզ»ի Մայիս 8-ի թիւէն կ'արտատպենք այդ անկնդրուկութեան մանրամասնութիւնները: Ըստ ամերիկեան օրէնսդրութեան այս նախնական դատը կամ ունկնդրութիւնը (ընթրիկ) նպատակ ունի ճշդելու ձերբակալուած անձին ամբաստանութիւնը կամ ապաստանութիւնը: Համբիկ ամբաստանուած է:

×

Համբիկ Սասունեանի նախնական դատավարութեան աւարտին, Հինգշաբթի, Մայիս 6-ի կէսօրէ առաջ ժամը 11-ին, Լոս - Անճըլըսի քաղաքային դատաւոր Մարկըլ Լ. Պըրք, հիմնուած դատախազութեան ներկայացուցած վկաներուն ապացոյցներուն վրայ, որոշեց Համբիկը պաշտօնապէս ամբաստանել Լոս - Անճըլըսի Թուղք հիւպատոս Քեմալ Արըքանի ահաբեկութեամբ: Մայիս 21-ին, Համբիկ պիտի ներկայանայ դատարան, ուր պիտի ճըշդուի դատավարութեան թուականը:

Համբիկի նախնական դատավարութիւնը սկսած էր Զորեքշաբթի, Մայիս 5-ի առաւտեան ժամը 8·30-ին, Մխիթեալ - Նահանջներու Ոճրային Ատեանի չէնքին մէջ: Նոյն ժամուն, չէնքին առջեւ հայ երիտասարդներու բազմութիւն մը հաւաքուած էր ցոյց կատարելու՝ Համբիկի ազատ արձակումը պահանջող պաստառներ պրգած:

Դատախազ Տէնիս Զոթ վկայութեան կանչեց Համբիկի բանտախուցի ղեկացուցիչ մարդասպանութեամբ դատապարտուած Մանուէլ Թ. Քորթէզը, որ երդուելէ յետոյ Համբիկի խոստովանութիւնը, Արըքանը ահաբեկելու կապակցութեամբ: Քորթէզ յայտնեց, թէ ուրիշ բանտարկեալի մը՝ Ճոն Հոլմզի հետ, ազգային ցեղասպանութեան մասին խօսած պահուն, Հոլմզ անդրադարձած է այն իրողութեան, որ Թուրքիա պատասխանատուութիւն չէ ստանձնած իր ջարդարար արարքներուն: Ըստ Քորթէզի, Հոլմզ շարունակած է, ըսելով. «Կ'երեւակայեմ, թէ այդ է պատճառը, որ մղեց Համբիկը ընելու ա՛յն, ինչ որ ըրաւ»: Աւատեան ժամը երեքի առիւները ըլլալով, իբրեւ թէ Քորթէզ կարծած է, որ բոլոր բանտարկեալները քնացած են: Սակայն, Հոլմզի արտայայտութենէն յետոյ, իբրեւ թէ Համբիկ «չատ ճիշդ է, այդ պատճառով էր որ արարքը ըրի», բացագանչած է: 26 ամեայ Մանուէլ Քորթէզ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուած է, երախաներ սպաննած ըլլալու յանցանքով:

Ապա, դատախազ Զոթ վկայութեան կանչեց երեք անձեր, որոնք Հինգշաբթի, 1982, Յունուար 28-ին, Քեմալ Արըքանի հարեւանի վայրին չրջակայքը կը դիտէին եւ իբրեւ թէ ականատես եղած էին ահաբեկիչներու փախուստին:

Նու. Սք. Էյ·ի աւարտական դատաւարանի աշակերտուհի ձէնիի Կոթզ վկայեց, որ դէպքին օրը, կէսօրէ առաջ ժամը 9·20-ին, դպրոցի ճամբուն վրայ, կարմիր լոյսին պատճառով, ինքնաշարժը կանգնեցուցած էր Քոմմոթօք եւ Ուիլշըր պողոտաներու խաչմերուկին վրայ: Ձէնիի նաեւ արագահաւաքածի կրակոցի ձայներ լսած է, ապա երկու երիտասարդներ տեսած է, որոնք վազելով կը փախչէին

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓրԷՍ ՄԱՅԻՍ 11 - 13)

ՎՐԱՑԱԿԱՆ ԹԷՅԻ ՇԱՒԱՔ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի մէջ տեղի ունեցած է վրացական թէյի չաթթի մը: Վրաստան աշխարհի թէյի մեծագոյն հայթայթողներէն է, որ ծանօթ է իր թէյի տեսակներով: Թիֆլիսէն եկած մասնագէտներ ծանօթացած են վրացական թէյի արժանիքներուն, անոր պահպանման ու պատրաստութեան գաղտնիքներուն:

դէպքին վայրէն: Ձէնի Համբիկը մատնանշելով հաստատեց, որ ան էր փախչողներէն մէկը: Ցաջորդ վկան, Ձէյմս Ձէֆֆս, տնտեսագէտ մը, դէպքին վայրը հասած է աւելի ուշ եւ տեսած է երկու անձեր, որոնք կը վազէին: Ձէյմսի համաձայն, վազողներէն մէկը, որ ձեռքին մէջ սարճանակ մը ունէր, «չատ հաւանաբար» Համբիկը ըլլալու էր:

Երրորդ վկան, իրաւաբան Ուէյզ Ուտհլանտ, Ձէֆսի հետ միաժամանակ հասած էր դէպքին վայրը: Ան ինքնաշարժով հետեւած էր երկու վազող երիտասարդներուն, բայց յստակօրէն չէր կրցած տեսնել անոնց դէմքերը: Ուտհլանտ չարունակած է հետեւիլ վազողներուն, մինչեւ որ անոնք ինքնաշարժ մը մտնեն եւ հեռանան: Ինքնաշարժին թիւը առնելով, Ուտհլանտ տեղեկացուցած է ոստիկանութեան, որ ինքնաշարժներու արձանագրութեանց բաժանմունքէն երեւան բերած է անոր տէրը՝ Համբիկ Սասունեանը:

Համբիկ Սասունեանի պաշտպան փաստաբան Փօլ Կիրակոս դատաւորին յայտնեց, թէ յաջորդ օրը, Հինգշաբթի, Մայիս 6-ին, մտադիր է վկայութեան կանչել Ճան Հոլմզը եւ այլ բանտարկեալներ, ապացուցանելու համար որ Մանուէլ Քորթէզ սուտ կը խօսի:

Ցաջորդ օրը, Հինգշաբթի, Մայիս 6-ի կէսօրէ առաջ ժամը 10·30-ին, պաշտպան փաստաբան Փօլ Կիրակոս յայտարարեց, որ նախորդ դիչեր (Զորեքշաբթի, Մայիս 5-ին) իր կատարած քննութեանց իրբեւ արդիւնք, յարմար չի տեսներ այսօր վկայութեան կանչել Հոլմզը եւ միւս բանտարկեալները:

Կիրակոս դատաւորին յանձնեց Քալի - Ֆորնիոյ նահանգապետ Էմըլնտ Ճ. Պըրաունի կողմէ ստորագրուած յայտարարագիր մը, իբրեւ փաստաթուղթ: Ցայտարարութիւնը կը հաստատէր, որ Թուրք կառավարութիւնը Հայեր Ջարդած է 1915-ին: Դատախազը առարկեց, ըսելով որ յայտարարութիւնը փաստաթուղթ կարելի չէ նկատել եւ որ ան բնաւ կապ չունի դատավարութեան հետ: Կիրակոս պատասխանելով, ըսաւ որ դատախազը Համբիկին հայ ըլլալը նկատած էր իբրեւ արարքը կատարելու մղող «յատուկ պարագայ» եւ, հետեւաբար, նահանգապետին յայտարարագիրը անպայման առընչուած կ'ըլլայ դատավարութեան հետ:

Դատաւոր Պըրք անհրաժեշտ չգտնելով յայտարարագրին ընդունումը դատարանին կողմէ, վերադարձուց պաշտպան փաստաբանին:

Դուրս գալով դատարանէն, Փօլ Կիրակոս ձայնասփիւռի, պատկերասփիւռի եւ թերթերու թղթակիցներուն հետ խօսելով, յայտնեց թէ ինք կը հաւատայ, որ Քորթէզ սուտ խօսեցաւ եւ որ այլ բան - Քորթէզ սուտ խօսեցաւ եւ որ այլ բան - տարկեալ վկաներ կրնան հաստատել իր համոզումը: «Մենք յարմար գտանք, որ վկաները կանչուին բուն դատավարութեան ընթացքին եւ ոչ հիմա», յայտարարեց Կիրակոս»:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄՈՒԹ ՊԱՍՏԱՒԼ ԵՒ ՇՈՒԼՇՈՂՈՒՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

=———=———=

Հեռատեսիլի պաստառը լի՞նչ մտածումներու, ի՞նչ ներշնչումներու կը տանի մարդը: Եթէ հեռատեսիլ դիտելու ժամանակ ունիք - եւ արդէն անպայման ունիք, - եթէ բան մը դիտելու ընթացքին ունիք նաեւ ձեր դիտածին մասին մտածելու, խորհրդածութիւններ ընելու սովորութիւն մը, ամէն վայրկեան հազարումէկ հրաշալի հորիզոններ կը բացուին ձեր դիմաց: Քաղաքական լուրերէն սկսեալ մինչեւ վաւերագրական ուսումնասիրութիւններ, չարժանկարի ժապաւէններէն մինչեւ մանկական ու մարզական յայտագիրներ, լի՛նչեր լինչեր կը տողանցեն սպիտակ ու լուսաւոր պաստառին վրայէն, լի՛նչ գունագեղ պատկերներ, լի՛նչ հակեան դէմքեր կուգան կը խօսին, կը պատմեն ու յետոյ կ'երթան իրենց տեղը ուրիշներու ձգելով: Կարծես թէ ուղղակի մեր դիմացը գտնուէին, որքա՛ն կանքատ են անոնք, որքա՛ն իրական, որքա՛ն համոզիչ: Հոյակապ պատկերներ, որոնք կը հասնին անեւեւակայելի հեռաւորութիւններէ ու յանկարծ կը վերակազմուին մեր սենեակին մէջ, հիւրընկալուելով միւս այդ նոյն սպիտակ ու փոքրիկ լուսաւոր պաստառին կողմէ:

Երէկ, երբ տակաւին չէր լուսաւորուած, երբ տակաւին մութ էր եւ ոչ ոք կը նայէր անոր, ակնարկս հանդիպեցաւ այդ ապակեայ պաստառին ու խղճահարեցայ: Աչխարհի վրայ կա՞յ արդեօք ուրիշ բան մըն ալ որուն վրայ այնքան շատ նայուածք կեդրոնանայ, որ սակայն այնքան քիչ տեսնուի նայողներուն կողմէ: Արդարեւ, չէ՞ որ երբ հեռատեսիլին կը նայինք, բուն պաստառը չէ՛ որ կը տեսնենք, այլ անոր վրայէն սահող պատկերները: Ի՞նչ անփառունակ ճակատագիր է այդ, մտածեցի այդ պահուն, պաստառը մեզի համար գոյութիւն չունի, պաստառը մեր ուշադրութեան մէկ վայրկեան իսկ չարժանանար, ինք կը չքանայ եւ իր գոյութեան ամբողջ իրաւունքը կը փոխանցէ այն պատկերներուն, որոնք կը չողչողան իրմով, որոնք կը փառաւորուին իրմով, ու իրմով մեր գնահատանքին առարկայ կը դառնան առանց յիշեցնելու որ գոյութիւն չէին ունենար, եթէ չըլլար սա խորհրդաւոր պաստառը:

×

Նոյնը պատահեցաւ երէկ դիշեր ալ: Երբ ժամը հասաւ ու պաստառը լուսաւորուեցաւ, ամբողջ աչխարհ մը ծնունդ առաւ անոր վրայ: Քաղաքական դէմքեր քաղաքական դէպքեր, ծանուցումի հեռուններ, փութպոլի աստղեր եւ դեռ ին - չե՛ր ինչեր մեր ուշադրութիւնը լարուած պահեցին իրենց վրայ: Դիտեցինք մերթ հաճոյքով, մերթ սարսափով, մերթ հիացմամբ եւ մերթ ալ անտարբերութեամբ: Ցետոյ վերջացաւ օրուան յայտագիրը եւ կոխեցինք կոճակին վրայ: Աչխարհը սըրբուեցաւ մէկ անգամէն, անհետացաւ:

×

Այն առեն ակնարկս կրկին հանդիպեցաւ մութ պաստառին, որուն ոչ ոք կը նայէր այլեւս: Ցանկարծ զարմացայ: Ինծի այնպէս կը թուէր որ պաստառը բան մը ըսել կ'ուզէր ինծի, այս անգամ մութ ու անգոյ պատկերով մը, այս անգամ առանց ձայնի ու երաժչտութեան: Ան կ'ըսէր հետեւեալը.

«Քիչ առաջ կը խղճահարէիր վրաս, բայց կը սխալէիր: Ես աչխարհի բոլոր վաղանցուկ դէմքերուն ու դէպքերուն մնայուն հայելին եմ: Ի՞նչեր սահեցան վրայէս, առանց հետք մը ձգելու, մինչդեռ ես կը շարունակեմ մնալ: Իմ վրայէս ի՞նչ պատգամներ արձակուեցան, որոնք օդին մէջ ցնդեցան գացին, կարճ արձագանգ մը միայն ձգելէ վերջ: Ո՞ւր են անոնք հիմա, մինչ ես կը շարունակեմ գոյատեւել: Ճիշդ անգամ մը քաղաքական այն մարդիկը, որոնք օրուան հեռուներն էին եւ կը կարծէին որ այդպէս պիտի մնան միշտ: Ճիշդ կռիւները, բախումները, պատերազմները, որոնք մրրեցան գացին յումպէտս հոսեցնելով անհաչիւ արիւն: Ճիշդ երգերն ու պարերը, խաղերն ու յաղթանակները, որոնք խանդավառեցին ձեզ եւ որոնցմէ ոչինչ կը յիշէք հիմա: Ո՞ւր են անոնք հիմա, մինչ ես կը շարունակեմ ու միշտ պիտի շարունակեմ գոյատեւել: Մի՛ խարուիր լուսաչող պատկերներէս, անոնք պահ մը ինձմէ կ'առնեն իրենց լոյսն ու չողչողանքը, յետոյ կը մարին կ'երթան: Դուք զիս չէք տեսներ, որովհետեւ ես անտեսանելի յաւերժութիւնը կը խորհրդանչեմ»:

×

Կը կարծեմ որ մօտաւորապէս այսպէս խօսեցաւ ինծի հեռատեսիլը հետաքրքիր ու մութ պաստառը, ու ես երէկ դիշերուընդ ի վեր քիչ մը աւելի ուշադրութեամբ կը նայիմ անոր:

Ռ. Հ.

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

Ա.Թ.Ը.Ի.Ն անցնելէ առաջ զօր. Հէյկ, երկար խօսած է զօր. Էվրէնի հետ ապա յայտնած Ա.Մերիկայի այն վստահութիւնը թէ զինուորական պարագլուխները երկիրը ժողովրդավարութեան պիտի վերադարձնեն մարի կամ 1984-ի սկիզբը: Ռեկընէն ալ նամակ մը յանձնած է, ուր նախագահը կը չեշտէ կարեւորութիւնը զոր Միացեալ - Նահանգները կուտան Թուրքիոյ հետ ու լաւ յարաբերութիւններու: Նոյն անոյշ հովը չէ փչած, սակայն, Ա.Թ.Ը.Ի.Ն, ուր մանաւոր չերմութիւն մը չէ զգուած:

Ռումանիոյ մէջ ամէնէն լայնածաւալ մաքրագործումը ծայր տուած է, Սթալինէն ի վեր: Տնտեսական դրդապատճառներու հիման վրայ, աննախընթաց պաշտօնազրկումներ (1000 պատասխանատու) նախարարներէ սկսելով, կը մտահոգէ չատեր:

Նախագահ Միթերան, Համպուրկէն եաք, ուր տեսնուեցաւ Շմիտի հետ, Լոնտոն գնաց Երկուշաբթի եւ կրկնեց թէ Ֆրանսա զօրավիզ է Անգլիոյ: Տիկին Թաչըր, սակայն, տասը Եւրոպացիներուն բռնած դիրքին փոխարէն զիջում ընելու տրամադիր չէ Հասարակաց Շուկայի մէջ, դոնէ հրապարակաւ ոչինչ ըսած է այդ առընչութեամբ: Եւրոպացիք տասը օրով երկարաձգեցին Արժանթինի նկատմամբ ազապարկօն: Միւս կողմէն, համաչխարհային նախարար՝ Ֆիթըրման քննադատեց Իւ - մանիթէ-ի կարգ մը խմբագրականները (Իվ Մոռօ), ուր չափազանցուած կը գըտնէ հականգլիական արտայայտութիւնները... Բուն հարցին կապակցութեամբ, Տիկին Թաչըր երկար կը դտնէ Միացեալ Ազգերու բանակցութիւնները եւ հաւանական է որ վճռական քայլ մը առնէ: Գալով Արժանթինի, տրամադիր է 40 հազար հոգի զոհել...:

Ցրանսական մամուլի Գործակալութեան թղթակից մը, Մոսկուայի մէջ, արտաքսման սպառնալիքի տակ է: Անմէկնականին համար մայրաքաղաքէն դուրս ելլելու իրաւունք չունի եւ կրնայ նաեւ ամբաստանուիլ «հակախորհրդային քարոզչութեան եւ գործունէութեան» համար: Կը թուի որ հարցը կապ ունի ռուս հաւատամատնացուի մը՝ Բուրդիուկի ձերբակալութեան հետ: Այս վերջինը ըսած կ'ըլլայ, որ Ֆրանսացի լրագրողը կարգ մը հակախորհրդային նկատուած գրքոյկներ տուած է իրեն, օրինակ՝ «Ռուս կրօնական մտքի պատմութիւնը»:

Կիրակի, Մայիս 16-ին, Ֆրանսայի Ազգային Ժողովի ընտրութիւնները տարած յաղթանակէն ետք, Ֆրանսուա Միթերան եւ Փիեռ Մոռուա կառավարութիւնը կազմելու համար, Ֆրանսայի Սոցիալիստական Կուսակցութեան առաջնորդը հանդիպեցաւ Ֆրանսայի Կոմունիստական Կուսակցութեան առաջնորդ Ժորժ Մարշէի հետ, որ ներկայացուցիչներ ունի կառավարութեան մէջ: Ֆրանսայի Կոմունիստական Կուսակցութիւնը կը պահանջէ որ Ֆրանսա դադրեցնէ Ա.Մ.Ն.ի հետ ռազմական համագործակցութիւնը եւ դուրս գայ Հիւսիսատլանտեան Դաչնակցութենէն:

Կ ԳԱՐ
Ս ՊԱՏՄԱՑ Հ ՅԱՅՐԻ
Ս ՊՏՈՒԹԻՒՆ ԿԱՏԱՐԱԾ ՊԱՏԱՐԱԳԻՆ

Ա.

Ծանօթ է, որ Ս Պատարագ Տէրունական արարողութեան մէջ հացն ու գինին, որոնք խորհրդանշանաբար կը ներկայացնեն Յիսուս Քրիստոսի մարմինն ու արիւնը, կը բաշխուին հաւատացեալներուն։ Ս Պատարագի ներկայ կարգը, որ կը կատարուի Հայ Եկեղեցւոյ մէջ, հաստատուած է 1690 թուականին։ Ան կը գործածուի նաեւ Կաթողիկէ եւ Բողոքական Եկեղեցիներու մէջ։ Ս Պատարագի ծագումը կը հետեւի մինչեւ Յիսուսի ժամանակները։ Ան հաստատած է Յիսուս Քրիստոս, երբ Վերջին Ընթրիքի ատեն հացը եւ գինին բաշխեց իր աշակերտներուն եւ ըսաւ. «Առէք, կերէք, այս է իմ մարմինս, որ ձեզի համար կը տրուի։ Արէք, խմեցէք, այս է իմ արիւնս, որ նոր ուխտի համար կը թափուի»։ Ս Պատարագի ծագումը կը հետեւի մինչեւ Յիսուսի ժամանակները։ Ան հաստատած է Յիսուս Քրիստոս, երբ Վերջին Ընթրիքի ատեն հացը եւ գինին բաշխեց իր աշակերտներուն եւ ըսաւ. «Առէք, կերէք, այս է իմ մարմինս, որ ձեզի համար կը տրուի։ Արէք, խմեցէք, այս է իմ արիւնս, որ նոր ուխտի համար կը թափուի»։

Ս Պատարագի ներկայ կարգը, որ կը գործածուի Հայ Եկեղեցւոյ մէջ, հաստատուած է 1690 թուականին։ Ան կը գործածուի նաեւ Կաթողիկէ եւ Բողոքական Եկեղեցիներու մէջ

ՅԱՍՎԱԾ ԿՈՏՎԱԾՈ

= ՀԱՏՈՒԱԾ =

ՊԱՏՄՎԱԾՔ ՎԵՊԻ ՅՈՒՅԺՅՈՑ ՎԱՆՏՈՒԺՈՎ ՎԵՊԻ

Ասիկիտա դիմեսամա մոտաս դիսամիա ամա մեզ ամա ամա մեզ ամա ամա մեզ ամ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Օր. Գեղանոյշ Աղապէկեան, Տիկին Լուիզ Աղապէկեան - Լը Ռուա, Պ. Հրանդ Աղապէկեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի երեքշաբթի, Մայիս 23-ին իրենց եղբօր՝

ՀԱՅԿ ԱՂԱՊԷԿԵԱՆԻ

մահուան Գ. եւ իրենց հարսին՝

ՎԷՐԺՀԱՅԻՄ ԱՂԱՊԷԿԵԱՆԻ

մահուան 7-րդ տարելիցներուն առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Եկեղեցին։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Այս առթիւ հետեւեալ նուէրները կ'ընեն.

- Աղքատախնամ	1.000 Ֆ.
- Մարի - Նուպար Հաստ. Բարեկամներ	1.000 Ֆ.
- Հայ Նախկին Ռազմ. Միութ.	1.000 Ֆ.
- Կարմիր Խաչ	500 Ֆ.
- Կապոյտ Խաչ	500 Ֆ.
- Դպրոցասէր (Աշխատակիցներ «Յառաջ»էն)	500 Ֆ.
- «Յառաջ»	500 Ֆ.

=——✝——=

ՄԱՐՍԷՅԼ.- Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Զաւէն Գաբրիէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տէրոյեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց հօր՝

ՍԱՀԱԿ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, կիրակի, Մայիս 23, Սէն - Լուի Ս. Գէորգ Եկեղեցին։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանեէօ - Քաշանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը երկուշաբթի, Մայիս 24, ժամը 20·30-ին Տիկին Փափազեանի բնակարանը։

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

=——=——=

Կազմակերպուած՝ Փարիզեան Շրջանի Արենոյշներու եւ Թեւիկներու կողմէ։

Կիրակի, Յունիս 6, ժամը 11-էն իրիկուն

Եկէք պատուելու հայ մայրերը, միաժամանակ հաճելի օր մը անցնելով։

Հայկական ճաշեր, տաք եւ պաղ պիւֆէ, խորոված եւ անուշեղէն։

Խաղերու եւ մրցումներու հաճելի յայտագիր, սկաուտական գործունէութեան նկարներու ցուցադրութիւն։

Մուտքը 15 Ֆ. եւ այդ տոմսը կրնայ բերել նաեւ չատ հաճելի անակնկալ մը։

DOMAINE DE MORFONDE
77270 — Villeparisis

En cas de pluie, des salles sont prévues.
Communications:
— **Autobus:** de la Place Jean-Jaurès
— **En voiture:** prendre à la Porte de Pantin la route de Meaux, jusqu'au Domaine de Morfondé.
Pour tous renseignements plus détaillés téléphoner à midi ou le soir:
534. 22. 43

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

կը կազմակերպէ

ԳՐԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

—×—

Նախագահութեամբ՝
ՄԱՌՒ ԱՒՄԱՃԵԱՆԻ
Նուիրուած՝ բանաստեղծներ՝
ԱՇԱՐՈՆԻ ԵՒ ՋԱՆԳՈՒԻ
Կը խօսին՝
ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆ (Ահարոն)
եւ
ՍԵՐՈՎԲԷ ՄՈՒՐԱԹԵԱՆ (Զանգու)

Մայիս 23, կիրակի, ժամը՝ 16-ին
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, Rue de Courcelles - 75017 Paris

Կ'արտասանեն՝
Արմենուհի Բալուեան։ Պ. Պ. Ն. Պըշտիկեան, Վ. Նաւասարդեան։

Մուտքը ազատ է։

TRANSTOURS

ORGANISE PLUSIEURS VOYAGES POUR L'ANNEE 1982

Spécial ARMENIE

Une semaine en avion à Erevan
et une semaine en CROISIÈRE à bord du LITVA

du 29 JUILLET au 14 AOUT (aller Avion, — retour Bâteau)
29 Juillet: Paris - Moscou par avion — du 30 Juillet au 6 Août EREVAN
7 Août ODESSA — 8 et 9 Août ISTANBUL — 10 Août MYKONOS — 11 Août HERAKLION
12 Août en mer — 13 Août NAPLES — 14 Août TOULON

du 14 au 31 AOUT (Bâteu - Avion)
14 Août TOULON — 15 Août en mer — 16 Août PALERME — 17 Août en mer
18 Août MYKINOS — 19 Août MUDANYA — 20 et 21 Août ISTANBUL
22 Août ODESSA - KICHNIEV — 23 Août KICHNIEV — 24 Août ODESSA - EREVAN
24 au 30 Août EREVAN — 30 Août EREVAN - MOSCOU — 31 Août MOSCOU - PARIS

PRIX PAR PERSONNE (Croisière et Séjour en ARMENIE)
Cabine à 4 personnes (Catégorie 1): 5.990 F.
Cabine à 4 personnes (Catégorie 2): 6.280 F. — Cabine à 2 personnes (Catégorie 4): 7.440 F.

ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ՁԵՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ 6 ԱՅԼ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ

ԱՆՄՈՌԱՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

(Երթուդարձ Օդաճամով)

«Արմենիա - Հիւրասէրը» - Ա. Կարգի Սպասարկութիւն
Օգոստոս 7-21 Փիես—Երեւան 4·500 Ֆ. Սեպտեմբեր 4-18 Փիես - Երեւան 4·500 Ֆ.
Հոկտեմբեր 4-19 Մոսկուա-Երեւան 4·400Ֆ
Դեկտեմբեր 20 - Յունուար 4 Մոսկուա - Երեւան 4·500 Ֆ.
Մեկնում Մարսէյլէն (երթուդարձ օդաճամով)
Օգոս. 7-20 Մոսկուա—Երեւան 4·750 Ֆ. Սեպտ. 4—17 Մոսկուա-Երեւան 4·750 Ֆ.

Արձանագրութեանց համար դիմել՝ Կ. ՈՒՆՃԵԱՆԻ

TRANSTOURS
25, Rue d'Argenteuil — 75001 Paris — Téléphone: 261. 58. 28
ուր կարելի է ներկայանալ ամէն օր, կէսօրէ ետք, ժամը 15 - 18

ՄԱՐՍԷՅԼ.- Դիմել՝ Զ. Ալիքսանեանի
11, Rue du Bassin, Saint Julien — Téléphone: 93. 04. 90 — (42) 83. 31. 55

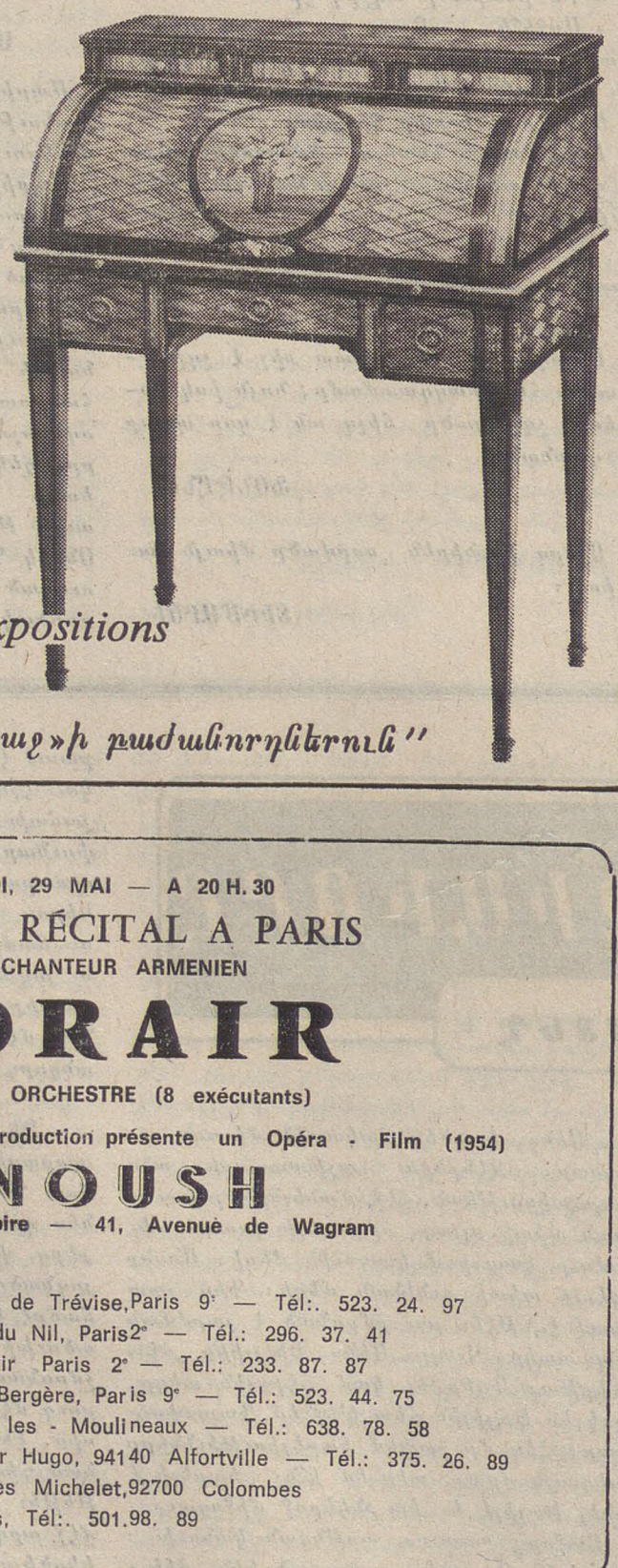
ՎԱԼԱՆՍ.- Դիմել Ն. Գասպարեանի — **9, Rue Sully**

ԼԻՈՆ.- Դիմել՝ Շէմտիբեանի
16, Rue Chardonnet — 69120 Vaulx-en-Velin — Téléphone: 868. 53. 05

Meubles Ghazarian

4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance

Z.I. Vitrolles
à 20km de Marseille
tél. (42) 89.27.47
ouvert le dimanche après-midi

visitez
une des plus belles expositions
de France

"Բացառիկ զեղչ «Յառաջ»ի բաժանորդներուն"

SAMEDI, 29 MAI — A 20 H. 30

UNIQUE RÉCITAL A PARIS
DU CHANTEUR ARMENIEN

NORAIR

Avec son ORCHESTRE (8 exécutants)

En Première Partie: Crown Production présente un Opéra - Film (1954)

ANOUSH

Théâtre de l'Empire — 41, Avenue de Wagram

Location:
— **Librairie PALOUYAN;** 9, Rue de Trévise, Paris 9e — Tél:. 523. 24. 97
— **Restaurant HAGOP;** 9, Rue du Nil, Paris 2e — Tél.: 296. 37. 41
— **AZAD;** 136, Rue d'Aboukir Paris 2e — Tél.: 233. 87. 87
— **Retaurant EREVAN;** 29, Rue Bergère, Paris 9e — Tél.: 523. 44. 75
— **Restaurant SASSOUN;** Issy - les - Moulineaux — Tél.: 638. 78. 58
— **VIDEO - SON;** 49, Rue Victor Hugo, 94140 Alfortville — Tél.: 375. 26. 89
— **VIDEO - SON;** 21, Rue Jules Michelet, 92700 Colombes
— **Mme. DJEKNAVORIAN;** Paris, Tél:. 501.98. 89

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՓԱՐԻԶ.- Բ. Հ. 300 Ֆ. կը նուիրէ։

ՌՈՒԹՐԻԻՆ.- Տէր եւ Տիկին Հայկակ Մաւուբեան 160 Ֆ. կը նուիրեն Շուարթ Միսաքեանի յիշատակին։

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
9, Rue de Madrid — 94140 Alfortville

Conférence - Débat

avec
SERGE AFANASYAN
Auteur de l'ouvrage:
«L'ARMENIE, L'AZERBAIDJAN ET LA GEORGIE DE L'INDEPENDANCE A L'INSTAURATION DU POUVOIR SOVIETIQUE 1917 - 1923»
Sur le thème:
« LES RELATIONS TURCO - SOVIETIQUES ET L'ARMENIE DE 1919 - 1921 »
L'AUTEUR SIGNERA SON OUVRAGE
LE VENDREDI, 21 MAI — A 21 H.

Diapositives

—×—

Շաւիլի Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան Մշակութային Յանձնախումբը
կը կազմակերպէ՝
ՅՈՒՅԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
Շաբաթ, Մայիս 22, ժամը 20·30-ին
Շաւիլի Եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։
4, Rue de Trois - Champtiers — Chaville
LES DIAPOSITIVES
de l'Organisation Terre et Culture
et le Film: «SAINT THADÉE» (16 mm.)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Փարիզաբնակ մանուկներուն արձանագրութիւններուն համար, դիմել Տիկին Լ. Փորլանի.-
Հեռաձայն՝ 254 - 81 - 79

REPAS

—=—

En l'Honneur du
Révérend Père ZABARIAN
Le 25 Mai, à 20h.
UN REPAS D'AMITIE
sera donné par l'Association Arménienne Catholique de Lyon

au Retaurant DELTA — 90 cours La Fayette
en l'Honneur du
Révérend Père GEORGES ZABARIAN
(Recteur de la Communauté Arménienne Catholique et Directeur du Centre St. Grégoire de Nareg)

à l'occasion de son départ
et de sa nomination à Rome.
Pour participer au repas bien vouloir s'inscrire au plus tard le 20 Mai au soir en téléphonant au Centre Saint Grégoire
847. 28. 65

U. G. A. B. - PARIS

PRESENTE
JANET MAFIAN-ALTOUNIAN
RECITAL DE PIANO
CENTRE CULTUREL ALEX MANOOGIAN
118, Rue de Courcelles — 75017 Paris
Le Samedi, 22 Mai — à 21 h.

Au Programme:
BACH — HAYDN — RAMEAU — FAURE
RAVEL — JONGEN — KHATCHADOURIAN

Réservation de places:
U. G. A. B. — Tél.: 520. 03. 18

U. G. A. B. - MARSEILLE

Lundi, 24 Mai — à partir de 18 h.
Présentation de:
« L'HISTOIRE DES ARMENIENS »
Paru aux Editions PRIVAT
Sous la Préidence d'Honneur de
M. NAPOLEON BULLUKIAN
(Président de l'UGAB - France)
En présence de
M. GERARD DEDEYAN
(Directeur de l'ouvrage)
M. PHILIPPE WOLFF
(Membre de l'Institut)
et de l'Editeur
U. G. A. B. — MARSEILLE
33, Rue Pierre Puget — 13006 Marseille

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
20
JEUDI
20 MAI
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՅԱՌԱՋԱԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ : 180 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 400 Ֆ. - Հատը : 2.50 Ֆ.

57րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.175 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.175

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՐՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԻՍ ՄԻԿԻՆ սկսեալ Ֆրանսայի ճիշտառի սակերը կը բարձրանան: Ապիս սովորական նամակներու դրոշմը 1,60-էն 1,80-ի կ'անցնի եւ թղթակալ սակով նամակները 1,40-էն 1,60-ի: Ընդհանուր ձեւով յաւելումները 13 առ հարիւր համեմատութեամբ կ'ըլլան:

ԽՈՐԱՁԿԻԻ հանրային կարծիքի հետազօտութեան մը կատարած հանրային կարծիքի քննութեան մը արդիւնքին համաձայն, գրաւեալ հողամասերու բնակչութեան 88 առ հարիւրը կողմնակից է ազգութիւնեան անկախ Պետութեան մը ստեղծման:

ՍԻԹՐՈԷՆԻ 3 գործատուներու գործադուլը կը չարունակուի եւ բանակցութիւնները բոլորովին խզուած են: Նոյն կացութիւնը կայ Սոսիէթէ Ժենեռալ գործատան մէջ, ուր չաբաթներէ ի վեր մարդ մը չղտնուեցաւ եւ գործադուլի չարժումը նոյն ծառայն ունի:

ԼԻՒԱՆԻ մէջ 74 մեռեալ եւ 250 վիրաւոր կայ, իբրեւ հետեւանք վերջին 12 օրերու բախումներու: Ամէնէն աւելի Տրիպոլիի մէջ է, որ զոհերու թիւը մեծ եղած է (56 մեռեալ եւ 177 վիրաւոր):

ՖՐԱՆՍԱԳԻ մէջ Էոյֆիլի սպառումը 65,77 առ հարիւր յաւելում կրած է տարւոյ սկիզբէն ի վեր, մտահոգիչ աստիճան մը հասնելով: Այս առընչութեամբ թղթեցուցիչի մոլութեան դէմ պայքարելու ֆրանսական յանձնախումբին նախագահ Տիւ առած մամուլի ասուլիսը բաւական թանձրացնող տեղեկութիւններ տուած է: Ըստ էս, 1982-ի առաջին եռամսեակին ընթացքին 441 զողութիւն կատարուած է թիւիներու կամ դեղարաններու մօտ եւ 291 ալ զրահակորզութիւն սպառնալիքի տակ: Գործածողներու մեծամասնութիւնը անզործներ են, ապա՝ բանուորներ եւ հուսկ՝ ուսանող եւ դպրոցական:

ԱՆԳԼԻԱ կը չարունակէ գլուխ բռնել Եւրոպայի իր ընկերներուն եւ մերժել իր «ցնդող»ը, հակառակ եղած առաջարկներուն: Եւ քանի որ իր ուզածը չկրցաւ ձեռք ձգել այդ հարցին մէջ, վերջին դրաւ գիւղատնտեսական գիներու գործադրութեան, սպիսկելով միւս երկիրները, որ այդ անուն բախում մը, որպէսզի այդ գիները անպայման կերարկուին: Արդարեւ, որպէսզի միաձայնութեան կանոնը փոխարինուի մեծամասնութեան մը կանոնով, ինչպէս վճռեց գիւղատնտեսութեան նախարարներու խորհուրդին նախագահը (Գլէժ մը, ներկայիս) Անգլիոյ հետ բախումը անխուսափելի կը դառնայ: Անգլիոյ ընկերները, ինչ կը վերաբերի, անոր մասնակցութեան եւրոպական պիւճէին 6 միլիառ Ֆ. հատուցում առաջարկած էին, ինչ որ անբաւարար էր Տիկին Թաչըրի համար, որ կը նախընտրէ, յամառաբար, նոյնիսկ դադարի մը ընթացքին, միացեալ ճակատ մը դոյց տալ Եւրոպայի ծոցը, քէչ - շատ աւելի արամաբանական երեւոյթ մը տալու համար անոնց համերաշխութեան Մալուինեներու հարցին նկատմամբ:

ԲՐԵԺՆեի համաձնավար երիտասարդութեանց (կոմսոմոլ) 19–րդ համագումարին բացման առթիւ իր խօսած ճառին ընթացքին, բոլորովին մերժեց նախագահ Ռեկընի առաջարկները ռազմագիտական զէնքերու մասին: Երեք նախապայման ունի, նախ խօսելու համար.- նախ իսկապես նպատակ ունենալ զինաթափել, ապա երկու կողմերը նկատի առնեն փոխադարձ չափերը, հուսկ՝ ինչ որ եղած է դրական, պահպանուի:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ ՔՆՆԱՐԿԱԾ Է ՀԱՅԿ. ԱՀԱԲԵԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

ՈՄԱՆՔ ՓՈԽԱԴԱՐՁԵԼ Կ'ՈՒԶԵՆ...

Պոսթընի պատուակալ հիւպատոսին մահափորձեն ետք, Թուրքիոյ Խորհրդակցական ժողովը յատուկ նիստով մը ուզած է քննել հայկ. ահաբեկչութիւնը: Ստացեր նիստին պատկերը, յետագային ալ՝ զանազան տեսակէտներ փոխադարձելու կամ չփոխադարձելու մասին:

×

Խորհրդակցական ժողովի Ընդհանուր Ժողովը Մայիս 7–ին յատուկ նիստ գումարեց քննելու համար հայկական ահաբեկչութիւնը: Ժողովի ընթացքին մինիստրները պարբերաբար ձգտուեցաւ եւ Խորհրդակցական ժողովի կարգ մը անդամները բարձրաձայն ազդակեցին «փոխադարձութիւն» պահանջելէն հայկական ահաբեկչութեան դէմ:

Անդամները լսեցին Արտաքին նախարար Իլմէյը Թուրքմէնի զեկուցումը: Թուրքմէն այն կարծիքը արտայայտեց թէ հայ ահաբեկիչները հիմա Ամերիկայի մէջ գործել սկսած են, հաւատալով որ Եւրոպայի մէջ այլեւս բաւականաչափ հանրային կարծիք պատրաստել յաջողած են: «Հիմա ալ Ամերիկայի մէջ իրենց քարոզչութիւնը ընել կ'աշխատին դիմելով վայրագ եւ արիւնոտ արարքներու» ըսաւ Թուրքմէն, յայտնելով որ բազմաթիւ երկիրներ ալ նեցուկ կը կանգնին այդ ահարեկչութեանց կամ քաջալեր կը հանդիսանան անուղղակի ճամբաներով:

Արտաքին նախարարը կրկնեց որ Հայկական Հարցը պատմութեան խեղաթիւրումն է եւ կը յենու սուտի եւ զրպարտութեան վրայ: Կարելի չէ որ որոշ նպատակի մը հասնին, որեւէ յաջողութիւն մը արձանագրեն եւ ի վերջոյ յուսախաբութեամբ մը պիտի վերջանայ այս արիւնոտ արկածախնդրութիւնը, ըսաւ ան:

Աւելի վերջ խօսք առաւ Խորհրդակցական ժողովի անդամներէն Փրոֆ. Համզա Էրօղլու, որ յիշեցուց թէ պատմութիւն քննողները իսկոյն կրնան հասկնալ որ պատմութեան ամէնէն արիւնալի ոճիրները գործուած են հայ հրոսախումբերու կողմէ:

- Մեռնող իւրաքանչիւր Թուրքի դէմ կարելի է Հայ մը սպաննել: Անոնց ըրածը մարդկութեան դէմ յանցանք է, ըսաւ Էրօղլու:

Ակէ ամէնէն շատ վնաս պիտի կրէ անմեղ հայ մարդը: Բայց Թուրք ժողովուրդին վայել է դատարաններով, միջազգային կազմակերպութիւններով պայքարիլ այս խնդրին դէմ, փոխանակ դիմելու փոխադարձութեան:

Երբ Էրօղլու այս միտքը կ'արտայայտէր, զանազան անդամներ սկսան պոռալ. «Ո՞ր դատարանները, ո՞ր կազմակերպութիւնները: Փոխադարձութիւն, փոխադարձութիւն պէտք է ընենք: Իսրայէլի պէս պէտք է չարժինք»:

Ուրիշ անդամ մըն ալ, Պէշիր Համիտօղուլլարը սպէս արտայատուեցաւ.

«Վախը օգուտ մը չունի ճակատագրին: Արտաքին նախարարութիւնը այլեւս ոչ մէկ բանէ պէտք է վախնայ, ճշմարտութիւնները պէտք է ազազակէ: Իրական զարձել զէնքով»:

վերջ: Բարդոյթներու պէտք չկայ: Ամայլայի 200 ահարեկիչները իրական փոխադարձութեամբ է որ պէտք է հասկնան թէ ինչպէս գլուխ կ'ելլուի իրենց հետ:

Իսմայիլ Աբար ըսաւ որ այս հաւաքոյթը ցոյց կուտայ թէ այլեւս թուրք ժողովուրդին համբերութիւնը հատնելու վրայ է, իսկ Այտըն Թուղ յայտնեց թէ թուրք ժողովուրդը սաեւութիւն չի սը - նուցաներ հայ ժողովուրդի հանդէպ, բայց աշխարհակալ երկիրներ կը չնան միշտ վառ պահել հայկական հարց մը:

Ուրիշ անդամ մը, Նամըք Եօլկա ըսաւ որ հայկական հարցին մէջ մենք միշտ պանուած ենք օրինական ինքնապաշտպանութեան դիրքի մէջ:

Ապպաս կէօքչէ խօսք առնելով ըսաւ հետեւեալը. «Ափ մը Հայեր թուրք պետութեան քթին կը խնդան: Գացինք, գացինք, քայլ մը առաջ չկրցանք երթալ: Հասկցուեցաւ որ բաւարար չէ միայն պախարակելը, զէնքին պէտք է փոխադարձել զէնքով»:

×

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱՑ ՃԷԼԱԼ ՊԱՅԱՐ ԵՒ ՀԱՅԿ. ՀԱՐՑԸ ...

Հանրապետութեան անկեալ նախագահ Ճէլալ Պայար, որ այս օրերս կը տօնէ իր հարիւրամեակը, հարցազրոյց մը տուած է «Կիւնայտըն» թերթին, ուր կ'արտայայտուի նաեւ հայկ. հարցին մասին: Պայար հակառակ անոր, որ տարիքով եւ իբթահատականի իր անցեալով, ֆաշ տեղեակ է Հայերու ջարդին, նման իր հայրենակիցներուն կ'ուրանայ...: Մնացեալը՝ ծանօթ է, Հայերն են որ թուրք ջարդած են:

×

«Հայկական գրգռութիւններու աղբիւրը Համայնավարներու մէկ խաղն է եւ Ռուսերը կը չնան տկարացնել Թուրքերը»:

«Ռուսիան է որ խամաճիկ դարձուցած է Հայերը: Այս բանը ապացուցանելու համար թէեւ ձեռքս փաստաթուղթեր չունիմ, սակայն այս պարագան իւրաքանչիւր հետաքրքրուողի համար ծանօթ իրականութիւն մըն է»:

Ճէլալ Պայար անդրադառնալով նաեւ անցեալի դէպքերուն իր խօսքերը կը չարունակէ հետեւեալ ձեւով.

«Հայերը, Մուսուլէ զատ, Արեւելեան նահանգներու մէջ մեր շատ մը գիւղերուն վրայ յարձակումներ կատարած են: Կրակի տուած եւ ջարդեր կազմակերպած են: Ամէն տեսակ զէշութիւն խորհած են մեր երկիրը տկարացնելու համար: Նոյնիսկ ծովեզերեայ քաղաքներու մէջ անոնք ըռռեստութիւն ըրած են Յոյներուն հետ միասին: Այդ թուականներէն ի վեր Հայերը մեզի դէմ կը գրգռուին Ռուսերու կողմէ»:

Ճէլալ Պայար, այս առթիւ բացատրութիւններ տուած է իր այն դատավարութեան մասին, ուր Հայ, Յոյն եւ Հրեայ դատաւորներ կը գործէին իր դէմ:

«Ծագկաւոր դէմքով Հայ դատաւորը ինծի կը հարցնէր, կ'ըսէ Ճէլալ Պայար:

- Ձեր կազմակերպութիւնը պայքարի ընթացքին հրահանգ տուած է ձեզի, որպէսզի սպաննէք Հայերը:

Ուսոի ինձմէ հաշիւ կը պահանջէին, այս հրահանգը գործադրած ըլլալու ամբաստանութեամբ:

Պատասխանս հետեւեալը եղաւ.

- Այսպիսի հրահանգ մը գոյութիւն չէ ունեցած:

Եթէ տրուած ըլլար անշուշտ պիտի կատարէի առանց վարանելու, քանի որ մեր միութիւնը (հատնաբար կ'ակնարկուի Իթթիհատ վէ Թէրաքքիի) խիստ կարգապահ կազմակերպութիւն մըն էր: Սակայն այսպիսի հրահանգ մը չէր տրուած եւ այդպիսի արարքներ չէին կատարուած:

Մեր խօսակցութիւնը լրանալէ յետոյ, Հայ դատաւորին հարցուցի.

- Ձեր արդարութիւնը անկողմնակա՞լ է:

- Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք, ըսաւ Հայը:

Խօսքերս չարունակեցի եւ ըսի.

- Որքան գիտեմ, երբ մենք Ռուսերու հետ կը պայքարէինք Հայերը մեզ կռնակէն դաշնակահարեցին: Նոյնպէս ամէն առիթով մեր գիւղերը կրակի տուին եւ տակնուվրայ ըրին: Բայց այս մասին բըսնաւ չէք արտայայտուիր դուք: Այս պատճառաւ է որ կը հարցնեմ, որ Ձեր արդարութիւնը կրնա՞յ անկողմնակալ ըլլալ:

Եւ աւելցուցի.

- Եթէ գիտնայի որ այս մասին պիտի հարցաքննուիմ, թղթածրարներս միասին կը բերէի եւ կը բացատրէի թէ Հայերը դեռ ինչե՛ր ըրած են մեզի:

Խօսքերս աւարտելէ յետոյ դատաւորներուն հարցուցի.

- Ուրեմն, հիմա պիտի ձերբակալէ՞ք զիս...

Իմ յայտնած իրականութիւններուն դէմ հայ դատաւորը անգամ համոզուած էր եւ ինծի իրաւունք կուտար: Ուսոի ան պատասխանեց.

- Ո՛չ, չենք ձերբակալեր:

- Ուրեմն, մնաք բարով, ըսի եւ հեռացայ:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մայր Աթոռս Ի գիտութիւն Հայաստանեայց Եկեղեցեաց եւ ժողովրդեան հաղորդում է թէ յառաջիկայ Հոկտեմբեր 10–ին Ս. Էջմիածնում նշուելու է վեհափառ Հայրապետի Գահակալութեան 28–րդ տարեդարձը եւ տեղի է ունենալու նորակառոյց «Ալեք եւ Մարի Մանուկեան» թանգարանի բացման հանդիսութիւնը:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ
(ԿՆՔԱ)

Ս. ԷՋՄԻԱԾԻՆ
Մայիս 5, 1982 թ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

×

ԿՈՓԱՄԱՐՏ

Մոսկուա տեղի ունեցած կոփամարտի պատանեկան համամիութենական մրցաշարքին, որուն մասնակցած են 12 խումբեր, Երեւանի պատանի կոփամարտիկներու դպրոցի խումբը երրորդ հանդիսացած է, իսկ անոր եօթը մարզիկները արժանացած են զանազան մրցանակներու:

×

ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ

Երեւանցի դինամոյական, միջազգային կարգի մարզանքի վարպետ Բենիւր Փաշայեան, որ վերջերս Պուլկարիա տեղի ունեցած Եւրոպայի ախոյեանութեան (52 քիլօ ծանրութեան դասակարգին)՝ երկրորդ անգամ ըլլալով, նուաճած էր ամէնէն ուժեղ ըմբշամարտիկի կոչումը, Խորհ. Միութեան Նախարարաց Խորհուրդին առընթեր Մարզանքի Կոմիտէին կողմէ պարգեւատրուած է Խորհ. Միութեան մարզանքի վաստակաւոր վարպետի կոչումով: Իր մարզիչը՝ Ալբեր Մնացականեան, նոյն կոմիտէին կողմէ պարգեւատրուած է վաստակաւոր մարզիչի կոչումով:

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ տօնին առթիւ, «Յառաջ» վաղը լոյս չի տեսներ: Մեր յաջորդ թիւը՝ Շաբաթ - Կիրակի Մայիս 22/23 :

Կ. ՉԱՐԻ
ՄԱՏՏԱՅԻ ՀՅՈՒՐԸ
ԴԻՊՎԱԾՔԻ ՄԱՍԻՆ ՊԱՏՄՎԱԾՔ

(Ի. Եր. վերջին մաս)

Որչափ փոքր ասպետին մեր մտիկ տալիս և նրան հարգանք, որովհետև նա ամենայն ինչ ձգտում էր անել ի պատիվ իր տիրուհու և ոչ ի պատիվ իր անձին։ Ասպետական այդ զգացմունքը ամենից լավ կերևի նրանից, որ նա ոչ միայն չէր ուզում իր անունը հայտնի անել, այլև ամեն կերպով ջանում էր, որ ոչ ոք չիմանա նրա մաս

ՆՈՐԱԿԵՍԻ ՕՊԵՐԱՅԻ ԴԵՐԱՍՏԱՆԸ

Ե Ր

«ԱՇԱՆՑՎԱԾ ՈՒՐԱԽՈՒԹԻՒՆ» ԿՈՄԻՏԷԻ ՄՈՒՏՔԸ

ԱՐՏԱՍՈՎԱԶԻ ՎՃԻՌԸ

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ԴԱՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

Ա. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Ա. ՏԱՐՈՆԵՑԻ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՐՎԵՍՏԻ

Այրի Տիկին Խորէն Քոչեան, Պ. Ար - թիւր Քոչեան, Տէր եւ Տիկին Առնօ Լա - ծառինի եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Գնել Կօշկարեան, Պ. Գէորգ Հաճիպօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Արթին Տատուբեան, Տի - կին Գազանճեան և զաւակները, Տէր և Տի- կին Թորոսեան եւ զաւակները, Օր. Օր. Այտէմեան, Տիկին Հաճի զաւիթեան եւ զաւակները, Տիկին Օհանեան եւ զաւակ- ները, Տիկին Նազիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պարոնեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Կօշկարեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Տէր - Գալուստեան եւ զա- ւակները, Տէր եւ Տիկին Պօյաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պետրոսեան եւ զաւակը, Պ. Հաճի - Պօղոսեան եւ աղ- ջիկը, Տէր եւ Տիկին Փափազեան եւ աղ- ջիկը ինչպէս նաեւ՝ Լածարինի, Ներսէս- եան, Թէրզեան, Մխիթարեան, Տեփան - եան, Շէյթանեան, Պետեան, Զաօնա ըն- տանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ - հօր, քեռայրին, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ԽՈՐԷՆ ՔՈՉԵԱՆԻ

մահը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Մայիս 21, ժամը 11-ին Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին, եւ մարմինը կը փոխադրուի Վիրոֆլէյ գե- րեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ARMENIE 82

CIRCUIT DE 14 JOURS, DONT 2 JOURS A MOSCOU et 12 JOURS A EREVAN

Départs: Les 3 Juillet, 14 Août, 4 et 25 Septembre

SEJOUR EN LOGEMENT EN CHAMBRES DOUBLES EN HOTEL 1re CATEGORIE

EN PENSION COMPLETE et EXCURSIONS COMPRISES

PRIX: 4500 F.

FRAIS DE VISA 50 F.

INSCRIPTIONS A L'AGENCE

VALADOU - MOTTET

73 - 75, LA CANEBIERE — 13001 MARSEILLE

TEL.: 39. 77. 11

Licence A - 258

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Մարտիկ Տակառեան՝ ողբացեալ Լեւոն Շիրինեանի մահուան առթիւ փո - խան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները կ'ընէ.- Դպրոցասէր վարժարանին 500, Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին 250 Ֆ., Կապոյտ Խաչի Կայանին, Կար - միր Խաչի Կայանին, եւ «Ցառաջ»ին 150-ական Ֆ.: (Տառանալ «Ցառաջ»էն):

×

Անի Կուրպէթեանի մահուան առթիւ Տիկին Մարի Գարանֆիլեան 200 Ֆ. կը նուիրէ «Ցառաջ»ին, փոխան ծաղիկի:

×

Լեւոն Շիրինեանի մահուան առթիւ Տիկին Ժիւլիէթ Զապուքեան 100 Ֆ. կը նուիրէ «Ցառաջ»ի բարեսիրաց:

×

Լեւոն Շիրինեանի մահուան առթիւ, Տիկին Արփիկ Մխիթարեան փոխան ծա - ղիկի 300 Ֆ. կը նուիրէ Սամուէլ - Մու- րատեան վարժ-ին (տառանալ «Ցառաջ»էն):

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Իսի.- Ազատեան ընտանիքը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Կուրպէթ- եան ընտանիքին, Անի Կուրպէթեանի կսկծալի մահուան առթիւ եւ անոր յիշա- տակին 100 Ֆ. կը նուիրէ «Ցառաջ»ին:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Փորձառու չարժավար մը գործ կը փնտռէ:

Դիմել.- Հեռաձայն.- 893 - 77 - 99

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԱՏՈՒՌԻՆ ՄԷՋ

Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան Մատու- ռին մէջ, Պատարագ կը մատուցուի՝ Շա- բաթ, Մայիս 22, ժամը 10·30-ին:

Կը պատարագէ՝

ՄԵՍՐՈՊ Ք.ՀՆԾ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Կը հրաւիրուին Հանգստեան Տան բո - նակիչներուն ընտանեկան պարագաներն ու բարեպաշտ հաւատացեալները:

DÉBAT

Dans le cadre de ses activités

L'UNION DES ETUDIANTS

ET DE LA JEUNESSE ARMENIENNE

Organise

LE SAMEDI 22 MAI — A 15 H.

à L' A. G. E. C. A.

177, Rue de Charonne — 75011 Paris

Métro: Alexandre Dumas

UN DEBAT

dont le sujet sera:

«LE ROLE DES PUISSSANCE EUROPEENNE DANS LE GENOCIDE DU PEUPLE ARMENIEN»

U. E. J. A.

B.P. 175 — 95105 ARGENTEUIL

Հ. Յ. Դ. ՌՈՍՏՈՄ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԽՆՃՈՅՔ

Կիրակի, Մայիս 23, ժամը 16-էն սկսեալ

Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ:

Կը մասնակցի «ԱՆԻ» Նուագախումբը:

FETE DE L'ASSOCIATION DES ADOLESCENTS ARMENIENS F. R. A. «BADANI»

Section «ROSTOM» de Décines

A LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES

LE DIMANCHE 23 MAI — A PARTIR DE 16 H.

AVEC L'ORCHESTRE «ANI» Buffet Arménien

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՌԱՏԻՕՁԱՄ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՆԹԷ - ՔԱՐԼՕ

P.O. - O.M. - M.W. - 205 m. — 1466 Khz.

Ամէն կիրակի իրիկուն - ժամը 10·30-ին:

ECOUTEZ TOUS LES DIMANCHES

EMISSION ARMÉNIENNE

POUR L'EUROPE (Bilingue)

— à 20h. 30

MONTE - CARLO

P.O. - O.M. - M.W. - 205 m. — 1466 Khz.

B. P. 141 Monte - Carlo, MONACO

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE

9, Rue de Madrid — 94140 Alfortville

Conférence - Débat

avec

SERGE AFANASYAN

Auteur de l'ouvrage:

«L'ARMENIE, L'AZERBAIDJAN ET LA GEORGIE DE L'INDEPENDANCE A L'INSTAURATION DU POUVOIR SOVIETIQUE 1917 - 1923»

Sur le thème:

« LES RELATIONS TURCO - SOVIETIQUES ET L'ARMENIE DE 1919 - 1921 »

L'AUTEUR SIGNERA SON OUVRAGE

LE VENDREDI, 21 MAI — A 21 H.

Imprimé sur les Presses

du Journal «Haratch»

83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris

Commission Paritaire: N° 55935

Forum-Radio-Ararad

TOUS LES DIMANCHES — DE 10H. A 12H.

Une émission destinée aux Communautés Arméniennes de la Région Parisienne.

M. F. 98 Mhz.

Այս կիրակի, Մայիս 23, հարցազրոյց՝ իվ Թերնոնի հետ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանեէօ - Քաշանի մասնա- ճիւղի ընդհ. ժողովը երկուշաբթի, Մա- յիս 24, ժամը 20·30-ին Տիկին Փափազ - եանի բնակարանը:

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

Փարիզաբնակ մանուկներուն արձանա- գրութիւններուն համար, դիմել Տիկին Լ. Ֆորլանի.-

Հեռաձայն՝ 254 - 81 - 79

Radio-Trait-d'Union

« ARMENIE — MAGAZINE »

RADIO ARMENIENNE

Région Lyonnaise

Tous les Dimanches — de 10h. à midi

Sur FM. 89.50 Mghz.

Programme du Dimanche 23 Mai — de 10 à 12h.

— En direct avec l'Association des BADANI.

— Interview avec le Père René BEAUPERE. Responsable du stage «A la rencontre de l'Arménie millenaire», organisé par l'Association des «Chrétiens en Marche».

— Entretien avec l'equipe de football de la M.C.A. Décines.

— Informations en langue arménienne.

— Interview avec le danseur Michel HALLET - EGHAYAN.

Programme arménien également les Lundi et Vendredi — de 9 h. à 10 h.

Հ Ա Ց

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԵՐ

Ամստիյիի, Մոնմորանսիի եւ Սէն - Ռափայէլի մէջ:

Երբորդ Տարիի Աշակերտ Համար:

Հանգստաւէտ պայմաններու մէջ, Ընտանեկան հարազատ մթնոլորտ, Բժշկական տեւական հսկողութիւն եւ խնամք: Քաղաքներու ժխորէն եւ ապա- կանած օդէն հեռու՝ բնութեան ծոցին մէջ, հաճելի եւ մաքուր միջավայր:

ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE

Maisons de Retraite

à Andilly, Montmorency et St. Raphaël

Pour les Personnes du Troisième-Age

Confort moderne, Ambiance familiale, Surveillance et soins médicaux permanents, Cadre paisible, dans la nature, loin de la pollution et des bruits de la ville.

S'adresser à l'A.A.A.S

77, Rue La Fayette — 75009 Paris

Tél.: 878. 02. 99 et 281. 17. 80

REPAS

En l'Honneur du

Révérend Père ZABARIAN

Le 25 Mai, à 20h.

UN REPAS D'AMITIE

sera donné par l'Association Arménienne Catholique de Lyon

au Retaurant DELTA — 90 cours La Fayette

en l'Honneur du

Révérend Père GEORGES ZABARIAN

(Recteur de la Communauté Arménienne Catholique et Directeur du Centre St. Grégoire de Nareg)

à l'occasion de son départ et de sa nomination à Rome.

Pour participer au repas bien vouloir s'inscrire au plus tard le 20 Mai au soir en téléphonant au Centre Saint Grégoire

847. 28. 65

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Ե Ւ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԵՐԻՏ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ (ԺԱՖ)

Ուրբաթ, Մայիս 21, ժամը 20·30ին Մշակոյթի եւ արուեստի կեդրոնին մէջ:

6, Cité Wauxhall — Métro: République

կը կազմակերպեն

ՇԱՏ ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Նիւթ ունենալով՝

ՄԱՇՏՈՑ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ Ե Ւ ՄԱՏԵԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Նկարներու ցուցադրութիւն

Բանախօս՝

ԲԱԲԳԷՆ ՋՈՒՔԱՋԵԱՆ

Մաշտոց Մատենադարանի Տնօրէնի տեղակալ:

կը նախագահէ ու բանախօսը կը ներկայացնէ՝

ՓՐՈՖ. ԺԱՆ - ՓԻԷՌ ՄԱԶԷ

Արեւելեան լեզուներու ամպիոնի վարիչ:

Մուտքը ազատ է:

RESTAURANT

EREVAN

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ

Իր աւանդական ճաշացուցակով եւ սովորական հաճելի մթնոլորտով՝ կը սպասարկէ Ձեզի:

RESTAURANT EREVAN

26, RUE BERGÈRE - 75009, PARIS

TÉL. 770. 85. 81

ՄԻԱՑՆ ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆՆԵՐԸ

Վ Ի Գ Է Ն

Ընկերակցութեամբ՝ ՍԻՄՈՆԻ

ժամը 21·30-էն սկսեալ կը ներկայանայ իր հայկ. ժողովրդական երգերով, զուարթացնելով ձեր երեկոյթը:

Fermé le Mardi — Փակ է Երեքշաբթի

TRAITEUR EREVAN

29, RUE BERGÈRE — 75009 PARIS

TÉL.: 523. 44. 75

U. G. A. B. - MARSEILLE

Lundi, 24 Mai — à partir de 18 h.

Présentation de:

« L'HISTOIRE DES ARMENIENS »

Paru aux Editions PRIVAT

Sous la Préidence d'Honneur de

M. NAPOLEON BULLUKIAN

(Président de l'UGAB - France)

En présence de

M. GERARD DEDEYAN

(Directeur de l'ouvrage)

M. PHILIPPE WOLFF

(Membre de l'Institut)

et de l'Editeur

U. G. A. B. — MARSEILLE

33, Rue Pierre Puget — 13006 Marseille

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՄԱՅԻՍ
22-23
SAMEDI-DIMANCHE
22-23 MAI
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ : 180 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 400 Ֆ. - Հատը : 2.50 Ֆ.

57Դ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.176

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

57e ANNÉE — No 15 176

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ ՔՆՆԱՐԿԱԾ Է ՀԱՅԿ. ԱՀԱԲԵԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

=——=——=

ՓՈԽԱԴԱՐՁԵԼ - ՉՓՈԽԱԴԱՐՁԵԼՈՒ ՀԱՐՑ ՄԸ ...

ԱՄԲ.- Մեր նախորդ թիւով (Մայիս 20) տուած էինք Թուրքիոյ խորհրդակցական ժողովի հայկական ահաբեկչութեան նը - վիրուած նիստին պատկերը: Ատկէ ետք գանազան կարծիքներ յայտնուած են փո - խադարձելու կամ չփոխադարձելու մա - սին: Ստորեւ՝ ևմոյշներ.-

Խորհրդակցական ժողովի Ատենապետ Փրոֆ. Սաադ Ըրմաք, որ յատուկ հրա - ւիրով մը ներկայիս Գերմանիոյ Միւնիխ քաղաքին մէջ կը գտնուի, հայկական ա - հաբեկչութեան մասին կատարած իր յու - արանութեան մէջ չեչտած էր որ «հայ - կական ահաբեկչութիւններու առիթով փոխադարձութիւն մը չենք կրնար խոր - հիլ:

Փրոֆ. Սաադ Ըրմաք, Խորհրդակցա - կան ժողովի մասնաւոր նիստին մէջ ան - դամներէն մանաւանդ հայկական ահաբեկ - չութիւններուն առիթով փոխադարձու - թիւն պահանջած ըլլալու մասին իր տե - սակէտները յայտնած է հետեւեալ ձե - ւով.

«Մեզի համար այդպիսի բան մը խոր - հիլ կարելի չէ: Ես կը հաւատամ որ մեր ազնիւ ժողովուրդը երբեք պիտի չուզէ պատասխանատուները պատժել ապօրէն եւ անարդար սկզբունքներով: Կրնան ու - րիշներ իրենց քննախնդրութեան ազդե - ցութեան տակ չարժիլ: Երբեք կողմնա - կից չենք կրնար ըլլալ փոխադարձութեան չարժումներու:

Խորհրդակցական ժողովի Պարտիոյ անդամ Տոչ. Պէշիր Համիթ - օղլուլլը լուսաբանութիւն մը բերաւ եւ - րաւ որ կարելի չէ հայկական ահարեկ - չութիւնը կասեցնել ճառերով եւ բերա - նագի յայտարարութիւններով, պէտք է փոխադարձել անոնց հասկցած լեզուով:

Համիթօղուլլարը ըսաւ որ Թուրք ժո - ղովուրդը պիտի հանդուրժայ, եթէ ի - րենց ցոյց տրուի թէ ինչպիսի միջոցներ ձեռք պիտի առնուին:

«Միայն փոխադարձութեամբ է որ կա - րելի է կասեցնել այս ոճրագործ ֆա - շիզմը, ցեղապաշտ եւ մոլեռանդ հայ ա - հաբեկիչները, ըսաւ ան: Թուրք ժողո - վուրդին համբերութիւնը, որ սպառելու վրայ է, այս ձգտումը ցոյց կուտայ: Ալլպէս բաւարար չեն արտասանուած նատերն ու արտայայտուած ցաւերը»:

Պէտք է ազդարարուին նաեւ, ըսաւ Համ - իթօղուլլարը, այն երկիրները որոնք նեցուկ կը կանգնեն հայ ահաբեկչու - թեան, երկիրներ՝ ինչպէս Սուրիա, Լիպիա, Կիպրոսի յունական Պետութիւ - նը եւ Ֆրանսա: Այս դէպքերը միայն մի - ջազգային ահաբեկչական դէպքեր չեն: Աշխարհակալ Պետութիւններու կողմէ կազմակերպուած եւ Թուրքիան պատակ - ծելու ու փլցնելու համար սարքուած յարձակումներ են:

×

«Կիւնէշ»ի մէջ Կիւնէրի Ճիվաօղլու կը գրէ.-

«Այսօր եթէ հանրաքուէ մը կատարուի եւ հարցուի թէ «հայկական ահաբեկչու - թեան ի՞նչ ձեւով պէտք է պատասխանել» բովանդակ ժողովուրդի իբրեւ մէկ ձայն տալիք պատասխանը հետեւեալն է. «Փո - խադարձութիւն»:

Այսինքն «արիւնի դէմ արիւն»:

Ոչ մէկը պէտք է կասկած ունենայ այս մասին:

Համբերութիւնները սպառած են այլեւս: Բայց, կարելի՞ է միթէ այսպիսի վա - տուկ հարց մը, ներկայացնել հանրային կարծիքի:

Այսինքն, Պետութիւնը կրնա՞յ հան - րային կարծիքի նիւթ դարձնել սա կամ նա երկրին մէջ գտնուող հայ ոճրագործ - ները ոչնչացնելու հարցը:

Ըլլալիք բան չէ...

Ինչպէս որ ըլլալիք բան չէ ասիկա, նոյնպէս կարելի չէ խորհիլ նաեւ թէ «յատուկ կամ դռնփակ» նիստի մը մէջ Խորհրդակցական Ժողովը այս փափուկ նիւթին վիճաբանութիւնը կատարէ, ո - րուն մասին ամբողջ աշխարհ կը հետա - քրքրուի եւ որ նոյնպէս յարմար է ամէն տեսակ շահագործութեան:

Այս մէկն ալ ըլլալիք բան չէ.

Բայց մեզք որ պատահեցաւ...

Իրականութեան մէջ, ճառախօսելու առեն չէ, այլ շարժման անցնելու ժա - մանակ է: Այսինքն խօսքի տեղ չարժում: Այլեւս առեն է որ ամպհիմններու վիճա - բանութիւններուն տեղ, կարենանք այն - պիսի յաջող լօպիներ ստեղծել, որոնց ար - դիւնքներով յաջողինք չարժման անցընել Արեւմտեան հանրային կարծիքը պատ - րաստող ձայնասփիւռի, հեռատեսիլի, մամուլի, պարբերաթերթերու նման հան - րային հաղորդակցութեան միջոցները:

Փրոֆ. Համզա Էրօզլու Խորհրդակցա - կան ժողովին մէջ ողջմտութեան հրաւէր մը կատարած եւ առաջարկած է, որպէս - զի Թուրք ժողովուրդին վայել ընթաց - քով մը հարցի լուծումը բերուի միջազ - գային ատեաններու առջեւ:

Մինչդեռ, միւս անդամները «փոխա - դարձութիւն» պոռացեր եւ պահանջեր են Իսրայէլի նման շարժիլ:

Արտաքին նախարար Թիւրքմէն ալ իր կարգին կը յայտնէ, որ հայ ահաբեկիչ - ները եւրոպական հանրային կարծիքը չահելէ յետոյ, հիմա իրենց ոճիրները Ամերիկա կը փոխադրեն եւ կը չանան ազ - դել ԱՄՆ-ի հանրային կարծիքին:

Խորհրդակցական Ժողովին մէջ պատա - հած այս վիճաբանութիւններու ցաւալի մէկ կողմն ալ այն էր, որ արտասահմանի յայտնի կ'ընէինք թէ «հայկական ահա - բեկչութեան մասին յստակ ու լաւ պատ - րաստուած բաղաքականութիւն մը չու - նինք տակաւին:

51 յարձակումներէ եւ 21 դիւանագէտ - ներու սպանութենէն ետք, դեռ «ի՞նչ ը - նելու» մասին վիճաբանիլ:

Նոյնպէս ցաւալի է տեսնել, թէ այն ինչ որ մեր ամբողջ ժողովուրդը, իբրեւ մէկ սիրտ ու մէկ ձայն անհրաժեշտ կը տեսնէ եւ կ'ուզէ որ կատարուի, տակա - ւին վիճաբանութեան օրակարգին կը դառնայ:

Իսկ մխիթարականը, այն պարագան է որ մենք վստահ ենք թէ գոյութիւն ու - նին պատասխանատուութեան եւ հաստա - տամտութեան տէր շրջանակներ, որոնք պէտք եղած առեն կը գործադրեն անհր - աժեշտ եղած ամէն բան:

«Անհրաժեշտ եղածը պէտք եղած առեն կատարել»ու խօսքն ու փաստը դեռ չատ թարմ է մեր յիշողութիւններուն մէջ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԻՉ ՄԸ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

=——=——=

Տուր ինծի, Տէ՛ր, որախութիւնն անանձնական...

Ո՛րքէ՜ ուր, Մեծարենցի այս աքանչե - լի տաղը կը հնչէ այս առաւօտ ականջնե - րուս մէջ: Ու կը յիշեմ բոլոր այն բախ - տաւոր կամ տարաբախտ բանաստեղծներն ու հանրային մարդիկը, մշակոյթի կամ ընկերային ապրումներու այն նուիրեալ - ները, որոնք իրենց ամբողջ կեանքին մէջ իրենց տագանդն ու կարողութիւնը լ սպառ դրին իրենց նմաններուն ուրախու - թիւն պարգեւելու, իրենց նմաններուն ուրախութիւնը բաժնելու համբուրելի դործին:

Ո՞ր ժողովուրդը, ո՞ր ընկերութիւնը չունի իր այդ անմոռանալի զաւակները: Եւ ո՞ր ժողովուրդը չի գուրգուրար ա - նոնց վրայ, յուշարձան չի դարձներ ա - նոնց յիշատակը: Անոնց՝ որոնք փնտռե - ցին անանձնական ուրախութիւնը, այ - սինքն ուրիշին ուրախութիւնը, հասարա - կան ուրախութիւնը: Անոնց՝ որոնք փնտ - ռեցին ուրիշը ուրախացնելու ուրախու - թիւնը, ուրախութեան այն տեսակը՝ որ ստիպուած է իրեն ճամբայ բանալ հա - զարամեկ զրկանքներու ու զոհողութիւն - ներու մէջէն, որ գոյութիւն կ'առնէ ա - փական ուրախութեան եւ հաճոյքին նը - ւիրաբերութէն, ողջակիզումէն, կարծես թէ պէտք է հրկիզուի անհատական ու - րախութիւնը, որպէսզի անոր մոխիրէն յարութիւն առնէ ընկերային ուրախու - թիւնը:

Միշտ զարմացած եմ եւ կը զարմանամ, թէ ո՞րն է այն օրէնքը, որու համաձայն բնութիւնը կ'ընտրէ իր բացառիկ զաւակ - ները: Ե՞րբ է, ի՞նչէն է, ի՞նչպէս է որ ապրելու կոչուած այս կամ այն մար - դուն ճակատագրին մէջ կը խառնուի ըն - կերային բռնկումի թթխմորը: Ո՞վ կը տնօրինէ, որ աշխարհի ամէնէն եսասէր ու այլամերժ մարդու մը զաւակը ինք - զինք յանկարծ նուիրաբերէ ուրիշներու երջանկութեան ու բարիքին: Ո՞ր ուժին հրաշալի միջամտութեամբն է որ մարդը կ'ընդունի ինքզինք նուիրաբերել ընկե - րային ստեղծագործութեան եւ երկունքի մը ցաւատանջութեան, գիտնալով հան - դերձ որ, Դանիէլ Վարուժանեան հոյա - կապ տողերով՝

... քանաստեղծին նման, Աստուած ալ, որպէսզի ստեղծէ, հարկ եղաւ որ լայ:

Միշտ զարմացած եմ եւ երբեք պիտի չդադրիմ զարմանալէ, թէ ինչո՞ւ այդ - քան քաղցր է արցունքի այդ չիթը, երբ կը սահի ընկերային ստեղծագործութեան թաւիի մը մէջ: Ո՞ր հաւաքականութիւնը չունի մարդկային սա երկու տեսակները. այն առաջինը, որ գիշերը նստած իր դրամարկղին ոսկիները կը համրէ, եւ այն երկրորդը՝ որ գիշերը կը տագնապի մարդկութեան, կամ ուղղակի իր ժողո - վուրդին գանձարանէն ներս ոսկի մը տա - հեցնելու համար: Ո՞ր ուժն է որ այդ երկրորդին սրտին մէջ առաւօտ մը կը դնէ անանձնական սիրոյ, համամարդկա - յին անշահախնդիր սիրոյ կայծը: Երբեք պիտի չլուծենք այս խորհուրդը: Ոչ մէկ գիտնական հաւանաբար պիտի կարենայ գտնել ու ճանչնալ մարդկային բջիջնե - րուն մէջէն այն մէկը, որ օր մը կը զատ - ւի միւսներէն, կ'ուռճանայ, կ'աղնուա - նայ, կը մեծնայ ու մարդուն մէջ կը դառնայ գլխապիր Նուիրում, գլխապիր Զոհաբերում, գլխագիր Սէր, որուն փոխ - արինակ կը չգտնան աշխարհի բոլոր փոք - րիկ հաշիւներն ու սէրերը: Ասկէ վերջ ոչ մէկ ուժ պիտի կարենայ կասեցնել անոր գնացքը, արգելք դնել անոր պոռթ - կումին դիմաց: Եւ ան է դարձեալ որ առաւօտ մը, երբ պիտի փորձեն գինքը համոզել դէպի փոքրիկ ու եսակեդրոն սե - րէը, մարդուս յուսահատօրէն գոչել պի -

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱԼՈՒԻՆՆԵՐՈՒ պատերազմը անխու - սափելի կը նկատուէր այլեւս Ուրբաթ առաւօտ, քանի Միացեալ Ազգերու ընդհ. քարտուղարին Ջանքերը ձախողած էին: Տիկին Թաչըր արդէն ցամաքահանման հրահանգը տուած էր եւ ամէն ինչ կախում ունէր միայն օդերեւութաբանական պայմաններէն, որոնք անյապաղ էին:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը Պիւլէնթ Ու - լուսու չորս օրուան այցելութիւն մը կը կատարէ Կիպրոսի հիւսիսային մասը, զոր Թուրքերը զրաւած են ութ տարիէ: Թուրք Կիպրացիները չաս խանդավառ ընդունելութիւն մը ըրած են, բայց այս այցելութիւնը խիստ քննադատութեան նիւթ եղած է Կիպրոսի եւ Յունաստանի կառավարութեանց կողմէ: Յունաստանի կառավարութեան բանբերը յայտարարած է այս առթիւ որ Կիպրոսի միակ օրինա - ւոր կառավարութիւնը Կիփրիանուի կա - ռավարութիւնն է եւ ան միայն նախա - րարապետեր հրաւիրելու իրաւունքն ու - նի: Անգարա - Աթէնք մթնոլորտը չաս ձգտուած է կրկին, այս պատճառաւ:

ԵՐԼՄԱՋ ԿԻՒՆԻԳԻ յանձնումը պա - հանջած է Թուրքիա Ֆրանսայէն, այն պատճառաբանութեամբ որ բեմադիրը քրէական յանցանքի համար դատապար - տուած է 18 տարի բանտարկութեան եւ ձերբակալման միջազգային հրամանագիր կայ իրեն դէմ: Կիւնէյ, որ բանտէն փա - խած էր եւ զաղտնի կեանք մը կը վարէր Եւրոպա, յանկարծ հրապարակ ելաւ Քաննի փառատօնին, ուր իր «Եոլ» չար - ժանկարը ցուցադրուեցաւ, մեծ յաջողու - թիւն գտնելով: Մամուլի ասուլիս մըն ալ տուաւ եւ հարցազրոյց մըն ալ Ֆրանսա - կան հեռատեսիլէն, երբ Հինգշաբթի օր, կը մեկնէր Քաննէն, անծանօթ ուղղու - թեամբ:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆ կը շարունակէ ափրիկեան իր շրջապտոյտը եւ Նիժերէն Քոթ տ'Իվուար անցաւ: Նիամէյի մէջ, ուր ստիպած է նախագահին դեղահատ մը առնել եւ գլխարկ դնել: Միթերան իր առնել եւ գլխարկ դնել, Միթերան իր ճառին մէջ վստահեցուցած է, որ Ֆրան - սան տէր կը մնայ իր յանձնառութեանց:

տի տայ, Ռուբէն Սեւակի խոկ բառե - րով.

Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ զիս սիրեցիր,
Փոքրիկ աղջիկ, էջգի մեղմ էր...
Քեզի փոքրիկ սէր մը պէտք էր,
Դուն Սէր - Աստուածը սիրեցիր...:

×

Ո՛րքէ՜ ուր, այս առաւօտ երեւակայու - թիւնս խոյս կուտայ իր ազդեւարանէն ու դէպի անհուն կը սլանայ, յիշելու համար պատմութեան բոլոր Սէր - Աստուածնե - րը: Գիտեմ, մարդկային ընկերութիւնը երբեք պիտի չզրկուի բացառիկ զաւակ - ներէ: Եւ երեւակայութիւնս ահա համ - բոյր մը կը գտնայ, կը չրջի ամբողջ աշխարհը, եւ կ'երթայ դրոշմուիլ յիշա - տակին վրայ բոլոր անոնց, որոնք Մարդ - կութիւնը նախընտրեցին մարդէն: Եւ ա - կանջներուս մէջ կրկին կը հնչէ.

Ճամբաներէն, ու գետերէն, ու
դաշտերէն,
անտառներէն, ու լեռներէն, ու
ձորերէն,
տանիքներէն, ու տուներէն, ու
դուռներէն,
Տուր ինծի, Տէ՛ր ուրախութիւնն
անանձնական:

Ռ. Հ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԱ ԼԵՆԻՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱՎԱՐՏ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԱ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ, ԼԵԶՎԻ ԵՎ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ

«ԻՄ ՀՈՂՈՎՐԴԻՆ ՎԱՂԱՄԱՀԻՑ ՆՄԱՆՅԱԼ ՉԻ...»

Ա.

«Ես Հովհաննես Թումանյան, ծնվել եմ 1869 թվականի հունվարի 19-ին (նոր տոմարով՝ փետրվարի 1-ին) Լոռի-Պամբակ գավառի Դսեղ գյուղում, հոգևորական ընտանիքում։ Հայրս՝ Տեր-Թադևոս Թումանյանը, ավարտել է Թիֆլիսի հոգևոր ճեմարանը։ Մայրս՝ Մարիամ Հակոբյանը, ծնվել է Ախալքալաքի գավառի Ծամկոտ գյուղում, հոգևորական ընտանիքում։ Ես ավարտել եմ Թիֆլիսի գիմնազիան։ Ծառայել եմ Թիֆլիսի գավառական կառավարությունում։ Ունեցել եմ ութ զավակ, որոնցից ողջ են մնացել հինգը։ Ապրում եմ Թիֆլիսում, Ավլաբարում, սեփական տանը։ Ունեցվածքս՝ 1000 ռուբլի։ Ընտանեկան դրությունս՝ միջակ։ Կրոնական հավատքով՝ քրիստոնյա։ Կուսակցական չեմ։ Ոչ մի կուսակցության անդամ չեմ եղել։ Ոչ մի կուսակցության չեմ պատկանել։ Ոչ մի կուսակցության չեմ աջակցել։ Ոչ մի կուսակցության չեմ ենթարկվել։ Ոչ մի կուսակցության չեմ հետևել։ Ոչ մի կուսակցության չեմ հավատացել։ Ոչ մի կուսակցության չեմ հավատում։ Ոչ մի կուսակցության չեմ հավատալու։ Ոչ մի կուսակցության չեմ պատկանելու։ Ոչ մի կուսակցության չեմ աջակցելու։ Ոչ մի կուսակցության չեմ ենթարկվելու։ Ոչ մի կուսակցության չեմ հետևելու։

Ես ոչ մի կուսակցության չեմ պատկանել, ոչ մի կուսակցության չեմ աջակցել, ոչ մի կուսակցության չեմ ենթարկվել, ոչ մի կուսակցության չեմ հետևել, ոչ մի կուսակցության չեմ հավատացել, ոչ մի կուսակցության չեմ հավատում, ոչ մի կուսակցության չեմ հավատալու, ոչ մի կուսակցության չեմ պատկանելու, ոչ մի կուսակցության չեմ աջակցելու, ոչ մի կուսակցության չեմ ենթարկվելու,

ՅԱՍՈՎԱԾ ԿՈՏՈՐԱԾ

= ՀԱՏՈՒԱԾՈՒ =

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎՆՏՈՒԱԾՈՒ ՎԻՃԱԿ

ՊՈՅԱՃԱՆ ՈՒՆ

Նկար 9. Շուրջառնական լճի հարավային ափին Մ. Նշանեանցի կողմից կառուցուած ամառանոցը (տես էջ 3, սիւն 1)։

Ամէն տարի, ամառուան ամիսներուն, Ամերիկայի տարբեր նահանգներէն հազարաւոր զբօսաշրջիկներ կ՚այցելեն Եղեռնի ժամանակ ապաստանած հայերուն ապաստանած վայրերը։ Ասոնցմէ շատերը կ՚ուզեն տեսնել նաեւ Շուրջառնական լիճը, որ ամէն տարի կը գրաւէ 11.000 ձեռնարկներ ու կը գրաւէ մեծ թիւով զբօսաշրջիկներ։

Ամէն տարի, ամառուան ամիսներուն, Ամերիկայի տարբեր նահանգներէն հազարաւոր զբօսաշրջիկներ կ՚այցելեն Եղեռնի ժամանակ ապաստանած հայերուն ապաստանած վայրերը։ Ասոնցմէ շատերը կ՚ուզեն տեսնել նաեւ Շուրջառնական լիճը, որ ամէն տարի կը գրաւէ մեծ թիւով զբօսաշրջիկներ։

Նկար 9. Շուրջառնական լճի հարաւային ափին Մ. Նշանեանցի կողմից կառուցուած ամառանոցը (տես էջ 3, սիւն 1)։

«LE CHYPRIOTE»

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

Ed.: Presses de la Cité

Ս. Ծ.

ՏԻԳՐԱՆ ՀԱՄԱՅԵՆ

Ֆրանսերէն գրած է Ա. Ալպերա

Թարգմանեց Ս. Ս.

Ամէն ինչ կայ հոս։ Զօրեղ զգացումներ, խոր-հրդաւոր հոգեբանական վերլուծումներ, ներքին պայքարներ, ուժեղ կիրքեր, ինչպէս նաեւ ամէն տեսակ ոճրագործութիւններ։ Հեղինակուհին ամէն ինչ ներկայացուցած է այնպիսի վարպետութեամբ, որ ընթերցողը ամբողջ ժամանակ կը մնայ լարուած։ Ան կը հետեւի հերոսներուն, կը տառապի անոնց հետ, կը ցաւակցի անոնց, կը զայրանայ անոնց վրայ, կը ներէ անոնց, կը դատապարտէ զանոնք։ Ամէն ինչ կայ հոս։ Ամէն ինչ, բացի ձանձրոյթէ։ Ան չկայ հոս։

Ինչպէ՞ս կրնայ ձանձրոյթ ըլլալ գրքի մը մէջ, որ կը սկսի սպանութեամբ մը, կը շարունակուի ոճրագործութեան մը հետեւանքներով, եւ կը վերջանայ ոճրագործութեան մը բացայայտումով։ Ոճիրներ, ոճիրներ, ոճիրներ։ Ան ոճիրներ կան, որոնք կը գործուին ոճրագործներու կողմէ, որոնք ոճրագործ չեն, բայց ոճրագործ կը դառնան հանգամանքներու բերումով։ Ոճիրներ կան, որոնք կը գործուին ոճրագործներու կողմէ, որոնք ոճրագործ չեն, բայց ոճրագործ կը դառնան հանգամանքներու բերումով։ Ոճիրներ կան, որոնք կը գործուին ոճրագործներու կողմէ, որոնք ոճրագործ չեն, բայց ոճրագործ կը դառնան հանգամանքներու բերումով։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԻՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՄԱՐՍԷԼ.- Ֆրէնկեան ընտանիքը 60 ֆրանք իր անթաղ մեռելներու յիշատակին: Տիկին Մարի Անտոնեան 160 Ֆ., Տէր եւ Տիկին Ասիկ Աշճեան 200 Ֆ յաւէտ ողբացեալ աննման խմբագրապետ եւ ուսուցիչ մեծ «Շ»ին անմոռանալի յիշատակին:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Լքա - ան - Փրովանսէն Գր. Լուսիկեան 100 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին, Տիվրիկի կիւրասին զիւղէն, աքսորի սերունդէն Սահակ Գաբրիէլեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

MARBRERIE FUNÉRAIRE

CHARLES GAMAIN

Tél.: 389. 72. 61

CIMETIERE DE LA FONTAINE

Saint Martin — 94460 Valenton

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍՈՒԻ

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԱՏՈՒՌԻՆ ՄԷՋ

Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան Մատուռին մէջ, պատարագ կը մատուցուի՝ Շաբաթ, Մայիս 22, ժամը 10·30-ին:

Կը պատարագէ՝

ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆԾ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Կը հրաւիրուին Հանգստեան Տան բնակիչներուն ընտանեկան պարագաներն ու բարեպաշտ հաւատացեալները:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՄԾԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՍԷԼԻ

կազմակերպած է

Զորեքշաբթի, Մայիս 26, ժամը 21ին:

CENTRE CULTUREL DE LA J.A.F.

65, Allées Léon Gambetta - 13001 Marseille

ՇԱՏ ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Նիւթ ունենալով՝

ՄԱՇՏՈՑ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ՄԱՏԵԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Նկարներու ցուցադրութիւն

Բանախօս՝

ԲԱԲԳԷՆ ԶՈՒՔԱՍԶԵԱՆ

Մաշտոց Մատենադարանի Տնօրէնի տեղակալ:

ՀԱՑ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՄԱՆԿԱՆՑ ԲՈՑՆԻՆ ՄԷՋ

Յ Օր Մանչի ախերուձ

Մայիս 29, 30 եւ 31:

Արձանագրուիլ հեռաձայնելով՝

985 - 36 - 53:

Մեկնում՝ Շաբաթ առաւօտ ժամը՝ 6·30–ին:

Ժամադրավայր՝

GARE SAINT - LAZARE

Au départ des Grandes - Lignes

U. G. A. B. - PARIS

PRESENTE

JANET MAFIAN-ALTOUNIAN

RECITAL DE PIANO

CENTRE CULTUREL ALEX MANOOGIAN

118, Rue de Courcelles — 75017 Paris

Le Samedi, 22 Mai — à 21 h.

Au Programme:

BACH — HAYDN — RAMEAU — FAURE

RAVEL — JONGEN — KHATCHADOURIAN

Réservation de places:

U. G. A. B. — Tél.: 520. 03. 18

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Պանեէօ - Քաչանի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Վարդուհի Շիրինեանի եւ զաւակներուն, նոյնպէս ընկերուհի Թօզա Տակառեանի եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներու իրենց ամուսնոյն եւ քեռայրին՝ Լեւոն Շիրին - եանի մահուան առթիւ:

LA GRÈCE A LA CARTE

VOUS PROPOSE

PARIS - ATHÈNES - PARIS

1150 F.

DEPARTS DU: - 23/5 - 30/5 - 13/6 - 20/6

1390 F.

DEPARTS:
06/6 - 27/6
SEPTEMBRE

1490 F.(*)

JUILLET - AOUT
(+) SUPPLEMENT 200 F.
DU 31/7 AU 10/8

AINSI QUE TOUTES PRESTATIONS
(HOTELS - CIRCUITS - CROISIERE)
AU DEPART D'ATHENES

Pour tous Renseignements:
ARPI BODURYAN — ANITA TACHDJIAN

V. V. S.

5, Place A. Malraux - 75001 Paris

Tél.: 296. 37. 70

LIC.: 1539

Հ. Յ. Դ. ՌՈՍՏՈՄ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԽՆՃՈՅՔ

Կիրակի, Մայիս 23, ժամը 16-էն սկսեալ
Տէսիճի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ:

Կը մասնակցի «ԱՆԻ» Նուագախումբը:

———×———

FETE DE L'ASSOCIATION DES ADOLESCENTS ARMENIENS F.R.A. «BADANI»
Section «ROSTOM» de Décines
A LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES
LE DIMANCHE 23 MAI — A PARTIR DE 16 H.
AVEC L'ORCHESTRE «ANI» — Buffet Arménien

OPTIMA Tours

PROCHAINS VOYAGES EN ARMÉNIE

DU 15 AU 29 MAI — DU 12 AU 26 JUIN — DU 14 AU 31 JUILLET
DU 4 AU 17 AOUT VOL SPECIAL DIRECT EREVAN

Nouvauté! Réduction importante pour les jeunes de 16 à 35 ans.

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES Organise 2 Voyages Directs:

a) LYON / EREVAN / BAKOU / TBILISSI / EREVAN / LYON
b) LYON / EREVAN / LYON
DU 4 AU 17 AOUT

Nouvauté! Réduction importante pour les jeunes de 16 à 35 ans.

SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA Tours

Renseignements et Inscriptions:

à Paris:
OPTIMA TOURS
67, Rue Quincampoix
75003 - PARIS
Tél.: 274. 27. 20

à Décines:
Maison de la Culture Arménienne de Décines
15, Rue du 24 Avril 1915 - 69150 DECINES
Tél.: (7) 849. 42. 97
Tous les jours, sauf Lundi,
de 10 à 12h. et de 14 à 19h.

VOYAGE ORGANISE PAR LE FOYER CULTUREL DE NICE
AVEC UN VOL DIRECT NICE / EREVAN
DU 25 SEPTEMBRE AU 9 OCTOBRE

Renseignements et Inscriptions:

Pour Nice et les Alpes - Maritimes:
— Monsieur IKEDJIAN Arthur
29, Avenue St. Augustin — 06200 NICE
Tél.: (93) 83. 35. 03 ou (93) 88. 76. 08
— Monsieur GEDIKIAN Vasken
Tél.: (93) 88. 06. 41

Pour le Var:
Monsieur KASSIGUIAN Raffi
8 ,Rue des Ecoles
83710 - MONTAUROUX
Tél.: (94) 76. 44. 23

Lic. A 946 (Agence Agréé INTOURIST)

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿի

Լեւոն Շիրինեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Վազգէն Սէրէնկիւլեան 300 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին, փոխանակ ծաղիկի:

×

Լեւոն Շիրինեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Տակառեան 500 Ֆ. նուիրած են Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան եւ 200 Ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

×

Նոյն առթիւ, Տէր եւ Տիկին Զօհրապ Մուրատեան 200 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

Vahé Katcha
Arlen
Papazian

Le Chypriote

Pour se procurer des armes l'avocat Alexis Mavros est prêt à tout, même à une prise d'otage... Un suspense haletant qui pose une question essentielle : le "Chypriote" est-il un maniaque, un gangster ou bien un révolutionnaire inspiré ?

PRESSES DE LA CITE

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

———=———=———

Ի նպաստ Լիոնի Հայոց Եկեղեցւոյ նորոգութեան եւ հովանաւորութեամբ տեղւոյս Հոգեւոր Հովիւ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՓԱՐԵԱՆի

Լիոնի հայերէն խօսուն թատրոնը կը ներկայացնէ Ուրբաթ, Յունիս 4-ին երեկոյեան ժամը՝ 8·45–ին՝ «Տայը կարապետ»ը կամ «Ամերիկահայ փեսացուն» Սկսել արահին մէջ:

60 Աւրընիւ տը Սաֆա, Լիոն 6-րդ

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Լիոնի Հայոց Եկեղեցին, կամ խաղացող անդամ, անդամուհիներուն:

ՊՏՈՑ

Կաթ. Խաչի Կրթնպալի վարչութիւնը «Մայրերու տօն»ին առթիւ պատրաստ է իր երեց ընկերուհիներուն համար Շաբաւիւ, Մայիս 28-ին, Ուրբաթ օր:

Օթեւանը կը մեկնի 9·30–ին:

Ճաշերու մասնակցութիւն 50 Ֆ.:

Հեռաձայնել.- 44 – 45 - 27:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ

Փորձառու չարժավար մը գործ կը փնտռէ:

Դիմել.- Հեռաձայն.- 893 - 77 - 99

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պանեէօ - Քաչանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը երկուշաբթի, Մայիս 24, ժամը 20·30-ին Տիկին Փափազեանի բնակարանը:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
25
MARDI
25 MAI
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ : 180 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 400 Ֆ. - Հատը : 2.50 Ֆ.

57Դ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.177

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

57e ANNÉE — No 15.177

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱԼՈՒԻՆ
ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ԵՐԿՈՒՍՏԵՔ ԶՈՀԵՐ
ՐԱՑԱ ՀԱԿԱՍԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուրբաթ առաւօտ էր, որ Մեծն – Բրիտանիա, ինչպէս կը սպասուէր, յարձակման անցաւ եւ առաջին ցամաքահանումը գործադրեց Սան Գարլոս նաւահանգիստը: Այս գործողութենէն սկսեալ, ոչինչ կարելի է ճշդրիտ դիտնալ, քանի ըստ աղբիւրին (Լոնտոն թէ Պուէնոս - Այրէս) զոհերը կը տարբերին: Անգլիացիք, հետզհետէ, Տիկին Թաչըր գինուորական ուժերը կը նկատէ «աշխարհի ամէնէն դաշալիները», որոնց քաջութիւնն ու ճարպիկութիւնը նոր հպարտութիւն մը առած են երկրին եւ հասկցուցած թէ խակապէս միայն մէկ ընտանիք են:

Անգլիական հաշուեկշիռը ցամաքահանումէն ի վեր հետեւեալն է, ըստ բրիտանական աղբիւրներու.- 48 մեռեալ կամ անհետացած, 55 վիրաւոր, երկու թռան վար առնուած են, Առտնին ֆրէկաթը ընկղմած է եւ չորս ուրիշ նաւեր՝ վնասուած:

Աւժանթինեան կորուստները են՝ 20 օդանաւ վար առնուած, մէկ նաւ ալ ծանր վնաս կրած է: Այս ալ անգլիական աղբիւր է: Պուէնոս - Այրէս իր վնասներուն համար, հետեւեալ հաշուեկշիռը կուտայ՝ 6 օդանաւ եւ 3 թռան, թիւ չի տար սակայն զոհերու մասին:

Անաւասիկ պատերազմ մը, որու ոչ ոք կը պատկր և սկիզբէն իսկ բուռն բնոյթ առած է: Ինչ որ ալ ըլլայ արդիւնքը և նոյնիսկ եթէ Անգլիա յաղթէ, այդ յաղթանակը առժամեայ բնոյթ պիտի ունենայ: Ինչ որ ըլլան Աւժանթինի «պատմական» իրաւունքները կամ «իրաւական» պատճառաբանութիւնները, կը մնայ որ ինք է յարձակողը, ընդունելով հանդերձ թէ Անգլիա տասնեւեօթը տարի է կը ձգձգէ խօսակցութիւնները: Ուշ կամ կանուխ Անգլիա պիտի ստիպուի կղզին Թոզուլ լաւին ամերիկեան պետութեան մը, թանկն՝ պատմութեան եւ աշխարհագրութեան: Ամէն պարագայի մէջ, կացութիւնը շատ փափուկ է, օրքան ալ Եւրոպան եւ Միացեալ - Նահանգները Անգլիոյ կողքին ըլլան, պէտք է նաեւ զգոյշ ըլլան, որ կապը չխզեն լատին - Ամերիկայի հետ, որ կրնայ Մոսկուայի դիրկն իյնալ, այս առթիւ: Քանի մը երկիրներ արդէն յայտարարած են թէ պատրաստ են կռուելու Աւժանթինի կողքին:

Ներկայիս, ուրեմն, եռանիքն ձէֆը (Անգլոյ դրօշակը) կը ծածանի Սան - Գարլոս, որ կամրջագլուխ մըն է ներկայիս, Մալուինները արեւելեան կողմը, փորթ - Սթանլիէն 80 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ: Բնակչութիւնը՝ 30 հոգի, բաժնուած ութ տուներու մէջ:

× Վնասեցուելա, որ ուխտիի աշխարհի մեծագոյն ներածողներէն մէկն է, արդիլած է այդ ըմպելին պաշտօնական ընդունելութեանց եւ կառավարական ապասարկութեանց մէջ, Մալուինները պատերազմին պատճառով: Տեղը պէտք է ռոմ կամ գարեջուր խմել...:

×

ՊԷՅՐՈՒԹ

ԵԼԵՒՆԱՓՈՐՁ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ ԴԷՄ
ԲԱԶՄԱԹԻՒ ԶՈՀԵՐ

Երկուշաբթի, Մայիս 24, առաւօտեան 8-ի շուրջ, երբ բազմաթիւ անձեր պոչ բռնած էին Ֆրանսական վիզայի համար, կառք մը պայթած է դրան առջեւ: Ժամը 11-ին կարելի չէր տակաւին ճշդրիտ բան մը գիտնալ մեռեալներու թիւին մասին (որ 10-է շատ աւելի է կ'ըսուէր սակայն) ոչ ալ վիրաւորներու, քանի հրդեհ մըն ալ ծագած էր եւ դժուար էր զոհերը փնտռել: Արեւմտեան - Պէյրութ կը պատնուի Ֆրանսական դեսպանատունը, եւ ծանօթ է որ հակաֆրանսական արարքները, որոնք սկսան դեսպանին սպանութեամբ, չեն դադրիր Պէյրութէն՝ փարիզ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ արտաքին առեւտուրը «պատմական» բաց մը արձանագրեց Ապրիլին՝ 10 միլիառ: Համապատասխան նախարարն ալ՝ Մ. Ժոպէռ «նողկալի» որակեց այս արդիւնքը: Միւս կողմէ, Ֆրանսայի առաւելագոյն բացերը կ'արձանագրուին Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Միացեալ - Նահանգներու հետ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Հանրապետութեան նախկին նախագահ՝ ՃԷվտէթ Սունայ մեռաւ 82 տարեկանին, Պոլիս: Պաշտօնավարած էր 1966-էն 1973:

Հ. ՍԱՍՈՒՆԵԱՆԻ
ԴԱՏԸ՝ ՅՈՒԼԻՍ 14-ԻՆ

=———=———=

Լոս - Անճըլըսէն կը հաղորդեն, որ Ուրբաթ օր, Մայիս 21-ին, Լոս - Անճըլըսի դատարանին կը ներկայանար կրկին Համբիկ Սասունեան, թուրք հիւպատոսի սպանութեան որպէս հեղինակ:

Հ. Սասունեան ինքզինքը ոչ - յանցաւոր յայտարարեց (նոք - կիլթի): Դատաւորը՝ Ճուլիուս Լիթամ յայտնեց թէ Սասունեան բանտը պիտի մնայ (այսինքն չի կրնար երաշխաւորագրինով դուրս ել - լել) մինչեւ իր դատավարութեան թը - ւականը, որ ճշդուեցաւ՝ Յուլիս 14:

ՈՒԻԼԵԸՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ
ԱՃԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ԿԷՍԸ
ԵՐԵՒԱՆ ԿԸ ՓՈԽԱԴՐՈՒԻ

=———=———=

Ինքնրնէշընըլ Հերըլտ Թրիպիւն Շաբաթ, Մայիս 22-ի իր թիւին մէջ կը հաղորդէր, որ Ուիլիըմ Սարոյեան Հիմնարկութեան պաշտօնական բանբերները յայտարարած են թէ գրագէտին ճաիւննե - րուն կէսը Երեւան պիտի փոխադրուի: Այս առթիւ, ամերիկեան օրաթերթը կը յիշատակէ որ «հայ գաղթականներու դաւակը՝ Սարոյեան փուլիցըը մրցանակաւոր, վիպագիր եւ թատերագիր մե - ռաւ իր ծննդավայր՝ Ֆրէզնօ, 1981 Մայիս 18-ին, 72 տարեկանին: Ալըն Ճենսեան, Սարոյեան հիմնարկութենէն ըսած է թէ պատուիրակութիւն մը, գլուխն ունենալով Սան - Ֆրանսիսքոյի փառատրաններէն՝ Ռոպըրթ Տէմիր եւ Ֆրէզնոյի պետական համալսարանէն Փրոֆ. Տիվ - րան Գուլումճեան ճաիւննները Հայաստան պիտի փոխադրեն:

ՓԱՐԹԱՄԱՀ
ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ 45-ՐԴ ԱՄՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

—×—

«Արարատ»՝ Մ'իյնս Գլուխը

Մայիս 23-ի մրցումներու արդիւնք - ները են.-

Արարատ - Տորպեդօ	3 – 1
Դինամօ (Մինսկ) - Շախտեոր	3 – 0
Դինամօ (Մ) - Պախտակոր	3 – 1
Ջէնիթ - Կուբան	1 - 2
Ջերնոմորեց - Մետալիստ	1 – 2

Դասաւորման գլուխն է Արարատ 16 կէտով եւ 12 խաղէ եռք: Իրեն կը հետեւին Դինամօ (Մինսկ) եւ Պախտակոր, որոնց սակայն երկու խաղ կը պակսի:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ
ՓՈԽԱԴԱՐՁԵԼՈՒ
ՋՓՈԽԱԴԱՐՁԵԼՈՒ
ՀԱՐՑԸ

«Ուշադրութիւն» խորագրին ներքեւ է, որ Սոն Հաւաոխի մէջ, խմբագրապետը՝ Ճիհաք Պապան կ'անդրադառնայ խորհրդակցական ժողովին մէջ արտայայտուած կարծիքներուն փոխադարձելու - չփոխադարձելու մասին, հայկ. ահա - բեկչութեան:

Քանի հայկական փամփուշտները կը չարունակեն ծակծկել մեր հայրենակից - ները, Թուրքիոյ մէջ բարկութիւնը զայ - րոյթի կը փոխակերպուի: Այս պատճա - ռաւ է, որ Պոսթընի մեր պատուակալ հիւպատոսի սպանութենէ ետք, Խորհր - դակցական ժողովի մէջ կատարուած խօ - սակցութիւններու ընթացքին կարգ մը անդամներ «այլեւս մենք ալ պէտք է վր - էժ լուծենք», դոչելով պահանջած են որ յանցաւորները եւ պատասխանատուները նոյն ձեւով պատժուին, այսինքն փոխադարձութիւն կատարուի:

Մենք այսպիսի ճամբու մը դէմ ենք, որուն պատճառները կուտանք ստորեւ.

1.- Անոնք մեր արժէքաւոր տարրերն են որ կը սպաննեն: Եթէ մենք ալ փոփոխադարձութեան սկսինք եւ անոնցմէ ոեւէ մէկն ալ սպաննենք, չենք կրնար անոնց մեզի հասցուցած վնասը փոխարինել:

2.- Գործուած յանցանք մը փոխադարձելու եւ վրէժ լուծելու եղանակը վերջ չունենար քնաւ: Կարելի չէ խորհիլ, որ Հայերը պիտի դադրեցնեն իրենց ոճրագործութիւնները, տեսնելով, որ իրենք ալ սպանուղներ սկսած են ըլլալ:

Անոնք, որոնք այս ոճիրներուն կը մղեն Հայերը, կրկին հին չէրննաներուն նըման սկսած են գործածել այդ անմիտ - ները: Դրամը վճարողներ, միշտ կրնան վարձու ոճրագործներ գտնել:

3.- Եթէ հարկ կը տեսնուի որ փոխադարձենք եւ եթէ կ'ուզենք որ մեր այս փախադարձութիւնները ազդու ըլլան, ինչո՞ւ համար այն տեղն ելլենք ու այդ վարձու հայ ոճրագործները սպաննենք: Անոր տեղ պէտք է սպաննենք այն որ կը խրախուսէ, քաջալերէ կ'ըլլայ ոճրագործութիւններուն եւ կը հովանաւորէ զանոնք: Այսինքն եթէ մենք ալ ոճիրներով պիտի փոխադարձենք, այն տեղն այդ ոճիրներուն ամենալաւ տեսակին կը պատմենք: Բայց այս պարագան ալ համաշխարհային կացութեան վատթարացումէն զատ ուրիշ բանի մը չի ծառայեր:

4.- Եթէ մենք ալ սկսինք ապօրինի ճամբաներու դիմել, կրնանք առանց ուզելու չափը կորսնցնել, չենք կրնար չափաւորել ոճրագործները եւ դէպքերը մեր հակակշիռէն դուրս կ'ելլեն:

5.- Հայկական ոճիրները բնականաբար հանրայէն կարծիքի վրայ ազդեցութիւն կը գործեն: Այս ազդեցութեան իրը հետեւանք, պիտի սթափին բնականաբար անոնք որոնք կը հաւատան որ Թուրքիոյ կողմէ Հայոց դէմ ցեղասպանութիւն մը կատարուած է 1915-ին: Այսօր իւրաքանչիւր հայկական փամփուշտ, ոչ միայն այդ զէնքը իր ձեռքերուն մէջ բռնող անձին, այլ ամբողջ Հայ ցեղին նզովումին պատճառ կը դառնայ:

Հետեւեալ հարցումն ալ ուզենք ուղղել.

- Այս վարնոց յարձակումներուն դեմ ո՞րքան թիւրախ պիտի ըլլանք: Դեմ ո՞րքան ատեն պիտի լռենք:

Արդարեւ երբ Խորհրդակցական ժողովի մէջ յարդելի Փրոֆ. Համզա Էրօղլու կը մերժէր վրիժառութեան փոխադարձումը, վարչն արդարացիօրէն պոռացող - ներ եւ հարցնողներ կային, թէ «տակաւին ո՞րքան ատեն պէտք էր սպասել»:

Մեր երկիրը չահագրգռող որեւէ չարժումի առթիւ զգայականութեամբ եւ ջղագրգռութեամբ կարելի չէ որոշում տալ: Մեր նետելիք իւրաքանչիւր քայլի, օգտակար կամ վնասակար կողմերը ստիպուած ենք նկատի առնել: Եթէ մեր անձնական զգացումները, մեր սրտին մէջ վառող կրակը չահի մը նման բովանդակ երկրի մէջ պտըտցնենք, այդ կրակը այնպիսի հրդեհ մը կը ստեղծէ զոր չենք կրնար մարել: Նոյնիսկ չենք կրնար նախատեսել անոր վնաս հասցուցած տարածութեան սահմանը:

Հաւաքական կեանքի մէջ բարկութեամբ ոտքի ելլողները յետոյ վնասով կը նստին իրենց տեղը: Ուստի պէտք է որ մեր բարկութիւնը պահենք մեր սրտերուն մէջ, քանի որ խելքի ճամբէն միշտ ընթանալու մէջ է մեր օգուտը»:

×

Կիւնէշ Թրքական Թերթը կը հաղորդէ Մայիս 19-ի իր թիւով թէ Ապրիլ 1-ին, Անդարայի ոստիկանութիւնը ձերբակալած է Ժոզէֆ Գանլարեան անուն Հայ մը, որու համար կ'ըսուի թէ Ասալա–ի հետ կապեր ունի: Իր վրայ գտնուեր է Ապրիլ ամսուան օրացոյց մը...:

×

Մանուէլ վարդապետի դատավարութիւնը սկսած է եւ իրեն դէմ կը պահանջուի նուազագոյն 10 տարի բանտարկութիւն: Ներկայիս Պոլսոյ արուարձաններէն՝ Հաստալի զինուորական բանտը կը գտնուի:

ՊԱՐԱՃԱՆՈՎԻ ՇՈՒՔԸ

ՔԱՆՆԻ ՓԱՌԱՏՈՂ

=———=———=

Խորհրդային ոչ մէկ ժապաւէն կը ներկայացուի ոչ պաշտօնական յայտագրին մէջ, ոչ ալ՝ քովընտի: Սովեթ-փորթի Ֆրանսական ճիւղին «ընկեր - նախագահը» ինչպէս կը դրէ Լիպերասիոն, յայտարարած է թէ ինչ որ ներկայացուցած են ընտրող յանձնախումբին, մերժուած է: Եղածն այն է որ ինչ որ Քաննի փառատօնի ուզած է՝ Պարաճանով, գոնէ Տարտովսկի չէ տրուած: Պարաճանովի մասին, ահա թէ ինչ կը պատասխանէ «ընկեր - նախագահը» երբ իրեն հարց կը տրուի անոր մասին.-

«Այդ հարցը դիս բնաւ չի ջղագրգռեր, հակառակ անոր որ այդ անձը դիս շատ չի հետաքրքրեր: Անճնապէս, երբ մարդ մը անհաճոյ է, ինչ որ ընէ անհաճոյ է ինծի: Կ'ըսուի թէ կրկին դատապարտուելու վտանգին տակ է, մեր երկրին օրէնքներուն դէմ գործած արգիլուած ապրքներու համար, բայց ճշդրիտ ոչինչ գիտեմ: Անճնապէս կը խորհիմ որ իւրաքանչիւր անձ իրաւունք մը թէ մանկավարժ է եւ թէ բժիշկ: Մանկավարժ մը չի կրնար դասարան մտնել ախտաւոր զգալիարներով: Բժիշկ մը չի կրնար գործողութեան սրահ մտնել աղտոտ ձեռքերով: Ատոր համար, կը խորհիմ որ Սերգէյ Պարաճանովի չի կրնար լաւ սինեմա ըստեղծել»...:

×

Նման խօսքեր, անշուշտ ոչ մէկ խորհրդածութեան կրնան դուռ բանալ: Հինդշաբթի օր, սակայն, փառատօնի պալատին առջեւ ցոյց մը տեղի կ'ունենար պաշտօնապէս Պարաճանովի եւ «Արտայայտութեան ազատութեան օրեր»ու առթիւ ալ կը ներկայացուէին իրմէ երկու ֆիլմեր՝ Այս աշխարհի մէջ եւ Սայաթ - Նովա:

ԿԱՆԱՉ ՄԸ ԱՆՑՆԱԼ

Կանչ մը անցնալ, որ Մեծն – Բրիտանիա, ինչպէս կը սպասուէր, յարձակման անցաւ եւ առաջին ցամաքահանումը գործադրեց Սան Գարլոս նաւահանգիստը: Այս գործողութենէն սկսեալ, ոչինչ կարելի է ճշդրիտ դիտնալ, քանի ըստ աղբիւրին (Լոնտոն թէ Պուէնոս - Այրէս) զոհերը կը տարբերին: Անգլիացիք, հետզհետէ, Տիկին Թաչըր գինուորական ուժերը կը նկատէ «աշխարհի ամէնէն դաշալիները», որոնց քաջութիւնն ու ճարպիկութիւնը նոր հպարտութիւն մը առած են երկրին եւ հասկցուցած թէ խակապէս միայն մէկ ընտանիք են:

Անգլիական հաշուեկշիռը ցամաքահանումէն ի վեր հետեւեալն է, ըստ բրիտանական աղբիւրներու.- 48 մեռեալ կամ անհետացած, 55 վիրաւոր, երկու թռան վար առնուած են, Առտնին ֆրէկաթը ընկղմած է եւ չորս ուրիշ նաւեր՝ վնասուած:

Աւժանթինեան կորուստները են՝ 20 օդանաւ վար առնուած, մէկ նաւ ալ ծանր վնաս կրած է: Այս ալ անգլիական աղբիւր է: Պուէնոս - Այրէս իր վնասներուն համար, հետեւեալ հաշուեկշիռը կուտայ՝ 6 օդանաւ եւ 3 թռան, թիւ չի տար սակայն զոհերու մասին:

Անաւասիկ պատերազմ մը, որու ոչ ոք կը պատկր և սկիզբէն իսկ բուռն բնոյթ առած է: Ինչ որ ալ ըլլայ արդիւնքը և նոյնիսկ եթէ Անգլիա յաղթէ, այդ յաղթանակը առժամեայ բնոյթ պիտի ունենայ: Ինչ որ ըլլան Աւժանթինի «պատմական» իրաւունքները կամ «իրաւական» պատճառաբանութիւնները, կը մնայ որ ինք է յարձակողը, ընդունելով հանդերձ թէ Անգլիա տասնեւեօթը տարի է կը ձգձգէ խօսակցութիւնները: Ուշ կամ կանուխ Անգլիա պիտի ստիպուի կղզին Թոզուլ լաւին ամերիկեան պետութեան մը, թանկն՝ պատմութեան եւ աշխարհագրութեան: Ամէն պարագայի մէջ, կացութիւնը շատ փափուկ է, օրքան ալ Եւրոպան եւ Միացեալ - Նահանգները Անգլիոյ կողքին ըլլան, պէտք է նաեւ զգոյշ ըլլան, որ կապը չխզեն լատին - Ամերիկայի հետ, որ կրնայ Մոսկուայի դիրկն իյնալ, այս առթիւ: Քանի մը երկիրներ արդէն յայտարարած են թէ պատրաստ են կռուելու Աւժանթինի կողքին:

Ներկայիս, ուրեմն, եռանիքն ձէֆը (Անգլոյ դրօշակը) կը ծածանի Սան - Գարլոս, որ կամրջագլուխ մըն է ներկայիս, Մալուինները արեւելեան կողմը, փորթ - Սթանլիէն 80 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ: Բնակչութիւնը՝ 30 հոգի, բաժնուած ութ տուներու մէջ:

× Վնասեցուելա, որ ուխտիի աշխարհի մեծագոյն ներածողներէն մէկն է, արդիլած է այդ ըմպելին պաշտօնական ընդունելութեանց եւ կառավարական ապասարկութեանց մէջ, Մալուինները պատերազմին պատճառով: Տեղը պէտք է ռոմ կամ գարեջուր խմել...:

×

Մանուէլ վարդապետի դատավարութիւնը սկսած է եւ իրեն դէմ կը պահանջուի նուազագոյն 10 տարի բանտարկութիւն: Ներկայիս Պոլսոյ արուարձաններէն՝ Հաստալի զինուորական բանտը կը գտնուի:

ԶՐՈՑՑՆԵՐ ՀԱՑ ԹՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

«ԻՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ԱՊՐԵԼՈՒ ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ ԱՊԱՀՈՎԵՑ...»

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այս բոլորէն կը պարզուի, որ Տիգրան Բ.ի 10 - 15 տարիներուն նուաճումներուն չնորհիւ բաւական ընդարձակուած էին Մեծ Հայքի թագաւորութեան քաղաքական ազդեցութեան շրջանները: Եթէ նկատի առնենք, որ հիւսիսը Տիգրանին ենթակայ էին Վիրքն ու Ալուանքը, ապա դժուար չէ պատկերացնել սահմանները այն հզօր իշխանութեան, որ կ'ներկայէր Կովկասեան լեռնաշղթային մինչեւ Ցոր - դանան գետ եւ Կասպից ծովու հարաւային ափերը ընդգրկող Ատրպատականէն մինչեւ Միջերկրականի ափերը: Այս ընդարձակ տարածութեան զանազան կէտերուն անհրաժեշտ էին արքայանիստներ, որոնք ստեղծուեցան: Կը բաւէ նշել, որ բացի Մեծ Հայքի մայրաքաղաք Արտաշատէն, զոր ժառանգած էր իր նախորդներէն եւ Անտիոքէն, որ չուրջ երկու տասնամեակ գահանիստն էր նուաճուածներու բարի կամքով, արքայից արքայ Տիգրան բուն Հայաստանի մէջ կառուցանեց չորս քաղաքներ, նոյն Տիգրանակերտ անունով: Առանցմէ ամէնէն մեծն ու ամէնէն բարգաւաճը կը դառնար Աղձնիք նահանգը, Տիգրիսի վտակ Նիկեփորիոնի հովիտը: Միւսները՝ Արցախ, Ուտիք եւ Գողթն: Հարաւային Տիգրանակերտը, հաւանաբար, նախատեսուած էր դարձնել Հայոց գլխաւոր արքայանիստը եւ ոչինչ կը խնայուէր անոր համար՝ ոչ հարստութիւն, ոչ մարդկային ուժ: Այս առթիւ յոյն մեծ աշխարհագէտ Սարաբոն կը տեղեկացնէ, թէ Տիգրան «այնքան զօրացաւ, որ քաղաք հիմնեց ... զայն կոչելով Տիգրանակերտ: Ան հոն վերաբնակեցուց իր իսկ ազերած հելլենական 12 քաղաքներու բնակիչները»: Ծանօթ է, որ Տիգրանի օրով Հայաստանի հին ու նոր քաղաքներուն մէջ կը վերաբնակէին ոչ միայն հելլէն - յոյները, այլեւ նուաճուած երկիրներու ասորի, հրեայ եւ զանազան այլ խումբեր ներկայացնող տասնեակ հազարաւոր բնակիչներ, որոնցմով Հայոց արքան նպատակ ունէր իր երկրին մէջ զարգացնել արհեստները, առեւտուրը, տնտեսութեան ու մշակոյթի տարբեր կալուածները: Այս բոլորի չնորհիւ ալ առաւել թափով Մեծ Հայք կը թափանցէ հելլէն մշակոյթը, որ իր խոր ազդեցութիւնը պիտի տարածէր հայկական կեանքի լայն շրջանակներուն վրայ՝ ապրելակերպէն մինչեւ թատրոն եւ արուեստի միւս ճիւղերը: Կարեւոր է նշել, որ Տիգրան այդ բանը չէր ընել նուաճուած երկիրներու մէջ նոյն ճիւղերը խթանելու կամ յետամնացութեան դատապարտելու զնով, ինչպէս անոր մասին յաճախ կը գրէին հելլէն ժամանակագիրները: Կը բաւէ յիշել թէկուզ նոյն հեղինակներու ակամայ այն խոստովանութիւնը, զոր կատարած են Սելեւկիա - Ասորիքի վերաբերեալ: Կ'ըսեն՝ Տիգրան, Անտիոքի դահին տիրանալով, պահպանեց սելեւկեան քաղաքներու անկախ վիճակը: Իսկ Լաոդիկիան եւ Պէրիթը (Պէյրութ) Տիգրանի տիրապետութեան ժամանակ ստացան «ազատութիւն» կոչուող այն լայն ինքնավարութիւնը, որմէ անոնք զրկուած են Սելեւկեաններու օրով: Եւ, ի նշանաւորումն Ն. Ք. 81-ին Տիգրանէն ստացած ազատութեան, Պէրիթ եւ Լաոդիկիա ըստեղծեցին իրենց քաղաքային տոմարը, որուն սկիզբը ընդունուեցաւ այդ 81 թուականը: Այնուհետեւ այդ տոմարով կը թուագրուէին երկու քաղաք - պետութիւններու կարած դրամները:

Մեծն Տիգրան, այսպէսով, ժամանակի մեծագոյն պետական գէմքերէն մէկն էր, հայկական Պետութեան հզօր վերելքի հեղինակը: Ան ոչ միայն ամրապնդեց իր նախորդներու ստեղծած միասնական հայկական Պետութիւնը, այլեւ անոր քաղաքական ազդեցութեան տակ առաւ դրացի երկիրները: Եւ հասկնալի է, որ այս բոլորը պէտք չէ հանդիսատ ձգէին Հռոմէական տիրապետութիւնը, որ հետզհետէ զօրանալով ու ծաւալելով, նպատակ ունէր աւելի ծանր նստելու Փոքր Ասիա եւ արեւելքի միւս երկիրները:

Հռոմի ու Տիգրանի բախման առիթ տրուեւ այն՝ որ Հռոմի դէմ կռուող Միհրդատ Պոնտացի՝ Տիգրանի աներհայրը, պարտուելով հռոմէական բանակներէն, ապաստանած էր Հայաստան, եւ Տիգրան զինք չէր յանձներ թշնամիին, որ կ'ուզէր յանդուգն Պոնտացին տանիլ Հռոմ՝ ցուցադրելու համար կազմակերպուելիք յաղթանակի հանդէսին: Այսքանը կատարուած էր մինչեւ Ն. Ք. 69 թուականը: Եւ ահա 69-ի գարնան, երբ Տիգրան կը դանուէր իր իշխանութեան հարաւը, ուր իր զէրքերը կ'ամրապնդէր, կը հասնի հռոմէացի զօրավար Լուկուլլոսի Հայաստան արշաւելու լուրը: Անկասկած, Լուկուլլոսէն առաջ անոր մարդիկը թափանցած էին Մեծ Հայք եւ Տիգրանին ենթակայ երկիրները: Անոնք կաշառքով ու դաւերով իրենց կողմը քաշած էին Կապադովկիոյ, Ծովքի ու յարակից չրջաններու տէրերը եւ նախապէս ապահոված հռոմէական զօրքի անարգել երթը դէպի Մեծ Հայքի սիրտը: Եւ պատահական չէր այն պիւրին ընթացքը, որով Լուկուլլոս հասաւ Տիգրանակերտ ու պաշարեց Հայոց նորակերտ թագաւորանիստ քաղաքը:

Աւելի քան վեց ամիս տեւեց պաշարումը: Այս ընթացքին Տիգրան յաջողեցաւ փոքր բանակով մը ճեղքել Հռոմէացիներու չղթան, մտնել քաղաք եւ ապահովել հոն գտնուող իր կանանոցն ու արքայական գանձերը: Ցետոյ քաղաքէն դուրս տեղի ունեցած ճակատամարտին ան տարաւ բազմաթիւ զոհեր ու հեռացաւ Ար - տաշատ՝ երկրի բոլոր ուժերը հաւաքելու եւ նոր ու վճռական մարտի նետուելու համար:

Տիգրանկերտը ինկաւ վեցամսեայ հե - րոսական պաշտպանութենէ ետք: Ժամանակակից պատմիչները կը վկայեն, որ Լուկուլլոսին առջեւ քաղաքին դռները բացած էին դատաճան օտարները եւ Հռոմի անապարհ զօրավարը նախ կողոպտած, ապա քանդած է Տիգրանի պերճաշուք քաղաքը:

Իսկ Արտաշատի մէջ այդ ժամանակ Տիգրանի հետ խորհրդակցութեան նստած էր անոր քոյր ու փորձառու աներհայրը՝ Միհրդատ Եւպատոր: Անոնք որոշեցին մեծ զօրահաւաքով երկիրը ոտքի հանել ընդդէմ հռոմէական բանակներու: Տիգրան յաջողեցաւ պատերազմի հանել ոչ միայն բուն Հայաստանի, այլև Վիրքի, Ալուանքի, Ատրպատականի ու միւս ենթակայ դրացիներու ուժերը: 66 թուականին ընդառաջ ելլելով Արտաշատը նուաճելու նպատակով Մծբինէն դէպի հիւսիս չարժուող Լուկուլլոսին, Տիգրան ճակատամարտ մղեց Արածանիի վրայ եւ թշնամիին ստիպեց բռնել նահանջի ճամբան: Այնուհետեւ Տիգրան յաջողեցաւ Հռոմէացի - ները դուրս հանել իր երկրի հարաւային չրջաններէն: Նոյնիսկ վերադրաւեց Կապադովկիան: Անոր բանակներուն օժանդակութեամբ Միհրդատն ալ Պոնտոսը ազատագրած էր թշնամիներէ:

66 թուականին Հայաստան եկաւ հռոմէական բազմահազարանոց նոր բանակ մը՝ զօրավար Պոմպէոսի գլխաւորութեամբ: Տիգրանի հետ չէր այլեւս Միհրդատ Պոնտացին: Պոմպէոսի բանակը դէպի Ար - տաշատ կ'առաջնորդէր Հայոց թագաւորի դաւաճան որդին՝ Տիգրան կրտսեր, որ նախ Պարթեւաց թագաւորի գիրկը նետուած էր՝ անոր օժանդակութեամբ հայրը տապալելու եւ Հայոց գահին տիրանալու համար: Եւ հիմա ալ նոյն նպատակով իր ծառայութիւնը կը մատուցանէր հռոմէացի նուաճողին:

Այս պայմաններուն մէջ Տիգրան Բ. կը նախընտրէ հաշտութիւնը եւ բանակցութիւնները կը սկսի Պոմպէոսի հետ: Կընքուեցաւ հաշտութիւնը, որով Հայաստանի թագաւորութիւնը կը զրկուէր նուաճած երկիրներու մեծ մասէն (Ասորիք, Փիւնիկիա, Կիլիկիա), սակայն կը պահպանէր իր ամբողջութիւնը՝ դառնալով, ինչպէս դաշնագրին մէջ նշուած էր, «Հռոմէական ժողովուրդի դաշնակից ու բարեկամ», որ նոյն ժամանակի տիրող - ներու լեզուով կը նշանակէր, թէ Հայաստան իր արտաքին քաղաքականութեամբ մասամբ պէտք է հետեւէր Հռոմի:

Այնուհետեւ Մեծն Տիգրան չուրջ տասնամեակ մըն ալ գահակալեց՝ ապահովելով երկրին կերպով կը զօրացնէին: Պարսկական ահռելի սպառնալիքին ալ կը զօրացնէին: Վաղ պատրաստելով Պարսկաստանի ահռելի բանակին, ամէն չաթիռ երդնակ - չէն եւ Էրզրումէն նոտրան զինուորներ կը հաւաքէին Վան, եւ կ'ուզարկուէին մանագլուխ: Եզաւ ժամանակ մը որ Վանի մէջ հաւաքուած էին 10.000-է առնի զօրքեր:

Դաշնակցութիւնն ալ ամէն կերպ պատրաստութիւն կը տեսնէր ինքնապաշտպանութեան համար, որպէսզի յանկարծակիի չգար: Ռազմական զինուորներ, զինավարժութեան, նշանառութեան, դիրքապահութեան եւ այլ զինուորական մարզանքներով: Մատթէոսի հետ կ'այցելէին խումբերուն: Նա անոնց զինուորական մարզանքներ կուտար: Ինքը եղած էր ռուս բանակի զինուոր:

(Շար. 7)

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Ընդհանրապէս, քէչ մը դիպուածները շատ կը խօսին, իսկ շատ դիպուածները քէչ կը խօսին:

ՌՈՒՍՕ

ԳԱՂՈՒԹԻՔ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ «Ցակոբ Ծէր - Մեքքոնեան» սրահին մէջ, Մայիս 2-ին, տեղի ունեցած է Համազգայինի Պէյրութի մասնաճիւղին կազմակերպած դեղարուեստական մրցումին առաջին բաժինը: Բացումը կատարելով Բարեգ Թոփճեան յայտնած է, թէ օրուան մրցումը յատկացուած է հանդիսաւարութեան, արտասանութեան, պարի, պատրաստութեան եւ բանաստեղծութեան յօրինումի: Դատական կազմը ոչ մէկ բաժնի մէջ ոսկէ մետալի արժանի թեկնածու չնկատելով, արծաթէ եւ պրոնզէ մետալներով պարգեւատրած է մրցանակները:

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ «Ցակոբ Ծէր - Մեքքոնեան» սրահին մէջ, Մայիս 2-ին, տեղի ունեցած է Համազգայինի Պէյրութի մասնաճիւղին կազմակերպած դեղարուեստական մրցումին առաջին բաժինը: Բացումը կատարելով Բարեգ Թոփճեան յայտնած է, թէ օրուան մրցումը յատկացուած է հանդիսաւարութեան, արտասանութեան, պարի, պատրաստութեան եւ բանաստեղծութեան յօրինումի: Դատական կազմը ոչ մէկ բաժնի մէջ ոսկէ մետալի արժանի թեկնածու չնկատելով, արծաթէ եւ պրոնզէ մետալներով պարգեւատրած է մրցանակները:

ԴԱՒԻԹԻ
ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ
ԵՒ ԻՆՉՊԷՍ ՍՊԱՆՆԵՑԻ ԶԻՆՔԸ
Գրեց՝ ՏԱՃԱՏ

Ե.- ՓԱԽՍՏԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Մենք իրական տեղեկութիւն ունէինք որ թուրք զեկավարներ իրենց գաղտնի ժողովներու մէջ որոշած էին Հայերը կոտորել՝ յանկարծակիի բերելով զանոնք: Որոշած էին որ «երբ ազգանչան տրուի՝, Թուրքերը կարեն չուկայի ճամբան եւ յարձակելով չուկայի մէջ գտնուող տղամարդկանց վրայ կոտորեն զանոնք, իսկ Այդեհանի ժողովուրդի հաշիւը մաքրել աւակէ վերջ դիւրին պիտի ըլլար: Օրը չէր որոշուած, այլ ինչպէս ըսի, «տրուած ազգանչանի վրայ» պիտի ըսկսէին: Տեղեակ այս լրտղութեան՝ Հայերը զգուշութիւններ էին ձեռք առած: Փոքր խմբերով կ'երթեւեկէին գաղտնի զինուած տարճանակներով եւ զանազան տեսակի պաղ զործիքներով (սրրուիա) կօմփիլ, գաշոյն եւայլն:

Դաշնակցութիւնը տեղեկացուցած էր օտար հիւպատոսներուն Թուրքերու մը - տադրութեան մասին: Ռուս հիւպատոսը ամէնէն շատ հետապնդում կատարեց այս մասին: Այդ ժամանակները լուրեր կային ռուս - տաճկական պատահելիք պատերազմի մը հաւանականութիւններու մասին: Ռուսերը կ'ուզէին սիրաշահիլ Հայերը: Լաւ կը յիշեմ թէ իրիկուն մը՝ երբ Պարսից հիւպատոսը հիւրեր ունէր իր յարկաբաժնի մէջ, ես դաղտնի պահ - ուած մոիկ կ'ընկէի զիրենք՝ օգնութեամբը հիւպատոսի կաւազ Պետրոսին: Ներկայ էին բոլոր հիւպատոսները, կուսակալը, զօրքերու հրամանատարը: Ռուս հիւպատոսը հարց բարձրացուց պատահելիք կոտորածներու մասին, յայտնելով որ ինք տեղեակ է տրուած գաղտնի որոշումի մասին: Կուսակալը բացարձակապէս ուրացաւ, իսկ զինուորական հրամանատարը լուռ մնաց: Ռուս հիւպատոսը ընդհարեցաւ եւ ուզեց հեռանալ, բայց պարսիկ հիւպատոսը միջնմտեց, իսկ զինուորական հրամանատարն ալ խոստացաւ զինուորական խիստ հսկողութիւն կատարել որ որեւէ դէպք տեղի չունենայ: Զինուորականութիւնը ժամանակի փափուկ կացութիւնը նկատի առնելով՝ կը զգուշանար միջադէպեր առեզծելէ:

Մարտ 10-ին զաւաճանի սպանութեան առթիւ իմ վրաս տեղի ունեցած հարատարաւոր հրացանաձգութիւնները, թուրք խուժանին մոռածել կուտան որ «ազգանչանը» գտնուած է արուած», որով ճանապարհին կը սկսին կոտորել Հայերը:

Ռուս հիւպատոսը անմիջապէս կը փութայ զօրքերու հրամանատարին ծօտ, որ արդէն զինուորները դուրս էր բերած եւ արդիլած՝ կռիւը: Իրիկունը զիշերով հայ տղամարդիկ զօրքերու շղթաներով չըրջապատուած, ռուս հիւպատոսն ալ ետեւէն երթալով, կ'ուղեւորուին Այգեհան.

Ես փախստական կը պարտէի խումբերու հետ: Ամէն իրիկուն մեր գտնուած տունը կը փոխէինք: Մատթէոսը գիս իր հսկողութեան տակ էր առած եւ գիս եղբօր պէս կը սիրէր: Մեր այցելած տուները երբ բարեկեցիկ էին, մեզ կը հիւրասիրէին չատ լաւ, եւ ամէն հոզածութիւն կ'ընէին մեր հանգստին համար: Իսկ այն ընտանիքները որ ազքատ էին, մենք կուսակցութեան միջոցներով կ'ապրէինք: Մատթէոս չատ զգայուն եւ բարի սիրտ ունէր: Երբ որ հարուստի տուն կը գտնուէինք, այդ օրերու իրեն եւ ինձ հասնելիք դոմարները կը հաւաքէր եւ կուտար աղքատ ընտանիքներու:

Ինչպէս ըսի, պատերազմի չրուխներու պատճառաւ Թուրքեր զինուորական պատրաստութիւններ կը տեսնէին: Ռեվալի տեսակցութիւնը նոր էր տեղի ունեցեր եւ գիտէին որ իրենց գլխին փոթորիկ պիտի փրթէր: Ռուսական ճակատը տենդա-

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄՆԵՐԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

ՊԵՅՐՈՒԹ

Ապրիլ 24-ի ոգեկոչման առթիւ զոյ - ացած են հայկական բոլոր վարժարաննե - րը, գործադիրները եւ ղադրած է ամէն կարգի աշխատանք ու ժողովուրդը վու - շացած է եկեղեցիները: Ապրիլ 23-ին, հայկական բոլոր վարժարաններուն մէջ տեղի ունեցած են աշակերտական հան - դիսաւոր եւ գեղարուեստական յայտա - գիրներ: Լ. Ե. Մխիթեան անդամ - ան - հրամոհիները Ապրիլ 23-ին հսկում - հա - մաքով մը կատարած են «Լեւոն եւ Սո - ֆիա Յակոբեան» քոլէժի բակին մէջ: Ե - րիտասարդներ խօսք առած են, երգած եւ արտասանած հայրենասիրական ու յե - ղափոխական երգեր եւ բանաստեղծու - թիւններ:

ՅուլսիսանԷՏ

Հ. Ը. Դ. Լիբանանի Երիտասարդաց Միութեան «Հրայր Դժոխք» մասնաճիւ - ղի կազմակերպութեամբ յուշահանդէս մը բացուած է Հայաշէնի ժողովրդային Տունը, ուր ներկայացուած են Եղեռնի մասին փաստաթուղթեր, դծագրութիւն - ներ, պիրքեր, նկարներ, քարտէզներ եւ - այլ նիւթեր: Ապրիլ 23-ին, բացման օրը, յուշադրուած են լուսապատկերներ պատ - մական Հայաստանէն եւ Կիլիկիայէն: Ապրիլ 24-ի երեկոյեան ցուցադրուած է Հանսցիներու կողմէ պատրաստուած փաստանկար մը, որ կը ներկայացնէ Ե - ղեռնը, անկախութեան համար Հայոց ազգ պայքարը, մշակութային արժէք - ները, ինչպէս նաեւ Հայութեան ներկայ վիճակը: Ապրիլ 25-ի երեկոյեան, նախ ցուցադրուած է «Սրարատի ժողովուրդը» անդիերէն ժապաւէնը, ապա՝ գերմաներ - էն խօսուն փաստանկար վիտէօ մը:

Հսկում՝ Պիէֆիայայի

ՅուշարձանիՆ առջեւ

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան, Պիէֆիայայի Ապրիլեան Ցուշարձանին առջեւ տեղի ու - նեցած է Հսկումի արարողութիւն մը, նախաձեռնութեամբ Դպրեվանքի տեսչու - թեան: Մասնակցած են նաեւ Հ. Մ. Ը. Մ. Միութեան խմբապետական կազմէն 35 գոյրեր ու եղբայրներ: Ցու - շարձանին տակ գետեղուած խաչքարը վերծուած է խորանի, ուր պատարա - գած է տեսուչը՝ Տաթեւ Աբք. Սարգիս - եան: Ցաւարտ եկեղեցական արարողու - թեան, խօսք առնելով Հ. Մ. Ը. Մ. Միու - թեան ընդհանուր խմբապետ եղբ. Ներսէս Տիրիկեան անդրադարձած է սկաուտու - թեան գերին հայ կեանքին մէջ: Գարե - գին Բ. Աթոռակից Կաթողիկոս իր խօս - քին մէջ նշած է. «Ամէն անգամ, երբ այս Ցուշարձանին կը նայիք, անդրադարձէ՛ք որ ասիկա նահատակներու յուշարձան չէ: Ասիկա, ողջերու հաւատարմութեան նը - շանն է: Նահատակներու յուշարձանը Ան - թիլիասին է: Անթիլիասի մէջ, 42 տա - րիներ առաջ, մեր հայրերը ոսկորները թաղեցին, որպէսզի մենք՝ իրենց զա - ւակները, այս ժայռի բարձունքին՝ վե - րակենդանութեան, վերածագկումի, վե - րազարթօնքի այս արձանը կանգնենք: Այս ձերն է. ձեզ յիշեցնող այն հրամա - յական պարտաւորութիւնը, որ այս ժո - ղովուրդը չի թաղուիր, այլ այսպէս կան - գնուն՝ դէպի երկինք եւ դէպի ապագայ կը նայի»: Հսկումի աւարտին Դպրեվանքի ուսանողները մեկնաբանած են «Կի - լիկիա», «Տալորիկ», «ով Հայոց աշ - խարհ» եւ «Ցառաջ նահատակ» երգերը:

Ուսանողական հաւաքոյթներ

Ապրիլ 23-ին տեղի ունեցած են ուսա - նողական հաւաքոյթներ Պէյրութի Ամե - րիկեան Համալսարանին եւ Հայկազեան Քոլէժին մէջ: Ժամը 10-ին, շուրջ 300 հայ ուսանողներ հաւաքուած են Ամերիկ - եան Համալսարանի մուտքի աստիճան - ներուն վրայ եւ արդարութիւն պահան - ջող կոչերով ուշադրութիւնը գրաւած են անօրէնութեան, դաշնախօսներուն եւ զա - նազան ազդութիւններէ հազարաւոր ու - սանողներուն: Ցօսք առած են հայ թէ օտար ուսանողներ եւ արտայայտուած ի նպաստ հայ ժողովուրդի ազգային եւ մարդկային պահանջներուն: Ցատկանշա - կան եղած է Ամերիկեան Համալսարանին մէջ ուսանող թուրք երիտասարդի մը խօսքը, ան յայտնած է, թէ «հարիւր առ հարիւր թիկունք կը կանգնի Հայկ. Դա - տին» եւ թէ պատրաստ է հրապարակաւ յայտնելու իր այդ կեցուածքը: Ուսա - նողները պաստառներով եւ կոչեր արձա - կելով ցոյց մը կատարած են Համալսա - րանին մէջ եւ ուղղուած «Ուեսթ Հոլ» սը - րահը, ուր դասախօսութիւն մը տուած է Համալսարանի ամերիկացի փրոֆէսէօր - ներէն Ճոն Մ՚նրօ, որ համառօտ ակնարկ մը նետելէ ետք հայ ժողովուրդի պատ - մութեան վրայ խօսած է Հայերու դէմ Թուրքերու կատարած ցեղասպանութեան մասին:

Հայկազեան քոլէժին բակը տեղի ու - նեցած հաւաքոյթը կազմակերպած են Հ. Ց. Դ. Ջաւարեան Ուսանողական Միութիւնն ու Հնչակեան Կուսակցու - թեան Ուսանողական Միութիւնը: Հըն - չակեան Ուսանողութեան ներկայացուցի - չը տուած է պատմականը Թրքական հա - յոյնչ քաղաքականութեան, անդրա - դարձած է Իթթիհատ կուսակցութեան դաղտնի որոշումներուն եւ անոնց գոր - ծադրութեան: Ցօսելէ ետք մեծ Պետու - թիւններու եւ ՄԱԿ-ի ցուցաբերած ան - տարբերութեան մասին՝ Հայկ. Դատին նկատմամբ, նշած է, թէ «Հայկ. Դատ հետապնդելու ճամբուն վրայ, հայ երի - տասարդութիւնը ամբողջ սիրտով տա - րածքին արդիական եւ գիտական նոր ու - ղիներ կ՚որոնէ: Ծրագրուած նման աշխա - տանքներուն, անկասկած կ՚ընկերանայ նուիրումի, զոհողութեան եւ յեղափոխա - կան ոգին: Ազգային ազատագրական պայքարի բովէն անցած մեր ժողովուրդը այսօր եւս վճռած է պայքարիլ անկա - խանջ»: Հ. Ը. Դ. Ուսանողներու ներկա - յացուցիչը անդրադառնալէ ետք ցեղաս - պանութեան հետեւանքով կազմուած ըս - փիւռքին եւ անոր ներկայ վիճակին, ը - սած է. «Գաղափարական մեր ուղին կ՚ա - ռաջնորդուի առանձնաբար հայ մարդու ազատ եւ բազմակողմանի զարգացման ու մեր ժողովուրդի ազգային թէ միջազգա - յին ազատագրութիւնը նուաճելու ներ - չնչումով: Աւելի քան 90 տարիէ ի վեր գաղափարական պայքարի մեր դրօշին վրայ արիւնով գրուած վճիռ է արդէն, որ միայն իր պատմութեան մայր հունը վերանուաճելով՝ հայ ժողովուրդը կրնայ ապահովել իր ազգային քաղաքական ինք - նուրոյն զարգացման ենթահողը, միայ - եալ ու անկախ հայրենիքի եւ մէկ ու վե - րամիաւորեալ Հայութեան պատասանե - նին վրայ»: Լիբանանի հեռատեսիլը անդ - րադարձած է զոյգ ձեռնարկներուն:

Պատարագ եւ հոգեհանգիստ

Լիբանանի հայկական բոլոր եկեղեցի - ներուն մէջ Ապրիլ 24-ին կատարուած են պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն: Անթիլիասի Մայր Տաճարին մէջ պատա - րագած է Տաթեւ Աբք. Սարգիսեան: Նա - հատակաց Մատուռին մէջ, ուր կը գըտ - նուին նահատակներու աճիւնները, հոգե - հանգստեան պաշտօնէն ետք պատգամ մը տուած է Գարեգին Բ. Աթոռակից Կաթո - ղիկոս: Ցաւարտ եկեղեցական արարո - ղութեանց զանազան միութիւններու ներ - կայացուցիչներ ծաղկեպսակներ դրած են նահատակներու աճիւններուն մօտ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի նուագախումբի հնչեցու - ցած սուգի մեղեդիներուն առընթեր: Ներկայ եղած է հազարաւոր բազմութիւն մը:

Ոգեկոչում

Պուրճ Համուտի «Ցակոբ Տէր - Մելքոն - եան» սրահին մէջ Ապրիլ 24-ին տեղի ու - նեցած է ոգեկոչման ցերեկոյթը, կազ - մակերպութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջ. Սկաուտական Խորհուրդին: Բացումը կա - տարած է եղբ. Կարօ Թիւթիւնճեան: Գե - ղարուեստական յայտագիրը ամբողջու - թեամբ նուիրուած է Կոմիտասի գործե - րուն եւ Պարոյր Սեւակի «Անտեղի Զան - գակատուն»ին, հատուածներ զոր ար - տասանած է (2 ժամ) Ցակոբ Կիւլոյեան: Փակման խօսքը արտասանած է եղբ. Երուանդ Տէմիրճեան:

Հայկ. Դատի շուրջ ընդհանուր զարգացման մրցում

Ապրիլ 30-ին, «Ցակոբ Տէր - Մելքոն - եան» սրահին մէջ տեղի ունեցած է ընդ - հանուր զարգացման մրցում մը՝ «Հայկ. Դատը ԺԲ. դարէն մինչեւ մեր օրերը» նիւթին շուրջ, կազմակերպութեամբ Հ. Ց. Դ. Լ. Ե. Միութեան: Մասնակցած են հայկական ութ վարժարաններէ աշա - կերտներ, որոնց լեցուցած 22 հարցում - ներէ բաղկացած հարցարանը ընդգրկած է Զէյթունի առաջին ապստամբութիւնը, Սան Սթեֆանոյի եւ Պերլինի դաշնագը - րերը, կուսակցութիւններու կազմութիւ - նը, ազգային ազատագրական պայքարը, Հայաստանի Հանրապետութեան ստեղծու - մը, կնքուած դաշնագրերը, Սեւրեւդի կա - ցութիւնը եւ հայկական ահաբեկչութիւ - նը: Մրցումը տեւած է երկու ժամ, որու աւարտին բաժնուած են մրցանակները: Առաջին հանդիսացած է Այնճարի «Ցա - ռաջ» քոլէժը, երկրորդ՝ Սուրէն Ցանա - միրեան» եւ երրորդ՝ «Լեւոն եւ Սոֆիա Ցակոբեան» վարժարանները:

Եղեռնի ոգեկոչումը Ճիպէյլի մէջ

Ճիպէյլի ծովեզերքը ծուարած հայկա - կան գաղութը, որ կը հաշուէ շուրջ 60 ընտանիքներ, այս տարի ոգեկոչած է Ապրիլեան Նահատակաց յիշատակը: Հա - յերը բոլորուած են Թռչնոց Բոյնին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Լ. Օ. Ցաչի եւ Հ. Ց. Դ. Լ. Ե. Միութեան «Արարատ» կոլիզին շուրջ: Ապրիլ 22-ին, «Հայ Կեդրոն»ին մէջ տեղի ունեցած է ցեղասպանութեան նուիրուած ցուցահանդէս մը, ուր ներ - կայացուած են հայկական յեղափոխա - կան թենդէ մինչեւ մեր օրերուն վերաբերող նիւթեր՝ նկար, փաստաթուղթ, ազդ եւ - այլն:

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան հաւաքոյթին բացումը կատարած է Թորոս Մանուչ - եան, ձեռնարկը նկատելով անկիւնադարձ մը Ճիպէյլի Հայութեան կեանքին մէջ: Բանախօսած է Ցակոբ Բազբասունի անդ - րադառնալով Եղեռնի քաղաքական պատ - ճառներուն, եղանակին եւ ներկայացու - ցած է հայ ժողովուրդի ներկայ կացու - թիւնը եւ անոր պարտաւորութիւննե - րը:

ՄԵՐ ՆԱԽՆԵԱՑ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔՆԵՐԷՆ

ԱՄԷՆ ԿԱՐԳԻ ԱՐՀԵՍՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ԽԱՐԴԱԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԴԱՏԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Ամէն կարգի արհեստաւորներ, ինչ ար - հեստով ալ որ զբաղին, հատի գլուխ աշխատող ըլլան թէ գործատէր, երբ պա - հանջքին համապատասխան չպատրաս - տեն կամ նիւթը փճացնեն, ըստ օրէնքի, պէտք է տիրոջ ուշած ձեւով գարձեալ պատրաստեն կամ պատճառած վնասը ամբողջովին հատուցանեն, յետոյ միայն իրենց լրիւ աշխատավարձքը առնեն, այլապէս՝ իրենց վարձքէն համապատաս - խան չափով պէտք է հասցուցած վնասի դումարը հանել: Դատաւորները ինչպէս որ յարմար կը գտնեն, թող այդպէս ալ ընեն:

Իսկ եթէ նիւթը գողնան, օրէնքին հա - մապատասխան, պէտք է հատուցանեն եւ կորսուած չափով վճարեն:

կերտներ, որոնց լեցուցած 22 հարցում - ներէ բաղկացած հարցարանը ընդգրկած է Զէյթունի առաջին ապստամբութիւնը, Սան Սթեֆանոյի եւ Պերլինի դաշնագը - րերը, կուսակցութիւններու կազմութիւ - նը, ազգային ազատագրական պայքարը, Հայաստանի Հանրապետութեան ստեղծու - մը, կնքուած դաշնագրերը, Սեւրեւդի կա - ցութիւնը եւ հայկական ահաբեկչութիւ - նը: Մրցումը տեւած է երկու ժամ, որու աւարտին բաժնուած են մրցանակները: Առաջին հանդիսացած է Այնճարի «Ցա - ռաջ» քոլէժը, երկրորդ՝ Սուրէն Ցանա - միրեան» եւ երրորդ՝ «Լեւոն եւ Սոֆիա Ցակոբեան» վարժարանները:

Եղեռնի ոգեկոչումը Ճիպէյլի մէջ

Ճիպէյլի ծովեզերքը ծուարած հայկա - կան գաղութը, որ կը հաշուէ շուրջ 60 ընտանիքներ, այս տարի ոգեկոչած է Ապրիլեան Նահատակաց յիշատակը: Հա - յերը բոլորուած են Թռչնոց Բոյնին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, Լ. Օ. Ցաչի եւ Հ. Ց. Դ. Լ. Ե. Միութեան «Արարատ» կոլիզին շուրջ: Ապրիլ 22-ին, «Հայ Կեդրոն»ին մէջ տեղի ունեցած է ցեղասպանութեան նուիրուած ցուցահանդէս մը, ուր ներ - կայացուած են հայկական յեղափոխա - կան թենդէ մինչեւ մեր օրերուն վերաբերող նիւթեր՝ նկար, փաստաթուղթ, ազդ եւ - այլն:

Ապրիլ 23-ի երեկոյեան հաւաքոյթին բացումը կատարած է Թորոս Մանուչ - եան, ձեռնարկը նկատելով անկիւնադարձ մը Ճիպէյլի Հայութեան կեանքին մէջ: Բանախօսած է Ցակոբ Բազբասունի անդ - րադառնալով Եղեռնի քաղաքական պատ - ճառներուն, եղանակին եւ ներկայացու - ցած է հայ ժողովուրդի ներկայ կացու - թիւնը եւ անոր պարտաւորութիւննե - րը:

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ՁՈՐԲՈՐԴ

ԴԷՊԻ ԳԱՐԱՏԱՂԻ ԼԵՌՆԵՐԸ

Կիրոս, իր փորձառութիւնով աւելի ապահով գտած էր ոեւէ գաղտնի բան, աղմուկին, ժողովուրդին մէջ, քան ամա - լի ու առանձին վայրերը: Կը հաւատար, որ քուրջին մէջ ծրարուած ոսկին աւելի ապահով է քան գեղեցիկ տաւարին մէջ դրուած: Կիրոս յաճախ տեսած էր հոն, ծառերուն տակ, առանձինն խումբեր կ՚ապահովէր մարդիկ զրոյց կ՚ընէին ասոդերուն տակ եւ կամ հէք - նաթ կը պատմէին: Եթէ լաւ երգող մը ըլար՝ անոր շուրջ կը հաւաքուէին:

- Ինչ կ՚ըսես, Ցալիլ, գիտե՞ս ինչքա՜ն վտանգաւոր է գինարանը մտնել: Մեզի համար տակաւին չատ կանուխ է նման արկածախնդրութեան մէջ իյնալ: Նոր սկսած չարժում մը արդէն խեղդել կ՚ուզենք, - կը խօսէր Ալին, երբ Ցալի - լին հետ առանձինն մնացին ու Ցալիլ պարզեց Կիրոսի գործակցութեան բնոյ - թը:

- Բայց ես կը զարմանամ Ալի: Մէկ կողմէն կ՚ընդունիս, որ գործակցութիւ - նը անհրաժեշտ է: Ֆէտայիները նման վտանգներու մէջ է որ կը գործակցին: Այո՛, այո՛, մենք դեռ պէտք եղած ուժը չունինք: Գարափունարի մէջ մեր թիւը հազիւ 10 հոգի է:

«Ինչո՞ւ չես ուզեր հասկնալ, որ ան մեր աջակցութիւնը կ՚ուզէ: Դուն լաւ գիտես, որ անոնք գլուխ կը բերեն գործ մը երբ մտքերնին դնեն: Կրնա՞ս երե - ւակայել, Ալի, որ Կիրոսին պէս մէկը ուզէ գաղտնի աշխատանքներուն մէջ մե - զի օգտակար ըլլալ: Իրականին մէջ մենք չատ գործ չունինք ընելիք, երբ այս գործին մէջ պիտի մտնէ նաեւ երե - ւանցի Մալխասը»:

Ալին ինչքա՜ն ալ առարկէր, արդէն կը զգար որ ինք եւս կարեւոր մէկը կը դառնար երբ գործին մէջ կային Չէրչի Կիրոսն ու երեւանցի Մալխասը:

- Զգիտեմ, Ալի, մանրամասնութիւն - ները ինծի ծանօթ չեն տակաւին, Չէրչին խորհրդաւոր ձեւով մը ըսաւ, որ կը - նայ սանձել Սասօն եւ խօսիլ Հաճի Մու - սայի հետ:

- Հաճի Մուսային հետ խօսիլը խելքի բան չէ, Ցալիլ, երբ դեռ երէկ ան Թուր - քերուն հետ միասին Վարդաճորի կռուին մէջն էր:

- Բայց ան կ՚ուզէ տեսնուիլ անոր հետ: Այդ իր գիտնալիք գործն է որ մեզի ծա - նօթ չէ դեռ: Վերջապէս, Ալի, պէտք է ընդունինք, որ թշնամիներով չրջապատ - ուած ենք: Քիւրտ ցեղապետները կրնան ոեւէ տեսն մեզի դէմ գէնք վերցնել եւ մեզ կառավարութեան մատնել: Մէկ տարր կայ, որ մեզի համար վստահելի է, Հա - յերն են, եւ տեսն պիտի գայ, որ պէտք պիտի ունենանք նոյնիսկ հայ գիւղերու պաշտպանութիւնը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

« ԿԵԱՆՔԻՍ ՄԱՏԵԱՆԸ »

Գրեց՝ ՑԱԿՈԲ Ս. ՎԷՋԻՐԵԱՆ

Փարիզ - 1982

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Լեւոն Շիրինեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Մուրատեան փոխան ծաղկեպսակի 500 Ֆ. կը նուիրեն «Ցառաջ»ի բարգաւաճման:

×

Պետրոսեան եւ Քնեազեան ընտանիք իրենց սիրելի բարեկամին Լեւոն Շիրինեանի յիշատակին 500 Ֆ. կը նուիրեն «Ցառաջ»ին:

×

Նոյն տխուր առթիւ Պ. Նուպար Նիկողոսեան փոխան ծաղկեպսակի 250 Ֆ. կը նուիրէ Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանին (ստանալ «Ցառաջ»էն):

ՈՒԽՏԻ ՕՐ

ՔԱՄԲ ՖՐԻՋԻ

Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԷՋ

Կիրակի, Մայիս 30, Հոգեգալուստին, Ուխտի Օրն է Ս. Կարապետ Եկեղեցւոյ:

Այս առթիւ ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ կը մատուցանէ հանդիսաւոր պատարագը եւ կը քարոզէ օրուան խորհուրդի մասին ու կը նախագահէ Ուխտաւորի սեղանին:

Սկիզբ. ժամերգութեան 9·00
Ս. Պատարագ 10·30 :

CENTRE D'ENSEIGNEMENT U.G.A.B.
SAINTS SAHAK - MESROB
MARSEILLE
339, Avenue du Prado-Eglise Arménienne
Tél.: 77. 84. 70
33, Cours Pierre-Puget — U.G.A.B.
Tél.: 37. 75. 97

COLONIE DE VACANCES

du Jeudi 1er Juillet au Mercredi 21 Juillet
TROIS SEMAINES A ANCELLE
A L'HOTEL DE L'ARCHE
Etablissement de grand confort

— **Prix par enfant:** Pension complète et transport — **2.100 F.**
— **Prix spécial:** Pour un enfant d'une école arménienne — **1.900 F.**

DATE LIMITE D'INSCRIPTION: 10 JUIN
Le nombre des places étant très limité, veuillez vous adresser au plus tôt à:
L'EGLISE SAHAK - MESROB ou U.G.A.B.

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Պանեէօ - Քաչանի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պ. Գրիգոր Կուրպէթեանի, իր զաւակներուն Եւա եւ Ժաք Կուրպէթեանի եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներու իրենց աղջկան եւ քրոջ՝ Սիրանոյշ Կուրպէթեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ, Մայիս 29, կէսօրէ վերջ ժամը 3-ին, Ազգ. Տան դպրոցի սրահը:

Կարեւոր օրակարգ.- կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն-Ժէռմէն Ս. Սահակ - Ս. Մեսրոպ Եկեղեցւոյ թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է, փոխան ծաղկեպսակի, հետեւեալ նուէրները, ողբացեալ Զարուհի Սէֆիլեանի մահուան առթիւ.- Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Ալիքեան 400, Տէր եւ Տիկին Գարեգին Թաշճեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Թաշճեան, Այրի Տիկին Վարդուհի, Ժիրայր Թաշճեան, Փաստրմաճեան ընտ., Տէր եւ Տիկին Սեդրակ Սամուէլեան 100-ական, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Քէօսէյեան 50, Տէր եւ Տիկին Վռամ Պօղեան 200 եւ 100 դպրոցին:

Տիկին Զուրիկեանի մահուան առթիւ.- Յովհաննէս Զուրիկեան, Քաչեան ընտ., Սահակ Աւետեան, Տէր եւ Տիկին Ուլուեան 300-ական, Տէր եւ Տիկին Աւետեան, Ժաք Համալեան 200-ական, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Թուրիկեան, Ովսաննա Թուրիկեան, Բարգէն Խժտահարեան, Խժտահարեան ընտ. Բակլոյեան ընտ., Ժիլպէռ Օյնոյեան, Փառանձեմ Օյնոյեան, Ժան Կարիկեան Տէր եւ Տիկին Օտապաչեան, Տէր եւ Տիկին Տօնօ, Զինիճեան ընտ., Ժորժ Քաչեան 100-ական, Տէր եւ Տիկին Միհաքեան 100 եւ 100 դպրոցին, Յարութիւն Քէօսէյեան 50, Մարտիրոս Թուրիկեան 100 Ֆ. դպրոցին:

×

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ առացած է Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Եսիգապարաշեանէ 150 Ֆ. Բարգէն Թէրզեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

LA F.R.A. - NOR SEROUND

APPELLE LA COMMUNAUTE ARMENIENNE
A SE MOBILISER ET A REVENDIQUER SES DROITS NATIONAUX
A L'OCCASION DU 64ème ANNIVERSAIRE
DE LA DECLARATION DE L'INDEPENDANCE DE L'ARMENIE

RASSEMBLEMENT

LE VENDREDI, 28 MAI, à 16h.30 précises
PLACE SAINT FARGEAU — Métro: Saint - Fargeau - Paris 20ème
DEFILE
En direction du Cimetière du Père - Lachaise,où sera déposée une gerbe sur la tombe de:

AVĒDIS AHARONIAN

ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Յունիս 13, ժամը 11 – 22

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԴՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

- *Արեւելեան եւ եւրոպական ճաշեր՝ արագ սպասարկութեամբ:*
- *Վիճակահանութիւն՝ մեծ պարգեւներով:*
- *Ընտանեկան հաճելի եւ ջերմ մթնոլորտ:*
- *Զանազան հետաքրքրական խաղեր ու ժամանց:*

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ՑԱՑՏԱԳԻՐ

Մուտքը ազատ է:

Մոնմորանսի երթալու համար.-
Prendre le train de la Gare du Nord,descendre à Enghien - les - Bains et puis prendre l'autobus N° 6 et et decendre à l'arrêt Groslay.

SAMEDI, 29 MAI — A 20 H. 30

UNIQUE RÉCITAL A PARIS
DU CHANTEUR ARMENIEN

NORAIR

Avec son ORCHESTRE (8 exécutants)
En Première Partie: Crown Production présente un Opéra - Film (1954)

ANOUSH

Théâtre de l'Empire — 41, Avenue de Wagram

Location:
— **Librairie PALOUYAN;** 9, Rue de Trévise,Paris 9e — Tél:. 523. 24. 97
— **Restaurant HAGOP;** 9, Rue du Nil, Paris2e — Tél.: 296. 37. 41
— **AZAD;** 136, Rue d'Aboukir Paris 2e — Tél.: 233. 87. 87
— **Retaurant EREVAN;** 29, Rue Bergère, Paris 9e — Tél.: 523. 44. 75
— **Restaurant SASSOUN;** Issy - les - Moulineaux — Tél.: 638. 78. 58
— **VIDEO - SON;** 49, Rue Victor Hugo, 94140 Alfortville — Tél.: 375. 26. 89
— **VIDEO - SON;** 21, Rue Jules Michelet,92700 Colombes
— **Mme. DJEKNAVORIAN;** Paris, Tél:. 501.98. 89

OPERA DE MARSEILLE
VENDREDI, 4 JUIN, A 20H.45

CONCERT DE GALA

AU PROFIT DE LA

Fondation Aram Khatchatourian

SOUS LA PRESIDENCE DE

GASTON DEFFERRE
(Maire de Marseille, Ministre d'Etat, Ministre de l'Intérieur et de la Décentralisation)

L'ORCHESTRE DE L'OPERA DE MARSEILLE
Sous la direction de

JANOS FURST

Avec la participation de

MYRIAM BIRGER (Pianiste)
JEAN TER-MERGUERIAN (Violoniste)

au Programme:

Mascarade	**A. KHATCHATOURIAN**
Concerto N° 1 pour piano	**TCHAIKOVSKI**
Concerto en Ré-Majeur pour violon	**BEETHOVEN**

LOCATION A L'OPERA — A PARTIR DU VENDREDI 28 MAI

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ Լիոնի Հայոց Եկեղեցւոյ նորոգութեան եւ հովանաւորութեամբ տեղւոյս հոգեւոր հովիւ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՔԱՐԵԱՆԻ

Լիոնի հայերէն խօսուն թատրոնը կը ներկայացնէ Ուրբաթ, Յունիս 4-ին երեկոյեան ժամը՝ 8·45–ին՝ «Տայը կարապետ»ը կամ «Ամերիկահայ փեսացուն» Սկզբալ սրահին մէջ:

60 Ավրնիւ տը Սաֆս, Լիոն 6-րդ Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Լիոնի Հայոց Եկեղեցին, կամ խաղացող անդամ, անդամուհիներուն:

ՊՏՈՅՏ

Կապ. Խաչի Կոլոնպէլի վարչութիւնը «Մայրերու տօն»ին առթիւ պտոյտ մը կազմակերպած է իր երեց ընկերուհիներուն համար Շառավի, Մայիս 28-ին, Ուրբաթ օր:

Օթօգառը կը մեկնի 9·30–ին:
Ճաշերու մասնակցութիւն 50 Ֆ.:
Հեռաձայնել.- 44 – 45 - 27 :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՄԵՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷյԼ

կազմակերպած է

Շորեքշաբթի, Մայիս 26, ժամը 21ին
CENTRE CULTUREL DE LA J.A.F.
65, Allées Léon Gambetta - 13001 Marseille

ՇԱՏ ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Նիւթ ունենալով՝

ՄԱՇՏՈՑ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ՄԱՏԵԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Նկարներու ցուցադրութիւն Բանախօս՝

ԲԱԲԳԷՆ ՋՈՒՔԱՍՋԵԱՆ

Մաշտոց Մատենադարանի Տնօրէնի տեղակալ:

ՀԱՑ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՄԱՆԿԱՆՑ ԲՈՑՆԻՆ ՄԷՋ

Յ Օր Մանկի ափերուն

Մայիս 29, 30 եւ 31 :
Արձանագրուիլ հեռաձայնելով՝
985 - 36 - 53 :
Մեկնում՝ Շաբաթ առաւօտ ժամը 6·30–ին :
Ժամադրավայր՝
GARE SAINT - LAZARE
Au départ des Grandes - Lignes

CENTRE CULTUREL
ST. MESROB
10 bis, Rue Thouin - 75005 PARIS
Հինգշաբթի, Մայիս 27, ժամը 20·45ին
Տիկին ԴԱՍՊԱՐԵԱՆ - ՓՐԻՓՈՒ
կը ներկայացնէ Ֆիլմ մը, զոր պատրաստած է արեւմտեան Հայաստան՝ Ախալքալաքի, Վան, Մուշ, Պիթլիս, Ախթամար:

Հ Ա Յ
ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԵՐ

Ամուիլիի, Մոնմորանսիի եւ Սէն – Ռաֆայէլի մէջ:
Երրորդ Տարիքի Անձերու Համար:
Հանգստաւէտ պայմաններու մէջ, Ընտանեկան հարազատ մթնոլորտ, Բժշկական տեւական հսկողութիւն եւ խնամք: Գաղափարներու ժխորէն եւ ապահանած օդէն հեռու՝ քնութեան ծոցին մէջ, հանգիստ եւ մաքուր միջավայր:

ASSOCIATION ARMENIENNE D'AIDE SOCIALE
Maisons de Retraite

à Andilly, Montmorency et St. Raphaël
Pour les Personnes du Troisième-Age
Confort moderne, Ambiance familiale, Surveillance et soins médicaux permanents, Cadre paisible, dans la nature, loin de la pollution et des bruits de la ville.
S'adresser à l'A.A.A.S
77, Rue La Fayette — 75009 Paris
Tél.: 878. 02. 99 et 281. 17. 80

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

Փարիզաբնակ մանուկներուն սրժանդրութիւններուն համար, դիմել Տիկին Լ. Ֆորլանի.-
Հեռաձայն՝ **254 - 81 – 79**

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2.50 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
26
MERCREDI
26 MAI
1982

LE NUMERO 2 F. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.178

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

57e ANNÉE — No 15 178

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԷՅՐՈՒԹ

ՀԱԿԱՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁԸ

ԱՆՇԱՐԺ ՄԵՌԵԱԼ, 25 ՎԻՐԱՒՈՐ

Ո՞վ է հեղինակը այս նոր եղեռնափորձին: Հաւանաբար ոչ ոք կրնայ ստոյգ պատասխան մը տալ այս հարցումին, քանի ահաբեկչութիւնը հոն հասած է, ուր ոեւէ մէկը կրնայ որեւէ ռումբ դնել որեւէ տեղ, իր կամ ուրիշի հաշուոյն, ինք դնել, ապա արարքը ստանձնել տալ ուրիշ կազմակերպութեան մը անունով, եւ ոչ ոք կայ իրեն համար: Այս անոր յատկութիւնը ալ աւելի կը չեշտուի Լիբանան, մանաւանդ՝ արեւմտեան - Պէյրութ ուր ամէն վայրկեան ռումբեր կը պայթին եւ այլեւս ոչ ոք կը հետաքրքրուի թէ գնողը ով է: Անոնք որոնք եօթը տարի է «վարժուած» են Պէյրութի կեանքին, աւելի հակամէտ են մտահոգուելու լուրջներէն, քան պայթող ռումբերէ...:

Ով որ ալ ըլլայ հեղինակը, մէկ բան յստակ է, այն որ «արհեստաւոր»ի գործ է: Դիապանատան քարտուղարուհիի մը կառքին մէջ է որ դրուած է, առանց իր գիտակցութեան անշուշտ, 50 քիլօ հրդեհաբեր ռումբ մը, հեռուէն ղեկավարուած եւ որ պայթած է երբ կառքը դեսպանատան բակը կը մտնէր: Ահաւոր պայթումէն եռք, հրդեհ ալ կը ծագէր եւ խուճապը փոքր չէր: Բայի քանի մը պաշտօնեայ, զոհ կ'երթային նաեւ վիզայի բաժնողներ: Երկ, ինչպէս դրեցինք դեռ չպրիտ թիւ չկար, Երեքշաբթի կ'բացէր թէ մեռելներու թիւը 11 է, (ոմանք 14 կ'ըսեն), եւ 25 վիրաւոր կայ, որոնց մէջ 5 - 6 հոգի շատ ծանր վիճակի մէջ են:

Մէկ տարուան ընթացքին 6-րդ արարքն է Ֆրանսայի դէմ: Առաջինը՝ Սեպտ. 4ին պանութիւնն իսկ էր դեսպանին՝ Լուի Տլամառ, ապա յաջորդաբար՝ Ապրիլ 15-ին երկու պաշտօնեայ (այր ու կին), Ապրիլ 25-ին ԱՖՓ.ի գրասենեակը, Մայիս 9-ին չէնքի մը վրայ ուր Ֆրանսացիներ կ'ապրին, եւ Մայիս 24-ին՝ վերոյիշեալ արարքը: Լիպերասիոն, Մայիս 25-ի իր թիւին մէջ կ'անդրադառնայ նաեւ ԱՄԱԱյի ահաբեկչական արարքներուն Ֆրանսական հաստատութեանց դէմ, Օրլի ձերբակալուած իր մէկ անդամին ազատ արձակման համար:

Կայ նաեւ ռիւ Մարպէօֆը եւ ընդհանրապէս Սուրիան է, որ պատասխանատու կը նկատուի, հակառակ անոր որ վերջին ատեն Սուրիոյ հետ Լիբանանի երկուշաբթի գիշերը, Անգլիոյ անդամավաճարին չուրջ: Ծանօթ է որ Մեծն Բրիտանիա շատ բարձր գտած էր իր ձայնը եւ կը պահանջէր մէկ միլիառ տոլարէն աւելի նուազագոյն հատուցում մը հինգ տարուան վրայ: Ձեռք ձգեց 850 միլիոն տոլար մէկ տարուան վրայ:

ՄԱԼՈՒԻՆՆԵՐՈՒ մէջ կռիւները կը շարունակուին եւ Արժանթին կ'ընդունի, որ բրիտանական ցամաքահանումը բառական կարեւոր է: Գալով Լա Նատիոն Թերթին, բառերը չի ծամծմեր եւ ուղղակի «խնթր» կը գրէ Մարկարէթ Թաչըրի համար, որ պէտք է յիմարանոց իսկ մըտնէ: Բայց, ճշդենք, որ ասիկա կ'ըսուի անհատի մը կողմէ, ու մեծ ծանուցումով մըն է, որ ըսելիքը կ'ըսէ Մեծն – Բրիտանիոյ նախարարապետին մասին...: Կառավարութիւնը, կ'ըսէ նաեւ թէ Տիկին Թաչըր պէտք է դատուի պատերազմական ոճիրներու համար, ինչպէս՝ Նիւրնպերկ: Ցիշենք որ քանի մը օր առաջ ալ, Արժանթինցիք «հում - հում ուտել» կ'ուզէին Տիկին Թաչըրը:

ԻՐԱՆԵԱՆ ուժերը վերադրաւած են Խորրամշահր, ըստ Թեհրանի տուած լուրերուն:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԲԱԺԻՆԻՒԼ ՀԱԶԱՐ ՀՈԳԻԻ ՄԻՋԵՒ

Արտասահմանէն ժամանած հիւր մը ունէինք, գրպիտուհի մը, մանաւանդ գրասէր հոգի մը: Իրեն ի պատիւ հաւաքուած էինք գրասէր ուրիշ բարեկամի մը տունը: Գրական կտորներ կը կարդացուէին, քերթուածներ կ'արտասանուէին: Եւ ամէն անգամ որ մեր տաղանդաւոր ջոջերէն մէկը բանաստեղծութիւն մը կ'արտասանէր Մեծարենցէն, Վահան Թէքէեանէն կամ Դանիէլ Վարուժանէն, մեր հիւրն ալ իսկոյն կը սկսէր մեզմ ձայնով ընկերանալ անոր, մի առ մի արտասանելով բոլոր բառերը, եւ հիացմամբ ճօճելով իր գլուխը: Կարծես թէ անգիր գիտէր մեր բոլոր քերթողներուն բոլոր բանաստեղծութիւնները:

Ինչպէս ջերմեռանդ հաւատացեալ մը, որ պատարագի կամ կրօնական արարողութեան մը ընթացքին սրտին խորերէն կը մրմնջէ պատարագին կամ շարականի մը բառերը, կան անշուշտ գրասէրներ ալ, որոնք աղօթքի նման գոց գիտեն մեր քերթողական գրականութեան գեղեցկագոյն էջերը, եւ զանոնք յանպատրաստից կ'արտասանեն ամէն անգամ որ առիթ մը կը ներկայանայ: Ի՞նչպէս կը յաջողին իրենց մխաքը պահել այդքան կատարեալ կերպով, ի՞նչպէս չեն մոռնար անոնց չարաչարումը: Ենթադրութեամբ կարելի է գտնել այս հարցումին պատասխանը. չեն մոռնար, որովհետեւ աղօթքի նման յաճախ կը կրկնեն զանոնք, աւելին, որովհետեւ զանոնք աղօթք դարձուցած են իրենց համար, աղօթք՝ զոր կ'արտասանեն իրենց ուրախ վայրկեաններուն, փառք տալու համար նախանմամութեան, աղօթք՝ զոր կ'արտասանեն նաեւ իրենց տխուր վայրկեաններուն, մխիթարութիւն գտնելու համար անով:

Բայց մեր հաւաքականութեան մէջ ի՞նչ է համեմատութիւնը այդպիսի գրասէրներու: Քանի՞ տան մէջ, թէկուսեզանի կամ ճաշասեղանի մը վրայ, երանութեան պահու մը, բաժակաճառի նման քերթուած մը կ'արձակուի գրասէր հոգիի մը սիրտէն, եւ կ'ողջունուի բարձրացող բաժակներու վերկընդխառնումով:

Մինչդեռ այսպէս է որ կրնայ ապրիլ գրականութիւնը, նաեւ լեզուն որ իր մարմինը փոխ կուտայ գրականութեան: Գրականութիւնը կ'ապրի այն ատեն մի - այն երբ կենդանի ձայն կը դառնայ, երբ կը հնչէ ականջներու մէջ, թռչէք առնելով զիրքի մը անկենդան ու լուռ էջերէն: Գրականութիւնը կ'ապրի այն ատեն մի - այն երբ պատարագի նման կը մատուցուի մեր գեղարուեստական ապրումներու ամէնօրեայ սեղանին վրայ, անոր հատուցող բազմութեան մը քաղցը մրմունջներուն ընկերակցութեամբ:

Այս բոլորը պիտնալէ վերջ, ատ՛ող, որքան դառն է հաստատել, որ մեր գրականութիւնը տակաւ կը հեռանայ մեր հաւաքոյթներէն ու մեր թէյասեղաններէն, բռնելով իր բանտին ճամբան, որ է գիրքը, կամ գրադարանը: Ցիւանոս բանտարկութեան դատապարտեալ մը ահաւասիկ, որ իր խցիկին երկաթեայ ձողերուն արանքէն կարօտով կը սպասէ այն ցան - ցառ բարի հոգիներուն, որոնք պարբերաբար գինքը դուրս պիտի հանեն իր արգելարանէն եւ քիչ մը պիտի պտըտցնեն ապրող մարդոց աշխարհին մէջ:

Երբեմն տխրօրէն կը խորհիմ. գիրքերը հեռահեռ որքա՞ն անգոր կը մնան ապրեցնելու մեր գրականութիւնն ու լեզուն: Անոնք ստեղծուած չէին միայն աչքով կարդացուելու համար: Անոնք ստեղծուած էին կարդացուելու համար նաեւ շրթներով: Ոչ թէ միայն առանձին սենեակի մը խորը, այլ նաեւ բազմութիւններով լեցուն սրահի մը մէջ:

Պատարագը միշտ պատարագ է, նոյնիսկ եթէ ոչ իսկ մէկ հաւատացեալ կայ տաճարին մէջ: Բայց պատարագը որքան տարբեր է, երբ հազար հոգի կը հաղորդուի անով, երբ ան կը բաժնուի հազար հոգիի միջեւ:

Ռ. Հ.

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՑՈՒՅՑ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՄԱՑԻՍ 14/18)

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉԻՆ ՀԵՏ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Գրողներու Տունը հաւաքուած Երեւանցիները հետաքրքրութեամբ դիտած են լիբանանահայ լուսանկարիչ Յովհաննէս Ճէրճեանի (Շերազ) գունաւոր լուսապատկերները, որոնք ներկայացուցած են պատմական Հայաստանի ճարտարապետական յուշարձանները եւ Լիբանանի Հայութեան կեանքը: Յովհաննէս Ճէրճեան, որ երեք շաբաթ հիւրը եղած է Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէի, նոր նկարներ առած է Ապրիլ 24-ին՝ Մխիթեռնակաբերդի յուշարձանի այցելութենէն, Մայիս 1-ի տօնախմբութենէն, տեսարժան վայրերէն, նոր կառոյցներէն եւ մշակութային կեանքի նուաճումներէն:

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒ ԱԶՆԻՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Քանի մը օր է տպագրական մեքենայի խանգարումներ պատճառ եղան որ թերթին տպագրութիւնը հարկ եղածին չափ մաքուր չըլլայ, երբեմն ալ ներսի էջերը ճերմակ մնացած ըլլան: Կը խնդրենք որ մեր ընթերցողները ներողամիտ ըլլան: Ամէն ջանք կը թափենք բարելաւելու համար կացութիւնը:

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐԵԶՄԱՆԷՆ ԱՆԴԻՆ

ՄԵՂԱՒՈՐ «ԱՆՄԵՂՈՒԹԻԻՆ»

Անիրաւ վերաբերում ցոյց տուի քու հանդէպ, սիրելի Երուանդ Օտեան, ուրիշին յանձնելով՝ ինչ որ քեզի կը պատկանէր: Անկասկած, յիշողութեան պակսի անմեղ արարք էր այդ, բայց սպասեցի որ դուս եւ ապտակես զիս: Չեկա՛ր եւ պիտի չգաս ... ես է որ քեզի պիտի գամ՝ արդարութիւնը հաստատելէ ետք միայն:

Այո՛, «Զարշելը Արեւին Ազա»ն գուկէ եւ Կիւրճեանի՞ գործ էր (*) (հոս ալ յիշողութիւնս կը ծուլանայ) եւ ո՛չ թէ Պարոնեանի եւ եթէ ձեր երկուքի դիմացը գտնուէի, վաստհօրէն առաջին ապտակը պիտի ըլլար «Մեծապատիւ Մուրացկաններ»ու հեղինակը՝ սաստելով զիս.- «Օտեան էֆէնտիի սեփականութիւնը վերադարձուր երեն: Ես անօթի մնացած եմ, բայց երբեք ձեռք չեմ երկարած»:

Իրականին մէջ, անհանգիստ ըլլալու պատճառ ալ չունիք, քանի ընթերցողներ կան, որոնք արեւուն կը հակեն հայ մշակութային ժառանգին վրայ, որքան ալ զանգատինք թէ՝ ընթերցող չունինք: Այնքան լուրջ եւ խելացի կեն անոնք, որ երբեք թոյլ չեն տար խեղաթիւրել եւ կեղծել իրողութիւնները:

Գիտե՛ս Օտեան, չատ լաւ պիտես, որովհետեւ դուն ալ մեր բախտը ունեցար, թէ որքա՜ն սառնամանիքներու ու խոր չակներու բռնուեցանք, թէ որքա՜ն ռումբեր պայթեցան մեր գլխուն վերեւ որ կիզեցին եւ մոխրացուցին մեր մէջ պիտանի ուժեր եւ չնորհներ, - կուրցուցին մեր աչքերը, խլացուցին ականջները, ուղեղները վերածեցին մաշած մեքենայի վիճակին: Ի՞նչու զարմանալ, ուրեմն, որ յիշողութիւնն ալ դառնայ ժանգոտած «գործիք»:

Միակ յիշատակը որ չի՛ ժանգոտիր, այլ թանձրացած, կարծրացած «տունտեղ» կ'ըլլայ մեր ուղեղներուն մէջ, մեր հայրերու ու մայրերու ցաւագին ճիչերն են, մեր հարսներու ու մանուկներու ողբ ու կոծը, զազանային կիրքերու բնաջնջման տեսարաններու պարզած ահաւորութիւնը:

Արեւելքի եւ Արեւմուտքի բարբառնեբու ու բարբանջանքներու չաղախ, մեր մխքն ու հոգին՝ ներկան կ'ապրեցնեն մեզ անցեալին մէջ եւ անցեալը՝ ներկային մէջ: Երէկն ու այսօրը լրարու մէջ ձուլուած, ծնունդ են տուած ապագային ուր, եթէ փորձենք մտածել «Մեծապատիւ Մուրացկաններ»ու թէ «Զարշելը Արեւին Ազա»յի մասին, մի՛շտ յիշողութեան ներկայացողն է ժողովուրդի մը դէմ կատարուած չարդը, ամբողջ ազգի մը կոտորածը, ուր, բարեբախտաբար, հպարտօրէն կը գծադրուի՝ դէպի ապագան սլացող մեր երիտասարդութեան խոյանքը:

Կը անուցանինք հիւլէներու մթնոլորտին մէջ. մեր ընչաոութիւնը կազի եւ միքրոպներու բաղադրութիւն կը հոտի. կ'ապրինք ահազանգներու տեւական հընչոմին տակ: Կորնցուցած ենք ժամանակի ու տեւողութեան տարողութիւնը. մոռցած՝ լայնքի ու երկայնքի տարածութեան սահմանը եւ մեր յիշողութիւնը չարատեւ տեղատուութեան մէջ է: Այլեւս ի՛նչպէս յիշել տունի եւ հեռաձայնի թիւերը...:

Բայց, սիրելի Օտեան, լա՛ւ որ պատահեցաւ սխալը: Այսօր, չատ զոհ եմ, այլապէս ի՞նչպէս, ե՞րբ, ո՞ր առիթով պիտի անդրադառնայի թէ՝ դուն գոյութիւն ունեցած ես. թէ՝ Պոլիս է գոյութիւն ունեցած, ուրկէ կայծերու պէս դուրս են ժայթքած Զարդարեան, Դուրեան, Սիամանթօ, Ինտրա, Մեծարենց, Զօհրապ, Պարոնեան եւ բազմաթիւ ուրիշներ, որ հայ մշակոյթի վառարանը արծարծելով, էթնուալի բոցին պէս յաւիտենականացուցին մեր մշակոյթն ու արուեստը, երբ օր մըն ալ յանկարծ, անոնց դրան չեմին տնկուեցաւ սեւազգեստ դահիճը:

Թէ՝ անոնք ո՞ր «գաշտէն» եւ քանի՞ թոն հունձք հաւաքած եւ սնած են իրենց հայրենակիցները, մեր խանդարուած ուղեղները ի վիճակի չեն հաշիւը գտնելու: Աւտր համար անհրաժեշտ է այցելել մատենադարանները, - մինչ իմ յոգնած ոտքերս այդ համարձակութիւնը չեն տար ինծի, այլ միայն պիտի մօտեցնեն քու գերեզմանիդ, վերադարձնելու համար քեզմէ գողցած «ապրանքը»...:

Երանի՛ թէ՝ նոյն արտօրանքով եւ յօժար կամքով, Թուրքն ալ վերադարձնէր մեզմէ գողցածը...:

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

(*) «Ծառայ»ս- Մեր աշխատակիցը կ'ակնարկէ «Եթէ փրանսացի ըլլայի» յօդուածին (Ապրիլ 27) ուր «սահած» էր այս սրխալը: Բուն պատասխանատուն կը մնայ, անշուշտ, թերթիս խմբագրութիւնը, որու ուշադրութենէն վրիպած էր:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄՆԵՐԸ

ԼԻՈՆԻ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 27-ի մեր թիւով հակիրճ տեղեկութիւններ տուած էինք ապրիլեան ոգեկոչումի հանդիսութեանց մասին Լիոնի մէջ: Ստորեւ մանրամասնութիւններ բաղուածք մեզի ղրկուած Հայ Դատի տեղւոյն յանձնախումբի մանրամասն տեղեկագրէն.-

Ա. ՀԱՒԱՔՈՅԹ ԹԷՐՈՅԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Ապրիլ 24-ին, ժամը 16-ին, չուրջ 3000 հոգի հաւաքուեցան Լիոնի քաղաքապետարանին առջեւ՝ Թէրոյի հրապարակը, ուր Տէսթնի Հայ Մշակոյթի Տան անօրէնուհին՝ Հելոտա Զոպոյեան, խօսք առնելով յանուն Հայ Դատի Յանձնախումբին անդրադարձաւ Հայերու դէմ կատարուած ցեղասպանութեան, անոր պատասխանատուութիւնը բարդելով ոչ միայն 1915-ի Թուրք կառավարութեան վրայ, վրայ, այլեւ ներկայի, իրրեւ ժառանգորդ իր նախորդներուն դրական թէ բացասական գործերուն: «Թուրքիոյ համրաւութեան եւ ցեղասպանութիւնը ուրանալուն առջեւ, - ըսաւ Հելոտա Զոպոյեան, - միայն մէկ ընտրութիւն ունինք՝ դիմադրել կամ ենթարկուիլ դանդազ մահուան: Մեր ընտրութիւնը կատարուած է՝ պայքարիլ ցեղասպանութեան ճանաչումին եւ Հայ ժողովուրդին եղած վնասուց հատուցման համար: Հայ ժողովուրդին կը մնայ միջոցներու ընտրութիւնը, Ֆրանսայի ժողովրդավարական ուժերու աջակցութեամբ»: Ապա խօսք առնելով Լիոնի ծերակուտական - քաղաքապետ Ֆրանսիոզ Կոլոմպի ներկայացուցիչը՝ Միռիօ, ըսաւ. «Կը միանանք ձեզի պահանջելով Թուրքիայէն ճանաչումը Հայերու ցեղասպանութեան պատմական իրականութեան, սկսած 1915 Ապրիլ 24-ին: Ջերմօրէն կը յուսամ, որ ձեզի նեցուկ ըլլալու համար Ֆրանսական իշխանութիւնները պիտի կրկնապատկեն իրենց ջանքերը միջազգային ատեաններու մօտ: Լիոնի քաղաքապետը եւ իրեն հետ մեր թաղապետութիւնը, ինչպէս նաեւ արդարութեան հաստատացող Լիոնցիները կը մաղթեն, որ Սփիւռք եւ Խորհ. Հայաստան ծնած Հայերը ձեռք ձգեն արդարութիւնը»:

ՅՈՅՑ ԴԷՊԻ ՓԱԼԷ ՏԷ ՔՈՆԿՐԷ

Ապա, թափօրը կազմուեցաւ եւ ճամբայ ելաւ դէպի Փալէ տէ Քոնկրէ, բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու առաջնորդութեամբ: Ճամբուն վրայ, Ռոնի Որդինեռու Ցուշարձանին երեք ծաղկեպսակներ դրուեցան՝ Հայ Դատի Յանձնախումբին եւ Լիոնի ու Վիլէօրպանի քաղաքապետութեանց կողմէ: Թափօրը այնուհետեւ՝ չարունակեց իր ճամբան մինչեւ Փալէ տէ Քոնկրէ, ուր տեղի ունեցաւ Ֆորում մը:

ՖՈՐՈՄ

Քաղաքական չորս անձնաւորութիւններ մասնակցեցան Ֆորումին՝ Ժան Փուերէն (Ընկերվարական), Ժան Քաքիէվիք (համայնավար), Միշել Նուար (Ն. Հ.) եւ Էմմանուէլ Ամէլ (Իւ. Տէ. Էֆ.): Հայ Դատի Յանձնախումբը կը ներկայացնէին Ռոպէր Այտապէրեան, որ կը նախագահէր աստուհսին, Փիւլ Մարտիրոսեան, Վահէ Մուրատեան, Միհրան Ալթապլեան եւ Գէորգ Քէվիկեանեան:

Ռ. Այտապէրեան աստուհսը բանալով պարզեց Հայ Դատի Յանձնախումբին ներկայ դիրքը, նշելով. «Որոշած ենք ազգային ազատագրութեան մեր պայքարը մենք տանիլ: Հասած ենք մեր պատմութեան զգայուն մէկ կէտին եւ պիտի չենք կրնար հանդուրժել անհանդուրժելին. ամէնուրեք ճնշումը կ'աւերէ մեր Սփիւռքը: Սպասողական վիճակէն դուրս գալով՝ Հայ Դատի Յանձնախումբերը կոչեցին պիտի պայքարինք ազգային մեր իրաւունքներուն համար: Գալով ձեզի, Ֆրանսացի բարեկամներ, չէ՞ք կարծեր որ ժամանակը եկած է մեզի օգնելու լուծելու համար Հայկ. Հարցը: Հարցը: Չէ՞ք խորհիր, որ Հայկ. Հարցը կոտակցութեանց պայքարներէն եւ ընտրական նկատառումներէ վեր է: Իրրեւ խորհրդարանականներ, ի՞նչ պիտի ընէք գործնականօրէն, որպէսզի մեր բարձր հիմնարկութիւնները յատակ դիրք բռնեն եւ յառաջ մղեն Հայկական Հարցը 1982-ին»:

Ռոպէր Այտապէրեանի կատարած քանի մը առաջարկներէն հետ խօսք առնելով Փիւլ Մարտիրոսեան կը պարզէ Հայկ. Հարցին լուծում մը՝ որն է Թուրքիոյ մէջ ստեղծել երեք Պետութիւններ, Թրքական, քրտական եւ Հայկական. այս վերջինը միացած Խորհ. Հայաստանի, Ղարաբաղի, Նախիջեւանի եւ Ախալքալաքի (Սեւրի Դաշնագրի ուիլսոնեան սահմաններու հիման վրայ): «Եթէ Թուրքիա չարունակէ մերժել ճանչնալ Հայկ. Հարցը, Հայ ժողովուրդի կամքը եւ վճռականութիւնը իր իրաւունքներուն տիրանալու համար նեղացուցիչ պիտի դառնան, - ըսաւ Փիւլ Մարտիրոսեան, աւելցնելով որ, - Հայ ժողովուրդը ամէն միջոց ի գործ պիտի դնէ Հայկական Հարցը լուծելու համար»:

Ապա քաղաքական հոսանքներու ներկայացուցիչները կը Հրաւիրուին պարզելու իրենց դիրքերը: Էմմանուէլ Ամէլ (Իւ. Տէ. Էֆ.) ըսաւ. «Ցեղասպանութեան ճանաչման մեր պահանջը արդար ու հիւրական դատ մըն է: Իւ. Տէ. Էֆ. կը դատապարտէ Թուրք կառավարութիւնը որ կը մերժէ ճանչնալ ցեղասպանութիւնը եւ պիտի չանայ, իր կարելիութեան չափով, ընել այնպէս՝ որ Թուրք կառավարութիւնը ճանչնայ զայն, ինչ որ դուկը սպասէք, եւ որ բնական է ու արդար»: Միշէլ Նուար (Հ. Հ. Հ.) իր կարդին խօսք առնելով անդրադարձաւ Ջազգային իրաւանց սկզբունքին, որ կը կոչուի Պետութիւններու յաջորդութեան սկզբունք, ըստ որուն Պետութեան մը կառավարութիւնները չեն կրնար համակամ չընդունիլ իրենց երկրի պատմութեան եւ պատասխանատուութիւնը չսահմանել այդ պատմութեան Որով առաջին իսկ առթիւ կը խուզարկեն այն տունը, որու ջրհորէն վար իջած էինք: Թուրք քանքանին կը խոստանայ 100 ոսկի տալ վերջէն, եթէ մեր հոն թնելու մասին լուր չտայ: Նա կը խոստանայ եւ երեք ոսկի կանխիկ առած կը մեկնի, կապելով երեք ոսկիները գլխարկի փաթթոցի ծայրը: Դուրս կ'ելնէ եւ ի չատ բերելով ոսկիները: Այս պատմութիւնը Սահմանադրութեան երանելի օրերուն էրզրումի մէջ ինձ պատմեց Թուրք սպայ մը որ այդ օրը հոն ներկայ էր եղած: Ըսաւ նաեւ որ իրենք տեղեակ էին թէ մենք երեք օր առաջ այդ տունն էինք մտած եւ դուրս չէինք եկած: Ջրհորը գտնուելնիս տան կինը կը յայտնէ հետեւեալ պարագաներով: Թուրքերը 16 տարեկան տղուն սաստիկ կը ծեծեն, պահելու պէս որ կ'ուշաթափի եւ գետին կը փռուի առանց մեր տեղը յայտնելու: Սքանչելի տղայ, կ'ըսէր Թուրք սպան: Բայց մայրը վախնալով որ տղան մեռնի ծեծի տակ, ինքզինքը տղուն վրայ կը նետէ յայտնելով որ մենք ջրհորին մէջն ենք:

(Շար. 8)

ԴԱՒՈՅԻ
ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ
ԵՒ ԻՆՁՊԷՍ ՍՊԱՆՆԵՑԻ ԶԻՆՈՒԸ
Գրեց՝ ՏԱՃԱՏ

Ե.- ՓԱԽՍՏԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ապրիլի մէջն ալ Պուլկարացի Սարդի - սը Վարագայ լեռներու մէջ նչանառութեան վարժութիւններ կ'ընէր, միանդամայն վարժեցնելով խումբերը ծոմապահութեան, վազելու, քալելու եւ այլն մարզանքներու: Ես ալ ներկայ էի այս մարզանքներէն մէկուն, ուր կային նաեւ Տիգրան Մանդակունին, Վաղարշակ Շերվանեան, Յովսէփ Կիւլամիրեան, Լեւոն Փափազեան եւ ուրիշներ: Վաղարշակը ամէնէն ճարպիկը եւ լաւ նչան առնողը դուրս եկաւ, չահելով մրցումի նուէրը, - 5 հատ մօսինի եւ 5 հատ ալ մաւզէր ատրճանակի զնդակներ: Երեք օրուան անօթութեան չկրնալով դիմանալ՝ ես եւ Լեւոնը գաղտնի իջանք Վարագայ վանքը եւ կշտանալէ վերջ քիչ մըն ալ հաց տարինք ընկերներուն: Բայց Սարգիս մեզ պատժեց այդ պատճառաւ:

Ինչպէս ըսի, Դաշնակցութիւնը այս պատրաստութիւնները կը տեսնէր միայն ինքնապաշտպանութեան մտքով: Դեռ եւս ժամանակը չէր կռիւ սկսելու եւ զուր տեղը զոհեր ունենալու: Զանազան զրուցութիւններ ձեռք էին առած: Զէնքերը աւելի ապահով վայրերու մէջ էին պահուած: Փախստական ընկերներէն չատերը Այգեստանէն դուրս պատահական չըրջաններն էին ուղարկուած: Այգեստան մնացողները քիչ վտանգուածներ էին եւ պատահական ընդհարումներու ընթացքին զեկավարութեան դեր պիտի տանէին: Եւ որպէսզի պատահելիք խուզարկութիւններու առեն ընդհարումներ չըստեղծուին, որոշած էին կարգ մը թաղտոցներու մէջ պահուած թողուլ վտանգի ենթակայ ընկերները:

Այգեստանի թաղտոցներէն մէկն ալ Խամուտքասան Աղբիւրի Ջրհորներն էին: Հոս երեք տարբեր կէտերու վրայ տեղեր պատրաստուած էին մարդոց տեղաւորման համար: Մայիսի առաջին չաբթուն 25 ընկերներով Աբամի հետ հոն իջանք, ուր ցերեկը դիշերէն աւելի խաւար էր, աստղերու լոյսն իսկ չկար, բայց պըղպըղացող մոմի մը լոյսէն: Երեք օր հոն էինք. խոնաւ, թաց, անհանգիստ, կէս թմրած վիճակով: Հոն էինք, Աբամը, Թէօսը, Ղեւոնդ Մէլոյեան, Գէորգ Ճիճէեան, Պուլկարացի Գրիգոր, Մշեցի Աբշակ, Թոմասի Սկօն, Խըժ-խըժ (Աբգար իսկական անունով), Պիթլիսցի Սմբատեան (Թրքազէտ), Ճանչի Նշան, Մխիթար Աբաթքցեան, Գալուստ Էյնաթեան, Քան-քան Մէլքօն (Գաղ), Շուշանցի Նշան, Անդրօն, Պատուր, Թուրք գինուոր Սամսոն, եւ ու բաւական մը ուրիշներ, որոնց անունները չեմ յիշեր: Ուրիշ ապրիւրներու ջրհորներու մէջ ալ տեղաւորուած էին Բժիշկը, Սարգիսը, Ալղաթեան Գրիգոր եւ ուրիշներ: Գիտէինք որ չուտով ընդհանուր խուզարկութիւններ տեղի պիտի ունենան, որովհետեւ հազարներով Թուրք գինուորներ էին տեղաւորուած հայկական թաղերուն մէջ:

Վերջապէս Մայիս 6-ի առաւօտ սկսաւ խուզարկութիւնը: Մենք թէեւ 30 ոտքէ աւելի խորը գետնի տակ էինք, բայց կը լսէինք խուլ կերպով չատ չատ երթեւեկող ոտաւոր եւ ձիաւոր զինուորներու քալուածքը: Մինչեւ կէսօր ոչ մի դէպք պատահեցաւ կամ ոչ մի լուր կըրցանք առնել դուրսը կատարուածներու մասին: Կէսօրը քիչ անց՝ մէկ ալ աստանք խաւարի մէջ յառաջացող պլպլաղող լոյսի գոլքեր: Մէկը կը քաշէ ջուրի մէջէն ճղրալով: Կը մօտենայ: Կը մօտենայ: Վանի մէջ միակ Թուրք քանքան արհեստաւորն է որ ղրկուած է վերէն Թուրքերու կողմէն փնտռելու մեզ: Ոսկիկանապետ Ասկոյ կերպով մը լսեռած էր մեր այդ տունը մտնելը:

(Շար. 8)

Աթիա կ'ենթադրէ նաեւ հատուցում եւ կատարած ոճիրներու եւ վնասներու Համաչում: Ուստի, Թուրքիոյ ներկայ դեկավարները 1915-ի Ջարդերը գործադրողները ՀԸլլալով հանդերձ պէտք է պատրաստաբար զգան իրենք զիրենք այն վերաբերումին համար, զոր իրենց եր - կիրը ունեցաւ: Հուսկ, Միշէլ Նաւառ համաձայնութիւն յայտնեց Թուրքիոյ դէմ անտեսական սեղմումներու դիմելու եւ Եւրոպայի հասարակապետութենէն նեղ սոնր վերջնական մուտքին արգելք հանդիսանալու:

Ժան Քափիէվիք (համայնավար), չեշտել եաք, թէ «առանց վերապահութեան զօրակից կը կենանք ցեղասպանութեան Համաչումի ու դատապարտումի պայմաններուն միջազգային դեռնի վերջ, պարտադրելով Թուրք կառավարութիւնը հատուցանելու», դիտել տուաւ որ «եթէ Ֆրանսա, Մայիս 10-էն ի վեր, պաշտօնապէս եւ առաջին անգամ ըլլալով յայտնեց իր ընդդիմութիւնը Թուրք իշխանութեանց, ժամանակը եկած չէ՞ նոր քայլ մը եւս առնելու, ըսենք՝ աւելի բացայայտ եւ ամուր: Գալով Հայերու նախկին հողերուն, անժխտելի կերպով, անոնք կողոպտուած են»: Ապա ելով ապա - դայի մասին, Վ. - ան - Վըլէնի քաղաքապետը համաձայնութիւն յայտնեց ՀԸրնդհանուր բոլոր ժողովուրդներու քաղաքական լուծումի առաջարկին:

Վերջին խօսք առնողը Ժան Փուիըրէն (ընկերվարական) ըսաւ. «Լաւ գիտենք, որ բռնութեան սպառնալիքը կայ: Ուրեմն, պէտք է հարցերը յառաջ տանիլ: Անկախ, նախ՝ ամէնէն սակրոզական եւ գործնական առաջադրանքները: Խորհրդարանական դեռնի վրայ, կը պահանջենք Ֆրանսայի կառավարութենէն գործի անցնիլ եւ վերտին ձեռք ձգել մինչ որ, դժբախտաբար, կարճ կապուած ՄԱԿ-ի մէջ, այսինքն Թուրքիոյ կողմէ Հայերու դէմ կատարուած ցեղասպանութեան միջազգային ճանաչումը: Հայկական հարցը պէտք դիտել Թուրքիոյ ներկայ ընդհանուր կացութեան լոյսին տակ, քանի գոյութիւն ունին ուրիշ ազգային փոքրամասնութիւններ ալ, յատկապէս Քիւրտերը: Ճիշդ է, որ զինուորական ճնշումի վարչակարգ մըն է, որ ներկայիս կը տանձնէ յանդուգն իշխանութիւնը ինչ որ պատահած է աւելի քան 60 տարի առաջ: Ինծի համար յստակ է, որ իրաց այս կացութեան մէջ, որեւէ ձեւով, չենք կրնար նպաստաւոր ըլլալ Թուրքիոյ ժողովուրդին Եւրոպայի հասարակապետութեան մէջ: Ասիկա, յստակ է»:

Այնուհետեւ Հայ Դատի Յանձնախումբին կողմէ հարցումներ ուղղուեցան քաղաքական հոսանքներու ներկայացուցիչներուն՝ Թուրքիոյ հողային ամբողջականութեան պաշտպանութեան, Եւրոպայէն արտաքսման, անոր դէմ տնտեսական սեղմումներու դիմելու եւ այլ հարցերու շուրջ, որոնց պատասխանեցին անոնք արդելով իրենց պատկանած հոսանքներուն տեսակէտները:

Հուսկ, Ռոպէր Այտապիրեան կարդաց Հայ ժողովուրդի պահանջներն ու ակնկալութիւնները խտացնող բանաձեւը, զոր ստորագրեցին չորս անձնաւորութիւնները:

———×———

ԹԵՀՐԱՆ

Ապրիլ 23-ին սկսած են Ապրիլեան եղեռնի ոգեկոչումները Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ շրջափակը գտնուող Նահատակաց Յուշարձանին առջեւ, ուր ծաղկեպսակներ դրած են հայկական բազմաթիւ միութիւններ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է: Խօսք առած են առաջնորդը՝ Արտակ Աբգ. Մանուկեան, եղեռնէն վերապրողներէն Երուանդ Կիւրեղեան, Միութիւններու կողմէ Գրիշ Դաւթեան, եւ երիտասարդութեան ներկայացուցիչ մը:

Ապրիլ 24ին, առաւօտեան պատարագ մատուցուած է Ս. Սարգիս Եկեղեցին: Ցաւարտ պատարագի, շրջափակին մէջ տեղի ունեցած է քաղաքական հանրաժողով մը, մասնակցութեամբ չուրջ 30 հազար Հայերու: Խօսք առած են Առաջնորդը, Երեսփոխան Հրայր Խալաթեան եւ Ազատ Յովհաննիսեան: Կարդացուած է բանաձեւ մը: Հանրաժողովի ընթացքին բազմութիւնը կոչեր արձակած է: Ի դէպ, նախատեսուած էր հանրաժողովէն եաք ցոյց մը կատարել, արտօնութեամբը Ներքին Նախարարութեան, սակայն վերջին օրը, հարցը քննութեան առնուելով Նախարարաց Խորհուրդին կողմէ, այս տարի բացառաբար արգիլուած է ցոյցը: Այս առթիւ ներքին նախարարը ներողութիւն խնդրած է եւ իբրեւ պատճառ նշած է երկրի այդ օրերու խառնակ կացութիւնը:

Ապրիլ 26-ի երեկոյեան, «Արարատ» Մխիթեան Նով Պահարի սրահին մէջ տեղի ունեցած է Փոքորիկի ձեռնարկը, ուր խօսք առած են Հ. Ց. Դ. Պատանեկան, Ռոստոմ Երիտասարդական Միութեանց եւ Փոթորիկի ներկայացուցիչները: Ցուցադրուած են լուսապատկերներ, երաժշտութեան ընկերակցութեամբ, ներկայացնելով հայ ժողովուրդի պատմութիւնը, ներկայ կացութիւնը եւ իր պայքարը:

Զարմահալի Հայ Ուսումնասիրաց Միութեան սրահին մէջ եւս, Ապրիլ 24-ին ոգեկոչուած է եղեռնի 67-րդ տարեդարձը: Բացումը կատարած է Հովիկ Անդրէասեան: Ներմուծուած է Սիամանթոյի «Պարը» քերթուածը, լուսապատկերներով ներկայացուած է եղեռնը, առընթեր արտասանելով Պարոյր Սեւակէն եւ Յովհաննէս Շիրազէն համապատասխան բանաստեղծութիւններ: Ցայտագիրը խոր տպաւորութիւն թողուցած է ներկաներուն վրայ:

Յաջորդ օրը, երեկոյեան, նոյն սրահին մէջ տեղի ունեցած է ասուլիս մը՝ եղեռնի չուրջ, կազմակերպութեամբ Միութեան երիտասարդական Բաժնին: Եղանգա Խուդավերդեան ներկայացուցած է եղեռնի զրդռապատճառները, Յակոբ Խորչիդեան՝ պատմականը, իսկ ասուլիսին վարիչը՝ Վազրիկ Սահակեան, համագրած է այդ բոլորը:

Ապրիլ 30-ին, «Մեսրոպեան - Գոհար» զարգոցին մէջ, Թեհրանի Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ նաձեռնութեամբ տեղի ունեցած ոգեկոչման բանախօսած է Աբրահամ Յովսեփեան: Գեղարուեստական յայտագրին մասնակցած է «Արազ» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Նժդեհ Մարտիրոսեանի:

ՆՈՐ ԶՈՒԿԱ

Ապրիլեան եղեռնի ոգեկոչումներու շրջագիծին մէջ, Ապրիլ 20-ին դասախօսութիւն մը տուած է Նորայր Էլբայեան (Թեհրանէն), «Հայկ. Դատ եւ Սփիւռք» նիւթին շուրջ:

Ապրիլ 22-ին դասախօսած է Խաժակ Տէր - Գրիգորեան, նիւթ ունենալով« Հայ ժողովուրդը ինք պիտի լուծէ իր Դատը»:

Ապրիլ 23-ին, Ս. Ամենափրկիչ վանքի շրջափակին մէջ տեղի ունեցած է հանրաժողով մը, մասնակցութեամբ չուրջ 3000 Հայերու: Ապա կատարուած է հոգեհանգստեան պաշտօն եւ Հոկումի արարողութիւն:

Ապրիլ 24-ի առաւօտեան, յատուկ պատարագի, առաջնորդ Կորիւն Եպիսկ. Պապեանի քարոզէն եաք տեղի ունեցած է ցոյց մը, մասնակցութեամբ չուրջ 3500 Հայերու, որոնք Կորիւն Եպիսկ.ի առաջնորդութեամբ քալած են մինչեւ Հայոց Գերեզմանատունը, ուր Նահատակ Զին - ուորի շիրիմին առջեւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է: Երկու հարիւր հոգի, Առաջնորդին գլխաւորութեամբ պացած են պարսկական գերեզմանատուն եւ արարողութիւն մը կատարած նահատակներու համար:

Երեկոյեան, «Արարատ» Միութեան սրբարահին մէջ տեղի ունեցած է ոգեկոչման երեկոյթը: Բանախօսած է Թաթուլ Օհանեան: Գեղարուեստական յայտագրի աւարտին ցուցադրուած են լուսապատկերները:

ՓԵՐԻԱ

Ապրիլ 24-ին Փերիայի ՀԸլանի Բոլոբան գիւղին մէջ տեղի ունեցած է եղեռնի նահատակներու ոգեկոչման արարողութիւնը: Պատարագած եւ քարոզած է Փառէն քհնյ. Մխրզախանեան: Ցաւարտ պատարագի, շուրջ երեք հարիւր Հայեր քալած են դէպի Հեզար – Ձերիպ գիւղի գերեզմանատուն եւ այնտեղէն դէպի Աղնաուլ գիւղի գերեզմանատուն, ուր կատարուած են հոգեհանգստեան պաշտօնները:

ԱՀՈՒԱԶ

Ապրիլեան ոգեկոչումները Ահուազի մէջ տեղի ունեցած են զանազան ձեռնարկներով: Ապրիլ 23-ի երեկոյեան, Հայոց եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ, Ապրիլեան եղեռնի Նահատակաց Յուշարձանին առջեւ կատարուած է Հոկումի արարողութիւն, մինչեւ յաջորդ առաւօտ:

Ապրիլ 24-ի առաւօտեան Ս. Մեսրոպ եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօն կատարած է եւ ծաղկեպսակներ դրուած Նահատակաց յուշարձանին: Ապա, տեղի ունեցած է քաղաքական հանրաժողով մը, որուն բացումը կատարած է Մաթէոս Մուրադեան: Սաքօ Յովհաննիսեան տը - ւած է հայկական ջարդերու պատմական - նը: Համօ Պօղոսեան անդրադարձած է Հայերու դէմ կատարուած ցեղասպանութեան տնտեսական, հանրային եւ քաղաքական պատճառներուն: Նժդեհ Սահակեան խօսած է հայ նահատակներու թիւին մասին՝ 1882-էն մինչեւ 1922, նկատի առնելով որ անոնց թիւը կը հասնի 2·284·027 հոգիի: Խօսք առած է Պարսիկ մը, որ համակրական արտայայտութիւն ունենալէ եաք Հայերու հանդէպ՝ դատապարտած է Թուրքիոյ կատարած ցեղասպանութիւնը: Հանրաժողովի աւարտին կարդացուած է բանաձեւ մը:

Ապրիլ 25-ին, Հայկական վարժարանի սրահին մէջ տեղի ունեցած է ոգեկոչման հանդիսութիւնը: Բանախօսած է եղուարդ Երիցեան:

ՌԱՇՏ

Ապրիլ 23-ին հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է տեղւոյն Ս. Մեսրոպ եկեղեցին: Ապա, կից սրահին մէջ տեղի ունեցած է ոգեկոչման հանդիսութիւնը, որուն բացումը կատարած է Տիկին Շ. Մարտիրոսեան: Գործադրուած է արտասանութիւններէ, մեներգներէ եւ յեղափոխական - հայրենասիրական խմբերգներէ բաղկացած յայտագիր մը: Բանախօսած է Ա. Յովհաննիսեան:

ԱՆԳԱԻԻ

Ապրիլ 25-ին ոգեկոչուած է եղեռնը: Գործադրուած է Ռաչտի յայտագիրը, որուն վրայ աւելցուցած են Արաքս Լիմոնաղճեանի եւ Անգալիի հոգաբարձու - թեան կողմէ Անուշաւան Մովսիսեանի խօսքերը:

Տոքթր Երուանդ Արզումանեանի

ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐԵԼԻՑԸ

Մայիս 16, կիրակի առաւօտ, Միլանոյի Ս. Քառասուն Մանկունք Եկեղեցւոյ մէջ, յատուկ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է բժ. Երուանդ Արզումանեանի մահուան տարելիցին առթիւ, նախաձեռնութեամբ Իտալահայոց ազգ. վարչութեան, որու պատուոյ նախագահը դարձաւ երկարամեայ գործօն նախագահն ու ոգին ըլլալէ եաք, ինչպէս նաեւ Մշակութային Միութեան եւ Եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան:

Արարողութեան աւարտին, հոգեւոր հովիւը՝ Սարգիս քհնյ. Սարգիսեան, ոգեկոչեց տոքթորին յիշատակը, չեշտելով ողբացեալին երկար տարիներու անձնուէր ծառայութիւնները իտալահայ եւ մանաւանդ Միլանոյի համայնքին համար, ազգային, եկեղեցական, հանրային եւ մշակութային մարզերու մէջ, որոնց առ ի գնահատութիւն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կոնդակ մը հանած էր (1978 Ապրիլ 2-ին, մեծարանքի հանդիսութեամբ մը, Միլանոյի Հայ Տան մէջ, կը յանձնուէր տոքթորին, տես «Յառաջ» 1978, Ապրիլ 1 եւ 8/9 եւ 11), խաչքար մըն ալ ղրկած է զետեղուելու համար կառուցուելիք չիրմաքարին վրայ: Հոգեւոր հովիւը թելադրեց նաեւ ներչնչուիլ եւ վարակուիլ տոքթորին օրինակէն յաւերժացնելու համար անոր յիշատակը:

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱԽՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ՁՈՐՐՈՐԴ

ԴԷՊԻ ԳԱՐԱՏԱՂԻ ԼԵՌՆԵՐԸ

Ալին ինքն ալ չհասկցաւ թէ ինչպէս մտած էր իր կարեւոր ու վտանգաւոր դերին մէջ, մինչ Զէբէյին կը խօսէր այնքան բնական ու հանդարտ, կարծես ուխտագնացութեան պիտի երթային:

- Այո՛, այո՛, եթէ միայն ես կարենամ օր ցերեկով, չատ չէ, վեց մարդ տեղատրել գինատան մէջ ... Ես արդէն տեղեկացայ, որ գիշեր ժամանակ չէնքն ունի միայն չորս պահակներ: Միայն թէ, Ալի, պիտի կրնա՞ս մտնել հրամանատարի պաշտօնատեղեակը, ու կնքել անոր կնիքը տեսէ մաքուր թուղթի տակ: Լաւ է, որ կնիքն ունենալէ յետոյ, դրուի հրամանը, կամ արտօնագիրը, այդ աւելի ապահով ձեւն է: Սա պիտի արտօնէ, որ Զորրորդ բանակի պաշտօնեաներէն հա - րիւրապետ բալուցի Մուստաֆա օղլը Նադիւրապետ բալուցի Մուստաֆա օղլը Նադիւղ, գինատուն մտնէ իր հինգ ընկեր - ներով, փոխադրելու համար զէնքեր այն զօրաբանակին համար, որ այժմ կռուի մտած է Վարդաձորի լերան դէմ: Փո - խադրութեան համար գինատան դրան առջեւ պէտք է կենան ութ ջորիներ, երկու ժանտարմներով: Շատ չէ, ես հինգ օրէն բերել կուտամ երկու ժանտարմնե - րու ինքնութեան թուղթերը եւ ձիաւոր ժանտարմի տարազները: Հարիւրապետ Մուստաֆա ըսի, որովհետեւ արդէն այդ անունով կայ ինքնութեան թուղթ եւ հարիւրապետի տարազ: Հա, կը տեսնէք, որ արիւն չկայ մէջտեղը: Կարեւոր է որ հրամանատար Հայտարը այդ օր զբաղ - ուած պահուի: Իմացայ, որ հրամանա - տար Հայտարը սիրահար է բախտախա - ղի: Ինձ կը մնայ ստուգել, թէ նոյնպէս բախտախաղի սիրահար ճէլալ աղան ինչ - քա՞ն կրնայ օգտակար ըլլալ այստեղ: Գիտեմ, որ ան յաճախ Գարափունար կուդայ բախտախաղի համար: Անոր բախ - տախաղի ընկերներէն մէկն ալ Իպրահիմ փաշային աղան է: Ի՞նչ կը կարծէք, էֆէնտիներ, - հարցուց Կիրոս, երբ նկատեց, որ Խալիլ եւ Ալի կարծես կանչը - ւած էին միայն մտիկ ընելու:

- Ի՞նչ է կարծիքդ, Ալի· հրամանատար Հայտարի ու ճէլալ աղայի բարեկամութեան մասին բան մը գիտե՞ս: Դէ, ոչինչ, ես կրնամ ստուգել չուտով նոյնինքն ճէլալ աղայէն:

- Վալլահի չգիտեմ· ճէլալ աղան չատ անգամ տեսած եմ Իպրահիմ փաշայի սրտնդամ տեսած եմ Իպրահիմ փաշայի սրտնդուն հետ, գլխաւոր ճամիին սրճարանին մէջ· անոնց հետ հեզ մը միայն տեսած եմ հրամանատար Հայտարը: Էդքան, էդքան: Ճիշդ է որ Հայտար կը սիրէ բախտախաղը, - խօսեցաւ Ալին:

– Ուրեմն, Խալիլ իր ճամբուն վրայ կը հանդիպի ճէլալ աղային: Լաւ է, որ ներկայ ըլլայ նաեւ Սենեքերիմը: Ճէլալ աղան աւելի պիտի տպաւորուի եթէ տեսնէ մեր գործակցութիւնը էս չատ կարեւոր խնդրի չուրջ: Ես տակաւին չըսի, թէ ի՛նչ պիտի ըլլայ ճէլալ աղայի դերը: Գիտեմ՝ ան հաճոյքով ու հաւատքով պիտի կատարէ իր դերը: Ան այդ օր բախտախաղի պիտի նստի Հայտարին հետ: Բախտախաղի նստողները ոչ միայն Գարափունարի մէջ չեն, այլ նոյնիսկ կը հետեւան աշխարհէն ու առօրեայ կեանքէն:

Խալիլ չատ բան չունէր ըսելիք եւ որպէս քիւրտ՝ չէր կրնար երեւակայել, որ նման ծրագիր մը կարելի էր գլուխ հանել առանց կռուի կամ արիւնի, իսկ Ալին, արդէն գործառութիւններու մէջ ինկած, անոր երեւակայութիւնը կը քրտնէր կարծես: Ինչպէ՞ս ճարէր հրամանատարին կնիքը, երբ ան միշտ իր ժամացոյցի շղթային վրայ կը կրէր:

Կիրոս նկատեց, որ Ալիի դէմքին վրայ ու աչքերուն մէջ չուտով վիճակ մը կար: Ան հասկցաւ չուտով: Ալին այն ճահիճներէն էր, որ կեանքին մէջ դեռ նոր կը մտնեն: Խալիլ աւելի հասուն էր եւ աւելի արկածախնդիր:

Կիրոս, այս գործին մէջ կ'աշխատէր նեթս քաշել ոչ միայն Խալիլը, որուն կարեւոր տեղ տուած էր, այլեւ Ալին: Այդ ձեւով աւելի սերտացնելու համար հայ եւ քիւրտ գործակցութիւնը ու հետու նոյնութիւնը: Այդ ձեւով ան պիտի ստեղծէր մանաւանդ վստահութիւն:

(Շար· 570)

Պ. Յովհաննէս Փեհլիվանեան, Այրի Տիկին Թագուհի Դարբինեան, Պ. Մկրտիչ Փեհլիվանեան, ինչպէս նաեւ Միշէլ Փափազեան, Պետրոս Բագոսեան, Նուպար Փափազեան, Յակոբ Բագոսեան, Արթիւր Բագոսեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, հարսին եւ զարմուհիին՝

Տիկին ՅՈՎՀ. ՓԵՀԼԻՎԱՆԵԱՆԻ
(ծնեալ Հայկուհի Բագոսեան)

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 22-ին, 83 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի, Մայիս 27, ժամը 14ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս Եկեղեցին եւ մարմինը կ'ամփոփուի տեղւոյն գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբանը:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Տէվեճեան խոհէն Քոչեանի մահուան առթիւ 200 Ֆ. կը նուիրեն Կապ. Խաչի Պէլֆոնթէնի Օգ. կայանին, 100 Ֆ. Շաւիլի եկեղեցիին (առանձ «Յառաջ»էն) եւ 100 Ֆ. «Յառաջ»ին:

Կեդրոնական Սանուց Միութեան
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Փարիզի Կեդրոնական Սանուց Միութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը եւ վարչական ընտրութիւնը, Յունիս 12, Շաբաթ օր, ժամը 16–ին, 32 Թրէվիզ փողոց 9-րդ, իր կեդրոնատեղին:

Կը հրաւիրուին բոլոր կեդրոնականները եւ համակիր անդամները:

ՆՈՒԷՐ

Խաեան - Բարեկամական Միութեան կրթանպաստ գործունէութիւնը մեծապէս գնահատող համակիր՝ Պ. Օ. Պայրամեան, Թուքէի ծովեզերեայ ապարանքին մէջ 60 խաեանցիներու ճաշ - խնջոյք մը սարքած էր, Կիրակի, Մայիս 23-ին: Այս ուրախ առթիւ, Միութիւնս 2·500 Ֆ. կը նուիրէ Դպրեցասէր Տիկնանց վարժարանին (առանձ «Յառաջ»էն):

CENTRE D'ENSEIGNEMENT U.G.A.B.
SAINTS SAHAK - MESROB
MARSEILLE
339, Avenue du Prado-Eglise Arménienne
Tél.: 77. 84. 70
33, Cours Pierre-Puget — U.G.A.B.
Tél.: 37. 75. 97

COLONIE DE VACANCES

du Jeudi 1er Juillet au Mercredi 21 Juillet
TROIS SEMAINES A ANCELLE
A L'HOTEL DE L'ARCHE
Etablissement de grand confort
— Prix par enfant: Pension complète et transport — 2.100 F.
— Prix spécial: Pour un enfant d'une école arménienne — 1.900 F.
DATE LIMITE D'INSCRIPTION: 10 JUIN
Le nombre des places étant très limité, veuillez vous adresser au plus tôt à:
L'EGLISE SAHAK - MESROB ou U.G.A.B.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ, Մայիս 29, կէսօրէ վերջ ժամը 3-ին, Ազգ. Տան դպրոցի սրահը:

Կարեւոր օրակարգ.- կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլիի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի.- Սիմոն Պագալեանի մահուան առթիւ Տիկին Մարի Զաքըրեան 100 Ֆ., Ռօպէր Պելլօքօ 50 Ֆ., Ժան Գառնիկեան 100 Ֆ., Մկրտիչ Սերհանեանի մահուան առթիւ.- Ալանեան ընտանիք, Յակոբ Մինասեան, Ալան Սէրէնեան՝ 100–ական Ֆ.:

LA F.R.A. - NOR SEROUND

APPELLE LA COMMUNAUTE ARMENIENNE
A SE MOBILISER ET A REVENDIQUER SES DROITS NATIONAUX
A L'OCCASION DU 64ème ANNIVERSAIRE
DE LA DECLARATION DE L'INDEPENDANCE DE L'ARMENIE

RASSEMBLEMENT

LE VENDREDI, 28 MAI, à 16h.30 précises
PLACE SAINT FARGEAU — Métro: Saint - Fargeau - Paris 20ème
DEFILE
En direction du Cimetière du Père - Lachaise,où sera déposée une gerbe sur la tombe de:

AVÉDIS AHARONIAN

SAMEDI, 29 MAI — A 20 H. 30
UNIQUE RÉCITAL A PARIS
DU CHANTEUR ARMENIEN

NORAIR

Avec son ORCHESTRE (8 exécutants)
En Première Partie: Crown Production présente un Opéra - Film (1954)

ANOUSH

Théâtre de l'Empire — 41, Avenue de Wagram

Location:
— Librairie PALOUYAN; 9, Rue de Trévise,Paris 9e — Tél:. 523. 24. 97
— Restaurant HAGOP; 9, Rue du Nil, Paris2e — Tél.: 296. 37. 41
— AZAD; 136, Rue d'Aboukir Paris 2e — Tél.: 233. 87. 87
— Retaurant EREVAN; 29, Rue Bergère, Paris 9e — Tél.: 523. 44. 75
— Restaurant SASSOUN; Issy - les - Moulineaux — Tél.: 638. 78. 58
— VIDEO - SON; 49, Rue Victor Hugo, 94140 Alfortville — Tél.: 375. 26. 89
— VIDEO - SON; 21, Rue Jules Michelet,92700 Colombes
— Mme. DJEKNAVORIAN; Paris, Tél:. 501.98. 89

Présentation de «Histoire des Arméniens»

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE PARIS
Vous invite à venir nombreux à la présentation,à l'occasion de sa parution,de l'ouvrage
« HISTOIRE DES ARMENIENS »
L'ouvrage, rédigé sous la direction du Prof. GERARD DEDEYAN, est un grand livre de référence couvrant l'ensemble de l'Histoire du peuple arménien.
700 pages, publié aux Editions Privat.
Seront notamment présents, parmi les autres — Le Prof. Gérard Dédéyan, Mme. Anahide Ter-Minassian, Mme. Claire Mouradian, M. Frédéric Feydit, M. Marc Ferro, Le Dr. Yves Ternon.
Les auteurs signeront l'ouvrage, que l'on pourra se procurer sur place.
JEUDI, 3 JUIN, A 20 H.
A la Maison de la Culture Arménienne de Paris, 17, Rue Bleue, 75009 Paris - Métro: Cadet

SEVAN VOYAGES — SABERATOURS — VOYAGES WASTEELS
vous proposent

VOYAGES EN ARMÉNIE

PROCHAINS DÉPARTS
du 12 JUIN au 25 JUIN
du 19 JUIN au 27 JUIN
ainsi que:
DU 10 JUILLET AU 23 JUILLET — DU 24 JUILLET AU 6 AOUT
DU 31 JUILLET AU 13 AOUT — DU 14 AOUT AU 27 AOUT
DU 04 SEPTEMBRE AU 17 SEPTEMBRE
DU 18 SEPTEMBRE AU 1er OCTOBRE — DU 02 OCTOBRE AU 15 OCTOBRE

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATORS
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
tél. 261 - 51 - 13
Mo Pyramides

A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: No 55935

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Անի Կուրպէճեանի մահուան առթիւ, Սիմոնն Պայրամեան 100 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

×

Իր չատ սիրելի բարեկամուհիին՝ Անի Կուրպէճեանի յիշատակին Լիլան Գալուստեան 300 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջի» բարգաւաճման:

×

Անի – Սիրանոյշ Կուրպէճեանի յիշատակին, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչատուրեան 100 Ֆ. կը նուիրեն Կապ. Խաչին (առանձ «Յառաջ»էն) եւ 100 Ֆ. «Յառաջ»ին:

×

Ալին Էթմէկճեան իր մօր՝ Արտեմ Էթմէճեանի յիշատակին 300 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Իմի.– Տէր եւ Տիկին Քէնան Ազատեան 130 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջի» յաջողութեան սրտագին մաղթանքով:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕԻԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

ՅՈՒԼԻՍ 20 – 24

Կազմակերպութեամբ՝
Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Ժողովրդապետութիւններու
Նախապահութեամբ՝
ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍԿ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆի
Ֆրանսայի Հայ Կաթողիկէ Առաջնորդ
Մասնակցութեամբ՝
Պօսթ Համմուտի Ս. ՓՐԿԻՉ
երկչախտի
Արձանագրութեանց համար պիմլիՓԱՐԻԶ.- Անտոն վրդ. Թիւթիւնճեանի: Հեռ.- 278 31 93
ԱՌՆՈՒՎԻԼ.– Աթանաս վրդ. Ղէսէճեանի: 985 15 56
ԼԻՈՆ, , ՎԻԷՆ.– Գէորգ վրդ. Զապարեանի: 47 28 65
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.– Կոմիտաս վրդ. Զարդճեանի: 22 09 86
ՎԱԼԱՆՍ.- Գէորգ վրդ. Զանտեեանի: 43 78 28
ՄԱՐՍԷՅԼ.– Սարգիս վրդ. Դալիքեանի: 48 19 60

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի Մայիս 31-էն առաջ արձանագրուիլ:

ՈՒԽՏԻ ՕՐ

ՔԱՄՔ ՖՐԻՋԻ
Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԷՋ

Կիրակի, Մայիս 30, Հոգեգալուստի, Ուխտի Օրն է Ս. Կարապետ Եկեղեցւոյ:

Այս առթիւ ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ կը մատուցանէ հանդիսաւոր պատարագը եւ կը քարոզէ օրուան խորհուրդի մասին ու կը նախագահէ Ուխտաւորի սեղանին:

Սկիզբ. ժամերգութեան 9·00
Ս. Պատարագ 10·30:

CENTRE CULTUREL
ST. MESROB

10 bis, Rue Thouin - 75005 PARIS

Հինգշաբթի, Մայիս 27, ժամը 20·45ին Տիկին ԴԱՍՊԱՐԵԱՆ - ՓՐԻՓՈՒի կը ներկայացնէ ֆիլմ մը, զոր պատրաստած է արեւմտեան Հայաստան՝ Անի, Վան, Մուշ, Պիթլիս, Ախթամար:

ՊՏՈՒՏ

Կապ. Խաչի Կոընոպլի վարչութիւնը «Մայրերու տօն»ին առթիւ պտոյտ մը կազմակերպած է իր երեց ընկերուհիներուն համար Շաուավի, Մայիս 28-ին, Ուրբաթ օր:

Օթօպաւը կը մեկնի 9·30–ին:
Ճաշերու մասնակցութիւն 50 Ֆ.:
Հեռաձայնել.- 44 – 45 - 27:

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆ

Փարիզաբնակ մանուկներուն արձանագրութիւններուն համար, դիմել Տիկին Լ. Ֆոըլանի.-
Հեռաձայն՝ 254 - 81 – 79

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
27
JEUDI
27 MAI
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2.50 Ֆ.

57րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.179

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

57e ANNÉE — No 15.179

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԸՎ

ՆՈՐՉ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի լիակատար ներկայ քանի մը ընտրութիւններու ձեռնարկեց առջի օր: Առանց մտջէ, կարեւոր նպատակն էր՝ Ֆ. Կ. Պ.ի նախագահ Եուրի Անդրոպովի ընտրութիւնը կուսակցութեան որպէս քարտուղար, Սուսլովի թաղումը աթոռը դրաւելու համար:

ՊԵՐՈՒԻթի Ֆրանսական դեսպանատունը փակ մնաց, երեքշաբթի օր, ի նշան ազգի, մինչ 635 Ֆրանսացի վինուորներ Լիբանան մեկնեցան զօրացնելու համար ՄԿԽ-ի ուժերը, երկրին հարաւը: Այս ազգի, անկախ քրիստոնեաներու պատրուակը՝ Ռէմոն Խուէ, որ հինգ տարի ետք կ'ապրի իր «աքսորը», հեռագիր մը ղրկած է նախագահ Միթերանի, որ կ'ըսէ.- «Բառերը չեն բաւեր արտայայտելու համար նողկանքը, զոր կը զգանք որքան վատ, նոյնքան զարշելի այս ոճիրին դիմաց, եւ որու զոհ են Ֆրանսա եւ Լիբանան միացած գժբախտութեան մէջ: Ցորչափ Իսրայէլ դրաւէ Հարաւ-Լիբանանը, արհամարհելով վինադադարի պայմանագրութիւնը (1949-ի) եւ պատովութեան Խորհուրդի բանաձեւերը (1978), ցորչափ Ասատի Սուրիան Լիբանանը նկատէ նուաճուած երկիր մը, սուրիական զաւտ մը միայն ի'ր իշխանութեան կախում ունեցող, ցորչափ մեծ ազդովրդապետութիւնները չարունակեն անարգել մնալ Լիբանանի կանխամտածուած սպանութեան զանազան չարժումներու եւ ահաբեկչական զանազան ապրքներու մասին, կ'ակնարկէ նաեւ ՍՍՀՄ-ի:

ԱՐԺԱՆԹին Ապահովութեան Խորհուրդին դիմեց երեքշաբթի օր, հրադադար մը ուզելով, բանակցութեանց համար:

ՍԻԹՐՈՑԻՆի 20 - 25 հազար բանուորները, գլուխն ունենալով անօրէնութիւնը, ցոյց մը ըրին պաշտպանելու համար աշխատելու ազատութիւնը: Ծանօթ է, որ լարաթներէ ի վեր գործադուլը անչարժ է, մինչ բանուորներէն ոմանք, որոնք գործադուլին դէմ են, չեն կրնար աշխատիլ բանթողներու արգելքին պատճառով: Աշխատաւորներէն մէկն էր, Փորթուգալցի մը, որ առջի օր սրտի տագնապի մը ղոհ դնաց եւ թնդութիւն ալ բացուած է: Երեքշաբթի օրուան ցոյցը կազմակերպուած էր պայքարելու համար «ՍԷ - ԺԷ - ԹԸ»ի սպառնալիքներուն եւ բռնութեանց դէմ»:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

«ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԻՒՆԸ»

Այ խորագրին տակ է, որ *Սոն Հաւա-տիսի* մէջ, Թէէին էրէր կը ձաղկէ Ֆրանսայի բարեկամութիւնը: Բաւական *իմիտ* ալ ունի այս էրոնիկագիրը, որ նախ կը յիշեցնէ Ֆրանսայի թէ՝ եթէ իր հողերը վտանգուին Մէհմէտճիգը կեանքը պիտի զոհէ անոնց պաշտպանութեան համար (Օթան, Օթան...) ապա, կը հղէ ինչ կը վերաբերի հայկ. հողերուն՝ «մեր արեւելեան եահանգները, *et pour cause* պիտի ըսէր ֆրանսացին...:

Ինչպէս մեր խմբագրատետ ձիհաթ Պապան անցեալ օր (*) իր յօդուածին մէջ կը չեշտէր, Ֆրանսացիներու Փարիզի մէջ, իրականութիւններու հետ ամենափոքր կապ մը իսկ չունեցող Հայկական Ցեղասպանութիւնը խորհրդանշող յուշարձանի մը կառուցումին առիթով, մենք ալ կըրնանք, Ատանայի, Մարաշի, Ուրֆայի եւ Կաղի Անթէպի մէջ մեծ յուշարձաններ կառուցանել եւ ցոյց տալ Առաջին Աշխարհամարտի օրերուն Ֆրանսացիներու գործած ոճիրները: Նոյնպէս կրնանք հրապարակի մը վրայ աշխարհի ցուցադրել Ֆրանսայի Իսքէնտէրունի մէջ, Թուրք եւ արաբ ժողովուրդին դէմ կատարած խժդժութիւնները:

Զանազքալէի Մօրթօ ծոցին մէջ կրնանք հարիւր մեթր բարձրութեամբ փարոս մը չինել, որ իր լոյսերը տարածէ ամբողջ Եգէականի վրայ եւ ցոյց տայ թէ Ֆրանսացիները Թուրքիոյ մէջ ինչե՛ր ըրած են: Կրնանք կառուցանել նաեւ Ֆրանսայի մառեչալ ա'խփէրէյի ձիու վրայ նստած մէկ արձանը, ցոյց տալու համար թէ ան Թուրք զինուորներուն քառամբակ խոյս տուած է եռեւը նայելով»:

Շատ զարմանալի երեւոյթ մըն է տեսնել թէ Ֆրանսան, որ դաբերով Մայրագոյն Արեւելքէն մինչեւ Ափրիկէ երկարող իր գաղթավայրերուն մէջ հազարաւոր ոճիրներ գործած է, առանց իր պատմութեան աչք մը նետելու, հայկական սուտերէ կը տարուի եւ թշնամութիւն կը մշակէ Թուրքերու դէմ:

Շատ մը Ֆրանսացիներու կողմէ ալ քաջալերութիւն տեսնող Հայկական Միութիւններու Ա. Աշխարհամարտին Թուրքերու դէմ պայքարի ընթացքին կատարուած փոխադարձութիւնները եթէ յանցանք նկատուին, աշխարհի վրայ կարելի չէ ցոյց տալ որեւէ պետութիւն, որ գործած չըլլայ այդ յանցանքը: Ա. Համաշխարհային պատերազմի օրերուն մեր երկրին Արեւելեան եւ Հարաւ Արեւելեան չրջանները ոչ միայն Հայոց, այլ նաեւ Ռուսերու, Անգլիացիներու եւ Ֆրանսացիներու ալ յարձակումներուն ենթարկուեցան: Անոնց բոլորին ալ փախադարձած է մեր վտառապանծ բանակը: Ուրեմն, ինչո՞ւ համար այդ բոլորին խօսքը չըլլար եւ միայն Հայերը խնդրոյ նիւթ կը դառնան: Անհասկնալի կը մնայ այս պարագան:

×

Մենք ՕԹԱՆ-ի կազմակերպութեան մէջ Ֆրանսացիներու հետ դաշնակից ենք: Բ. Համաշխարհային պատերազմէն առաջ ալ Ֆրանսացիներու եւ Անգլիացիներու հետ համաձայնութիւններ կնքած էինք:

Ի՞նչ է ՕԹԱՆ-ի նպատակը: Պահել պետութիւն ունեցող կացութիւնը եւ պահպանել անդամ երկիրներու հողային ամբողջութիւնը: Կարճ խօսքով, ՕԹԱՆ-ի համաձայնութեան մէջ Թուրքիա Ֆրանսայի, իսկ Ֆրանսա Թուրքիոյ հողային ամբողջութիւնը պաշտպանելու պարտաւոր են: Թուրքիա եթէ արեւելքէ յարձակումի մը ենթարկուի ու եթէ հարկ ըլլայ Ֆրանսացի զինուորներ ալ պիտի մտնեն յարձակումը կանխելու համար:

Նոյնպէս, երբ Ֆրանսական հողերը յարձակումի մը ենթարկուին Մէհմէտճիքը իր կեանքը պիտի զոհէ այդ յարձակումը կեցնելու համար: Մենք այս-պէս կը հասկնանք ՕԹԱՆ-ի գոյութիւնը եւ այդպէս դիտենք:

Այս ո՞ր Ֆրանսան է որ Հայերու հրամայելու ջանք կը թափէ մեր արեւելեան նահանգները, ուր հատ մը իսկ Հայ մարդ չէ մնացած: Նոյնպէս հայ ահաբեկիչներու ի նպաստ քարոզչութիւններու կը դիմէ, անոնց Թուրքերու դէմ կատարած յարձակումները կը գովէ իր ձայնասփիւռներու եւ հեռատեսիլներու հաղորդումներուն մէջ:

ՕԹԱՆ-ի մէջ, այսպիսի բարեկամութիւն մը, այսպիսի դաշնակցութիւն մը լուսած բան չէ...:

×

Հարկ է որ այլեւս Թուրքիոյ Արտաքին Գործոցը այս խնդիրը ՕԹԱՆ-ի ժողովներուն տանի եւ օրակարգի նիւթ դարձնէ: Մէհմէտճիքը պէտք է գիտնայ, որ բարեկա՞մն է, թէ թշնամին Ֆրանսան, որուն հաշոյն վազը հաւանաբար պիտի ստիպուի պատերազմիլ:

Իսկ երկրորդ պարագան ալ, ինչպէս կը յիշէ նաեւ յարգելի ձիհաթ Պապան, Թուրքիոյ դէմ անոնց կատարած ամէն տեսակ չարժումի, նոյն ձեւով պէտք է փոխադարձենք: Հակառակ պարագային մեր գլուխը Ֆրանսացիներու այս փորձանքէն չի փրկուիր: Ֆրանսայի մէջ վեց նահատակ տուած ենք ու տակաւին մէկ հատին հեղինակը կարելի չէ եղած ձեռք անցընել: Ո՛չ թէ կարելի չըլլար գտնել, այլ հետապնդումներուն անհրաժեշտ կատարելագործութիւնը չի տրուիր:

Պարտաւոր ենք մեր բարեկամները եւ թշնամիները լաւ ճանչնալ: Այս անտարբերութեան երեսէն է որ մինչեւ այսօր չատ մը բաներ կորնցուցինք:

(*) Տես՝ «Յառաջ» Մայիս 11

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԵՆՔ ԵՒ ՄԵՐ ՀԱՆԴԵՐՁԱՐԱՆԸ

Երեւակայեցէք կնոջ մը հանդերձարանը, որ անբնականօրէն ճոխ է իր տեսակին մէջ: Օրուան բոլոր ժամերու յարմարազոյն ու գեղեցկազոյն չրջազգեստները կախուած են հոն քով քովի, գոյնզոյն, բարձրորակ կտաւէ, բարձր կարուածէ տեսած: Իւրաքանչիւրին քով խնամեալ ու ճաշակաւոր կերպով դրուած են նաեւ կօշիկը, պայուսակը, գլխարկը կամ օղնական ինչ ինչ զարդերէնները: Հանդերձարանին տիրուհին կրնայամբողջ աշխարհի մը գլխու պտոյտ պատճառել, եթէ գիտնայ ճաշակով, գիտութեամբ ու վայելչօրէն գործածել զանոնք: Ամբողջ աշխարհ մը կրնայ հիանալ անոր գեղեցկութեան ու ճոխութեան վրայ:

Բայց ի՞նչ կը պատահի եթէ այդ կինը, մէկդի ղրած իր այնքան ճոխ հանդերձարանը, ամէն օր պտըտի ամենահասարակ նոյն քուրջի կտորին մէջ, յաճախ բռպիկ, անխնամ, տալով գլուխ գործոց նմոյշները անճաշակութեան ու անհոգութեան:

Մենք ահաւասիկ այդ անճաշակ ու անհոգ կինն ենք մեր լեզուին, մեր սքան-չելի ու անօրինակ լեզուին նկատմամբ: Ի՛նչեր չունինք մեր հանդերձարանին մէջ, ի՛նչեր չեն պահուած անոր իւրաքանչիւր պահարանին, իւրաքանչիւր զըզրոցին մէջ: Բայց յարգը չենք գիտեր այդ գանձերուն, չենք գործածեր, թերեւս լուր անգամ չունինք անոնց գոյութենէն: Եւ բոլոր այդ գանձերը, որոնք ուրիշի մը բերնին ջուրը պիտի հոսեցնէին, որոնք ուրիշի մը այնքան նախանձը պիտի դրգռէին, մեր կողմէ լքուած են փտումի: Զգած ենք որ փոշին նստի այդ գեղեցկութիւններուն վրայ, մլուկները ուտեն զանոնք, օրէ օր ժժգունին ու նորաձեւութենէ իյնան: Մեզի համար չափի վրայ կարուած այդ գանձերը ձգած ենք, եւ ամէն օր կը ջանանք պճնուիլ ուրիշներու համար չինուածով: Այդ ուրիշինը մեզի կը յարմարի՞, հանգիստ կ'ընե՞նք անոր մէջ, այդ ուրիշի համար պատրաստուածին մէջ մեր մարմինը չի՞ լողար, ծիծաղելի չե՞նք թուիր, այս մասին չենք իսկ մտածեր: Եւ երբ պատահմամբ օր մըն ալ կը տեսնենք որ մեզմէ մէկը զուրգուրացեր է իր հարազատ տարազին վրայ, հաղեր է զայն լրիւ, ուզած մեր մէջ կը պորտցնէ ամբողջ չքեղութեամբ, անհագորդ կը մնանք, նոյնիսկ կը խնդանք անոր վրայ, չենք կրնար տեսնել հոնկէ ճառագայթող գեղեցկութիւնը, չենք նախանձիր, չենք ուզեր տիրանալ անոր, զմեզ օտար կը նկատենք աւելին:

×

Եւ անշուշտ այսպէս է որ կը մեռնի լեզուն: Լեզուն կը մեռնի չգործածուելով, հանդերձարանին մէջ մոռցուելով, մլուկին կողմէ ուտուելով...:

×

Աւելի քան երեսունըհինգ տարիէ ի վեր կը գրեմ: Այն օրէն ասդին երբ գրիչը վերցուցի ու ելայ ընթերցողներու դիմաց, ջանացի հասկնալի ըլլալ, պարզ լեզու գործածել, ընթերցողը չտառապեցընել անծանօթ ու անհասկնալի բառերու չարայարումի մը մէջ: Այս կերպով ալ թերեւս չկրցայ լաւագոյնս ծառայել իմ Մեծասքանչիս, չկրցայ զայն չողջունել իմ ամբողջ չքեղութեան մէջ, բայց յօժարեցայ այդքանին: Ու այսպէս 30 տարի գրիչ չարժելէ վերջ, մէյ մըն ալ հասկնալի դառնալու ճիգ վատնելէ վերջ, օր մըն ալ ընթերցող մը ինծի ըսաւ.

- Չենք հասկնար, գրածդ չենք հասկընար:

- Ի՞նչը չես հասկնար, հարցուցի, նի՞ւթը, թէ լեզուն:

- Լեզուն:

- Ի՞նչպէս կ'ըլլայ: Լեզուն, զոր կը գործածեմ, չատ պարզ է, չատ ընթացիկ ու գործածական բառերէ կազմուած է: Ինչո՞ւ չհասկնաս:

- Դո՛ւն այդպէս կը կարծես, չարունակեց խօսակիցս:

Ցետոյ վերցուց յօդուածներէս մէկը եւ բառ մը ցոյց տուաւ ըստ բախտի:

- Ահա, ըսաւ, ակնկալել: Ի՞նչ ըսել է ակնկալել:

Զարմացայ: Քիչ չատ հայերէն կարդացող մէկը կրնա՞ր չգիտնալ ակնկալել բառը:

- Ակնկալելը չե՞ս գիտեր, ըսի, սպասել կը նշանակէ:

- Ուրեմն ինչո՞ւ սպասել չես գրեր, ըսաւ խօսակիցս ու յօդուածը անդին նետեց:

×

Այդ օրէն ի վեր ես յաճախ կը հարցնեմ ինծի: Երբ մեր լեզուն այսքան օտար, այսքան անհասկնալի ու խորթ դառնալ սկսած է մեր չուրջիններուն, մեր Սփիւռքահայ խեղճ գրականութեան սպառազէնն այլեւս ի՞նչ կարելի է ակնկա ... ներողութի՛ւն, սպասել...:

Ռ. Հ. (*)

(*) «ՅԱՌԱՋ»ի- Այս շաբթին արտատպումն սկզբնական շրջանին (1981, Հոկտեմբեր), բանիցս յիշած էինք ճառ «Մարմարա»ի աւուրը, որու խմբագրապետն է՝ Ռ. Հ. (Ռոպէր Հատտէճեան): Ըստ երեւոյթին, ատենին այս կէտը ուշադրութիւնը չէր գրաւած մեր ընթերցողներուն, որոնք, այժմ, իրենց գնահատանքին կը կցեն հարցում մը,-ո՞վ է»...

ԿԱՄՍԱՐԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ

ԱՅՆՊԷՍ ԻՆՉՊԷՍ ՁԱՆՁԱՆ ԵՄ ՋԻՆՔ

Դժուար թէ գտնել եկեղեցական մը, որուն կեանքը նկատուած ըլլայ միաժա-մանակ՝ այնքան պարզ՝ որքան կնճռոտ, այնքան մաքրակենցաղ՝ որքան պղտոր, այնքան համահայկական՝ որքան կուսակ-ցական, այնքան աստուածանուէր՝ որքան ազգանուէր, այնքան մտաւորական՝ որ-քան գործնական, այնքան հեռատես՝ որ-քան միամիտ, այնքան ողջամիտ՝ որքան անխոհեմ, այնքան հանրածանօթ՝ որքան անծանօթ, այնքան սիրուած՝ որքան ատ-ուած:

Եթէ կար այդպէս նկատուած մէկը, այդ ալ Կամսարական Գերյարգելին էր, որուն մահուան տարելիցին է այսօր, Մա-յիս 10 :

Եկեղեցականներու - եւ ընդհանրապէս բոլոր մարդոց - մեծամասնութիւնը կ'ապ-րի ու կը գործէ ըստ իր տեսածին ու տրուածին: Իր կոչումին, իր խէալնե-րուն իրագործման կը ձգտի, իրեն յանձ-նուած հոգիներուն կը ծառայէ, սովո-րական ուղիներէ ընթանալով:

Եկեղեցականներ ալ կան փոքրաթիւ, որոնք կը չեզին այդ ընդհանրական ճամ-բաներէն ու կը գործեն ինքնատուկ ու-ղիներով, իրենց ծառայութիւնը կը մա-տուցանեն այնպիսի յանդգնութեամբ ու անսովոր եղանակով, որ յաճախ զայ-թակղութիւն իսկ կը պատճառեն սովո-րական ճամբով ընթացողներուն:

Այս երկրորդ դասակարգին կը պատ-կանի Ծովհաննէս Ծ. Վ. Կամսարական:

Սակայն, այս բոլորէն առաջ եւ այս բոլորէն վեր, զինք մօտէն ու խորապէս ճանչցողներուն համար, անվիճելի է թէ՝ ընտիր մարդ էր Կամսարական Գերյար-գելին, հոգեվից եկեղեցական, նուիրեալ կրթական մշակ եւ ազգանուէր Հայ:

Ընտիր մարդ էր Կամսարական Գեր-յարգելին՝ իր համեստ ու խոնարհ նկա-րագրով, իր ազնիւ ու անչահախնդիր ապրելակերպով, իր փափկանկատ ու եղ-բայրասէր բնաւորութեամբ, իր անկեղծ ու արտատ բարեկամութեամբ, իր պարզ ու վճիտ կեանքով:

Հոգեվից եկեղեցական էր ան՝ հաւատ-տարմօրէն ապրուած իր հոգեւոր ներքին կեանքով, իր խոր հաւատքով եւ անսա-սան սիրով հանդէպ Ցիսուսին, որուն հանդէպ իր մեծ սէրը հաստատելով ա-ւանդած է իր հոգին: Հոգեւոր առաջ-նորդն էր ան, որ իր ամէնօրեայ ազօթք-ներով եւ հոգերոր զբօսքերու ընթերցում-ով՝ Աստուծոյ հանդէպ վստահութիւնն ու սէրը օրէ օր աւելի արծարծելէ յե-տոյ, զայն ուրիշներու եւս կը փոխան-ցէր: Յատկապէս նախանձախնդիր էր հոգիներու փրկութեան, եռանդուն ու քաջ հովիւ՝ հանդէպ իրեն յանձնուած հոգիներուն նկատմամբ: Ուր որ ալ պաշ-տօնավարեց, հոն թողուց անձնուրաց ու անխոնջ եկեղեցականի մը բարի յիշա-տակը:

Իր վաստակաշատ կրթական մշակի հանգամանքին մասին կը վկայեն բազ-մահարիւր իր աշակերտները՝ ցրուած աշխարհի չորս կողմը, Ցունաստանէն մինչեւ Գանատա, եւ Հայաստանէն մին-չեւ Արժանթին: Բոլորն ալ օրհնութեամբ կը յիշեն անոր անունը, հոգ չէ թէ խըս-տապահանջ եղած ըլլայ ան՝ որպէս դաս-տիարակ: Ուր որ ալ գտնուած է, դըպ-րոցը, իր աչքին բիբը նկատած է եկե-ղեցւոյ կողքին, որովհետեւ հաւատացած էր թէ առանց դպրոցի կարելի չէ մեր ժողովուրդը Աստուծոյ եւ հայութեան կապել: Դժուար թէ կարելի ըլլայ գըտ-նել յատկապէս յունահայոց կրթական ու մշակութային կազմակերպութիւններուն մասին, առանց վեր առնելու Կամսարա-կան Գերյարգելիին կենսական անուրա-նալի վաստակն ու արժանիքը:

Հուսկ, իր ազգանուէր Հայ ըլլալը, Կամսարական Գերյարգելին իր կեանքով ու գործով վաստակ է, 1919-էն սկսեալ

Ֆրանսահայ Մշակութային Միութեան, ԺԱՖ-ի եւ Նոր - Սոսպոնի համալսարա-նի մշակութային կոմիտէի նախաձեռնու-թեամբ Մեսրոպեանցի նուիրուած հանդի-սութիւն մը տեղի ունեցաւ, Մայիս 16ին, Սոսպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ:

Ժամը 17-ը քիչ անց էր, որ սկսաւ հանդիսութիւնը, զոր բացաւ Անդրանիկ Պուզուրլեան: Ողկոյզեց ողբացեալ երա-ժիշտը, կենսագրականը, գործերը եւ ընդհ. գործունէութիւնը, ապա Սեպուհ Աբգարեան (Կիպրոսէն) իր կարգին, խօ-սեցաւ Մեսրոպեանցի մասին, թուելով ա-նոր զանազան արժանիքները՝ տարբեր ճիւղերու մէջ, ինչպէս՝ երաժշտու-թիւն, գրականութիւն, բանասիրու-թիւն եւլն.: Աբգարեան նաեւ Մեսրո-պեանցի մէկ կտորը նուիրուած Կոմիտա-սի: Փորձ մը եղաւ լսել տալու հարցա-զրոյցը, որ Նոթր – Վուա թեորթը կա-տարած էր երգահանին հետ, բայց այն-քան անհասկնալի էր, դժբախտաբար, որ մնաց փորձի իր սահմանին մէջ:

Ցայտագիրը կը վարէր Օր. Հերմինէ Թաթիկեան, որ յայտնեց թէ նախատես-ուած ծրագրէն կը բացակային երկու արուեստագէտներ՝ Անդրէ Օվինեի (Ջու-թախահար) եւ Լիլեան Տուրեան (երգ): Անոնց Գարագեայ (ափրաւնօ) իր անոյշ ձայնով երգեց Բալեենին եւ Աղօթեպան:

Բեմ եկաւ Աստղիկ Տէտէեան (սոփրա-նօ), որու կ'ընկերանար տաղանդաւոր դաշնակահար մը՝ Աւօ Գուլումճեան (ի դէպ, այս արուեստագէտը, որքան դի-տենք վիէննայէն յատուկ եկած էր, ինչ որ միայն ընկերանալու համար քիչ մը երկար ճամբորդութիւն մը կը թուի): Տիկին Տէտէեան յաջորդաբար երգեց՝ Արեւի ծագն է անոյշ, Ուղտապանի երգ եւ Տուն արի՛:

Կարգը եկած էր Ռոմանի գործիական խումբին, զոր կը ղեկավարէ Ալեքսանտր Սիրանոսեան: Կարճ յառաջաբանով մը, խօսեցաւ Մեսրոպեանցի կտորներուն մա-սին, մէկը՝ ձօնուած իր խումբին եւ ո-րու առաջին ունկնդրութիւնն էր ու բա-ցատրեց նաեւ, առանց սակայն համոզիչ տուեալներու, թէ ինչո՛ւ Մեսրոպեանցէն զատ պիտի նուագէ նաեւ Մոցարթէն եւ Կոմիտասէն:

Մեսրոպեանցի Ա. եւ Բ. Նայիրեան սիւթ-ները չատ ներդաշնակ եւ հաճելի կտոր-ներ են, որոնք դրեթէ յայտնութիւն մը եղան: Պահելով հայկական ներշնչումը, կտորները ունէին երաժշտական չատ յա-ջող կառոյց եւ որակ: Աբգարօրէն ար-ժանացան կրկնութեան: Ապա, խումբը նուագեց Մոցարթի Տիվերթիսմանը եւ Կոմիտաս - Ալամդարեանի Մանրանկար-ները: Ա. Սիրանոսեան միշտ տեղի տա-լով ծափահարութեանց, բաւական եր-կարեց իր յայտագիրը եւ դժուար հեռա-ցաւ բեմէն, ինչ որ պատճառ եղաւ, որ յաջորդողները չկարենան իրենք ալ պիտեր ընել, հակառակ ժողովուրդին փափաքին, ժամանակի սահմանափակ-ման պատճառով:

Ցայտագրին երկրորդ մասը բացաւ «Անի» երգչախումբը, նուագի ընկերակ-ցութեամբ եւ Հրանդ Աճէմեանի ղեկա-վարութեան ներքեւ: Խումբը երգեց Քո-րանի եւ Լոր մը Թռաւ եւ հապա կրցաւ մէկ պիս տեղաւորել, քանի յայտագիրը վարողը անմիջապէս արդէն հանդիսա-ցաւ (միշտ ժամանակի սահմանափակման պատճառաւ), առաջարկելով ներկան-բուն, որ եթէ կը փափաքին երգչախում-բը լսել, կրնան ուրիշ առիթներու դի-մել: «Անի» երգչախումբը, հակառակ իր դեկավարին ձեռնհասութեան եւ բծա-խնդրութեան, կը տառապի ձայներու պակասէ, մանաւանդ առնական, այս ա-դամ սակաւն, Սոսպոնի սրահին արձա-գանգումը մեծապէս նպաստեց, ձոխ երգ-չախումբի մը տպաւորութիւնը թողլով:

Շաքէ Պէնկեան յաջորդաբար երգեց Մեսրոպեանցի երկու երգեր՝ յետ Մահու Մայրական, տաք չունչով եւ ապրում-մով:

Էլիա եւ Արթօ Փեհլիվանեան իրենց ծանօթ եւ գնահատուած տաղանդով նը-ւագեցին (քանոն եւ գոհար) Մշեցիներու հարսնեպարերը:

Թենոր Սեպուհ Աբգարեան երկու եր-գեր երգեց Մեսրոպեանցէ, ապա Նաւասարդ պարախումբը պարեց Մեսրոպեանցի նո-զանիւին վրայ պատրաստուած յատուկ բեմապար մը եւ «Անոյշ»ի պարը, մին-չոյն խանդավառութիւնը ստեղծելով:

Հուսկ՝ Սայաթ - Նովա գործիական խումբը, ղեկավարութեամբ Ժ. Փ. Ներ-կարաեանի նուագեց հայկ. սիւիթնե-եր երգչուհի Սիրանոյշ Խուրպատեան երգեց Սայաթ - Նովայէն:

Հանդիսութեան վերջաւորութեան, քա-հրաւիրուեցաւ Տիկին Մեսրոպեանց, որու ծաղկեկողով մը նուիրուեցաւ: Բեմ բարձ-րացած էին նաեւ ղեղարուեստական յայ-տագրին բոլոր մասնակցողները, որոնց մասնաւոր շնորհակալութիւն յայտնե-ցաւ երաժշտին Սրբին:

Ընդհ. ձեւով գնահատելի ձեռնարկ մը, քանի Սփիւռքի մեր արուեստագէտները մասնաւանդ, որոնք չատ աւելի ապերա-սպայմաններու տակ կը ստեղծագործեն, յաճախ չէ որ կը գնահատուին: Կը մնայ սակայն, որ քիչ մը չափի պիտակու-թիւն ունենանք եւ մինչեւ Սոսպոնի մե-ծամիթատրոնը չերթանք ձեռնարկի մը համար, որու լիովին բաւարար էր Մշակ-կավօն, չատ ալ աւելի յարմար երաժշ-տական ունկնդրութիւններու: Գոյու-«ճոխ»էն անդին, բեռնաւորուած յայտա-գրին (եւ դեռ երկու հոգի ազնուութիւն ունեցած էին բացակայելու...), կը զգ-ւարանանք քննադատելու քանի որ բեմ ճչդուեցաւ թէ յայտագիրը նոյնինքն Մե-սրոպեանցն է պատրաստած: Ամէն պա-պայի մէջ, ոչինչ կը պակսէր նուագած-բաբեռնուած յայտագիր մը ներկայաց-նելով, զանց առնելով մանաւանդ այլ ն-պիններու կտորներ, որպէսզի վերջին մասն ալ ժամ առաջ (սրահը պէտք պարպուէր ժամը 20-ին) վերջացնող հաստճեալը անախորժ տպաւորութիւն չթողուր ներկաներուն վրայ:

Ա. Մ.

Սան Փաւլո, Մայիս 10, 1982

ՈՒՇԿՈՂՈՒՄ

Աւետիս Մեսրոպեանցի

ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՒ ԻՆՉՊԷՍ ՍՊԱՆՆԵՑԻ ԶԻՆՔԸ

Գրեց՝ ՏԱՃԱՏ

Ե.- ՓԱԽՍՏԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Մենք վարը խորհուրդի մէջ էինք: Անօթութեան քանի մը օր կարող էինք դիմանալ, կարող էինք փորձել պետինը չեզակի ծակել եւ ուրիշ տեղ մը դուրս դալ եւ կռուիլ, սպանուիլ կամ սպա-նիլ: Բայց կար ուրիշ պարագայ մը. Թուրքերը գիտնալով որ մենք հոն ենք, կարող էին աղբիւրի բերանը խցել, որով անդադար հոսուն ջուրը բարձրանալով կրնար խեղդել մեզ մէկ երկու ժամուան մէջ: Ազատիլ անկարելի էր: Ամէն ան-գամ երբ կը վերյիշեմ մեր անձնատուր ըլլալու պարագան՝ գլխասպոյտ կ'ունե-նամ: Առանց մէկ հատ գնդակ արձակելու՝ մեզ 12 հոգի՝ չուաններով մէջքէր-նիս կապած դուրս կը հանեն այդ օրը, իսկ մնացեալներն ալ յաջորդ օրը:

Թուրք սպայի պատմածին համաձայն՝ քաղաքային պաշտօնեաները որոշած են Արամն ու գիս տեղն ու տեղը սպաննել ծեծելով. բայց պինուորականութիւնը կ'արգիլէ: Եւ իսկապէս երբ ոստիկաններ հասա գիտերով սկսան Արամն ու գիս ծեծել, բարձրաստիճան պինուորական մը թուրը քաշած յարձակեցաւ ոստիկաննե-րու վրայ, սպառնալով պիրենք սաակե-ցընել, եթէ մէյ մըն ալ մեր վրայ ձեռք բարձրացնեն:

Բժիշկը, Սարգիան ու միւս ընկերները երեկոյ թագաւոյ ջրհորէն անմիջապէս դուրս կ'ելլեն լսելով մեր գլխին եկածը: Մէկ երկու օր վերջ կ'ընդհարին բազմա-թիւ զօրքի հետ եւ չղթան յաջող կեր-պով ճեղքելով կ'անցնին գաւառ:

Զ.- ԲԱՆՏԻ ՄԷՋ

Հարիւրաւոր զօրքերով շրջապատուած՝ մեզ 12 հոգիս (յանկի մէջ յիշատակածս առաջին 11 հոգին եւ ես) տարին պին-ուորական հրամանատարի տունը: Հոն կուսակալն ու պինուորական հրամանա-տարը հարցաքննեցին Արամն ու գիս: Հրամանատարը չատ լաւ ու սիրալիր վարուեցաւ ինձ հետ եւ խոստացաւ գիս ազատել, եթէ ես մահմեդականութիւն ընդունէի, ու գիս ղրկել Պոլիս՝ պինուո-րական վարժարան: Ես ի հարկէ մերժե-ցի: Վերջէն մեզ բոլորս մէկտեղ լուսա-նկարեցին եւ ուղարկեցին բանտ, յատ-կացնելով մեզ ամէն մէկիս առանձին ա-ռանձին խուցեր (վօլիս)... 6 ոտք եր-կայն, 4 ոտք լայն, 20 ոտք բարձր, ա-ռաստաղի մօտ փոքրիկ լուսամուտով, ցեխոտ, ոջլոտ եւ ամէն տեսակ աղտո-տութիւններով լեցուն խոր վիրապ մը: Վերջէն, Հայաստանի Հանրապետութեան ընթացքին, երբ տեսայ իսկական խոր վիրապը, երանի՛ տուի Գրիգոր Լուսա-ւորչին որ նախանձելի վայր մ'ունեցած էր որպէս բանտ քան որ իմինս եղած էր Վանի բանտի մէջ:

Հինգ օր ոչինչ տուին մեզ ուտելու: Յաջորդ օրը երբ իմոր հացը տուին մեզ, ախորժակ չունէինք ուտելու: Որպէս այ-ցելու ունէինք անհաչիւ մուկեր, որոնց կենդանի ընկերակցութենէն կ'ախոր-ժէինք առաօրեայ եղողներս: Ոջիլներու վհտմահները կը վխտային խուցերու մէջ, որով եւ մեր վրայ: Ցեվերու մէջ – ջէն պատ փոքրիկ անուր մը, որ երեք ուրիշ բանտարկեալ մը թողած էր: Այդ եղաւ տեսակ մը փրկութիւն ինձ համար: Արտաքնոցները չինուած էին ճիշդ կից մեր խուցերուն, իմինս կը պտնուէր ա-մէնէն մօտիկը: Եւ ամառուան այդ տաք օրերուն անունք զարշահոտութիւն եւ հի-ւանդութիւններ կ'արձակէին:

Ծանջանքներ ալ կային, գանատան եւ այլազան: Իրիկուններուն ծանր չղթայ կ'անցընէին մեր վիզերէն, ծայրը գրան չեմքի տակէն դուրս պահելով: Հագիս քնացած՝ մէկ ալ պահապանը զուրկ ծայրը կը քաշէր, արթնցնելով մեզ եւ քաշելով մինչեւ դրան մօտ, ու դարձ-եալ թողելով մեզ եւս երթալ: Եւ այդ-պէս բազմիցս գիշերուան ընթացքին: Գիշերները չղթայի հետ միասին մեր բազուկներուն կամ մատներուն կ'անց-նէին ձեռնակապեր եւ մատնակապեր (քալափչա): Այս վերջինները ապա-փեղի էին, այնչափ կը սեղմէին որ ցե-ներները չատ կ'ուռչանային: Ա-տունները երբ մեր մատները կ'ապակէ-արդէն, խոր վէրքեր բացուած կը մ-նէին անոնց վրայ: Ծեծեր՝ գանատ-տեսակի, ապտակել, կանուչ դալով ճիւղերով ծեծ, հատ պտոյտով ծեծ, ա-քացիով հարուածել եւ այլն: Մեր ա-համարհանքն եւ լուռ մնալը աւելի կ-կատաղեցնէր գիրենք: Մէկ ալ պահա-կը բռնատիրոջ մեր խուցի մէջ արծաթ-թախ, փռուած ցեխի մէջ: Արմաւի տա-բողջ պեխերը քաշեր հաներ էին:

(Շար. 9)

ՀՅՍՎՈՎԾ ԿՈՒՏՎԱԾՈ

= ՀԱՏՈՒԱԾ =

ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՎԱԾ ՎԱՃԱՌՔԻ

ՊՈՒՐԱԿԱՆ ՕԳԵՏՆԵՐԸ

ՍՈՒՐՀԱՆՔ ՈՒՂԱՐԿԵԼ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ

ՍԱՐԱՏՈՎԻ 6-ՐԴ ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԸ

Սարատովի 6-րդ տարածաշրջանի Հայերի միությունը սրտագին ողջունեստ հայրենասեր հայերի ներկայությունը, որոնք եկել էին Սարատով՝ մասնակցելու Սարատովի 6-րդ տարածաշրջանի հայերի միության հոբելյանական հանդիսությանը։

Հոբելյանական հանդիսությունը բացեց միության նախագահ ընկ. Ա. Ա. Ղազարյանը։ Նա իր ողջունիչ խոսքում ասաց, որ Սարատովի 6-րդ տարածաշրջանի հայերի միությունը ստեղծվել է 1923 թվականին։ Այդ ժամանակ նրա մեջ միավորված էին 1000 հայ։ Այժմ միության մեջ կա 2000 հայ։ Ընկ. Ղազարյանը ներկայացրեց միության գործունեության հաշվետվությունը։ Նա ասաց, որ միության անդամները ակտիվ մասնակցություն են ունեցել կոլտնտեսությունների կազմակերպման գործում։ Նրանք ամեն կերպ օգնել են կոլտնտեսություններին։ Միության անդամները ակտիվ մասնակցություն են ունեցել նաև կոլտնտեսությունների կուլտուրական շինարարության գործում։ Միության անդամները ակտիվ մասնակցություն են ունեցել նաև կոլտնտեսությունների կուլտուրական շինարարության գործում։ Միության անդամները ակտիվ մասնակցություն են ունեցել նաև կոլտնտեսությունների կուլտուրական շինարարության գործում։

Ընկ. Ղազարյանը ներկայացրեց միության նախագահ ընկ. Ա. Ա. Ղազարյանը։ Նա իր ողջունիչ խոսքում ասաց, որ Սարատովի 6-րդ տարածաշրջանի հայերի միությունը ստեղծվել է 1923 թվականին։ Այդ ժամանակ նրա մեջ միավորված էին 1000 հայ։ Այժմ միության մեջ կա 2000 հայ։ Ընկ. Ղազարյանը ներկայացրեց միության գործունեության հաշվետվությունը։ Նա ասաց, որ միության անդամները ակտիվ մասնակցություն են ունեցել կոլտնտեսությունների կազմակերպման գործում։ Նրանք ամեն կերպ օգնել են կոլտնտեսություններին։ Միության անդամները ակտիվ մասնակցություն են ունեցել նաև կոլտնտեսությունների կուլտուրական շինարարության գործում։ Միության անդամները ակտիվ մասնակցություն են ունեցել նաև կոլտնտեսությունների կուլտուրական շինարարության գործում։

Ընկ. Ղազարյանը ներկայացրեց միության նախագահ ընկ. Ա. Ա. Ղազարյանը։ Նա իր ողջունիչ խոսքում ասաց, որ Սարատովի 6-րդ տարածաշրջանի հայերի միությունը ստեղծվել է 1923 թվականին։ Այդ ժամանակ նրա մեջ միավորված էին 1000 հայ։ Այժմ միության մեջ կա 2000 հայ։ Ընկ. Ղազարյանը ներկայացրեց միության գործունեության հաշվետվությունը։ Նա ասաց, որ միության անդամները ակտիվ մասնակցություն են ունեցել կոլտնտեսությունների կազմակերպման գործում։ Նրանք ամեն կերպ օգնել են կոլտնտեսություններին։ Միության անդամները ակտիվ մասնակցություն են ունեցել նաև կոլտնտեսությունների կուլտուրական շինարարության գործում։ Միության անդամները ակտիվ մասնակցություն են ունեցել նաև կոլտնտեսությունների կուլտուրական շինարարության գործում։

ՍՏԱԼԻՆԱԿԱՆ ՀԱՐՅՈՒՐԱՎՈՐՆԵՐ

ՍՈՒՐՀԱՆՔ ՈՒՂԱՐԿԵԼ 6-ՐԴ ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՀՈԲԵԼՅԱՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹՅԱՆԸ

Սարատովի 6-րդ տարածաշրջանի Հայերի միության հոբելյանական հանդիսությունը տեղի ունեցավ Սարատովի Ստալինյան թատրոնում։ Հանդիսությանը ներկա էին Սարատովի 6-րդ տարածաշրջանի հայերի միության անդամները, հյուրեր Սարատովի շրջանից և Սարատովի քաղաքից։ Հանդիսությունը բացեց միության նախագահ ընկ. Ա. Ա. Ղազարյանը։ Նա իր ողջունիչ խոսքում ասաց, որ Սարատովի 6-րդ տարածաշրջանի հայերի միությունը ստեղծվել է 1923 թվականին։ Այդ ժամանակ նրա մեջ միավորված էին 1000 հայ։ Այժմ միության մեջ կա 2000 հայ։ Ընկ. Ղազարյանը ներկայացրեց միության գործունեության հաշվետվությունը։ Նա ասաց, որ միության անդամները ակտիվ մասնակցություն են ունեցել կոլտնտեսությունների կազմակերպման գործում։ Նրանք ամեն կերպ օգնել են կոլտնտեսություններին։ Միության անդամները ակտիվ մասնակցություն են ունեցել նաև կոլտնտեսությունների կուլտուրական շինարարության գործում։ Միության անդամները ակտիվ մասնակցություն են ունեցել նաև կոլտնտեսությունների կուլտուրական շինարարության գործում։

Ընկ. Ղազարյանը ներկայացրեց միության նախագահ ընկ. Ա. Ա. Ղազարյանը։ Նա իր ողջունիչ խոսքում ասաց, որ Սարատովի 6-րդ տարածաշրջանի հայերի միությունը ստեղծվել է 1923 թվականին։ Այդ ժամանակ նրա մեջ միավորված էին 1000 հայ։ Այժմ միության մեջ կա 2000 հայ։ Ընկ. Ղազարյանը ներկայացրեց միության գործունեության հաշվետվությունը։ Նա ասաց, որ միության անդամները ակտիվ մասնակցություն են ունեցել կոլտնտեսությունների կազմակերպման գործում։ Նրանք ամեն կերպ օգնել են կոլտնտեսություններին։ Միության անդամները ակտիվ մասնակցություն են ունեցել նաև կոլտնտեսությունների կուլտուրական շինարարության գործում։ Միության անդամները ակտիվ մասնակցություն են ունեցել նաև կոլտնտեսությունների կուլտուրական շինարարության գործում։

ՍՏԱԼԻՆԱԿԱՆ ՀԱՐՅՈՒՐԱՎՈՐՆԵՐ

ՍՈՒՐՀԱՆՔ ՈՒՂԱՐԿԵԼ 6-ՐԴ ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԻ ՀԱՅԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՀՈԲԵԼՅԱՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹՅԱՆԸ

Սարատովի 6-րդ տարածաշրջանի Հայերի միության հոբելյանական հանդիսությունը տեղի ունեցավ Սարատովի Ստալինյան թատրոնում։ Հանդիսությանը ներկա էին Սարատովի 6-րդ տարածաշրջանի հայերի միության անդամները, հյուրեր Սարատովի շրջանից և Սարատովի քաղաքից։ Հանդիսությունը բացեց միության նախագահ ընկ. Ա. Ա. Ղազարյանը։ Նա իր ողջունիչ խոսքում ասաց, որ Սարատովի 6-րդ տարածաշրջանի հայերի միությունը ստեղծվել է 1923 թվականին։ Այդ ժամանակ նրա մեջ միավորված էին 1000 հայ։ Այժմ միության մեջ կա 2000 հայ։ Ընկ. Ղազարյանը ներկայացրեց միության գործունեության հաշվետվությունը։ Նա ասաց, որ միության անդամները ակտիվ մասնակցություն են ունեցել կոլտնտեսությունների կազմակերպման գործում։ Նրանք ամեն կերպ օգնել են կոլտնտեսություններին։ Միության անդամները ակտիվ մասնակցություն են ունեցել նաև կոլտնտեսությունների կուլտուրական շինարարության գործում։ Միության անդամները ակտիվ մասնակցություն են ունեցել նաև կոլտնտեսությունների կուլտուրական շինարարության գործում։

Ընկ. Ղազարյանը ներկայացրեց միության նախագահ ընկ. Ա. Ա. Ղազարյանը։ Նա իր ողջունիչ խոսքում ասաց, որ Սարատովի 6-րդ տարածաշրջանի հայերի միությունը ստեղծվել է 1923 թվականին։ Այդ ժամանակ նրա մեջ միավորված էին 1000 հայ։ Այժմ միության մեջ կա 2000 հայ։ Ընկ. Ղազարյանը ներկայացրեց միության գործունեության հաշվետվությունը։ Նա ասաց, որ միության անդամները ակտիվ մասնակցություն են ունեցել կոլտնտեսությունների կազմակերպման գործում։ Նրանք ամեն կերպ օգնել են կոլտնտեսություններին։ Միության անդամները ակտիվ մասնակցություն են ունեցել նաև կոլտնտեսությունների կուլտուրական շինարարության գործում։ Միության անդամները ակտիվ մասնակցություն են ունեցել նաև կոլտնտեսությունների կուլտուրական շինարարության գործում։

Լիոն -- Տէր - Կարապետեան, Թերնանեան եւ Քիւրթիլ ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ազգականին եւ բարեկամին՝

ՆՇԱՆ ՖԵՐՈՒՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 24-ին։

Ցուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ, Մայիս 28-ին, ժամը 14-ին Լիոնի Ս. Ցակոբ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Կիյօթիէդի նոր գերեզմանատունը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

Ալֆորվիլ -- Այրի Տիկին Արամ Ակոբոսեան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Տէր - Ցակոբեան եւ զաւակները՝ Կարապետ եւ Անդրանիկ, Տէր եւ Տիկին Սողոմոն Քեչեան եւ զաւակը, Տիկին Պերճուհի Էլէկեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծհօր, քեռկալին եւ ազգականին՝

ԱՐԱՄ ԱԿՈԲՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 23-ին, 78 տարեկանին։

Ցուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Մայիս 28, ժամը 10·30-ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցին, կոմիտաս փողոց եւ մարմինը կը փոխադրուի Ալֆորվիլի գերեզմանատունը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Հռիփսիմէ Թորիկեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Մայիս 30, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իր ամուսնոյն՝

ԵԴՈՒԱՐԴ ԹՈՐԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի պիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Լեւոն Շիրինեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկին Ռոզա Սթաթեան 200 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին։

CENTRE D'ENSEIGNEMENT U.G.A.B.
SAINTS SAHAK - MESROB
MARSEILLE
339, Avenue du Prado-Eglise Arménienne
Tél.: 77. 84. 70
33, Cours Pierre-Puget — U.G.A.B.
Tél.: 37. 75. 97

COLONIE DE VACANCES
du Jeudi 1er Juillet au Mercredi 21 Juillet
TROIS SEMAINES A ANCELLE
A L'HOTEL DE L'ARCHE
Etablissement de grand confort
— **Prix par enfant:** Pension complète et transport — **2.100 F.**
— **Prix spécial:** Pour un enfant d'une école arménienne — **1.900 F.**
DATE LIMITE D'INSCRIPTION: 10 JUIN
Le nombre des places étant très limité, veuillez vous adresser au plus tôt à:
L'EGLISE SAHAK - MESROB ou U.G.A.B.

Ս· ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ
ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ
ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս Կիրակի Հոգեգալուստի տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ, մասնակցութեամբ Գոլոյ Ս. Խաչ Դպրեվանքի նահակին աշակերտներու (Մարսէյլէն եւ Ֆրանսայէն)։

Սկիզբ ժամ 8-ին, Պատարագ 10-ին։

Կը պատարագէ՝

ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԴ. ՊԼԻԶԵԱՆ

ՈՒԽՏԻ Օ՛
ՔԱՄԲ ՖՐԷՋԻ
Ս· ԿԱՐԱՊԵՏ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԷՋ

Կիրակի, Մայիս 30, Հոգեգալուստին, Ուխտի Օրն է Ս· Կարապետ Եկեղեցւոյ։

Այս առթիւ ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿ· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ կը մատուցանէ հանդիսաւոր պատարագը եւ կը քարոզէ օրուան խորհուրդի մասին ու կը նախագահէ Ուխտաւորի սեղանին։

Սկիզբ· ժամերգութեան 9·00
Ս· Պատարագ 10·30 ։

LA F.R.A. - NOR SEROUND

APPELLE LA COMMUNAUTE ARMENIENNE
A SE MOBILISER ET A REVENDIQUER SES DROITS NATIONAUX
A L'OCCASION DU 64ème ANNIVERSAIRE
DE LA DECLARATION DE L'INDEPENDANCE DE L'ARMENIE

RASSEMBLEMENT

LE VENDREDI, 28 MAI, à 16h.30 précises
PLACE SAINT FARGEAU — Métro: Saint - Fargeau - Paris 20ème
DEFILE
En direction du Cimetière du Père - Lachaise, où sera déposée une gerbe sur la tombe de:

AVÉDIS AHARONIAN

ԹԷՅՇԱՏԳԱՆ

Թրանսահայ կապոյտ Խաչի Պանէէօ - Քաչանի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ Մայրերու տօնին առթիւ թէյասեղան մը Կիրակի, Ցունիս 6-ին, ժամը 15-ին։

Annexe de la Mairie
Salle Avenue Pasteur — Bagneux

դեղարուեստական բաժին։ Կը մասնակցի Փհլիւանեան երբեակը։

Meubles **Ghazarian**

4.000 m² de mobiliers présentés en ambiance

Z.I. Vitrolles
à 20km de Marseille
tél. (42) 89.27.47
ouvert le dimanche après-midi

visitez une des plus belles expositions de France

"Բացառիկ զեղչ «Յառաջ»ի բաժանորդներուն"

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿՄՊ ՀՄԱՋի Վարանի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր անդամ - անդամուհիները կը հրաւիրէ ընդհ· ժողովի, Հինգշաբթի, Ցունիս 3, ժամը 20·30-ին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ։

×

ԿՄՊ· ՀՄԱՋի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Շաբաթ, Մայիս 29, կէսօրէ վերջ ժամը 3-ին, Ազգ· Տան դպրոցի սրահը։

կարեւոր օրակարգ·· կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ գտնուիլ։

ALFORTVILLE — PRINTEMPS 82
DU 23 MAI AU 13 JUIN

Festival de Musique

Organisé par:
Les Associations Culturelles d'Alfortville et la Municipalité
Sous la Présidence de:
M. JOSEPH FRANCESCHI
(Maire d'Alfortville — Secrétaire d'Etat à la Solidarité Nationale)

UN PROGRAMME EXCEPTIONNEL
Entre autre:
◯ **Récital GHEORGHE ZAMFIR**
Le Jeudi, 27 Mai — à 21 h.
en l'Eglise Notre-Dame d'Alfortville

◯ **JOURNEES CREATION:**
«DAVID DE SASSOUN»
Création de la M. C. A.
Le Mardi, 1er Juin — à 21 h.
Salle Voltaire

◯ **SOIREES MUSIQUES et DANSES POPULAIRES**
YERSO chantera «LA TERRE D'ARMENIE»
Le Samedi, 12 Juin — à 21 h.
Palais des Sports — Alfortville

◯ **RENCONTRES de CHANT CHORAL**
Participation de la Chorale Lussavoritch de l'Eglise Arménienne d'Alfortville
Le Dimanche, 13 Juin — à 16 h.
Palais des Sports — Alfortville

Pour tous renseignements:
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
9. Rue de Madrid — 94140 Alfortville
Tél.: 376. 55. 89

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

OPERA DE MARSEILLE
VENDREDI, 4 JUIN, A 20H.45

CONCERT DE GALA

AU PROFIT DE LA

Fondation Aram Khatchatourian

SOUS LA PRESIDENCE DE

GASTON DEFFERRE

(Maire de Marseille, Ministre d'Etat, Ministre de l'Intérieur et de la Décentralisation)
L'ORCHESTRE DE L'OPERA DE MARSEILLE
Sous la direction de

JANOS FURST

Avec la participation de

MYRIAM BIRGER (Pianiste)
JEAN TER-MERGUERIAN (Violoniste)

au Programme:

Mascarade	A. KHATCHATOURIAN
Concerto N° 1 pour piano	TCHAIKOVSKI
Concerto en Ré-Majeur pour violon	BEETHOVEN

LOCATION A L'OPERA — A PARTIR DU VENDREDI 28 MAI
LE GALA SERA SUIVI D'UN BANQUET au SOFITEL - VIEUX - PORT
Réservation: Mr. Hagopion — Tél.: (91) 60.07.61 ou 51.31.51

TRANSTOURS

ORGANISE PLUSIEURS VOYAGES POUR L'ANNEE 1982

Spécial ARMENIE

Une semaine en avion à Erevan et une semaine en CROISIÈRE à bord du LITVA
du 29 JUILLET au 14 AOUT (aller Avion, — retour Bâteau)
29 Juillet: Paris - Moscou par avion — du 30 Juillet au 6 Août EREVAN
7 Août ODESSA — 8 et 9 Août ISTANBUL — 10 Août MYKONOS — 11 Août HERAKLION
12 Août en mer — 13 Août NAPLES — 14 Août TOULON

du 14 au 31 AOUT (Bâteu - Avion)
14 Août TOULON — 15 Août en mer — 16 Août PALERME — 17 Août en mer
18 Août MYKINOS — 19 Août MUDANYA — 20 et 21 Août ISTANBUL
22 Août ODESSA - KICHNIEV — 23 Août KICHNIEV — 24 Août ODESSA - EREVAN
24 au 30 Août EREVAN — 30 Août EREVAN - MOSCOU — 31 Août MOSCOU - PARIS

PRIX PAR PERSONNE (Croisière et Séjour en ARMENIE)
Cabine à 4 personnes (Catégorie 1): 5.990 F.
Cabine à 4 personnes (Catégorie 2): 6.280 F. — Cabine à 2 personnes (Catégorie 4): 7.440 F.

ԱՊԱՀՈՎԵՑԷՔ ՁԵՐ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ 6 ԱՅԼ ԽՈՒՄԲԵՐՈՒՆ

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

(Երթ-ուդարձ Օդաճաւով)
«Արմենիա - Հիւրաճոց» - Ա· Կարգի Սպասարկութիւն
Օգոստոս 7-21 Քիեւ—Երեւան 4·500 Ֆ· Սեպտեմբեր 4-18 Քիեւ - երեւան 4·500 Ֆ·
Հոկտեմբեր 4-19 Մոսկուա-Երեւան 4·400Ֆ
Դեկտեմբեր 20 - Յունուար 4 Մոսկուա - երեւան 4·500 Ֆ·
Մեկնում Մարսէյլէն (երթ-ուդարձ օդաճաւով)
Օգոս· 7-20 Մոսկուա—Երեւան 4·750 Ֆ· Սեպտ· 4—17 Մոսկուա-Երեւան 4·750 Ֆ·

Արձանագրութեանց համար դիմել՝ Կ· ՈՒՆՃԵԱՆԻ
TRANSTOURS
25, Rue d'Argenteuil — 75001 Paris — Téléphone: 261. 58. 28
ուր կարելի է ներկայանալ ամէն օր, կէսօրէ ետք, ժամը 15 - 18
ՄԱՐՍԷՅԼ·· Դիմել՝ Զ· Ալիքսանեանի
11, Rue du Bassin, Saint Julien — Téléphone: 93. 04. 90 — (42) 83. 31. 55
ՎԱԼԱՆՍ·· Դիմել Ն· Գասպարեանի - **9, Rue Sully**
ԼԻՈՆ·· Դիմել՝ Շէմսիբեանի
16, Rue Chardonnet — 69120 Vaulx-en-Velin — Téléphone: 868. 53. 05

ՈՒՐԲԱԹ
ՄԱՅԻՍ
28
VENDREDI
28 MAI
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻԻՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2.50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.180 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.180

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԻՄՆԱՔԱՐ ՀԱՅ ՆՈՐ ՊԵՏԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

=———=———=

Մայիսեան դուպարը 1918-ին, երբեակ նախաձեռնու վրայ եւ աննկարագրելի հեռուներէ, մահուան սեմին հասած ժողովուրդի մը ապրելու վճռակամութիւնը արտայայտեց: Հարուածին հետ՝ ջնջուելիք, Հայ Պետականութեան հիմնաքարը հանդիսացաւ:

Աննկարագրելի դժուար պայմաններու մէջ, Արարատեան սահմանափակ չրջանակին մասիճանական ընդարձակումներ եւ իրաւական հիմունքներով եղաւ Հայաստանի Հանրապետութիւնը:

Պատմութեան փաստն է: Անվիճելի եւ անտարկելի, թէ չատ կարճ ժամանակի չրջանի մէջ քառասի պատկեր պարզող հոդուածս մը, յաջորդական վերելքներով, հետով եւ սուրով, նաեւ՝ քրտինքով, հաստատեց ազգային ղեմագիծ պարզող պետականութիւն, իր դրեթէ բոլոր սահմանադրութիւններով:

Կը բաւէ յիշատակել քանի մը տուեալներ, ցոյց տալու համար, թէ պետականութեան գիծով Հայոց նոր վերածնունդը արձանագրուեցաւ այդ իսկականութեան:

1919 Դեկտեմբեր 26-ին Հայերէնը հռչակուեցաւ պետական լեզու: Յայտնի է բանաձեւումը. Հայաստանի Հանրապետութեան լեզուն հայերէնն է եւ պարտադիր օրէնքի եւ բոլոր պետական եւ հասարակական հաստատութիւնների համար: Այլ լեզուների գործածութիւնը պետական ու հասարակական հիմնարկութիւններէ մէջ սահմանուած է յատուկ օրէնքով:

Պետական եւ հասարակական հաստատութիւնները պարտաւոր են վեց ամսուայ ընթացքում հայերէնը դարձնել պետական գործավարութեան լեզու»:

1920 Յուլիս 5-ին կառավարութիւնը հաստատեց Հայաստանի քաղաքացիութեան օրինագիծը: Այս մէկն ալ յայտնի.. Հայաստանի Հանրապետութեան նպաստացի է ճանաչուում ամէն մի նախկին ռուս եւ տաճկահպատակ, որը սոյն օրէնքի հրատարակման ժամանակ ապրում է Միացեալ Հայաստանի սահմանիներում: Այլ մանրամասնութիւններով նոյն օրէնքին կերարկումը մինչեւ հինգ տարի ժամանակ երկիրներ ապրող ծագումով Հայերուն համար:

Անհնուշտ ասոնց դիմումին հիման վրայ:

Հայ Պետականութեան հաստատումին եւ ամրապնդումին չարքը դեռ կարելի է երկարել: Ժողովրդավարական հիմունքներով եւ ընկերվարական ակզբունքներով Հորհրդարանական ընտրութիւններ: Հայ Պետական Համալսարանի հիմնադրում: Ներպաղթ, Համագործակցականներու հաստատում, չինարարական աշխատանքներ, եւայլն:

Ճառէն եառ՝ լոյս, սկիզբները ստուերոտ ստիճանաբար՝ լուսատու:

Այսօր, տասնամեակներ եառ, այդ լուսատու ճառագայթները չողչողուն եւ փողփողուն ճաճանչներ կը կրեն: Ապշեցուցիչ՝ անհասկնալի եաթաղանը միայն ճանչցող եւ անով միայն երդուող ոսոխին համար:

Լոյսը, ինչպէս անցեալին, մեր բազմաթիւ էջերուն մէջ, պատմութեան, լուսարձակ դարձած է: Գիտութենէն մինչեւ գիակոյթ: Եւ աւելի հեռուները: Տահմանները:

Գոհանալ եղածովը, կը նշանակէ տեղ քալ ընել: Անուազն տահմանափակուիլ:

Այս չէ վճիռը Մայիսեան սերունդին: Աչոր յաջորդներուն:

Մեր նուաճումը աննախընթաց է, երբ մանաւանդ նկատի առնենք տրուած կարճ ժամանակամիջոցը: Բայց ազգովին ունինք հեռանկարներ: Կորիզը կ'ուզենք ընդլայնել: Կենսական տարածութեան խնդիր ունինք: Եւ, հետեւաբար, պայքար: Անցեալէն եկած կոչ մը, պատգամ մը:

Արարատեան լոյսը, այնքան չողչողուն եւ տարածուն, սիրել ոսոխին ձեռքը մնացած մեր հողերուն վրայ:

Այդին սերունդ իր պատմութիւնը կ'արձանագրէ: Մայիսեան սերունդը հոգ եւ հիմնաքար փոխանցեց մեզի: Յաջորդնե՛ը Հայ Պետականութեան քարերը ստիճան առ ստիճան ամրապնդեցին: Արիւնով եւ քրտինքով: Միշտ մեր հողին վրայ:

Այժմ՝ մենք կոչուած ենք ամրապնդելու մեր պատմութիւնը: Փոքրը վերածելով միանականի: Հողի տարածումով, ժողովուրդի համախմբումով:

Ուրեմն՝ Սարդարապատը կը չարունակուի, միշտ նոյն նշանախօսքով եւ վճիռով.- վերջնական յաղթանակ Հայութեան համար:

Ժ. Մ.

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՇՕՕՌՒԱ

ՊԷՅՐՈՒԹ ԳՆԱՑ-ԵԿԱՒ

ԽՈՐՀՐԴԱՆՇԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Բոլորովին անակնկալ երթ ու դարձ մըն է, զոր ըրաւ նախարարապետը Զորբեքչաբթի օր, երբ Նախարարաց Խորհուրդի նիստը կէս ձգելով մեկնեցաւ: Աւելի ուշ էր, որ պիտի յայտնուէր թէ Մօռուա Պէյրութ գացած էր ներկայ ըլլալու Ֆրանսական դեսպանատան եղեռնահարծի զոհերուն յուղարկաւորութեան: Ոմանք կրնան նկատել թէ Ֆրանսա ձեւով մը ասպարէզ կը կարդայ այսինքն մարտադրաւէր մը կ'ընէ Սուրիոյ, բայց խորքին մէջ Ֆրանսա տարբեր չէր կըրնար վարուիլ երկրի մը նկատմամբ, որուն հետ կապերը չատ հին են եւ ջերմ: Եւ այս պարագային մէջ, նոյնիսկ ընդդիմութիւնը, այն ընդդիմութիւնը որ պարկեշտութիւնը ոչխէն վեր կը դասէ, չի վարանիր «պրաւօ» մը ըսել ու գնահատել Մօռուայի արարքը, որպէս ոչ միայն քայլ, այլեւ քաղաքական արարք մը:

Ապահովութեան բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած էին անշուշտ, եւ բոլոր տեսակի ուժերուն կողմէ, լիբանանեան ուժերէն զատ: Նախարարապետը հապճեպ հինգ ժամ մնաց Պէյրութ (Փարիզ վերադարձած էր Հորեքչաբթի գիշեր) եւ յուղարկաւորութեան ներկայ ըլլալէ ետք, կարգ մը տեսակցութիւններ ունեցաւ, առաջին առթիւ նախագահ Սարգիսի հետ: Ցայտարարութեան մէջ, զոր ըրաւ, Մօռուա չեչտեց, ի մէջ այլոց. «այս վատ եւ նողկալի արարքներուն դիմաց, Ֆրանսա անդրդուելի կը մնայ, տեղի պիտի չտայ բիրտ ուժի սպառնալիքին: Պիտի չնահանջէ ոչ սպառնալիքներուն, ոչ ալ ոճիրներուն առջեւ: Պիտի չհրաժարի խաղաղ ուղիէն զոր լիբանանեան իշխանութիւնները, բարեկամ Ֆրանսայի, կ'ուզեն որ չարունակէ»:

Թռանով է, որ Մօռուա օդակայանէն փոխադրուած է «Ռէզիտանս ամ Փէն», ուր եւ ներկայ եղած է յարգանքի արարողութեան մը ի յիշատակ 11 մեռելներուն եւ ի ներկայութեան հինգ յանանուանութիւններու (քրիստոնեայ եւ մահմետական) բարձրաստիճան կրօնաւորներուն, որոնք կը ներկայացնէին այն հինգ դաւանանքները որոնց կը պատկանին զոհերը, (հայ՝ երկու վիրաւոր կայ):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՕՂՈՎ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐի Քանի փառատօնի պարդեւաբաշխութիւնը կատարուեցաւ Մայիս 26-ին: Ոտկէ մեռալը միանաբար ստացան՝ Քոսթա - Կավրասի Միխինկը եւ Եըլմազ Կիւնէյի՝ Եալը: 35-րդ տարեդարձի մնացանկը տրուեցաւ Անթոնիոնիի «Իտանթիքիֆասիոն տ'իւն ֆամ»ին, լաւագոյն դերասանը նկատուեցաւ Ճէք Լէմոն (Միխինկ), լաւագոյն դերասանուհին՝ Ժասլինկա Շիխոլաք, դաւական կազմի յատուկ մրցանակը առաւ լա նիւիտը սէն - էօրան, բեմադրութեան մրցանակը - Վեռնէռ Հերցոկ, լաւագոյն սենարիոն՝ Սքոլիմովսկի: Պարգեւատրուած երկու ֆիլմերն ալ քաղաքական ընոյթ ունին եւ ընդհանրապէս դաւական կազմերն ալ աւելի ենթակայ են քաղաքական ընտրութիւններու քան՝ զուտ արուեստի: Կը պատահի սակայն որ մէկը միւսը չարդիւէ: Կը բաւէ յիշել Քոսթա Կավրասի առթիւ թէ «Զէտ»ի եւ Ավէօ-ի հեղինակն է: Գալով Եըլմազ Կիւնէյի, ծանրումով քիւրտ, Քաննէն Ցունասան անցաւ առջի օր, երբ Թուրքիա իր յանձնումը պահանջեց եւ Հիարէյի մէջ է, որ Քոքիտիէն տը փարիի աշխատակիցը հարցազրոյց մը ունեցած է հետը:

ՅՈՒԹՊՈԼԻ եւրոպայի ախոյեան ակումբներու բաժակը չահեցաւ Պիրմինկէմի Աստըն Վիլլա խումբը 0-ի դէմ մէկ կէտով պարտութեան մատնելով Միւնիխի Պայէռնը: Հանդիպումը տեղի ունեցաւ Ռոթէրտամ:

ԱՆԳԼԻԱ - ԱՐԺԱՆԹԻՆ ընդունեցան ապահովութեան Խորհուրդի առաջարկած եօթը օրուան հրադադարը, բանակցութեանց համար: Կռիւները սակայն չէին դադրած: Ֆրանսական էկզոսէթ հրթիռներն են, որ կրկին ապահոված են արժանթինեան յաղթանակ մը, երկրին Ազգ. Տօնին օրը, ընկղմելով երկու մարտանաւեր: Աւելի քան քսան մեռեալ կայ թէեւ Լոնտոն ընդհանրապէս լուռ կը մնայ զոհերու թիւին մասին: Յարդ Անդլիացիք 100 մեռեալ ունեցած են: Տիկին Թաչըր սեւ հագած էր, առջի օր, բայց եւ այնպէս չեչտած էր թէ «հակառակ մեր կորուստներուն, ոչ մեր վճռականութիւնը, ոչ ալ մեր վստահութիւնը մեզի հանդէպ նուազած են»:

ՍԻԹՐՈՑԻՆի ցոյց մը ևս եղաւ Փարիզ, առջի օր, այս անգամ կազմակերպուած ՍԿ - ԺԷ - Թէի կողմէ եւ որուն մասնակցողներու մէկ մասը, ոչ մէկ կապ ունէր Սէթրոյէնի հետ, այլ կ'ուզէր իր համակամութիւնը ցոյց տալ: Նշանակուած է սակայն միջնորդ մը որ հաւանաբար ելք մը գտնէ:

ԼԱՆՏԵՐՈՒ հոգեմանկավարժական հաստատութեան մը մէջ, հրդեհ մը ծագած էր Երեքչաբթի եւ 22 երիտասարդներ (հոգեկան դեռնի վրայ՝ խանգարուած), մեռած են (մէկ հիւանդապահուհի) 9 ուրիշներ ալ վիրաւորուած: Կը թուի թէ արկածի արդիւնք չէ այլ ոճրային արարք մըն է, որ կրնայ նոյնիսկ հետեւանքն ըլլալ հեռատեսիլի նախորդ երիկուան յայտարարի մը՝ «պէ՞տք է կրակի տալ յիմարանոցները», զոր հաստատութեան պատասխանատու՝ Իկոռ Պառէռ չատ ցնցուած է բայց կը յայտարարէ նաեւ թէ եթէ հաստատուի որ կապ կայ յայտարարին եւ հրդեհին մէջեւ, այն ատեն ոչ Մարպէօֆ, ոչ ալ Պէյրութ պէտք է ներկայացնել:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԱԿՈՒՄԲՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԽՄԲՈՒՄ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻՆ

=———=———=

ՏԷՍԻՆԷՆ ԿԸ ՏԵՂԵԿԱՑՆԵՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի-

Լիոն - Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.-ը այս տարի ալ գնահատելի մրցաշրջան մը բոլորեց: Կը խաղայ Ալի - Ռոն չրջանային լիկի բարձրագոյն դասակարգին մէջ՝ ուր մրցաշարքը կը վերջացնէ դասաւորումին 4-րդ աստիճանին վրայ, 12 խումբերու միջեւ:

Այս տարուան իր գլխաւոր սխրանքը սակայն կը վերաբերի Ֆրանսայի բաժակին, ի հաշիւ իր ունեցած փայլուն ելոյթներուն: Հ. Մ. Ը. Մ. պարտուեցաւ միայն 7-րդ չրջանին, ան ալ նուազագոյն տարբերութեամբ, Տէսինի խումբին կողմէ, երկու ժամ տեւող բուռն պայքարէ մը յետոյ:

Անկէ առաջ, հայ ակումբը, 6-րդ չրջանին, յաղթած էր իրմէ երեք դասա - կարգ վեր եղող Ռույիզօ - Լուհանախ խումբին, յաղթանակ մը որ մեծ արձագանգ գտաւ մարզական մամուլին մէջ: Ռույիզօ կը մասնակցի արհեստավարժներու ախոյեանութեան:

Այս բոլորը սակայն կը պատկանին արդէն անցեալին եւ Լիոն - Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.-ի վարիչներուն գլխաւոր նպատակն է ներկայիս լաւագոյն կերպով կազմակերպել Ֆրանսահայ ակումբներուն տարեկան գուրնուան՝ որ տեղի կ'ունենայ Հոգեգալուստին, Տէսինի քաղաքապետական մարզադաշտին վրայ:

Ֆրանսահայ ակումբներուն թիւը տասնէն աւելի է ներկայիս: Դժբախտաբար կարելի չէ եղած բոլորն ալ հրաւիրել Տէսին: Ութ խումբեր միայն կը մասնակցին մրցակցութեան՝ ուր աւարտականին յաղթողը կը ստանայ բաժակ մը՝ որ կը կրէ կապի Պողոսեանի անունը, ի յիշատակ վաղամեռիկ այս մարզասէրին: Պոդոսեան երկար տարիներ մաս կազմած է Հ. Մ. Ը. Մ.-ի վարչութեան:

Ա.հաւասիկ այս տարուան թուրնուային հրաւիրուած ակումբներուն անունները.

Հ. Մ. Ը. Մ. Արծիւ Մարսէյլ, Վալանսի Մարզական Միութիւն, Վիէն, Ալֆորվիլ, Իսլ, Սէն Թ'Էթիէն, Տէսինի Մշակոյթի Տուն եւ բնականաբար, կազմակերպիչ ակումբը՝ Հ. Մ. Ը. Մ. - Լիոն - Տէսին:

Անցեալ տարուան թուրնուային՝ որ տեղի ունեցած էր Վիէնի մէջ, յաղթականը Ալֆորվիլինն էր եղած: Այս տարի ալ նոյն խումբը՝ որ զոհացուցիչ մրցաշրջան մը ունեցաւ Փարիզի Փրոմոսիոն տ'Օննէօր ախոյեանութեան մէջ, պիտի փորձէ, անկասկած, կրկնել 1981-ի իր յաջողութիւնը, այս անգամ Տէսինի մէջ: Բայց միւս մրցակիցներն ալ անշուշտ լուրջ յաւակնութիւններով պիտի ներկայանան խաղադաշտ: Մրցակցութիւնը կրնայ կրքոտ ըլլալ: Մաղթենք որ ամէն ինչ մնայ ֆութպոլի օրէնքներուն սահմանին մէջ:

Մաղթենք մանաւանդ որ Հոգեգալուստի երկու օրերուն Տէսին դառնայ Ֆրանսահայ երիտասարդներուն եւ, ինչու չէ, երէցներուն ալ ժամադրավայրը՝ մասնակցելու մեր ֆութպոլի ակումբներուն այս համախմբումին եւ քաջալերելու թէ՛ մարզիկները եւ թէ՛ կազմակերպիչները:

Աւելցնենք որ Մայիս 30-ի իրիկունը, Տէսինի քաղաքապետական Սալ տէ Ֆէթին մէջ տեղի պիտի ունենայ նաեւ պարահանդէս մը, կազմակերպուած միշտ Հ. Մ. Ը. Մ.-ի կողմէ:

Մեր Ուղեցոյցը

« ԵՐԵՒԱՆԸ ՁԵՆՔ ԴԱՏԱՐԿԵՐ
ՄԻՆՉԵՒ ՄԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ԿԱԹԻԼ ԱՐԻՒՆԸ»

Մեծ Եղեռնէն հազիւ ազատած, Հայութեան մնացորդացը ընդառաջեց Արամի այս կոչին։

Հայը չարունակեց իր յեղափոխական խոյանքը, զգեստեց թշնամին, թօթափեց իր ուսերէն անոր անարդ լուծը։ Պար – տադրեց իր կամքը։ Վերջապէս հիմնեց Հայաստանի Հանրապետութիւնը։

Հեռաւոր թուական մը չէ Մայիս 28-ը։ Ժամանակի թաւալումով ու հեռացու – մով աւելի ուժեղ թափ կը ստանայ։ Երիտասարդ կը զառնայ անկախութեան գաղափարը։ Անով կ'իմաստաւորուի մեր այսօրուան գոյապայքարը։ Կ'արժեւորուի Հայ Դատը։

Միացեալ, Ազատ, Անկախ Հայաստան։ Սահասիկ Մայիս 28-ի խորհուրդը։

Հազիւ վաթսունչորս տարուան կեանք մը ունի այս բանաձեւը։ Բայց անիկա մեր Ժողովուրդի պատմութեան բոլոր հանգրուաններուն խտացումն է։ Հայութեան խորհրդանիշը։ Ան գարերէ ի վեր չատ անգամ երազ մը եղած է։ Մեր բոլոր պատերազմներն ու պայքարները, Ա-տարայրէն Սարդարապատ, անոր իրականացման համար մղուած են։

Այսօր, տարբեր բան չի կրնար ըլլալ։ Մենք միշտ կը ձգտինք անոր՝ մեր ամբողջ էութեամբ։

Միշտ այժմէական է Մայիս 28-ը Հայութեան համար։ Այժմէական է այնքան ատեն որ Սփիւռք կայ, այնքան ատեն որ ամբողջական Հայութիւնը չէ մէկտեղուած իր ամբողջական հայրենիքին մէջ։ Մայիս 28-ի պատգամը այժմէական է, այնքան ատեն որ մեր բոլոր ուժերը չենք կեդրոնացուցած եւ համապրած՝ ի սպաս Հայ Դատի բարւոք լուծման։

Միշտ ներկայութիւն է Մայիս 28-ը։ Միասնականութեան, համադործակցութեան, հաւաքական ուժի, հաւատքի եւ կամքի սքանչելի օրինակներ եւ դասեր կուտայ։

Մայիս 28–ը, իր օրինակով մեզի կը հրահանգէ թէ մեր ազգային պարտակատնութիւնն է վերադարձը մեր յեղափոխական աւանդին։ Հայը ազատատենչ ժողովուրդ է։ Մայիս 28-ի անկախութեամբ հայութիւնը չի կրնար եւս դարձ ունենալ։ Այլ պիտի ընթանայ միշտ յառաջ։

Մայիս 28-ով ան ունի վերակենդանութեան յոյս, ունի անկախութեան վերականգնումի հաւատք՝ որովհետեւ մեր աւելի քան իննսունամեայ յեղափոխական խոյանքը կը չարունակուի։

Մայիս 28-ը ուղեցոյցն է մեր ազգային գոյապայքարին։

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԻՓԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՍԻՆԱՅԻՆ

Այժմ որ Սինային իր ամբողջական տարածքովը կրկին հակակշռին տակ կը գտնուի Եգիպտոսի, այս վերջնոյն ապագայ ծրագիրներուն, – անտեսական զարգացման, – շրջագիծին մաս կը կազմէ։

Պատմութեան ընթացքին, լայնածաւալ անապատ ներկայացնող այս թերակղզին, պարզօրէն «ապահովութեան» գօտի մը ներկայացուցած է Եգիպտոսի համար, իր եւ Մերձ. Արեւելքի երկիրներուն միջեւ։ Աղքարեւ, ընդհանրապէս, նկատուած է անբնակելի շրջան մը։ Նոյնիսկ Անգլիա – ցիք, զաղթատիրութեան օրերուն, զայն համարած են բաժանումի գօտի մը իրենց դրաւումին ենթակայ Եգիպտոսի եւ Օսմանեան կայսրութեան միջեւ։

Իսրայէլացիք զայն գրաւեցին 1967-ին եւ մինչեւ շրջանին պարպումը իրենց ուժերուն կողմէ (վերջին փուլը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 25-ին, Բէմփ Տէյվիտի համաձայնագիրին հիման վրայ) աշխատեցան ոչ միայն օգտագործել թերակղզիին բնական հարստութիւնները, ինչպէս քարիւղը, այլեւ անապատը գարձնել բնակավայր իրենց քաղաքացիներուն։ Աղքարեւ, վինեցին ճամբաներ, հիմնեցին գիւղաշրջիկներու առհմանուած պանդոկներ, հաստատեցին բնակավայրեր եւ օդակայաններ եւայլն։։

Նախագահ Մուպարաք, այժմ նոր հեռանկարներ կը նախատեսէ այս անապատին համար։ 160 միլիոնի, – տոլար, – ծրագիր մը արդէն իսկ կը նախատեսէ, իրրեւ ծախք գործադրելի միջոցներուն մասին։ Ներկայացնենք ծրագիրին գլխաւոր կէտերը։

Իւրաքանչիւր Պետուին, – ասոնց թիւը 250·000 է, ընդհանրապէս վաչկատուն, – հինգ արտաւար հող եւ բնակարան մը պիտի ստանայ։ Նոյնպէս բնակարան պիտի ապահովեն ամուսնացած աշխատաւորները։ Ապահովութեան՝ ոստիկանական վեց շրջաններ պիտի հաստատուին, ինչպէս նաեւ անցագիրի ինը կեդրոններ եւ երեք բարձրագոյն վարժարաններ։ Ջուրը շրջաններու միջոցաւ պիտի հայթայթուի Նեղոսի ճամբով։ Հեռաձայնի կապը իրագործուի պիտի դառնայ աստիճանաբար շրջանին եւ Եգիպտոսի մնացեալ մասին միջեւ։ Վերջապէս, էլ Արիւի շրջագօտին նախատեսը պիտի ներկայացնէ անոր ինչ որ կը կոչուի «կանաչ յեղափոխութիւն»։

Գահիրէի նախատեսումներով կամ առաջադրութիւններով, Սինային կրնայ բովանդակել երկու միլիոն բնակչութիւն, ուրեմն, այժմու Եգիպտոսի 22 բնակիչներէն մէկը։ Աքապայի ծոցին կարգ մը շրջանները կը նկատուին միջազգային գրօսաշրջիկութեան յարմար կեդրոններ։

Իւրաքանչիւր Պետուին, – ասոնց թիւը 250·000 է, ընդհանրապէս վաչկատուն, – հինգ արտաւար հող եւ բնակարան մը պիտի ստանայ։ Նոյնպէս բնակարան պիտի ապահովեն ամուսնացած աշխատաւորները։ Ապահովութեան՝ ոստիկանական վեց շրջաններ պիտի հաստատուին, ինչպէս նաեւ անցագիրի ինը կեդրոններ եւ երեք բարձրագոյն վարժարաններ։ Ջուրը շրջաններու միջոցաւ պիտի հայթայթուի Նեղոսի ճամբով։ Հեռաձայնի կապը իրագործուի պիտի դառնայ աստիճանաբար շրջանին եւ Եգիպտոսի մնացեալ մասին միջեւ։ Վերջապէս, էլ Արիւի շրջագօտին նախատեսը պիտի ներկայացնէ անոր ինչ որ կը կոչուի «կանաչ յեղափոխութիւն»։

Գահիրէի նախատեսումներով կամ առաջադրութիւններով, Սինային կրնայ բովանդակել երկու միլիոն բնակչութիւն, ուրեմն, այժմու Եգիպտոսի 22 բնակիչներէն մէկը։ Աքապայի ծոցին կարգ մը շրջանները կը նկատուին միջազգային գրօսաշրջիկութեան յարմար կեդրոններ։

Հակառակ ամէն տեսակ չարչարանքներու եւ նեղութիւններու, բանտարկեալները ինքզինքին կը պահէին մեծ արիութեամբ։ Բանտարկեալներէն մէկը յանկարծ երգ մը կը սկսէր եւ ամբողջ բանտը կը թնդար բոպէպէս ոգեմաշունչ երգով։ «Նոր Սերնդական» երիտասարդութիւնը հոն իր խրախուսիչ դերը կը կատարէր։ Տիգրան Մանդակունին, Հրանդ Մայեակ Մանուկեան, Բարունակ Կապոտիկեան, Գալուստ Էյնաթեան, Զաւէն Կոզկոտեան եւ ուրիշներ կ'ոգեւորէին եւ կը խրախուսէին բանտարկեալները։

Գիշեր մը յանկարծ արթնցայ խոր ոտտումներու ձայներէ։ Ինձ այնպէս թուեցաւ թէ չէնք մըկը խորտակուէր։ Լսուեցան թուրքերէն եւ փիւրաերէն աղերսարկու եւ օգնութիւն կանչող ձայներ։ Զանազան մտքեր անցան գլխէս։ Ամէնէն հաւանականը թուեցաւ փորձ մը, դուրսի ընկերներու կողմէ, ազատելու բանտարկեալ ընկերները։ Բանտարկեալի՛ յոյս։ Ինչպէս վարդզէսի համար փոր – ձուեցաւ 1905ին։ բայց այդ գործին կազմակերպիչը եւ ոգին՝ Թէոսը՝ բանտն էր մեզ հետ։ Առաուն իմացուեցաւ որ բանտի քովի չէնքերէն մէկն էր որ փլած էր։ Այս չէնքը միայն վերջերը բանտի ապահովութեան համար յատկացուած էր գործերու։ Հին չէնքը՝ անկարող դիմադրելու չատ ծանրութեան՝ փլած էր, մահացնելով եւ վիրաւորելով 25 գին – ւորներ։ Այդ գէպքին պատասխանատուն էր գաժան բանտապետը։ Զինքը նոյն օրը եւ եւս ճամբած էին։ Նորը բարեա – գործակամ մէկը ըլլալու էր, որովհետեւ ոչ թէթեւացումներ կատարուեցան բանտային կեանքի մէջ։

Բանտարկութեանս 4–րդ չաբթուն ինձ տուին ընկեր մը – Խրժխրժը (Աբգար)։ Սա բանտ մտած օրէն խենթութիւն կեղծեց մինչեւ վերջ։ Չխօսեցաւ թուրքերու հետ։ Երբ առաւ եւ իրիկուն գինքը բռնական պէտքի համար խուզէն դուրս կը թողէին, փոխանակ արտաքնոց երթալու, հիւ հիւ, հա հա, հէ հէ պոռալով նրբանցքի մէկ ծայրէն միւսը կը վազվզէր։ Հագին միայն չապիկ մը եւ չալվար մ'ունէր, վազվզելու ժամանակ առանձ կը հանէր։ Թուրքերը կը վախնային իրմէ։ Վերջէն գիս դուրս կը թողէին գինք ներս բերելու համար։ Իր բնական պէտքերը խուցի մէջ կը կատարէր, գըզուանք եւ գաբշանք առթելով թէ՛ ինձ եւ թէ՛ իրեն։ Թուրքերը հաւատացած էին որ իրապէս խենթ է։

Բայց խենթին ալ խենթը կայ եղեր։ Օր մը ապտակ ու պատառոտած չորերով կիսամերկ թուրք մը բերին մեր խուցը, կիսախելագար մը։ Ես կասկածեցայ որ ծպտուած լրտես մըն է։ Զեւով մը ըզ – ուշացուի Խրժխրժը։ Խրժխրժը գաղտնօրէն նախատէս մեզ հետ կը խօսէր։ Այս խենթ թուրքի ներկայութենէն ինձ իսկապէս վախնալ սկսաւ։ Իմ եռանկիւնիկ։ Շաբաթ մը վերջ ապտակ – ցանք թուրք խենթէն եւ Խրժխրժ լաւ չունչ մը քաշեց։

Օր մը Խրժխրժը տարին հարցաքննութեան նախնական քննիչի մօտ։ Երբ դատարանէն ներս կը մտնէ, հիւ հիւ, հա հա պոռալով սենեակի մէկ կը վազվզէ, խառնչփոթով թուղթերը եւ մելանի թափելով վրաները։ Հարցաքննիչը կը վախնայ, կը նեղուի այդ խենթը հանթերեւոյթ հանելու համար եւ կը հրամայէ անմիջապէս գինքը բանտ վերադարձնել։ Երբ 10 վայրկեան վերջ խուցը վերադարձան, արդէն վատահ էր որ քննիչն ալ գինք կարծած է խենթ, ու ինք չուտով պատիժ արձակուի։

(Շար. 10)

ԴԱՒԻԹԻ ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՒ ԻՆՉՊԷՍ ՍՊԱՆՆԵՑԻ ՉԻՆՒԸ

Գրեց՝ ՏԱՃԱՏ

Չ.– ԲԱՆՏԻ ՄԷՋ

Գանի մը օրուան մէջ բանտը լեցուեցաւ 6 - 700 հայ քաղաքական բանտարկեալներով 95% Դաշնակցականներ։ Բանտը փոքր ըլլալուն համար ամառպարան - քով նոր սենեակներ եւս պատրաստել ձրիարար աշխատցնելով բանտարկեալները։ Վան քաղաքը եւ գաւառները բոլորն ալ հաւաստարապէս ունէին իրենց ներկայացուցիչները։ Ապագայէն բերուեցան Պօղոս եւ Պետրոս Փիլոմեանները՝ ոտքերնին պայտուած։ Անոնք հոն էին որպէս թէ անձնական գործերով, բայց իրականի մէջ կը հսկէին մեր գինամթերքներու փոխադրութեան գործին՝ այդ գծի վրայ։ Հոն կօպ Մկհմէտ, քիւրտ ցեղապետը, անկարող իրենցմէ գաղանիքներ կորզելու, պայտել կուտայ գանոնք խոստովանեցնելու։ յոյսով, բայց զարձեալ անկարող դուրս կուգայ։

Հակառակ ամէն տեսակ չարչարանքներու եւ նեղութիւններու, բանտարկեալները ինքզինքին կը պահէին մեծ արիութեամբ։ Բանտարկեալներէն մէկը յանկարծ երգ մը կը սկսէր եւ ամբողջ բանտը կը թնդար բոպէպէս ոգեմաշունչ երգով։ «Նոր Սերնդական» երիտասարդութիւնը հոն իր խրախուսիչ դերը կը կատարէր։ Տիգրան Մանդակունին, Հրանդ Մայեակ Մանուկեան, Բարունակ Կապոտիկեան, Գալուստ Էյնաթեան, Զաւէն Կոզկոտեան եւ ուրիշներ կ'ոգեւորէին եւ կը խրախուսէին բանտարկեալները։

Գիշեր մը յանկարծ արթնցայ խոր ոտտումներու ձայներէ։ Ինձ այնպէս թուեցաւ թէ չէնք մըկը խորտակուէր։ Լսուեցան թուրքերէն եւ փիւրաերէն աղերսարկու եւ օգնութիւն կանչող ձայներ։ Զանազան մտքեր անցան գլխէս։ Ամէնէն հաւանականը թուեցաւ փորձ մը, դուրսի ընկերներու կողմէ, ազատելու բանտարկեալ ընկերները։ Բանտարկեալի՛ յոյս։ Ինչպէս վարդզէսի համար փոր - ձուեցաւ 1905ին։ բայց այդ գործին կազմակերպիչը եւ ոգին՝ Թէոսը՝ բանտն էր մեզ հետ։ Առաուն իմացուեցաւ որ բանտի քովի չէնքերէն մէկն էր որ փլած էր։ Այս չէնքը միայն վերջերը բանտի ապահովութեան համար յատկացուած էր գործերու։ Հին չէնքը՝ անկարող դիմադրելու չատ ծանրութեան՝ փլած էր, մահացնելով եւ վիրաւորելով 25 գին – ւորներ։ Այդ գէպքին պատասխանատուն էր գաժան բանտապետը։ Զինքը նոյն օրը եւ եւս ճամբած էին։ Նորը բարեա – գործակամ մէկը ըլլալու էր, որովհետեւ ոչ թէթեւացումներ կատարուեցան բանտային կեանքի մէջ։

Բանտարկութեանս 4–րդ չաբթուն ինձ տուին ընկեր մը – Խրժխրժը (Աբգար)։ Սա բանտ մտած օրէն խենթութիւն կեղծեց մինչեւ վերջ։ Չխօսեցաւ թուրքերու հետ։ Երբ առաւ եւ իրիկուն գինքը բռնական պէտքի համար խուզէն դուրս կը թողէին, փոխանակ արտաքնոց երթալու, հիւ հիւ, հա հա, հէ հէ պոռալով նրբանցքի մէկ ծայրէն միւսը կը վազվզէր։ Հագին միայն չապիկ մը եւ չալվար մ'ունէր, վազվզելու ժամանակ առանձ կը հանէր։ Թուրքերը կը վախնային իրմէ։ Վերջէն գիս դուրս կը թողէին գինք ներս բերելու համար։ Իր բնական պէտքերը խուցի մէջ կը կատարէր, գըզուանք եւ գաբշանք առթելով թէ՛ ինձ եւ թէ՛ իրեն։ Թուրքերը հաւատացած էին որ իրապէս խենթ է։

Բայց խենթին ալ խենթը կայ եղեր։ Օր մը ապտակ ու պատառոտած չորերով կիսամերկ թուրք մը բերին մեր խուցը, կիսախելագար մը։ Ես կասկածեցայ որ ծպտուած լրտես մըն է։ Զեւով մը ըզ – ուշացուի Խրժխրժը։ Խրժխրժը գաղտնօրէն նախատէս մեզ հետ կը խօսէր։ Այս խենթ թուրքի ներկայութենէն ինձ իսկապէս վախնալ սկսաւ։ Իմ եռանկիւնիկ։ Շաբաթ մը վերջ ապտակ – ցանք թուրք խենթէն եւ Խրժխրժ լաւ չունչ մը քաշեց։

Օր մը Խրժխրժը տարին հարցաքննութեան նախնական քննիչի մօտ։ Երբ դատարանէն ներս կը մտնէ, հիւ հիւ, հա հա պոռալով սենեակի մէկ կը վազվզէ, խառնչփոթով թուղթերը եւ մելանի թափելով վրաները։ Հարցաքննիչը կը վախնայ, կը նեղուի այդ խենթը հանթերեւոյթ հանելու համար եւ կը հրամայէ անմիջապէս գինքը բանտ վերադարձնել։ Երբ 10 վայրկեան վերջ խուցը վերադարձան, արդէն վատահ էր որ քննիչն ալ գինք կարծած է խենթ, ու ինք չուտով պատիժ արձակուի։

(Շար. 10)

ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ ԵՐԳԶԱԽՈՒՄԲԻ 4-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Կիրակի, Մայիս 16-ին է որ նշուեցաւ Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբի հիմնադրութեան 4-րդ տարեդարձը։ Առաւօտեան, պատարագ Սրբոց Թարգմանչաց Եկեղեցւոյ մէջ, պատարագ զոր մատոյց Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեան եւ երգեցողութիւնը կատարեց Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբը։ Կէսօրին ընդունելութիւն է պատիւ երգչախումբին բոլոր անդամներուն, պատուոյ հիւրերուն, համակիրներուն, Մշակութային Կեդրոնի Աբգրունի Ջրպաշեան սրահին մէջ։

Մարսէյլի, Ս. Սահակ – Մեսրոպ Սբբոց Թարգմանչաց Եկեղեցւոյ նախաձեռնութեամբ է որ Հոկտեմբեր 1977-ին ստեղծուեցաւ Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբը, ղեկավարութիւնը յանձնելով երիտասարդ, խանդավառ եւ պատրաստուած խմբավար՝ Խաչիկ Եըմմազեանին։ Տնօրէն մարմին մը կը վարէ երգչախումբը։

Տարիներու ընդհատումէ մը յետոյ, տեսակ մը չարունակութիւնը վատակաչառ երաժիշտ եւ երգահան Վարդան Մարգսեանի հիմնած «Արմէնիա» երգչախումբին։

Թէ Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբը, այս 4 տարուան մէջ, եւ զանազան ելոյթներու առիթով, իր մեկնաբանութեան որակով մոռցնել տուա՞ւ իր նախորդը, չենք կարծեր։ Սակայն, գիտենք թէ միշտ կը ձգտի դէպի լաւին, դէպի կատարեալին։ Վերջին ելոյթները կը հաստատեն այս քաջալերական երեւոյթը։

Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբը կը հաշուէ չուրջ հարիւր անդամ։ Տեւական կերպով փորձերու յաճախողներու թիւն է ութսունհինգ։ Փորձերը տեղի կ'ունենան չաբաթը անգամ մը, իսկ համերգի մը պատրաստութեան շրջանին չաբաթը երկու անգամ։ Ամէն կիրակի, հերթական կարգով ութէն տասը հոգինոց խումբ մը կ'երգէ պատարագը, իսկ բացառիկ պարագաներուն երգչախումբին մեծ մասը ներկայ կ'ըլլայ։ Ամբաւարը Խաչիկ Եըմմազեան հաճոյքով եւ գոհունակութեամբ գիտել կուտայ անդամներուն փորձերու կանոնաւոր յաճախելու գիտակցութիւնը, յարատեւութեան ոգին, սէրը հանդէպ հայ երգին։ Անդամներէն չատեր, փորձերէն դուրս, կուգան օգնելիչով դասընթացքներու հետեւելու, ինչ որ կրնայ բարելաւել երգերու մակարդակը։ Երգչախումբին իր Թանկագին մասնակցութիւնը կը բերէ դաշնակահարուհի Ժիւլիէթ Եըմմազեան։

Առանց չորս տարուան գործունէութիւնը ներկայացնելու ըսենք միայն թէ վերջին եղանակին երգչախումբը ունեցաւ վեց կարեւոր ելոյթներ։ 1981, Յունիս 14-ին Մարսէյլի քաղաքապետական օպերային մէջ տուաւ իր երկրորդ համերգը։ 1981, Հոկտեմբեր 11-ին, համերգ մը Նիսի մէջ։ 1981, Նոյեմբեր 6-ին մասնակցեցաւ Ապէյի Սէն Վիքթորի (Մարսէյլ) երաժշտութեան փառատօնին։ 1981, Նոյեմբեր 8-ին եւ 29-ին Վալանսի եւ Մարսէյլի մէջ բերաւ իր մասնակցութիւնը Հ. Բ. Ը. Միութեան 75-ամեակի հանդիսութիւններուն։ 1982, Յունուարին մասնակցեցաւ, համերգի մը ի նպաստ Մարսէյլի Նոթր Տամ տը լա Կարտի վերաշինութեան։ Իսկ, իր յառաջիկայ ելոյթը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 26-ին, Մարսէյլի Օփերային մէջ, մասնակցութիւն մը բերելով Մարսէյլի Հայ Աբեղոյնական Երաժիշտներու հանդիսութեան։

Ուսուի, Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբը ոչ միայն հայ գաղութին ներս կը բերէ հայ երգը, այլեւ զայն կը ներկայացնէ օտար շրջանակներուն։

Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբի տնօրէնն Խորհուրդի նախագահը՝ Արշամ Պապեան բազմաթիւ առիթներով ընդգծած է երգչախումբին կոչումը՝ «ոչ միայն սիրել տալ եւ առաւել ճանչցնել հայ երգը Հայերուն, այլ նաեւ տարածել աւելի ընդարձակ շրջանակներու մէջ հայ երգը, ցոյց տալով անոր երաժշտական իմաստութիւնն ու հարստութիւնը»։

Կը բաժնենք այս տեսակէտը։ Կը մաղթենք յարատեւ կամք եւ ճիգ պատասխանատուներուն եւ բոլոր անդամներուն ու **կը ապասենք զայն տեսնել ելոյթէ ելոյթ աւելի կատարելագործուած։**

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՅՍ ՄԷԿԸ ԵՒ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԾՐԱԳԻՐԻՆ ՄԱՍ ԿԸ ԿԱԶՄԷ։	2,5 միլիառ տոլարի եկամուտ կ'ապահովէ Գահիրէի։
Տնտեսական գետնի վրայ, ներկայիս, թերակղզին բնական հարստութիւններու վայր մը կը համարուի։ Այս մարզին մէջ առաջին հարստութիւնը կը ներկայացնեն արդէն իսկ օգտագործուած քարիւղահանքերը։ Այսպէս, Ամա անուանուած քարիւղահանքերը Հարաւային Սինայիի մէջ, ինչպէս նաեւ հողամերձ, այսինքն ջուրին հատակէն հանուող քարիւղը կարմիր ծովուն եւ Աքապա ծոցին մէջ, տարեկան	*Թերակղզին կ'արտադրէ նաեւ կարեւոր քանակութեամբ արմատ եւ ֆիթոպատուղ։ Մնաց որ անապատային միջավայրը, իր լեռնաշղթաներով եւ երկարաձիգ ծովափներով ու ջրատուգումի լայն կարելիութիւններով, յարմարագոյն վայրերէն մէկը կը նկատուի զբօսաշրջիկութեան ծաւալումին համար, միջազգային տարողութեամբ։*
Թ. Ա. Թ.	

ՄՏՔԵՐ

Փոքր ազգերու մօտ, գաղափարները կ'արժեն այնքան որքան կ'արժեն գործադրող մարդիկը։

ՄԱՔԻԱՎԵԼԻ

ՊԱՆԵՏՕ - ՔԱՇԱՆԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ

Հայկական Դպրոցի ՀԱՆԴԷՄԸ

Մայիսը՝ բնութեան խրախճանքի ամիսն է:

Ծառերը, ծաղիկները, գոհունակու-թեան ժպիտով կը զիմաւորեն արեւին առաջադիմութիւնը, աւելի եւ աւելի պերճանքով ու նազանքով ցոյց տալու համար, իրենց գեղեցկութիւնները:

Մայիս 9-ը, բնութեան մէկ քմահաճոյքով, երկինքը՝ կ'արտասուէ, կ'արտասուէ...:

Այն օրը Պանեէօ - Քաշանի եւ շրջանի հոգեւորականութիւնը՝ ժամադրուած է հայկական վարժարանի հանդէսին:

Ինչ փոյթ թէ դուրսը՝ տեղատարափ անձրեւը՝ կ'լճանայ, սրահէն ներս արեւոտ պ'ըլնի է, ուր կը լսուին հայ մանուկներու ուրախ կանչերը...

Գարնան արեւը հոս է, սրահին մէջ, որ մեզ կը զիմաւորեն հայկական հագուստներով չափահաս աշակերտները, որ կը խոյանան վաղուան հայութեան արշալոյսը մեր նոր սերունդը, մէկը միւսին աւելի փայլող աչքերով ու Հայու հոգիի խօսքի եւ երգի ծարաւ ծնողքներու հանգիստականները, եկած նոյնիսկ հեռաւոր արուարձաններէն:

Առաջին անգամ ըլլալով, դպրոցի վարչութիւնը՝ յաջողած էր ունենալ Պան - էֆի քառրոնը՝ որ իր կահաւորումով ու գեղեցիկ բեմով, աւելի մաեմատիկ էր ու տպաւորիչ:

Չէ՞ք խոստովանիլ թէ, անկախ այս բոլորէն, ամէն տարի ալ Պ. Ք. եւ Շ.ի Հայ վարժարանի հանդէսին տպաւորութիւնները՝ եղած են յիշատակելի եւ հոգեւորդը՝ սրահէն հեռացած է գոհունակութեան եւ գնահատանքի ժպիտով:

Ինչպէս Պ. Մավիեան, նոյնպէս եւ Պ. Գասանեան (փոխ - քաղաքապետ) չեչտեցին ուսուցչուհիին կատարած կարեւոր գերը, վարժարանի յաջողութեան եւ փայլուն վիճակին համար:

Պ. Գասանեան չմոռցաւ ըսել թէ, Տիկին Հ. Պալըքճեան, ոչ միայն շատ պարապանմունք ուսուցչուհի մըն է, այլեւ գործոտ մայր մը իր բոլոր աշակերտներուն:

Տիկին Մ. Գուլումճեան կարդաց (Փըրանտերէն) դրուագիւ մը, շնորհակալութիւն յայտնեց Պ. Պետանեանին եւ ապա նոյնպէս ուսուցչուհիին տարած աշխատանքին վրայ:

- Տիկին Հ. Պալըքճեան կը սիրէ հայ լեզուն, բայց դիտէ նաեւ սիրցնել իր աշակերտներուն, կը սիրէ հայրենիքը, բայց դիտէ նաեւ ներշնչել աշակերտներուն այդ մեծ սէրը...

Ինչպէս կարելի է, այս ջերմ զգացումներով ուսուցչուհին չսիրել եւ չսորվիլ ուզէին:

Ուստի եղէք ծնողքներ, ինչ որ բռնի է արդիւնք չի տար, մեր զաւակները՝ սիրով կը վազեն հայկական վարժարան, որովհետեւ, հոն կը գտնեն, ամէն ինչ, որ կը լեցնէ իրենց մանկական հոգիները...:

«Կը չնորհաւորենք ու չնորհակալութիւն կը յայտնենք Տիկին Պալըքճեանին, կը մաղթենք որ նոյն եռանդով, չարունակէ տակաւին երկար տարիներ, իսկ մենք՝ ամէն հայ ծնողքներս պէտք է համախմբուինք անոր չուրջ»:

Ծնողքներու եւ հանդիսականներու ջերմ ծափերու տակ, բեմ եկաւ ուսուցչուհին, որ նախ չնորհակալութիւն յայտնեց իսիլի վարդապետին, որ իր ներկայութեամբ, ջերմութիւն մը բերաւ բոլորին հոգեկան աշխարհին...:

Ուսուցչուհին ըսաւ.

«Մեր զաւակներուն հայեցի դաստիարակութիւնը՝ ամենավսեմ պարտականութիւնն է, ամէն հայ ծնողքի:

Ազամանդը՝ որ ամենաղեղեցիկ եւ արժէքաւոր քարն է, պէտք է տաշել, ձեւաւորել, որպէսզի անոր գեղեցկութիւնը եւ արժէքը կրնանապատկուի:

Մեր ալ զաւակները իրենց յատկութիւններով, մէյ - մէկ ազամանդներ են, պէտք չէ ջանք խնայել, զանոնք գտելու, բիւրեղացնելու համար, որպէսզի օր մը ըլլան լաւագոյն զարդը, մեր ազգի կրծքին...

26 տարիներ, սիրով ու խանդավառութեամբ՝ հայ մանուկներու չրթներուն վրայ զրոշմեցի մեր աննման ոսկեղինիկը, անոնց անմեղ հոգիներուն լարերուն վրայ թրթռացուցի հայրենասիրութեան վսեմ զգացումը ... զգացումներուն ամէնէն էականը, ամէնէն նուիրականը ու ամէնէն անխորտակելին...

Հայ մանուկներու նայուածքներուն մէջ, ես՝ գտայ ազօթքի օրհնութիւն, բարութիւն եւ կամեցողութիւն...

Այս բոլորը՝ իմ վիշտը ամոքեցին, իմ արցունքը՝ ժպիտի փոխեցին, եւ այսպէս մենք ճանչցանք, եղանք անբաժան:

Այո՛ եղանք անբաժան, երբ նոյնիսկ այլեւս դպրոցէն ստիպուած էին հեռանալ:

Մնաց մեր մէջեւ կապը, նուիրական կապը...

Մի՛թէ՞ ատոր լաւագոյն ապացոյցը չէ՞ նախկին աշակերտներու մեծ թիւով ներկայութիւնը՝ այս սրահին մէջ:

Սիրելի ծնողքներ,

Պիտի չարունակենք միասին կոփել, միասին թրծել այս հանող սերունդը, անոնց է ապագան:

Մեր գործերով, մեր յաջողութիւններով, պիտի հալեցնենք անտարբերութեան սառը՝ որ տակաւին պատած է, կարգ մը հայ ծնողքներու հոգիները...

Հայ եկեղեցին՝ մեր հաւատքի տունն է. իսկ հայ վարժարանը՝ մեր մշակոյթի անմար լապտերը, մեր գոյատեւութեան փրկարար վարոսը...:

Վերջացնելէ առաջ, հանդիսականներու, ծնողքներու եւ իր կողմէ չնորհակալութիւն յայտնեց, վարժարանի վարչութեան առենապետ՝ Պ. Մավիեանին, աշակերտութեան հանդէպ իր ցոյց տուած անսահման գոհաբերութեան համար:

Շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ վարչութեան բոլոր անդամներուն, որոնք կը տանին համբերատար աշխատանք, թէ այսօրուան հանդէսի գեղուարին պատրաստութիւնը՝ անոնց կը պարտինք:

Գեղարուեստական բաժինը պատրաստուած էր շատ խնամքով:

Առաջին կենդանի պատկերը՝ նուիրուած էր Մաշտոցի: Խորհրդաւոր եւ իմաստալից տեսարան մը:

Մաշտոց իր սեղանին առջեւ, հայ դիրերու խորհուրդով վերացած, որուն դիմաց աշակերտները՝ բռնած էին Ա. Բ.էն գիրքը եւ 404 թուականը:

Եղան արտասանութիւններ Մաշտոցի նուիրուած:

Երկրորդը՝ աշակերտները՝ գեղեցիկ բուրգ մը կազմած էին, ամէն մէկը ձեռքին ունենալով պատգամ մը.— խաղաղութիւն, հայրենասիրութիւն, ընկերասիրութիւն, աշխատանք, գոհաբերութիւն, եւլն., եւլն.:

Երեք պզտիկ աղջիկներ ծնրադիր՝ ծաղկեփունջերով: Բուրգին ճակատը՝ մեծերը՝ կազմած էին «Երեւան», որուն գովքը հիւսեցին չորս չափահաս աշակերտուհիները:

Մինչ վարագոյրը դանդաղօրէն կը գոցուէր, կը լսէինք՝ «Երեւան - էրեբունի»ի յուզիչ եղանակը...:

Երրորդ պատկերը կը ներկայացնէր՝ Արարատեան դաշտը, իր անխոնջ մշակներով, հոն էին մեր գեղանի հայուհիները ու խանդավառ մանուկները:

Այս տեսարանին արտասանեցին 5 - 14 տարեկան աշակերտները, շատ լաւ առոգանութեամբ եւ համարձակ, երգեցին նաեւ քանի մը երգեր, նոյնպէս մեծ յաջողութեամբ:

Կատակերգութիւնը՝ յաջող էր ու հաճելի:

Չորրորդ տեսարանը՝ նուիրուած էր երգերու գեղեցիկ փունջի մը:

Չափահաս աշակերտներու վեց զոյգեր շատ յաջող կերպով երգեցին՝ «Կուժն - Առա», «Ես սարէն կուգայի», «Գետակի վրայ», «Հովիւը սարում տխրեց» «Վի - րաւոր կարապը»:

Ուրախութիւն, յուզում եւ խանդավառութիւն իրար խառնուած, ծափերը լսուեցան երկար - երկար ժամանակ, կըրկին ու կրկին բանալ տալով վարագոյրը...

Հոս վերջացաւ գրական բաժնի առաջին մասը:

Ուսուցչուհին մրցանակները բաժնեց իր աշակերտներուն, մրցանակներուն չափ արժէք ներկայացնող գնահատանքի իր խօսքերը միացնելով անոնց:

Երկրորդ բաժինը՝ նկատ. Պ. Մ. Ֆեռմանի սազով, որ միշտ ալ կրցած է ժողովուրդին հոգին խօսիլ:

Կրկին ու կրկին բեմ հրաւիրեցին ու հաճոյքով լսեցին իր գեղցուն երգերը:

Շատ մեծ անակնկալ մը եղաւ Օր. Հ. Եղիսեանի ներկայութիւնը, որ չմերժեց ժողովուրդին փափաքին գոհացում տալ:

Օր. Եղիսեանի անուշ ձայնը՝ եւ չա՛տ սրտի խօսող կատարումը գնահատուեցաւ:

Տակաւին յստակօրէն կը լսեմ, Տիկին Հ. Պալըքեանի՝ հանդէսի փակման խօսքերը:

«Սիրելի հանդիսականներ եւ ծնողքներ,

«Ամէնքիդ կ'ըսեմ ցտեսութիւն, կրնաք վստահ ըլլալ, յաջորդ տարուան մեր հանդէսը պիտի ըլլայ աւելի չոզչոզուն, աշակերտները՝ իրենց աքանչելի հայերէնով ու ծաղկաբոյր չունչով, պիտի նուաճեն ձեր սրտերը...

ՀԱՑՈՒՀԻ

ԳԱՂՈՒՏԻՔ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՆԹԻԼԻՍԱՅԻ Կաթողիկոսարանը այցելած է (Մայիս 10–ին) Անգլիոյ Լիբանանի դեսպանը՝ Տէյվիտ Ռապըրթս, եւ ընդունուած Գարեգին Բ. Ամոռակից Կաթողիկոսին կողմէ: Դեսպանը իր այս առաջին այցելութեան առիթով համակրանքով արտայայտուած է հայ համայնքին հանդէպ: Գարեգին Բ. լայն բացատրութիւններ ուտած է հայ ժողովուրդի ներկայ կացութեան մասին, չեչտելով որ հակառակ այն դժուար օրերուն, զոր կ'ապրին Լիբանան եւ Միջին - Արեւելքի այլ երկիրներ, որոնց մէջ ապրող հայ ժողովուրդը, կառչած կը մնայ իր ազգային – եկեղեցական աւանդութեանց եւ կը չարունակէ իր դրական նպաստը բերել մարդկութեան: Խօսակցութեան երկրորդ նիւթը եղած են հայ եկեղեցւոյ մէջ – եկեղեցական յարաբերութիւնները, յատկապէս այն եղբայրական կապերը՝ որոնք գոյութիւն ունին Հայ եւ Անկլիքան եկեղեցիներու միջեւ: Դեսպանը պատրաստակամութիւն յայտնած է աւելի սերտացնելու այդ յարաբերութիւնները: Հանդիպումին ներկայ եղած են դեսպանատան հոգեւոր ատենադպէց Հ. Ալէն Սմոս, ինչպէս նաեւ Սր. տաւագդ Սրբ. Թրթռեան եւ Սեպուհ վրդ. Սարգիսեան:

×

ԹԵՀՐԱՆԻ Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ չըրջափակին մէջ, Մայիս 5-ին, տեղի ունեցած է հաւաքոյթ մը ի պաշտպանութիւն Համբիկ Սասունեանի: Ներկայ եղած են աւելի քան երկու հազար Հայեր: Խօսք առած են Սասունեանի Պաշտպան Յանձնախումբին բանբերը, Հ. Ց. Դ. Ռոստոմ երիտասարդական Միութեան եւ Ազատագրական Ճակատի ներկայացուցիչները: Երգուած են յեղափոխական երգեր եւ արձակուած են կոչեր:

LIVRES RECUS:

« RETREAT WITHOUT SONG »
(«ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ»)
SHAHAN SHAHNOUR
Edited and translated by:
MISCHA KUDIAN
Machtots Press — BCM - Mashtots
London — W.C I.

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ՁՈՐՐՈՐԴ

ԴԷՊԻ ԳԱՐԱՏԱՂԻ ԼԵՌՆԵՐԸ

Ճաշնուելու առեն էր, երբ Ալին լ մի-ջի ապրց որպէս վերջին լուր լսաւ Խալիլին, որ պուչ մի քանի չարաթէն Գոնիա կանչուի:

– Այդ ինչպէ՞ս, – հարցուց Խալիլ զարմացած:

- Մէջտեղը Պալքանեան պատերազմի չուկներ կան: Արդէն նոր զօրահաւաքի մասն են: Ժանտարմները քիւրտ դիւղերու մէջ են:

Երկու բարեկամները կը խօսակցէին, երբ մէջ մտաւ Կիրոսը, որ կեցած էր գուվերին.

– Ի՞նչ ... Արդեօ՞ք ճիշդ խմացայ: Մենք ոչինչ կ'լմանանք լերան վրայ: Շչուկնե՞ր ... Պալքանեան պատերազմ-մի...

- Այո՛, Կիրոս էֆէնտի: Արդէն չորրորդ եւ հինգերորդ զօրաբանակէն բաւական թիւով զօրքեր ճամբայ եւած են դէպի Պալքաններու սահմանը: Երկու կոզմէն մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին:

Կիրոսի համար նոր բան չէր Պալքաններու եւ Թուրքիոյ հարցը, որ յաճախ կ'ենթարկուէր: Երկու տարի առաջ սահմանապահ պինուորներու միջեւ նոյնիսկ բախումներ եղած էին: Այդքան, այդքան:

Կիրոս կ'ուզէր քիչ մը աւելի մանրամասնութիւններ իմանալ: Ալին ալ չատ բան չգիտէր, չատ բան չէին ըսեր նաեւ դրաքնուած Պոլսական Թերթերը եւ սակայն սառյգ չչուկը կար մէջտեղ, որ հեռու չէ Թրքական եւ Պալքանեան պատերազմ մը: Այդ չչուկները կը կազմըուէին երբ կը կանչուէին պինուորական պաշտօնեաներ ու կը տեղափոխուէին ռազմամթերք ու պինուոր եւ կար զօրահաւաք մը՝ նոր սկսուած:

Ալին պատմեց, թէ այժմ ժանտարմներ կը մտնեն քրտական գիւղերը զօրահաւաքի համար, նոյնիսկ իմացեր էր որ ժանտարմներու եւ Պչարա քիւրտ պիւզացիներու միջեւ բախում եղած է: Պչարա պիւզացիները մերժած են պինուոր տալ երբ իմացեր են որ Սէլիմ պինպաշին հրացանազարկ ըրած է 20 քիւրտ պինուորներ, որոնց երեքը նոյն պիւղէն եղած են:

- Ահա ձեզի համար նոր աշխատանք, Խալիլ, - անմիջապէս խօսեցաւ Կիրոս: - Պէտք է մէկը զրկէք եւ աշխատիք, որ այդ զրգռութիւնը ընդհանրանայ նաեւ ուրիշ գիւղերու մէջ:

Խալիլի համար նոր զործ էր այդ եւ կը թելադրէր Ալիին որ միանայ իր խումբին, փոխանակ կորսուելու Գոնիա զրկուելիք բանակին մէջ: Այնտեղ այլեւս օգտակար չպիտի կրնար ըլլալ: Կիրոսն ալ զգաց, որ աւելի ծանրացան արդէն ծանր իր մտածումները: Նման պատեհ զրամ մը միշտ ալ նպաստաւոր է Փէտայական աշխատանքներուն համար: Զօրքերը դէպի հայ գիւղերէն հետզհետէ ճամբան կը քաշուին եւ առիթ կուտան յեղափոխական աւելի լայն աշխատանքներու: Եթէ, եթէ միայն ապահով վայրկեան Վարդաճորի լերան բնակիչները: Կիրոսի եւ կազմակերպութեան մտածումը այդ պիտի ըլլայ միայն:

Կիրոս այդ պահուն միայն չգիտէր որ քիւրտ ճահիլ պինուորներ տեսած էր, որ կը քշուին փոշոտ ճամբաներ երբ ինք Դղեր կը մտնէր: Ասոնք կը վարժին երկու ձիաւոր ժանտարմներ, թէեւ Կիրոսին համար նոր բան չէր այդ՝ Թրքական ճամբաներուն համար:

Ալին չատ ուշ մեկնեցաւ դէպի Գարափունար, իսկ Խալիլին ու Կիրոսը որպէս ածխածախներ, քէօչին հետ պիշերեցին իրենց էշերով մխասին:

Խալիլ նոյն առաւօտ, ճամբորդներուն հետ պիտի չարունակէր իր ճամբան: Նամակ պիտի տանէր Սենեքերիմին՝ պիւրացնելու համար ձիւլալի մասնակցութիւնը:

(Շար. 572)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Մարի Յակոբեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի, Մայիս 30, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, յաւարտ Ս. պատարագի հոգեհանգիստ կը կատարուի իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ հարազատին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

հոգւոյն համար, անոր մահուան քառասունքին առթիվ:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Յէր եւ Տիկին Ներսէս եւ Մարիամ Խաչիկեան իրենց խորին վշտակցութիւնները կը յայտնեն Տիկին Էլիզ Քոչեանի եւ զաւակներուն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Խորէն Քոչեանի մահուան առթիւ:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Այս Կիրակի, Մայիս 30, Հոգեգալուստ է - Պենտեկոստէ: Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. – Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10-ին, կը մատուցուի եպիսկոպոսական հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ:

Կը պատարագէ՝

ԳԻՒՏ ԵՊԻՍԿ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ

=——✠——=

Լ. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷյԼ

Այս Կիրակի Հոգեգալուստի տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ, մասնակցութեամբ Պոլսոյ Ս. Խաչ Դպրեվանքի նահապետ աշակերտներու (Մարսէյլէն եւ Ֆրանսայէն):

Սկիզբ ժամը 8-ին, Պատարագ 10-ին:

Կը պատարագէ՝

ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԴ. ՊԷՐՃԵԱՆ

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Հիւանդապահական վարչութիւնը, խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ Կուրպէթեան ընտանիքին, Անի Կուրպէթեանի կսկծալի մահուան առթիւ: Ողբացեալը՝ եղած էր Հիւանդապահական վարչութեան անդամ, 1975, ուր գնահատուած էր իր ազնիւ ու անձնուէր բնաւորութեամբ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Միքայէլ Եավէրի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները եղած են.- Տիկին Եավէր եւ զաւակները Ս. Սահակ – Մեսրոպ Թարգմանչաց Ե. Պ. 2000 Ֆ., Տիկին Եավէր եւ զաւակները Պօղոսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Ե. Պ. 1000 Ֆ., Տիկին Եավէր եւ զաւակները Սէն Ժէռոմի Ս. Սահակ - Մեսրոպ Ե. Պ., Տիկին Եավէր եւ զաւակները Սէն – ԹԱնթուանի Ս. Թադէոս Բարթողիմէոս Ե. Պ., Տիկին Եավէր եւ զաւակները Քամբանեը Ֆրէզի Ս. Կարապետ Ե. Պ., Տիկին Եավէր եւ զաւակները Պուլվար Օսման – Գաբուսէլի Ս. Յակոբ Ե. Պ., Տիկին Եավէր եւ զաւակները Սէն – Լուկրան Բէնի Ս. Գէորգ Ե. Պ. 500-ական Ֆրանք, Տիկին Եավէր եւ զաւակները Մայր Եկեղեցւոյ հովանաւորած դպրոցին, Տիկին Եավէր եւ զաւակները Մայր Եկեղեցւոյ Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին 1000-ական Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Գալուստեան Ս. Թարգման - Չաց Մայր Եկեղեցիին 1000 Ֆ., Սէն – Ժէռոմի Սահակ - Մեսրոպ Ե. Պ. 500, Պոլիսի գաղթականներուն համար 500, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Պօղոսեան Ս. Թարգմանչաց Սահակ – Մեսրոպ Մայր Ե. Պ. 300, Մայր Եկեղեցւոյ հովանաւորած հայկական դպրոցին 300 Ֆ., Պոլսահայ Մշակութային Միութիւն՝ Ս. Սահակ – Մեսրոպ Թարգմանչաց Ե. Պ. 500, Պոլսահայ Մշակութային Միութիւն՝ Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբին 500, Տէր եւ Տիկին Հրաչ Էօէն եւ զաւակները Ս. Սահակ - Մեսրոպ Թարգմանչաց Ե. Պ. 500, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Էքէր եւ զաւակը՝ Սահակ - Մեսրոպ երգչախումբին 300, Այրի Տիկին Մարգրիտ Աւետեան Ս. Սահակ - Մեսրոպ Թարգմանչաց Ե. Պ. 100, Մայր Եկեղեցւոյ հովանաւորած դպրոցին 100, Սէն Ռաֆայէլէն Տիկին Անի Գոհարեան եւ Տէր եւ Տիկին Կարապետեան Ե. Պ. 200 Ֆ:

(Շար.)

SAMEDI, 29 MAI — A 20 H. 30

UNIQUE RÉCITAL A PARIS

DU CHANTEUR ARMENIEN

NORAIR

Avec son ORCHESTRE (8 exécutants)

En Première Partie: Crown Production présente un Opéra - Film (1954)

ANOUSH

Théâtre de l'Empire — 41, Avenue de Wagram

Location:

— **Librairie PALOUYAN;** 9, Rue de Trévise,Paris 9e — Tél:. 523. 24. 97
— **Restaurant HAGOP;** 9, Rue du Nil, Paris2e — Tél.: 296. 37. 41
— **AZAD;** 136, Rue d'Aboukir Paris 2e — Tél.: 233. 87. 87
— **Retaurant EREVAN;** 29, Rue Bergère, Paris 9e — Tél.: 523. 44. 75
— **Restaurant SASSOUN;** Issy - les - Moulineaux — Tél.: 638. 78. 58
— **VIDEO - SON;** 49, Rue Victor Hugo, 94140 Alfortville — Tél.: 375. 26. 89
— **VIDEO - SON;** 21, Rue Jules Michelet,92700 Colombes
— **Mme. DJEKNAVORIAN;** Paris, Tél:. 501.98. 89

OPERA DE MARSEILLE

VENDREDI, 4 JUIN, A 20H.45

CONCERT DE GALA

AU PROFIT DE LA

Fondation Aram Khatchatourian

SOUS LA PRESIDENCE DE

GASTON DEFFERRE

(Maire de Marseille, Ministre d'Etat, Ministre de l'Intérieur et de la Décentralisation)

L'ORCHESTRE DE L'OPERA DE MARSEILLE

Sous la direction de

JANOS FURST

Avec la participation de

MYRIAM BIRGER (Pianiste) — JEAN TER-MERGUERIAN (Violoniste)

au Programme:

Mascarade	A. KHATCHATOURIAN
Concerto N° 1 pour piano	TCHAIKOVSKI
Concerto en Ré-Majeur pour violon	BEETHOVEN

LOCATION A L'OPERA — A PARTIR DU VENDREDI 28 MAI

LE GALA SERA SUIVI D'UN BANQUET au SOFITEL - VIEUX - PORT

Réservation: Mr. Hagopion — Tél.: (91) 60.07.61 ou 51.31.51

Présentation de «Histoire des Arméniens»

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE PARIS

Vous invite à venir nombreux à la présentation,à l'occasion de sa parution,de l'ouvrage

« HISTOIRE DES ARMENIENS »

L'ouvrage, rédigé sous la direction du Prof. GERARD DEDEYAN, est un grand livre de référence couvrant l'ensemble de l'Histoire du peuple arménien.

700 pages, publié aux Editions Privat.

Seront notamment présents, parmi les autres — Le Prof. Gérard Dédéyan, Mme. Anahide Ter-Minassian, Mme. Claire Mouradian, M. Frédéric Feydit, M. Marc Ferro, Le Dr. Yves Ternon.

Les auteurs signeront l'ouvrage, que l'on pourra se procurer sur place.

JEUDI, 3 JUIN, A 20 H.

A la Maison de la Culture Arménienne de Paris, 17, Rue Bleue, 75009 Paris - Métro: Cadet

RESTAURANT **EREVAN** ՀԱՑԱՏՈՒՆ **ԵՐԵՒԱՆ**

Իր աւանդական ճաշացուցակով եւ սովորական հաճելի մթնոլորտով՝ կը սպասարկէ Ձեզի:

RESTAURANT EREVAN

26, RUE BERGÈRE - 75009, PARIS

TÉL. 770. 85. 81

ՄԻԱՁՆ ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆՆԵՐԸ

Վ Հ Գ Է Ն,

Ընկերակցութեամբ՝ ՍԻՄՈՆԻ

ժամը 21·30-էն սկսեալ կը ներկայանայ իր հայկ· ժողովրդական երգերով, զուարթացնելով ձեր երեկոյթը:

Fermé le Mardi — Փակ է Երեքշաբթի

TRAITEUR EREVAN

29, RUE BERGÈRE — 75009 PARIS

TÉL.: 523. 44. 75

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՄԱՐՍԷյԼ.– Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Փերանեան կը նուիրեն 200 Ֆ. «Յառաջ» բարեգործական, Սահակ Գաբրիէլեանի մահուան քառասունքի հոգեհանգստեան առթիւ:

×

Այրի Տիկին Ծնկաբեր Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Թորոսեան եւ զաւակները իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Յակոբ Ծնկաբեր Թորոսեանի մահուան 2-րդ տարելիցի է յիշատակ կը նուիրեն.. 300 Ֆ. Կապոյտ Խաչի կայանին, 200 Ֆ. Ազգ. Փոքրվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանին (առնալ «Յառաջ»էն) եւ 100 Ֆ. «Յառաջ»ին:

Ռեստավրատորական դէպի ՀԱՅՐԵՆԻՔ եւ Ի Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին

ՅՈՒԼԻՍ 19 – ՕԳՈՍՏՈՍ 1

=——✠——=

Կազմակերպուած՝
ԱՌՆՈՒՎԻԼԻԻ
ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
Հոգաբարձութեան կողմէ:

Խումբին կ'ընկերանայ՝
ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆՅ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Կը մասնակցի նաեւ՝
Առնուվիլի Քաղաքապետ
CLAUDE BIGEL

Արձանագրութեանց համար դիմել Եկեղեցւոյ Դիւանատունը.–
31 - 33, Rue Saint - Just
95400 — ARNOUVILLE-LES-GONESSE
Tél.: 985. 28. 77

Organisation Technique:
SABERATOURS

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

=——=——=

Ի նպաստ Լիոնի Հայոց Եկեղեցւոյ նորոգութեան եւ հովանաւորութեամբ տեղւոյս Հոգեւոր Հովիւ՝

ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՉԱՔԱՐԵԱՆԻ

Լիոնի հայերէն խօսուն Թատրոնը կ'ներկայացնէ Ուրբաթ, Յունիս 4-ին երեկոյեան ժամը՝ 8·45–ին՝ «Տայը կարաւտը» կամ «Ամերիկահայ փեսացուն» Սրահին մէջ:

60 Ամբիւր տը Սաֆս, Լիոն 6-րդ

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Լիոնի Հայոց Եկեղեցին, կամ խաղավանդամ, անդամուհիներուն:

ԹԷՅԱԹԵԱՏՐՈՆ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Պանէգիւռեան Քաշանի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ Մայրերու տօնին առթիւ թէյասեղան մը Կիրակի, Յունիս 6-ին, ժամը 15-ին:

Annexe de la Mairie

Salle Avenue Pasteur — Bagneux

գեղարուեստական բաժին: Կը մասնակցի Փեհլիվանեան երգեհակը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ ԽԱՉԻ վարժուհիներու մասնաճիւղի վարչութիւնը իր անդամ – անդամուհիները կը հրաւիրէ ընդհ· ժողովի, Հինգշաբթի, Յունիս 3, ժամը 20·30-ին Ս. Մշակոյթի Տան մէջ:

Imprimé sur les Presses du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք· Եկեղեցւոյ Սրբ. Մխիթեան վարժուհիները հոգատարութեամբ սուրճ-թեամբ սուացած է հետեւեալ նուէրները.– Ժան, Փիէր, Գրիգոր Եաղուպեան հարազատներ Հարսանիքի առթիւ, Ս. Տիկին Եաղուպեան Եկեղեցւոյ 3,000, Դպրոցին 500, Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերուն 300ական, Լիոնի Տիկնանց Մխիթեան 300, Լիոնի Աղքատախնամին 200 Ֆ., Տիկին Աստղիկ Աստամեան, Օր. Զարուհի Նահապետեան 100-ական Ֆ. Եկեղեցւոյ, Ոմն եւ Ք. Գրապետեան Փափազեան 100-ական Ֆ. Եկեղեցւոյ: Պօղոս Գօշգօշեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Եկեղեցւոյ, Ճ. Պահատուրեան 100 Դպրոցին, Մխալիճեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Գալուստեան ընտանիք եւ Տիկին Հայկուհի Զալըքեան 100-ական Ֆ. Եկեղեցւոյ, Տէր եւ Տիկին Գօրթոչեան 50 Ֆ. Եկեղեցւոյ:

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՄԱՅԻՍ
29-30
SAMEDI-DIMANCHE
29-30 MAI
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE - OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

TÉL.: 770. 86. 60 — C.C.P. PARIS 15069-82 E
FONDÉ EN 1925 — 51027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2.50 Ֆ.

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.181 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.181

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓԼՅՍ ՄԱՅԻՍ 19 - 26)

«ԱՐԱՐԱՏ» - «ՏՈՐՊԵԴՕ» ԽԱՂԸ (*)

Մորտրպային 45-րդ ախոյենութեան երջաւարքի Մայիս 23-ի խաղերուն, «Արարատ» 1-ի դէմ 3 կէտով յաղթեց Քուպայիսի «Տորպեդո»ի: Խաղը տեղի ունեցաւ Երեւանի «Հրազդան» մարզադաշտին վրայ: «Արարատ»ի տղաքը դաշտ իջած են առանց իրենց գլխաւոր կազմակերպիչ Մորէն Յովհաննիսեանի, որ Մորմ. Միութեան խումբին մաս կազմելով կը պատրաստուի Սպանիոյ Մունտիալին: Մանաւորապէս աչքի զարկած է Անդրանիկ Աչառեան, որ ամբողջ 90 վայրկեանները ընթացքին անընդհատ պայքարած է ուղիները փնտռելով հակառակորդին բերդը ղբաւելու համար: Եւ երբ անգամ հասած է իր նպատակին: Առաջին կոլը նշանակած է գլուխի սքանչելի հարուածով մը, արդիւնաւորելով Նազար Պետրոսեանի «ոսկերչական» ճըշդութեամբ կատարած փոխանցումը, երկրորդը՝ զօրաւոր հարուածով գնդակը ցանցած է բերդին անկիւնը: Իսկ խաղին առաջին կոլը նշանակած է Սամուէլ Ղասաբօղլեան: Հակառակորդներէն ալ կոլ մը նշանակած են եւ խաղին արդիւնքը վերածած 3 - 1-ի, ի նպաստ «Արարատ»ի:

Ասպէսով, 12 խաղերէ ետք «Արարատ» 16 կէտով միչտ կը գլխաւորէր դասաւորումը, արձանագրելով 7 յաղթանակ, 2 հաւասարութիւն եւ 3 պարտութիւն:

(*) Խաղին արդիւնքը տուած էինք «Ցառաջ»ի Մայիս 25-ի թիւով:

×

ՆԿԱՐԻԶ ՀՐԱԶԵԱՅ ՌՈՒԽԿԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երեւանի Նկարիչներու Տան մէջ բացուած է Հրաչեայ Ռուխկեանի անհատական ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած երկու հարիւր դործերը կը ցոլացնեն վարպետին քառասնամեայ վաստակը եւ ստեղծադործական ուղին: Այցելուներ հետաքրքրութեամբ կը դիտեն «Մեր նախնիների հանճարը» նկարաշարքը, ուր տեղ գտած են հայ մշակոյթի մեծերու դիմանկարներ՝ սկսած Մեսրոպ Մաշտոցէն եւ Մովսէս Խորենացիէն մինչեւ Սայաթ-Նովա: Ուշադրութիւն կը գրաւեն այն կտաւները, ուր պատկերացուած են հայկական հին ճարտարապետութեան յուշարձանները:

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԸՆԴԵՐՔԻ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Երկրաբանները Հայաստանի հիւսիսը յայտնաբերած են եղիգնաքարէ մարմարի հանքավայր մը: Այդ մարմարը կ'օգտագործուի առաւելաբար չէնքերու ներսը յարդարելու համար: Սքանչելի զարդաքարեր ունեցող այդ քարի բազմատեսակ հանքաւորութեամբ հանքաչերտը կը գրաւէ քանի մը քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն: Հայաստանի քարի հանքայրերու հարստութիւնն ու այլազանութիւնը հիմք ծառայած է չինանիւթերու արդիւնաբերութեան բուռն զարգացման համար: Մեր երկրի յարաբերաբար փոքր տարածութեան մէջ կը հանդիպինք չինարարութեան մէջ օգտագործուղ լեռնապարներու գրեթէ բոլոր տեսակներուն՝ տուֆ, պազալթ, կրանիւթ, մարմար եւայլն:

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

ՏՀԱՃ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ՝ ՀԱՅՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ՀԱԳՈՒՍՏԻ ԵՒ ՈԳԵԼԻՑ ԸՄՊԵԼԻԻ ՀԱՐՑԵՐ

Իրանցի կանանց իսլամական հագուստի հարցը նոր չէ: Ծանօթ է, որ նոր կարգերու հաստատումով Իրանի կանանց դուրս գահեն Հայուհիներէն եւս կը պահանջէր «գոց հագուստ», նոյնիսկ չատոր պարծածել: Երկար բանակցութիւններ անհրաժեշտ եղան ի վերջոյ միջին եղր մը դտնելու համար, այն է՝ խուսափիլ «բաց» հագուստները կրելէ, չնայած յարգել իսլամ օրէնքները, պատշաճ զգեստաւորումով եւ նոյնիսկ գլխակապով ներկայանալ դործի եւ հանրային վայրերը: Սակայն, հակառակ այս ուղղութեամբ Հայուհիներու ցուցաբերած դրական եւ պատշաճ վերաբերումին, վերջերս արշաւ մը ծայր առած է մանաւորաբար Թեհրանի հրապարակներուն եւ պողոտաներուն վրայ՝ իսլական սեռի, այդ կարգին նաեւ Հայուհիներու դէմ: Այդ ապօրէն արշաւի (քանի որ խորհրդարանական ոչ մէկ օրէնք պոյութիւն ունի հագուստի համար) եւ հետզհետէ (անոնք՝ որոնք Մոմէյնիի եւ իսլամի պատուիրանները կը պարտադրեն) բիրտ ու մերթ վիրաւորական վերաբերումի հետեւանքով, որոշ տհաճ միջադէպեր տեղի ունեցած են Թեհրան: Ուստի, Թեմին առաջնորդը՝ Արտակ Արք. Մանուկեան, ընդառաջելով հայ կանանց մտահոդութիւններուն եւ առաջարկին, նամակ մը դրկած է Խորհրդարանի նախագահ եւ Թեհրանի Ուրբաթօրեայ աղօթքի առժամեայ առաջնորդ Հաշեմի Ռաֆսանճանիի, որպէսզի ան իր քարոզներուն մէջ անդրադառնայ նաեւ Հայուհիներու պատշաճ եւ մերթ տոհմիկ ազգային զգեստաւորման, յորդորելով իսլամները, որ յարգեն Հայերը, մանաւանդ Հայուհիները, բիրտ ու կոպիտ վերաբերում չունենան եւ ապօրէն պահանջներ չներկայացնեն անոնց:

Խորհրդարանի հայ երեսփոխան Հրայր Խալաթեան, Հինդշաբթի, Մայիս 13-ին, յիշեալ նամակը յանձնած է Ռաֆսանճանիի, լուսաբանութիւններ տուած այդ մասին եւ առաջարկած ժամադրութիւն մը նշանակել, որպէսզի Արտակ Արք. եւ Ազգ. Իչխանութեանց ներկայացուցիչներ հանդիպում մը ունենան եւ միասնաբար քննելով հարցը դիմեն համապատասխան միջոցներու:

Թեհրանի մեր պաշտօնակից «Ալիք»ի Մայիս 16-ի թիւէն քաղելով կուտանք Առաջնորդին նամակը (արեւմտահայերէն):

«Ատուծոյ ճամբուն վրայ ինկած պարսիկ եւ հայ բոլոր նահատակները ողջունելով եւ իրաքի կողմէ պարտադրուած պատերազմի ճակատներուն ձեռք ձըգուած յաղթանակներու առթիւ չնորհաւորութիւն եւ ուրախութիւն յայտնելով՝ հետեւեալ կէտերը կը յանձնենք ձեր ուշադրութեան:

«Այժմ որ իսլամական յեղափոխութեան նպատակներու իրագործման համար քայլերու հաղուելու կապակցութեամբ կարգադրութիւններ եղած են, հայ բնակ կարգադրութիւններ եղած են, հայ փոքրամասնութեան համար որոշ դըժուարութիւններ եւ հարցեր յառաջացած են:

«Պարզ է որ բոլոր հայ քոյրերը իսլամի օրէնքները յարգելով՝ հանրային վայրերու, հիմնարկութիւններու, ճամբաներու եւ ոչ հայկական միջավայրերու մէջ անհրաժեշտ ծածկոցով եւ պատշաճ հագուստով կ'երեւան, նոյն նպատակով նոյնիսկ անոնցմէ ոմանք յատուկ ծածկոցի գործածուին, որ կը համապատասխանէ Հայոց կրօնական եւ ազգային աւանդական տարազին, որ աւելի քան կը նպաստէ հետապնդուած նպատակի իրագործման ու կանանց բարոյականի առաւել պահպանման ու հասարակութեան մէջ յարդանքի ապահովութեան:

«Ներկայիս, նկատի առնելով որ Իրանի իսլամական Հանրապետութեան Սահմանադրութեան 13-րդ եւ 15-րդ յօդուածներու տրամադրութեամբ՝ ճանչցուած կրօնական փոքրամասնութիւնները ըստ իրենց կրօնական, ազգային աւանդութիւններու եւ սովորութիւններու եւ մշակոյթի կը վարուին, նկատի ունենալով որ իմ կողմէ եւս դիտողութիւն կատարուած է, որ հայ քոյրերը եթէ փափաքին կրնան օգտուիլ յիշեալ տարազէն եւ նկատի ունենալով որ կանանց ծածկոցի եւ հագուստի կապակցութեամբ խորհրդարանին մէջ ոչ մէկ օրինագիծ վաւերացուած է, պատասխանատու շրջանակները եւ ժողովուրդը պարզապէս Գուրանի հրահանգներու գործադրութեան գծով կը պահանջեն քոյրերու իսլամական ծածկոցի գործածութիւնը, կը խնդրեմ, որ կարելի եղած պարագային, ուրբաթօրեայ հատուածական աղօթքի ձեր քարոզներէն մէկուն մէջ յիշեալ հարցին անդրադառնաք ու նշէք որ պատասխանատու կամ անպատասխանատու տարրեր խուսափին հայ քոյրերու հետ սուր եւ արտառոց բախումներ ունենալէ, որոնք կրնան յառաջանալ անոնց հագուելու տարբերութենէն»:

Միւս կողմէ, «Ալիք»ի Մայիս 18-ի թիւէն կ'իմանանք, թէ ոգելից ըմպելիի վաճառքի հարցը հայկական շրջանակներու մէջ զարձեալ սուր բնոյթ ստացած է: Այդ առթիւ Թեմին առաջնորդը մամուլով կոչ մը ըրած է ժողովուրդին, անոր ուշադրութեան յանձնելով ոգելից ըմպելիներու պատրաստութեան եւ վաճառքի հարցը եւ յորդորելով, որ «Հայերը խուսափին իսլամ եղբայրներուն ոգելից ըմպելի վաճառելէ եւ այդ հարցին մէջ յարդանքով վերաբերին իսլամական օրէնքներու հետ»: Առաջնորդը յիշեցնելէ ետք, որ «պետական պատկան հիմնարկները պիտի խստացնեն իրենց վերաբերումը ն մ ա ն անճնաւորութիւններու նկատմամբ», կոչ ըրած է ժողովուրդին որ «խուսափի նման գործերէ եւ իր այս արարքով Իրանահայութեան վարկին եւ անունին սուուր չձգէ· յարգէ երկրի իսլամական օրէնքը եւ պարկեշտ ընթացք ունենայ», որպէսզի Իրանահայութիւնը «մխայն խմիչք ծախողի անունով չճանչցուի»:

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ տօնին առթիւ, «Ցառաջ» լոյս չի տեսներ երկուշաբթի (երեքշաբթի, Յունիս 1-ի թիւ) եւ խմբ. բագրատունը փակ է շաբաթավերջին:

ՈՒՐԱԽ ԵՐԳ, ԴՈՂ - ՋՈՒՌՆԱՅՈՎ ԵՒ ՑԱՒԱԼԻ ՎԵՐՋԱԲԱՆՈՎ...

Ձթողնե՞մ հիմա ամէն ինչ ետքից
ու գոռ տամ յանցին – վանկին զօրաւոր,
քող ինչ ուզում են մտածեն ու ինձ
կարծիքներն իրենց յայտնեն գրաւոր:
Դէ, դուռս բաց է, թռէք սոխակներ,
ձեր բնարներով համեցէք իմ տուն,
էլ կօշիկ հանել պէտք չէ, ներս անցէք,
ձեզ ենապատում օդին ու քթուն:
Եւ վարդեր դուբ էլ եկէք զոյգ առ զոյգ,
պճնուած շքեղ զանգուլակներով,
չորսդին տարածէք զանազան բուրմունք
եւ զբաղուեցէք ձեր սոխակներով:
Եւ սիրահարներ դալուկ ու տրտում,
ձեզ համար ճոյնպէս իմ դուռը բաց է,
առանց բաշուելու համեցէք իմ տուն,
նստէք անկիւնում, ձեզ համար լացէք:
Եւ ուտող խմող տղերքն էլ քող գան,
երգելով մտնեն իմ տան բացդռնով,
հին սիրածներին յիշեն ու ողբան,
յետոյ ամէն ինչ վերջանայ կռուով:
Եւ աշուղները քող գան սազերով
ու ճորից լուծեն հարցը նագելու,
գինին պտըտուի կաւէ թասերով
եւ կարմիր խնձոր՝ ոսկէ վազերում:
Երկար մազերով աղջիկներ քող գան
եւ հեզանկուն քող պարեն ճորից
եւ իգիթները ճորից խենթանան,
կատաղած բռնեն թրերի կոթից:
Ու մի տխուր երգ քող փչէ զուռնէն
եւ ես լաց լինեմ գլուխս բռնած,
խփուեմ պատէպատ ու ռռնամ ուժեղ···
ու դուրս վռնտեմ բոլորին յանկարծ···

ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՊԱՊԸ Լոնտոն հասաւ Ուրբաթ օր, Մայիս 28-ին, թէեւ կը կարծուէր որ այս այցելութիւնը կրնայ ընդհատուիլ պատերազմին պատճառով, ան ալ լատին, կաթողիկէ երկրի մը հետ: Ցովհ. Պօղոս Բ. առաջին պապն է, որ ոտք կը դնէ մեծն Բրիտանիա, չորսուկէս դար ետք որ դումէն, երբ Հանրի Ը. հիմնեց անկլիքան եկեղեցին, ինքզինքն անոր գերագոյն պետն հռչակելով, քանի որ կղեմէս Է. պապը մերժած էր ընդել իր ամուսնու – թիւնը Քաթրին ա'Առակոնի հետ, կարենալ ամուսնանալու համար Անն Պոլէյնի հետ: Այս այցելութիւնը առաւելաբար էկիւմենիք բնոյթ ունի: Անգլիոյ մէջ, ներկայիս հինգ միլիոն կաթողիկէ կայ: Պապը կ'ընդունուի թագուհիին կողմէ եւ զանազան հանդիպումներ կ'ունենայ:

ԳՈՆԻԱՑԻ մէջ է որ Թուրքիա, որպէս անդամ Ատլանտեան Ուխտի Առաւմս լըրտեսական օդանաւերու կայան մը պիտի հաստատէ:

ԱՐՏԱԿԱԳ ՆԻՍՏԷՆ ետք, որ դուռմարուեցաւ Մայիս 27-ին, Լը Մոնտի տօնօրէնը վերջնապէս ճշդուեցաւ, յանձին Անտրէ Լօրանտի: Ժաք Ֆօվէ իր պաշտօնը կը փոխանցէ ուրեմն Յուլիս մէկին: Մայիս 2-ին խմբագիրներն էին որ, մեծամասնութեամբ ընտրած էին Լօրանտը, հարկ էր, ընդհ. արտակարգ ժողովն ալ իրաւատէրերու վաւերացնէ, ինչ որ ըրաւ 1000-ի վրայ 960 իրաւաթուղթով:

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ պետական ոստիկանութեան – Ք. Կ. Պ.ի դլուխը նշանակուեցաւ Վիտալի Ֆեդորչուք, փոխարինելու համար Անդրոպովը:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ըմպելի Ջուրը խմուելիք չէ եղեր, ինչպէս կը փաստէ առողջապահութեան նախարարութեան հրապարակած տեղեկագիրը, 87 նահանգներու մէջ, քննութիւն կատարելէ ետք: 600 հազար Ֆրանսացիներ ուղղակի կսկածելի Ջուր մը կը խմեն, որ վարակիչ հիւանդութիւններ կը պատճառէ:

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԻՒՆ

«ՊՐԱՒԴԱ»Ի 70-ԱՄԵԱԿԸ

Պրաւդայի այժմու տպաքանակը ներկայիս չուրջ 11 միլիոնի կը հասնի:

Հիմնուած է 1912, Ապրիլ 22-ին, Նոր Տոմարով՝ Մայիս 5-ին:

Այս առթիւ, Սով· Հայաստան օրաթերթը խմբագրականով եւ երկար յօդուածով մը դրուատիքը հիւսած է «կուսակցութեան եւ ժողովրդի տիբրուն»ին հասցէին, յիշատակելով Թերթին կատարած կարեւոր դերը լենինեան գաղափարներու տարածումին մէջ, ինչպէս նաեւ կուսակցութեան քաղաքական - անտեսական ծրագիրներուն, առաջադրութիւններուն ուղղութեամբ իր ստանձնած պարտաւորութիւններուն մէջ:

Մանրամասնութիւններու յիշատակութեանց ճամբուն մէջ, Սով· Հայաստան կարդ մը անտեսումներ կատարած է, որոնց ճշդումը եւ Պրաւդայի դերին մասնանշումը չահեկան կրնան նկատուիլ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն համար:

Թերթին անունը: Լենին 1912-ին կ'որոշէ օգտագործել նախապէս մեծ ժողովրդականութիւն ստած եւ բանուորական շրջանակներուն մէջ չահեկանութիւն ներկայացուցած համանուն խորագիրը Մենշեւիկեան Թերթին, հրատարակուած 1905-ին, Ուկրէնները կողմէ: Տրոցկի 1908-ին, Հոկտեմբերին, կը ստանձնէ Ուկրէն Մենշեւիկներու օրկանին խմբագրութիւնը:

Լենինի որոշումին վրայ, Տրոցկի բուռն կերպով կը բողոքէ անունին վերագործածութեան դէմ: Լենին կ'անտեսէ:

Հիմնադիրները: Խորհրդային գրիչները ժամանակ մը է վեր Պրաւդայի միակ հիմնադիրը կը նկատեն Լենինը: «Լենինի կողմից հիմնադրուած» բացատրութիւնը կուտան: Զեւով մը ճիշդ է, եթէ նկատի առնենք միտքին յղացումը եւ Լենինի կատարած կարեւոր դերը Պրաւդայի բովանդակութեան ճոխացումին եւ տարածումին մէջ: Այս այսպէս ըլլալով հանդերձ, հիմնադիրներու անուններուն մատնանշումին մարզին մէջ անտեսումը կը մնայ ցայտուն: Խորհրդային պատմագրութիւնը երկար ժամանակ Պրաւդայի հիմնադիրներ նկատած էր, Լենինի ցուցմունքով, նաեւ Օլմինսկի, Պոլետաեւ եւ Ստալին: Այս վերջին անունը կարելի է խնդրոյ առարկայ դարձնել, երբ դիտենք, թէ Ստալին, իր մենաիրութեան ժամանակաշրջանին կը ճգնէր իր անունը որեւէ ձեւով եւ ճամբով կապել Լենինի հետ, այնպէս ցոյց տալով, թէ Առաջնորդին ամէնէն մօտ եւ սերտ գործակիցը եղած է: Մինչդեռ փաստն այն է, որ Լենինի մօտիկ գործակիցները եղած են չատերու կարգին Տրոցկի, Կամենեւ, Զինովիեւ Բուխարին եւ ուրիշներ:

Դեռ 1902-ին Իսկուտսկէն կեծղ անցագիրով փախուստ տալէ ետք, Տրոցկի Վիէննա - Լոնտոն - Ցիւրիխ ճամբով կը հանդիպի Վլադիմիր Իլիչ Ուլիանովին, ապագայ Լենինին: Կ'աշխատակցի սոցիալ - դեմոկրատ Իսկրային (կայծ) հիմնը - ած Լենինի, Պլեխանովի եւ ուրիշնե - րու կողմէ 1900-ին, Դեկտեմբերին: Խմբագրութեան մաս կը կազմեն Ակսելրոդ, Զասուլիչ, Մարտով:

Այս միջանկեալ մատնանշումը անոր համար, որ ներկայիս կ'անտեսուին կարգ մը իրողութիւններ եւ անուններ ծանօթ պատճառներով:

Աւելցնենք, իրրեւ պատմութեան նիւթ, որ Պրաւդային առաջ լոյս կը տեսնէ Զվեզդա շաբաթաթերթը:

Այսուհանդերձ, Պրաւդայի հիմնադրութեան թուականն է Ն· Տ· Մայիս 5, որ կը նկատուի խորհրդային մամուլի օր: Նախապէս՝ կը նկատուէր եւ կը յիշատակուէր բանուորական մամուլի տօն:

Ցարական Ռուսիա դրաքննութեան եւ ճնշումներու ճամբով բազմաթիւ փորձեր կը կատարէ արգիլելու համար հրատարակութիւնը Պրաւդայի: Սով· Հայաստան օրաթերթը այս ուղղութեամբ կը դրէ.- Ցարական իշխանութիւնները դաժանօրէն հետապնդում էին թերթին ... Բայց թերթն ամէն անգամ վերածնւում էր նոր անունով ... Առաջին Համաշխարհային պատերազմի նախօրեակին՝ 1914 թուականի Յուլիսին, ցարական ժանդարմաները ապերեցին թերթի խմբագրութիւնը, նրա հրատարակումը արգելուեց»:

Վերհրատարակութեան այլ եւ այլ անուններէն մէկ քանին քաղելով «Համամիութենական Կոմունիստական (Բոլշեւիկների) Պարտիայի Պատմութիւն» հարցէն, Հայպետ հրատ· 1946, ներկայացնենք.- Զա Պրաւդու, Պուտ Պրաւդի, Տրուդովայա Պրաւդա եւայլն.:

Ցարական վարչակարգին տապալումը, Փետրուարեան ծանօթ յեղափոխութեան հետեւանքով, առիթ կ'ընծայէ թերթին վերհրատարակութեան 1917, Մարտ 5-ին (18):

Նոյն թուականի Հոկտեմբեր 27-էն (Նոյեմբեր 9) Պրաւդա կանոնաւոր կերպով լոյս կը տեսնէ նախ Պետրոգրատ, ապա Մոսկուա, 1918 Մարտէն սկսեալ:

Թ· ՄԻՐԻՃԵԱՆ

LIVRES RECUS:

« LES CHANTS D'UNE FILLE D'EDESSE »

BARKEVOUHI ORFA-BEDROSSIAN

Illustration par l'auteur

Paris — 1982

«ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ» ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Երաժշտական աշխարհի մէջ, ներկայ ժամանակներու առաջնակարգ եւ մեծագոյն վարպետներէն մին:

Դաստիարակուած ու կազմուած ռուսական երաժշտական մեծ դպրոցի չունչով եւ երգարուեստով, սակայն իր երաժշտութեան աղբիւրը եղաւ հայկական: Հարազատ ու ինքնատիպ: Իր մշակած բոլոր սեռերուն մէջ ալ դուրս կը ցայտէ հայկական ժողովրդական մեղեդիներու քնքշութիւնը: Հայ ազգային ու ժողովրդական երգն ու պարը անսպառ աղբիւր եղան ներշնչումի եւ յղացքի Արամ Խաչատուրեանի համար:

Այսպէս Արամ Խաչատուրեան անուղղակի դարձաւ դեսպանը՝ հայ երգին ու երաժշտութեան, զուտ ազգային մակարդակէ մը բարձրացնելով զայն միջազգային մակարդակներու:

Իր ամէնէն ծանօթ կտորը, որով փառքի տիրացաւ, հռչակաւոր «Սուրերու Պար»ն է, 1942-ին «Գայեանէ» պարանոցին համար դրուած էջ մը:

Ուտի, Մարսէյլի մէջ ստեղծուած «Արամ Խաչատուրեան Հիմնարկութիւն» մեծարանք, ձօն մըն էր երաժշտական ասպնդին:

Գնահատելի այս ձեռնարկը նախաձեռնութիւնն է կարգ մը երաժշտասէր եւ ազգանուէր Հայերու որոնք Արամ Խաչատուրեանի եղած մեծարանքին ընդմէջէն ծառայութիւն մըն է որ կը բերեն հայ մշակոյթին. երաժշտութիւնը, մանաւանդ Արամ Խաչատուրեանի երաժշտութիւնը, ըլլալով կենդանի խորհրդանիշը, յատկանշական արտայայտութիւններէն մին այդ մշակոյթին:

Արամ Խաչատուրեան այս հիմնարկութիւնը որ պաշտօնապէս մարմին առած է կը վայելէ պատուոյ նախագահութիւնը Մարսէյլի քաղաքապետ եւ նախարար՝ Կաթրն Տըֆէռի: Պատուոյ անդամներն են.- մեծ Մարսէլ Փաուլի՝ գեղարուեստի կցորդը Մարսէյլի քաղաքապետարանին, Փիէռ Պարպիզէ՝ անօրէն Մարսէյլի երաժշտանոցին, Ժան Սոլէռ՝ մշակութային հարցերու շրջանային անօրէն:

Հիմնարկութիւնը, երկու տարին անգամ մը ժիւռիի մը միջոցաւ, պիտի բաշխէ «Արամ Խաչատուրեան Մեծ Մրցանակ»ը դասական երաժիշտի մը առաջին սաղմին եւ կը ստեղծէ «Արամ Խաչատուրեան կրթաթոշակ» մը երիտասարդ երաժիշտի մը համար:

Ժիւռիին մաս կը կազմեն երաժշտական աշխարհին պատկանող յայտնի անձնաւորութիւններ - Մօրիս Ռաւէլ՝ փոխադահար, Փիէռ Պարպիզէ՝ դաշնակահար, Սերժ Պոսօ՝ նուագախումբի ղեկավար, Մինօ Ֆրանչեսքաթի՝ չուխակահար, Եանուս Ֆիւրաա՝ նուագախումբի ղեկավար, Սիւզանա Միլտոնեան՝ տաւիղահարուհի, Ժան Փիէռ Ռամբալ՝ արձագահար, Ալեքսանտր Սիրանոսեան՝ նուագախումբի ղեկավար: Նոյնպէս 2 երաժիշտներ եւ մաքուր կերակուրներ սկսան բերել: Նախապէս ալ երեւի կը բերէին, բայց մեղմ էին տար ամբողջովին: Շղթանները եւ տանջանքները քաղաքավարի եւ փաղաքշող դարձան: Մէկ երկու օր վերջ փոքրիկ դրութիւններ երեւցան թաշկինակներու եզերքներուն դրուած. «Մի՛ մտածէք, չուտով կ'ազատիք», «Սահմանադրութիւն է», «ներում բանտարկեալներուն», եւայլն, եւայլն: Մուցերու մէջ արգելափակուածներս նախապէս լրտու հետ կը յարաբերէինք պատի վրայ դարնելով եւ բառեր կազմելով, այսպէս ա-ի համար մէկ հարուած, բ-ի համար երկու հարուած եւայլն: Այժմ գիրար կը կանչէինք բարձր ձայնով եւ կը յայտնէինք մեր ստացած ուրախալի լուրերը: Ձիտէչեան Գէորգ իմ խուցիս ճիշդ քովն էր: Իմս, ինչպէս նախապէս գրած եմ, ամենապէշ տեղն էր, յայտորդը Գէորգն էր որ արդէն տկարակազմ լինելով հիւանդացաւ եւ սկսաւ արիւն թքել: Ա՛խ Տաճատ, կ'ըսէր, անգամ մը որ դուրս ելնեմ տակէ, տես թէ ինչե՛ր պիտի ընեմ այս անպիտաններու դլխին: Եւ իսկապէս ալ 1915-ի Վանի ինքնապաշտպանութեան կռիւներուն իր կազմակերպած հրթիռ խումբերով կրցած էր այրել մի քանի թրքական դիրքեր, այրելով Թուրքերն ալ մէջերնին:

Պոլսէն եկած հրամանին վրայ Օգոստոս 1-ին բանտի դռները կը բանան եւ դրեթէ բոլոր քաղաքական հայ բանտարկեալները ազատ կը թողուն. դրեթէ բոլոր կ'ըսեմ, որովհետեւ մեզմէ մի քանին չեն դասեր քաղաքական յանցագործներու կարգը, այլ կ'ուզեն որպէս ոճրագործ բանտը պահել:

(Շար.- 11)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳԷՈՐԳ ԱՐՇԱԿԵԱՆԻ ՆԿԱՐԱԶԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երեւանի ժողովրդական ստեղծագործութեան թանգարանին մէջ բացուած է կաթսայագործ Գէորգ Աբշակեանի անհատական ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են սիրող նկարիչին կտաւները: Ցուցադրուած նկարչական եւ գծագրական 50 գործերու մէջ կը ցոլանան Հայաստանի բնութիւնը, ժողովուրդին աշխատանքային կեանքը իր տարեհաւայեցքը, ղիւղական կանոքը իր այլազան երեսներով, ճարտարապետական յուշարձանները եւ այլն: Գէորգ Աբշակեան աւարտած է Մոսկուայի պետական ժողովրդական համալսարանի հատուցային նկարչութեան երիտասարդ դասընթացքը, թղթակցութեամբ: Իր գործերը շատ անգամ ցուցադրուած են նաեւ Խորհ· Միութենէն դուրս: Պարգեւատրուած է վկայականներով եւ մեծարներով:

Հայաստանէն մաս կը կազմեն ժիւռիին խուսարդ Միրզոյեան՝ երգահան եւ Հայաստանի Կոմպոզիտորներու նախագահ, Յովհաննէս Չեքիճեան Հայաստանի Պետական երգչախումբի դեկավար:

Հիմնարկութիւնը կը հաշուէ հիմնադիր անդամներ, որոնք կը մասնակցին քսան հազար ֆրանքով, բարերար անդամներ որոնք կը մասնակցին հինգ հազարով եւ նուիրատու անդամներ՝ որոնք կը բերեն երկու հազար ֆրանք: Այս մասնակցութիւնը անուշտ մէկ անգամ եւ վերջնական է: Դրամագլուխը կը մնայ անձեռմխելի: Գոյացած տոկոսներն է որ պիտի տրուին եւ Արամ Խաչատրեանի Մրցանակը եւ Արամ Խաչատրեան կրթաթոշակը կը ուն նաեւ հիմնարկութեան մատակարարումը: Մատակարարման Խորհուրդը բաղկացած վարչութիւնը պիտի վարէ հիմնարկութիւնը: Մատակարարման Խորհուրդը կը կազմեն հիմնադիր անդամները, ահատասիկ ցանկը - Տօքթ· Ռոպէր Ատուռեան, Գասպարեան Շարլ, Թաւիթեան Արիս, Իօքսիւեան Մատլէն, Թորնեան Գէորգէն, Ղազարեան Փիէռ, Ճէլալեան Մատլէն, Ճիէրճեան Մուրատ, Յակոբեան Ժոզէֆ, Ջրբաշեան Էլիզ, Պապայեան Աբշամ, Պապայեան Ժէռար եւ Ժան Շարլ, Պօղոսեան Տարօն, Պօղոսեան Վարուժան:

«Արամ Խաչատրեան Հիմնարկութիւնը» կուսայ իր առաջին ելոյթը, Ուրբաթ, Յունիս 4-ին, Մարսէյլի օփերային մէջ: Համերգ մը ի նպաստ հիմնարկութեան նպատակին: Նորաստեղծ այս հիմնարկութեան կը մաղթենք յաջողութիւն, յարատեւութիւն, լաւագոյնս իրագործելու համար իր ծրագիրները, յաջողելու նպատակներուն մէջ:

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԴԱՒՈՅԻ ԴԱՒԱՃԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՒ ԻՆՉՊԷՍ ՍՊԱՆՆԵՑԻ ՋԻՆԴԸ

Գրեց՝ ՏԱՃԱՏ

Զ.- ԲԱՆՏԻ ՄԷՋ

Չիս ալ երկու անգամ տարին հարցաքննութեան: Ամէն մեքենայութիւն կ'ընէին դաղանիքներ կորզելու համար: Եւ իմ պատասխանները պրոպագանդայի ձեւին կը դարձնէի: Թէ մենք ապստամբներ չէինք, թէ զէնքերը միայն ինքնապաշտպանութեան համար էին, թէ մենք պիտի օգնէինք երիտասարդ Թուրքերուն՝ տապալելու համար ապիկար սուլթանականը կառավարութիւնը, եւ հաստատելու լաւ կարգեր բոլոր ժողովուրդներու համար անխտիր: Երբ անգամ մը հարցաքննիչը ըսաւ թէ Թուրքերը չատ գոհ են Սուլթանէն, ըսի թէ անցեալ ամռան Էրզրումի եւ Քաղթէմունիի դէպքերը այդ չեն ապացուցաներ, եւ յանձնարարեցի իրեն կարդալ Սապահ Իւլ Խայր: Երբ հարցուց թէ ուրկէ՞ կրնայ ձեռք բերել, ըսի թող դիմէ կուսակալին: Իսկապէս ալ երբ ամէն անգամ այդ թերթը կը տպէինք ժամանակին, առաջին օրինակները թուրք յեղափոխականներու կողմէ գաղտնի կը. հասցնէին կուսակալին եւ կառավարական այլ բարձրաստիճան պաշտօնեաներու:

Երբ Արամը կը տանէին հարցաքննութեան նա զուտ քարոզչական ընոյթ կուտար իր խօսուածքներուն: Ունէր խիստ դրաւիչ դիմագիծ եւ խօսակցութեան ձեւ, ու իր թաթար թուրքերէնով կը դրաւէր բոլոր ներկաները, որոնք յափշտակուած դինքը մտիկ կ'ընէին: Կը բացատրէր Թուրքիոյ ապագայ ազատ կարգերը, ժողովուրդներու համերաշխ գործակցութիւնը եւ յառաջդիմութիւնը: Կը բացատրէր Փարիզի Համաձայնական Քոնկրէսի բնոյթի մասին որ քիչ առաջ էր տեղի ունեցեր: Մեր եւ Թուրք գաղտնի թերթերը լեցուն էին նման գաղափարներով: Յուլիս 11-ը չատ մօտ էր եւ անոր ազդեցութիւնը օդի մէջէն կարծես կը զգացուէր նոյնիսկ դատարանի մէջ: Ազատ բանտի մէջ եղած ատեն ընթերցանութեան համար դիրք կ'ուզէ, ու իրեն կուտան Ատտուածաչունչ: Կը պատմէր որ ժամանակ անցընելու համար 2 անգամ ծայրէ ծայր կը կարդայ:

*Երկու ամիս բանտն էինք: Օր մըն ալ յանկարծ ամէն ինչ փոխուեցաւ: Բանտարկեալներուս տուներէն ամէն օր լուրեր կը ստանայինք: Ամէն օր կ'ըսէին թէ պիտի ազատուինք: Ամէն օր կը սպասէինք: Ամէն օր կը յուսախաբ ըլլայինք: Ամէն օր կը տեսնէինք որ ուրիշներ կ'ազատուին, մեզ կը մոռնան: Ամէն օր կը մտածէինք որ մեզ ալ պիտի ազատեն

Ցեղասպանութեան Յուշարձանին Բացումը Վիեննի մէջ

Վիէն («Յառաջ»).- Մայիս 16-ը յիշատակելի օր մը պիտի մնայ Վիէննի հայ գաղութի պատմութեան մէջ: Արդարեւ, ընդառաջելով հայ համայնքի բաղձանքին, Ազգային Միութիւնը յաջողած էր ապահովել հողամաս մը «Ապրիլ 24, 1915» փողոցին վրայ, ուր կառուցուած էր Ցեղասպանութեան յուշարձան մը, որուն բացումը կը կատարուէր Մայիս 16-ին, ներկայութեամբ եւ պատուոյ նախագահութեամբ Լուի Մերմազի՝ Ապր. Ժողովի նախագահ եւ երեսփոխան - քաղաքապետ Վիէննի:

Առաւօտեան, Սէն Անտրէ լը Հօթ Եկեղեցւոյ մէջ պատարագեց եւ քարոզեց Լիմնի եւ չրջակայից հոգեւոր հովիւը՝ Նորվան Եպիսկ. Զաքարեան:

Յառաջ պատարագի տեղի ունեցաւ ճաշ մը, որու ընթացքին խօսք առին Միհրան Մամլեան (Փարիզէն, որ ի մէջ այլոց իր մէկոյով հատաքուած դրամներ յանձնեց Ազգ. Միութեան), կարապետ Տէրտէրեան (Մարսէյլէն, Նախկին Թաղմիկներու Միութեան նախագահ), Թադեր Թադեռեան (Կաիէն) եւ նկատի առ Տէր - Մարգարեան: Ճաշին ներկայ էր նաեւ Մոնթէ - Քարլոյէն բարեբար Մուշեղ Ձիէշճեան, որ քանի հազար Ֆրանքով մասնակցած էր յուշարձանի կառուցման համար եղած հանգանակութեան: Ազնիւ բարերարին տրուեցաւ կրնքահայրութեան պատիւը:

Ժամը 16-ին տեղի ունեցաւ յուշարձանի բացման հանդիսութիւնը, մօտ երկու հազարի հասնող բազմութեան մը ներկայութեան: Ազգ. Միութեան նախագահը՝ Ասդ. Լուսարեւեան, խօսք առնելով (Փըրանսերէն) դրուագներ ոգեկոչեց 1915-ի ցեղասպանութենէն: Երեսփոխան - քաղաքապետ Լուի Մերմազ իր խօսքին մէջ դատապարտեց Թուրք կառավարութեան կողմէ կատարուած Ի. դարու առաջին ցեղասպանութիւնը:

Ցուզիչ էր պահը, երբ տարեց սերունդի ներկայացուցիչներէն Աստուր Քղելեան, երկու մանուկներու ընկերակցութեամբ, ծաղկեպսակներ կը դնէր յուշարձանին առջեւ: Վայրկեանի մը լռութենէն ետք Նորվան Եպիսկ. աղօթքով մը օրհնեց յուշարձանը, զոր քանդակած է Թորոս Ռաստկէլէնեան:

Կեդրոնական Ֆրանսայի զանազան չըրջաններէ՝ Լիոն, Փոն տը Շէրի, Սէն Շամոն, Տէսին, Սէն Թիթիէն, Կրընոպլ, Նաս, եկած էին ազգային միութիւններու ներկայացուցիչներ: Հանդիսութիւնը մեծ տպաւորութիւն թողուց բազմութեան վրայ: Ցուշարձան մը եւս բարձրացաւ իբրեւ վկայութիւն հայ ժողովուրդի դէմ կատարուած անարդարութեան եւ իբրեւ խորհրդանիշ մեր ապրելու եւ գոյատեւելու կամքին:

ՄԱՄԲՐԷ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ

ԱՊՐԻԼեԱՆ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄՆԵՐԸ ՔԱՆԱԱՏԱՅԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 24-ին Օթաուայի մէջ տեղի ունեցած են քաղաքական հաւաքոյթ մը եւ ցոյց մը Թրքական դեսպանատան առջեւ: Մոնրէալէն, Թորոնթոյէն, Համիլթընէն, Քեմպրիճէն, Սէնթ Քաթրինզէն եւ Վան: գումըրէն չուրջ 2·500 Հայեր մասնակցած են քանատական Ծորհրդարանին առջեւ Հ. Ց. Դ. Հայ Դատի Յանձնախումբի կազմակերպած հաւաքոյթին, ուր խօսք առած են Արամ Այվազեան (անգլերէն), Օնթարիոյի Հայ Դատի Յանձնախումբին կողմէ Յակոբ Սեւակեան (անգլերէն), Քէպէքի Հայ Դատի կողմէ՝ Զարեհ Սուրուզեան (Ֆրանսերէն) եւ Քանատայի Հայ Դատի Յանձնախումբին կողմէ Խաչիկ Յակոբեան (հայերէն) արտայայտելով Հայութեան պահանջները Թուրքիայէն եւ Քանատայի Հայութեան ակնկալութիւնները քանատական կառավարութենէն:

Ասպա Թափօրը ուղղուած է դէպի Թրքական դեսպանատուն, ոստիկանութեան խիստ հսկողութեան տակ: Բազմութիւնը ունեցած է բողոքի արտայայտութիւններ, կոչեր արձակած է եւ յեղափոխական երգեր մեկնաբանած: Դեսպանատան առջեւ յանուն Հ. Ց. Դ. Երիտասարդացի խօսք առած է Վիդէն Սարգիսեան:

Զայն - հեռատեսիլն ու մամուլը արձագանգած են ցոյցին եւ հաւաքոյթին:

Հ. Ց. Դ. Հայ Դատի Յանձնախումբին կազմակերպութեամբ Ապրիլեան ոգեկոչումներ տեղի ունեցած են նաեւ Մոնրէալ, Թորոնթօ, Համիլթըն եւ Վանգուվըր: Մոնրէալի մէջ խօսած է Մարգար Շարապխանեան, Թորոնթօ՝ Մուրատ Թոփալեան (անգլերէն) եւ Մարգար Շարապխանեան (հայերէն), Համիլթըն՝ Շաքէ Մինասեան (հայերէն) եւ Մուրատ Թոփալեան (անգլերէն), իսկ Վանգուվըր՝ Վարդգէս Քիւրքեան (Հ. Ց. Դ.), եւ Յակոբ Ալթունեան (Ռ. Ա. Կ.):

Թորոնթոյի Հ. Բ. Ը. Մ.ի նորակառոյց կեդրոնին մէջ եւս, Ապրիլ 25-ին, նըշուած է եղեռնի 67-րդ տարեդարձը: Բանախօսած է Արսէն - Նուպար Մամուրեան: Խօսք առած է նաեւ Նահանգային նախարար Մարկրէթ Պըրչ:

×

Ապրիլեան ոգեկոչումներ տեղի ունեցած են Մոնրէալ, Ապրիլ 23-ին եւ 24-ին, Հ. Բ. Ը. Մ.ի Մարի Մանուկեան սրահին մէջ:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱԼԷՊի հայահոծ մէկ չրջանին մէջ տեղի ունեցած է Հայ կեդրոնի մը հիմնարկէքի հանդիսութիւնը: Ներկայ եղած է մեծ բազմութիւն մը: Ժամը 12ին ժամանած է թեմին առաջնորդը՝ Սուրէն Եպիսկ. Քաթարոյեան եւ դիմաւորուած ազգային եւ եկեղեցական անձնաւորութիւններու կողմէ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի նուագախումբի հնչեցուցած նուագներուն ատրճեաններ: Խօսք առած է Տոքթ. Մանուկ Իսկենտէրեան եւ չեչառած կարեւորութիւնը Հայ կեդրոնին՝ իբրեւ մեր ազգային կեանքի մէկ ամուր խարիսխը: Շինարարական Յանձնախումբի ատենապետ Յովհաննէս Մուշեղեան ներկայացուցած է (արաբերէն) Հայ կեդրոնի չինութեան նպատակը: Սուրէն Եպիսկ. դեռեղած է հաստատութեան առաջին քարը, մինչ նուագախումբը հնչեցուցած է «Դարձեալ փայլեց»ը եւ «Զարթիր լաո»ն եւ պատշգամներէն տեղացող ծաղիկները ողողած են բազմութիւնը: Տըպաւորիչ այդ մթնոլորտին մէջ խօսք առնելով Առաջնորդը ներկայացուցած է Հայ կեդրոնի չինութեան ծրագիրը եւ չեչառը դնելով ժողովուրդին ալակերտութեան վրայ, մէջբերած է Ռուբէն Զարդարեանի «Բազինին փառաբանութիւնը»ի առաջին պարբերութիւնը, որ կ'ըսէ.- «Ահա մենք վառեցինք խարոյկը, որպէսզի խաւար աշխարհին մէջ անոր բոցերը ճարճատելով լոյս տան բոլոր անոնց՝ որ անմխիթար են եւ մոլորած դերութեան համբաւներուն վրայ: Մենք վառեցինք բազինը՝ որպէսզի հայրենի դեղերն ու քաղաքները անոր նային, որպէսզի տանջուողները իրենց բռունցքները սեղմելով՝ դէպի հոն բարձրանան: Մենք վառեցինք կրակը՝ որպէսզի ազատութեան ճամբան լուսաւորենք»: Բազմութիւնը մխրճուած երդած է «Կիլիկիա»ն:

Կէսօրէ ետք տեղի ունեցած է ժողովրդային ընդունելութիւն մը, որու ընթացքին եղած նուէրներէ գոյացած է մէկ միլիոն եօթը հարիւր հազար սուրիական ոսկի ի նպաստ Հայ կեդրոնի ֆոնտին:

×

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏի «Յակոբ Տէր - Մելքոնեան» սրահին մէջ, Ապրիլ 18-ի առաւօտեան, տեղի ունեցած է Լեւոն Շանթի նուիրուած յարդանքի հանդիսութիւն մը, կազմակերպութեամբ Համազգայինի Շրջ. Վարչութեան: Առաջին բանախօսը՝ Գրիգոր Շահինեան, ներկայացուցած է Լեւոն Շանթ դրագէտը համադրական մօտեցումով մը անդրադառնալով անոր վաստակին: Երկրորդ բանախօսը՝ Տոքթ. Բարսէղ Փափազեան, ներկայացուցած է Լեւոն Շանթի մնայուն արժէքը իբրեւ մանկավարժ - դաստիարակ եւ դրագէտ - թատերագիր: Գեղարուեստական յայտագրին մասնակցած են ջութակահար եւ դաշնակահար ամոլը՝ Յակոբ եւ Պելլա Էմմէրեան, երգչուհի Ժանկէթ Իլանճեան, որուն դաշնակով ընկերացած է Սաեվան Էմմիեան: Ժորժ Սարգիսեան արտասանած է «Ղեթեայուած»ին պատռտամը վիճասնդող Նաղաշի ճառը, իսկ Գ. Իփէկեան թատերախումբը ներկայացուցած է Լեւոն Շանթի «Հին Աստուածներ»էն պատկեր մը: Փակման խօսքը արտասանած է Շրջ. Վարչութեան ատենապետ Գէորգ Գանտահարեան:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍԻ Հայկական Տաղաւարը

Ամէն տարի, Մայիսին, տեղի կ'ունենայ Կրընոպլի գարնանային ցուցահանդէսը, որուն կը մասնակցին նաեւ օտար երկիրներ:

Այս տարի Հայաստանի տաղաւարը կը գրաւէր 400 քառակուսի մեթր տարածութիւն մը: Կազմակերպութիւնը ստանձնած էր Կրընոպլի Հայ Ակումբը: Պատմական Հայաստանի վանքերու եւ այլ յուշարձաններու նկարներ, 1915-ի ցեղասպանութենէն զանազան տեսարաններ եւ փաստաթուղթեր, հայ եւ օտար հեղինակներու հայոց նուիրուած դիրքեր կը կազմէին հայկական տաղաւարի նիւթերը, որոնք մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծեցին այցելուներու մօտ:

Առանձին բաժին մը յատկացուած էր հայկական խոհանոցի, ուր կը պատրաստուէին քանի մը տեսակ հայկական ճաշեր, աղանդերներ, անուշեղէններ՝ զանազան անհատներու սիրայօժար աշխատանքի արդիւնք:

Հինգշաբթի, Մայիս 20, տեղի ունեցաւ հայ երգի ու պարի նուիրուած երեկոյթ մը: Յայտադրի առաջին բաժնին մէջ հանդէս եկաւ Վարդգէս Վարդանեան, որ հրապարակ հանած իր սալէն տառնեակ մը երգեր մեկնաբանելով մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց: Երկրորդ բաժնին հանդէս եկաւ «Արծիւ» պարախումբը, որ հաղիւ երեք տարուան անցեալ մը ունի: 48 անդամ - անդամուհիներէ բաղկացած խումբը մեկնաբանեց Բերդ պարը, Մանողները, Ձկնորսները, Լեռնականներու պարերը, Քոչարի եւ այլ տոհմիկ պարեր, միաճոյլ եւ ներդաշնակ չարժումներով: Խումբին ընկերացող նուագախումբին ալ իր յաջող մեկնաբանութիւնները ստացաւ ջերմ ու ցնծուն մթնոլորտի մը ստեղծումին: Տպաւորիչ էին դուդուկի վրայ նուագուած Տըլը եամանը եւ Ալ այլուղս մեղեդիները: Հետաքրքրական էին իւրաքանչիւր պարէ առաջ կատարուած արտասանութիւնները (Փըրանսերէն թարգմանութիւններ) նահատակ զրոյներու՝ Դանիէլ Վարուժան, Սիամանթօ եւ ուրիշներ, բանաստեղծութիւններէն:

Ցոյժ քաջալերելի է խումբին տարած աշխատանքը եւ մաղթելի՝ որ այլ հայաշատ չրջաններ հրաւիրեն «Արծիւ» պարախումբը, մասնակցելու իրենց ճեռնարկներու յայտագիրներուն:

ՎԱՐԴԱՆ ԲԱԲԱԽԵԱՆ

ՄԱՍ ՁՈՐՐՈՐԴ

Դէպի Գարատաղի Լեռները

Ալիին համար գժուար չէր մտնել Հայաստարի պաշտօնաեներակը՝ նեռուած Թուրքերուն մէջ գտնելու Հայաստարի կըլեզիով կնքուած ռեւէ Թուղթ: Երկու օրէն Կիրոս առացեր էր օրինակը ու մտած էր վճռագործ Դաւիթին մօտ, որ ան ալ իր կարգին պիտի տեսներ ոսկերիչ Մարտիրոսը: Նոյն Մարտիրոսին պատրաստել պիտի տար նաեւ երեք ժանտարմ - ներու ինքնութեան Թուղթերը, չատ չէ, մէկ չաթթին:

Կիրոս կ'ուճապարէր երեւանցի Մալխասը տեսնել: Մէկ օրուան ճամբայ ունէր: Ճամբու ընթացքին պիտի հանդիպէր մի քանի ծանօթ դիւղեր, պիտի տեսներ ծանօթ եւ վստահելի ընկերներ, ապահովելու համար այն հինգ անձնաւորութիւնները, որոնք Մալխասին հետ Գարատիւռնարի գինատունը պիտի մտնէին: Եւ անոնք այնքան վստահելի պէտք էր ըլլային, որ մատնութեան մը պարագային կռուով դուրս գային գինատունէն:

Ճամբու ընթացքին Կիրոս պիտի հանդիպէր Հալիմ խոճային՝ որուն մայրը հայ էր, բայց վախցուած Թուրք մտնեմիկի մը կողմէն: Ունեցած էր երեք զաւակներ: Հալիմ խոճան իր հայ մօր չընորհիւ ոչ միայն ժառանգած էր իր հայ մեծ հօր առագինութիւնները, այլեւ անդամ էր Ցեղափոխական կուսակցութեան: Ան մնաց Հալիմ խոճա եւ այդ ձեւով ապուելի օգտակար կ'ըլլար հայ յեղափոխականներուն չարժման: Ան Հալիմ խոճա էր, երբ նոյնիսկ օր մը, արդէն ճերմակ խնկած մօրուսին մէջ, որոչեց հայ քրիստոնեայ մկրտուիլ եւ ապրիլ քաղաքէն հեռու, անծանօթ վայրի մը մէջ, Թուրք ամբոխը իր դէմ չգրգռելու համար:

Կիրոս Հալիմ խոճան, իր քրիստոնեայ անունով՝ Սրսկնը, պիտի ղրկէր Հաճի Մուսային մօտ, որպէս զուգակող տէրվիշ: Զէրչի Կիրոս գիտէր, որ տէրվիշներու զուգակութիւնները կարեւոր դերեր կը կատարէին նոյնիսկ Թագաւորներու եւ - երկիրներու ճակատագրին հետ: Անոնք, որոնք երազներ կը մեկնէին, անոնք, որոնք աստղահմայութիւններով կը զբաղուէին, կարեւոր դերեր կը կատարէին ու խորհրդատուներն էին Շահերուն ու Սուլթաններուն:

Հալիմ խոճան, Սրսկնը, չատ լաւ պիտի կատարէր տէրվիշի դերը: Խալիլին տպաւորութիւնը գրեթէ յուսահատական էր Հաճի Մուսային մասին, որ ան կըտրուած էր կեանքէն ու կորսնցուցած էր իր բոլոր հետաքրքրութիւնները: Անոր խօսքերուն ու արտայայտութեան մէջ ցուրտէն գարնուած տունկի մը պաղութիւնը գտած էր Խալիլ: Կիրոս, Հաճի Մուսան նորէն կեանքին, Զէյնապին պիտի կապէր: Անոր առջեւ պիտի բանար յուսաչող ճամբայ մը:

Զէրչին մօտաւորապէս գիտէր, թէ Հազարան լերան ո՞ր մասին մէջն է Մալխասը: Վերջի ութ տարուան ընթացքին հեղ մը հանդիպած էր անոր, նոյնպէս յեղափոխական կարեւոր խնդրի մը առիթով: Մալխաս, այնտեղ, Հազարան լերան ծալքերուն մէջ կտոր մը հող ու վազան ջուր գտած, ստեղծած էր իր աշխարհը ու կ'ապրէր հոն ամառ թէ ձմեռ: Պատահական ու հեռաւոր մի քանի ճամբորդներուն համար ան ծանօթ էր «ճգնաւոր» անունով: «Ճգնաւոր» անունով դիտէին նաեւ մինչեւ այն կողմերը դնացող հովիւները: Կը հաւատային, որ Ալլահին Մարդն է, երբեք չէին տեսած անոր աղօթելը եւ նոյնիսկ չէին տեսներ, թէ ի՛նչ կրօնքի կը պատկանի, Մահմետական՞ն, Ալեվի՞ թէ՝ Նեստորական: Ան ոչ ոքի հետ կը խօսէր: Ունէր երկար մօրուս մը ու հագած էր քիւրտի տարազ եւ քիւրտի նման չատ խնամքով կը տանէր իր լշուն, որուն վրայ երբ հեծնելու ըլլար, երկար սրունքները գրեթէ գետին կը քաշուէին: «Ճգնաւորը» կը հասցնէր բանջար, սեխ, ձմերուկ, կարճ վարունգ: Ան նոյնիսկ փորած ու առատացուցած էր ջուրը, որ միչտ պօտանին մէջէն կը հոսէր: Եթէ ճգնաւորը գաշտին մէջ չըլլար, այնտեղ էր միչտ հսկայ խրտուիլակը, որ ճգնաւորի դէմքին դիծերն ունէր, նոյնպէս մօրուսաւոր ու բարձրահասակ: Ճամբաներէն բաւականին հեռու ըլլալով, ճգնաւորի պարապէդին չատ մարդ չէր մօտենար:

(Շար. 573)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Առաուր (Ալֆորվիլ բնակավ.) 200 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ի, փոխան ծաղկեպսակի Արամ Ակոբոսեանի մահուան առ - թիւ:

YAN'S CLUB

LE YAN'S CLUB
Présente l'Ouvrage collectif
« L'HISTOIRE DES ARMENIENS »
(des origines à 1980)
Le Mercredi, 2 Juin — à 20h.30 précises
Cette soirée sera amicalement parrainée par le Cinéaste **HENRI VERNEUIL**
Seront présents:
GERARD DEDEYAN
(Directeur du volume)
PHILIPPE WOLFF
(Membre de l'Institut)
ainsi que
Le Représentant des Editions Privat
Parmi les co-auteurs:
Mesdames: **Marie-Louise Chaumont Bernadette Martin-Hisard, Claire Mouradian, Anahit Ter- Minassian**
Messieurs: **Marc Ferro, Frédéric Feydit, Dickran Kouymjian, Yves Ternon**
DINER A 22 H. — SUR RESERVATION
5, Avenue Reille — 75014 Paris
Tél.: 589. 20. 48

ԹԷՅԱԹԵՂԱՆ

Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Պանէօ - Ֆաչանի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ Մայրերու ոճին առթիւ թէյասեղան մը Թաղին տարեցներուն համար, կիրակի, Յունիս 6-ին, ժամը 15-ին:
Annexe de la Mairie
Salle Avenue Pasteur — Bagneux
դէղարուեստական բաժին: Կը մասնակցի Փեհլիվանեան երբեակը:

EXPOSITION D'ART ARMENIEN

« Miniatures et Khatchkars »
Organisée par
LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE 'MARSEILLE
DU 3 AU 14 JUIN — DE 10 A 12 H. ET DE 14H.30 A 19H. (SAUF LE SAMEDI)
— Entréé libre —
A LA CHAMBRE DE COMMERCE DE MARSEILLE — MUSEE DE LA MARINE
Sous la Présidence d'Honneur de:
Gaston Defferre
(Maire de Marseille, Ministre d'Etat, Ministre de l'Interieur et de la Décentralisation)
Et le soutien de:
— **PAUL FABRE;** Président de la Chambre Commerce et d'Industrie de Marseille.
— **MICHEL PEZET;** Président du Conseil Regional.
— **MARCEL PADI;** Adjoint au Maire, Délégué aux Affaires Culturelles.
— **YVES BONNEL;** Président de l'Ordre des Arcchitectes Provence - Côte-d'Azur.
Avec la participation de:
CENTRO STUDI E DOCUMENTAZIONE DELLA CULTURA ARMENA — MILANO

Conférences - Débats

AVEC PROJECTION DE DIAPOSITIVES
Jeudi, 3 Juin, à 21h. - Maison de la Culture Arménienne, 12-14, Rue St.Bazile Marseille
« LES KHATCHKARS »
par A. ALPAGO NOVELLO; Architecte et Professeur à la Faculté d'Architecture de Milan.
— **Vendredi, 11 Juin, à 18h.30** — à la Chambre de Commerce de Marseille
« LES MINIATURES ARMENIENNES »
par ARPAG MEKHITARIAN; Secrétaire Général de la Fondation d'Egyptologie Reine Elisabeth, de Bruxelles.

Radio-Trait-d'Union

RADIO ARMENIENNE
Région Lyonnaise
Tous les Dimanches — de 10h. à midi
Sur FM. 89.50 Mghz.

Forum-Radio-Ararad

TOUS LES DIMANCHES — DE 10H. A 12H.
Une émission destinée aux Communautés Arméniennes de la Région Parisienne.
M. F. 98 Mhz.

MARBRERIE FUNÉRAIRE
CHARLES GAMAIN
Tél.: 389. 72. 61
CIMETIERE DE LA FONTAINE
Saint Martin — 94460 Valenton
ՀԱՅԵՐԷՆ ԿՐ ԽՕՍՈՒԻ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՑ ՄԱՋի Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր անդամ – անդամուհիներուը կը հրաւիրէ ընդհ. ժողովի, Հինգշաբթի, Յունիս 3, ժամը 20·30-ին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ:

BACUGABOUM

SAMEDI, 5 JUIN — A 22 H.
VENEZ AVEC NOUS VIDER UN BAC
DANSES et CUPIDON
Pour l'espoir des chansons
Vous recevront
Participation aux frais:
— 25 F. Membres - Etudiants.
— 35 F. Membres ou Etudiants.
— 50 F. Non - Membres.
Tenue correcte exigée.
CENTRE CULTUREL ALEX MANOOGIAN
118, Rue de Courcelles — 75017 Paris
(Métro: Courcelles)
Tél.: 520. 03. 18 — 227. 12. 26

Présentation de «Histoire des Arméniens»

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE PARIS
Vous invite à venir nombreux à la présentation,à l'occasion de sa parution,de l'ouvrage
« HISTOIRE DES ARMENIENS »
L'ouvrage, rédigé sous la direction du Prof. GERARD DEDEYAN, est un grand livre de référence couvrant l'ensemble de l'Histoire du peuple arménien.
700 pages, publié aux Editions Privat.
Seront notamment présents, parmi les autres — Le Prof. Gérard Dédéyan, Mme. Anahide Ter-Minassian, Mme. Claire Mouradian, M. Frédéric Feydit, M. Marc Ferro, Le Dr. Yves Ternon.
Les auteurs signeront l'ouvrage, que l'on pourra se procurer sur place.
JEUDI, 3 JUIN, A 20 H.
A la Maison de la Culture Arménienne de Paris, 17, Rue Bleue, 75009 Paris - Métro: Cadet

ԼԻՈՆ - ՊԷՆՕ *ԼԻՈՆ - ՊԷՆՕ*

ՏԱՐՕՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի Յունիս 6-ին Մոնարուի զբօսայգիի պուրակին մէջ, Պէնոյի մուտքին:
Առաւօտեան ժամը 10էն մինչեւ իրիկուն:
Կ'երգէ՝ ՄԻՆԱՍ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ
ժողովրդային երգիչ, (Հալէպէն):
Ընկերակցութեամբ՝ Սայաթ - Նովա նուագախումբին:
Առատ պիւֆէ – խորոված, չի էօֆթէ, հայկական ուտելիքներ:
Վիճակահանութիւն - Առաջին պարգեւը՝
Ուր օր ճամբորդութիւն, Հայաստան:
Նուէրը՝ Սեւան ճամբորդական գրասենեակին կողմէ: Բազմաթիւ ուրիշ պարգեւներ:
Կազմակերպութեամբ՝ - Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչէ Լիոնի մասնաճիւղին:
Լիոնի Հայ Մշակութային ընկերակցութեան:
Վիլէօրպանի Հայ Մշակութային Միութեան:
Անձրեւի պարագային դահլահանդէսը տեղի կ'ունենայ Ս. Մօրիսի վերանորոգուած «Սալ տէ Ֆէթ»ի սրահին մէջ:
Ինքնաշարժերը զետեղել դահլահանդէսի վայրին քով գտնուող Սանթր - Լըլեյրի բարբիճկը:

LA GRÈCE A LA CARTE
VOUS PROPOSE

PARIS - ATHÈNES - PARIS
1150 F.

DEPARTS DU: 30/5 - 13/6 - 20/6

1390 F.
DEPARTS:
06/6 - 27/6
SEPTEMBRE

1490 F.(*)
JUILLET - AOUT
(*) SUPPLEMENT 200 F.
DU 31/7 AU 10/8

AINSI QUE TOUTES PRESTATIONS
(HOTELS - CIRCUITS - CROISIERE)
AU DEPART D'ATHENES

Pour tous Renseignements:
ARPI BODURYAN — ANITA TACHDJIAN
V. V. S.
5, Place A. Malraux - 75001 Paris
Tél.: 296. 37. 70
LIC.: 1539

OPTIMA Tours

PROCHAINS VOYAGES EN ARMÉNIE

DU 12 AU 26 JUIN — DU 14 AU 31 JUILLET
DU 4 AU 17 AOUT VOL SPECIAL DIRECT EREVAN

Nouvauté! Réduction importante pour les jeunes de 16 à 35 ans.

LA MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE DECINES Organise 2 Voyages Directs:
a) LYON / EREVAN / BAKOU / TBILISSI / EREVAN / LYON
b) LYON / EREVAN / LYON
DU 4 AU 17 AOUT

Nouvauté! Réduction importante pour les jeunes de 16 à 35 ans.

SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA Tours

Renseignements et Inscriptions:

à Paris:
OPTIMA TOURS
67, Rue Quincampoix
75003 - PARIS
Tél.: 274. 27. 20

à Décines:
Maison de la Culture Arménienne de Décines
15, Rue du 24 Avril 1915 - 69150 DECINES
Tél.: (7) 849. 42. 97
Tous les jours, sauf Lundi, de 10 à 12h. et de 14 à 19h.

VOYAGE ORGANISE PAR LE FOYER CULTUREL DE NICE
AVEC UN VOL DIRECT NICE / EREVAN
DU 25 SEPTEMBRE AU 9 OCTOBRE

Renseignements et Inscriptions:

Pour Nice et les Alpes - Maritimes:
— Monsieur IKEDJIAN Arthur
29, Avenue St. Augustin — 06200 NICE
Tél.: (93) 83. 35. 03 ou (93) 88. 76. 08
— Monsieur GEDIKIAN Vasken
Tél.: (93) 88. 06. 41

Pour le Var:
Monsieur KASSIGUIAN Raffi
8 ,Rue des Ecoles
83710 - MONTAUROUX
Tél.: (94) 76. 44. 23

Lic.: A - 946 (Agence Agréé Intourist)

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935